UREDILI:

AKADEMIK MARKO KOSTRENČIĆ

i

DOP. ČLAN JOSIP BADALIĆ

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI
I UMJETNOSTI

931(497.1)
13193

STARINE

KNJIGA 42

ZAGREB

1949

ŠTAMPARSKI ZAVOD »OGNJEN PRICA«, ZAGREB

SADRŽAJ

VLADIMIR MOŠIN

Vlastareva sintagma i Dušanov zakonik u Studeničkom »Otečniku« 7

VLADIMIR MOŠIN

Studenički palimpsest 95

STJEPAN IVŠIĆ

Prijevod »Lucidara« Honorija Augustodunensisa u prijepisu Gverina Tihića iz godine 1533 105

STIPE GUNJAČA

Repertorium actuum domini Antonii de Zandonatis olim publici et iurati notarii Jadre 261

D. V. CVITANOVIĆ

Popis glagoljskih kodeksa u zadarskoj biskupiji 349

STJEPAN ANTOLJAK

Zadarski katastik 15. stoljeća 371

VLADIMIR MOŠIN

VLASTAREVA SINTAGMA I DUŠANOV ZAKONIK U STUDENIČKOM „OTEČNIKU"

(Povodom šestogodišnjice Dušanova zakonika)

Među rukopisima, koje je 1937. godine poklonio Jugoslavenskoj akademiji preko prof. St. Ivšića g. Aleksandar Poljanić iz Sarajeva, nalazi se rukopis, koji između ostalog sadržava i tekst Dušanova zakonika. Qvaj tekst bio je poznat St. Novakoviću, koji se njime koristio u drugom izdanju Zakonika, te je tom prilikom dao i podatke o cijelom rukopisu. Na žalost, Novaković nije lično vidio rukopis, nego ga je upoznao po prijepisu, koji mu je iz Sarajeva poslao mitropolit Hađi-Sava Kosanović, i po podacima, koji su tom prijepisu bili priloženi. Na strani LXX—LXXII. svoga »Zakonika Stefana Dušana cara srpskog. B. 1898« Novaković navodi, da se taj zbornik 1872. g. nalazio kod Jovana Jošilovića, zlatara u Sarajevu, »pisan je na većoj osmini i imao je 273 lista, no vidjelo se, da je listova još bilo, ali su i na početku i na kraju i iz sredine izgubljeni. U tom zborniku nalazile su se poučne besjede i priče o bogougodnom pustinjačkom životu, zatim lični opis Isusa Hrista po Epifaniju; žitije Bogorodičino; pisma Avgara Edeskoga Isusu Hristu i Hristov odgovor Avgaru; priča o Hristovom ubrusu; episkopa patarskoga Metodija u k a z a n i j e o posljednjim danima i carevima, a poslije toga sintagma Matije Vlastara na 64 lista, i na kraju Dušanov Zakonik. Očevidno je neko kasnije, pri povezivanju rukopisa ovako sastavio ovu knjigu, jer je pri povezu umetnut među same zakone Dušanove jedan list nečega drugog. Na listovima dalje Zakonik je produžen, ali drugim mastilom i drugom rukom.« Citirajući zatim nekoliko zapisa na kraju knjige, među kojima se nalazi i podatak »načinjen mnogo poznijom rukom« o tome, da je dotičan rukopis »priložen« Studenici od nekog popa Makarija, Novaković misli, »da je ovome Zborniku gore opisani sastav dao knjigovezac, sklopivši ga od raznih rukopisnih odlomaka«. Navodeći zatim, da se od Zakonika u rukopisu nalazi samo 61 član, i to u ispreturanom redu (poslije izbora članaka od 12. do 53. rukopis preskače na čl. 102., od kojeg izabira dalje do 151., onda se vraća na čl. 54. i izabira do 80.; zatim opet preskače na 153. te ide do 180.), Novaković kaže: »po sledovanju članaka vidi se, da su u rukopisu sa kojeg je prepis rađen, listovi doista bili ispre-

turani, ali bismo rekli da su ili onaj koji je rukopis pregledalice pisao ili ovaj drugi uz to još i po volji vadili i upisivali ili preskakivali i ostavljali na stranu članove Zakonika, po svome sviđanju. ... Tekst je u sačuvanim člancima dobar, a prepis g. Kosanovića marljiv ... Svi članci Studeničkog prepisa nalaze se i u Prizrenskom. Inače se tekst prepisa Studeničkoga slaže sa tekstom Atonskim pri promenama kojima se taj tekst karakteriše. Samo što Studenički prepis nije onako marljivo kao Atonski brisao reč Carstvo mi, Carstva mi, Carstvu mi itd., nego je taj, očevidno starinski obrt, ostao na više mesta saglasan s prepisom Prizrenskim. Upućujemo radi potvrde na članke 30., 112., 138., 144., 145., 151., 159. i 173.«

Navedeni Novakovićevi zaključci, učinjeni tako, da nije sam upoznao tekst rukopisa, ušli su u naučnu književnost, te se ponavljali bez provjeravanja, zahvaljujući najviše poteškoćama, koje je stariji vlasnik rukopisa činio naučenjacima. Tako je prof. A. Solovjev, koji je u svom djelu »Zakonodavstvo Stefana Dušana, Skoplje 1928« prikupio podatke o svim postojećim rukopisima Dušanova Zakonika, naveo, da je 1924. g. vidio Studenički zbornik kod g. Miše Jošilovića, zlatara u Sarajevu, ali nije mogao da ga prouči, pošto »sadašnji vlasnik rukopisa ne daje nikome ništa da prepiše« i uopće nije predusretljiv prema naučenjacima. (str. 28.) Zato se on morao ograničiti na podatke saopćene od Novakovića nagađajući, da »izgleda da je taj Zbornik pisan u XVII veku i da je sastavljen od raznih komada iz raznih zbornika«. Istu konstataciju u još afirmativnijem obliku navodi Solovjev u istom djelu na strani 49., gdje govori o rukopisima Skraćene sintagme: »u nepotpunom Studeničkom prepisu nalaze se samo Skraćena sintagma i Zakonik Dušanov bez „Zakona cara Justinijana", ali taj prepis XVII v. vrlo je rđav«. Potanje je izloženo isto mišljenje u članku »Nekoliko novih prepisa Dušanova zakonodavstva«, koji je iste godine 1928. izašao u Prilozima Letopisa Matice Srpske na str. 232: »Izgleda nam da je Zbornik pisan u XVII veku i da je sastavljen najmanje iz dve razne knjige (koje je ujedinio prepisivač ili knjigovezac). U prvom delu na str. 1—202 nalaze se razne bogougodne priče. U srednjem delu na l. 202—266 skraćena sintagma Vlastareva (mnogo listova nedostaje), na l. 267—273 odlomci Dušanova zakonika (bez početka i bez završetka svega 61 član u velikom neredu ... Vidimo, da je prepisivač imao već pred sobom jedan original u rđavom stanju, s ispreturanim listovima, i da je, vjerojatno, i sam pojedine članke DZ ispuštao. Ipak je taj tekst DZ važan, jer se iz varijanata, koje je objavio St. Novaković vidi da on ima ponekad više sličnosti sa Struško-Prizrenskom, a ponekad i s usamljenom Rakovačkom verzijom. Iako u rđavom stanju i mnogo mlađi od Baranjskog zbornika trebao bi i Studenički zbornik da se detaljno prouči«. Kasnije, kad je Zbornik došao gosp. Poljaniću, Solovjev je mogao, da ga detaljnije pregleda, te je na osnovu vodenih znakova utvrdio da je iz prve pol. XV. v. To je on iznjeo u »Politici« od 23. IX. 1933. i u Arhivu za pravne nauke 1934. str. 399 uz napomenu da je ovdje, kao i u Rakovačkom spisku, Sintagma glosirana iz Prohirona. Ipak ove konstatacije, iznesene u novinarskom članku i u

noti uz raspravu o Poljičkim ugovorima, ostale su nezapažene, te sam se i ja upoznao s njima tek kad je ovaj moj rad već bio završen.

Nagađanja Novakovića citirao je kao utvrđene činjenice B. Dodig (»Prosvjeta«, Sarajevo 1937. 550—553) koji je nakon vijesti o prijelazu rukopisa u Jugoslavensku akademiju (saopćenje u Jugoslavenskom listu od 23. VI. 1937 i u Politici od 3. VII. 1937) priopćio neke podatke o historijatu rukopisa. Pisac citira ovdje kao činjenicu Novakovićevu hipotezu, da dotični tekst Dušanova zakonika pripada »drugoj grupi starijih prepisa«, nastaloj na početku XV. vijeka; navodi kao činjenicu podatak, da je tekst zapisa na kraju rukopisa pisan »mnogo poznijom rukom«, te iz toga zaključuje, da rukopis nije pisan u Studenici, već je prema zapisu, samo poklonjen tom manastiru od popa Makarija; vjeruje, da je tekst Zbornika sastavljen od raznih spisa iz različnog doba, da rukopis potječe iz XVII. vijeka i da je njegov »prepisivač imao već pred sobom jedan original u rđavom stanju«. Dodig zatim navodi podatke o tome, da je prema saopćenju Milana Karanovića (Kalendar »Narodno jedinstvo« 1932, 371) rukopis Dušanova zakonika dospio kujundžiskoj porodici Jošilovića u Sarajevu od sveštenika Save Savića iz Lovnice, te nagađa da je donesen u manastir Lovnicu iz Studenice možda 1797. godine, iz kojeg se vremena sačuvao podatak o dolasku onamo Maksima Studenčanina (V. Petković, Manastir Studenica, B. 1924, 6—15). Pored toga pisac navodi saopćenje učitelja Petra Radakovića (Bosansko-hercegovački istočnik 1890, 83) o tome, da je taj učitelj doznao od paroha V. Savića, da je u manastiru Lovnici »bila još jedna stara knjiga »Zakonika srpskih careva« i da je ta knjiga bila teška do 7 oka. Za Omer-pašina rata sakupio je pok. Hadži pop Zaharije Popović sveštenstvo i posavjetuje se s njima da tu knjigu pošalju u Rusiju, bojeći se, da je Turci ne bi spalili, što (svećenici) i učine. Za kratko vrijeme poslije toga dobiju iz Rusije darove: 2 evangelija, jedno u surmi okovano, 2 odežde i drugih kojekakvih crkvenih knjiga, koje se sve i danas u manastiru (Lovnici) nalaze«. Na kraju Dodig rezimira da je sadašnji rukopis »izvršen u XVII. veku u nekom nepoznatom manastiru; da je potom, nakon izvesnog vremena, priložen kao poklon manastiru Studenici; da je verovatno taj isti prepis negde u XVIII. veku po svoj prilici 1797, prenet u manastir Lovnicu«, ali ne zna, da li je zapravo taj rukopis bio poslan u Rusiju i onda poslije odavle vraćen, ili je tu riječ o dva razna prijepisa Dušanova zakonika.

Naveli smo potanko historijat dosadašnjeg proučavanja rukopisa, zato što su prvobitna netačna nagađanja ušla u nauku i citiraju se kao dokazane činjenice, dok proučavanje rukopisa dovodi do sasvim protivnih zaključaka. Kao što smo vidjeli, u tim nagađanjima ima dosta nedosljednosti: u jednu se ruku misli, da je rukopis vještački sastavljen od nekoliko raznih rukopisa, da je pisan u XVII. vijeku, da su članci Dušanova zakonika ispreturani u velikom neredu od kasnijeg prepisivača, a u drugu — da je tekst u sačuvanim odlomcima dobar i da se slaže s najstarijim verzijama Dušanova zakonika. Već sama ova činjenica upućuje na pretpostavku, da bi Studenički zbornik morao potjecati iz ranijeg doba.

Naši su zaključci:

1. Zbornik obuhvata dva zasebna rukopisa napisana u prvoj polovici XV. vijeka, koja su tada (u XV. v.) bila zajedno uvezana. Vjerojatno je pisac bio isti pop Makarije, koji je i priložio rukopis manastiru Studenici.

2. U XVIII. vijeku rukopis je bio restauriran od nekog »starca«, koji je pojedine izblijedjele dijelove teksta prevukao tamnim mastilom i ulijepio listove, što su poispadali iz knjige. Tom prilikom načinjene su znatne griješke u rasporedu listova.

3. U tekstu Vlastareve Skraćene sintagme nedostaje samo jedan list, a sadržaj se njegov može rekonstruirati prema pregledu sadržaja, navedenom ispred teksta. Studenički tekst SS čini naročitu verziju, koja je, po svoj prilici, poslužila kao prototip Rakovačke verzije.

4. U izboru iz Dušanova zakonika, koji se nalazi na kraju teksta, nisu ispreturani članci, nego listovi rukopisa, a jedan je list izgubljen. Čista srpska recenzija teksta svjedoči, da je izbor načinjen prema vrlo starom originalu. Kao što su opazili i Novaković i Solovjev, taj je original pripadao Atonskoj verziji, ali je imao sličnosti i sa Struškom verzijom, koliko je očuvao direktni stil (C a r s t v a m i mjesto kasnijeg C a r e v i t. d.). Naposljetku treba istaknuti, da je na pojedinim mjestima Studenički rukopis sačuvao tačniji tekst nego Prizrenski: na pr. čl. 76, „попашꙋ и .ѕ҃. воловь“ dok je Prizrenski izostavio značajno „и“; u čl. 54. ima „обѣма рꙋке отсѣкꙋ“, dok prizrenski nema „обѣма“.

Odbacujući zaključke St. Novakovića, čiji je autoritet opet zaveo kasnije ispitivače spomenika, moramo konstatirati, da je i on sâm bio zaveden prijepisom i primjedbama, koje je dobio od mitropolita Save Kosanovića. Ma koliko je on marljivo radio prepisujući i prikupljajući građu za karakteristiku sadržine Zbornika i hronologije rukopisa — iz Novakovićevih napomena pod tekstom Zakonika vidi se, da prepisivač nije bio siguran u čitanju teksta, a još mnogo manje upućen u paleografiju. Dosta je reći, da je gotovo svaki član prepisan s griješkama, i to ne samo u miješanju є, ѥ i ѣ, оу i ꙋ, о i ѡ, nego i takve vrste kao въсе mjesto све (čl. 107.), прьчію mjesto прца (čl. 161.), оу царства ми mjesto оу земли царства ми (čl. 180.), кь комꙋ mjesto на комꙋ (čl. 112.), ѡть праве mjesto ѡ праве (čl. 108.). — Nabrojali smo više od 90 griješaka, koje se mogu provjeriti poređenjem našeg izdanja s primjedbama u Novakovićevu Zakoniku. (Vidi čl. 12, 16, 18, 30, 31, 20, 21, 33, 50, 51, 52 54, 65, 66, 71, 73, 74, 76, 77, 79, 80, 102, 104, 107, 108, 112, 113, 118, 120, 121, 122, 132, 138, 140, 144, 145, 151, 152, 153, 154, 160, 161, 162, 165, 174, 180, 173). Iako je opazio, da se na jednom mjestu u Zakoniku rukopis promijenio, prepisivač se nije promučio da na osnovu te činjenice pregleda pismo cijelog Zbornika, te nije uzeo u račun da se te dvije ruke mijenjaju na nekoliko mjesta, i to usred rečenice: na pr. l. 217 (222) r i v; 257 (262) r i v. Kako se prepisivač slabo razumio u paleografiju, njegova je primjedba o »kasnijem« rukopisu zapi-

sa popa Makarija, potpuno netačna. Zapis je pisan brzopisom, koji se mnogo razlikuje od poluustava, kojim je pisan tekst, ali je potpuno tipičan upravo za XV. vijek.

*

Rukopis se sada nalazi u arhivu Jugoslavenske akademije pod br. XIII 4. Ima 273 numerirana lista (numerirano crnilom u gornjem desnom uglu) iza kojih dolazi još jedan list od pergamene, koji bi trebalo da služi kao zaključni prazni list ispred korica. Istrgnut je iz nekoga starijeg rukopisa, te je očišćen (vjerojatno je bio opran s pomoću tanina) od starog teksta, a fragmenti se toga teksta naslućuju ispod kasnijeg zapisa. Donja je korica (drvo pokriveno kožom) otkinuta. Između gornje korice i sadašnjega teksta, pri korijenu, vide se ostaci iščupanih listova. Ja sam ih izbrojio 32. Vidi se, da je rukopis jednom bio restauriran, pa je onda naprijed ulijepljeno više ispalih listova, a isto su tako pojedini listovi ulijepljeni u sredini i na kraju knjige. Restauracija nije pažljivo izvršena, te su pojedini listovi ispremiješani. Po svoj je prilici ta restauracija načinjena u isto vrijeme, kad i restauracija teksta, koji je na pojedinim stranama prevučen tamnijim mastilom. Istim mastilom napisane su pojedine bilješke na dnu nekih stranica (početne riječi daljega lista) i kratke primjedbe uz tekst na margini (najčešće »ova« uz glavu, na koju bi trebalo da se skrene naročita pažnja), a isto tako pored starijih zapisa i kratki zapisi na kraju rukopisa. Ista je ruka stavila veći zapis na praznoj obrnutoj strani 13-og lista: „И гд҃и Ис҃ъ Хс҃те Бж҃е мои. ѹслиши мл҃твѹ роба своего, старца, призри на ме и помилѹи ме, крьвь моꙗ во крє҃щение Твое Гд҃и, иже ѿ вѣка сего ѹ тѹцаствѹ житие мое сконьчахъ, примиже и мою дш҃ѹ со миромъ ꙗко есамь грешни, не затвори мнѣ врата раскиꙗ, но ѿврзи ми е Гд҃и, слава тебѣ". Kosi duktus slova s karakterističnim oblicima za А, Є, Б, Ж, З, К, М, ѹ upućuje na XVII.—XVIII. v.[1] a pravopis ukazuje na Srbina. (NB. riječ TUCASTVO[2] nema kod Vuka u ovom obliku, nego ima TUCAK u smislu siromaka). To, što nema rusizama, ukazuje na početak XVIII. vijeka — doba prije utjecaja ruskih učitelja.

Studenički zbornik sastavljen je od dva zasebna rukopisa, koji su zajedno povezani. To se s potpunom sigurnošću može ustanoviti oznakama za kvaterne, koje nalazimo na dnu pojedinih listova, i to na prednjoj strani prvog i na zadnjoj strani posljednjeg lista svake kvaterne. U prvom dijelu zbornika (baš »Otečnika«) ovi brojevi idu od trećeg (».г҃.«) do trideset i prvog (».л҃а҃.«): prve su dvije i po kvaterne izgubljene; u drugom dijelu (Zakoniku) — od prvog (» а҃ «) do desetog (» і҃ «). Ali, oba zasebna dijela zbornika pisana su istim rukopisom s potpuno istim paleografskim osobinama (ili bolje rečeno, istim rukopisima, jer su pisala, vjerojatno, naizmjenice, dva čovjeka). »Otečnik« se čitao više nego Zakonski

[1] Up. P. A. Lavrov. Paleografičeskoe obozrenie kirillovskago pisma (Enciklop. slav. filolog. IV, 1, Petrograd 1914, br. 330, str. 303) i istog pisca: Albom snimkov jugoslavjanskih rukopisej bolgarskago i serbskago pisma. 1916 br. 88.

[2] Bit će sa značenjem »potucanje«. U Broz-Ivekovićevu rječniku: No potucanje po tuđim manastirima dosadi mu se brzo. Danica 4,9. S. B.

zbornik, te je i više oštećen. Pored ostalih izgubljenih listova nestao je i kraj prvog dijela (odlomak iz Solomonovih priča, koje se prekidaju usred rečenice). Ali opet ne može biti sumnje, da je čitav zbornik bio uvezan još u XV. vijeku, što se vidi i po načinu uvezivanja i po bilješkama na kraju knjige. Povez je tipičan za ono doba: debele drvene korice od bukve, spojene sa tri reda kožnatih traka, provučenih kroz rupice u daskama, i presvučene kožom; između rukopisa i daske umetnut je jedan list od starog pergamenta, uzet iz nekog starog rukopisa; u srednjem dijelu dasaka pribijene su izvana kožnate vrpce za uvezivanje knjige.[1] Što se tiče zapisa na kraju — to su zapisi i na posljednjem listu Dušanova zakonika i na listu (na pergamentu) iza njega, pisani rukom XV. vijeka, koji zovu zbornik »Otečnikom«, t. j. svjedoče, da je zakonski zbornik bio pridodat »Otečniku« još u XV. vijeku.

Čini se, da su zbornik pisale dvije ruke (možda baš popa Makarija, koji je priložio rukopis Studenici, i njegova poslužnika), koje se izmjenjuju na nekoliko mjesta. Jedan je rukopis — stereotipni sitniji poluustav ponešto uglastog tipa, drugi je nešto širi s pojedinim slovima zaobljenog tipa i s težnjom za izvjesnom elegancijom poteza. Isporeďujući oblik slova na str. 257-a i 257-b, možemo zapaziti nekoliko stalnih razlika: A piše slovo **Ⱔ** iznad retka s dugačkim krakom ulijevo, dok B gornji dio slova pravi kao mali običan ugao; dok A piše **ѥ**, B ga često zamjenjuje sa **Ѥ**; A stavlja dvije tačke iznad »i« koso, B — ravno; gornji dio slova P kod prvog pisara je zaobljen — kod drugog zaoštren; prvi često piše T s jednim krakom ulijevo, drugi — tronogo; kod **Ѣ** prvi pisac pravi priječnicu s malom vertikalnom crticom s lijeve strane, B je produžuje do donje linije. Možda bi se ta razlika pisara mogla potvrditi i pravopisom. Tako se baš na istim stranama 257-a i -b, gdje se vidi promjena načina pisanja, mogu zapaziti i pravopisne razlike: na 257-a konzekventno dolaze oblici **оубивїи**, **оубившомѹ**, **оубиваѥ**, **оубити** dok na 257-b **оубывь**, **оубыѥ**, **оубывїи**, ali i **оубїнствѹ**, **оубїнци**, **оубїнство**. Valjada su pisale baš one ruke, koje su nacrtane na posljednjoj strani zbornika s natpisima „**сиа рѹка**“, „**сїа рѹка**“: jedna od njih u bogatije izvezenoj narukvici (svešteničkoj?) druga je obična sa tri poprečne pruge (možda poslušnika?). Svaki od njih stavio je pored ruke istu kratku izreku iz 50. psalma: „**Помилоуи ме Боже по велицеи милости твоеи**“ (drugi samo prve tri riječi). Pored toga netko je i treći put napisao istu molitvu (bez krsta na početku i bez posljednje riječi) — možda restaurator u XVIII. vijeku. Ispod slika nalazi se zapis lijepim brzopisom: „† **Сїѥ светоє и дѹшеползноѥ писанице приложи велїкои цркве Стѹденицѣ попь Макарїѥ. Богь да га прости. А тко ю ке отнимити оть великї цркве Стѹденице да есть проклеть и вь си вѣкь и вь бѹдѹщи. Аминь.**“ Posljednje riječi — »da je proklet« i t. d. — napisane su drugim rukopisom: početak — tankim i kosim slovima, svršetak — uspravnim i zaobljenim. Kako prvi, kosi rukopis (s dugačkim repovima ispod donje linije, koji se zavijaju ulijevo; s naročitim oblicima za

---

[1] Ср. П. Симони. Опыт сборника сведений по истории и технике книгопереплетнаго художества на Руси. ОЛДП, 1903, табл. 42, 43.

T, I i A, posuđenim iz grčkog kurziva; sa Ж, koje još nije spojilo kose crte u jedan potez), tako i drugi (sa kurzivnim A i T, dugačkim И, B sa odvojenim petljama pored običnog oblika) — očevidno nisu mlađi od XV. vijeka. Ispod navedenog zapisa nalazi se slika — četiri ruke okrenute nadesno: tri sa tri poprečne pruge i jedna gola — možda još četvorice nekih prijatelja kaluđera koji su bili nazočni kao svjedoci navedenoj zakletvi i prokletstvu.

Ispod toga nalazi se kriptogram: to su mistička slova uzeta iz t. zv. »krsnih slovesa«, koja obično uokviruju sliku krsta u rukopisima i starim štampanim knjigama[1] (vidi na pr. krst u Božidarevu zborniku 1558. g. Lijepo zahvaljujem prof. F. Moačaninu, što me je upozorio na »krsna slovesa«.) U starijim spomenicima ova su »slovesa« malobrojna (na pr. u srpskom prijevodu Hamartolove hronike iz kraja XIV. vijeka[2]), kasnije postaju sve brojnija. U Studeničkom rukopisu dolaze slova:

Studen. rukopis

Božidarev Zbornik

[1] N. Pokrovskij. Evangelie v pamjatnikah ikonografii, 356; I. Jastrebov. Podaci za istoriju crkve u Staroj Srbiji. Glasnik Srp. uč. dr. XI 1874, 200; A. Jacimirskij. K istorii ložnih molitv v južno-slavjanskoj pis'mennosti. Izv. Otd. rus. jaz. i slov. Akad. N. 1913 tom XVIII, knj. 3, str. 46-51; L. Mirković. Crkva Petkovica. Glasnik Srp. pravosl. patrijaršije III 1922, str. 152—3.

[2] Letovnik ... Georgija inoka. Izd. Obščestva ljubitelej drevn. pis'mennosti. 1878—80, 215

Ispod toga stoji kratak zapis uspravnim zaobljenim poluustavom: „Тихѡ а сь разꙋмѡмь ꙗко самѡмꙋ ц҃рꙋ“; zatim se ponavlja drugom rukom početak Makarijevog zapisa „Сие ст҃ое и дш҃епол . . .“, onda opet dolaze slova ѕ ѕ ѕ з, te u dnu stranice „Сие светое“. Valjda su dva posljednja zapisa načinjena u doba restauracije rukopisa.

U rukopisu Jugoslavenske akademije broj III a 10 list 15. v do 17. r nalazi se spisak najraširenijeg tipa takvih »krsnih slovesa«. Ovdje ona idu nešto drugim redom,[3] ali se među njima lako može naći formula Studeničkog zapisa:

Б(ѣлегь) Б(ж҃ии) Б(їеть) Б(ѣси)
Д(рѣбо) Д(обро) Д(їаволꙋ) Д(осада)
С(пась) С(ьтвори) С(ѣть) С(атанѣ)
Т(рилюбезно) Т(рисоставно) Т(реблажено) Т(ребогатно Дрѣво): krsni epiteti u kanonu Životvor. Krstu; u zagrebačkom rukopisu nema ove grupe; u rečaničkom (Glasn. Srp. uč. dr. 40 str. 200) ima dva slova: Т(ребогатое дрѣво) Т(реостри мечь).

Х(орꙋгва) Х(ристова) Х(ристианомь) Х(вала)

П(ою) П(окаанꙗюсꙗ) П(очитаю) Є(го); posljednja riječ nedostaje u rečaničkom spisku; u zagrebačkom nedostaje čitava ova grupa.

Ч(с҃тнаа) Ч(ьсть) Ч(ьтоущимь) Ч(л҃комь); u rečaničkom: Ч(еловѥкомь).

Ф(ѡсь) Х(ристовь) Ф(отизей) П(антоус); u zagrebačkom — Фѡсь Христоу Хѡниди ѱїѡс; u rečaničkom r-su — Свѥт Христов Просвѥштаѥт Всѥх.

Є(лена) Ѡ(брѣте) Ч(стно) Д(рѣво) К(рсть) Х(ристовь); u zagrebačkom r-su promjenjen red — Чстно Дрѣво; u rečaničkom — Єлена Обрете Древо Чесни Крст Христов.

Posljednja slova — tri З i tri Ѕ — nisam našao u pomenutim spomenicima pa ni kod Jacimirskog i Mirkovića. Možda je to neka formula poput: З(аписах) З(аставих) З(авезах) Ѕѣло Ѕѣло Ѕѣло.

Na daljoj stranici — prednjoj strani pergamenta — stoji zapis lijepim zaobljenim poluustavom: „Сие и светое и дꙋшепользное писание ѡтьчникь“. Na posljetku, na posljednjoj, zadnjoj strani pergamenta ima natpis načinjen istom rukom kao posljednji redak Makarijeve sankcije: „Сіа светаа книга гааголіѥміи ѡтьчникь домꙋ Прѣчистыѥ Ѹспѣніа Стꙋденічьскыѥ“ (XV. v.), a ispod toga zapis mnogo kasnijim rukopisom (iz doba restauracije knjige): „Сіа света книга монастира Стꙋденица ма . . .“ Od starog teksta na palimpsestu naslućuju se pojedina slova i nekoliko riječi; njegovoj rekonstrukciji bit će posvećen zaseban članak.

Kao što smo rekli, navedeni zapisi na posljednjoj strani rukopisa i na pergamentu, u kojima se čitav zbornik (»Otečnik« i »Zakonik«) zove općim imenom »Otečnik« i gdje se govori da knjiga pripada manastiru

---

[3] ДДДД СССС ВВВВ ПППП ЧЧЧЧ ББББ ХХХХ КККК ЦЦЦЦ НННН РРРР ОООО С В Н В С Б А Ц Б П Н М Ф Х Ѱ Е(лена) О(брѣте) Д(рѣво) Ч(ьстно) К(рьсть) Х(ристовь)

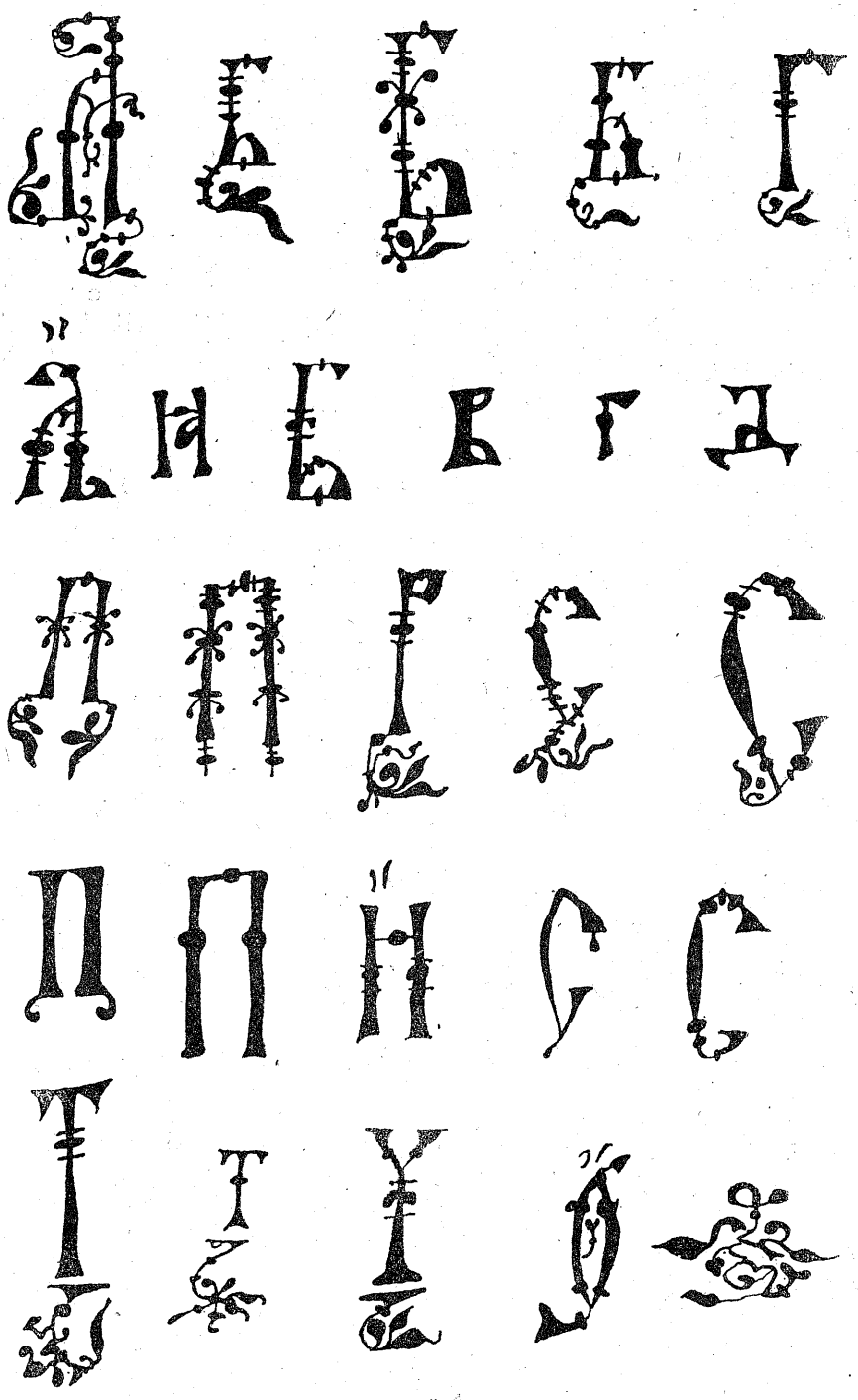

Studenici, potiču, po našem mišljenju, iz XV. vijeka. Istom vijeku pripada i rukopis teksta u oba sastavna dijela Zbornika.[1]

Pored kurzivnih oblika slova A i drugih oblika karakterističnih za XV. vijek — Б i ѻ, tri oblika B (obični, s odvojenim petljama kod inicijala i kvadratni), З kao široka brojka 3 pored starijeg oblika s repom otegnutim udesno, Ѣ s dugačkom vertikalnom prednjom crticom, tronogo Т pored visokog jednostranog — ostaju stariji oblici за ѥ (koje se rjeđe upotrebljava u XVI. v., kad ga istiskuje є), за Ѫ (od tri zasebna poteza, dok se u sredini XV. v. već češće javlja brzopisni dvopotezni oblik), te još ne dolaze ni ε koje je uobičajeno u XVI. v., ni visoko Г kurzivnog oblika, ni O sa dvije tačke unutra, koje se vrlo

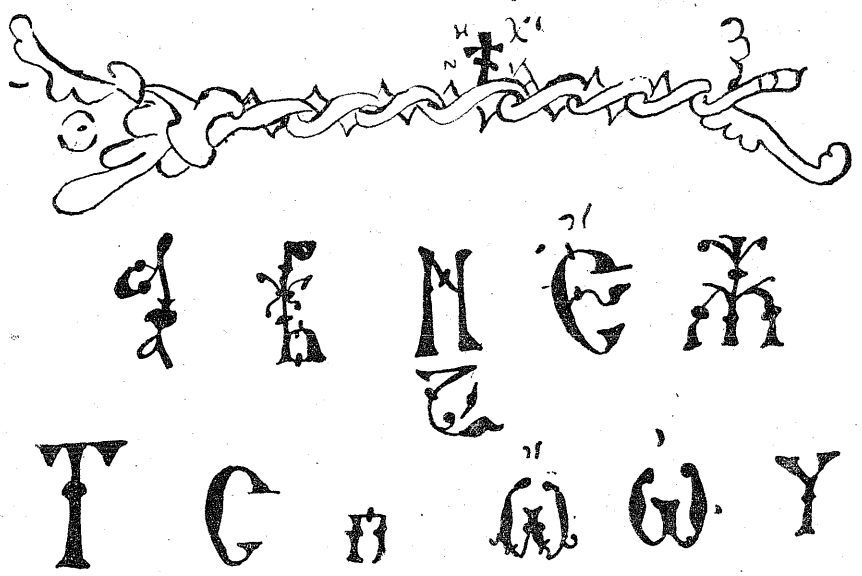

Zakonski zbornik

često pojavljuje u XVI. v. Paleografske osobine potpuno su u skladu s pravopisom i jezičnom stranom zbornika. Tekst oba dijela njegova prikazuje potpuno čistu srpsku recenziju bez ikakvih tragova bugarizama ili rusizama, bilo u etimologiji ili u grafici, s tipičnim udvajanjem slova A (carskaago i dr.) i s upotrebom ь na mjestu A (чьсть = čast); ѧ i ѫ

[1] Up. Cvetni triod 1408 (Lavrov, Album br. 64), Dialog pape Grgura 1409 (Albom br. 65), Hilferdingovo evanđelje br. 80 iz 1435 (Lavrov. Obozrenie br. 287, str. 260), Knjiga Carstava 1418 (Obozr. 272—275) i dr; Prolog Jugosl. Akademije 1470 (Obozr. br. 277, str. 253)

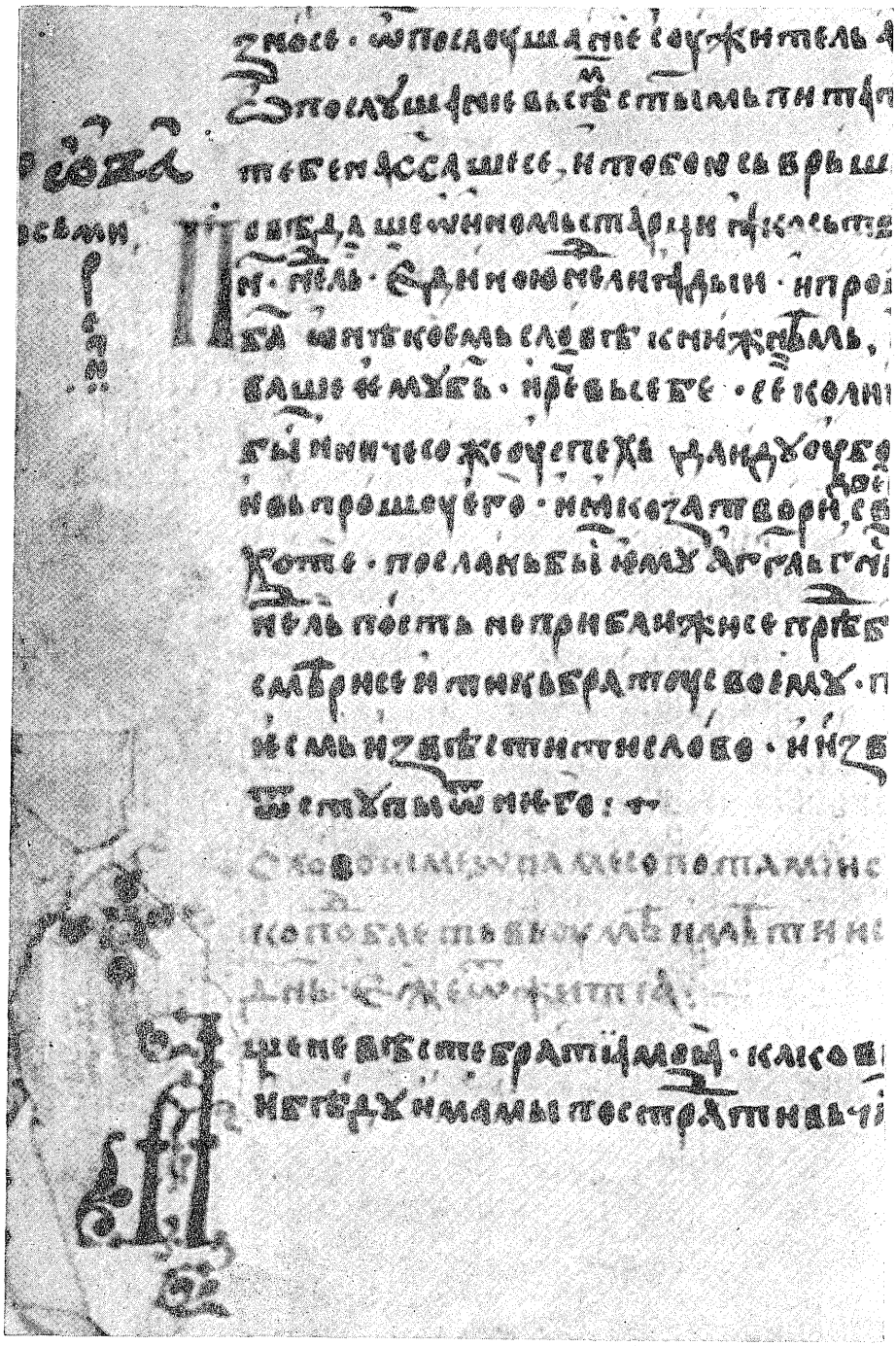

Otečnik: l. 19 v. (sada 20 v.)

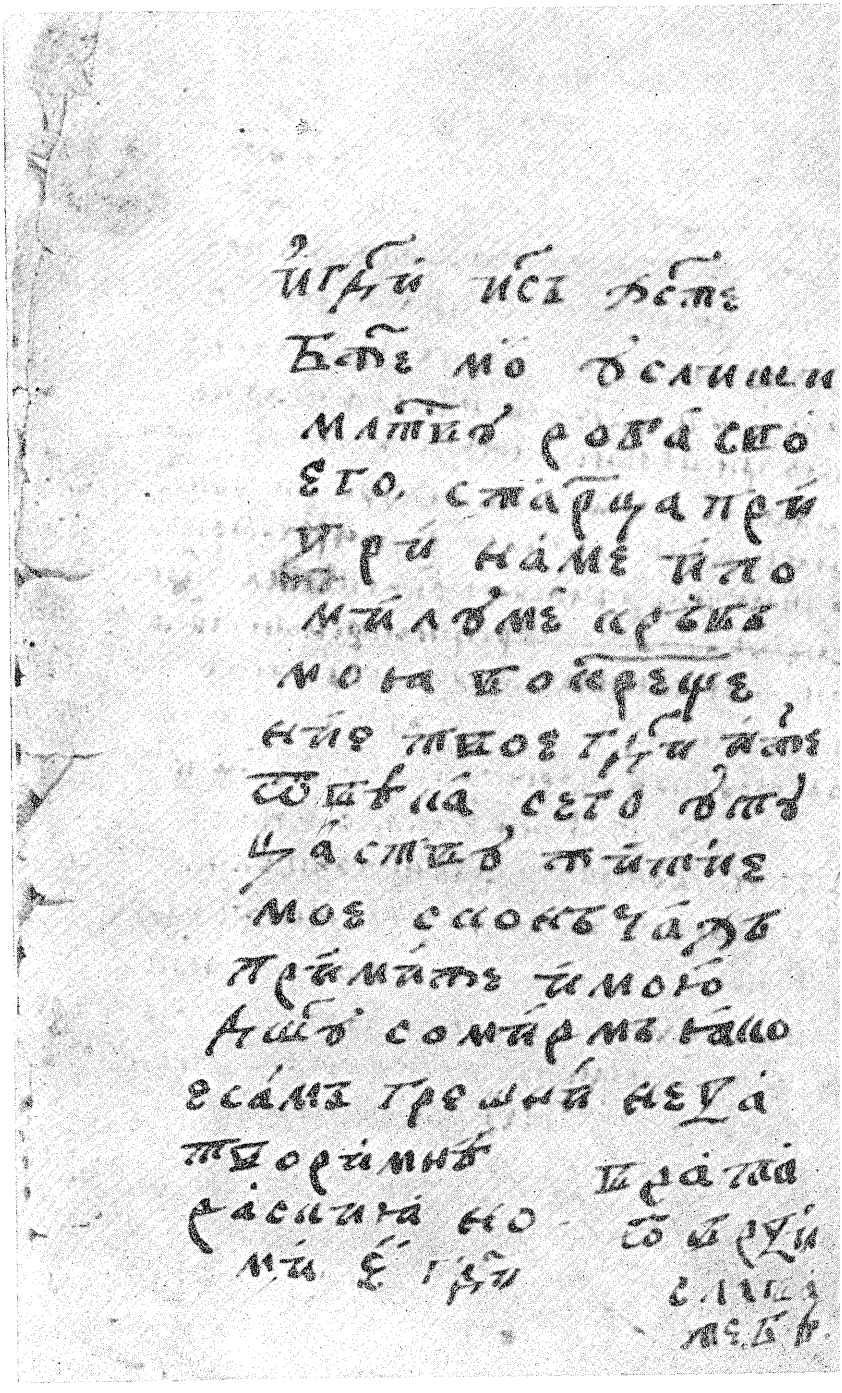

Zapis restauratora: l. 13 v. (sada 14 v.)

uopće se ne upotrebljavaju, a isto tako ni grčka slova ѯ i ѱ (Aleksandar, Psaltir). To, zajedno s tim što nikako nema ni debelog jera (ъ), svjedoči o sastavljanju i Otečnika i Zakonskog zbornika prije Konstantinove reforme (1430). Ali s druge strane česta upotreba spiritusa i akcenata ukazuje ne vrijeme blisko navedenom datumu. Sve se to slaže s »pletenim« ornamentom starijeg stila, koji nalazimo na početku Skraćene sintagme, a i s ornamentacijom pojedinih inicijala, gdje susrećemo tipične zavijutke, koje nalazimo baš u XV. vijeku na inicijalima i ukrašivanju krstova na poveljama (Ispor. moj članak u Glasniku drž. muzeja u Sarajevu 1946, str. 120, sl. 8 i 9.)

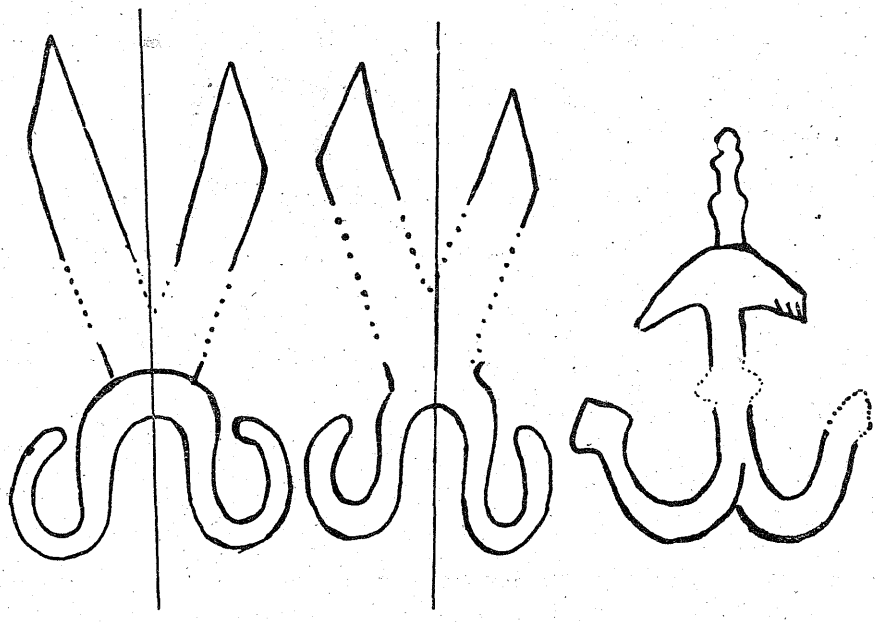

Ovo datiranje nam potpuno sigurno potvrđuju i vodeni znaci, koje smo pronašli u oba dijela rukopisa.

U prvom dijelu rukopisa nalazimo tri vrste znakova: škare u dvije varijante i sidro. Prva varijanta škara nalazi se u početku knjige, u prvih 13 kvaterna na 9 mjesta: znak je sličan znaku kod Briqueta br. 3659 (Rotterdam 1426, Montpellier 1427, Fabriano 1430, Srbija 1428; Novgorod 1431: Lihačev br. 3496 — nije potpuno isti), ali s malo širim rasponom petlja i sitnijom mrežom papira (vergeures i pontuseaux).

Druga varijanta škara u kvaternama 16 i 31 vrlo je slična prvoj, ali s užim rasponom oštrica i širim petljama: isti je znak kod Lihačeva br. 3486 (Novgorod 1431).

---

[1] ѯ — jedamput u naslovu, u imenu Ѳлеѯн i drugi put u naslovu, u imenu Ѯенофонта.

Drugi znak — sidro — dolazi na 20 mjesta u kvaternama 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28 i 29. Taj isti znak ne nalazi se ni kod Briqueta ni kod Lihačeva. Po tipu najsličniji su kod Briqueta br. 430 (Perpignan 1420.; manja varijanta 1424.) i 431 (Vičenca 1430.); manje je sličan br. 439 (Napulj 1442., 1443.), ali sa približno istom mrežom; kod Lihačeva nema sličnog tipa. Prema tome vodeni znakovi Otečnika dopuštaju, da ga datiramo trećim decenijem XV. vijeka. Tome odgovara i mreža papira; Briquet t. I tabl. V, sl. 13. iz 1424.

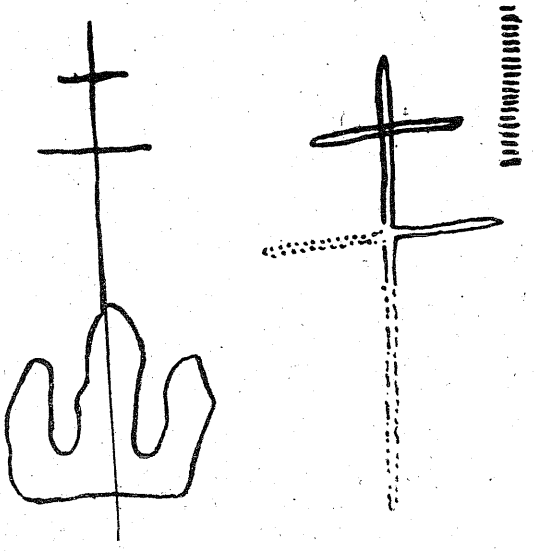

U drugom dijelu rukopisa, u Zakonskom zborniku, nalazimo istu vrstu papira sa četiri vrste znakova. Prvi je: »tri brda« sa šestokrakim krstom gore; u kvaternama 1, 3, 7 i 10. Kod Briqueta nalazimo sličan znak sa šestokrakim krstom br. 11.693 (Pisa 1422. i 1424., ali mnogo veći i s mnogo širom mrežom), 11.683 (slične veličine, ali sa širim razmakom između poprečnih krakova i sa širom mrežom: Genève 1398.—1408.); manje je sličan francuski znak s kosim priječnicama br. 11.698 iz 1432.; sličniji su znakovi kod Lihačeva br. 948 i 949 (1431. iz rukopisa Trojice-Sergijeve lavre u Rusiji) i 4206. (iz Florencije 1396.). Po obliku brda najsličniji je znak s jednim krstom kod Lihačeva br. 360 iz 1421. g.

Drugi znak (l. 213. i 216.) je tanki latinski krst, ne može se sigurno razabrati, da li s jednom ili dvije priječnice (sličan je kod Briqueta br. 5590 ili 5762 iz druge polovice XV. vijeka, ali na papiru sa sitnijom mrežom).

Treći znak (u trećoj kvaterni) sa šestokrakim krstom gore i s nekom figurom, koja se ne može tačno razabrati: možda M tipa 8349 (iz 1427.) ili drugih varijanata navedenih kod Briqueta br. 8346—8351 (od 1385.—1467.).

Napokon na l. 204. i 209. vrlo slabo vide se dijelovi nekog znaka koji se ne može točno razabrati.

U svakom slučaju, prvi od navedenih znakova upućuje nas na treći decenij XV. vijeka, a ostala tri znaka, po onim elementima, koji se na njima mogu razabrati, ne dolaze s tim datiranjem u protivurječje.

*

S velikim kolebanjem pristupili smo rekonstruiranju prvobitnog reda listova u oba dijela zbornika. Smatrali smo, da ne bi bilo dobro ostaviti zbornik u onom pobrkanom obliku, kako je to učinio restaurator u XVIII. vijeku, a s druge strane bojali smo se dirati u listove, koji su već i onako vrlo trošni. Pažljivijim proučavanjem ipak smo uglavili, da listovi kod restauracije nisu bili ušiveni na krivo mjesto, nego da je tada restaurator samo ulijepio poispale listove na ona mjesta, koja su mu se činila najprikladnija i da se ovi listovi mogu odlijepiti. To smo i učinili, te smo stavili sve na svoje mjesto, ulijepivši u lakune između rastavljenih kompleksa ili na mjesto pojedinih izgubljenih listova bijele listiće s oznakom broja listova, koji na dotičnom mjestu nedostaju. Kako smo pronašli i oznake za kvaterne, mogli smo točno izračunati i broj listova koji nedostaju na početku Zbornika i da rekonstruiramo cjelokupnu prvašnju folijaciju. Novu smo folijaciju stavili u desni gornji ugao svakog lista, ne dirajući u staru folijaciju, koja je stajala na donjem polju, držeći na umu, da je ta folijacija već citirana u naučnoj literaturi. Baš s obzirom na to navodit ćemo u našim citatima staru folijaciju s oznakom sadašnje u zagradama.

Koliko nam je pošlo za rukom rekonstruirati red ispreturanih listova, sadržaj »Otečnika« je ovaj:

U prvi dio rukopisa idu dva kompleksa ispalih i ispreturanih listića, koje je u XVIII. v. restaurator koje stavio na početak rukopisa, a koje na kraj u tekst Vlastareve sintagme. Kao što se može zaključiti po oznakama kvaterna, na početku nedostaju listovi 1—21.

Prvi se kompleks počinje na l. 264. „poučenijem“ o uzdanju u Boga: „. . . реніемь, помагаеть на всако искоушеніе и брань.“ Red 9. molitva: „Владико Господи Исоусе Христе, Ты помощникь мои боуди“, koja prelazi na 264. v. Dalje od r. 7. je poučenije o savjesti, koje se nastavlja na l. 259. (2), gdje se završuje s Аминь. Posljednja tri retka na istoj strani i prvi na poleđini: „Прѣподобнаго ѡтьца нашего Стефана ѡ бдѣніихь всенощніихь еже вь светоую неделю и вь праздныки господьскіе оучинієн'ныихь, повѣсти чюдни зѣло.“ Isto se poučenije nastavlja na listu 260. i prelazi na 261. Dalje, od r. 7. dolazi poučenije „светаго Макаріа како подобаеть быти инокꙋ“: najprije o rasporedu vremena za molitvu, o obrocima hrane (ꙗденіє же твое да боудеть сицево — list 262. r. 5.) i o čitavom načinu života („Нилово“ — list 262. r. 8. odozgo). Tekst se prekida na 262. v riječima: „Єгда видиши себе ѡтнꙋдь . . .“ Na listu 260. v dolje je oznaka kvaterne „Г“, a na 261. r „Д“; to su listovi 24. i 25. (sada 3—4).

Drugi se kompleks počinje na str. 263. r riječima: „суєтно поболить:. Тьщетꙋ пріємь или досажденіє, или изьгнань боудеші ѡть кого, не помышлꙗи бывшеѥ". R. 7. „Сьгрѣшь, не виновно твори дѣла, но мысль" . . . R. 10. „Ищеи оставлѥніа грѣхомь, да вьзлюбить смѣрен'нꙋю мꙋдрость . . ." List 263. v r. 8. „Светого Єфрема: Правожитіє желаеши, смѣреніє дрьжи . . ." Isto poučenije prelazi na list 268. (7), a onda na 1. (8), te se završava na kraju prednje stranice riječima: „и горѣ не оуготовлѥнномꙋ." — List se 1. v počinje: „Главизны ѡтца Макара и прочихь светыихь. Рече авва Макаріє· не подобаеть христіаниноу оклѥветовати." Tekst se prekida na kraju strane riječima: „сего ради потреба скрьбы . . ." Na listu 268. v stoji oznaka kvaterne „Д", a na 1. r — „Є", to su listovi 32. i 33. rukopisa. Prema tome između prvog i drugog kompleksa nedostaju 4 lista: 27—30.

Neprekidan uvezani tekst počinje se listom 8. (9) i to poučenijem o monaškom životu: „любовнаа николиже· и ѡбычеи вь любвахь и вь поминаныихь не брѣжеть своее жизны, и вь мнѡгыи грѣхы вьпадаеть таковы· ѡть вына бо раждаютсе помышлѥніа скврьнаа". R. 4. odozdo: „Рече светы Ниль· сь ит . . . кь покаꙗніа, ѡнь вьзданіа· сь и дѣланіа, ѡнь мьздовьзданіа· сь и трьзаніа, ѡнь ꙋтѣшеніа. Нинꙗ помо(гаеть) ѡть пꙋти зла ѡбращающꙋсе Богь, тогда страшень и непрѣмѣньнь человѣчьскымь вещемь . . ."; prelazi na list 9. (10). Na istom listu red 8.: „Тожде, рече, братіє, ꙗже ищеть Богь ѡть нась, сіа и творимь"; svršava se na kraju stranice. List 9. v. (10): „Тьжде, рече, братіє, не здѣшнѥѥ ищемь славы". Isti list red 16.: „Брать пріиде кь ѡтьцꙋ Ніилꙋ" — poučenije o borbi sa strastima, koje traje do lista 11. v (12).

List 11. v (12) r. 7.: „Старьць нѣкыи сѣдѣше вь пꙋстины" — o pustinjaku i caru Teodosiju II — ide do lista 16. r (17). List 12. v (13) je prazan; na listu 13. v (14) je navedeni zapis restauratora iz XVIII. v. Na listu 13. v (14) dolje „ѕ", a na 14. r (15) — „з": to su listovi 48. i 49.; prema tome između drugog kompleksa i neprekidnog teksta nedostaje 9 listova: 34.—42.

List 16. r (17) — „Повѣда нѣкто старцꙋ, ꙗко брать нѣкы, ѡтити хоте, вьзбранѥнь бываше ѡть свое матере" — priča o monahu, koji je usprkos željama majke otišao u manastir, ali nije živio dostojnim životom, te se popravio, kad je poslije njezine smrti vidio u snu njezinu dušu u mukama i čuo od nje prijekor, što nije uspio da spase svoju dušu.

List 17. r (18.) r. 2. — „Повѣда иамь старць пришьдь вь Тиваидь, ꙗко ѡтьць великь сѣдѣше вьнѣ града Антипа" — priča o lijenom poslušniku i njegovim posmrtnim mukama.

List 17. v (18.) r. 1. — „Рече авва Иперхіи, ꙗко жельвь страшьнь ѥсть видѣніемь ѡнагриемь· тако и мнихь ключимимь мислемь похотнымь" i druge izreke.

List 17. v (18) r. 13. — „Брата два изидоста на трьгь продати сьсꙋды свое" — priča o monahu, koji je bludno sagriješio i pao u očajanje, ali ga je spasao njegov subrat, koji ga je doveo u manastir s lažnim priznanjem istoga grijeha i riječima o potrebi pokajanja.

List 18. r (19) r. 9. — „Братіа ѡть общаго житіа ошьдьше, идоше вь пꙋстыню“ — priča o pustinjačkom životu.

List 18. v (19) r. 19.—21. — „Глаголаше авва Амѡнь ѡтьцоу Аноувꙋ“ — priča o monahu, koji se priviđao drugome čas kao anđeo, čas kao sotona; zatim riječi avve Pimina o strahu božjem.

List 19. r (20) r. 4. — „О послоушаніи“ — poučenije nekog starca.

List 19. v (20) r. 8. — „Повѣдаше ѡ иномь старци, ꙗко сьтвори постесе .н҃. недель“ — priča o tome, da je smirenje važnije od posta.

List 19. v (20) r. 19—l. 21. — „Слово Симеѡна Месопотамiискаго каво подобаеть вь оумѣ имѣти исходніи дьнь еже ѡть житіа“.

List 21. v (22) r. 14. — „Глаголаше авва Ѳеѡдѡрь Иліѡдскы“ — priča o isposniku, kako je prekršio zakletvu, zadanu bludnom đavolu, ali se nije odrekao klanjati Bogorodičinoj ikoni. List 21. v (22) dolje — „З“, 22. r (23) dolje — „И“ = listovi 56. i 57.

List 22. v (23) r. 6. — „Рече авва Петрь, ꙗко соущоу ми сь аввою Исаіемь, прінде брать кь нѥмꙋ“ — priča o monahu, koji se spremao da napusti manastir, jer ga je otac njegov prekoravao. Svršava se riječima: „а иже сваждае чловѣка сь . . .“

Jedan list je isječen i ostao je pri korijenu samo komadić.

List 23. r (24) se počinje: „. . . доблѥстьвнѣ искоушеніе брать и глаголѥ аще достоит ми оумрети, не изыдоу до светого праздника“ . . .

Isti list r. 11. — „Повѣда намь авва Піѡрь, ꙗко соущоу ми юнꙋ, идохомь азь и старць мои кь знаменосцꙋ Лѡнгинꙋ“ — priča o ispovijedi đavola ulovljenog u čašu.

List 28. r (29) r. 3. — „Повѣда намь Євстатіе коупць, ꙗко егда бѣхь миранинь, николиже не ꙗдехь, тькмо ѡть вечера вь вечерь“ — priča o iskušenjima, koje je pretrpio monah prvih godina svog monaštva. List 28. v (29) i 29. r (30) dolje — „И“ i „Ѳ“ = listovi 64. i 65.

List 31. r (32) — „Рече авва Зань, мнѡзы ѡть инокь ѡставіше ѡтьца и матерь . . .“ — priča o stradanju neposlušna monaha, koji je samovoljno napustio manastir (listovi 31., 32., 33., i 36.: između njih su pogrešno ulijepljeni listovi 34. i 35., koji su ispali iz daljega žitija Antonija Novog).

List 36. r (35) r. 10. — „ѡть житіа светого Антоніа Новаго“ — list 36, 37, 34, 35, 58, 39. List 34. v i 35. r dolje — „Ѳ“ i „I“ = listovi 72. i 73.

List 39. r (40) r. 19. — „Повѣсть зѣло пользна: Повѣда намь нѣкыи ѡтьць, глаголѥ бысть, рече, нѣкыи прѣзвытерь жител'ствꙋе вь горѣ нѣвоей“ — do lista 42. (43) priča o srebroljubivom svešteniku u Perzijskoj zemlji, koji se radi zlata odrekao vjere i pogubio svoje poslušnice — monahinje.

List 42. r (43) r. 13. — „Авва Козма. Повѣдаше намь и се, ꙗко бѣ, рече нѣкы ѡтьць велики именемь Козма“ — priča o viđenju posmrtnih muka i raja do lista 47. v (48). Listovi 44. v (45) i 45. r (46) dolje — „I“ i „AI“ = listovi 80. i 81.

List 47. v (48) u dnu stranice — „ѡ мнисѣ именемь Павль"; r. 13.: „Повѣда намь ѡтьць Сілоуань глаголѥ, ꙗко вь единомь, рече, Палестиньскыхь монастыріи бысть нѣкыи мныхь именемь Павль..." — povijest o velikom podvižniku, koga su njegova manastirska braća vidjela u raju — do lista 49. v (50).

List 49. v (50) u dnu stranice: „О нѣкоимь вльсвѣ и христіанінꙋ"; r. 12. — „Слышахомь и се нѣкые повѣдающе, ꙗко вь царьство, рече, Маврикіа цара бысть нѣкыи вльхвь вь Константінѣ градѣ" — povijest o nekom čarobnjaku, koji je nastojao odvratiti od Hristove vjere nekog mladića. List 50. (51) iscijepan više od 4/5; isto tako i list 51. (52) više od polovine, svršava se: „заніа · достоинꙋ". Zatim je izgubljeno 10 listova, od 88. do 97.: na listovima 58. v (59) i 59. r (60) dolje — „ГІ" i „ДІ" = listovi 104. i 105.

List 52. r (53) počinje se: „ни зовоущꙋ сицево постраждеть"; zatim povijest o nekoj djevojci, koja mjesto udaje za voljenog čovjeka ode u manastir i nagovori zaručnika, da se zamonaši; do lista 52. v (53).

List 52. v (53) r. 5.: „О двою братꙋ · ненавидещихь дрꙋгь дрꙋга: — „И се повѣдаше намь · бѣста, рече, два брата по пльти вь богохранимѣмь Костантінѣ градѣ" — kad umre jedan od braće, drugi se pokaje, što je mrzio na nj; tražeći svuda savjet, kako da se pomiri s umrlim bratom, dobije na Olimpu od pustinjaka i svete podvižnice uputu, da ide jednomu velmoži u Carigrad, te po njegovim molitvama ugleda svog brata u crkvi i dobije od njega oproštenje; do str. 57. r (58).

List 57. v (58) u dnu stranice: „Повѣсть о ѡтрочіщꙋ ѥвреискомꙋ": r. 5. odozgo — „Повѣда намь ѡтьць Василіе старць и ѡшьльникь иже ѡть Новые лавры бивы мнихь" — povijest o čudu u vrijeme liturgije, koju su u igri vršila djeca, i o sinu jevrejskog sveštenika, pokrštenom od te djece, koji se nije odrekao Hristove vjere, te nije izgorio u peći, kamo ga je bacio razjareni otac. — Listovi 58.—61. i 2. r (59—62 i 63).

List 2. r (63) r. 11.: „Бысть нѣкыи старць, имѣѥ страннопріемство и прочіимь добродѣтелѥмь сь тьщаніемь прилеже" — priča o đavolskom iskušenju „вь чрѣвное обьꙗденіе, бь сребролюбіа желаніе и вь льжное заклинаніе" — listovi 3. (64) i 4. (65); svršava se na 4. v (65).

List 4. v (65) r. 10. — „Бесѣди дꙋшепользны отьца Зосіми" — različita poučenija o monaškoj smirenosti, i krotkosti, i duševnom miru — prelazi na 64. (66); iza 64. (66) nedostaje jedan list; zatim 65—71, 62, 63, i 72 (68—76). Na listu 65. r dolje — „ЕІ" t. j. list 113.; na 62. v (74) i 63. r (75) — „ЕІ" i „SI", t. j. listovi 120. i 121.

List 72. v (76): „Повѣсти светихь ѡтьць о відѣніи светого оца Макаріа" — o viđenju anđela čuvara, kako tuguje zbog grijeha povjerene mu duše i o mitarstvima (t. j. zaprekama), koje prolazi duša po napuštanju tijela — do lista 78. v (82).

List 78. v (82) r. 10.: „Наказаніе светого Епифаніа, емꙋже аггель сочиво свари" — povijest o mladom monahu, koji je odbio đavolsko iskušenje, da napusti liturgiju radi kuhanja sočiva, i kome zato skuha to

sočivo anđeo — do kraja str. 81. v (85), gdje se svršava s „аминь". Na listu 78. v (82) otkinut je kraj, gđje je bila označena kvaterna: na listu 79. r (83) oznaka je potpuno izblijedjela.

Iza toga izgubljena su dva lista, od kojih su dolje ostala dva komadića.

List 82. r. (86) počinje se malim slovom: „что оубо хощемь творити егда вь тіє вещи внидемь" — slika strašnog suda i potrebā pokajanja — prelazi na listove 83, 91, 92, 86, 87, (87—91); svršava se na 87. v (91). Na listu 92. r (89) dolje — „ИІ" = list 137.

List 87. v (91) r. 12.: „Ѡле дѹше и тѣла прѣпиранїе. Чловѣкь нѣкто добра рода насади виноградь" — priča o slijepcu i hromcu, što ih je uzeo gospodar za čuvare vinograda, da ga ne pokradu, ali su se dogovorili i ipak prevarili gospodara: poređenje tijela čovjekova s hromcem, a duše sa slijepcem — listovi 88. (92) do 89. v (93).

List 89. v (93) r. 5—6. odozdo: „Слово пользно ѡ иночьскомь житіи. Оуслышите братіе моꙗ вьзлюблєнаа, колико почьтьнь бысть иночьскыи чинь" — viđenje sv. Makarija o anđeoskom obliku monaha i tumačenje toga — l. 90., 84. r (94, 95).

List 84. r (95) r. 3. odozdo: „Слово пользно: пріиде брать кь старцѹ и рече ємѹ · ѡтьче, Господь рече вь Єваггеліи · вразы чловѣкѹ домашніи єго соуть" — tumačenje „domaćih" kao strasti, poučenije o monaškim vrlinama — svršava se na listu 85. (96).

List 85. r. (96) r. 4: „Слово ѡ нѣкоемь братѣ вьпадающіимь вь блоудь" — o iskrenom pokajanju, koje pobjeđuje svaki grijeh. List 85. (96), 93. (97) (donji ugao otkinut), 94. (98), 95. (99). Na listu 85. v (96) i 93. r. (97) dolje — „ИІ" i „ѲІ" — to jest listovi 144. i 145.

List 95. v (99) r. 8—9. odozdo: „Месеца Апріліа вь .А. дьнь. Житіе светые Маріе Єгѵптѣныни. Благослови Ѡче" — (u dnu stranice: „Калисть") l. 96. do 116. v (120). Na listu 100. v (104) dolje — „ѲІ" t. j. list 152.; na listu 101. (105) donji kraj je otrgnut. List 108. v (112) i 109. r (113) — "К" i „КА" = listovi 160. i 161.

List 117. r (121) od početka strane: „Сповѣданіе ѡтьчьское о житіи Ѯенофонта болꙗрина. Благослови Ѡче." — L. 117—124. (121—128), 126—130. (129—133). List 116. v (120) i 117. r (121) dolje — „КА" i „КВ" = listovi 168. i 169.

List 130. r (133) r. 3—4.: „Месеца Марта .ЗІ. Житіе и жизнь чловѣка божіа Алеѯи. Благослови Ѡче" — do lista 137. v (140). Na listu 133. v (136) i 134. r (137) dolje — „КГ" i „КД" = listovi 184. i 185.

List 137. v (140) r. 2.: „Повѣсть сказаніе имоущіи ꙗвлєнно, ꙗко ѕѣло полѕоуетсе прѣдь оусьпшіи приношенми и милостынꙗми ѡ нихь бывающіимн, и паке ѡть изволєніа и несоуменіи дѹше и разоума сьврьшаема. Благослови Ѡче" — listovi 138., 139., 140., (141, 142, 143), zatim 1 list izgubljen, a onda list 125. (144), na kojem se svršava ovo poučenije. List 125. r (144) dolje: „КЄ".

List 125. r r. 8—10. odozdo: „О съмрѣтнои памети и о соуетнѣмь и маловрѣменемь житіи, и о оумилѣніи слово. Благослови Ѻче“ — listovi 125. r (144), 141—146. r (145—150), gdje se svršava.

List 146. r (150) r. 15—16.: „О покаѧніи и о сльзахъ и w человѣколюбіи прѣблагаго Бога. Благослови Ѻче“ — do 152. r (156). Dolje na listu 147. v (151): „КЄ“, a na listu 148. r (152): „КS“.

List 152. v (156) r. 5—10.: „Разоумь и сложеніе wтъ сказаніа палѣѥ о прѣвоздан'ною w Ѧдамѣ и Єввѣ, и колико прѣбиста въ раи, и по изъгнаніи по колицѣхъ лѣтѣхъ скончастасѧ, и о потопѣ и о раздѣлѣніи езыкъ“ — do lista 161. v (165). Na listovima 155. v (169) i 156. r (160): „КS“ i „КЗ“. Na listu 152. v (156) pored naslova stoji krst sa slovima $\frac{\text{IC}\,|\,\text{XC}}{\text{H}\,|\,\text{K}}$.

List 161. v (166) r. 12—14.: „Єпифаніа мниха и прѣзвитера о Знаменіихъ нрава и wбраза и възраста Прѣсветіѥ Владичице наше Богородице“ — do lista 162. v (166).

List 162. v (166) r. 7—8. odozdo: „Тогождѥ Єпифаніа мниха о родословіи Прѣсветыѥ Богородице“ — do lista 168. r (172). Na listovima 163. v (167) i 164. r (168): „КЗ“ i „КН“.

List 168. v (172) od početka strane: „Писаніѥ Ѧвгара царѧ послано къ Єпасоу нашемоу Іисоусоу Христоу“ — do kraja strane.

List 169. r (173) od početka strane: „Єтписа же Господь нашь Іисоусь Христосъ и посла скоро къ Ѧвгароу, глаголѥ“ — do lista 169. v.

List 169. v (173) r. 14.: „Чюдо бившеѥ о светомь оуброусѣ и кѣрамидѣ“ — list 170. (174) i 5. (175) gdje se svršava.

List 5. r (175) r. 6—7.: „Єказаніѥ Ѧфродита іерѳсалимскаго о бившемь къ Пер'сцѣи земли чюдѣ. Благослови Ѻче“ — (dolje na dnu strane: „Сіѥ слово чтетсѧ на Рождество Христово †“) list 5., 171., do 174. v. Na listu 5. v (175) dolje: „КИ“, na 171. r (166): „КѲ“.

List 174. v (179) r. 12—14.: „Пророчениѥ о Христѣ къ Коу . . . ли єлиньскаго бога“ do lista 175. r (180) gdje se svršava. Od lista 171. do 181. (176 do 186) u sredini rupa nastala od vatre.

List 175. v (180) od početka strane: „Иже къ светыхъ отьца нашего Меѳодіа епископа Патрьскаго оуказаніѥ истоѥ о послѣдніихъ лѣтѣхъ и о царихъ“ — do lista 190. v (195). Na listovima 178. v (183) i 179. r (184) dolje: „КѲ“ i „Л“; listovi 186. v (191) i 187. r (192): „Л“ i „ЛЯ“.

List 191. r (196) od početka strane: „Притчѥ и разѳми прѣмѫдраго Соломѡна †“ — do lista 194. v (199), gdje se tekst prekida rečenicom: „нечистъ бо прѣдъ Господѣмь . . .“

Time se svršava tekst prvog dijela rukopisa — baš »Otečnika«. Očevidno je, da je još bila barem jedna kvaterna, ali je nestala prije, nego što je knjiga bila restaurirana.

S daljim listom 195. r (200) počinje se Vlastareva skraćena sintagma, koja je iz početka, zajedno s izvodom iz Dušanova zakonika, trebala da bude naročit zbornik: na dnu l. 195. r (200) nalazi se oznaka »A«

— početak prve kvaterne. Tekst ide do lista 266. r (207), gdje se završuje. Iza lista 258. (263) nedostaje jedan list, koji smo dodali prema izdanjima Florinskog i Novakovića. Onda dolaze listovi 6., 7., 265., 266. (264—267).

Neposredno na Vlastarevu sintagmu nastavlja se izbor iz Dušanova zakonika — na str. 266. v (267) i ide do 273. r, gdje se svršava; na 273. v nalaze se zapisi. I ovdje je jedan list krivo ulijepljen: treba da idu ovim redom: 266., 267., 271., 269., 270., 272., 273.

Oznake za kvaterne nalaze se na listovima 195. r (200) — „ѧ"; 202. v (207) i 203. r (208) — „ѧ" i „ѫ"; 210. v (215) i 211. r (216) — „ѫ" i „ѩ"; 218. v (213) — „ѩ", na listu 219 r (224) — izblijedjelo; 226. v (231) i 227. r (232) — „ѧ" i „ѥ"; 234. v (239) i 235 r (240) — „ѥ" i „ѕ"; 242. v (247) i 243. r (248) — „ѕ" i „ѯ"; 250. v (255) i 251. r (256) — „ѯ" i „ѵ"; 258. v (263) — „ѵ"; cijeli list iza toga, na kojem je trebalo da bude „ѳ", izgubljen je. Kao što je rečeno, u ovoj devetoj kvaterni listovi su najviše ispreturani: rekonstruirani, 6., 7., 265., 266., 267., 271. — ima svega 7 listova, iz čega treba zaključiti, da je u izboru iz Dušanova zakonika bio još jedan, sada izgubljen list, koji bi imao stajati iza 271. (269) (a tu se i po sadržaju nalazi praznina: poslije čl. 80. tekst preskače na čl. 102.); na daljem 269. (270) listu stoji dolje „і", a listovi idu do 273.; prema tome posljednja kvaterna obuhvatila je pola arka — 4 lista.

Na taj se način zacijelo može tvrditi, da su u drugom dijelu izgubljena samo dva lista: rekonstruirani iza 258. (263) (iz Vlastareve sintagme) i izgubljeni iza 271. (iz Dušanova zakonika), — početni i završni listovi devete kvaterne.

*

Sintagma Matije Vlastara je iscrpna enciklopedija bizantskog crkvenog i svjetovnog prava (uglavnom prema Nomokanonu, Prohironu i carskim novelama do 1306. g.) koju je sastavio taj jeromonah u Solunu 1335. g. Ovaj privatni zakonski priručnik sastavljen je po abecednom redu predmeta o kojima se radi u odnosnim odredbama, te je prema abecedi podijeljen na »sastave« ili odjele, koji se opet dijele na glave: na pr. u A-sastavu nalaze se glave o apostatima *(ἀρνησάμενοι)*, jereticima *(αἱρετικοί)*, gozbama *(ἀγάπαι)*, trgovini *(ἀγορά)*, anatemi *(ἀνάθεμα)* i t. d.; u H-sastavu dolaze glave o igumanima *(ἡγούμενοι)*, dobi kandidata za posvećenje u crkvene časti *(ἡλικία)* i o računanju početka i kraja dana *(ἡμέρα)* i t. d. Prema tome pojedina pitanja mogla su se tražiti pod raznim slovima, te je zato sastavljač Zbornika citirao iste predmete na raznim mjestima, ali je obično onda citirao onu glavu i sastav, gdje je to pitanje iscrpno obrađeno: na pr. pitanje o hirotoniji (posvećenju) crkvenih čitača stavljeno je u A-sastav u glavu o čitačima *(ἀναγνῶστοι)* i u H-sastav u glavu o hirotoniji *(χειροτονέω)*, ali u drugom slučaju zbornik se samo poziva na šestu glavu prvog sastava. Zahvaljujući svom iscrpnom pravnom sadržaju i zgodnom rasporedu građe, Sintagma je dobila vrlo veliko značenje u praktičnoj upotrebi, te je uskoro poslije svoga postanka, u doba Dušano-

vih osvajanja bizantskih oblasti bila prihvaćena od Srba kao zbornik važećeg prava u zauzetim oblastima i brzo prevedena na srpski jezik. Sa srpskog prijevoda uskoro je načinjen bugarski, zatim rumunjski a poslije su nastala i dva ruska prijevoda. Može se smatrati utvrđenim, da je srpski prijevod načinjen 1347—1348., vjerojatno zimi te godine, u vrijeme Dušanova boravka u Svetoj Gori.[1]

Ovo opsežno djelo, koje se obično zove Potpuna sintagma (PS), a ropski je prijevod originala uz vrlo mali broj izmjena, sačuvalo je u prijevodu raspored građe na sastave po grčkom abecednom redu, iako je taj raspored izgubio svaki smisao kod prijevoda grčkih riječi na slovenski (na pr. u A-sastavu ostali su jeretici, kupovina, čitači i dr. iako se oni ne počinju sa slovom A). Dosada je poznato 19 srpskih prijepisa Potpune sintagme od XIV. do XVII. v. U svima je tekst vrlo sličan, i u svakom taj Zbornik dolazi sâm bez veze s drugim srpskim zakonskim zbornicima.

Pored ovoga glomaznog zbornika razdijeljenog u 303 glave, ima i kraći zbornik koji je skraćena prerada prevedene Potpune sintagme, ali je sastavljen po istom planu (razdijeljen u abecedne sastave i glave po predmetima). Ovdje je izostavljena većinom kanonska crkvena građa, i pojedine odredbe o istom predmetu, razbacane po raznim sastavima, obično su sabrane na jednom mjestu. Tako je od 303 glave ostala samo 91, te su sasvim nestali sastavi З, Θ, И, Л, Ѯ, О, Р, С, Ѵ, Х, Ѱ, Ѡ.[1] Kako je pokazao Novaković, ne može biti sumnje, da je ovo skraćivanje izvršeno prema gotovom potpunom srpskom prijevodu, i, kako je istaknuo Florinski, učinjeno je radi potreba carskog suda, što je upravo i rečeno u uvodnim riječima: „Сьи законникь изьбрахомь из великаго, ꙗко вьскорѣ обрѣтати искомаа о всакои вещи, винахь грѣховныихь, о соудоу царскомь“. Isto je tako Florinski pokazao, da ova skraćena sintagma (SS) redovno dolazi zajedno s dva druga zakonska zbornika, sa t. zv. »Cara Justinijana zakonom« (JZ), koji je prerađen stari bizantski agrarni zakonik »Nomos georgikos«, i s Dušanovim zakonikom. Navedene uvodne riječi SS zajedno s činjenicom, da zajednički postoje pomenuta tri zakonska zbornika u rukopisima, dovela su Florinskog do zaključka, da je skraćivanje sintagme izvršeno prema želji carevoj i da sva tri zbornika čine tri dijela jedinog zakonskog kodeksa, koji je dao sastaviti car Dušan i koji je sankcioniran na zakonodavnom saboru 1349. g.

---

[1] Izd. St. Novaković. Matije Vlastara sintagmat. Azbučni zbornik vizantijskih crkvenih i državnih zakona i pravila. Slovenski prevod vremena Dušanova. Beograd (Izd. Srp. akad.) 1907. O Potpunoj sintagmi: T. Florinskij. Pamjatniki zakonodateljnoj dejateljnosti Dušana carja Serbov i Grekov. Kiev, 1888, 307—321); V. Bogišić. Pisani zakoni na slovenskom jugu, Zagreb 1872.; F. Zigel. O sočinenii Pamjatniki... Florinskago. Zapiski Akad. nauk LXIII, Nr. 3 SPB. 1890; N. Iljinskij. Sintagma Matfeja Vlastarja. Moskva 1892; A. Solovjev. Zakonodavstvo Stefana Dušana cara Srba i Grka. Škoplje 1928, 49 i dr; isti pisac: Predavanja iz istorije slovenskih prava Beograd 1939 (štampano kao rukopis) 151 i dr; M. Kostrenčić: Hrvatska pravna povijest. Zakonik cara Stefana Dušana (predavanja štampana kao rukopis) 303 i d.

[1] Skraćena sintagma sačuvana je u 9 spiskova zajedno s Duš. zakonikom i u 6 zbornika bez njega. Tekst SS izdan je u djelu Florinskog, Priloženija 94—203, i označen je debelim slovima u Novakovićevu izdanju Potpune sintagme.

U raspravi, koja se razvila u nauci zbog postavljenih pitanja o načinu kako su povezana ova tri zakonska spomenika (organski ili mehanički), o snazi bizantskih zakonika u Srbiji (da li su obavezni ili nisu), i o značenju Dušanova zakonika u sistemu cjelokupnoga zakonodavnog rada (da li je on samostalan ili supsidijaran), iznešena su pored hipoteze Florinskoga još dva osnovna gledišta. Prema jednom (Zigelj, kasnije Vesnić i Mijušković, u novije vrijeme Polićević, Gerasimović) bizantski zakonski zbornici u Srbiji nisu imali obaveznu snagu i nisu činili sastavne dijelove državnog zakonodavnog rada, već su dodani Dušanovu zakoniku u kasnije doba i po vremenu potisnuli ga na sporedno mjesto. Prema drugom (St. Novaković u uvodu izdanja Sintagme) Vlastareva sintagma i Justinijanov zakon imali su od početka obaveznu snagu, ali je skraćivanje Sintagme i spajanje ovih zakonika s Dušanovim u jedan kodeks izvršeno poslije, u doba despota Stefana između 1402. i 1427. g., kada je (kako se može zaključiti po njegovu žitiju) izvršena revizija zakona. Posljednje mišljenje ušlo je u nauku kao najvjerojatnija hipoteza, koju su prihvatili najveći svjetski autoriteti za historiju slovenskih prava — Jireček, Bobčev, Lebl, Kostrenčić, Dolenc, Namislovski. (Vidi pregled u Uvodu Solovjevljeva djela »Zakonodavstvo Stefana Dušana«.)

A. Solovjev u svom odličnom djelu o zakonodavstvu cara Dušana (1928), gdje je izvršena arheografska i historijska analiza svih spiskova Zakonika i gdje su svi navedeni problemi temeljno i svestrano pretreseni, opet se vratio hipotezi Florinskog. Tu je pokazano, da ZD dolazi zajedno sa SS i ZJ u s v i m potpunim rukopisima starije redakcije (od deset poznatih rukopisa ove redakcije, jedan najstariji, Struški, sačuvan je u vrlo okrnjenom obliku: samo polovica Zakonika na 15 istrgnutih listića). Pomnijom analizom svih ispravaka i dopuna, koje se nalaze u pojedinim spiskovima, ustanovljen je tačan red postupnosti u sistematizaciji Zakonika u četiri njegove stare verzije: od osnovne A-redakcije (sačuvane u Prizrenskom spisku) prema Struškom; prema verziji B u Hodoškom → → Šišatovačkim spiskovima; prema V-verziji u Bistričkom spisku i prema G-verziji u Baranjskom i Atonskom, te je dokazano, da su sve ove promjene učinjene još za života cara Dušana, i to prije 1354. g. (jer su svi ovi pokušaji sistematizacije rađeni samo u okviru Zakonika od 1349. i ne diraju u građu dodanu na saboru 1354.). Naposljetku je pokazano, da se Novakovićeva hipoteza o zakonodavnom radu u vrijeme despota Stefana osniva na slabom temelju: na bilješci Konstatina filozofa o tome, da je u njegovo doba »pravda procvala i plodove nosila«, koja može da znači samo običnu pohvalu vladaočeve pravednosti. Navedeni zaključak o postupnim stepenima sistematizacije Dušanova zakonika i o njegovu spajanju sa Skraćenom sintagmom i Justinijanovim zakonikom još u doba carstva dobio je sjajnu potvrdu, kad je iz Moskve bilo saopćeno, da Atonski spisak, koji se čuva u Rumjancevskoj biblioteci, prema njegovim vodenim znacima svakako pripada sedamdesetim godinama XIV. vijeka (Solovjev, Prilozi Matice srpske 1928.; Predavanja 163). Time je nesumnjivo dokazano, da je srpski »codeks tripartitus« postao već u doba srpskog carstva, i može se još samo raspravljati, da li je to o r g a n s k a cjelina,

postala kao plod zakonodavnog rada državne vlasti, ili je zbornik, u kojem je Dušanov zakonik, kao jedno samostalno zakonsko djelo, tek s p o l j a š n j e v e z a n s bizantskim zakonicima, koji su vrijedili kao pravo u osvojenim grčkim oblastima.

Poznate su još dvije promjene, koje je doživjela Vlastareva sintagma u Srbiji. Jednu nalazimo u t. zv. Rakovačkom zborniku, gdje se nalazi pored Dušanova zakonika stare redakcije zajedno s Justinijanovim zakonikom. U tom rukopisu iz mnogo kasnijeg doba (napisan je u manastiru Rakovici u Fruškoj gori na kraju 1700. godine) sva tri zakonika dolaze u posebnoj verziji: Dušanov zakonik u najširem obliku s uvodnom poveljom o Dušanovu zakonodavnom radu i 15 paragraphi unici, koji se ne nalaze ni u jednom od drugih zbornika; bizantski zbornici javljaju se u skraćenom i prerađenom obliku. Napose je u Sintagmi izbačena podjela građe na sastave po abecednom redu, te je sadržaj raspoređen po članovima u 75 rednih brojeva. Kako se u čl. 195. Duš. zakonika pominju carica i kraljica zajedno, Solovjev misli, da je ta prerada nastala posljednjih godina vlade cara Uroša (Predavanja 163.).[1]

Drugu preradu nalazimo u t. zv. »mlađoj recenziji« Dušanova zakonodavstva koja se sačuvala u 11 rukopisa XVII.—XIX. v. (Ravanički, Grbaljski, Zagrebački, Sofijski, Tekelijin, Beogradski, Karlovački, Stratimirovićev, Bordoški, Koviljski i Paštrovski). Ovdje se nalaze samo dva sastavna dijela: »Zakon cara Konstantina i Justinijana« i »Zakon cara Stefana«; Sintagma je kao samostalan dio isključena, ali je njezin sadržaj podijeljen na dva dijela, koji su uvršteni u dva navedena zakonika — 57 paragrafa dodani su Zakonu Justinijanovu, a 17 sa 10 novih odredaba dodani su Dušanovu zakoniku. Novaković je smatrao ovu preradu za djelo patrijarha Pajsija iz sredine XVII. v.; Solovjev upozorava na izraze »biskup«, »komun gradski«, »posadnik« (mjesto meroph), te misli, da je ta recenzija mogla nastati u Srpskom primorju između Kotora i Bara u XV. vijeku, i zove je »Primorskom« (Predavanja 163—4).

Studenički tekst Sintagme bez sumnje je zasebna verzija Skraćene sintagme Vlastareve. To se vidi prije svega iz uvodnih riječi, koje se nalaze kod natpisa iza pregleda sadržaja **„Главизни законъ“**, a koje su identične s uvodnim riječima SS iz »Trojnog kodeksa«: **„Сіи законъ избрахомъ изъ великаго законника, іако въкратцѣ обрѣтати искомаа о въсакои вещи, и винахъ грѣховныихъ и о соудоу царскомъ“**. Ali studenički se tekst u mnogo razlikuje od osnovnog teksta SS: on je znatno skraćen (još je više izba-

[1] Dušanov zakonik prema Rakovačkom spisku štampao je Đ. Magarašević (Serb. Letopis III, 44—62, IV 31—55) i P. Šafarik u djelu Kuharskog, Antiquissima monumenta juris slovenici. Warszava 1838 92—226. Zak. Just. izdan je u djelu Florinskoga, Priloženija 212—215. Skraćena sintagma po Rakovačkom spisku još nije izdana; Florinski je štampao samo njen sadržaj na str. 326.

[2] Tekst mlađe recenzije izdan je prema Sofijskom rukopisu s varijantama iz Tekelijina i Beogradskog zbornika kod Florinskoga, Prilož. 52—94 i kod Solovjeva, knjiga privilegija Grbaljske župe sa Dušanovim zakonikom. Spom. Srp. akad. 87, Beograd 1938, 55—67. Up. Strohal u Mjesečniku 1911, 329 (o zagreb rukopisu) i Solovjev, Arhiv za prav. i dr. nauke XLIV, 1933 i Spomenik 84 (1936) o Paštrovskom rukopisu.

čeno odredaba čisto crkvenog prava, napose većina odluka različnih crkvenih sabora i svetih otaca). Mjesto toga dodano je iz Prohirona nekoliko odluka iz građanskog prava, a glavno je, što je potpuno promijenjen sistem rasporeda građe. Sasvim je odbačena podjela građe na sastave po abecednom redu. Zakonske odredbe skupljene su po sadržaju, a čitava je građa podijeljena na 57 glava po rednom broju. (Isti broj članova, izdvojenih iz Sintagme i pripojenih »Zakonu Konstantina i Justinijana« u mlađoj recenziji — puki je slučaj). Takovim rasporedom građe Studenička verzija približava se Rakovačkoj, gdje je isto tako građa sistematizirana po sadržaju i odbačena je podjela na abecedne sastave, samo što u Rakovačkom spisku nalazimo 75 član. Ipak potanje poređenje sadržaja Studeničkog i Rakovačkog spiska pokazuje, da su to dvije varijante iste recenzije s tom razlikom, što je Rakovački spisak ponešto promijenio red rasporeda, podijelio pojedine glave Studeničkoga spiska na zasebne članke i dodao četiri člana iz Potpune sintagme, koji idu u crkvene odredbe, a izostavila ih je i Osnovna redakcija SS i Studenička verzija („О иже въ нечистотѣ женамь", „О недостивъшие", „О молйтвахъ благочиньстве", „О іако не подобаетъ въ неделю дѣлати") i na kraju „О иже по причещени изблювавшихъ". Kako Rakovački spisak Sintagme nije izdan, a rukopis se nalazi u Pragu, morali smo se ograničiti samo na poređenje sadržaja Studeničkog spiska s pregledom sadržaja Rakovačkog spiska, koji je štampao Florinski, te zasada ne možemo rješavati pitanje, da li je Rakovačka prerada učinjena prema Studeničkoj verziji ili su oba spiska samostalne varijante prerađene SS.

Mnogo je važnije pitanje o odnosu te prerade prema redakciji SS, koja se nalazi zajedno sa ZJ i ZD. Kako je rečeno, ovdje je čitava građa drukčije sistematizirana radi što preglednijega rasporeda. Najprije idu glave o krštenju i o vraćanju jeretika i otpadnika u pravoslavnu crkvu (gl. 1—6), zatim o bračnom pravu i krivična djela protiv morala (otmica, silovanje nepunoljetnih, dozvoljeni i nedopušteni brakovi, miraz i drugi imovinski odnosi između članova porodice, posinjenje, kumstvo, pobratimstvo, rastava, dvoženstvo i troženstvo, preljuba, blud s taštom, bjesomučna žena, blud: čl. 7—25), krivična djela protiv države i vladara (o dosađivanju caru i o veleizdajnicima: čl. 26 i 27), djela protiv ličnosti i protiv imovine (o dosađivanju i o otimanju tuđe imovine: čl. 28 i 29), svjedoci i jamstvo (čl. 30 i 31), građansko pravo (paljevina, zajam i zalog, kupovina i prodaja, najam, ostava stvari na čuvanje: čl. 32—36), kršenje kletve i izopćenje iz crkve (čl. 37 i 38), zakon, sudije, zatvorenici i kazne (čl. 39—43), djela protiv vjere (gatači i sl., pljačkanje grobova, svetotatstvo: čl. 44—46), krađa (čl. 47), ubojstvo (ubojstvo hotimično i nehotimično, nesretnim slučajem zadavljeno dijete, pobačaj i napuštanje djeteta, samoubojstvo: čl. 48—51), a na kraju crkvene odredbe — zabrana da se jede udavljena životinja, zabrana svećenstvu da ulaze u krčme, pravo crkvenog azila, zabrana posjećivanja glumačkih prikazivanja i borba sa zvijerima, kažnjavanje simonije (čl. 52—56); kao posljednji član dodane su odredbe o darovima, koje su, vjerojatno, slučajno ispale iz odjela o imovinskim odnosima.

U tim glavama obrađena je uglavnom gotovo sva svjetovna zakonska građa osnovnog teksta SS, uz znatno skraćivanje kanonske građe i proširenje odredaba iz građanskog prava. Napose su izostavljene:

1) U početnim glavama sve odredbe o jereticima (stjecanju i gubljenju prava građanstva u crkvi), tako da su ostale samo odredbe, koje se tiču krštenja i koje su imale praktično značenje za svećenstvo.

2) Najviše je izostavljeno odredaba, koje se tiču crkvene organizacije (što je već bilo znatno skraćeno i osnovnom redakcijom SS prema građi PS). Tu su izostavljene glave: o čacima, o episkopima i svećenicima koji samovoljno napuštaju katedru, o prelazu na drugu eparhiju, o tome, kakvi treba da budu crkveni načelnici, kako treba da uče narod episkopi, o pravedno izopćenim episkopima i svećenicima, o dvostrukom kažnjavanju crkvenim kaznama, o primanju robova u svećenstvo, o zidanju i osvećenju crkve, o načinu odstranjenja episkopa i svećenika, o duhovnima, koji ne žele da stupe u veći crkveni stepen, o manastirima i monasima, o duhovnima koji padnu u blud, o praznicima i o tome, da je svećeniku zabranjeno jesti zajedno s onima, koji stupaju u drugi brak.

Te odredbe SS idu u kompetenciju viših crkvenih vlasti i nisu imale praktičnog značenja za manastirske sudije te su izostavljene. Ovim odredbama može se pribrojiti i nekoliko izostavljenih odredaba iz bračnog prava, koje se odnose na klir. To su u prvom redu odluke crkvenih sabora i svetih otaca o „о нелѣпотнѣ брачещіихсе“, zatim o brakovima s jereticima, o женахъ оброученныихъ i o duhovnima, koji otjeraju žene „оузрокомъ благоговѣиньства“. Pored toga izostavljeno je iz bračnog prava više odredaba o »obručeniju« (crkvenoj vjeridbi), koliko ovaj obred ima moralnu snagu bez pravnih posljedica.

Međutim, kako je već rečeno, proširene su pojedine odredbe, koje se odnose na građansko pravo, i to na imovinske odnose. To su članovi iz Prohirona (prema Krmčijoj) dodani: 1) uz glavu o заимѣхъ и залогу (o dužniku, koji ošteti zakupljeno nepokretno imanje; o odgovornosti jamca za neuplaćene dugove; o procjeni nepokretnog imanja, koje bi se nudilo mjesto posuđenog novca; o dvostrukoj odgovornosti dužnika, koji poriče svoju obvezu i o jednostrukoj odgovornosti, kad bi priznao dug); 2) u glavu o »kupljeniju i prodaniju« — definicija čina kupnje i prodaje, odluke o tome da šteta ili povećavanje vrijednosti kupljene stvari poslije izvršenog čina prodaje pada samo na kupca, o momentu prijelaza stvari u posjed kupca; o pravu prodavaoca zemlje na blago koje je zabunom ostalo zakopano na prodanom posjedu; o dvostrukoj odgovornosti onoga, koji bi prijevarom prodao roba — kradljivca ili duševno bolesnoga; 3) u glavi o »naimovanijama« — odluke o neodgovornosti stanara za požar bez njegove krivice, ako je vlasnik pristao, da može ložiti u kući, i o odgovornosti, ako je to učinio bez njegova pristanka; o neodgovornosti iznajmljenog pastira, ako razbojnici bez njegova saučešća otmu stado; o odgovornosti pastira, krojača i bjeljara tkanina zbog nesavjesnosti.

Pored toga dodana je jedna značajna glosa, i to crvenim mastilom na margini, uz glavu o svjedocima: „Казни же соуть льжесвѣдѣтелюмь къ заточенію юзика ѡтрѣзаніе“. Ova se odluka u takvom obliku ne

nalazi ni u PS niti u SS, a ni u Prohironu. Ima druga odluka u glavi o »kletvoprestupljeniju«, koja propisuje odsijecanje jezika za one, koji se krivo zakunu u crkvi, čemu je dodano: „тожде и о свѣдѣтелѥхъ творить се“ (gl. 37, PS E-sastav gl. 32, SS E-sastav gl. 6). Budući da je u početku glave o svjedocima rečeno (gl. 30), da se svjedoci prije svjedočanstva moraju zakleti, navedena glosa uz ovu glavu ima svoju osnovu u citiranoj odluči Prohirona o krivokletnicima.

Sređivanje građe prema naprijed navedenom sistemu, izvršeno je u prvom redu tako, da su skupljene u jednu glavu odredbe, koje se odnose na isti pravni predmet, a razbacane su po raznim abecednim sastavima. Tako na pr. u glavu 25 »o bludu« ušle su odredbe iz glava SS „о блоудѣ“ (M-sast. 5-gl.) i „о безсловствовавшихъ рекше животнаа растлѣвающихъ“ (A-sast. 7-gl.), dok je glava „о моуженеистовствѣ“ (A-sast. 13-gl.) izostavljena, jer je taj predmet spomenut u glavi „о блудѣ“. U gl. 56 „о хіротонисоуеміихъ на иманіихъ“ (o simoniji) okupljene su odredbe iz glave istoga imena SS (F-sast. gl. 6) i „о епископѣхъ црьквы пріемлющіихъ помощію властельскою“ (E-sast. gl. 5). Pri tome su pojedini stavovi izrečeni mnogo kraće. Tako na pr. pomenuta odredba o bludu sa životinjama, koja u SS zauzima cijelu glavu, u Stud. spisku izražena je jednom rečenicom. (Up. čl. 23 o bludu s taštom i čl. 31 o jemstvu). U novom formuliranju neke su odredbe pretrpjele i stvarne izmjene; tako na pr. u gl. „о соудоу царскомь“ poslije odluke o tome da „всака прꙗ прикладнаꙗ чьстномоу храмоу до . М . те лѣть простирает се“ stoji:

SS	Stud. sp.
Миране же междоу собою о вещехь недвижиміихъ от тоу соущіихъ десетолѣтіе свобождаеть, а оть несоущіихъ тоу . К . - толѣтіе. Потомь соуда нѣсть.	Миране же междоу собою о вещехь недвижиміихъ, рекше о нивахъ и о виноградѣхъ и о прочїихъ недвижиміихъ вещехь, оть соущіихъ тоу, кто не поискаль кого за десеть лѣть, мимо то соуда не имать о заплѥнѥніихъ же и до . Л . лѣть.

Naposljetku treba naročito istaknuti, da se u Studeničkom spisku nalaze i neke odredbe iz PS, koje su bile izostavljene u osnovnoj redakciji SS. To su: 1) svršetak glave „о крьщаеміихъ оть несвещенныхъ“, gdje se predlaže da se ne poklanja pažnja prigovorima onih koji dokazuju vrijednost takvog krštenja, i traži se da se bezuvjetno ponovi obred (od riječi „Аще ли же кто соудить...“ do posljednjih riječi „и нѣсть законь црькви скоудное“). Na kraju su dodane riječi, kojih nema ni PS ni SS: „Безь вьсакого прѣкословіа подобаеть таковіе покрьщавати.“

2) U gl. „О соудіахъ изволѥнніихъ“ vraćena je odredba iz PS: „Не биваеть изволꙗнніи соудіа сь заклетьвныимь оутвржденіемь, нь сь томлѥніемь, сирѣчь казнію, прещеи да избирають и ноуждоу да имоуть или прѣбивати на соудѣ или платоу давати, ѥлико аще странѣ обе сьгласеть.“

3) U gl. „О иже кь црьквы прибѣгающіихь оть напасти нѣкіе“ vraćene su četiri odredbe: „Даже до прѣднароднаго трьга црьковныихь прѣдѣль оутврьжденіе да имоуть прибѣгшеи и т. д.“; „сь ороужіемь рабь прибѣгь абіе да изганяетсе и т. д.“: „подобаеть же оть приличныихь семоу соудимь бити соудіи прибѣгльцемь и т. д.“; „боголюбивѣишимь епископомь... прилежателно да боудеть ѥже прибѣгающіихь имена и вины написовати и т. д.“

4) Cijela glava „о позорѣхь и глоумьчьскыихь играхь и звѣробореніи“.

5) U gl. „о хиротонисоуеміихь на иманіихь“ odredba o taksama episkopima za posvećenje svećenika i drugih crkvenih funkcionara (iz X-sast. gl. 28).

Na taj način vidimo, da Stud. recenzija:

1) daje novu sistematizaciju građe, prema pravnim predmetima i sređuje ih u novi red,

2) izostavlja niz odredaba iz kanonskog prava,

3) unosi niz glosa iz Prohirona za građansko pravo (imov. odnose),

4) vraća nekoliko odredaba iz PS, koje su inače bile izostavljene u SS,

5) ponovno formulira niz odredaba, unoseći katkada stvarne izmjene.

Sve to navodi nas na zaključak, da je to zvanična prerada SS, da bi se bolje postigla svrha, koju je imalo i prvo skraćivanje PS: sastavljanje preglednog priručnika za svjetovni sud. Već sâm bolji raspored gradiva u vezi s novim skraćivanjem kanonske građe i proširivanjem odredaba iz građanskog prava, sili nas na mišljenje da Stud. recenziju držimo za kasniji rad od osnovne redakcije SS, koja se nalazi zajedno sa ZJ i ZD. Pitanje o vremenu, kad je izrađena Stud. recenzija, moći će se rješavati tek nakon potanjeg poređenja toga spiska s Rakovačkom varijantom, a u vezi s analizom spiskova Dušanova zakonika, koji se nalaze zajedno s ovim varijantama. Pri tome morat ćemo svakako držati na umu, da je Rakovački spisak, makar i u rukopisu iz 1700. g., sačuvao zakonodavnu Dušanovu povelju i više drugih članova, kojih nema u ostalim spiskovima, a Studenički rukopis ima tekst najbliži najstarijim varijantama ZD. Ali i zasada može se postaviti pitanje: da nije Studenički rukopis, koji poteče baš iz druge četvrtine XV. stoljeća, sačuvao onu varijantu koja bi mogla postati kao plod zakonodavnog rada despota Stefana, te da je Novaković imao pravo kad je u pomenutim rječima Stefanova žitija o despotovoj brizi za pravdu nalazio aluziju na njegov zakonodavni rad.

*

Kako je već rečeno, Studenički rukopis nema potpunog teksta Dušanova zakonika, nego samo izbor iz njega, te je to i navedeno u natpisu iznad teksta: „Оть законика цара Стефана“. Njegov tekst počinje članom 12. (Prizrenskog spiska) — o nepodložnosti krivičnih djela protiv crkve svjetovnom sudu. Zatim idu: čl. 14—18, 29—31, 20—21, 32—33, 50—56, 65—66, 69, 71, 73—77,79—80; onda je izgubljen jedan list, gdje su mogli biti okupljeni svi članci od 81—101 ili velika većina njih; onda

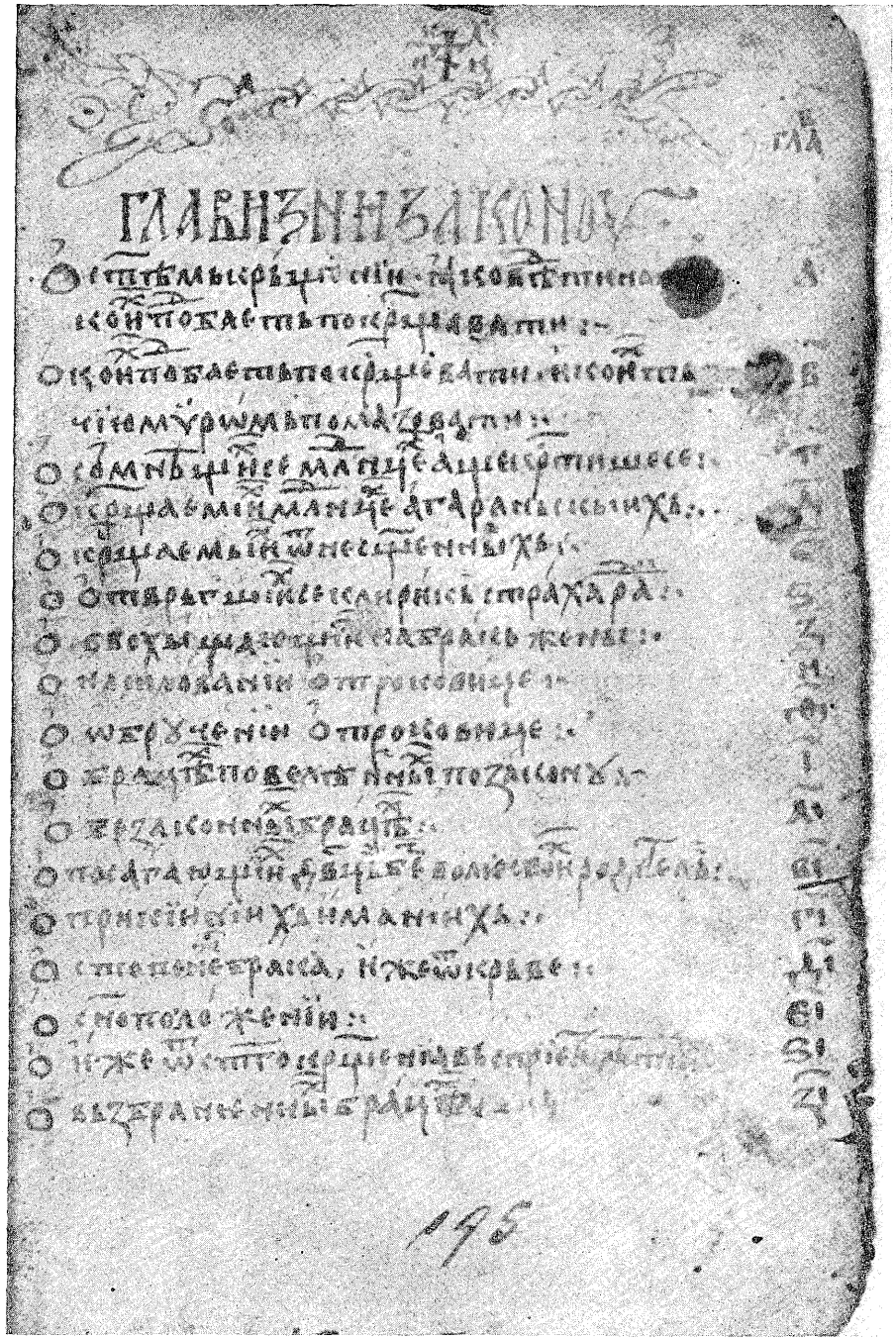

Sintagma: l. 195. (sada 200.)

Prilog »Starine« knj. 42.

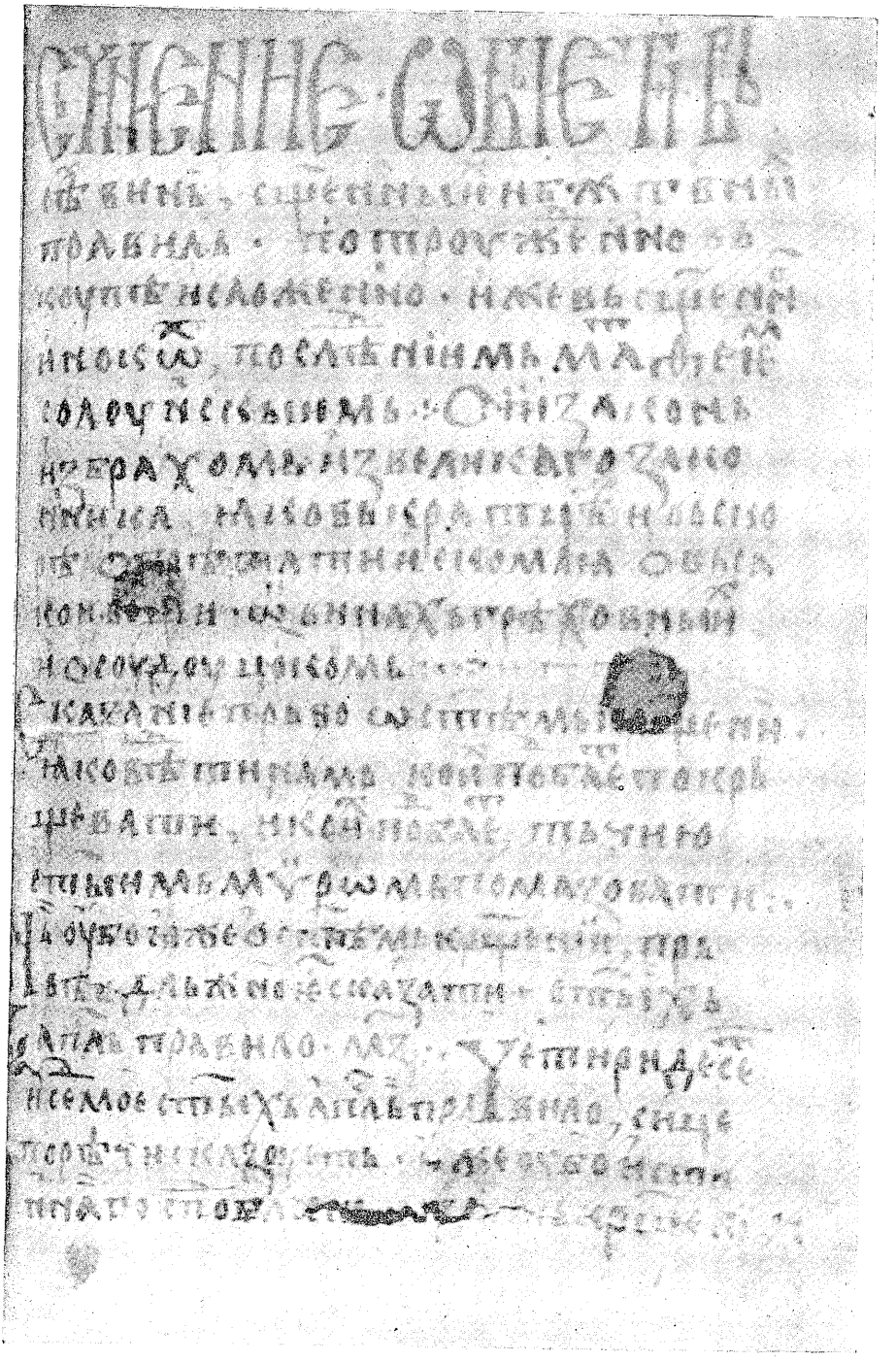

Sintagma: l. 197. (sada 202.)

idu čl. 102, 104, 107—108, 112—113, 118, 120—122, 132, 134, 138, 140, 143—147, 151—154, 159, 161, 162, 165—166, 174, 180 i 173. Već sam ovaj red članova pokazuje, da se ovdje radilo o jednoj svijesnoj sistematizaciji građe, očevidno izvršenoj radi praktičnih potreba kod suda. Stoga je vrlo zanimljiva potanja analiza tog spomenika.

Na početku je izostavljeno 11 članova: tu su opće odredbe „да се очисти христіанство" — o kompetenciji i dužnostima episkopa i o borbi s »latinskom jeresi«. I prve i druge odredbe nisu imale praktičnog značenja za sastavljača zbornika, studeničkog sveštenika, jer su potanje obrađene u kanonskom pravu — u Prohironu (Krmčaja), a i Sintagmi. Zbog istog razloga nije unesen u izbor ni čl. 13., koji govori o simoniji kod postavljanja mitropolita, episkopa i igumana, o čemu radi 56. gl. Studeničke sintagme.

Na početku »Izbora« stavljene su odredbe ZD, koje se tiču manastira — o igumanima i kaluđerima: čl. 14.—18., kojima su neposredno pripojeni čl. 29.—31., a oni se također odnose na kaluđere i popove. (Ovdje je izostavljen samo jedan 19. čl., gdje se govori o zatvaranju u tamnicu kaluđera, koji bi skinuo mantiju.)

Zatim su izostavljeni čl. 22.—28., koji govore o crkvama (o ljudima vlasteoskima po crkvenim selima, o oslobođenju crkava od »ponosa«, o kažnjavanju crkvenog »vladaoca«, o neposrednoj podložnosti crkava caru, patrijarhu i logotetu, o ekonomskom imunitetu svih crkava, o nezavisnosti carskih crkvi od »velikih« crkava i o dužnosti, da crkve hrane uboge).

Na to se nastavljaju čl. 20. i 21., koji govore o kažnjavanju za spaljivanje mrtvaca i za prodavanje hrišćanina inovjercima.

Zatim dolaze čl. 32. i 33. — o zatvaranju crkvenih ljudi, koji bi s imanja, dobivenih od crkve, rastjerali seljake, i o podložnosti crkvenih ljudi samo crkvenim sudovima.

Onda su opet izostavljeni čl. 34.—49. Od tih prvih pet članova govore o crkvenom imunitetu, ostali — o pravima vlastele.

Dolaze članovi 50.—55. s dodatkom iz 56., koji govore o krivičnoj odgovornosti za zločinstva: kažnjavanje za uvredu, odgovornost za sina ili brata predanog u dvor, neodgovornost rođaka za nevjernika, silovanje, blud; iz 56. člana, koji govori o pozivu vlastelina pri večeri, izostavljena je cijela građa osim posljednje odluke: „прѣстои властелинꙋ . S . воловь".

Izostavljeni su čl. 57.—64.: o vlasteoskoj priselici, vlasteoskom imanju u župi, proniji, carevu putu po zemlji, pozivu vlastelina na sud, kefalijama i sirotama.

Dolaze čl. 65. i 66. o izdržavanju svećenika i „о прѣніи сꙋда".

Izostavljeni su članovi 67. i 68.: o dužnostima otroka i meropha.

Dolazi čl. 69. o kažnjavanju za „сьборь себровь".

Izostavljen je čl. 70. o radničkim odnosima između članova zadruge.

Čl. 71. o odgovornosti kućnog gospodara za članove porodice.

Izostavljen je član 72. o traženju pravde na carevu dvoru.

Čl. 73.—77. o zastupniku za sirotu kod suda, o pašnjacima i popaši, o potki.

Izostavljen je čl. 78.: o »milosnim knjigama« kod suda.

Čl. 79. i 80. o parnicama za seoske međe.

Dalje nedostaje jedan list sa čl. 81.—101: ondje su odredbe, koje se odnose na krivično pravo i na proces; vjerojatno su sve bile navedene ili bar većina njih.

Čl. 102. o jamstvu.

Izostavljen je čl. 103.: o podčinjenosti robova carskim sudovima u pitanju težih krivičnih djela.

Čl. 104.: o pozivanju žene pred sud.

Izostavljeni su čl. 105. i 106.: o knjigama carevima i o vlasteoskim dvoranima.

Čl. 107. i 108.: o »odboju« sudijinog pristava i o taksama za »izdavu«.

Izostavljeni su čl. 109.—111.: o mađioničarima i otrovnicima (jer se kažnjavaju »po zakonu svetih otaca«, koji je uvršten u Sintagmu) i o carskim sudijama.

Čl. 112. i 113.: o slobodi sužnja, koji uteče na dvor carev ili patrijarhov.

Izostavljeni su čl. 114.—117.: o »pobegljcima« i došljacima iz tuđe zemlje.

Čl. 118.: o kažnjavanju za povredu slobode trga.

Izostavljen je čl. 119.: o slobodnom kretanju trgovaca po zemlji.

Čl. 120.—122.: zabrana carinicima i vlasteli da ometaju slobodu trgovine i odredba o kaznama za prestup.

Izostavljeni su čl. 123.—131.: o Sasima, o gradovima, o »gradozidanju« i vojsci.

Čl. 132.: o slobodnoj kupovini plijena u tuđoj zemlji.

Izostavljen je čl. 133.: o poslanicima.

Čl. 134.: o taksama za »zapisanije knjiga«.

Izostavljeni su čl. 135.—137.: o vojsci, o snazi carskih »knjiga« i o hrisovuljima.

Čl. 138.: o falsificiranju hrisovulja.

Izostavljen je čl. 139.: o zaštiti meropha od samovolje gospodara.

Čl. 140.: o zabrani prijema tuđeg čovjeka bez careve »knjige«.

Izostavljeni su čl. 141.—142.: o protezanju iste odluke na gradove i o kažnjavanju nasilne vlastele.

Čl. 143.—147.: o odgovornosti krajišnika za štetu od razbojnika, o pljačkanju imovine vlastelina »pobegljca«, o kažnjavanju gusarstva i odgovornosti sela i seoskih vlasti za gusarstvo na njihovu teritoriju.

Izostavljeni su čl. 148.—150.: o traženju i kažnjavanju gusara i tatova, i opravdanju »željezom«.

Čl. 151.—154.: o poroti.

Izostavljeni su čl. 155.—158.: o priselici, o »smesnim« župama.

Čl. 159.: o odgovornosti sela ili vlastelina za štetu, koju bi pretrpio putnik, kome ne dadu prenoćište.

Izostavljen je čl. 160.: o zakonskim odredbama za sigurnost putnika po zemlji.

Čl. 161. i 162.: o redu sudske parnice i o pismenim pozivima na sud.

Izostavljeni su čl. 163. i 164.: o knjigama sudskih zapisnika i o pristavima, i potvrđenje odredbe prvog zakona o primanju tuđeg čovjeka.

Čl. 165. i 166.: o kažnjavanju prijevare i pijanstva.

Izostavljeni su čl. 167.—172.: o parnicama u carskom sudu, o zlatarima, o neobveznosti carskih povelja nesuglasnih sa zakonom i o potrebi da sudije sude po zakonu, a ne od straha pred carem.

Čl. 174.: o slobodi raspolaganja baštinama za ljude »zemljane« uz uvjet službe seoskom gospodaru.

Izostavljeni su čl. 175.—179.: o sudijama carskim i gradskim.

Čl. 180.: „о сводѣ" — o traganju za ukradenim predmetima.

Iza toga dodan je još jedan član 173.: o odgovornosti vlastelina, koji bi doveo na carev dvor tata ili gusara.

Izostavljene su sve ostale odredbe o državnim sudovima i tamnicama, o zabrani carevim »stanicima«, da se zadržavaju po selima na carevu putovanju, o »globarima«, carevim psima, konjima, psarima, sokolarima i svinjarima, o žirovini, o podložnosti nevjere, ubojstva i vladičkog razboja carevom sudu, o konjskom svodu, o globama crkvenih ljudi, o zabrani ženama (osim carice) da odsjedaju u crkvi, o blagoslovu episkopa za postrizanje u kaluđerstvo, o plati u naravi za zimovanje stada, o razmjeri »carskog dohotka«, o lipsalom konju, o povratku i kažnjavanju odbjeglog meropha. (Posljednji članovi od 189.a nalaze se samo u Rakovačkom spisku.)

Navedeni pregled citirane i izostavljene građe potpuno jasno pokazuje svrhu i način sastavljanja Studeničkog izbora iz Dušanova zakonika. Izostavljeno je sve, što nema najbližeg praktičnog značenja za manastir, u prvom redu za manastirski senjerijalni sud: sve što se odnosi na državno pravo, na cara, na vlastelu, na visoko svećenstvo, na gradove, na dužnosti seoskog stanovništva, na fiskalna pitanja, pa i na carske sudove. Ostalo je samo ono, što se odnosi na uređenje manastira, samostalnost crkvenih sudova, način kažnjavanja pojedinih krivičnih djela i nešto, što se odnosi na proces, a moglo se primijeniti u manastirskom sudu. Već samo to svjedoči, da je taj izbor načinjen u manastiru i jedan je od slučajeva privatne sistematizacije zakonika. Taj pokušaj nikako nije kasnije učinjen od trećeg decenija XV. vijeka, ali ne možemo doznati, da li je to bilo djelo baš sastavljača Studeničkog zbornika ili ga je on samo prepisao iz jednoga rukopisa, koji je već imao ovu redakciju. Možda bi se mogao nagađati točniji datum na osnovu činjenice, koja pada u oči i kod Sintagme i kod Zakonika u ovom zborniku: i u jednom i u drugom potpuno je izbrisano sve, što se odnosi na jereze, napose na »latinsku jeres«, kojoj je toliko mjesta dano u Dušanovu zakoniku, a mogla bi zanimati i manastirski sud. Nije li to, možda, povod za mišljenje, da je ta sistematizacija načinjena u doba, kad se Balkan uzdao u pomoć Zapada, te su iz Carigrada pravljeni pokušaji izmirenja sa zapadnom crkvom? Mogla bi se naročito podvući još jedna činjenica — potpuno odsustvo u tekstu i Otečnika i Sintagme i Duš. zakonika bilo kakvih tragova novih prilika koje su nastale u Srbiji podvlašću Turaka.

Pitanje je, kako se može složiti, da je studenička prerada Sintagme učinjena za potrebe svjetovnog suda, a studenički izvod iz Dušanovog zakonika — za manastirski sud. Mislim, da bi se to dalo objasniti pretpostavkom, da je Studenčka verzija Sintagme rezultat zvanične prerade, vjerovatno učinjene u doba despota Stefana, te je u takvom obliku prepisana u Studenički zbornik; na to je nadovezan izbor iz Dušanovog zakonika izrađen od studeničkih kaluđera baš prilikom sastavljanja ovog rukopisa. Drugim riječima: Studenička je verzija skraćene Sintagme prijepis zvanične njezine prerade, a studenički tekst Dušanovog zakonika — privatni studenički rad iz doba sastavljanja rukopisa.

Ali najvažnija je činjenica — što kod svih tolikih velikih promjena, kojima je izvrgnut Dušanov zakonik u Studeničkoj redakciji, ni u jedan član nije unesena ma kakva izmjena sadržaja, i štaviše, tekst te redakcije najbliži je najstarijim i najboljim spiskovima Dušanova zakonika. To nas sili na mišljenje da je i tekst Skraćene sintagme pisan s istim poštovanjem prema originalu kao i izvod iz Dušanovog Zakonika. Kako se pak Studenički tekst toga spomenika čini po sadržaju istovetan s Rakovačkim (koliko se može suditi po objavljenom pregledu sadržaja Florinskog) koji samo drugačije raspoređuje građu (kao i prema Dušanovu zakoniku), možemo prema tome zaključiti, da su oba spiska varijante jedne zvanične prerade Skraćene sintagme; valjda Studenička — bliža originalu, Rakovačka — slobodnija.

U vezi s tim treba da se sjetimo i spomenutog podatka o odašiljanju knjige »zakonika srpskih careva« iz manastira Lovnice u Rusiju. Nema nikakve sumnje, da se ovdje ne može raditi o onom rukopisu koji se sada nalazi u Jugoslavenskoj akademiji: ova knjiga nije ni izdaleka teška do 7 oka (= 8,26 kg. dok je njena stvarna težina 1,25 kg) pa ne bi mjesto nje iz Rusije poslali u Lovnicu evanđelje okovano u srebru, svećeničke odežde (»koje se i dosada tamo čuvaju«) i druge knjige; a glavno i sâm donosilac tog podatka navodi, da se tamo, u Lovnici, nalazila i d r u g a knjiga, t. j., očevidno neki drugi zbornik srpskih srednjovjekovnih zakona u raskošnom povezu. Da je bilo takvih zbornika, svjedoči Sima Igumanović iz Prizrena (prema bilješkama P. Srećkovića). »Manastir sv. Marka na rijeci Koriši prije 120 godina bio je sasvim pust, zatvoren i ključevi čuvani u selu Koriši. U priprati su manastirskoj plandovale koze, a sve stare knjige, među njima i Dušanova povelja i Zakonodavac, bile su unutra pod ključem. Osim toga u broju starina unutra u manastiru bio je i pečat manastira svetih Aranđela od nekakvog skupocjenog kamena (docnije ukraden). Zakonodavac bio je velika knjiga od 17 oka, pa se nije mogla tako lako ukrasti. Kad je manastir propojao (početkom XIX. v.), tu su knjigu obično držali u manastirskim ćelijama. Za vrijeme pijanke igumanove zapale se ćelije, izgore knjiga-Zakonodavac, i crkva bi izgorjela, da nisu pritrčali Albanci i pogasili požar. Uostalom i crkva bi se mogla načiniti, ali Zakonodavca više nema«.[1] Valjada je iste vrste bio i »Zakonodavac« u Lovnici,

[1] P. Srećković. Sinan-Paša. Beograd, 1865, 3. Skraćeno citira Solovijev. Zakonodavstvo, 17.

kuda je vjerojatno bio donesen zajedno s našim zbornikom iz Studenice. Nije isključeno, da je to bio jedan od najstarijih prijepisa Dušanova zakonodavstva — možda baš original one verzije, koja je poslužila za prijepis sačuvanoga Studeničkog rukopisa. Da nije možda u Lovnici ostalo kakvih tragova (bilo na knjigama, bilo na odeždama, bilo inače negdje) o mjestu otkuda je bila poslana zamjena za zbornik poslan u Rusiju? Možda bi se ovim putem jednoga dana moglo doći do toga dragocjenog spomenika srednjovjekovnog srpskog prava?

Nedostatak staroslavenskog sloga primorao nas je da odustanemo od objavljivanja teksta u točnoj transkripciji i autentičnim pravopisom. Ipak smo nastojali da sačuvamo što točniju sliku pravopisa kako u pisanju riječi (nismo odvajali povratnu zamenicu CE od glagolskih oblika, kako je to sada običaj) tako i u interpunkciji (zadržali smo točku gore u značenju dvotočja i točke sa zarezom; počinjemo rečenicu velikim slovom samo tamo, gdje to čini izvor, na ime na početku novog stava).

Moramo napomenuti, da katkada zamjenica se dolazi odvojeno od glagolskog oblika (na pr. им се оузме), samo se u tom slučaju naslanja na prethodnu riječ, koja zbog toga gubi poluglas na kraju. U takvom slučaju pisali smo te riječi odvojeno, bez poluglasa kod prethodne riječi. Isti je slučaj kod vezivanja čestice же sa prethodnom riječi i prijedloga *bez*, *iz* i *s* s idućom imenicom, što smo isto tako pisali odvojeno (без промишлѥніа, из тезы црькве, ис тьмнице, с лъжомь).

Skraćenice su svuda razrešene bez zagrada, imajući na umu čisto srpsku redakciju teksta i ugledajući se na pojedina mesta u rukopisu, gdje te riječi dolaze u punom obliku (ѡтьць, с҃ти — свети i t. d.)

Treba primijetiti, da je u tom pogledu pravopis rukopisa vrlo nestalan, tako da često nalazimo jedan pored drugog različite oblike za istu riječ: ѡтьца — ѡтца i t. d. Potpuna nestalnost vlada i kod upotrebe і — и — ы. Zanimljiviji su slučajevi istovremene upotrebe oblika причещеніе i прѝчащеніе (glava 20.), višekratne grješke вастелинь pored властелинь (ZD čl. 65.) i izostavljanja svršetka хъ u gen. plur. žen. roda — о діатаксѣхъ, рекше записаріа (gl. 39.), о грѣховнихъ бо ноужда (gl. 30.).

Slovo ѡ, koje obično dolazi u početku riječi, i ȣ, koje dolazi bez sistema, zamenjeni su sa o i oy.

ꙗ i ѥ označeni su sa: ıa i ıe.

є́, koje u početku riječi dolazi u značenju je (є́ди́номȣ, є́гда̀ i sl.) transkribirali smo sa ıe.

Znakove ˣ i ʾ za palatalizaciju, koji stoje iza suglasnika u značenju ь, zadržali smo u obliku ʾ.

Znakovi nad retkom — akcenti i spiritusi, kao i titla, izostavljeni su.

Pored riječi, koje dolaze in margine u izvoru (oznake **ГЛАВА, ЗРИ** i t. d.) a koje su kod nas štampane običnim slogom, zabilježili smo in margine sitnim slovima ista mesta u izdanjima Pune Sintagme prema Novakoviću (PS, N), obične verzije Skraćene Sintagme prema izdanju Florinskog (SS, F) i odnosu glavu Rakovačkog spiska prema Florinskom (R). Pored toga stavljena je in margine sadašnja folijacija rukopisa.

U običnim zagradama ( ) stavljena je rekonstrukcija izbljedelog ili odsječenog teksta, u uglatim ⟨ ⟩ — riječi izostavljene u originalu.

U prilozima dajemo faksimile pojedinih stranica iz Otečnika, Sintagme i Dušanova Zakonika.

STUDENIČKA REDAKCIJA VLASTAREVE SKRAĆENE SINTAGME

Главизни законоу

Глава

О светѣмь крьщеніи. іако вѣдѣти намь коихь подобаеть покрьщавати : . . . . . А

О коихь подобаеть покрьщевати и коихь тьчію мvромь помазовати : . . . . . В

О соумнѣщихсе младенцехь аще крьстишесе : . . . . . Г

О крщаемїихь младенцехь агараньскыихь : . . . . . Д

О крщаемыихь оть несвещенныхь : . . . . . Е

О отврьгшїих'се клирикь страха ради : . . . . . S

О вьсхыщающїихь на бракь жены : . . . . . З

О насилованіи отроковице : . . . . . И

О оброученіи отроковице : . . . . . Ѳ

О брацѣхь повелен'ныхь по законоу : . . . . . І

О безаконныхь брацѣхь : . . . . . АІ

О посагающїихь дѣвиць безь воле ихь родитель : . . . . . ВІ

О прикіинихь иманіихь : . . . . . ГІ

О степенехь брака иже оть крьве : . . . . . ДІ

О синоположеніи : . . . . . ЕІ

О йже оть светого крьщеніа вьспріети дѣти : . . . . . SІ

О вьзбранїенныхь брацѣхь : . . . . . ЗІ

О посагшои жене вь плачевное врѣме : .[1] . . . . . ИІ

О распоустѣ и оть которыихь винь раздрѣшаетсе бракь : . . ѲІ

О двоеженьцехь и троеженцехь : . . . . . К

О иже вь вторіи бракь приходещои женѣ : . . . . . КА

О прѣлюбодѣиствѣ : . . . . . КВ

О растлившим'се сь своею тьщею : . . . . . КГ

О имоущіимь женоу бѣсноуемоу : . . . . . КД

О блоудѣ : . . . . . КЕ

[1] Pod istim brojem (18 glava) u tekstu nalazimo još glavu »О братотвореніи«.

Глава

О іако цароу не подобаеть досадити : . . . . . КS
О прѣдателіехь и невѣрницѣхь : . . . . . КЗ
О досажденіи : . . . . . КИ
О вьсхыщающіихь разбоиничьскы тоуждаа : . . . . . КѲ
О свѣдѣтелѣхь коимь подобаеть бити : . . . . . Л
О палежи законь : . . . . . ЛА[2]
О заемницѣхь и заимѣ и залозѣ : . . . . . ЛВ
О коупленіи и проданіи : . . . . . ЛГ
О наимованіихь : . . . . . ЛД
О покладѣ законь : . . . . . ЛS[3]
О клетвопрѣстоупленіи : . . . . . ЛЗ
О отлоученіи : . . . . . ЛИ
О законѣ сказаніе : . . . . . ЛѲ
О соудоу царьскомь : . . . . . М
О соудіахь изволенныхь : . . . . . МА
О дрьжимихь вь оузахь и тьмницахь : . . . . . МВ
О казнѣхь законь : . . . . . МГ
О влъхвахь и баіал'ницехь : . . . . . МД
О гроборителѣхь : . . . . . МЕ
О свещен'нотатствѣ : . . . . . МS
О татбѣ правила : . . . . . МЗ
О оубіиствѣ волномь: . . . . . МИ
О оудавленныхь младенцехь : . . . . . МѲ
О женѣ помѣтающои младенца : . . . . . Н
О ноуждею оумрьшихь, рекше себе оубівающіихь : . . . . НА
О іако не подобаеть оудавлен'на животнаа іасти : . . . . НВ
О іако вь крьчмоу не подобаеть причьтникомь вьходити : . НГ
О иже кь цркавы прибѣгающихь оть напасти нѣкые : . . . НД
О позорѣхь и глоумьчскыихь играхь : . . . . . НЕ
О хіротонисоуеміихь на иманіихь : . . . . . НS
О даровѣхь : . . . . . НЗ

[2] U ovom popisu sadržaja omaškom je izostavljena glava »О іемствѣ законь«, koja se nalazi u tekstu pod br. 31 (Glava ЛА). Zbog toga pobrkan je red glava, tako da u tekstu »О палежи« ima br. ЛВ, »О наемницѣхь и заимѣ и залозѣ« — ЛГ, »О коупленіи и проданіи« — ЛД, »О наимованіихь« — ЛЕ.

[3] U popisu sadržaja broj glave ЛЕ je izostao, zato što je pisar opazio pogrešku, koja se vukla od br. ЛА, te je na ovom mjestu preskočio na br. ЛS — »О покладѣ«.

СЬЧИНЕНИЕ ОБЬЕТИ ВЬСѢХЬ ВИНЬ, СВЯЩЕН'НЫИХЬ И БОЖЬСТВ'НЫХЬ ПРАВИЛЬ, ПОТРОУЖДЕН'НО ВЬКОУПѢ И СЛОЖЕН'НО ИЖЕ ВЬ СВЕЩЕННОИНОКОХЬ ПОСЛѢДНИИМЬ МАТѲЕIЕМЬ СОЛОУН'СКЫИМЬ.

·:· Сіи законь избрахомь из великаго закон'ника, іако вькратцѣ и вьскорѣ обрѣтати искомаа о вьсакои вещи, о винахь грѣховныихь и о соудоу царскомь :. ·:·

ГЛАВА .А.

PS—B1: N 116

SS—Дз: F 104—5

R—1

202 Сказаніе прьво о светѣмь крещени, іако вѣдѣти намь коихь подобаеть покрьщевати, и коихь подобаеть тьчию светыимь мvромь помазовати :· .

Нь оубо іаже о светѣмь крьщеніи прьвѣе дльжно ієсть сказати ✝ светыхь апостоль правило .МЗ. Четиридесеть и седмое светыхь апостоль правило сице по рѣчи сказоуеть· иже оубо истиннаго сподобленнаго крщеніа, іакоже Господ-
202v ніе повелѣніе и апостолское имать прѣданіе, не покрьщевати повелѣваеть, а иже злочьстивѣ оть нечьстивыихь осквръніен'наго, паче неже крьщеннаго, ничтоже соумнѣщесе покрьщевати· аще ли же истин'ное крьщеніе сподобленъ быть приети, оть нечьстивыихь же осквръніень быть послѣды, мvромь помазовати тьчію· и се бо честь бити вѣроует'се божьствнаго крьщеніа . а иже не сице творещаго епископа или презвитера сьвршен'нымь осоуждаеть изврьженіемь, іако смѣюща се крьстоу Господню и спасоносноі его роугающасе сьмрьти. рече бо божьствныи апостоль· волею сьгрѣшающіимь по познанію истины не ктомоу о грѣсѣхь остаеть жрьтва, сирѣчь крьщеніемь очищеніе· іедина бо сьмрьть Христова и іедино очистителное крьщеніе :—

.МѲ. Апостолско правило ✝

Четиридесето пакы и деветое светыхь апостоль правило·
203 вь Отца и Сына и Светаго Доуха крьщавати по господніемоу заповѣдоуе словесы, а не вь три безначелныи, или три сыны, или три оутѣшителе. іединь бо безначелныи Отьць за неповин'ное, и іединь Сынь за неизречен'ное рождьство, и іединь Оутѣшитель Доухь Светыи за іеже оть нерожден'наго исхожденіе. Сице же не творещеи іепископи или презвитеры да подимоуть запрѣщеніе извръженіа:

Апостолско .Н. ✝: Петьдесетое же светыхь апостоль правіло три крьщеніа іединѣмь таинонаоученіемь сьврьшати рече, три погроуженіа вь іединомь крьщеніи· и на коем'ждо погроуженіи іедино име Светые нарицати Троіце :— зри сие и блюди се. А не іедино крьщеніе вь смрьть господню даемо, сирѣчь, іединою погроужати крьщаемаго, и вь іеди-
203v номь погроуженіи господню прорицати смрьть, іакоже иже безоумія испльніен'на іевноміаньскаа ієресь прѣдаеть . іеже и

седмое втораго сьбора правило поминаеть · не бо рече Господь вь сьмрьть мою крьстите, нь шьдше наоучите вьсе ıезыкы крьстеще ихь вь име Отца и Сына и Светаго Доуха · не сице же творещаго ıепископа или презвитера изврѣщи свещен'ства повелѣваеть ·:·

PS nema SS—F 105 R—2

О како подобаеть ıерею крьстити младенце ✝

Помазаеть ıего прѣжде мvромь по обичаю :· и по ıеже помазати се, крьщает'се оть свещен'ника, глаголюща сице · Крьщает'се рабь божіи имерекь. вь име Отца, амінь · и низводить его и вьзводить · И Сына, амінь, и нивьзводить ıего и вьзводить. И Светаго Доуха, ныніа и присно и вь вѣкы вѣкомь, аминь · и пакы погроужаеть ıего. Тако бо крьстить вь три лица божьствнаа, и вь тридьневное вьскрьсеніе Христово, трьми погроуженми, и потомь даеть ıего на роукоу пріемникоу, 204
сирѣчь коумоу:

Вѣдомо боуди, ıако по апостолскомь MΘ правилѣ, иже ıесть вишеписан'но, измещетсе свещен'никь крьстивіи сице рекь · Крьстит'се рабь божіи, имерекь, вь име Отца и Сына и Светаго Доуха, и ныніа и присно и вь вѣкы :. тако погроузивь крьщаемаго :. И пакы тожде слово рекь, и пакы погроузивь. И пакы, третіовь тожде слово рекь и пакы погроузивь :. Крьстит'бо рече, вь три безначелные и вь три Сыны и вь три Оутѣшителıе, рекше вь деветь лиць :.

Такожде измещет'се по .Н. правилѣ и рекы вьсе тожде слово и погроузывь крьщаемаго ıединоущь ✝ ıако не славѣ вьскрьсеніа :—:.

ГЛАВА .В. PS—A2: N 62 SS—A3: F 106—7

О коихь подобаеть покрьщевати и коихь тьчію мvромь помазовати · сьбора втораго .З. правило :—

Нь оубо и седмое правило вьселıенскаго втораго сьбора 204v
по речи сказоуеть, како подобаеть приемати иже оть ıересы обращающих'се ıавлен'но законопюлагаеть · вь двѣ бо чести вьсѣхь раздѣливь, овѣмь оубо мvромь помазоватисе тьчію, овѣмь же покрьщеватисе повелѣ. Аріаны оубо и макıедоніане, саватіаны и наватіаны глаголющіихь себе чистіихь, и лѣвіе же, и четворонадесетникы, нерѣдникы, и аполинаріи, понеже тьчно намь божьствнымь сьвршаютсе крьщеніемъ, не мнит'се бити подобно покрьщевати, нь по своеи тѣхь ıересы написан'номь проклети, светымь помазовати мvромь повелѣваеть чело ихь, и очи, и ноздри, оуста же и оуши, и назнаменавающе ихь глаголати · печать и дарь Светаго Доуха :—

Овѣх' же подобаеть покрьщевати · ІЕвноміаны оубо, иже вь погроуженіе крьщающіихь ıедино, и монданіаны 205
нарицаеміе фригіи, и савеліани оучещіихь сыноотчіа, и симь

приискрьніихь, іако ничимъ же лоучьше некрьщенныихь іеллінь, по разсоужденіи правды прилежещіихь, сьборноі пристоупающіихь црькви, абіе повелѣваеть крьщати · или оубо отноудь крьстишесе, или не крьстишесе, но по оуставѣ православныихь црькве назнаменаше се · тѣмже и іако непросвещен'ны божьствными отци вьмѣнише се :—

ІАко вьси иже вь іедино погроуженіе крьстивши се покрьщеваю т'се :—

Вь оглавлен'не же рещи, вьсѣхь иже вь іедино погроуженіе оть инославныихь крьстившіих'се, и сьбор нѣи пристоупаюшіихь црькви, пакы крьщати повелѣвають божьствнаа правила :.

О соумнѣщихсе младенцехь аще крьстишесе.сьбора шестаго правило .НД. и карта- ГЛАВА .Г.
205v гіенскаго .ОВ. : ✝ . PS—B3: N 124

Осмьдесете и четврьтое правило сьбора шестаго и іеще же и седмьдесете и второе карѳагіенскаго соумнѣщеіесе младенце аще бьжствнаго полоучише крьщеніа, ниже симь вѣдѣщіимь вьзраста нечювствіемь, ниже иніимь извѣстнѣ свѣдѣтел'ствоующіимь, без соумнѣніа крьщати повелѣвають · аще бо и іедино исповѣдати крьщеніе оть божьствнаго изьображеніа наоученны бихомь, нь понеже Господь рече, аще кто не родитсе водою и доухомь, не можеть вьнити вь царство небесное, оубоимсе, да не лишеніемь божьствнаго крьщеніа прикладныимь доуховномоу бракоу не облѣчень одѣяніемь, чрьтога вькоупѣ и царства изврьжень боудеть . лѣпо іесть вь имоущіихь соумнѣніе побѣждати чловѣколюбнѣ несоумнѣн'ное.

206 О крьщаемііхь младенцехь агаранскыхь ✝ ГЛАВА .Д.

Видѣти іесть и вь гльбоцѣи тьмѣ агаранскаго злочьстіа свѣть насилоующь благодѣтныи, и оть тоіе необыемлемь или оугашаемь · понеже знаменіе ниже невѣрніимь вьзбраненно бысть, вьзводеще сихь кь божьствномоу познанію :— Обычаи оубо іесть оть агарань многымь не прьвѣе свое обрѣзовати младенце, прѣжде даже оубо иже подь областию ихь христіансціи свещен'ници и неволіею поноужденніи боудоуть сіе крьстити · вьзысканіе оубо бысть о семь на сьборѣ иже вь царствоующіимь градѣ, Лоуцѣ прѣосвещен'номоу патріар'шскыи правещоу прѣстоль, аще подобаеть таковыіе истин'нои христіансцѣи вѣрѣ пристоупающіихь покрьщевати, или тькмо помазовати мѵромь, и соужден'но бысть сихь непрѣкословнѣ пакы покрьщевати · им'же бо крьстише се крьщеніемь, не
206v мислію благочьстивою, нь іако чарованіе или обаваніе нѣкое сіе пріеше · іако сего ради не недоуждноу или злосмрадноу растворенію тѣлесномоу образоуемимь бивати :—

PS—B3: N 124
SS—A3: F 107
R—3
SS—A4: F 107—8
R—4

ГЛАВА .Е.

О крьщаемiихь оть несвещен'ныхь :.

PS—B3: N 125

Вьзыскан'но бысть и се · Праклiискомоу вьпрашающоу

SS—A5: F 108

Маноуилоу, аще подобаеть прiемати iако вѣр'на iегоже несве-

R—5

щеньнь крьстиль iесть свещенникь льжне сътворивсе. се бо вь прѣдѣлѣхь iего тогда прилоучисе и соуди сьборь и симь покьщаватисе. понiеже бо, рече, по свещен'ныхь апостолскыихь правилѣхь iединѣмь iепископомь и свещенникомь даст'се iеже светаго крьщениа сьвръшеніе творити. Не бо подобно iесть крьстившагосе оть неприемшаго власть крьщавати и крьщеніемь оставленіе давати сьгрѣшеніемь — чистително бо iесть крьщеніе — божьствномоу примѣшатисе ликоу. не 207
мала бо бѣда, да нѣкогда оть таковаго соумнѣниа ть оубо оть светаго крьщениа очищениа лишитсе, мыи же сь некьщеннымь прѣваримсе причещающесе.* Аше ли же кто соудить глаголе бившiихь ради оть людина молитвь, и помазаніе светаго мvра, истинно подобаеть бити iеже оть несвещеннаго даемое вьмѣniати крьщеніе · аще ли же кто соупротивь приносить iеже оть великаго Аѳанасiа, и iеще отрочетоу соущоу бившеiе, да вьспомѣнеть градскыи повелѣвающь законь, iако iеже чрезь правиль, не приносит'се вь оуказь или вь притчю· и нѣсть законь црькви скоудное. Без вьсакого прѣкословiа подобаеть таковiе покрьщавати. — *

ГЛАВА .S.

О отврьгшихсе клирикь страха ради непорочніе вѣры :—

PS—A1: N 54

Иже оубо страхомь бѣды отврьгшихсе клирикь шестьдесете и второе светыхь апостоль правило' аще кыи, рече,

SS—A1: F 99—100

клирикь страха ради чловѣка Иоудеина, или IЕлліна, или iеретика, аще оубо Христова отврьжетсе имена, вьсачьскыи да извръжетсе · покаiав' же се мѣсто людина прiемлеть :— 207v

R—6

PS—A1: N 55

Аще ли людинь отврьжетсе прѣщеніемь тъчiю моукь, или

SS—A1: F 100

разграблениемь имѣниа, или заточениа, на ·S· лѣть свещенства таинь да вьзбраниень· боудеть :—

R—7

О отврьгшихсе волiею :—

PS—A1: N 56—7

Прьвыи оубо вьселенскыи сьборь вь прьвонадесетомь и

SS—A1: F 101

второмнадесетомь правилѣ повелѣ · иже кромѣ ноужде христiаньства отврьгшiихсе при моучител'ствѣ злочьстиваго Ликиниа и оусрьдно пакы раскаiаніе показавшiихь, на двадесете

R—8

лѣть светаго причещениа отрече · аще и недостоини вьсакого бѣхоу чловѣколюбiа, рече, тако вьзмнѣсе отцемь соудити, врѣме сьмотривше мню и вещи, тогда бо зѣлнѣ на христiаны гонiеніе дихаше :— Нь не тако соуди великыи Василiе и брать 208
iего Григорiе Нисскыи. Овь бо вь седмьдесетомь и третiемь правилѣ, иже Христа отврьгшiихсе своею волiею, вь всѣмь житiи свещеннаго приобщениа отлоучаеть · плачющiихь присно и

* Odlomak između zvjezdica nedostaje u SS.

исповѣдающіихсе, на исходѣ же житіа свещенію сподобляти ихь повелѣваеть, на божіе оуповавшіихь и вѣровавшіихь человѣколюбіе :—

Нисскыи же великыи Григоріе вь прьвомь правилѣ рече · иже волѣю іаже вь Господа нашего Іисоуса Христа отврьгсе вѣры, іоудеиствоу, или идолослоуженію, или манихеиствоу, или иномоу коемоу оть таковыихь зліихь видовь приложив'се, таже зазрѣвь себе, покаіанію врѣмѣ истезаемь іесть, причещеніа вьзбраніаемь вьсе дьніи живота своего · тькмо на исходѣ доуше своее да причестите :—

208v О вьсхыщающіихь на бракь жены : законы и соудове царсціи :— ГЛАВА .3.

Вьсхищающеи женыи на бракь, или оброучен'ноу или необрученноу .. или вьдовицоу, любо благороднаа іесть любо раба, или свободна, и паче аще боудеть освещенна, и аще свою кто оброучницоу похытить · аще оубо сь ороужіемь или мьчевы, или палицами похыщеніе сьтворы, сицевыи мьчемь да оусѣчень боудеть :. Сьпомагающеи же симь или знающеи, или волѣю под'іем'шеи, или кое любо тьщаніе сьтворшеи, біеміи тврьдо и остризаеміи, носовы да оурѣжоутсе. понѣже похытити хотѣщеи готовы соуть и оубивати соупротивещихсе симь : аще ли же кромѣ какова любо ороужіа похыщеніе сьтворы, вьсхытившомоу оубо роука да отсѣчетсе, а иже коимь
209 любо образомь сьпомагающеіе біеми и остризаеміи да изганіаютсе, или хотѣщіимь женамь, или нехотѣщіимь похыщеніе бысть, и паче аще живоущеіе сь моужми нѣкые покоусышесе вьсхытити. Нь и родителіе жены, аще сьвршити бракь тьи покоусѣтсе, вь тьмницоу да затворетсе :.

PS—A13: N 105—7

SS—A12: F 117—8

R—14

ЗРИ

Аще ли рабь іеть боудеть сьпоспѣшивіи на дѣло то, огніемь да сьжежетсе :—

Иже дѣвицоу или вьдовицоу вьсхытивь, не можеть сію имѣти женоу, ниже и пристающоу тоіе отцоу и пращающоу сьгрѣшеніе :—

ЗРИ

Да не посагнеть похыщен'наіа за похытившаго ю · нь ако и пристаноуть таковомоу сьжител'ствоу родителіе іеіе, вь тьмницоу да вьмѣтаютсе :—

ЗАКОНЬ

Инако моучит'се вьсхытивіи отроковицоу, и инако иже по ноужди разстливь дѣвицоу · похыщеніе бо, за безстоудіе похытившаго, не имать прощеніе. По ноужди же бивающеіе разстлѣніе, аще оть поноужденіе пріеть боудеть, прощеніе пріем-
209v лѣть и сьжителствовати с нимь даетсе :.

ЗАКОНЬ ЗРИ ЗРИ

Похыщен'наіа придобиваеть похытівшаго ю иманіе все, не вьсхотѣвшіи закон'но сьпрѣщисе сь нимь · понѣже бо аще вьсхощеть сьпрѣщисе сь нимь, расхыщаетсе тоіе иманіе все, и хыщниче, и сьприставшіихь о злѣ, любо родителіе симь боудоуть, любо тоуждіи :.

ЗАКОНЬ

ЗАКОНЬ Похыщеніе вещьше ѥсть прѣлюбодѣиства · и похытивіи посагшоую или дѣвицоу сьмр'тію моучимь ѥсть, и тоуждемоу нань глаголющоу, аще и отьць отроковице оумолѥнь бивь, простиль ѥсть :·

ЗАКОНЬ Рабь тоуждоую блоудницоу соущоу похыщаѥ, или крые, ниже ѩко тать, ниже ѩко плѣн'чіа повиньнь ѥсть. Не бо татби ради, нь сласти ради се сьтвори. обаче вь иманіи отьщтеваетсе оть кнеза, и цѣломоудрит'се :·

ЗАКОНЬ Нь и вь дьнехь светые пасхы дѣвичьсціи похыщніици затвараютсе и вежоутсе :—

ГЛАВА .И. PS—Г30: N 211 SS—Г15: F 154—5 R—19

О насилованіи отроковице :— 210

ІАко прилично видитсе оубо о насиліи отроковице правила црьковна отлоучити сьгрѣшившаго повелѣвають, дѣвіе же ради спасеніа поноуждати и законно сь нѥю сьвокоупитисе :·

ЗАКОНЬ Не оубо о насиліи сице повелѣ законь. Рече бо законь · аще кто по ноужди растлить отроковицоу, да оурѣжетсе ѥмоу нось, и да вьдасть ѥи третію честь имѣніа своего :—

ЗАКОНЬ Иже сь дѣвою отроковицею смѣшаесе сь произволѥніемь оубо оное, невѣдѣщим же родителѥмь, дѣанію оувѣдѣноу бившоу · аще оубо хощеть поѥти тоу вь женоу, и сьпристають и родителіе, да бываеть бракь. аще ли ѥдиного лица родителіе сиіе не пріемлють, аще оубо богать ѥсть растливіи, да дасть отроковици ѥдиноу литроу злата · аще ли нишь ѥсть, поль стежаніа ѥго · аще ли до конца оубогь, биемь и острізаемь да заточитсе :— 210v

ГЛАВА .Θ. PS—М13: N 314 SS—Г16: F 155

О оброученіи отроковице :—

Иже свою оброучницоу прѣжде дорастеніа, рекше тринадесетаго лѣта, растливь · аще оубо родителіе отроковице хотеть раздрѣшити таковое оброученіе, да ожидаеть брака врѣме.

Аще ли же растлѣніа ради разлоучити хотѣть, без прѣпинаніа таковое да раздрѣшаетсе оброученіе, и растлитель оть своега имѣніа третію честь да дасть отроковици :—

ГЛАВА .І. PS—Г2: N 161 SS—Г1: F 137 R—15

О брацѣхь повелѣн'ныхь по законоу . Соудове царсціи :—

Рече бо новаіа царіа Льва прѣмоудраго* · Законные бракы сьставлаіють Грьци, вьнѥгда ѩже о брацѣхь закономь повелѣн'наіа сьхранеть. Подобаеть моужемь оубо вь годь быти, женамь же моужепріетнымь · сіирѣчь, моужемь оубо прѣвьзыти . ДІ . лѣт, женам'же больше бити . ВІ . лѣть. Сіа же 211
глаголіемь кь всѣмь, любо самовластныи, любо подь властію соуть, иже кь бракоу сьвькоуплаіющеисе :·

ЗАКОНЬ Не биваеть бракь аще не сьпристаноуть хотещесе сьвькоупити, и имоуще ихь подь властію :.

* SS ne pominje cara Lava.

Бракь не іеже спати моужь сь женою вькоупѣ сьставлiает'се, нь брачное ихь ськлонiенiе: рекше закономь сьвькоуплiенiе :. ЗАКОНЬ

Самовластныи сьврьшень имiи вьзрать, и кромѣ отьчьскаго сьпристанiа женит'се : ЗАКОНЬ

И никтоже таи да вѣнчаваетсе, нь прѣдь множаишiими ˙ а иже ли се дрьзне сьтворити, моученiиемь да оуцѣломоудритсе ˙ и свещенникоу, iако вь нелѣпотнаа себе сьприложьшоу, достоиною казнiю истезаемоу по црьковнихь правилахь заповѣдiи :. ЗАКОНЬ

Глоухь и нѣмь и слѣпь женитисе могоуть и о прикiи повин'нь бити :. ЗАКОНЬ

О безаконныхь брацѣхь :. ГЛАВА .AI.

211v Безакон'ныи не оутверьждаетсе бракь. сего ради аще прѣжде оглаголанiа разлоучетсе, пращаетсе томлiенiе :. PS—B9: N 176—7 SS—B6: F 145—6 R—16

А иже вь невѣдѣнiи бившоу бракоу не оуставномоу, даеть прощенiе и црькви, и исправлiенiе сьгрѣшенiа, и паче аще и еще никто на нь глагола :. ЗАКОНЬ

Крьвомѣсцiи, любо родители кь чедомь, любо чеда кь родителiемь, или братiа кь сестрамь, мьчемь да моучетсе :. Но ином'же сьродствоу дроугь сь дроугомь сьрастлѣвающесе, сiирѣчь, отьць сь женою сыновнiею, или сынь сь женою отьчевою, рекше сь машехою, или очюхь сь пастор'кинею, или оуiець сь анепсеiею, или анепсеи сь теткою, или сь двѣма сестрама, или сь матерiю тоуждею и сеiе дьщерiю, и вь вѣдѣнiи сiи смѣшающесе, биемiи и носовы да оурѣзанни боудоуть :. ЗАКОНЬ

Иже бракомь сьвькоуплiаемiи или инако пльтьскы сьраст-
212 лѣваемыи братоучедiе, кь разлоученiю и да бiени боудоуть :—

Иже сь своею коумою или именомь брака смѣшаесе, или инако таи сьплѣтаесе, вькоупѣ носовы да оурѣзанны боудоуть ˙ аще ли моужата iесть, кь семоу и да бiеннiи боудоуть :— О КОУМОВѢХЬ ЗАКОНЬ R—17

О посагающiихь дѣвиць без волiе своихь родитель :. ГЛАВА .BI.

Великааго Василiа правило трiдесето и осмое ˙ иже подь властiю отроковице прѣз волю своихь родитель рачителiемь вь бракь приобщенiемь издав'ше себе, iако блоуднице осоуждаютсе :— PS—Г8: N 171—2 SS—Г5: F 142—3 R—18

Раба же брачнѣ комоу любо сьвькоупльшисе свободноу, аще господиноу iеiе вѣдоущоу и не сьпротiвь глаголющоу, не iако блоудница вьмѣнитсе ˙ оногово бо оумльчанiе свободоу и безгрѣшiе сеи дароуеть :—

212v Соущаiа подь областiю, или соущи подь областiю, не можеть законно брачитисе не сьприставшоу имоущомоу ихь подь областiю развѣ аще оубо отьць бившоую iего дьщерь лѣтомь ЗАКОНЬ

двадесете и петыимь моужевы припрещи отложиль ıесть ˙ тогда бо сь свободныимь сьпрещи се самои не вьзбранıаетсе :—

ГЛАВА .ГІ. PS—П20: N 466—7 SS—П3: F 192—4 R—25

О прикіиніихь иманіихь:

Процѣнıен'на прикіа моужевы бедствоуеть, аще оумроуть животнаа ˙ аще и свитоу жена сьтреть, процѣнıеніе сихь даеть ˙ непроцѣнıеніе же, и вьзрастѣніе, и охоужденіе женоу зрить. и та пріемлıеть рожденіе рабь, плоди же и отродь овць моужь пріемлıеть :.

Обѣщанна прикые ради, аще не вьноутрь двою лѣтоу платетсе ˙ истезаютсе и камата ихь оть третіе чести ста :.

ЗАКОНЬ Оубогоу соущоу моужевы вьставлıающіимь бракь, можеть жена оудрьжати иманіа ıего вь свою прикію, прѣдпочитаемаа вьсакого дльжника и залогь имоущаго ˙ обаче не можеть продавати ıаже оудрьжаваеть, понıеже дльжна ıесть оть нихь питати себе и моужа и чеда своıа :· 213

ЗАКОНЬ Не оудрьжаваетсе жена оть моужевніихь замѣнıеніи, аще и изьıемчить его ˙ нь ниже разсыпоуıемоу за сьгрѣшеніе моужевы сьотводетсе иманіа женина ˙ нь ниже извьньнаıа прикіе подлежеть моужевніимь слоуженіемь :—

Тьсть оть зета и жена оть моужа истезаеміи бивають о прикіи юже обѣщаше ˙ прѣма мѣре иманіа ихь осоуждают'се :—

ЗРИ Аще моужь сьгласить сь женою да оумирающоу тоу наслѣдить, сьгласіе непотребно ıесть :— Аще ли не боудеть испрьва сьгласіе, да оумирающіи прѣжде женѣ, прикіа останеть оу моужа ˙ и аще оть отьца даемаа ıесть прикіа, тврьдо ıесть сьгласіе, и затвараетсе отьць.

Аще отьць сице ıесть скврьньнь, ıакоже боıазнь бити, да нѣкако пріемь прикію изноурить, отмѣтаетсе ıего правина, и соудіа промишлıаеть имь и дьщерію :—

Аще и дѣтемь соущемь, потрѣба боудеть оставшомоу по 213v сьмрьты соупроужнице свое, кромѣ ıеже пріити вь ино сьжител'ство, своихь чедь сьпрѣбиваніа разлоучитисе, по вьнıегда вьспріети сьврьшен'но своıа иманіа, подобаеть вьзети ıемоу и ıединого оть дѣтеи дѣль, по числоу дѣтеи, чедопитѣніа ради, и сьблюденіа ради ıего ıеже кь прьвомоу бракоу почьсти и говѣиньства :—

ЗАКОНЬ Аще что моужь изноуры о соупроужницы своеи болѣщеи, по сьмрьты оное не можеть истезати оть тьста своего, кь нıемоу же прікіа свое ıемоу дьщере вьзвратитсе, нь люблıенію своемоу дльжно ıесть вьмѣнıати ˙ ıелика же ли о погребеніи истьщить, отьць даеть кь нıемоу же прикіа вьзвратисе :—

ЗАКОНЬ Оженившагосе подвластнаго дльж'нь ıесть отьць и того и женоу хранити, ть бо подлежить тежестемь брака сына 214 своего :—

Prilog »Starine« knj. 42.

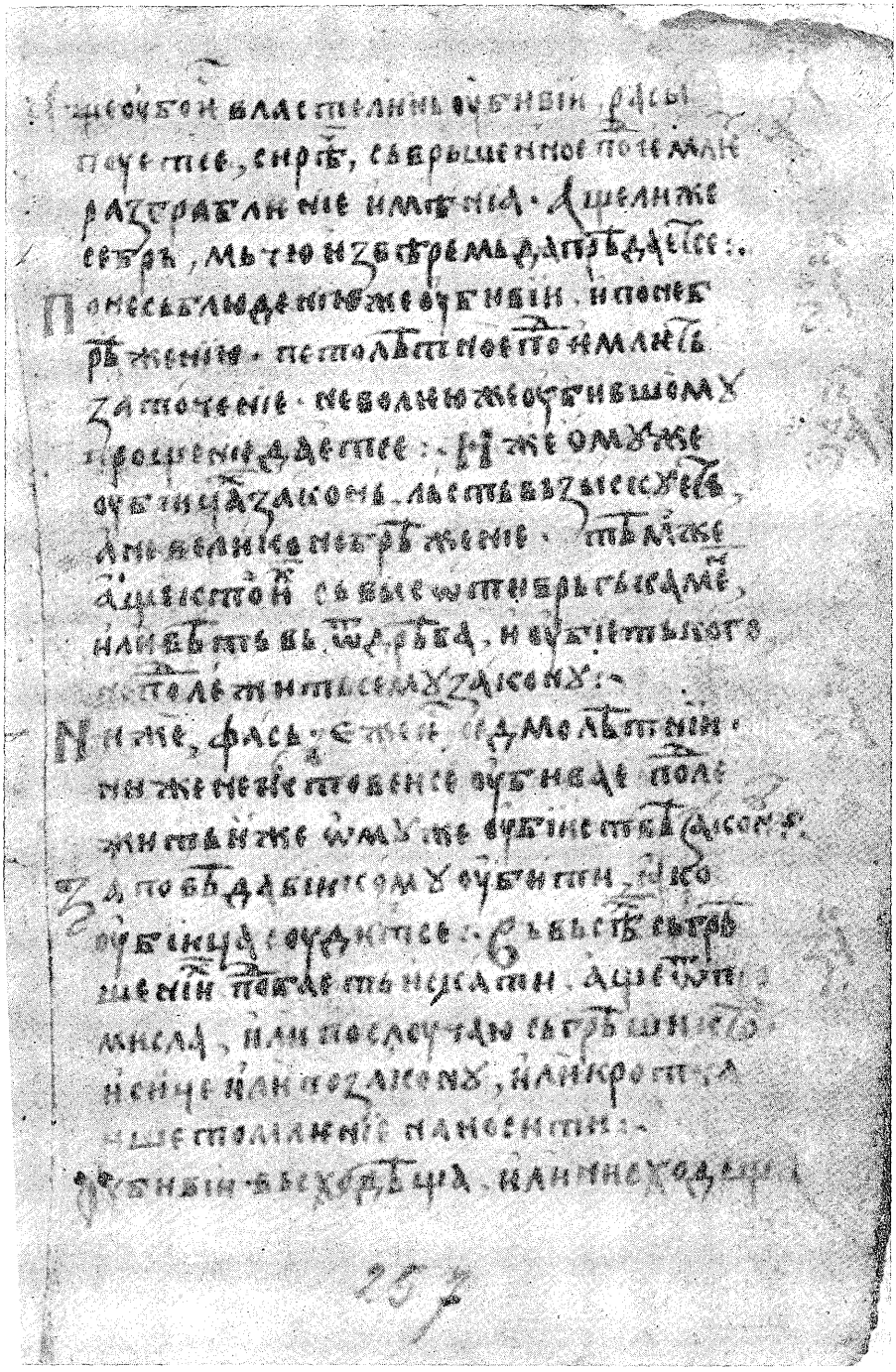

Sintagma: l. 257. (sada 262.)

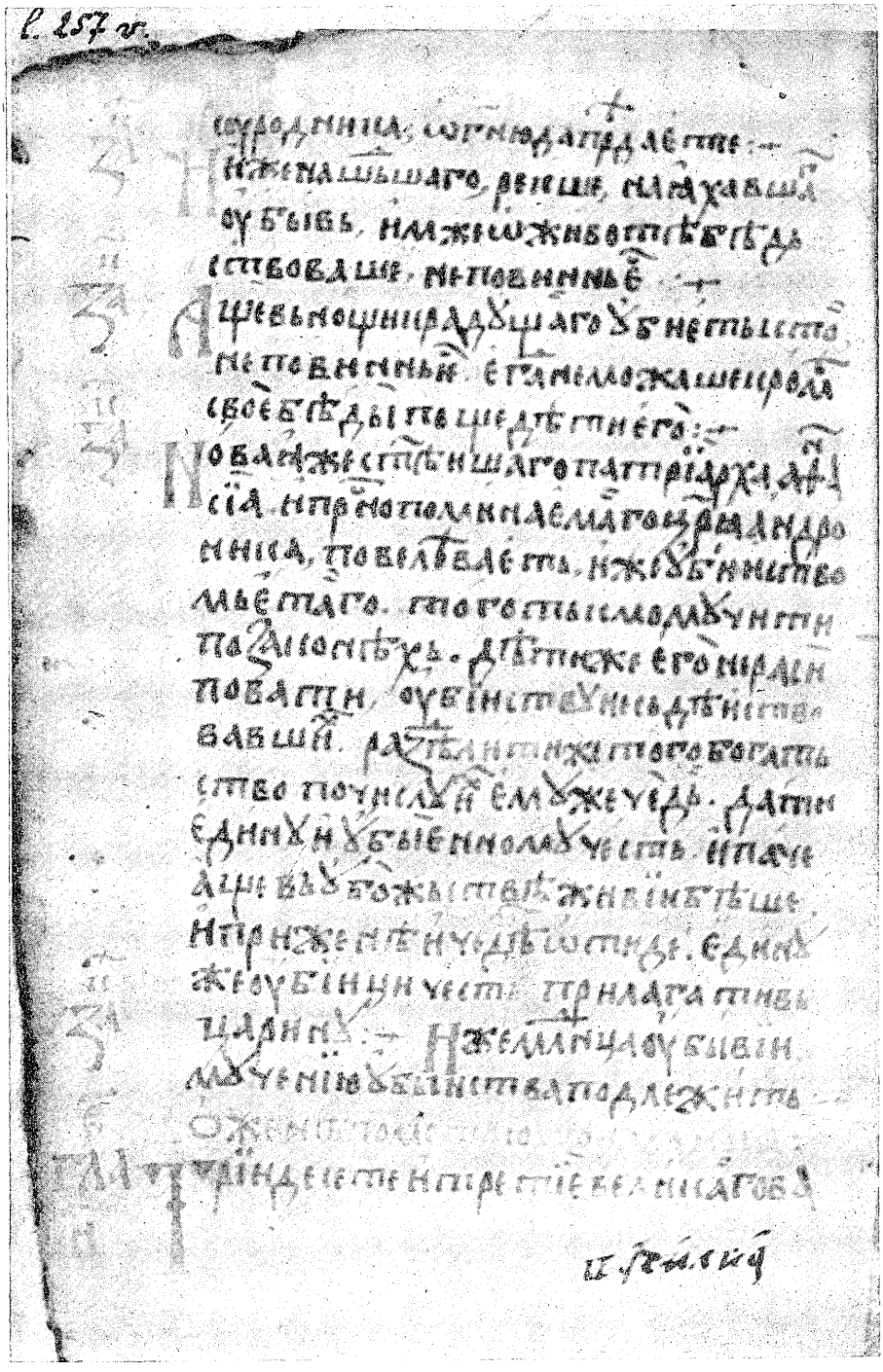

Sintagma: l. 257 v. (sada 262 v.)

ГЛАВА .ДІ.
PS—B8: N 132—141
SS—B2: F 124—132
R—67

О степенехь брака оть иже оть крьве раздѣлѥніа:

Раздѣлаетсе оубо вькоупородное и оть крвы вьсходещіихь и нисходещіихь, и иже оть стране. И вьсходещи оубо соуть иже нась родивше, сирѣчь отьць и мати, дѣдь и баба и сихь вишьшіи :. Нисходещіи же соуть иже оть нась родишесе, сирѣчь, сынь, дьщи, вьноукь, вьноука, правьноукь, правьноука, и оть сіихь прочіи. Оть стране же, иже ни нась родише ни оть нась родишесе, сирѣчь, брать, сестра, оуѥць, тетка, анепсеи, анепсеіа, братоучедь, братоучеда, и иже сихь подалѥ, ѥже опокосо ѥавѣ сьродници :.

О вьсходещіихь и нисходещіихь :.

Нь оубо вьсходещіи кь нисходещіимь, аще и не оть законныхь соуть браковь, вь бесчин'ное вьзбранѥаютсе. Не бо ѥсть
214v мощно дѣдоу сь своею вьноукою брачнѣ сьвькоупитисе · бесчислъно ѥсть, ѥже рѣхомь, поелико ѥсть мощно, а не ѥстьствомь бесчисльное · не бо соуть бесьмрьтныи родове :—

Иже оть крьвы о осмомь степеныи :—

Оть стране же соущіимь осміи степень пращаеть бракь, седмомоу сіе вьзбранѥающоу · не бо можеть кто втораго братоучеда дьщерь поѥти :—

Брата моего или сестри моее дьщерь поети ми на бракь неподобно ѥсть, ниже сихь вьноукоу, четврьтаго соуще степене, ниже дьщерь стріа моего рекше братоучедоу, ниже сынь мои вьноукь его, иже глаголют'се вторіи братоучеды :—

И понѥже нѣціи тежестію запрѣщеней, скровнѣ сицевіе сьврьшаахоу бракы, сказанно бысть о сіихь сьбороу, Лоуцѣ божьствномоу патріаршьскыи правещоу прѣстоль · и оттолѣ повелѣ и оустави светыи сьборь · никакоже отноудь творити се или стоѥати сицевомоу оракоу, нь вьпрашаемоу вьзбранѥатисе, происходещоу же растрьзатисе, и сьдѣавшіимь сіе отлоучатисе,
215 и вѣнчавшаго ихь свещен'ника, аще невѣдѣніемь не оукрадень боудеть, измѣтати. оутврьди же се сьборное се дѣаніе повелѣніемь иже вь царехь приснопоминаемаго Маноуила Багророднаго. тѣмже не прощенно ѥсть комоу втораго братоучеда своего дьщерь поѥти, анепсею его соущоу :—

О осмомь степены оть крьве:—

Вь осміи же степень оть крьве происходе, иже оть крьве бракь прощень ѥсть, третію бо братоучедоу, или вьноукоу втораго братоучеда поемати никаково же оубо имать вьзбраніеніе :—

О иже оть блоуда раждаемі́ихь :—

А ѥже оть блоуда раждаеміе, не имать вьсе име ѥдино, нь подраздѣлаетсе и се. Аще бо оть жены вькоупѣ живоущеѥ с кымь ѥавлѥнно и вьсегда бысть отроче, ѥстьствьнь сьи именоуетсе, и имать вторіи чинь ѥлико кь закон'номоу, и приво-

дит'се и вь наслѣдіе и оть вьсходещіихь, а не тькмо соущіихь 215v
оть стране. Аще ли же іавліень оубо ѣсть а не оубо и оть живоущеіе сь моужемь жены, именоуетсе таимичищь, рекше копил'ць. Аще ли же вьсачьскыи отноудь не іавліень, глаголѣтсе тьмникь, іако же рече Омирь · тьмника же роди мати, о нѣм'же намь слово ниедино, ниже бо вь брачнаіа сложеніа, ниже вь наслѣдіе о сицѣвыихь ѣсть соумнѣніе : —

ЗАКОНЬ Рече же законь, юже оть блоуда сестроу никтоже поемлѣть, и сьблоудивыи сь нѣкоторою женою, аще оубо ѣсть іавліень блоудь, макіехоу оубо іеіе вьзбраніаемь ѣсть поіети. поіемлѣт'же второуюю братоучедоу іеіе. И сіе оубо соущіихь оть крьве : .

О іеже оть сватства : —

Соущіих'же оть сватьства пьстрѣишее обрѣтеніе. Вь сихь бо степены колико ѣсть искати, никакоже дрѣвніимь вьзьмнѣ- 216
се, нь сьмоущен'на по родскомь званы и нелѣпотнаа рѣчіомь вьзбраны, прочаіа же без грѣха оставише · юнѣиши же и степѣни тѣмь оумислише, и іаже мимо шестіи степень соущаіа сьврьшатисе рекоше. И оубо рѣчіомь обрѣтаемь и шестіи прощень и седмыи вьзбраніень · овь оубо іако несьмоущень, овь же іако сьмоущень. Тѣм'же не подобаеть степены приводити вь сицеваа, нь іеже оубо законь рѣчіомь іавліен'номь вьзбраны бѣжати, а іаже не вьзбраны, пріемати. Вьзбраны оубо ветхыи законь искрьн'нѣишаа и приближнѣишаа:

Тьща ѣсть мати и баба и прѣбаба жены моее, и ни единоу же ихь поимоу. И сьн'ха ѣсть іаже сына и вьноука и прѣвьноука жена : . И пасторкиніа глаголѣтсе іаже оть иного дьщи и вьноука и правьноука жены моее · и ни іедіноу же ихь поимоу : . Ниже макіехоу мою, аще и многые име отьць мои, по- 216v
ніеже матернїи имоуть чинь : . Ниже макіехоу бившааго моужа пасторкиніе моее : . Ниже дьщерь разлоучив'шеісе оть мене жены, іаже по разлоученіи родисе оть иного моужа : .

Сисиниево Сисиніев'же свит'кь двѣма вьзбрань братома поемати теткоу и анепсею, и іеще же и двѣма братома вьзбрани поемати двѣ прьвѣ братоучедѣ · зрит'же се прьвое оубо петыи степень, второе же шестіи : . До петааго оубо степена вьсачьскыи іеже оть сватьства вьзбраніено ѣсть.Аще же подобаеть и вь сихь степены изчитати, шестааго же стѣпене аще оубо не имать сьмоущеніе о родскыихь именехь, не вьзбраніает'се, аще ли же нѣкое зрит'се сьмоущеніе, вьзбраніает'се : —

Степень .S. невьзбраніень : —

Иже оубо оть іединого и петыихь степень бивающіихь бракь иныи оубо вьси вьзбраніають · Солуньскыи же Ми- 217
хаиль Хоумно вь своемь посоужденіи не вьзбран'ень отри-

цаеть, рекше ˙ Аще отьць и сынь, прьваго соуще степене, сьвькоупет'се малои тетцѣ и анепсеи, петаго соуще степене :·

Степень .S. вьзбранıень :—

Аще ли же искомiи шестiи оть сватства степень оть двѣю сложень ıесть и четирѣхь, аще оубо биваеть сьмоущенiе, втори вьзбранıает'се· Не бо ıесть мощно двѣма самобратома двѣма сьчетатисе прьвѣма братоучедама, или вьспеть пакы : бивают бо вь мѣсто самобратiе пашенозы и сьмоущаютсе отьсоудоу родскаа имена :—

Степень .S. невьзбранıень :—

Аще ли же не биваеть сьмоущенiе, и шестiи не вьзбранıень ıесть ˙ дѣдоу оубо и вьноукоу, голѣмои тетцѣ и анепсеи. Шестаго бо ıесть и се степене, нь ıесть без сьмоущенiа. Пакы бо по брацѣхь дѣда и вьноука сьхранıает'се мѣсто ˙ голѣмоу
217v бо тѣткоу и голѣмааго стрица, рекше, дѣдовоу сестроу и брата, бабоу и дѣда мнозы имѣноують ˙ сего ради ни оть закона се вьзбранıен'но бысть исканiе, и свиткомь оставлıен'но сисинiевемь, ıако не вьзбранıен'но ˙ оно же ıако сьмоущенiе имыи вьзбранıенно ıесть :.

Степень ·S· невьзбранıень :—

Аще ли же оть трехь ıесть и трехь, аще оубо не имать сьмоущенiе невьзбранıень ıесть, рекше, ıегда оубо стрiць и анепсеи теткоу поиметь или анепсею, ниıедино же биваеть сьмоущенiе . пакы бо стрицоу и анепсею сьхранıають мѣсто. Сего ради невьзбранıень ıесть вьсачьскыи, речен'наго оубо закона оумльчанiе не тьчiю же, нь и повелѣнiа царска и дѣанiа сьборнаа вьсѣмь сказаше.

Степень ·S· вьзбранıень :—

218 IЕгда же ли стриць оубо прѣжде вьзеть анепсею, анапсеи же хощеть соужитницоу поети теткоу, послѣди биваемое сьмоущенiа ради вьзбранıенно ıесть ˙ бивають бо ıако оть браковь стриць оубо анепсеи, анепсеи же стриць ˙ и ıесть се ıавлıенно имень родскыихь сьмоущенiе :—

Степень .З. вьзбранıень :—

Нь и даже до седмаго степене зрiими оть сватьства бракь, аще оубо оть ıединого боудеть и шестiихь, вьзбранıень ıесть . не бо ıесть мощно отцоу и сыноу двѣма вторима братоучедама сьвькоупитисе ˙ бывают' бо вьмѣсто отца и сына пашенози :—

Седми невьзбранıень :—

Аще ли оть двѣю и пет'ихь, никакоже вьзбранıень ˙ любо дѣдь и вьноукь, любо два брата сьвькоупет'се малои тет'цѣ и анепсеи, и вторiи бракь без вини ıесть :—

Седмiи невьзбраıень :—

Аще ли оть трехь и четирѣхь, пакыи, аще оубо ıесть без сьмоущенiа, прощень ıесть ˙ стриць бо и анепсеи двѣ прьвѣ братоучедѣ невьзбранıен'но поемлють :—

Седміи вьзбраніень :—

Аще ли же сьмоущеніе видитсе имѣіе, никако же. дѣдь 218v
бо и вьноукь двѣ прьвѣ братоучедѣ поіети вьзбраніенніи соуть,
да не и сіи пашенози вьмѣнетсе; нь оубо прьвіи прѣбиваеть
ОРА неподвижимь, вьзбраніает'же се послѣди биваеи, или юже
бивіи разлоучет'се. А іаже више седмаго оть сватства, неиспи-
таемаа соуть и невьзбран'на, іако же вь соущіихь оть крьве
іаже више осмаго :— Не добрѣ же речесе нѣкыими, іако
оорѣтаемаа оть сватства шестааго степене ˙ іегда оубо потьк'мь
соуть, іако оть коеждо страны тремь бити степенемь, невьзбра-
ніенна соуть ˙ вьзбраніен'на же іегда соуть не тькма :—

Оть вишереченных'же сказасе ˙ не иже тькміи, ни иже
нетьк'ми, нь иже сьмоущен'ніи и несьмоущен'ніи, или попоу-
щаютсе или вьзбраніают'се :—

ІАко не подобаеть томоужде двѣ вторѣ
братоучедѣ поіети :—

Вьзбрани црьковь и томоужде іединомоу двѣ вторѣ братоу- 219
чедѣ поети, не бо седміи оть сватьства іако же мнѣть нѣціи
сьбирает'се степень, нь шестіи, за іеже іединомоу степеноу мѣ-
нитисе моужоу и женѣ іего ˙ се бо вьзѣскан'но бысть вь дьни па-
тріарха Николы и вьзбраніенно бысть оть црькве ˙ произидѣ
же и повелѣние иже вь царіехь приснопоминаемаго Маноуила,
не бивати семоу николиже повелѣвающіи :·

Четврьти степень невьзбраніень. :—

ІАкоже при патріарсѣ Стипію вьзыскань вькоупѣ и раз-
дрѣшень ˙ Костан'тин' бо нѣкто поеть женоу Ѳеодора нѣкоего
расноу сестроу, Анноу ˙ оумрьшіи же онои, поеть второе соу-
жител'ство Ѳеодоровоу свьсть Ириноу, іако бити Константиноу
зетоу Ѳеодоровоу, и шоуры ˙ соуть'же сихь степены четыри ˙
Ѳеодорь бо и Ан'на степене втораго, жена Ѳеодорова, Ирина,
степене втораго, вькоупѣ четири :— 219v

ЗРИ ЗАКОНЬ Законь же оубо оть триродіа двѣ тьчію вьзбраны, іаже и
іединого степене соуть а не множае :·

Рече бо се не могоу поети юже иногда женоу пасторка
моего, ниже мащеха поети, иже иногда моужа пасторкініе
свое ˙ и вь сихь бо триродіе іесть . нь поніеже пастор'кь и па-
сторкиніа сына или дьщерь мѣсто имоуть кь очюхоу и ма-
щесе, и жена или моужь іее, невѣсти или зѣта, нелѣпотнаа
сицеваа соуть соужител'ства ˙ краевѣ бо двѣю родоу, моужь и
жена степене не имоуть ниже дроугь кь дроугоу, ниже кь срѣ-
дніемоу родоу ˙ моужа бо и жены сьвькоупліеніе вь степень не
вьводимь, нь іединь оубо бити сіе вьмѣніаемь іегда вь себе
зрит'се ˙ ибо брата моего жена, за еже кь ніемоу сьвькоупліе-
ніа, втораго мнѣ іесть степене, тьнкыими мисльми заповѣди
ради сьединіаемаа· ІЕгда же ли кь иномоу сьродномоу лицоу 220

степень ищет'се, не тако · сестра бо сьн'хы моеıе кь нıеи оубо втораго ıесть степене, кь мнѣ же четврьтаго · и тоıе тетка кь ѻнои оубо третіаго, кь мнѣ же петаго . и о инıихь такожде, немощно бо ıесть ıако же моужа, сице и сего брата плть мѣнити ıединоу сь сьн'хою, и мыслми мысль сьвькоупити чрѣзь законные силы · иже бо оть странѣ, прьвыи степень не имоуть, нь оть втораго начинають . законь оубо ıаже оть трирода прьваго степене тьчію вьзбраныи, ıако же речесе · дрьжещіи же обичаи и чрѣзь сіа, и мимо прьвыи степень оть трирода соущаıа невьзбранıен'на имать : —

Ст е п е н ь т р е т і ı н е в ь з б р а н ı е н ь : —

Сирѣчь · имѣ кто женоу, врѣменем'же послѣди онои оу-
220v мрьшіи, женоу оуица ıее, второе поети соужителство. Инь пастокрнню шоуре своего поеть. Вь сихь степены оубо ıавлıают'се три, раздрѣшаютсе обаче обичаемь · опасѣніе оубо ıако же рѣхомь, четврьтіи вь сихь степень истезаеть . Подобаеть оубо оусвоеніе сватьства на страноу поити мало · тогда боудеть прикладнь бракь . : . Рекше, ıако шоурѣ моето жена приближнѣ оусвоисе кь срѣднемоу родоу, ıако же и азь кь нıемоу · и оубо брать мои можеть сію поети без порока, оумрьшоу шоуревы моемоу, или азь оное сетроу · оноу же не подобаеть поети . : .

Пакы поехь за сестроу мою зета, ıемоу же за братомь ıего женоу, бившоую томоу нѣкогда сньхоу, азь поехь вь женоу · и ıесть невьзбранıенно : —

З р и з д ѣ м н о г а а в ь з б р а н ı е н н а и н е в ь з б р а н ı е н ' н а а : —

221 Пакы за дьщерь бысть ми зеть · сего юже иногда с'ньхоу за братомь поети ми вь женоу неподобно, ıако приближнѣ сьвькоупліаемоу кь срѣднıемоу родоу · тое же сестроу невьзбранно ıесть поети .·.

Нь и зеть и шоура обьоудовев'ше, теткоу и анепсею никако же поемлють · а ıемоу же оумрѣть жена, поети семоу прощен'но ıесть пашенога своего сестроу : —

Нь оубо и дьщерь вторіе братоучеды прьвіе ıего жены, еще же и малоую тетькоу прьвые ıего жены, рекше прьвоую братоучедоу тьще ıего .·.

Вьзбранıенно же ıесть поети дьщерь прьвые братоучеды прьвые ıего жены .·.

Двѣю братоу шоуріе и свьсти сьчетатисе подобно есть : —

Посоужденіе патріарха Льва Стипіа попоущаеть поети зетоу и шоуры двѣ сестрѣ, ıако петомоу бивающоу степеноу .·.

Тожде соужденіе и патріарха Арсеніа · двѣма братома сньхоу поети и свьсть, рече же золвоу, невьзбранно бити соудеть : —

И оуіець и зеть за анепсею прьвоу двѣ поети сестрѣ не 221v
вьзбраніаютсе, аще и шестіи биваеть степень : —

Нь и зеть и шоура двѣ прьвѣ братоучедѣ поети не вьзбраніаютсе; седміи бо іесть степень : —

Посоужденіе патріарха Михаила дьщерь Іоановоу и анепсею жены іего двѣма братома повелѣваеть сьпрѣщисе :·

Неподобнаа же оубо оть выше реченныхь нѣкаа нѣціи соудише, іеже оубо поети пашеногоу сестроу послѣды пашенога своего, и іеще же и шоуры юже за братомь сньхоу своего зета ·:·

Ꙗко же и оно іеже Хоумню солоун'скомоу вь своемь рѣхомь раздрѣшити посоужденіи, іеже отцоу и сыноу поети малоую теткоу и анепсею : —

Рече бо и законь вь двоебрачіи не тькмо повелѣн'ное нь и благолѣпное вьзыскоуемь : —

ГЛАВА .EI.

О сыноположеніи : —

PS—B8: N 141—2

Сыноположеніе прѣіетіа ради наслѣдіа биваеть без- 222
SS—B3: F 132—3 дѣтніи соуще сіе оумоудрихомь, и хранити сіе іакоже иже оть
R—68 крьве, оть свещенныхь правиль и благочьстиволюбивіхь наоучихом'се закон по брачныихь же іавѣ степенѣхь и родитель наслѣдію. Рече бо законь ·:·

Не могоу юже по отци или по матери теткоу поети ми вь женоу, аще соуть и положеніемь, сирѣчь, посиніеніемь, поніеже матереи имоуть чинь, іаже по слоучаю дѣдомь моимь вьзета бысть вь дьщерь сестри же мѣсто имать кь отцоу моему, кь мнѣ же мѣсто теткы ниже иже положеніемь отьць посыніеника дьщерь или вьноукоу, ниже иже положеніемь сынь положеніемь отца женоу, или матерь, или сестроу іее, или оть сына іего вьноукоу : —

Аще приставникь или бивіи наблюдитель пссинити вьсхо- 222v
щеть моужа, іеи же іестѣ приставникь или наблюдитель, или отца іеіе, посиніеніе нетврьдо іесть нь не раздѣшает'се оубо бракь раздрѣшает'же се бракь вьніегда кто своего зета посинить ·:·

Двадесете и четврьтаа глава новаа Льва прѣмоудраго вьзбрани посиніен'никы кь брачномоу сьвькоупліенію сьчетавати кь посинившаго дѣтеи, наводить нь дрѣвліе оубо не по словоу, ныніа же по подобномоу оуставоу и праведномоу, сыноположенію бивающоу, и молитвами свещенными сьвршаемоу, овѣмь оубо родител'скыи чинь оустраіаемомь, овѣм'же вь сыновскыи, не ктомоу остаеть которое слово вь бракы сьчетаватисе кь іестествнымь посынив'шаго дѣтемь посыніен'ные дѣти, ниже братьское име кь соупроужьствоу прѣтваратисе, іакоже зетовомь вь мѣсто братіе нарицатисе ·:· 223

О иже оть светаго крьщеніа вьспріети дѣти :. ГЛАВА .SI.

Оть светаго крьщеніа по вьспріети биваемое сыноположеніе не вьводит'се вь наслѣдіе, нь вь брачніе тьчію іако же рече ищет'се степены :— PS—B8: N 143—4 SS—B4: F 133—4 R—69

Сьбора шестаго .НГ. правило :

Рече бо петьдесете и третіе шестааго сьбора правило · поніеже больше іесть іеже по доухоу оусвоеніе тѣлеснааго сьвкоупліеніа, иже оть светаго и спаснаго крьщеніа дѣти вьспріемлющемь, и по семь онѣхь матеремь обьоудовѣвшімь, брачнѣ сьвоуплiающим'се, повелѣваемь разлоучатисе таковаго соужител'ства, таже и блоудещіихь запрѣщеніемь низлагатисе. иже ли неготовѣ оть зла отстоупаеи, и исповѣдоуіесе, іако крьвомѣс'ць моучит'се :.

Законь же рече · иже оубо оть светаго крьщеніа нѣкою ЗАКОНЬ
223v пріемь не можеть сію послѣды кь бракоу поети, іако же бившоую томоу дьщерь, ниже сеіе матерь или дьщерь, нь ниже сынь іего, поніеже ничтоже ино можеть сице вьвѣсти отьчьское оусвоеніе и правинь брачныихь оузбраніеніе, іако же сицевіихь сьоузь, имже Богоу посрѣдѣ вьводимоу, доуше ихь сьвькоупліают'се .:.

Крѣпет'же се оубо нѣціи, іако поніеже оть правиль и закона бол'ше доуховное плътскаго сьродства оуставліаетсе, дльжно іесть іеже симь сьвезан'нымь сьблюдати вьзбраніен'ные степены даже до седмаго. іеликыхь іавѣ и вь иже по крьви сьродствѣ · множаишим'же се не вьзмнѣсе · нь іединаа іаже речен'нымь закономь обьіетаіа вьзбраніатисе лица .:.

Степены оубо іеже оть сыноположеніа обоего размѣнне
224 чьтоут'се прѣмо степенехь иже оть крьве · тамо оубо отьць кь всѣмь братѣнцемь прьваго степене іесть, здѣ же доуховныи сьи отьць кь отрочетоу іегоже посыны вьспріетіемь, прьваго іесть степене, кь плътскомоу же отрочетоу отьцоу, втораго, брать бо іемоу вьмѣніаетсе · кь братѣн'цемь доуховнааго іего сына, третіаго степене · не бо и онѣхь вьспріеть сыны, сынь же кь плътскомоу своемоу отцоу прьвааго, іакоже и кь доуховномоу :— ЗРИ

Сего ради лѣть іесть поіети хотѣщомоу женоу коума своего сестроу :. ЗРИ

А иже ли сына своего оть светаго крьщеніа вьспріемлеть, оть жены своее разлоучаетсе :.

О вьзбраніен'ныхь брацѣхь и кромѣ сьродства :. ГЛАВА .ЭІ.

ІЕсть же іегда и кромѣ сьродства каковаа любо оть ре- PS—B8: N 144—5
224v ченныхь петь сьродст'вь, вьзбраніаетсе бракь, рекше, оглаголань бивыи прѣлюбодѣи, аще и не іавлен'нѣ обличень бысть, SS—B5: F 134—5 не можеть тоу вь женоу поети :— R—70

Ниже освобожденны женоу господина своего по того сьмрьти даеть бо омишлѣніе, іако и жівоу соущоу ѣмоу, сь нѣею прѣлюби творе бѣ :·

И понѣеже и иже простодомашній подроучнѝци, аще и не соуть рабы, или били соуть коли, не могоуть ни по сьмрьти своихь владыкь онѣхь поемати жены, да не дадоуть прѣдварившаго прѣлюбодѣиства омишлѣніе : —

Ни глоум'ць рекше, народныи игрьць, или сего сынь, синьклитика дьщерь можеть поети. Рече бо законь, іако вь брацѣхь не тькмо повелѣнное, нь іеже благолѣпное подобаеть искати : —

О соущіихь оть крьве, и соущіихь оть светаго крьщеніа, и 225
соущіихь оть сыноположеніа степены подобаеть искати, и іаже мимо седміи, симь невьзбраніен'на соуть : — О соущіхь же оть трирода и соущихь оть сватьства, іаже реченіемь вьзбраніен'наіа, или сьмоущеніе имоущаіа, сьхраніати подобаеть :· О соущіихь же извьнь сьродства, іеже благолѣпное :·

ІАко оубо законопрѣстоупно посагшіа, можеть раздрѣшити бракь и посагноути за иного послѣди : —

Оть вьзбраніен'нихь же браковь раждаеміе дѣти ниже таимичищь сподобліают'се именованіа, ниже прѣіемници бивають ни по чесомоу же своемоу отьцоу : —

ГЛАВА .ИІ.

О посагшои женѣ вь плачевное врѣме :·

PS—B8: N 146

Плачевныихь жены вьзбраніаютсе вь плачевное врѣме посагноути, развѣ по повелѣнію царевоу неплачемихь же, 225v
SS—B6: F 135—6

R—71: О іегда оумреть моужь

рекше, иже за кривиноу по законоу осоужденныхь, не вьзбраніаютсе : —

ІАже вьнѣгда плакати моужа не рожьдшіи іеще, вьзбраніаетсе бракоу пристоупити вь плачевное же врѣме рождьшіа, не вьзбраніает'се двою бо ради виноу плачевное оузаконисе врѣме, за іеже не сьмоущеніе бивати плодоу, и дльжніе ради моужемь почьсти, оть нихь же оубо ѣдина раздрѣшает'се рожденіемь, дроугаа же, не іеще дльжнаго ради говеніа и почьсти моужевы жены оубо иже недостоинымь плакан'номь бити, за іеже вь народнаіа по слоучаю вьпасти сьгрѣшеніа, по рожденіи не вьзбраніает'се и в плачевное врѣме посагноути : —

ЗАКОНЬ

ІАже прѣжде плачевнааго врѣмене второе посагшіи жена обезчьстѣваетсе, ничто же оть прьваго брака приобрѣтающіи, и ничто же множае третіе чести своего иманіа дати могоущіи 226
второмоу моужоу, іегда дѣти рекше не имать : —

ЗАКОНЬ R—23 (?)

Аще по моужнѣи сьмрьти вь ѣдиньнадесетіи мѣсець родить жена, блоудь ѣсть бившеіе, и тѣмижде запрѣщеніи повин'на ѣсть, ими же іаже вь плачевное врѣме посагшіа вьторое, отпадающіи іавѣ іако іеже оть прикіе и вьсего моужніааго стежаніа :·

О братотвореніи :·

ГЛАВА .ИІ. PS—B8: N 131 SS—B2: F 123 R—66

Братотвореніе оубо, рекше побратимство, незаконно ıесть · бездѣт'ніи бо соуще, оухітрихомь сыноположеніе вь прѣıеманіе иманіа. Братотвореніе же ни ıединоу не вьводить доброизвѣстноу виноу, и ıаже бо добрь извѣть имоущаа, и законь приеть.
226v а ıаже не сицеваıа, не пріеть :·

О распоустѣ и оть которіихь винь раздрѣшает'се бракь :—

ГЛАВА .ѲІ. PS—Г13: N 183—7 SS—Г8: F 146—51 R—20

О брачніихь раздрѣшеніихь вь многыихь мѣстѣхь сказоуеть градскы законь, сьврьшеннѣише же Іоустиніанова новаа, рѣчію вины изложившіи, их'же ради моужь или жена можеть книгоу посилати распоустноу соупроугоу и прикію оудрьжати, хранимоу ıеже онıеи владычствоу, иже оть того же брака дѣтемь, или дѣтемь не соущемь, вьсприети владычство неповинное лице. Аще бо и прьвінмь чловѣкомь лѣть бѣ, и оть вѣтхіихь законь и оть обичаıа дльга, без вины раздрѣшатисе бракоу, ıако же глаголати моужоу кь соупроужници, жено дѣи своıа, и тои ономоу, моужоу дѣи своıа · ıакоже бѣ оузаконıен'но ıеврѣискымь моужемь дрѣвлıе, книгоу посилати распоустноу женѣ, нь се вынıа оть христіань от'ıет'се. Вини же благочьстивіихь царь изьчташесе по именоу, ихже
227 ради тьчію бракь лѣть ıесть раздрѣшати, и ıединое оть сихь кромѣ беззаконно ıесть сьи раздрѣшити :—

Вины женѣ оть коихь отьпоущаетсе :

И оубо моужь посилаеть книгоу женѣ и прикію тоıе оудрьжаваеть, ıакожде рече се, за сихь ради винь :·

Аще сьвѣсть нѣкые жена на царство навѣти творещіихь и своему не обьıавить моужоу :· а.

Аще оглаголаніе прѣлюбодѣиства на женоу боудеть и по законоу обличит'се прѣлюби сьтворити ıеи :· в.

Аще кіимь любо образомь животь моужа навѣтоуеть, или иніимь се творещіимь свѣдѣщіи, и семоу не обьıавить :— г.

Аще сь моужми тоуждіими, без воли моужа своего, гостьби сьтворить или сь ними банıает'се :— д.

Аще извьнь домоу своего прѣлежить без волıе моужевнıе, развѣ аще гдѣ по прилоучаю оу своихь родитель · или ть, кромѣ реченныхь винь, изринеть ıе, и родителıе не имоущіи, е.
227v вьнѣ нощь прѣпроводить :·

Аще на коньско ристаніе или на позори или на звѣробореніа пріидеть зрѣти, не вѣдоущоу или вьзбранıающоу моужоу :· s.

Писаніе глаголıеть · не вьзвращатисе прѣлюби сьтвор'шеи кь своемоу моужоу. Аще ли пращаеть моужь сьгрѣшеніе, невьзбранно тоу вьноутрь двоелѣтіа вьспріемлıеть ю, по Оустініановѣ новѣи и Льва прѣмоудраго :—

Вины моужевніе о коихь хощеть его жена отпоустити :·

Жена же посилаеть книгоу моужевы винь ради сихь, могоущіи вьспріети свою прикію и иже брака ради дарь моужевніи, такожде дѣтемь хранимоу іеже о дарѣ владычьствоу, или дѣтемь не соущемь, имѣти и того владычьство.

а. Аще что на царство или самь ть навѣтоуеть, или нѣкыхь сьвѣтоующіихсе свѣдыи и не обыавить цароу или самь или коимь любо лицемь :· 228

в. Аще коимь любо образомь навѣтоуеть животь жены своее :·

г. Аще жены цѣломоудрію навѣтоуеть и инымь тоу на прѣлюбодѣиство начнеть издати :·

д. Аще потворивь тоу моужь прѣлюбодѣиствомь и не оукажеть истин'но :·

е. Аще сь иною ходит'се женою вь томжде домоу или вь томжде градоу, и вьспоменоуто бысть іемоу ею, или родител'ми іее, или которіимь любо иніимь, и остатисе не хощеть :·

О сихь не тькмо иже прѣжде брака дара моужь лишает'се, нь и третію честь оть иного его иманіа, и моученіе подіемлеть, іаже хотѣаше под'іети жена осоуждаема :

Обаче ни жена самозакон'нѣ отити можеть оть моужа, ни моужь оть жены без' соуда, и осоужденіа соудіи, іакоже различныи се повелѣвають Іоустиніаніи новые сего ради оженивыисе иже не сице поущен'ною, прѣлюби творить : —

R—21 Раздрѣшеніа брачнаа безь тьщети : 228v

а. Безь тьщети раздрѣшает'се бракь вьніегда тремь лѣтомь прѣшьдшіимь моужь не боудеть мощ'нь сьвькоупитисе сь женою, аще и ть распреженіе не волить, прѣбивающоу оу моужа иже прѣжде брака дароу и ничтоже оть своихь отьщетеваемоу : —

в. Раздрѣшаетсе бракь іегда постничьство іедина изволить страна кь иже на бол'шаа вѣдоущомоу прѣходе поутѣвыи и бол'ше житіе изволивше тогда бо повелѣваемь, дрьзновеніе бити и моужоу и женѣ, кь болшіимь прѣставлаемомь, раздрѣшити соужителство, и отходити сь нѣкыимь маліимь изь остаемимь оставшомоу оутѣшеніемь іеже бо колиждо сьгласыше сьставльшеихь оть сьмрьти бити приобрѣтеніе, се имѣти подобаеть оставлен'номоу оть дроугаго, любо моужь, любо жена боудеть заніе и сь оубо сьжител'ствоующомоу оубо мнит'се 229 оумирати, ино вь мѣсто иного житіа шьствіе изволивь : —

Постриженіе бо и без волıе іединого оть соупроужникь биваеть тврьдо, и глаголіемь благою благодатию распрѣженію бивати, и оставшеıе лице можеть кь иномоу сьпрѣженію пріити : —

Раздрѣшает'се бракь и ıегда плѣнıень боудеть моужь или жена и не боудеть вѣсти за петь лѣть аще живь ıесть : · Г.

Аще ли прѣзь оуставлıенныхь, рече, оть нась винь дьрзноуть нѣцiи раздрѣшати бракь, повелѣваемь, аще оубо дѣти имоуть, любо оть того, любо оть иного брака, иманiю ихь онѣмь датисе, и тѣмь вь монастирь затварати вь все живота ихь врѣме, и честь монастироу дати се оть иманiа ихь · аще ли же не имоуть дѣти, родителiе третiю честь иманiа ихь 229v вьзмоуть, аще раздрѣшенiю брака не съпристаше · аще ли же ни родитель ни дѣтеи боудеть, повелѣваемь вьсе имѣнiе ихь датисе монастиремь вь нихь же вьложени бише : · ЗАКОНЬ

А иже сицевaıa съписавшiихь безакон'наıа записанiа, повелѣваемь тѣлеснои казны прѣдатисе и вь заточенiе отсилатисе : — ОРА ЗРИ

Иже бракь раздрѣшити начьн'ше, аще пакы вьсхотѣть дроугь сь дроугомь сьнитисе, прѣжде даже не вьложени боудоуть вь монастырь, свобода симь даетсе оть нась, и прѣдречен'ные казны пращаемь имь, и своıа ихь имѣти имѣнiа. IЕдиномоу же лицоу хотѣщоу бракь вьзвратити, аще не съпристанеть и дроугое, на не хотѣщеıе да дрьжеть казны: сiа же повелѣваемь. бивати и по промислоу боголюбивiихь ıепископь : —

Аще ли по съпристанiю обѣю страноу, или по желанiю 230 цѣломоудрiа раздрѣшитсе бракь, повелѣваемь абiе обѣ странѣ пристоупати кь иночьскомоу житiю без тьщети ıавѣ, ıако съхранıаемымь имь . по томь аще кто оть сiихь или кь бракоу пристоупить или вь блоудь вьпадеть, повелѣваемь вьсе ıего имѣнiе дѣтемь вьзети · аще ли дѣти не имоуть, царина сiе прииметь : — ЗАКОНЬ

О двоеженцехь и троеженцехь : · ГЛАВА .К.

Богословiа тьзоименити Григорiе великыи · прьвое, рече, соужител'ство законь, второе соужител'ство прощенiе, третiе соужител'ство законопрѣстоупленiе, а ıеже мимо се, свин'ско житiе, ниже многые имѣи злоби оуказь : — PS—Г14: N 166—7 SS—Г2: F 139—140 R—11

Царь же Лѣвь прѣмоудрiи и вь четврьтое пришьдь соужител'ство, отлоученiемь патрiарха Николы низложень бысть . ıемоу же и молıаше се царь раздрѣшитисе сьоуза, да ıако же онь отноудь не оумолимь бѣ, оть црькве сего изганıаеть, 230v IЕвѳиміа сингıела, моужа свещен'на, поставлıаеть патрiарха, иже и царıа оуставити законь хотѣща даже до четврьтаго брака протезатисе хотѣщiимь, вьсакымь тьщанiемь вьзбрани, не тьчiю четврьтобрачiе, нь и троебрачiе неподобно бити, сь многыими архiереи соупротивлıаесе прилежно . тѣм'же оубо сего ради распра вь црькви бысть и крамола даже до царства сына ıего, Константина Багророднаго и Романа тьста

ıего. И тогда оучинıень бысть свитькь глаголıеміи сьединıеніа, сказоуе, когда и коимь третіи подобаеть бракь попоущати, раслабленнымь желаніемь похоти. И сіа рекоше иже вь . М . тое лѣто дошьдшіихь и кь третіемоу себе примѣшающіихь бракоу, ıако скврьны црьковные соущіихь, да ждоуть петь лѣть без прічащеніа бити повелѣваемь, потомь ıединою лѣта кь светомоу причещенію пристоупати, вь дьнь светые Пасхы, добрѣ прѣжде постомь очищающе себе. Смѣвіи же свещен'никь прѣзь оуставлен'ніи прѣдѣль причещеніа 231
божьствнаго сподобити, да извръжет'се : —

Сіа же глаголıемь, ıегда дѣти не соуть симь оть прьвыихь браковь аще ли соуть, непрощен'но симь боудеть троебрачіе : —

Аще ли же кто, тридесетелѣт'нь сіи, юностнаго ради вьзраста третіеи сьвькоупит'се женѣ желаніемь дѣтотвореніа, на три лѣта запрѣщеніе да пріиметь :

PS—Г4: N 167—8
SS—Г2: F 140—1
R—11

О многоженцехь :

Великіи же Василіе вь осмьдесетомь правилѣ своемь, многобрачіе отьци, рече, неизъıавленіа сьпокрыше тмою, ıако скотско и чловѣчьскомоу неприлично прѣбиванію нам'же мнит'се и соудит'се множае неже блоудь, сіе отлоучати. Многоженьство ıесть не ıеже сь многыми неразборнѣ смѣшатисе, нь ıеже многые поемати бракь бо не ıеже женѣ сьрастлитисе тьчію ıесть, нь моужа и жены сьвькоупленіе и сьчетаніе вь 231v
всѣмь житіи, божьствные и чловѣчьскые правины общеніе, ıако же законь повелѣваеть не бо оть ıединого сьвькоупленіа разоумѣет'се, нь и оть оусвоеніа сватещіих'се . оумльчан'но же бысть, рече, отьци, ıако оубо троебрачіе законоль познавает'се. Многобрачіе же закономь и правилы отречен'но бысть . вьсако бо сватство прѣдѣлы прѣвьсходѣ троебрачіа многобрачіе именоуетсе и блоуда, рече, горше, паче и вь лѣпотоу блоудеи бо вь себе тькмо неправдоу сьставлıаеть, волıею вь ровь невьздрьжаніа себе вьмѣтае а иже четврьтіи, или петіи бракь себе оброучае, роугаетсе оубо божьствныимь правиломь, обидит'же и ближнıеıе свое дѣти, присѣваеи симь таимичище, сирѣчь, копил'це . тѣм же разлоучитисе подобаеть и запрѣщеніе приети . И . лѣть пость : —

ЗАКОНЬ Законь же рече, да боудеть оубо се ıавлен'но, ıако иже 232
дрьзнеть кь четврьтомоу бракоу, иже не бракоу, пріити, не тькмо ıако ни вь что же таковіи вьмѣнит'се мниміи бракь, нь нііже иже оть ніего рожден'ные ближніи мнетсе дѣтіи томленми же осквръненніихь блоудомь, запрѣщеніе пріимоуть сицевыи низложеніемь, дроугь оть дроуга прьвѣıе разлоучен'ны бивше : —

О иже вь вторіи бракь приходещои жене вь ошьствіи или вь воисцѣ моужоу іее без вѣсти бившоу :· ГЛАВА .КА. PS—Г5: N 169—70

Великааго Василіа правило отьшедьшоу, рече, моужоу и без вѣсти соущоу, недождавшіи жена вьзвращеніе, ниже пакы оть иже извѣстно о ніемь оувѣдѣвшіихь испитавь аще истиною оумрѣть, и посагшіи за иного, прѣлюбодѣиства повин'на іесть соудоу : — SS—Г3: F 141—2 R—12

И аще вьзвратит'се воинь оть кьснител'наго ошьствіа,
232v аще вьсхощеть да поиметь свою женоу, прощеніе же и тои, и иже закон'но сьвькоуплъшомоу се, дает'се моужевы, не бо запрѣщеніе пріемлють за невѣдѣніа ради.

Аще ли нѣсть воинь, без прощеніа іесть недождавшіи вьзвращеніа.

Аще ли же не вьсхощеть жена сь вьзвратившим'се воиномь сьвькоупитисе, ніиже сь вторіимь моужемь оставіен'на боудеть, нь іако прѣлюбодѣица томлѣен'на боудеть, и бракь абіе растрьгнѣт'се о нѣм'бо прощеніа сподобіатисе рекоше отьци, иже готовѣ отстоупающе оть втораго брака, а не противещесе, и прѣлюбодѣиство любещеіе : —

Аще воинь на царскомь писаніи оукьснить, іелико оубо ЗАКОНЬ
лѣть проваждаеть, да ждить сего жена іего, аще и писаніа не пріеть оть ніего аще ли же и оумрьша оувѣсть, и тако абіе да посагнеть, аще не прьвѣіе прѣписоующіихь вьпросить,
233 аще истиною оумрѣть, и они светыимь евангеліемь прѣдлежѣщіимь клетвою оувѣреть того сьмрьть и по сѣмь да прѣбоудеть пакы лѣто, и тогда законно да посагнеть : — Аще ли прѣзь оуставь посагнеть сьи, и она и поіеміи тоу іако прѣлюбодѣиіе томими соуть из воинства, и имать власть вьзвративыисе воинь свою поіети женоу аще хощеть : —

О плѣніеныхь ✝ ЗАКОНЬ

О плѣніеніихь новаіа Льва прѣмоудраго рече да не раздрѣшает'се оузрокомь плѣніеніа бракь ніиже иже свободнои оставшеи странѣ лѣть іесть кь иномоу вьзрети бракоу аще ли же и сьвькоупит'се сь иніимь, власть имать вьзвратившіасе оть плѣна страна свои вьзвратити оудь : —

О прѣлюбодѣиствѣ .:. ЗАКОНЬ ГЛАВА .КВ.

233v Вьсѣмь іелицы жены своіе прѣлюбодѣиство творещеіе обрѣтающеи, не поущають, томимомь бити повелѣваемь .:. Издав'ць іесть, сирѣчь блоудницопасьць, иже свою женоу прѣлюби сьтворшоую, не поустіть, а не иже простѣ омишліеніемь пріемь, нь аще очивѣстно іета боудеть : — PS—М14: N 397—9 SS—М3: F 185—7 R—49

Повелѣваемь глаголюще, прѣлюби сьтворшоую женоу ЗАКОНЬ
приличными казати казьн'ми, и вь монастирь прѣдавати и аще оубо вьноутрь дволѣтіа моужь тоу вьспріети вьсхощеть,

власть томоу даемь се сътворити и жити сь нею, ни ѣдиное бѣды отсоудоу боесе не бо повръждаетсе бракь за ѣаже посрѣдѣ бившаѣа. аще ли же прѣждеречен'ное врѣме прѣидеть, и моужь прѣжде даже вьсприети тоу, оумрѣть, повелѣваемь постриȹисе женѣ и иночьскыи образь вьсприети :·

ЗАКОНЬ Аще о прѣлюбодѣиствѣ моужь оглаголавь свою женоу обличѣть, тогда разлоученію бившоу, имѣти моужоу повелѣваемь кь ѣеже прѣждѣ брака дароу и прикію и кь симь аще дѣтіи не имать, толико пріемати оть иного женина богатьства, 234
ѣелико прикіе третіа честь разоумѣет'се, ѣако тоговоу владычьствоу и прикію и юже оть нась повелѣн'ноую казнь полагати. Аще ли дѣтіи имать оть тогожде брака, прикію и ино жены богатьство дѣтемь хранитисе. И тако прѣлюбодѣю закон'нѣ обличаемоу, вькоупѣ сь женою моученноу бити. И аще оубо имать и ть такожде женоу и прикію, и иже прѣжде брака дарь тои сьхранѣати ино же прѣлюбодѣіа богатьство, аще имать вьсходѣщіихь или нисходещіихь, сирѣчь родителіе, или сыны и дьщере и вьноукы, сіе пріемати тѣмь. Аще ли не имать, вьземати сіе вь цариноу повелѣваемь :·

ЗАКОНЬ *(Dolje u dnu stranice)* Законь прѣлюбодѣіемь :·

Прѣлюбодѣіе, биеміи и остризаеміи, носовы да оурѣжоут'се имь. Сьвѣщателіе и слоужителие же таковаго нечьстіа 234v
бившеи, биеміи и остризаемыи, вьсегдашніемоу да отсилаютсе заточеніоу : —

ЗАКОНЬ Прѣлюбодѣиство не тьчію о растлѣніи закон'ные жены подвижит'се, нь и о несьставномь и безакон'номь брацѣ, и оброученіи и налож'ничьствѣ :·

ЗАКОНЬ Иже прѣлюбодѣіа сь своею женою вь сьплѣтеніи постигь, аще приключит'сѣ того оубити, не осоуждает'се ѣако моужеоубіица вь ѣедином'бо своемь домоу очивѣсть ѣемь, можеть оубивати прѣлюбодѣіа моужь и сего скамраха или безчьстнаа соуща. Не дасть же се моужемь оубивати прѣлюбодѣіеміе ихь жены различити же законы повелѣвають не инако женоу прѣлюбодѣиствоуемоу осоуждати, тькмо ѣавлѣен'ными оуказы, сирѣчь, петіими свѣдѣтели кльноущим'се видѣти очивѣсть прѣлюбодѣиство сьврьшаемое по семь оубо ниже вьси могоуть подвизати ѣеже прѣлюбодѣиства сьгрѣшеніе, нь лица 235
петь моужь, и отьць ніе, и брать, и стриць, и оуѣець :· Сице бо вѣр'нѣишіи оузрокь исканіа биваеть. Аще ли же тоуждіи боудоуть на ню глаголюще, аще оубо оукажоуть истиноу, отрѣзаніемь носовь прѣлюбодѣие моучими соуть :·

Аще ли же обличет'се по вражди оглаголаніе сьтворше, они таковоую казнь да под'ѣемлють, ѣакоже жена под'ѣети хотѣше сь прѣлюбодѣіемь .:. Нь ни сама жена исповѣдающіи прѣлюбодѣиствоватисе, осоуждает'се, ѣеже оубо ѣесть чюдно :—

Вѣдѣти подобаеть, ıако соуть лица сьгрѣшающаа, и не обвиноуıет'се прѣлюбидѣıеи женоу рабичища своего и прѣлюбидѣıе многорастлѣн'ноую и многоложноую моужатицоу, ıеже прѣлюбодѣиства сьгрѣшенію не подлежить, развѣ ıеже блоуда : . ЗАКОНЬ

И оубо моужь томимь ıесть ıако прѣлюбодѣи, жена же не
235v обвиноуетсе, ıегда без воліе и поноужден'ноу тоу роукою оудрьжить, аще и та стидещіисе, бившеıе абіе не вьзвѣсти моужевы своемоу : — ЗРИ

О имоущіимь двѣ женѣ : — ЗАКОНЬ PS—M14: N 398—9 SS—M4: F 188

Иже дрьзнеть двѣ женѣ имѣти, да біень боудеть, отгонимѣ оть ніего привьвѣдѣн'нѣи женѣ сь рожден'ными оть ніее дѣтми : .

Иже двѣ женѣ имѣти покоусит'се, не закономь, нь нравомь произволіеніа, подлежіть прѣлюбодѣиства сьгрѣшенію . иже оубо сь свободною сьплѣт'се, живѣ соущіи женѣ его, ıакоже блоудникь осоуждаетсе а иже по бракоу приобщеніа второуюю привѣдь, ıако прѣлюбодѣи моучимь ıесть : — ЗАКОНЬ

Отвѣти прѣблаженнаго митрополита Ираклііскаго, Никіти, прѣдложеніемь ıемоу вьпрошеніа оть Константіна ıепископа Памфилскаго: о растлившим'се сь своею тьщею : . ГЛАВА . КГ.* PS—Г15: N 191

236 Владыко мои светыи дѣвица некоıа поеть моужа, и бише молитвы оброученіа и вѣнчаніе без сьвькоупленіа и потомь падесе женихь сь своею тьщею и сьтвори ю чрѣватоу . того ради ищоу раздрѣшеніа оть твоıе светости : . SS—M6: F 188 R—65

О сеи винѣ и прѣжде отвѣть дахомь боголюбію твоемоу, писаніемь вьпрошеніе оть сестричища твоего Іоана пріемше. И нынıа прѣдлежащеıа намь отвѣщаемь ıако моужь свою женоу имѣти прощень боудеть, оть тьще же да оудалит'се злаго ради обичаıа, да не пакы тою прѣльщень боудеть : —

О имоущіимь женоу бѣсноуемоу : . ГЛАВА . КД . PS—Г36: N 207

Тимоѳеи оубо алеѯандрьскы вь петнадесетомь правилѣ рече аще кто бѣсноующоусе женоу имать, ıако же и оузамь наложитисе на ню оть желѣза сьтворенномь, цѣломоудрьнѣ
236v не могыи жити, сеıе оубо распрѣщисе, иноу же привести вьсхощеть, сь, ıако же мню, прѣлюбодѣиства не избѣже обаче, вь нихь же не вѣмь извѣстнѣ рещи, лоуче ıесть, мню, млъчати : — SS—Г12: F 153—4 R—24

Новаа же царıа Льва прѣмоудраго рече дасть се моужевы, вьсегдашніимь неистовлıеніемь недоугоующіи женѣ, раздрѣшати бракь и сь дроугою сьвькоупитисе обаче оубо моужоу на три лѣта ожидати тоу повелѣваемь и вьноутрь сихь не раз-

* U PS i SS ova je glava navedena skraćeno i u općem obliku.

дрѣшати ıеже сь неистовои женою ıего соупроужьство. Жена же да не разлоучаетсе неистова моужа ıеıе бивша, аще не прѣидеть петь лѣть.

Се и цара Никіфора главизна новаа повелѣваеть аще и законь рече, неистовство прѣпинаеть бракь, а не оубо раздрѣшаеть иже добрѣ сьставлıен'ныи :—

ГЛАВА .КЕ. PS—П15: N 458—60 SS—М5: F 188 R—9

О блоудѣ правило светого Григоріа :·

Блоудника, рече, на Θ. лѣть свещеніа оудрьжаваемь. Великь же Василіе, на .З. лѣть аще ли женоу имѣıе свою, и сь иною прѣлюби дѣеть, таковıи .ЕІ. лѣть запрѣщеніе да пріемлıеть ·:·

О ноужднômь растлѣніи :· 237

По ноужди биваемаа растлѣніа оть силныихь моужь или оть владыкь, неповинны бити соудише отьци :·

О малакіи :·

Иже малакію сьдѣлавыи .М. дьніи запрѣщеніемь низлагает'се, соухоıадыи, и поклонь по .Р. на дьнь :·

О моужеложіи :·

Аще вь дроугь дроуга междоу бедрами истеченіе сьтвореть .П. дьніи речен'но запрѣщеніе пріемлють аще ли вьноутрь безьобразіе сьтвореть, ИІ. лѣть причещеніа да отлоучитсе :·

PS—А5: N 81—3 SS—А7: F 110—1 R—44

О растлѣвающіихь животнаа :·

Иже сь бесловесныими оскврьнивших'се животными .ЕІ. лѣть да отлоучат'се светога причещеніа. а иже ли до ситости страсти насищьсе, и юность прѣшьдь, или и женоу имѣıе, таковıи .КЕ. лѣть да каетсе :·

Царскіи же законь. Скотоложцемь рече смрадные оуды да отсѣкоутсе :·

ГЛАВА .КS. PS—В7: N 129 SS—В7: F 196 R—32

ІАко цароу не подобаеть досадити :·

Иже цароу досаждаеть, не абіе томимь ıесть, ниже жестоко что или люто постраждеть, нь да разсоудитсе вещь или оубо 237v оть несьмсльства рече, и небрѣгомь биваеть, или оть невѣдѣніа, и милоуıемь ıесть, или ıако обидимь, и пращаетсе. оповѣдан'но же биваеть о семь царевы, и ть противь каково боудеть лице, соудить, аще дльжно ıесть прощен'ноу бити или томлıен'ноу :·

ЗАКОНЬ Иже коумбанıею сьгрѣшае, сирѣчь сьбирае четоу на царıа, мьчемь да моучень боудеть :·

ЗАКОНЬ Вьсакь обрѣтаеи блѣди на царıа, вь хартіи запечатлѣн'не или незапечатлѣн'нѣ, и не абіе иждизае, нь прочитае, да подлежить моученію, ıемоу же би подлежаль и написавыи и сложивіи блеціи :.

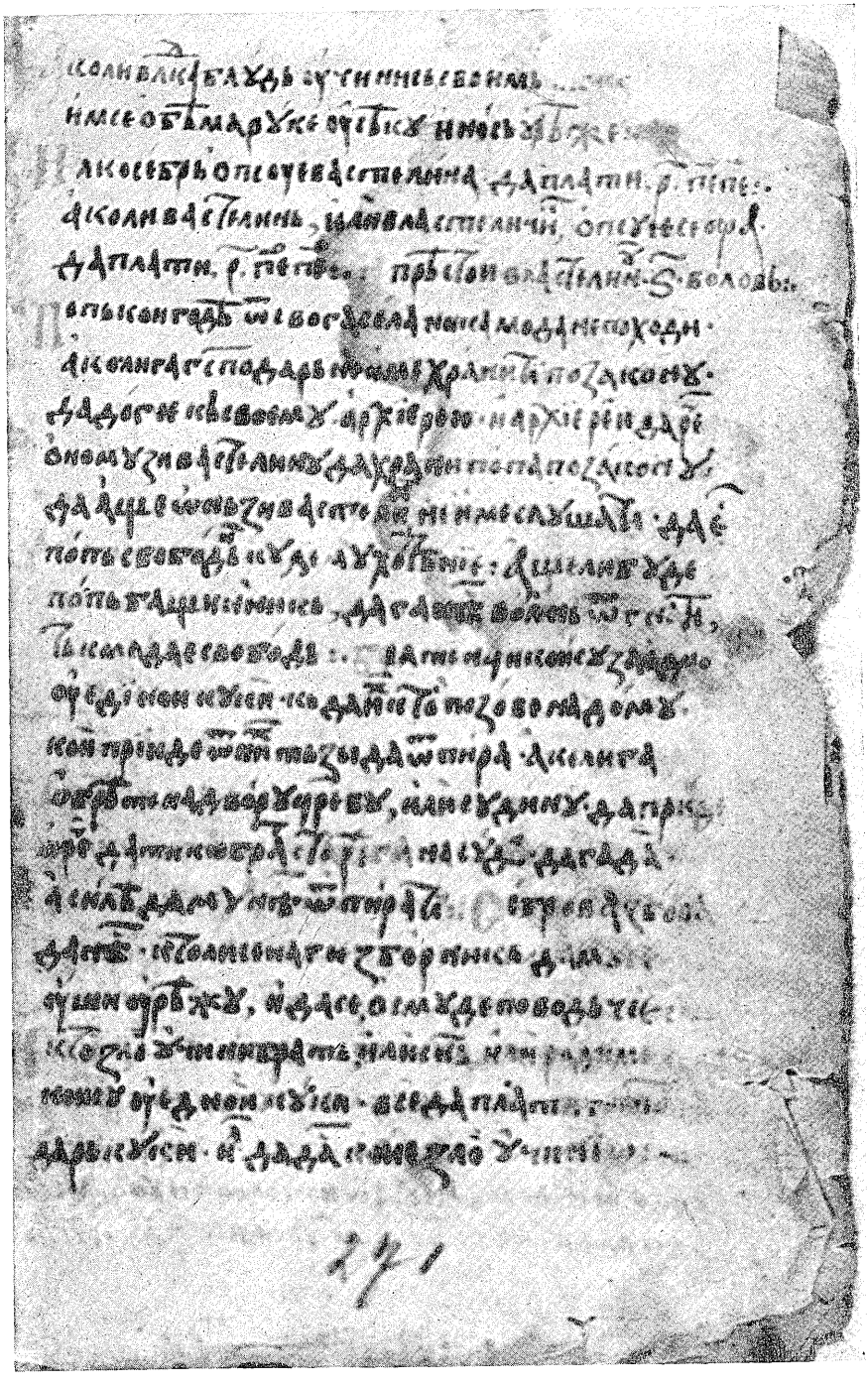

Dušanov zakonik: l. 271. (sada 269.)

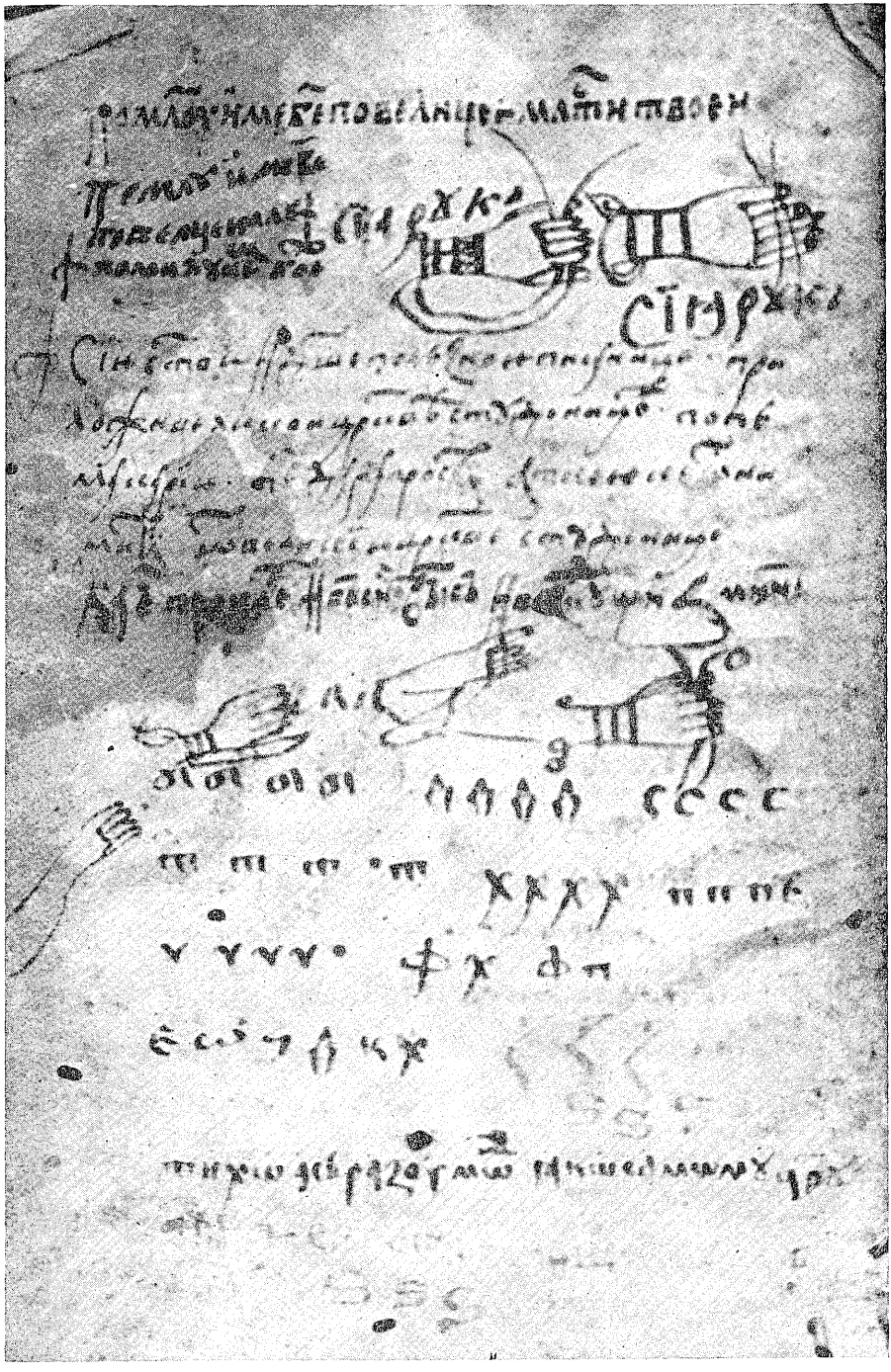

Zapisi na posljednjoj strani: l. 273 v.

О прѣдателіехь и невѣрницѣхь :. ГЛАВА .КЗ.

Иже поощраеть ратникы или прѣдаеть ратникомь православна, главою да моучень боудеть. А иже ли по соуши или по мороу сь гоусоующіими гоусоваше, іавлієн'ныхь ратникь множаишеіе моучитсе, іелико и іавлієн'ные рати неіавлієн'ны навѣть лютѣишіи іесть :. PS—П21: N 468 SS—П5: F 194—5 R—26(?)

238 Иже оть православныихь кь ратникомь отбѣгшіихь, іако же и ратникы лѣть іесть безбѣднѣ оубивати :. ЗАКОНЬ

Иже на спасеніе царево или граждан'ство кьзньствовавь, или пооучив'се, оубивает'се и разграбліает'се :. ЗАКОНЬ

Иже кь ратникомь сами бѣжеще, и наше сьвѣти вьзвѣщающе, оудавліают'се и сьжизаютсе :. ЗАКОНЬ

Иже сь оклинаніемь на гражданство оустроивь бити, рекше, оклинающесе междоу собою сьтворити се или оно зло :. или продосавь воискоу и ратникомь сію издавь, или по льсти вьзбранивь подь православныими бити ратникомь, или наоучивь сихь помощь приети множьствомь, или ороужіемь или иманіемь, или иніимь кымь любо образомь, іеже невѣрѣ подлежить сьгрѣшеніоу :. ЗАКОНЬ PS—С11: N 478 SS—П5: F 195 R—27

Нь и иже сьбирати народь кромѣ царьскааго повелѣніа, многаа достоинаа томліенія соудіт'се оть законь :.

238v О досажденіи правило апостолско :. ГЛАВА .КИ.

Иже сво'емоу іепископоу досадить причьтникь да извржет'се кнезоу бо, рече, людіи своихь не речеши злѣ, Movcia великааго глась. презвитероу же или діаконоу досадивіи, да отлоучит се, іаже бо кь бол'шемоу досада и болшааго же достоинаа моученіа, мьн'шааго же, іаже кь мьн'шіимь овь бо главы надрьжить мѣсто тѣлесы црьковномоу, овы же роукь, и слоужбници иніихь оудовь :. PS—У1: N 509—10 SS—Т3: F 197—8 R—37 (?)

Жестока досада или оть лица, или оть вещи, или оть мѣста соудит'се. оть лица, іегда кнезоу или бившемоу господиноу боудеть оть мѣста же, іегда вь позорище вьсѣмь зрещіимь оть вещіи, іегда и рана боудеть или и лице оуіазвитсе таковіе или на врѣме затакати, или нѣкые вьзбраніают'се вещи, почтенни соуще. аще ли свободніи боудоуть, себри соуще, палицами до біени боудоуть, аще ли раби, бичевы да биени боу-
239 доуть и господиноу да отдадоутсе :. ЗАКОНЬ

Аще кто божьствныимь таинамь, или иныимь светымь слоужбамь сьврьшаемыимь вь светоую пришьдь црьковь, іепископоу или причьтникомь или иніимь слоужителіемь црьковныимь досадоу каквоу нанесеть, повелѣваемь сего моучити и вь заточеніе отслати. аще ли и самаа та божьствнаа таинъства и божьствные слоужбы сьмоутить, или сьврьшитисе вьзбранить, главнѣ да томимь боудеть :. Семоу такожде и вь

литіахь обрѣтати хранимоу · да аще оубо кто досадоу тьчію сътворить, моукамь и заточенію прѣдань боудеть · аще ли же и литію разсицлють, главноую бѣдоу да под'ѣмлють ·:·

Апостолско Иже хромоу, или слѣпоу, или постоупленіемь оуѣазвленномоу подсмѣѣтсе, да отлоучитсе, любо причьтникь боудеть, любо людскыи · таковіе миловати подобаеть и роукоу помощи 239v
подавати имь, а не роуганіа и подсміанія творити вещь : —

ГЛАВА .КѲ. *(Gore u vrhu stranice:)* Законь царьскіи : · *(U popisu sadržaja* »о вьсхыщающихь разбоиничьскы тоуждаіа«).

PS—A12: N 103 Иже оть палежа вьсхыщюшаго, или истопленіа, или падшаго храма, или оть плѣна изьоставшаіа, аще и поврьжен'на
SS—A11: F 115—6 боудоуть, аще оубо оувѣдѣн'ны боудоуть таковіи, вьноутрь
R 13 оубо лѣта самоучетврьтоу вещь вздати осоуждают'се . по лѣте же вь истовиноу · такожде и иже по льсти сіе под'ѣмлющаго, рекше, крадоущаго : ·

ЗАКОНЬ Аще кто по силѣ вьсхытить движиміе вещіи, вьноутрь оубо лѣта вь четвориноу вьсплаща'еть, аще свѣдѣтелствоует'се количество и видь вещіи · аще ли не вѣдѣть вьсхыщен'наіа свѣдѣтеліи, кльнет'се иже ноуждное от'ѣетіе прѣтрьпѣвіи, и вьспріемлеть оть хыщника о ѣелика кльноут'се вьсхыщен'но ѣемоу бити, вь истовиноу : — 240

ЗАКОНЬ Аще кто кромѣ соудіинаго отреченіа отиметь кою вещь, рекше, познавь вещь и самосоудно оузметь, аще оубо владыка ѣесть вещіи, отпадаеть владычьства тоѣе · аще ли же тоужда ѣесть вещь, и цѣноу ѣее даеть · и здѣ оубо вьноутрь лѣта подвизающіисе пріи, даетсе глоба, по лѣте же вещь тькмо и плодове : ·

О мег(іахь) ЗАКОНЬ Вьсхыщаіеи землю или прѣлагае прѣдѣлы, ѣеже вьсхыти, соугоубо да вьздаваеть : ·

Иже сь ороужіемь нападающе и плѣноующе тоуждеіе домы или села, вь главоу томыми соуть : ·

ГЛАВА .Л. О свѣдѣтелѣехь коимь подобаеть бити : ·

PS—Д8: N 240—2 Достовѣр'ніимь подобаеть бити свѣдѣтелѣемь о иманіи и о грѣховніихь вещехь иже невьзбраннеіи соуть оть закона или освѣщаеміи : ·

SS—Д7: F 161—3 R—22: Отврьжень вь свѣдѣтелство биваеть осоуждень бивіи за ѣеже сьтворити сьмоущенноу блѣдь : · Подобаеть свѣдѣтелѣемь
О свѣдоч- быихь ЗАКОНЬ прьвѣе клѣтисе, прѣжде даже не свѣдѣтел'ствоують · чьстнѣишим'же паче вѣровати · ѣединого же свѣдѣтелство нѣсть пріетно на каковѣмь любо соудѣ, аще и властелинь боудеть : — 240v

Иже на ѣепископа прѣніе, аще оубо за имѣніе боудеть до литре ѣединое, два вѣр'на и чьстнаа свѣдѣтеліа сь заклѣтіемь свѣдѣтел'ствоують · аще ли до петь лит'рь, три свѣдѣтели да боудоуть · аще ли више того, петь свѣдѣтель · Аще ли о грѣсѣ боудеть обиновеніе, петіими свѣдѣтели вѣрныими и чьстными кльноущимисе оуказоуѣетсе : —

Нѣсть достовѣрнь свѣдѣтель, иже повелѣва'емь бити могы мною вь ıеже свѣдѣтелствовати : · ЗАКОНЬ

Оглагольникь домашніихь свѣдѣтель не можеть приводити : · ЗАКОНЬ

Иже по обльганіи вь сьборѣ прѣдь соудіею прикладніи обвиноуıе ıепископа, тридесете даеть лит'рь : — ЗАКОНЬ

241 Жена не проходить моужьскыи сань, ниже вь завѣщаніи свѣдѣтел'ствоуеть, развѣ вь нихь же моужіе не призивают'се : — ЗАКОНЬ

Нь ниже сьглаголати симь попоущенно ıесть на сьборе себе же тькмо сьглаголоуеть и жена и слѣпць сь же и соудити не можеть·

Четиридесета же и осма новаа царıа Льва вьзбранıаеть женамь о прикосифонѣхь свѣдѣтельствовати и сьзамѣнıеніихь брачныихь о рожденіах'же и о их'же ıединѣ жен'сцѣ очи зрѣти прощеннѣ соуть, повелѣва'емь свѣдѣтел'ствовати : — ЗАКОНЬ

Иоустиніана новаа . РКГ : · ЗАКОНЬ

Благоговѣиніимь прѣзвитеромь и діакономь, аще обрѣщетсе о иманіа винѣ льжесвѣдѣтел'ствовав'ше и не оутврьдив'ше клетвою льжоу, симь довлѣıеть вь мѣсто моученіа на три лѣта отлоучатисе божьствнаго слоуженіа и монастирѣмь прѣдатисе. Аще ли кь льжи и клетвоу приложише, правило 241v тѣхь прѣминоу свещенства. О грѣховнихь же винахь аще льжесвѣдѣтел'ство рекоуть, вьписавше ıавѣ ıако, ıако же божьствными оустависе правилы, оть причта обнажают'се и законнымь казнемь прѣдаваютсе : — ЗАКОНЬ

(Sa strane crvenim:) Казни же соуть лжесвѣдѣтелıемь кь заточенію ıезика отрѣзаніе : .*

Довлѣıеть кь оуказанію петь свѣдѣтель, вьписаніемь не соушіимь.

Аще ли же соуть вьписаніа, рекше, книгы записоующеıесе по законоу, три тькмо довлѣють : —

Свѣдѣтеліе слоухь да не свѣдѣтел'ствоують, глаголюще, ıако слишахомь оть нѣкого оньсици дльжно оубити, или оньсици низложенноу аще и тавоуларіи боудоуть, рекше иномици, иже сіа свѣдѣтел'ствоующіи· о грѣховнихь бо ноужда вьсако привести свѣдѣтеліе, а не гласы ихь : · ЗАКОНЬ

Свѣдѣтеліемь, а не иже оть свѣдѣтел'ства да вѣрован'но боудеть самоличнѣ бо вьпрашаютсе оть соудіе о грѣсѣхь и 242 не показоуıеи иже оть того прѣдложен'ное, затакаетсе : —

---

* *Cfr.:* иже соуди иномь соудомь, или прошеніемь соупрьника, кльнеть се вь црькви, прѣчьстаго еvтгеліа прикасаеть се, и аще по томь кльнеть се и обличень боудеть, да оурежоуть емоу езыкь . тожде и о свѣдѣтеліехь творить се. *(Proh. XXXIX; Dučić,* Krmčija Moračka. Glasnik srp. ur. dr. II. odelj. VIII, 1877., čl. 46., str. 129; cfr. gl. 37. studen. verzije SS.)

Нищіи не свѣдѣтел'ствоуютъ нищь же ієсть не имѣіеи петдесетіимь златникомь иманіа :—

Не свѣдѣтел'ствоу'еть освобожденни на бившаго іємоу господина или сына ієго : —

Не свѣдѣтел'ствоуеть мьншіи двадесете лѣть, ни иже вь народномь соудилищіи, рекше царьскомь, осоуждень бивь и не оустамѣнив'се : или вь оузахь, или вь народноую тьмницоу вьрьжень бивіи ни иже обличень бивіи вьзети иманіа, за ієже свѣдѣтел'ствовати или не свѣдѣтелствовати ни иже осоуждень бивіи о прѣлюбодѣиствѣ : —

Сынь отьцоу, или отьць сыноу не свѣдѣтел'ствоуеть, ниже кто любо о своеи вещи : .

Рабь не свѣдѣтелствоу'еть, не бо ієсть подобно вѣровати дрьзѣ рабомь глаголющіимь на владыкы ієстьством'бо рабь владыцѣ ратникь : .

И жена нѣкого свѣдѣтел'ствовавь, не свѣдѣтел'ствоуеть 242
пакы нань : .

Вьзбраніаетсе свѣдѣтел'ствовати недорастьшіи, глоухь, немь, неистовіи, рекше бесноуіеисе, блоудныи, и сынь подвластніи, ієгда отьць ієго оть иного напишет'се наслѣдникь вь завѣщаніи : .

ГЛАВА .ЛА. PS—E1: N 251—3 SS—E1: F 165—6 R—38

О іємствѣ законь :

ІЕмьства ієпископи или причьтници не дають, ни по иніихь ієм'ци бивають развѣ аще кого видить вь тьмницоу затвараема или инако на моукоу отдава'ема, тогда по ніемь іємьць да биваеть не бо оукоризнѣ тогда подоб'нь, нь многымь похваламь достоинь боудеть.

ГЛАВА .ЛВ. PS—E7: N 262 SS—E4: F 168—9 R—39

О палежи законь : .

Аше кто стрьнище своее нивы хотѣ пожещи, и вьложить вь ню огнь, огнь же и мимо то прѣминоувь, тоуждеіе пожежеть нивы или тоужди виноградь, или ино что таковіихь, подобаеть соудіамь истезати, аще оубо по небрѣженіи или неискоус'ствѣ вьспалившаго огнь сіе бысть, или не бранивь вьсею силою ієже 243
не миноути напрѣды пламеню іако небрѣгь сицевіи и нерадивь осоуждаетсе. Аще ли вьсачьскыи огнь браниль ієсть, вьнезаапоу же вѣтрь припаде и огніа пламень на врѣжденнаго прѣнесе, неповиньнь ієсть иже огнь вьспаливіи : —

ЗАКОНЬ Аще оть коіего прилоученіа домь нѣчіи запалит'се, и оттоудоу огнь истекь, сьблизоулежещеіа запалить, ничим'же осоуждает'се иже спрьва запаливіи : .

ЗАКОНЬ По прилоучаю бившеіе запалієніе пращаетсе : .

ЗАКОНЬ Иже храминоу или стогь пшенице пожегь вѣдѣніемь и лоукавьствомь, прѣжде биень да боудеть, потомь огніемь да сьжежень боудеть : .

ЗАКОНЬ Иже по лоукавствоу попаливь домь нѣчіи, главою да оусѣчет'се : —

Аще кто запалѣнію бившоу, за ѣже съхранити свои домь, ЗАКОНЬ
243v соусѣдніи разорить, неповиньнь ѣсть, любо огнь достиже, любо оугашень бысть : —

О заѣмницѣхь и заимѣ и залозѣ законы : . ГЛАВА ЛГ.

Жена да прѣдпочитаетсе о прикіи оть прьвіихь дльжникь моужевніихь, не прѣдпочитаѣт же се сихь о иже прѣжде брака дарѣ : . ЗАКОНЬ PS—Д2: N 214—5 SS—Д2: F 156—8 R—40

Жена прѣдпочитаетсе о прикіи оть народнаго дльга, рекше царьскаго, развѣ аще гдѣ прѣждніи бѣша : . ЗАКОНЬ

Отрицаеть законь моужевы проданіе творити и залогь ЗАКОНЬ прикіинаго иманіа, аще и бивающіа жена сьпристанеть, да не женьскаго ѣстьства гнилость погибѣль тоѣ иманію сьтворить : . Аще ли жена видить моужа, иманіа тоѣ залагающа и оумльчить оухыщреніемь іако да прѣльстить замѣноующа госе сь моужемь іее, тогда не помагаема ѣсть : .

Аще за моужевніи дльгь вьложить себе жена вь сьоузь,
244 или своимь иманіемь сего свободити оть дльга пооучитсе, аще обѣщавшіи се, не подаде, ниже подати к томоу да истезана боудеть. Аще ли подаде, рекше, плати, вьзети вьспеть дан'ное не можеть, іавѣ іако оть властель соущіи : .

Аще каіа жена вь за'ѣмнѣмь записаніи сьпристанеть своемоу моужоу, или подьпишеть и свое иманіе, или и себе подь дльгомь подпишеть, ничто же таковое крѣпко ѣсть или дрьжітсе, любо ѣдиною, любо многащіи таковое о тоиже вещіи боудеть, любо особніи, любо народныи ѣсть дльгь нь тако бити, іакоже аще ниже писан'но би било, развѣ оукажетсе іако иманіе вь особноу іее, рекше, вь женскоу потребоу заѣто бысть : —

Заимовавіи и своихь отврьгсе оуказыи, рекше, пріиметь- ЗАКОНЬ бьхь нѣсмь оузель, или нѣсть толико соугоубо количьства обдрьжимаго обличаемь да повин'нь боудеть дльжникоу, рекше, да плати двое : —

О залогахь : ЗАКОНЬ

244v И оть залога пріети бивше плодове причитают'се вь дльгь, и аще доволніи боудоуть кь всемоу дльгоу, раздрѣшаѣтсе вина и вьздаетсе залогь аще ли и множаишіи дльга соуть плодове, вьздавают'се излишьствоующіи : —

Плодове винограда, или нивы, или периволь, причитаютсе ЗАКОНЬ вь дльгь, не тькмо ихже пріеть, нь нихже можаше пріети и небрѣженіемь погоубы аще ли чесо повредьі оть сихь, прю пріемлеть и о семь : —

Аще заимовавіи не оть своеіе вины погоубить залогоу, несоудимь ѣсть . подобает'же ѣмоу оуказати како погоубы, коимь образомь : . Приключающаіа бо се не бедствоують заимовавшомоу не можеть по прилоучаю погоубивіи вещь про-

сити тожде им'же ıемоу дльжнь ıесть · аще се боудоуть свѣщали да погыбѣль залога свободить дльгь, таковое имать тврьдость : —

Дльжникь, иже аще нивы, или домы, или винограды, или млинь, во врѣмени дрьжати вьзметь, аще что изьпакостить, на соудь пріити поноуждень боудеть, и аще льстію се сьтвори, 245
осоуждаıемь боудеть, да тако оучинить пакы, ıакоже бѣ вь врѣме ıегда прѣть · аще дльжникь на потѣбоу и на оустроıеніе домоу или мниноу (sic) издаль боудеть что, истезати того невьзбран'но ıесть : —

ЗАКОНЬ Аще кто вь заимь дасть комоу кою любо вещь, и пороучника, рекше ıемьцоу, или сьвѣтника о ніемь пріиметь, да не абіе прѣжде на пороучника или сьвѣтника нападеть, нь да нападаеть прьвѣе на вьзьмшаго злато вь заимь, или ино что · и аще оубо оть того вьзметь, онѣхь да отстоупить · аще ли оть дльжника не вьзможеть вьзети или половиноу, или вьсего, ıелико же аще не вьзможеть оть ніего вьзети, за то на пороучника и сьвѣтника да находить и оть тѣхь да прочее вьзметь : —

Аще кто вь заемь дасть злато надѣесе на богатьство вьземлющаго, оньже на отданіе злата не имать, имѣніе же недви- 245v
жимое имать, рекше, села или виногради, или домы; заимодавьць же належить вьсачьскыи злато просе, он'же не имать нароучна и никтоже ıемоу не даıеть да бы заимодавцоу отдаль · заимодавцоу же хотещоу и недвижимое иманіе вьзети вь злата мѣсто, нь никто же коупоуе недвижиміе вещи, заимодавцоу же множицею мльвоу творещоу, ıако повин'на ми соуть дльжника моего стежаніа · тогда чьстніи и вѣрніи чловѣци да процѣнеть недвижимоую вещь и да вьдадеть противоу златоу заимодавцоу стежаніе недвижимое · и заимодавьць да избереть ıеже хощеть · то оубо да имать вь оутѣшеніе · ıако аще и злато не вьзеть, нь вь того мѣсто любимое ıемоу стежа : —

ЗАКОНЬ Иже своего записаніа отмещет'се, обличень бивь, двое да платить : —

ЗАКОНЬ Запирающомоусе дльжникоу не вьмѣнит'се, аще потомь принесеть сложеніа показаніе, нь вь сего истезань боудеть : ·

ГЛАВА О коупліеніи и проданіи : · 246
. ЛД .
PS—A4: N 74—8 Коупліеніе и проданіе сьставлıаетсе, ıегда оубо о цѣне обѣ
SS—A6: F 108—9 сьглашаютсе странѣ, и аравоуноу даноу бившоу, да аще вьсхощеть ıедина страна раздрѣшити коуплю, аще оубо коупць
R—41 ıесть раздрѣшаеи, погоублıаеть аравоунь · аще ли продав'ць, соугоубо аравоунь по аравоуноу ıеже приель ıесть, подати поноуждаетсе : ·

Никто же оть пороучен'ные ıемоу власти, ни движимоу, ни недвижимоу вь ніеи вещь можеть коупити, ни собою ни

* Odavde do kraja gl. 33. pozajmica iz Proh. XVI 6, 10—13; Dučić 68—71.

иніимь нѣкыимь, развѣ оть сьборнааго, рекше, оть бирьчіе царьскааго. и оубо оть вещи отпадаеть и данноую цѣноу не вьспріемліеть :·

Вьсхытивіи вещь, или по силѣ отіемь, аще не вьзвратить
246v и оустаменить тоу, не крѣпце сію коупоуеть :·

Аще сьборніи бирьчіа, рекше, царьскыи, за сьборніи длъгь продасть вещь дльжника, ниже ть саміи дльжникь, ниже заіемникь можеть принести длъгь и откоупити вещь вьсѣхь бо прѣдпочтень іесть сьборныи :·

Проданіе и коупліеніе кое любо вещи повелѣн'ными обра- ЗАКОНЬ
зы, писаніемь и неписаніемь поданіа и коупліеніа изгібѣль или користь проданные вещи вь тьи часъ на коупившаго зрить, аще и паче и іеще вещь не отдан'на боудеть ибо аше рабь іесть проданны и оумрѣть, или честь врѣдит'се оть тѣлесе его, нога, или роука, или око, или аще дворь продань боудеть вьсь или
247 честь оть ніего огніемь сьгорить, или нива и ноуждею наводненіа рѣчнаго, отноудь вьса честь не погыбнеть. О сихь вьсѣхь палость на коупившаго зрить. По всемоу оубо оувѣждь, іако свень льсти или лѣности ; аще приключитсе продан'нѣи вещи таковое что, беспечалы іесть продавыи :—

ІАко оумаліеніе и погыбѣль оть прилоучала продан'ные ЗРИ
вещи на коупца вьсходить, такожде и аще что прибоудеть приобрѣтеніе кь проданнѣи вещи, коупив'шемоу користь биваеть тѣм'же аще и проливаніемь рѣкы болшіи боудеть нива по сьставліеніи проданіа, користи коупивіи насладит'се :—

Проданіе, и оттолѣ, рекше, вь тьи часъ, без нѣкоего к томоу повелѣніа или отиманіа и врѣмене ожиданіа скончатисе можеть іако іегда даеи свое да вьзмеши сіе или оно, и биваеть пакы от'іето, іегда оу глась боудеть, іакоже се сего раба, или ино что таковіихь, глаголіе, испитаи за іединь мѣсець, и аще
247v боудет' ти оугоднь, да имаши іего на толико златника :—

Аще вь проданномь дворѣ скрьвен'но оть нѣкого злато, погрѣшен'но остало боудеть, и обрѣщет'се вь ніемь, да вьзметь іе прьвіи господинь :—

Иже видить продаемо оть иного свое іемоу нѣчто, и не ЗАКОНЬ
глаголіеть противоу, колико самь іесть продавіи сіе :·

И іеще приложити законь праведно мныимь да иже аще ЗАКОНЬ
кто продаеть раба, и вѣдыи іего аще тать іесть, или неистовь, или бѣснь, да повѣдаеть о томь коупоующомоу аще ли неповѣсть, ть оубо пріиметь своего раба, цѣноу же да вьзвратить двое коупившемоу, истезаемь, аще и нѣкою пакость сьтвориль іесть рабь тыи вь домоу коупившаго :—

** Odavde do kraja gl. 34. pozajmica iz Proh. XIV 3—5, 9—11; Dučić 65—66.

ГЛАВА .ЛЕ. *** R—42

О наимованіихь : законь

Аще сьвѣщан'но боудеть сь наимоваюшими домь без 248
вреда имѣти вь ніемь огнь, и прилоучитсе бити запаленіоу и погорить, неповиньнынь [!] іесть наимовавыи аще ли лѣностію іего прилоучисе, повиньнь іесть : ·

ЗАКОНЬ Наимовавыи наимника пасти стадо не вьзыщеть оть ніего ничто, аще покажет'се, іако свѣнь льсти его разбоиници от'іеше іе вьземлет'же мьздоу юже за прочеіе врѣме даль іесть іемоу : —

ЗАКОНЬ Пастырь и шьвць и белѣи ризы лѣности ради и недооумѣніа повин'ны соуть соудоу : ·

ЗАКОНЬ *** Аще сьвѣщаеть кто не имамь огніа, имать же, ть повиньнь іесть, аще и по прилоучаю пожарь боудеть : ·

ЗАКОНЬ PS—M12: N 293 SS—M2: F 185 Аще без вины оставить нивоу или виноградь наимовавыи прѣжде скончаніа врѣмене, да вьдасть вьсего лѣта правиноу такожде и аще боудеть злѣ работаль да іесть лихь правины своее : ·

ЗАКОНЬ Наимовавы коніа носити нѣчто, аще наложить тежчаишеіе врѣдить іего, повиньнь іесть, іако же кто и по что аще врѣдить . такожде и аще више оурочнаго мѣста прѣидеть, и прилоучитсе коіа напасть : · 248v

ГЛАВА .ЛЗ. PS—П6: N 425—6 SS—П1: F 192 R—43

О покладѣ законь : ·

Покладь іесть, іеже на сьхраніеніе нѣкомоу даемое : . Аще оть нашьствіа разбоиникь иже покладь пріеміи погоубить, не имать бѣды оть наслѣдникь іего за того погыбѣль иже бо покладь пріемлеі, льсти тькмо и небрѣженіе и лѣности истезает'се развѣ аще речію ино нѣщо сьгласысе, рекше оуглава быть : —

Пріеміи покладь, аще не прилежить іако о своемь, повиньнь іесть : —

ГЛАВА .ЛЗ. PS—E32: N 304—8 SS—E6: F 169 R—48

О клетвопрѣстоуплѣніи апостолско правило .ПВ.

Вь осмьдесетомь и второмь светыхь апостоль правилѣ о клетвопрѣстоуплѣніи раздѣлѣніе сьтворы иже оубо по ноужди кльн'шіихсе, по шестомь лѣте пріемати тѣхь повелѣ . Клетвопрѣстоуплѣніе бо іесть Бога отврьженіе. иже ли кромѣ ноужде кльн'шіихсе, на . AI . лѣть отлоучаеть оть светого причещеніа, покаіаніе достославно показавшіихь : ·

Кльноущеисе властеле нѣкые подроучникы томленію прѣ- 249
дати, соугоубо покаіаніе показати повелѣваіеть : ·

Аще кто кльнет'се зло сьтворити, сирѣчь, очи нѣкомоу изврьтѣти, или оубити, или нѣчто оузети, то да не сьтворить, а таковаа клетва ни вь что же да іесть : ·

*** Četiri stava između ovih zvjezdica pozajmljena su iz Proh. XVII; D. 71.

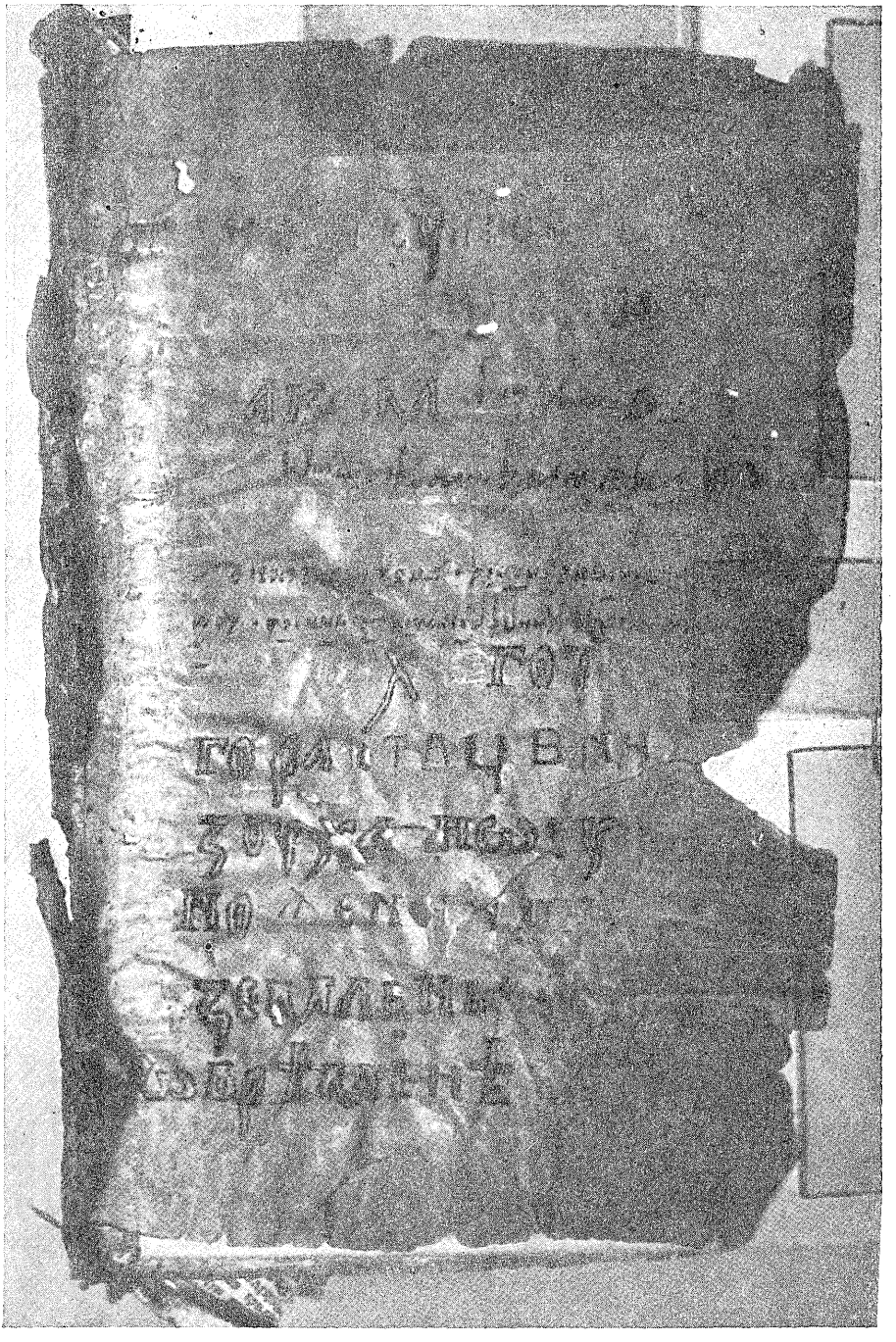

Infra-crveno snimanje

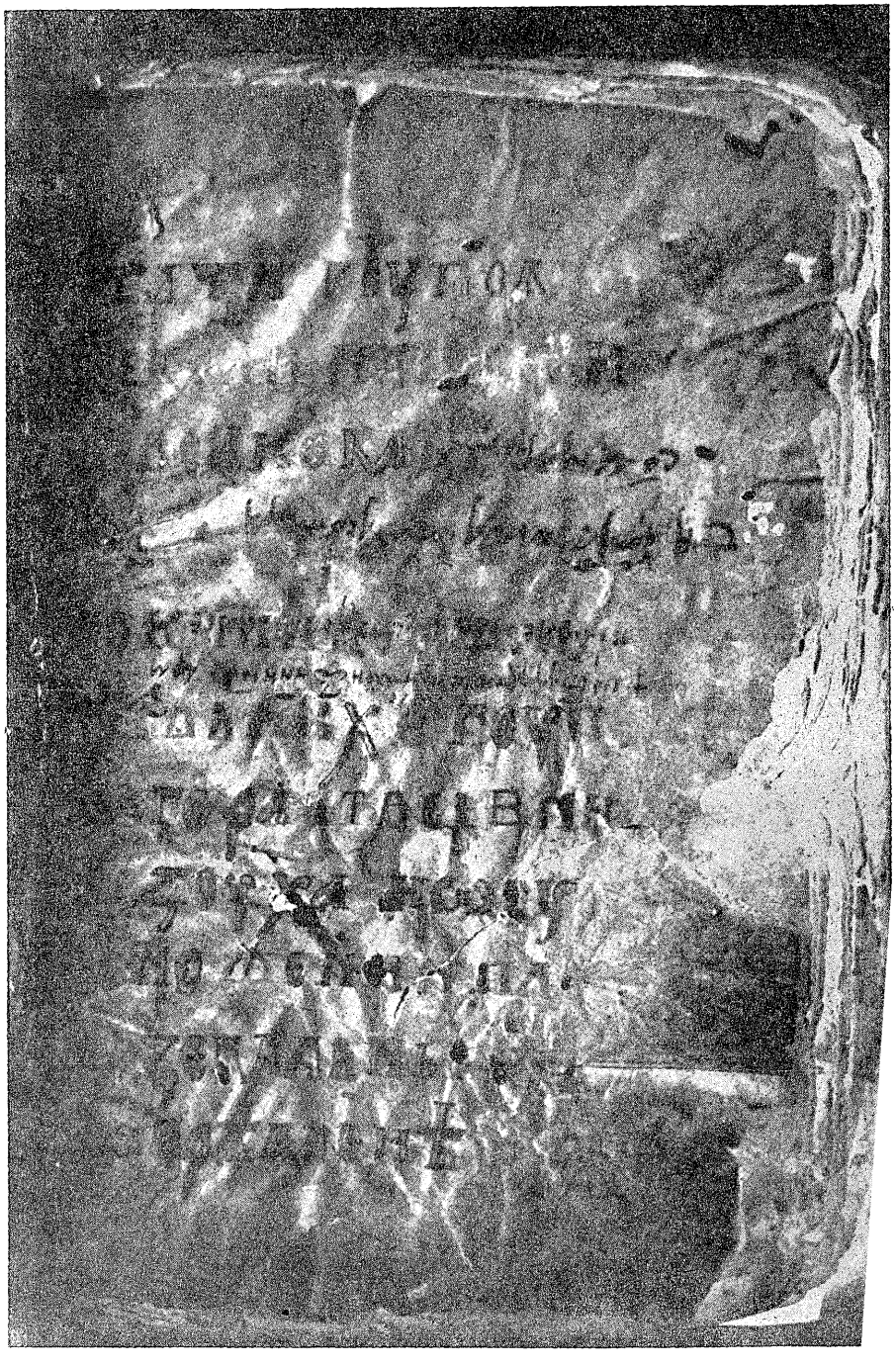

Ultra-ljubičasto snimanje

Никто же вь Бога кльньсе бѣдоу пріемлѣть · довол'но бо клетва томлѣніе имать божьство · царем'же кльн'се по нѣкоѣи топлотѣ пращаетсе · обаче иже вь раздрѣшеніи клетвоу прѣстоупае вь царіа, платоу даеть, и отпадаеть своее пре, рекше, правины на соудоу, и обесчестѣваѣтсе : · ЗАКОНЬ

Иже оть соудинаго соуда, или оть испрошеніа соупьрнича, клетвоу сьтворивь вь цркви, прѣчистіихь касаесе ѣevaгтеліи, прѣкльнь же се и по сихь обличень бивь, ѣзыкь да оурѣжетсе ѣемоу · тожде и при свѣдѣтелѣхь да биваеть, иже обличеній боудоуть льжно свѣдѣтелствовав'ше : — ЗАКОНЬ

О отлоученіи : · ГЛАВА .ЛИ.

Іоустиніана царіа новаа вьсѣмь рече ѣепископомь или
249v презвитеромь · отрицаемь отлоучити кого оть светого причещеніа или оть цркве прѣжде даже вина покажет'се, ѣее же ради црковнаа правила семоу бивати повелѣваютъ · аще ли кромѣ сихь оть светого причещеніа отлоучить кого, онь оубо, иже неправедно отлоучень бысть, раздрѣшаемь биваеть оть бол'шаго светителіа, светого сподобіаетсе причещеніа · а иже неправедно оть сего разлоучити дрьзноувы, оть светителіа по ним'же вьчиніень ѣесть, отлоучитисе, на ѣелико врѣме сномоу свидит'се, да ѣеже неправеднѣ сьтвори, праведнѣ прѣтрьпить : · PS—A18: N 115 SS—A15: F 121 R—47 ЗАКОНЬ

Не подобаеть ѣепископомь или клирикомь поноуждати нѣкые плоды приносити или по силѣ на работоу гонити, ниже не творещіихь сице отлоучати, или проклинати, или не давати причещеніа, или не крьщавати, неприлично ѣесть : — ЗАКОНЬ

О законѣ сказаніе : · ГЛАВА .ЛѲ.

250 Законь ѣесть общеѣе запорочуеніе, моудріихь моужіи прѣданіе, волніихь и неволныихь сьгрѣшеніи оуцѣломоуждреніе и града сложеніе обще, ѣесть же и божьствное обрѣтеніе : — PS—H7: N 421—2 SS—H1—2 F 191 R—59

Не о комьждо, нь об'щнѣ законы полагаютсе : · Законь оть правди именовасе, ѣесть бо хітрость добромоу и равномоу : ·

Прьва добродѣтель законоу · ѣеже повелѣвати, ѣеже вьзбраніати, ѣеже томити : · Законь, оть иже ѣако о множаишемь слоучающіих'се, а не оубо и оть иже скоуднѣ, вьводити подобаеть, ніиже оть могоущіихь вь ѣединои прилоучитисе жоупѣ · прѣзырают'бо законополож'ници, ѣеже ѣединою или дващіи : —

О діатаксехь, рекше записаніа : ·

Прѣжде бившеѣе законы вь послѣжде бившіихь привлачетсе · вь послѣжде же бившеѣе діатакси крѣпчаишеѣе соуть оть иже прѣжде бившіихь : —

В нихь же нѣсть писанна закона, дльгыи обичаи иже на многаа лѣта искоусив'шіисе вь мѣсто закона дрьжить, чинь
250v имоущіи закона : —

Злѣ соужден'наіа и вьображен'наіа ниже законь, ниже лѣто, ниже обичаи оутврьдити можеть : ·

ЗАКОНЬ
PS—Н8: N 422
SS—Н3: F 191—2

Вьсака работа и вьсака потрѣба о не поискавшіихь врѣмен'нымь мимотеченіемь, оть тоу соущіихь оубо десетолѣтіе, оть несоущіих же тоу двадесетолѣтіе свобаждаеть : —

Имѣıе работоу ıеже напаıати и пасти на селѣ твоемь овце, можеть стежати ıеже вь нıемь творити коущоу : —

*

Иже по тоуждемоу селоу вѣдыи водоу, вѣдоущоу господиноу села, стежаваеть на селѣ и работоу, вь оузаконıен'номь трилѣтіа врѣмени, ни вьзбранившоу ıемоу господиноу села : ·

*

Движима иманіа на три лѣта без приглашеніа дрьжима обладаютсе : ·

ГЛАВА .М.
PS—Д9: N 229—31
SS—Д6: F 160
R—40

О соуждениı царьскомь : ·

Самодрьжавное и царьское соужденіе посоужденію не подлежить, ниже посоуждает'се оть иного, тькмо самь оть себе посоуждаеть свои соудь : — 251

Патріарховь соудь не посоуждаетсе тькмо самь собою посоуждаетсе : —

Нь и цареи Ираклıа и Константина новаа ниже ıепископоу повелѣваıеть, ниже причьтникоу, ниже иноκоу, иманіа ради винь или грѣховныихь правинь, соудимоу бити оть градскаго, или воиньскаго соудимоу бити кнеза, тькмо оть ıединѣхь своихь ıепископь или митрополить или патріархь : ·

ЗАКОНЬ

Царıа же Алексіа аще раздѣлıеніе боудеть, рече, вь соудещіих'се, и овь оубо мир'скааго ıесть оустроеніа, ов'же божьствномоу прич'тоу сьчетань ıесть, позываеи тогда старѣишинѣ позванномоу подлежить и кьждо вь прикладное ıемоу идеть соудище : ·

Иже посоужденіе имоущіихь соудіи подобаеть бити болшіимь оть испрьва соудивіихь, ıако да не посоудить хоуждьшіи : —

ЗАКОНЬ

Вьсака пра прикладнаıа чьстномоу храмоу до .М. лѣть простираетсе мимо то соуда не имать : — 251v

Cfr. N 230, F 160

Миране же междоу собою о вещехь недвижимıихь, рекше, о нивахь и о виноградѣхь и о прочıихь недвижимıихь вещехь, оть соущіихь тоу кто не поискаль кого за десеть лѣть, мимо то соуда не имать о заплѣнıеніихь же и до .Л. лѣть : ·

ЗАКОНЬ

Вьсака вещь, кромѣ непріемлющіихь потвора, посоуждеıію подлежить не ıединою, нь и дващіи : · Іаже злѣ соужденнаа и вьображен'на, ниже законь ниже обичаи оутврьждаеть : ·

О прѣиме : ·

Повелѣвающоу кнезоу правѣднѣ прѣıемлıемь а иже ли самоволнѣ свое отьмь, отпадать ıего : ·

---

* Dva stava između zvjezdica izostavljena su u SS.

О позваніи на соудь оумрьшаго родителıе :· ЗАКОНЬ PS—Д9: N 230

Оуставлıаемь нıединомоу же лѣть бити, оум'рьшаго родителıе, или женоу, или наслѣдникы, или испороучникы, рекше, ıем'це, прѣжде деветіихь дьніи, про оустава плачевнаго, обвиновати или сьмоущати, или на соудь позывати, любо имене- SS—Д5: F 159
252 немь дльга оумрьшаго сходещоу, любо каковые ради вины аще ко дрьзнеть вьноутрь деветіихь дьніи которое обѣщаніе, или исповѣданіе, или испороученіе оть нихь просити, сіа вьса нетврьда бити повелѣваемь, не тьчію же, нь и дльга и пре вьсачьскыи отноудь позывающіимь оттоужден'номь бивати аще ли же кто обльгае оумрьшаго обличитсе, ıелико оть нıего истезаше, толико да платить наслѣдникомь оного по прѣшьствіи же деветіихь дьніи, аще кто на сицеваа лица нѣкые имѣти мнить пре, сіе по законѣхь да истезоуеть :·

О соудіахь изволıенніихь, рекше, обоими облюблıенныхь :· ГЛАВА .МА. PS—Д7: N 231—2

Деветьдесето и шестое иже вь Карѳагıени сьбора правило рече аще избереть позвавіи соудію, и сь нимь и онь на нıего же из'бра, рекше, оба аще облюбеть соудію, прочеıе ни ıеди- SS—Д4: F 158—9 R—61
252v номоу оть сихь лѣть да боудеть второе позывати аще бо по общеи воли иже прю имоущеи междоу собою изволеть соудію, не лѣть биваеть симь на изнесен'ны оть нıего соудь второе позівати на соудь :— Не повиноующіихь же се отлоученію сподоблıаеть :·

Изволıен'ніи соудіа мнимое томоу соудить, рекше, ıеже се ıемоу свидить, и не ищеть иного соуда прѣторь :— ЗАКОНЬ

Любо праведно, любо неправедно ıесть изволıен'наго соудіе соужденіе, тврьдо прѣбиваеть отноудь :· Да не потребоуеть втораго соуда изволıен'наго соудіе отреченіе, рекше, досоудь :·

Изволıенное соудилище оуподобленно ıесть истомоу соудилищоу, рекше, царьскомоу, и оставлıен'но ıесть вь ıеже окончавати соудове, рекше, досоудити неприлично ıесть оть нıего отписаніе, нь томлıеніе и истезаніе :·

Аще два боудета изволıен'на соудіе, и разньствоуета, по- ЗАКОНЬ
253 ноуждаютсе и третіего нѣкоего избрати, и вь тогове прѣбивати соудѣ :·

Не биваеть изволıенніи соудіа сь заклетьвныимь оувръжденіемь, нь сь томлıеніемь, сирѣчь, казнію, прещеи се да избирають и ноуждоу да имоуть или прѣбивати на соудоу или платоу давати, ıелико аще странѣ обе сьгласѣть :· SS nema

ГЛАВА .МВ. PS—Е17, Ф 10: N 286, 524 SS—Ф1: F 199 R—62

О дрьжимiихь вь оузахь и тьмницахь :·

ЗАКОНЬ

IАко iепископомь заповѣданно iесть, вьзвѣщати иже вь странѣ старѣишиньствоующимь, обиди обидещiихь :·

ЗАКОНЬ

IЕпископы да посѣщають соущiихь вь тьмницахь вь всакоу срѣдоу и петькь, любо рабы любо свободнiи боудоуть, и да оустраiають кнезе творити о нихь iелика законы повелѣвають непокарающим'же се кнезем, да вьзвѣщають цароу о нихь :·

ЗАКОНЬ

IЕпископы дльжнiи соуть оустраiати кнезѣ вьноутрь дьнiи двадесете испоущати вьвржен'ные вь тьмницоу рабы, аще не iавлаютсе владыкы ихь вноутрь двадесетiихь дьнiи 253v поустити ихь :—

Подобаеть властеломь на всакоу неделю посѣщати соущеiе вь тьмницахь и повелѣвати да чловѣколюбнѣ о нихь стражiе тьмичнiи прилежоуть, и пище тѣмь не имоущiимь промишлiати :·

ГЛАВА .МГ. PS—П14: N 457 SS—Т4: F 198—9 R—74

О казнѣхь законь :·

Ни iединои же женѣ о иманiа винѣ, рекше, дльга народнаго или особнаго, или о сьгрѣшенiи каковѣ любо, ни вь тьмницоу вьврѣщи пращаемь, ни моужьми блюдомѣ бити, да не таковiихь ради винь обрѣщоут'се о цѣломоудрiи обезчьстѣваемiи :· Аще ли же велико боудеть сьгрѣшенiе, о нiем'же оглаголан'на iесть, женамь да прѣдаваетсе, iакоже тврьдо блюдомѣ бити до идеже вещь обьiавит'се :·

ЗАКОНЬ

Аще нанесеть царь томленiе комоу, да не томимь боудеть абiе осоуждень бивiи, нь да пождавает'се тридесете дьнiи iеже 254 о нiемь томленiе, некли полоучить чловѣколюбiа :·

ЗАКОНЬ

Иже ничтоже сьгрѣшьшеiе дѣти отьчьскаа сьгрѣшенiа не повръждають, нiиже отьцевы, iаже чедь сьгрѣшенiа. Сьгрѣшенiа бо главѣ послѣдоують :—

ЗАКОНЬ

Отмѣтаiеть законь iеже обѣ отсѣщи роуцѣ или нозѣ :·

Казнь роуды iесть iеже осоужденноу бити комоу варь чинити, или жоупѣль копати, или каковоу любо роудоу :·

ГЛАВА .МД. PS—М1: N 376—82 SS—М1: F 181—5 R—44

О вльхвахь и баiал'ницѣхь и о прочiихь таковiихь, и звѣздословцѣхь, и чародѣiехь и отравницѣхь, и навезателiехь, сьбора .S.го .ξA.

Шестьдесете и прьвое светыхь апостоль правило, иже вльхвомь себе вьдавшiихь, или чародѣiемь, или сьтникомь, или мечкы водещiимь, или иниѣ звѣрiи, кь игрѣ и врѣдоу простѣишiимь, или облакогонителiемь или обавникомь, или подающiимь хранилища, или иже честь имарменоу и рож- 254v денице, и таковiихь глаголь многогласещiимь и прѣльстиблѣдникомь, иже овомоу вь дьнь, рѣше, родитисе злотвор'нь, овомоу же вь звѣздоу благоу иже оубо симь вьнемлющiихь на .S. лѣть отлоучаетѣ оть светого причещенiа прѣбивающiхь же вь злѣ сьврьшен'нѣ измѣтаеть оть црькве людскые соуще,

іавѣ іако свещенным'же ни іедино отложеніе, іеже неизвръженномь бити іако же оубо апостоламь речесе кое сьсложеніе цркви божіи сь идолы и прочаа :·

Влъхвы оубо глаголютсе, иже бѣсовомь себе прѣдавше, ВЛЬХВЫ
и тѣхь наоучен'ми и знамен'ми покоушающесе зрѣти боудоущаіа :·

О сьтницѣхь :·

Сьтници же, иже оть сицевыхь прѣмоудрѣише что домишлающесе, и симь мнѣще напрѣдь многыхь бити :·

Мечкы же водешеи, чрьвлен'наіа обѣшающе на ніе, и О МЕЧКО-
255 оть влась стригоуще, женамь обоіа подавають, іако недоугы ВОДЕХЬ
отгонити, и завистливо имоущіихь іестество, рекше, оурочливо : —

Обавници соуть, иже зміе носеть вь нѣдрахь, обаваніе ОБАВНИЦИ
тѣми твореще : —

Облакогонителіе же, иже соущіими вь облацѣхь образы ОБЛАКО-
нѣкаа пророчьствоующе :· ГОНИТЕЛИ

Чародеие же, иже давидьскые васнь псалми поюще, и ЧАРОДѢИ
имена моученичьска поминающе и саміе Прѣсветіе Троице и Богородице, и кь симь іеже оть бѣсовь примѣшающа чарованіе : —

Дроузіи же на віе дѣтемь свин'ные хартіе обѣшають сь ИЖЕ ХРА-
прилоучающимисе молитвами, паче же бас'ньми написаннѣхь, НИЛИЩА
чрьвленными нит'ми тѣхь завивающе, на отгнаніе васнь ТВОРЕЩЕИ
вьсего зла, іаже и хранилища глаголють и навезаніа : —

Извръженніи бише многащіи и свещенници на сьбороу, О ХЛѢБѢ
255v хлѣбь великаго четвьртка нѣкыимь іасти подав'ше, им'же ВЕЛИ-
оукраден'наіа обрѣстисе, за іеже не мощи оудобнѣ сьи по- КААГО ЧЕ-
ждрѣти : — ТВЬРТКА

Инь же нѣкыи свещен'никь сь іеуаггеліемь дрѣвоу привезан'ноу, и около врьтещоусе, вьпрошеніе о нѣкыихь творе вѣщехь псалми давидскыми, абіе извръжень бысть : — Таковіи соуть и іеже цркьвамь присѣдещеи или светымь иконамь жены, и оть сихь крѣпещесе вѣдѣти васнь боудоущаіа и прѣдглаголати, по онѣхь иже дрѣвлие доухь Питоновь имоуще : —

О сихь вьсѣхь рече божьствніи Златооусть іако аще истіе ЗЛАТО-
Троице име глаголіет'се над сими, аще и светыихь бивають УСТОВО
призваніа, аще и знаменіе крьста нанесет'се, бѣжати подобаеть оть сицевіихь и отвращатисе : —

Великыи же Василіе вь седмьдесетомь и второмь правилѣ ВАСИЛІЕ
рече иже обавникомь себе подавша, или которіимь сецевіимь,
256 іакоже и оубиицамь запрѣщеніе даіати повелѣ : —

Соудове царьсцiи :—

ЗАКОНЬ Иже жрьтвами влъхвоуıе, мьчемь да моучень боудеть а иже оубѣдивiи сего молбою или мьздою, заточеніе и расьпь да под'ıемлеть :—

ЗАКОНЬ Обавници, сановници соуще, расипоуютсе прочiи же вь главоу томими соуть :—

ЗАКОНЬ Оухытривiи чародѣиство привлачещеıе на вьжделѣніе цѣломоудрьніе помисли, или на спасеніе чьловѣче кьзньствовавь распомь и изгнаніемь да томимь боудеть :·

ЗАКОНЬ Никтоже да вьпрашаеть кого влъхвовати обѣщающагосе влъхви бо главою томими соуть :·

ЗАКОНЬ Иже на врѣдь чловѣкомь бѣсы призывающе, мьчемь да моученiи боудоуть :· Равно ıесть, ıеже отречен'ныхь наоучитисе и ıеже иного оучити :·

ЗАКОНЬ Доброизвѣстнѣ моужь обрѣтае свою женоу обавницоу, распоустомь раздрѣшаеть бракь, такожде и жена моужа :·

ЗАКОНЬ Иже отравоу вь мѣсто врачбы рабоу давь, подлежить тоижде казны, ıако виноу сьмрьти подавь такожде и иже дрь- 256v
зостнѣ и несьмотрьнѣ давь напоеніе :·

ЗАКОНЬ Иже изоумитисе комоу отравою твореще, повин'ни соуть иже о досадѣ законоу :·

ЗАКОНЬ Иже о оубiицахь законоу повиньнь ıесть, иже за ıеже оубити чловѣка творе отравоу, или продае, или имѣıе :—

ЗАКОНЬ Аще кто и не злѣмь помисломь, подасть женѣ на зачетiе, и оумрѣть прiемшiа, затакает'се подавiи :·

ЗАКОНЬ Аще кто свободь, или рабь, о коıеи любо винѣ дасть напоеніе любо моужоу, любо женѣ, или рабѣ, или госпожди, и оть сего разболѣвшесе оумроуть прiемшiи, мьчемь подавiи да моучень боудеть :·

ЗАКОНЬ Иже глаголıемаıа твореще хранилища за любовь ıеже мнѣти чловѣчьскоу, расипоуıеміи да проганıаютсе :·

ЗАКОНЬ Шестьдесета же и петаа новаа царıа Льва аще кто, рече, отноудь таковаа видѣнь боудеть творе, любо извѣтомь тѣлесь 257
цѣлбы, любо вь отраженіе плодовитiихь врѣда, послѣдніею да истезань боудеть казнію, ıеже отстоупникь моученіе подıемлıе :—

ГЛАВА .МЕ. PS—T2, 10: N483, 505-8 SS—T2: F 196—7 R—36 ЗАКОНЬ ЗАКОНЬ Гроборителіе, иже гробы раскопавающеи и обнажающеи оумрьшiихь тѣдеса, великааго Василіа правила отлоучають таковiихь оть светаго причещеніа десеть лѣть :·

Царьсцiи же законы рекоше, аще оубо сь ороужіемь прiидоше, главнѣ да моучет'се аще ли без ороужіа, вь роудоу да заточетсе :·

Иже мрьтвіе вь гробѣхь сьвлачеще, да отсѣкоут'се имь роукы :·

Иже мощи или кости прѣдвигшеи, себри оубо соуще краинѣ томѣт'се ˙ почтен'ніи же вь тьмницоу вьмѣтаютсе, или вь роуды посилают'се :· ЗАКОНЬ

Не подобаеть мощи оумрьшіимь охаловати или промѣтати ˙ на врѣме же положеніе прѣносити лѣть ıесть : —

О погребеніи :· R—35

257v Не лѣть ıесть погребати, идеже ıавѣ ıесть, ıако моуьничьско тѣло лежить :·

Никто же оть гробовь вещь кою да прѣносить :· Никто же тѣло чловѣче кромѣ повелѣніа царева вь ино мѣсто да прѣносить :· Иже оть гробовь вещь кою вьземлюще, свещеннотатства подлежеть сьгрѣшенію :· ЗАКОНЬ

Аще кто оть гроба отиметь каменіе, или стльпове или мраморіе, или кою любо вещь, двадесете литрь злата вь цариноу да платить : — ЗАКОНЬ

О свещен'нотатствѣ правило апостолско .ОВ. ГЛАВА .MS. PS—I1: N324—6 SS—И1: F 170—1 R—54

Седмьдесете и второе светыхь апостоль правило ˙ иже оть црькве от'ıемшааго свѣщоу, или масло, или сьсоудь свещень, злать или сребромь сьтворень, или завѣсоу на свою потрѣбоу посваıающе и приобщающесе, аше же и не свещеннотатства, нь ıако оубо законопрѣстоуплıеніемь повин'на соудоу, отлоу-
258 ченіемь низлагаеть. Ахарь же, ниже Боговы принесошесе ни осветившесе, нь тьчıю обѣщашесе, вьз'мь, послѣднıемоу дасть се соудоу, каменіемь побіень бивь вьсенароднѣ :·

Сьбора прьваго и втораго правило I :·

Сьбора прьваго и втораго правило ·I· рече ˙ ıеже извьнь жрьтвника вьземлющеихь сьсоуды, или одѣаніа, ıаже оубо кь оукрашенію црькви осветишесе, свѣщникы или завѣсы, и на потѣбоу несвещенноу себѣ, или иніимь подавающе, апостолское отлоучаеть правило ˙ и ми сь ними отлоучаемь :· А иже оубо светыи потірь, или блюдце, рекше, калежь, или льжицоу, или чьстные покровце, или глаголıеміи аіерь, или простѣ ıедино что оть иже вь светѣмь жрьт'вницѣ свещен'ныхь и светыхь сьсоудь, или одѣıаніи, вь свое приобрѣтеніе вьсхыщающіихь, или на потрѣбоу творещіихь не свещенноу, ово оубо ıесть оскврьнити, ово же оукрасти светаа, отноудніемоу изврьженію прѣдаемь, ıако злочьстиво дѣло сьдѣавшіихь : —

258v Нис'скіи же Грігоріе вь осмомь правилѣ рече ˙ свещен'нотатьство ничим'же вьзьмнесе оубіистьвнаго осоужденіа отраднѣише :·

Царско . ıеже свещеннотатьства сьгрѣшеніе подобно ıесть царскои невѣрѣ :· ЗАКОНЬ

ЗАКОНЬ Свещеннокрадьць вь нощи вь светіи жрьтъвникь вьходе и вьзложен'наа Боговы свещен'на скврьне, или от'ємлие, мьчемь да моучень боудеть :· Вь дьне же мало отіемлие оть цркьве нищети ради, біемь да проженет'се :·

ГЛАВА .МЗ. PS—К23: N 251—3 SS—К8: F 180—1 R—55 О татбѣ п'равила Василіа великаго :·

Шестьдесете и прьвое правило великаго Василіа оукрадыи, аще оубо оть себе, рече, раскаіав'се, обличить грѣхь, на лѣто ієдино оудрьжань боудеть оть светаго причещеніа аще ли обличень боудеть, на двѣ лѣтѣ отлоучень биваеть : —

Закони царсціи :·

Иже вь коемь любо градоу крадоуще, свободніи оубо соуще нищіи, ієдиною се сьтворше, да біенны боудоуть аше ли же боудоуть богатіи, кь вьзвращенію оукраден'наго, и ієще 259
двое толико да вьдадоуть иже прѣтрпѣвшомоу· Дващи же ієти бивше, да изганіают'се аще ли же трищи видѣнны боудоуть сіе смѣвше сьтворити, роуцѣ да отсѣкоут'се имь :·

ЗАКОНЬ Иже неприличнѣ вьзетое или оукраден'ное аще продаст'се, вьземлиет'се, не вращаемѣ дан'нои о ніемь цѣнѣ :·

ЗАКОНЬ Вьзвращаіеи оукраден'наіа не истежить иже даль ієсть о нихь цѣноу :·

Иже тоуждоу вещь повръжен'ноу вь земліе да себе придобоудеть, аще и не вѣсть чіа ієсть, подлежить иже о татьбѣ винѣ развѣ аще господинь без промишліеніа оставиль ієсть то тогда бо, аще и крадеи то вьзметь, не подлежить татбѣ, понієже прѣста ієже имѣти господина татба бо не биваеть не боудоущоу иже татбоу прѣтрьпѣваюшоу· Аше ли же и не соуще без промишліеніа, вьзьмнѣль ієсть без промишліеніа бити, нѣсть тать аще ли вьзель ієсть да дасть іе господиноу, 259v
не подлежить иже о татбѣ винѣ, аще и обрѣтател'наа пріиметь :·

ЗАКОНЬ Крадыи оубо вь воисцѣ, аще оубо ороужіа, да биень боудеть аще ли коніа, да отсѣкоут'се іемоу роуцѣ : —

ЗАКОНЬ Иже рабоу татевы господинь, аще оубо хощеть имѣти раба, безь тьщети да сьтворить ієже окраденіе подіем'шаго не хотѣи же, сего томоу да подасть вь сьврьшен'ное владычьство : —

ЗАКОНЬ Иже тоуждеіа волы оуганіающеи, ієдиною сь сьтворше, да биен'ни боудоуть второе же да затакают'се аще ли же и третіе іавѣт'се таковое дрьзноувше, да отсѣкоут'се имь роуцѣ : —

О разбоиницѣхь :·

Нарочитіи разбоиници вь мѣстѣхь идеже сьгрѣшише, да распинаютсе, да оть видѣніа субоит'се иже сицеваа начинающеи, и да боудеть оутѣшеніе сьродникомь оубиен'ныхь :·

О сѣкоующіихь виногради :·

Иже дрѣвеса или лозіе сѣкоущеи, іако же разбоиници
260 моучими соуть · Аще и мнозы тожде сѣкоуть дрѣво, кьждо ихь вь цѣло повиньнь іесть, рекше, отврьженіемь оубо двое цѣноу да плати, исповѣданіем'же іединое :·

Иже вь видѣніи под'іемлие оукраденноую вещь, и сьвѣст- ЗАКОНЬ
никь боуде сьгрѣшающомоу, равно томоу моучитсе :·

Тать іесть иже таи кромѣ ороужіа сьгрѣшае, иже ни оуда ЗАКОНЬ
отсѣченіе, ни сьмрть прѣтрьпѣваеть · ноуждею же сьгрѣшае, и сь ороужіемь или кромѣ ороужіа вь коемь любо мѣстѣ, іеже оть закона казны под'іемлють : —

О оубіиствѣ волномь : — ГЛАВА .МИ.

Вь петдесетомь и шестомь правилѣ рече великыи Василіе · PS—Ф5: N 514—6
иже волею оубивіи, таже раскаіавсе . К . лѣть отлоучень
боудеть светаго причещеніа : — SS—Ф2: F 199—200

Аще кто, рече, сьмрьтноую іазвоу искрьніемоу даде, оу- R—56
бііца іесть, аще начеть іазвоу, аще же вьзмьсти : —

Иже мьчь поіемь и оударивь како любо, ни іединое имать
260v отреченіе · и паче иже секироу врьгь · ибо ниже оть роукы видит'се оударивь, іаже мѣрѣ іазвы на ніемь бити, нь врьже іакоже тежестію желѣза и остротою и зѣлныимь поношеніемь пагоубнои іазвѣ по ноужди бити : —

О неволномь оубіиствѣ : —

Неволею же оубивіи . І. лѣть отлоучаетсе светаго причещеніа : · Сице великыи Василіе вь осмомь правилѣ рече · неволное оубіиство іесть, іегда кто врьгь камень им'же звѣра оубити, или потрести дрѣва плодь, и чловѣка не прѣдвидевь, на сьмрьть оубіеть : — Не тькмо же, нь и иже обратити кого хоте, бичемь или жьзломь не зѣло дебѣлѣмь оударить, и оумреть биеміи · прѣдложеніе бо и мисль здѣ сьматраетсе, іако исправити хотѣаше сьгрѣшающаго, а не оубити : —

Вь неволныхь іесть и оно · іегда кто, мьсте вь сварахь
261 кого дрѣвомь или роукою нещеднѣ вь оуразно мѣсто раноу нанесеть, іею же озлобити его, а не іако отноудь оубити · нь се оуже приближает'се вол'номоу · иже сицевыи потрѣбовавь сьсоудь кь отьмьщенію и нещеднѣ іазвоу нанесь, іавліень іесть оудрьжань бити оть страсти не щеде чловѣка : —

О оудавленіихь младенць лежещіимь близь родитель своихь :· ГЛАВА .МѲ.

Вь неволніихь же оубіиствѣхь соудітсе, вьніегда младенць PS—Ф8: N 522
нѣціи, посрѣдѣ лежещеи вь нощи своихь родитель, оть не- SS—Ф3: F 200
брѣженіа ихь, или піаньства, или чрѣвапрѣсыщеніемь отегчае- R—57
момь, налегшимь имь уодавитисе· Си седмь лѣть пость да сьхранеть, соухоіаденіемь и колѣнокланіаніемь Бога милостива себе твореще · плачем'же и іеже по силѣ милости-

нiею ськращаютъ и оуставлен'наıа лѣта, сьмилованiе имоущеи, оть iеже неисцѣлныимь обыетомь бити злолютьствомь : —

Аще ли же оть навѣта соупротивника iавѣ се прилоучисе, ничтоже родителiемь сьгрѣшьшiимь, аще и сьмилованiа прилоучьшеıасе достоино нь оубо вь мѣроу подобаеть запрѣщенiе нанести · iавлıает'бо се за инаа сьгрѣшенiа попоущенiю семоу бити оть хранещаго младенце Господа · не даждь бо, рече, вь смѣтенiе ногы твоее, и не вьздрѣмлıеть храneи те аггель : — 261v

Аще ли же и непросвѣщень боудеть младенць оудавлıенiи, протезати подобаеть родителiемь сь запрѣщенiемь, iеже о милостины любочьстное : —

PS—Ф8: N 522—4
SS—Ф4: F 201—2
R—58

О расоуждениi оубiиства соудове царсцiи :·

Оубiиство оть завѣщаниа сьматраетсе, аще мисль ималь iесть оубити, или ни · отноудоу же iесть обрѣсти, iако оударивiи, не оубив'же, iако оубiица томит'се, и оубивiи, аще тькмо вьсхотѣ оударити, томимь iесть iако оубiица · таково iеже завѣщаніе, оть оударившаго ороудiа сьматраетсе, и iесть волномоу оубiиствоу томлiенiе :·

ЗАКОНЬ Аще оубо iесть властелинь оубивiи, расыпоуетсе, сирѣчь, сврьшен'ное подıемлıеть разграбленiе имѣниа · аще ли же себрь, мьчю и звѣремь да прѣдаетсе :· 262

ЗАКОНЬ По несьблюденiю же оубивiи и по небрѣженiю петолѣтное подıемлıеть заточенiе · неволıею же оубившомоу прощенiе дает'се: —

ЗАКОНЬ Иже о моужеоубiицахь законь льсть вьзыскоуеть, а не велико небрѣженiе · тѣм'же аще кто ихь сь высоти врьгь камень, или вѣтьвь оть дрѣва, и оубiеть кого, не подлежить семоу законоу : —

ЗАКОНЬ Ниже, фась, iеже iесть седмолѣтнiи, ниже неистовеисе, оубивае подлежить иже о моужеоубiистве законоу :·

ЗАКОНЬ Заповѣдавiи комоу оубити, iако оубiица соудит'се :. Вь вьсѣхь сьгрѣшенiихь подобаеть искати, аще оть промисла, или по слоучаю сьгрѣши кто . и сице или по законоу, или кротчаише томлiенiе наносити :·

Оубивiи вьсходѣща или нисходеща соуродника, огню да прѣдаетсе : — 262v

ЗАКОНЬ Ниже нашьдшаго, рекше, наıахавшаго оубывь, имже о животѣ бѣдьствоваше, неповиннь iесть : —

ЗАКОНЬ Аще вь нощи крадоущаго оубиеть кто, неповиннь iесть, iегда не можаше кромѣ свое бѣды пощедѣти iего : —

ЗАКОНЬ Новаıа же светѣишаго патрiарха Аѳанасiа и приснопоминаемаго царıа Андроника повелѣваеть, иже оубиiствомь iетаго, того тькмо моучити по законѣхь · раздѣлити же того богатьство по числоу ихь iемоуже чедь · дати iединоу и оу-

бьіенномоу честь и паче аще вь оубожьствѣ живіи бѣше, и при женѣ и чедѣхь отиде ідиноу же оубіици честь прилагати вь цариноу :—

Иже младенца оубывіи, моученію оубыиства подлежить:— ЗАКОНЬ

О женѣ пометающои младенца :— ГЛАВА .Н.

263 Трі и десете и третіе великаго Василіа правило і еще и петьдесеть и второе аще оубо могы спасти, рече, и небрѣже о рожденіи, оубіиства соудоу подобно быти нещоуеть, аще инь вьзмь и чловѣколюбнѣ о ніемь прилежавь ідеже живоу быти томоу дарова, онои же звѣр'скіи и безчловѣчьнніи помысль показавшеи, оть блоуда или прѣлюбодѣиства сеи зачьншеи и грѣхь симь потьщавшеисе покрыти :— Аще ли неиманіемь сьзастоупающіихь или лишеніемь ноуждніхь, или вь плѣнідени ведома, или бѣжещіи ратныкь и крыющисе, или младенцоу плачющоусе, бѣдьствоующе и вьзвѣщеннѣ быти, себе вькоупѣ и рожденное недоволна бысть сьхранити, помилованію паче достоина мати оть напасти :— PS—Ф29: N 209—10 SS—Ф5: F 202—3 R—72 (?)

Оть сего же и о помѣтающихь свое младенце вь исходѣхь ЗАКОНЬ
црьковныхь слово многащіи на свещенномь сьборѣ бысть, и оугодно бысть, ідкоже оубіицамь симь моучимомь быти, аще
263v и инь вьсприметь и прилежавь оживить :—

Оубываеть рожденное не тьчію оудавлідеи, нь и помѣтаеи, и непитѣеи, и вь народніхь мѣстѣхь полагаеи милостиніе ради, юже самь не имѣль ідесть :. ЗАКОНЬ

О ноуждею оумрьшихь, рекше, себе оубывающіихь :. ГЛАВА .НА.

Иже ноуждею оумьршіихь, сирѣчь, иже самь себе оубыеть, алекѯан'дрьскыи Тимоѳеи вь четиринадесетомь правилѣ обычнаго о благочьстивыихь приношеніа и молитвы, и пѣніа и оузаконіеннаго о ныхь крьщеніа лишенномь быти, рече ідлицы ідавѣ помысль здравь имоуще, а не иже съмысломь оть недоуга сьвращени бывше, печали ради и малодоушіа, оть страха или напасти кое любо себе оубывше :— PS—В12: N 155—6 SS—В8: F 136 R—50

Иже себе оубывіи, или оубыти нач'нь страха ради сьгрѣшеніи, а не недоуга ради, моучимь ідесть ідакоже оубывіи иного, и имание ідего разграбліаетсе :— * ЗАКОНЬ

О ідако не подобаеть оудавліденнаа животнаа ідасти :. ГЛАВА .НВ.

Шестьдесете и третіемоу светыхь апостоль правилоу, кь семоу же и .ξ.-ть и сед'момоу .S.-го сьбора безьчловѣчно быти мнит'се и ідавьст'внѣ бесловесно, ідеже не прьвѣе истезати заколіеніемь бесловесныихь животныихь крьвь иже PS—П13: N 456—7 SS—П6: F 195—6 R—73

* Slijedeći list Sintagme je izgubljen, već je iza toga bilo uljepljeno 6 listova iz »Otečnika« — sada l. 1—6. Rekonstruiramo izgubljeni tekst Sintagme prema Florinskomu 195 i 174 i Novakoviću 456 i 336—7.

месь ихь прикасатисе хотещимь ·отречено же ѣсть и звѣроѣдіноу ѣасти или оуслекшеѥ, ѣеще же дебелимь чрѣвомь крьвь котораго любо животнаго хитростию которою оустраѣати снѣдноу, ѣеже ѣсть крьвавица ·аще бо и по потопѣ Богь чловѣкомь повелѣ, оть зеліи не разно бесловеснаа животнаа творити пищоу, нь месь вь крьви доушнѣи отрече ѣасти ·крьвь бо доуше вь бесловесныихь имать силоу· Сего ради апостолы вь Дѣаныихь сь идоложрьтьвными и блоудомь и оть оудавлѥныни сьблюдатисе оузаконише вѣрнымь ·сію же заповѣдь прѣобыдещимь, вь причтѣ оубо соущимь, соудь наводить изврьженіе, отлоученіе же людьскыимь :· Латини же и свещенна сіа прѣзирающе правила, бестрашнѣ ѣадоуть оудавлѥнины :·

ЗАКОНЬ Петдесете и седмаа же новаа цара Льва повелѣваеть, иже оубо продающихь или ѣадоущихь видь каковь любо причестьнь крьви, томимь да распет'се, рекше, да разграбит'се имѣніе ѣего, и зѣл'нымь остриженіемь да обесчьстит'се и всегдашнимь отгнаніемь да осоуждаѣет'се ·не исправлѣающихь и не отмьщавающихь сицеваа кнезь .І. литрь отьщетѣвати злата :—

ГЛАВА .НГ. О ѣако вь крьчмоу не подобаеть причьтникомь вьходити :·

PS—К7: N 336—7 SS—К3: F 174 R—34 Соущаго иже вь Лаодикіи сьбора правило КД-тое презвитеромь,**) діакономь, слоужителіемь, чьтцемь, пѣвцемь, огласителіемь, и ѣелиці постничьскааго чина, вь крьчьмницоу вьходити неподобно вьмѣніаеть, и безчин'но и зѣло врѣдно :· 264

ЗАКОНЬ Сто и тридесетаа же и третіа іоустініанова новаа, обрѣтающагосе вь крьчьмници инока оуцѣломоудратисе повелѣваеть оть ѣепарха, и изреватисе оть монастира оть игоумена, ѣако на срамномь житіи аггельское оустроѥніе замѣнивша :·

ГЛАВА .НД. О иже кь црьквы прибѣгающіихь оть напасти нѣкіе :·

PS—Е13: N 277—8 SS—Е3: F 167—8 R—28 Оуставліаемь, не лѣть бити, комоу иже оть коего любо прилоучаіа прибѣгльце оть светые извлачити црькве ·иже ли сіе дрьзноуть сьтворити, ѣеже свещеннотатьства сьгрѣшеніемь да подлежоуть моученію :—

Иже вь светоую прибѣгающаго црьковь своевластнѣ оть-трьгь, биемь и остризаемь да затакаетсе :·

*** Даже до прѣднароднааго трьга црьковныихь прѣдѣль оутврьжденіе да имоуть прибѣгшеи, вь вьноутрьнихь баніахь, или вь врьтоградѣхь, или храминахь, или притворѣхь, или трѣмовѣхь, или дворовѣхь прѣбивающе ·и да вьзбраніаеміи соуть вьноутрь црькве спати или ѣасти ·ороужіемь да не оутврьждають себе, нь да отлагають сіа оу ѣепископа :· 264v

---

** Od ovog mesta tekst je sačuvan do kraja.
*** Dva stava između ovih zvjezdica izostavlja SS.

Сь ороужіемь рабь прибѣгь, абіе да изганіаіетсе ˙ соупротивлiае же се, вещьщею да поноудитсе силою, и аще потезаесе оумрѣть, неповиньнь да боудеть нашьдыи нань и оубивіи іего владыка :·

Ни моужеоубіицамь, ни прѣлюбодѣіемь, ниже дѣвице похыщникомь, іеже оть светиліщь сьхраниши оутврьжденіе, нь и оттоудоу извлѣчеши таковые и томлiеніе нанесеши ˙ не бо иже таковаа сьгрѣшающіихь щедѣти подобаеть, нь насилоуеміихь и обидиміихь, да не таковаа оть дрьзѣишіихь страждоуть ˙ инако же оть свещенныхь оутврьжденіе не обидоующіихь, нь обидимимь даеть се оть закона ˙ и нѣсть оубо мощно обѣма крѣпитисе, іеже оть некрадомихь мѣсть оутврьжденіемь : —

265

Никтоже иже вь црьковь прибѣгающаго ноуждею да от'іемлiеть ˙ нь виноу прибѣгльца іавлiенноу да творить свещенникоу и оть того сь извѣщеніемь да пріемлiеть прибѣгающаго, іеже законнѣ вьзыскатисе и оустроитисе іеже нань главизнѣ :· Аще ли кто покоуситсе роукою оть црькве отрьгноути прибѣгльца, таковіи . ВІ . палиць да пріиметь и тогда подобноу прибѣгльца да ищеть главизноу :·

ЗАКОНЬ

Подобает'же оть приличныихь кь семоу соудимь бити соудіи прибѣгльцемь, а не оть црькве соупьрникомь призыватисе : —

****

Боголюбивѣишіимь іепископомь, или отмьстителiемь, прилежател'но да боудеть, іеже прибѣгающіихь имена и вины написовати и начел'ствоующіимь обьiавлiати, и они приклад'нь соудь тѣмь да вьображають, іакоже не написоующеисе не соуть прибѣгльци : —

265v

О позорѣхь и глоумьчьскыихь играхь и о звѣроборенiи : —

ГЛАВА . НЕ . PS—Θ1: N 320—1 SS izostavlja R—29, 30

Петьдесете и четврьтое иже вь Лаодикіи сьбора правило, иже на коньскаа ристаніа ходити, или глоумьчьскымь играмь вьнимати, причьтникомь оубо соущемь изврьженіе наводить, людскым же отлоученіе : — Наеміи же себе вь игрьнаа хоудожьства, и не показавь, не обесчестѣваетсе :·

Наеміи же себе вь еже сь звѣремь боритисе, аще и не борит'се сь звѣремь, бесчьстьнь биваеть, іако за скврьн'ноприобрѣтеніе свои животь прѣдавь : —

О хиротонисоуемиіхь на иманіихь правило светыхь апостоль . КΘ .

ГЛАВА . HS . PS—E19, X 28: N 286, 537—43 SS—Φ6: F 202—3 R—51

266

Двадесете и деветое светыхь апостоль правило сице по речи сказоуеть ˙ аще кыи іепископь иманіемь, рекше, митомь іепископство вьзметь, или презвитерь, или діаконь, да изврьжет'се

**** Dva posljednja stava gl. 44. izostavlja SS.

и ть и хиротонисавіи, и да отлоучит'се оть причещеніа вьсачьскы, іакоже Сімонь влъхвь оть мене Петра :·

SS—E5: F 169

Тридесетое же светыхь апостоль правило сице рече · аще которіи іепископь мирьскые властеле помощникы пріемь, и тѣми сьдрьжитель црькви боудеть, да извръжет'се и да отлоучит'се, и приобщающеисе іемоу вьси · Аше же и вь законѣ речен'но іесть, не подобаеть дващи отмьстити о іединои вещи · нь за прѣвеличьство злобы и сьгрѣшеніа обьавлен'ные мрьзости, соугоубо наносить томлѣніе · отлоученіе кь извръженію, и сь нимь иже на именіи не оужасающіим'се поставлати :·

PS—X28: N 543

SS izostavlja R—52

Не подобаеть вьзымати іепископоу оть хиротоніе презвитеромь, развѣ іединѣхь . З . златіихь перперь, рекше, іединоу, 266v
іегда творить его чьтьца, три же іегда твореть его діакона, и дроугые три іегда сьвръшають его свещен'ника :·

ГЛАВА . НЗ .

О дарovѣхь :·

PS—Д19: N 250

SS—Д11: F 165

R—33

Вьсако дарованіе сьвръшен'но не вьзвращаетсе, рекше, не вьзымает'се, развѣ оть неблагодареніа · аще иже дарь пріеміи, неблагодарьнь іавитсе о даровавшіимь, срамотніе нань подвигь досады, или роуцѣ неправедно простьрь, или вь тьщетоу вьложить своимь навѣтомь, или о животѣ его навѣтоуеть, или іаже и дарованіи вьса, любо писаніемь или без писаніа, бившаа не испльнить · іедина бо оть сихь винь аще на соудищи по съставленію іавѣ оукажет'се, да вьзражаютсе бивше дарове, рекше, да вьзвратетсе давшомоу ихь :—

ЗАКОНЬ

Ниже недорастьшіи, ниже безоумніи, можеть даровати · ни вь іединомь бо сихь іесть сьвѣсть :—

Аще дароуеть комоу недорастьшіи (кою) вещь, можеть по 267
прѣшьствіи . КЕ . лѣть вьноутрь четворолѣтіа прю сьтворити и свою вьсприети вещь :—

[Donji dio stranice je prazan.]

267v [ОТЪ ЗАК]ОНИКА ЦАРА СТЕФАНА :

О соудѣ козми(кь) Član*

И доуховномоу дльгоу козмици да не соуде. кто ли се на- 12
гіе оть козмикь, соудивь црьковномоу дльгоу, да плати . Т.
перьперь тькмо црьковь да соуды : —

О игоуменехь : · 14

Игоумень да се не изсталіа без дѣла оть црькве : ·

Игоумены по монастирѣхь да се ставе добри чловѣци, кои
те стожити домь божіи : ·

Игоумены да живоу оу кіновіахь по законоу, згавараесе 15
сь старци : ·

И на тысоущоу коукь да се храни оу монастирехь . Н. 16
калоугіерь : ·

И калоугіеріе, и калоугіерице, кои се постризають, тере 17
живоу оу своихь коукіахь, да се ижденоу, и да живоуть по
монастырѣхь : .

И калоугіеріе, кои се соу постріглн топици из метохіе тези 18
црькве, да не живоу оу тезы црькве, нь да гредоу оу ине мо-
настире, да им'се дае храна : —

И калоугіеріе да не живоуть извьнь монастира : — 29

И оть сьда да не оурве ни едина власть калоугіера, или 30
човѣка црьковнога и кто потвори сіе при животѣ и по сьмрь-
ти царства ми, да нѣсть благословень ако іесть що комоу
кривь, да ище соудомь и правдомь по законоу ако ли га оурвѣ
268 [без соуда] или комоу забави, да плати самоседмо : —

О поповехь : 31

Попове бащин'ны да си имаю бащинноу свою землю и
да соу свободніи . а иніи попове, кои не имаю бащине, да им'се
дадоу три ниве законите, и да іесть капа поповска свободна .
ако ли векіе оузме оть тезы землѣ, да работа црьквамь по
законоу : ·

О чловѣко(сь)же же(ніи) 20

Людіи кое вльховствомь изымають из гробовь, тере ихь
сьжижоуть тозы сѐло кое тозы оучины, да плати враждоу .
ако ли боуде попь на тозы изьшль, да моу се оузме попов-
ство : —

---

* Navodimo redni broj istog člana prema Prizrenskom spisku.

21 И кто продасть христіанина оу иновѣрноу вѣроу, да ⟨моу⟩ се ⟨роука⟩ осѣче, и ꙗзыкь да моу се оурѣже : —

32 О прогнаніи

Людіе црьковніи, кои дрьже црьковна села и землѣе црьковне, а прогнали соу меропхе црьковне, или Влахе, онизы кои соу разьгнали людіи, да се свежоу и да им се оузме земліа и людіи, и да ихь дрьжи црьква докле скоупе людіе кое соу разгнали : —

33 О соудѣ.

Црьковніи люде о всакои правдѣ да се соуде прѣдь своими митрополити и прѣдь ꙗепископы и игоумены · коіа чловѣка боудета оба (ꙗедне) црькве, да се соудита прѣдь своимь црьквомь · ако ли оть двѣю црьквоу боудѣта онаи чловѣка коіа 268v
се прита, да имь соудѣ обѣ црькви : —

50 О псованіи :·

Властелинь кои опсоуꙗе и осрамоти властеличикіа, да плати . P . перперь · и властеличикь ако опсоуе властелина, да плати . P . перперь и да се бие стапи : —

51 О прѣданіи : —

И кто прѣда сына или брата оу дворь, и оупроси га царь · вѣровати ли га кю · и речеть, вѣроуи га колико мене · ако коѥ зло оучини, да плати онзи кои га е прѣдаль. Ако ли такои име дворити како но дворѣ оу полатѣ царевѣ, що сьгрѣши, да плати самь :·

52 О невѣрѣ :·

За невѣроу, за вьсако сьгрѣшеніе, брать за брата, и отьць за сына, и родимь за родима, кто соу отдѣлніи оть оногазы оу своихь коукіахь, кои ꙗесть не сьгрѣшиль, тьзы да не плати нища · развѣ онзы кои ꙗесть сьгрѣшіо, тогова и коукіа да плати : —

53 О насиліи :·

И кои властелинь оузме владыкоу по силѣ, да моу се роуке оусѣкоу и нось оурѣже · ако ли себрь оузме по силѣ владыкоу, да се обѣсы · аще ли свою дроугоу оузме по силѣ, да моу обѣ роуцѣ отсѣкоу и нось оурѣже : —

54 Ако ли владыка блоудь оучини сь своимь (чловѣкомь, 269*
да) имсе обѣма роуке оусѣкоу и нось оурѣже : —

55 И ако себрь опсоуе властелина, да плати . P . перперь :·

Ако ли властелинь или · властеличикь опсоуе себра, да плати . P . перперь :·

iz čl. 56. И прѣстои властелиноу . S . воловь :·

---

* Ovaj list, koji sadrži članove 54.—80., bio je pogrješno uljepljen iza lista sa čl. 134.—151.

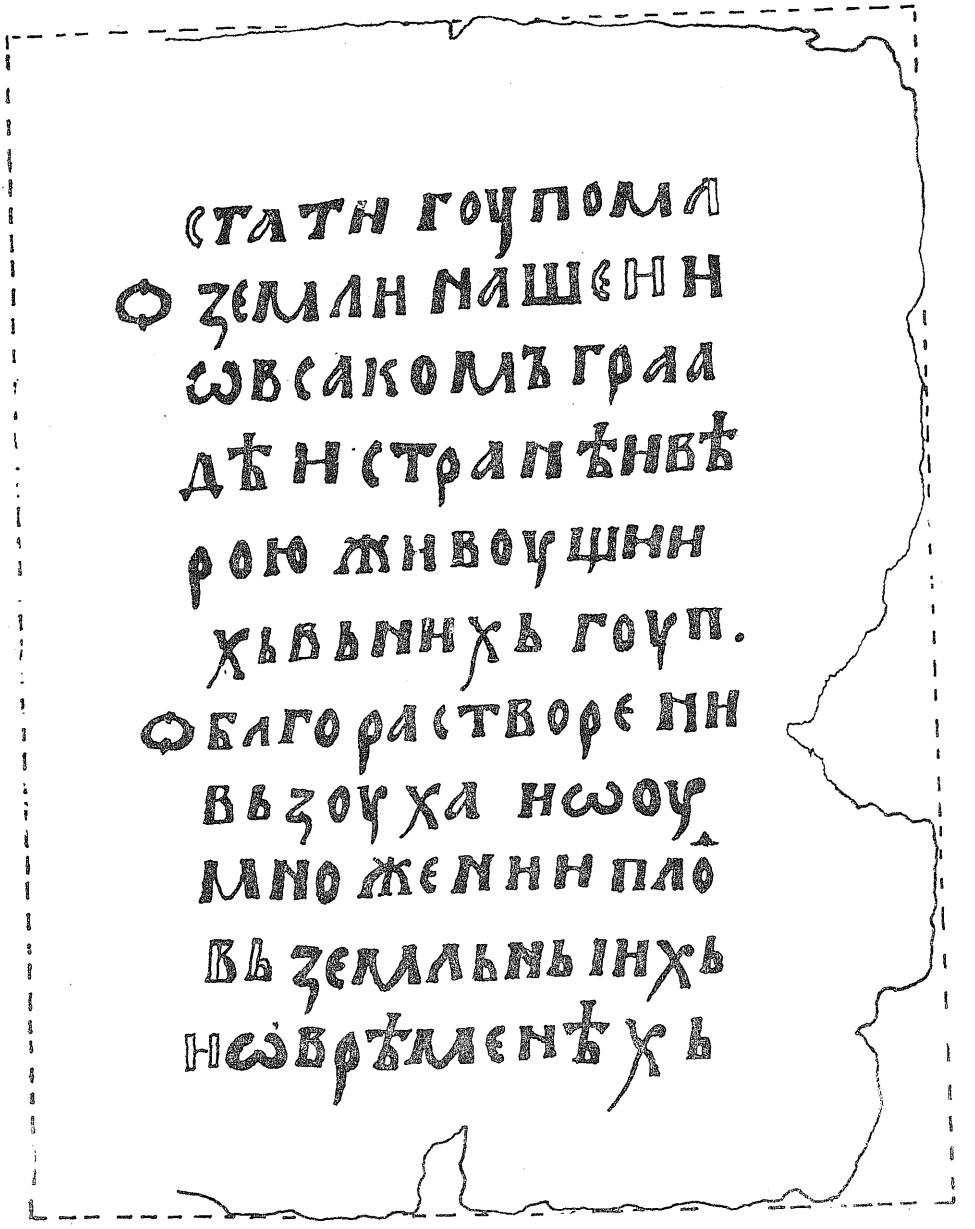

Rekonstrukcija teksta

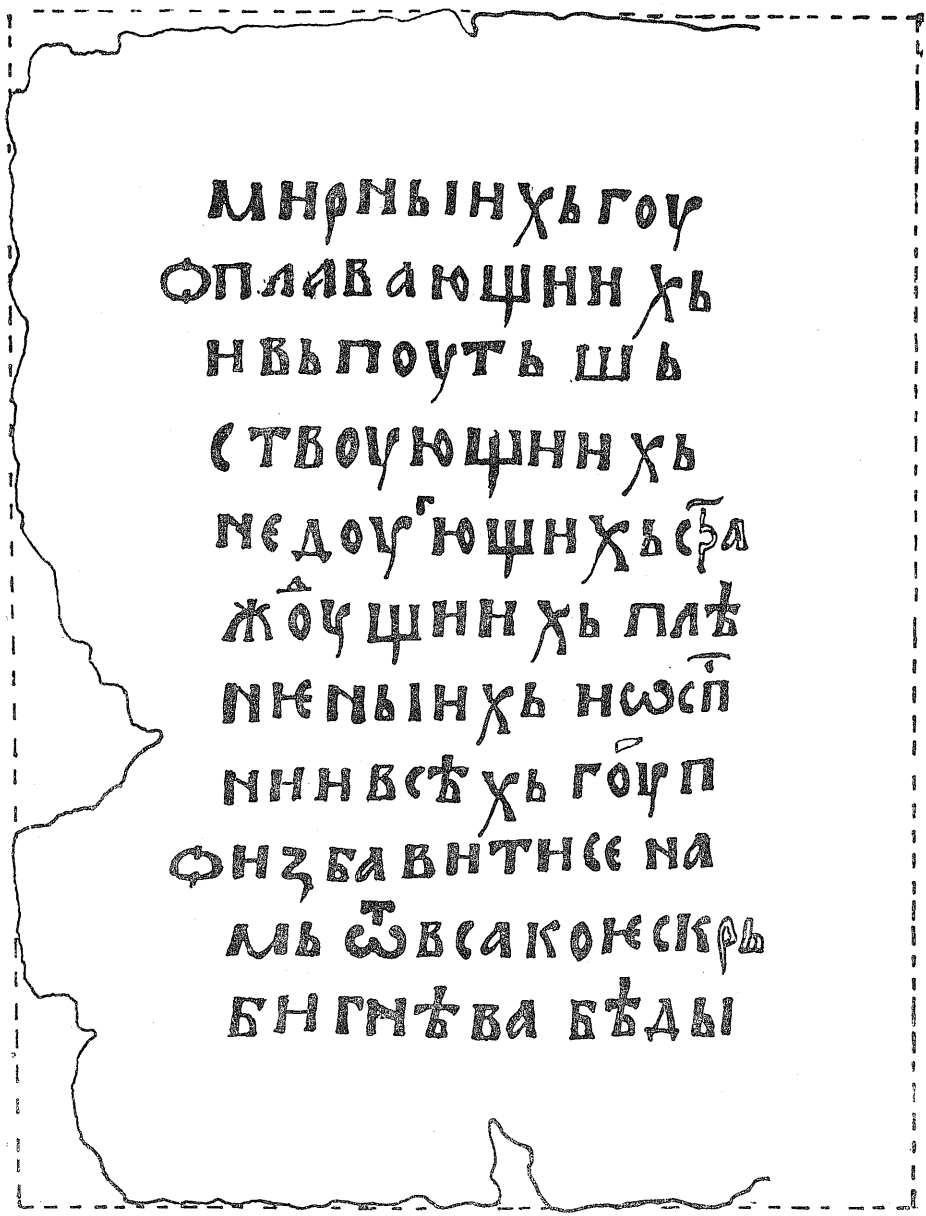

Попь кои годѣ оть свога села никамо да не походи. Ако 65
ли га господарь не име храниті по законоу, да догіе кь своемоу
архіерею, и архіереи да рече ономоузи вастелиноу, да храни
попа по законоу: да аще оньзи вастелинь не име слоушати,
да іесть попь свободьнь, коуде моу хотѣніе: аще ли боуде попь
бащин'никь, да га нѣсть вол'нь отгнати ˙ тькмо да е свободь :·

Братенци кои соу заедно оу едінои коуки, кьда ихь кто 66
позове на домоу, кои пріиде оть нихь, тьзы да отпира ˙ ако ли
га обрѣте на двороу царевоу или соудиноу, да приде и рече ˙
дати кю брата старѣега на соудь ˙ да га да, а силѣ да моу
нѣсть отпирати :·

Себрова зьбора да нѣсть. Кто ли се нагіе зборникь, да моу 69
се оуши оурѣжоу и да се осмоуде поводьчіе : —

И кто зло оучини брать, или сынь, или родимь кои соу 71
оу еднои коуки, все да плати господарь коуки, или да дасть
кои е зло оучиніо : —

269v (Сирота к)оіа нѣсть іака прѣти или отпирати, да даеть 73
пьрца кои се ке за ню прѣти :·

Село с' селомь да пасе, коуде іедно село, тоуде и друго. 74
развѣ забѣль законитіихь и ливадь да не пасе никто : —

Жоупа жоупѣ да не попасѣ добиткомь нища ˙ аще ли се 75
обрѣте іедно село оу оноизи жоупе оу кога любо властелина,
или іесть царства ми, или црьковно село, или властеличикіа,
ономоуи селоу никто да не забрани пасти, да пасе коудѣ и
жоупа :·

За попашоу, аще кто попасе жито, или виноградь, или 76
ливадоу грѣхомь, тоузи попашоу да плати що рѣкоуть доушь-
ници кои цѣне ˙ ако ли нахвалицомь попасе, да плати попашоу
и шесть воловь :·

Потка мѣгю селми . Н . перперь, а Влахомь и Арбанасомь 77
. Р . перперь, и тези потке цароу половина, а господароу поло-
вина, чіе боуде село : —

А за мѣгіе землiе, що се потвараю села мегю собомь, да 79
ище соудомь оть светаго кралiа, кьди се прѣставиль ˙ ако кто
дасть милость царевоу, и рече ˙ дал'мі е господинь царь како
іесть дрьжаль мои дроугь прѣгіе мене, ако да милость царевоу,
такои да си дрьжи, освеніе црьковного :·

За мегіе селске, да даде обои кои ищоу сведоке ˙ онь по- 80
ловиноу, а онь половиноу по законоу ˙ да коуде рѣкоу свѣ-
доци, тоговази да іесть : —

270** О оузданіи :· 102

Оузданіа да нѣсть никомоу ни за що ˙ кто ли се пооузда
за що, да плати самоседмо : —

** Ispred ovog lista jedan list je izgubljen (između čl. 80. i 102.)

104 О приставоу :·

И да се не наведе приставь на женоу кьди нѣсть моужа дома, ни да се позива жена без моужа, нь да си да жена моужоу глась да греде на соудь ·оу томзи моужь да не кривь, докле моу даде глась : —

107 И кто се нагıе отбивь соудина посьльника, или пристава, да се плѣни и да моу се све оузме що има :·

108 О издав(ѣ..)

И о издавѣ сице да боудеть ·Издава оть землıе приставоу .Г. перпере, оть села .Г. перпере, оть млина .Г. перпере, оть жоупѣ оть всакого села .Г. перпере, оть града конь и свите, оть винограда .З. (sic) перперь, оть конıа перперь, оть кобиле .S. динарь, оть говедета .Д. динари, о праве (sic!) .В. динара : —

112 О соужнихь : —

Кои чловѣкь оутѣче ис' тьмнице, с чимь придеть на дворь царства ми, или ıесть царства ми чловѣкь, или црьковни, или властеоски, с тѣмзи да ıесть свободьнь ·аще ıесть отбѣгль оу тогази чловѣка комоу ıесть оутѣкль, този да ıесть на комоу ıесть оутѣкль : —

113 Кои се соуж'нь дрьжи оу двороу црьковномь, тере оутече оу царевоу полатоу, да ıесть свободьнь .такожде и кои соужнь оутече на дворь патрıаршь, да ıесть свободьнь : —

118 О трьговцехь :· 270v

Трьговци кои гредоу по цареве земли да не вол'нь никои властелинь и ни кои любо чловѣкь забавити по силѣ, а или заграбитı коуплю, а динарѣ моу силомь наврѣщи .кто ли се нагıе силомь растоварив или разбалавь, да плати петь сьть перперь :·

120 Царин'никь царевь да нѣсть волнь забавити или задрьжати коега трьговца, да моу коуплю кою продасть оу бѣзцеıне .волно да проходи всаки по трьговѣхь, и воломь да си походи своомь коупломь : —

121 Да нѣсть волнь властелинь ни маль ни великь, ни кто любо, задрьжати или зароучити свое люде, или ине трьговце да не гредоу на трьгове цареве ·да греде всакь свободно.

122 Аколи властелинь задрьжи трьговца, да плати .Т. перперь : —

132 О коупленıи и проданıи :·

Що кто коупи оть плѣна из тоугıе землıе, що боуде плѣнıено по царѣвѣ земли, да ıесть вольнь коупити оть тогази плѣна колико и оу тоугıеи земли. ако ли га кто потвори, говоре, онози е мое, да га оправи порота по законоу, ıере ıесть коупиль оу тоугıеи земли, а нѣ моу ни тать, ни проводьчıа, ни свѣтникь ·такози да си га има како свое :·

О книгахь милостныхь :· 134

271 И що записоуе господинь царь бащине, комоу запише село, да ієсть логофетоу .Л. перперь за хрисовоуль, а комоу жоупоу, оть всакого села по .Л. перперь, а діакоу за писаніе .S. перперь :·

О льжномь хрисовоули :· 138

Ако се нагіе оу чимь хрисовоули слово льжно прѣписано, и обрѣтоу се словеса прѣтворенна и рѣчи прѣлагане на ино що не повелѣло царство ми, да се тизи хрисовоули раздѣроу, а онзи векіе да не има бащине :·

О іеже неприети тоуждега чловѣка :· 140

Повелѣва царство ми никто ничіега чловѣка да не пріими ни царство ми, ни госпожда царица, ни црьква, ни властелинь, ни прочіи кто любо чловѣкь да не пріиме ничіега чловѣка без книге царства ми. Такози да се каже кто любо како и невѣрникь :·

О гоусарѣхь :· 143

И ако се нагіе гоусарь, ошьдь прѣзь дрьжавоу краищника, и плѣни гдѣ годе, и опет се врати с плѣномь, да плакіа краищникь самоседмо :·

О побегльцѣхь :· 144

Ако ли се обрѣте властелинь или властеличикь побегльць, или инь кто царства ми, аще оустаноу на грабліеніе околніаіа села и жоупа на іеговоу коукю и на іеговь добитькь що боуде оставиль, онизи кои този оучине, да се кажоу како и невѣрници царства ми :·

О гоусарѣхь и татѣхь :· 145

Повелѣва царство ми по всѣхь землiахь моихь, и по градовѣхь, и по жоупахь, и по краищахь гоусара и тата да нѣсть
271v ни оу чіемь прѣдѣлоу. И симь образомь да се оукрати татба и гоусарство. Оу коем се селѣ нагіе тать или гоусарь, този село да се распе, а гоусарь да се обѣси стрьмоглавь, а тать да се ослѣпи, а господарь села тогаи да се доведе свезань кь царствоу ми, да плакіа все що іе оучиніо гоусарь и тать оть испрьва, и пакы да се каже како тать и гоусарь.

Такожде и кнезы, и прѣмикюріе, и владалци, и прѣдстаиници, и челници кои се обрѣтаю сели и катоуни обладающе 146
ако се нагіе оу нихь прѣдѣлоу, и тизы вси да се кажоу образомь вишеписаннымь :·

Ако ли соу владалци оповѣдали господаремь, да се тазы 147
господа кажоу како тать и гоусарь :·

О поротѣ :· 151

Повелѣва царство ми да ієсть порота и за мало и за много за велико дѣло да соу .КД. поротци, а за мало дѣло .S. порот'ць. И тизи поротци да несоу волніи никого оумирити,

развѣ да оправе, или пакы да окриве . и да ıесть всака порота оу црькве ˙ и попь оу ризахь да ихь закльне . и оу поротѣ камо се веки кльноу, и кога веки оправе, тизи да соу вѣровани :·

152 Како ıесть біль законь оу дѣда царства ми оу светаго 272
кралıа, да соу веліимь властѣломь веліи властеле поротци, а срѣдніимь людемь противоу ихь дроужина, а себрьдіамь нихь дроужіна да соу поротци. И да не оу поротѣ родіма ни пизматара :·

153 Иновѣрцемь и трьговцемь поротци ˙ половина Срьбль, а половина ихь дроужина, по законоу светаго кралıа :·

154 Кои се поротци кльноу, и оправе оногази по законоу, и ако се по тоизи оправе обрѣте обліченіе истин'но оу оногаи оправьчіе кои соу оправили поротци, да оузме царство ми на техзи поротцѣхь враждоу по тисоущи перперь, а векıе потомь да несоу тизи поротци вѣровани, ни да се кто оть нихь ни моужи ни жены :·

159 О трьговцехь кои приходе :·

Коупци кои приходе нощію на ложище, ако ихь не припоусти владальць, или господарь села того, да облѣгоу оу селоу коупци по законоу царства ми како ıесть оу законницѣ. ако що изгоуби поутникь, онзи господарь и владальць и село все да плате, ıере ихь несоу оу село поустили :·

161 О соудоу и о пьр'цѣхь :·

На соуде кои се соуде прьци и кои се пре за свою причю, и онзи отпьрьчіа за що га при, да не волнь отпьрьчіа ине рѣчи 272v
говорити потворне на оногази пьрца, ни за невѣроу, ни за ино дѣло, развѣ да моу отпира . а кьда сьврьши соудь, ако що има по томь, да говори с нимь прѣдь соудіами царства ми, а да моу се не вѣроуе ни оу чемь що говори докле моу се не исправи :·

162 О приставехь :·

Пристави без книге соудине, що отсоуде, никамо да не гредоу ˙ развѣ коуде ихь посилаю соудіе, да имь пишоу книге ˙ и да не оучме приставь инога развѣ що пише книга . а соудіе да дрьже такожде книге каквено соу дали приставомь коихь соу послали . да ако боуде потворь приставомь, ıере боудоу ино оучинили него що пише книга, или ако боудоу прѣписали книге на инь образь, да имь ıесть оправданіе да гредоу прѣдь соудіе . и ако боудоу сьврьшили како пише оу соудіине книзѣ кое соудіе дрьже, да соу прави . ако ли се обрѣте ıере соу инако прѣтворили соудь, да им се роуцѣ отсѣкоу и ıезикь оурѣже :·

165 О потворницѣхь :·

Ако се обрѣте кои любо потворникь, аще кога потворомь с льжомь обезомь, таковіи да се каже како тать и гоусарь :·

О піаницахь :· 166

Піаница откоуда греде, и зарве кога или посѣче, или окрь-
273 вави, а не до сьмрьти, таковомоу піаници да моу се око изме и роука отсѣче ако ли піань задере, или капоучь скине, или иноу срамотоу оучини, а не окрьвави, да га бию сто стапи и да се врьже оу тьмницоу, и потомь да се изведе ис тьмнице и да се біе и поусти :·

О бащинахь лю(д)скихь :· 174

Людіе земліане, кои имаю свою бащиноу, землю и виноградe и коупленице, да соу волніи оть своихь виноградь и оть землıе оу прикію отдати, или црькви подложити, а виноу да ıесть работникь на томзи мѣстѣ, ономоузи господароу чіе боуде село, да ıесть вол'нь оузети оньзи виноградь :·

И ако кто що оухвати гоушено, или крадено, лицемь или 180
силомь оузето, всакы о томь да да сводь . ако кто боуде коупиль где любо, или оу земли царства ми, или оу инои земли, виноу да дасть о томзи сводь ако ли нѣ дасть свода, да плакıа по законоу :—

О гоусарѣхь и татѣхь :· 173

Властеле и властеличики, кои гредоу оу дворь царства ми, или Грькь, или Нѣмьць, или Срьбинь, или властелинь, или инь кто любо, ако доведе собомь гоусара или тата, да се онзи господарь каже како тать и гоусарь :·

Слава Ти, Отьче и Сыне и Светіи Доуше :·

(Primljeno za štampu u »Starinama« na sjednici I. Odjela 24. VI. 1948.)

VLADIMIR MOŠIN

STUDENIČKI PALIMPSEST

Među rukopisima Jugoslavenske akademije pod br. XIII 4 nalazi se ćirilski zbornik sa 273 lista, kojem je na kraju dodan jedan list od pergamene. Zbornik je sastavljen od dva dijela: »Otečnika« (zbornik asketsko-moralnih priča s dodatkom nekih apokrifnih sastava) i zbornika zakona, koji obuhvata Vlastarevu skraćenu sintagmu i izvod iz Dušanova zakonika (Studenički spisak). Prema paleografskim podacima i vodenim znakovima zaključuje se, da su oba dijela zbornika pisana u prvoj polovici XV. vijeka i tada su bila zajedno povezana u drvene korice prevučene kožom, kojom je prilikom na kraju (i vjerojatno na početku) ispred korica bio postavljen list pergamene. Knjiga je kasnije — u XVII. ili u početku XVIII. vijeka — bila restaurirana (više listova bilo je tada ispremiješano), ali je kasnije opet došla u trošno stanje, tako da je sad daska stražnjih korica otkinuta, a iza prednjih korica pa i u sredini knjige nedostaje po više listova (među njima i pergamenski list u početku rukopisa).[1] Na sreću sačuvao se stražnji pergamenski list, koji predstavlja za nauku naročit interes: to je jedan od rijetkih primjera ćirilskih palimpsesta.

Sačuvani pergamenski list malo je podvinut pod zadnju kvaternu rukopisa i zajedno s njom sašiven s ostalom knjigom. Razmjer je sačuvanog pergamenskog lista sada — 13 × 20 cm. Po krajevima, naročito sa strane, pergamena je otrcana, a na jednom mjestu duboko zaderana; na par mjesta nalaze se rupice usred lista. Na obje strane vide se tragovi opranog teksta. Na prvoj (unutrašnjoj) strani stoji zapis valjda iz doba uvezivanja Zbornika: „Сие и ст҃ое и дш҃еполɪзное писание ѿчникь“. Na spoljašnjoj strani nalaze se dva zapisa: prvi — brzopisom XV. vijeka — „Сїа ст҃аа книга г҃лѥмїи ѿчникь домꙋ Прѣчтⷭ҇ые оуспенїа Стꙋденїчьскые“; drugi — kasnijim rukopisom — „Сїа ст҃а книга монастира Стꙋденице ма...“ — Osim toga netko je, očevidno u naše doba, pokušao da na stražnjoj strani rekonstruira oprani tekst, te je prevukao crnim mastilom neke sačuvane sjenke. Tom prilikom točno je pogodio nekoliko slova, ali je nekoliko drugih pročitao sasvim krivo, te je time znatno pokvario ostatke teksta i otežao njihovo dešifriranje.

[1] Poređao sam pomiješane listove i pripremio za štampu opis rukopisa s tekstom zakonskog dijela Zbornika: štampa se u istoj knjizi »Starina« Jugoslavenske akademije.

Već sama činjenica, da je ovaj pergamenski list stavljen u Zbornik, kad je uvezivan rukopis u XV. vijeku, upućuje na pretpostavku, da bi on morao biti fragmenat iz mnogo starijeg rukopisa, koji se u XV. vijeku već toliko raspao, da nije vrijedilo rastaurirati ga, već je upotrebljen za uvez knjiga. Teško je pretpostaviti, da bi se to dogodilo već nakon nekih 100 godina od postanka rukopisa, mnogo je vjerojatnije, da je taj rukopis pripadao najkasnije XIII. vijeku. Ako se uzme u račun, da je »Otečnik« bio sastavljen i uvezan u Studenici (kako o tome svjedoče zapisi baš na pergamenskom listu), treba zaključiti, da je uništeni pergamenski rukopis pripadao najstarijoj knjižnici ove »carske lavre«. Značenje ovog nalaza potaknulo me je da pokušam, koliko je moguće, rekonstruirati i analizirati oprani tekst.

Zato je fragment fotografiran najprije u foto-laboratoriju Jugoslavenske akademije običnim leica-filmom pod bočnim osvjetljenjem, koje je pojačavalo reljefne sjenke starih slova. Time su dobivene konture pojedinih slova, ali se ipak nije još mogao uspostaviti tekst. Zato je ljubaznošću dr. Karla Webera u Institutu za sudsku medicinu i kriminalistiku izvršeno snimanje spomenika na ploču za infra-crvenu svjetlost (negativni materijal Gevaert JR ploča 9 × 12 anti-halo, s crvenim filterom, ekspozicija 10″, zaslonom 18, rasvjetom Nitrafot-lampa 1 m, razvijanje metol-hidrohinon 4′). Rezultat nije zadovoljavao, pa je zato u istom Institutu spomenik bio osvijetljen ultraljubičastim zrakama, te je pod utjecajem ul.-ljub. zraka tekst postao potpuno čitljiv. Nakon toga izvršeno je ultraljubičasto snimanje (fluorescencija): izvor svijetla — živina lučnica pod visokim tlakom, filtar U V 2-staklo žuti filter ispred objektiva, ekspozicija 12 sati, negativni materijal: Ako-pan ploče, razvijanje metol-hidrohinon 4. Iako na snimcima tekst nije izašao toliko reljefno, kao što se je vidio kod neposrednog gledanja, ipak se mogao rekonstruirati (osim onih mjesta, gdje je noviji zapis išao neposredno po starom opranom tekstu i kod hrpta knjige). Nakon rekonstrukcije g. dr. Weber ponovo je omogućio promatranje spomenika pod ultraljubičastim zrakama, čime se mogla provjeriti točnost rekonstrukcije. Na priloženim tablicama nalaze se snimci na infra-crvenim pločama, snimci pod ultraljubičastim zracima i rekonstrukcija teksta. Sadržaj slabo čitljivih mjesta rekonstruirao sam prema rukopisima Služebnika u Arhivu Jugoslavenske akademije br. III a 13 (XIV v.), III a 32 (XIV v.), III a 40 (XV v.) III c 2 i III a 42 (XVI v.), snimcima iz Služebnika Beogradske Nar. bibl. br. 116 (prema Lavrovu, Paleogr. obozr. br. 247)[2] i Hilandarskog svitka br. 2 (XIII v. — snimak iz moje zbirke), zatim prema štampanom Božidarevu Služebniku 1519 g. (u Arhivu Jugosl. ak. br. IV d 17). Nečitljiva su mjesta označena u tablici praznim konturama (liga-

[2] U daljem citiranju označivat ćemo skraćeno: Ob. — P. A. Lavrov. Paleografičeskoe obozrenie kirillovskago pisma. Enciklopedija Slavjanskoj filologii IV, 1 Petrograd 1914; Alb. — P. A. Lavrov Albom snimkov s jugoslavjanskih rukopisej bolgarskago i serbskago pisma. Izd. Otd. rus. jaz. i slovesn. I. Akad. Nauk, Petrograd 1916 (Encikl. slav. filol. Priloženie k vypusku IV, 1); Kar. — E. F. Karskij. Slavjanskaja kirillovskaja paleografija. Izd. Ak. Nauk. SSSR, Leningrad 1928.

tura TP — 5. r. v. — rekonstruirana je prema Norovskom psaltiru — Ob. br. 81 — i Bugarskim listićima 1277. g. — Arhiv Jugosl. Ak. XVIII 233).

Studenički palimpsest predstavlja fragmenat nekog Služebnika: sadržava odlomak velike jektenije. Širina polja na sačuvanoj strani 3—3,5 cm upućuje na pretpostavku, da bi približno toliko trebalo da bude i margina na onoj strani, koja je podvinuta pod posljednju kvaternu Otečnika: ovdje crvena slova u početku »prošenija« stoje kod samog hrpta knjige, te se mora zaključiti, da je pergamenski list morao biti barem 2 cm širi. Ako pretpostavimo, da ni gore, ni dolje list nije skraćen (na obje strane imamo jednako prazno polje po 2,7 cm; pergamenski list je malo kraći od visine Otečnika — po pola centimetra gore i dolje), treba pretpostaviti, da je pergamenski Službenik imao razmjer 15 × 20 cm. Tekst — vrlo lijep, krupan liturgijski ustav — raspoređen je u 11 redaka po 11—14 slova u retku. Slova su pisana na crti. Visina retka je 7 mm. Širina slova obično oko 5 mm, a kod M je 1 cm. Po općem izgledu tekst liči na najljepše primjere liturgijskog ustava XIII.—XIV. vijeka — Hilandarski liturgijski svitak br. 2 iz XIII. v., Besjede Konstantina prezvitera XIII. vijek, Gilferdingova evanđelja br. 1 i br. 3 iz XIII. v., Šestodnev Jovana Eksarha XIII. v., Slepčenski Služebnik Jugosl. akademije br. III c 13 iz XIV. v., Trebinjski Služebnik Jugosl. akad. III a 32 iz XIV. v., Liturgiju sv. Vasilija XIV. v. Jugosl. akad. III a 29, Liturgiju sv. Vasilija Beogr. N. bibl. 116 XIV. v., Milutinovo hilandarsko evanđelje 1316. g. Svako »prošenije« počinje se novim retkom. Početno slovo — široko »O« s poprečnim crticama gore i dolje — pisano je cinoberom i izvučeno ispred teksta na marginu. Posljednje riječi prošenija **Господоу помолимсѧ** — skraćuju se prema slobodnom mjestu: **Гоу помл.**, **Гоу п.** ili samo **Гоу** (isto kao u rkp-ma B. N. B. 116, Jug. ak. III a 13, III a 32, III a 40, III c 2 i dr.).

Prema jeziku spomenik predstavlja čistu srpsku, »rašku« recenziju. Nigdje nema ni velikog jusa (**плавающиихъ**, **шествоующиихъ** i t. d.) niti malog (**врѣменѣхъ**, **избавитисѧ**); nema ъ1, već ы koje se miješa sa и; tvrdi poluglas dolazi, valjda slučajno, samo jedamput (**всакомъ**), inače je svuda ь; tipična je reduplikacija vokala (**граддѣ**, **живоущиихъ**, **земльныихъ**); Od iotovanih vokala dolazi samo **ѥ** iza vokala (**всакоѥ**) i **ю** (**плавающиихъ** i dr.); **ꙗ** u ovim prošenijama ne dolazi.

Od pojedinih oblika treba zabilježiti:

Я — s uskom petljom, koja se počinje ispod vrha stabla i spušta do donje crte s malim proširenjem u donjem kraju (kao u Šestodnevu 1263. g. i drugim spomenutim spomenicima XIII. — poč. XIV. v.)

Ѣ — srazmjerna gornja prečka; petlja doseže do sredine stabla.

Ѣ — gornja petlja manja od donje, ali još nije zakržljala.

Ѳ — samo usko, jednake debljine u sredini i na krajevima, kao u svim spomenicima XIII. vijeka.

Ж — tipičan oblik XIII. vijeka sa skraćenim gornjim dijelom, ali još nezakržljanim; srednje se stablo ponešto izdiže iznad bočnih lukova.

З — je najviše slično tipu, koji nalazimo u Besjedama Konstantina prezvitera i u Šestodnevu: srazmjerni odnos glavnog dijela i repa, koji se spušta ili ravno ili s malim zavojem ulijevo; glavni je dio smješten između crta, desni donji ugao malo je zaobljen; nema skraćene glavice s tankim repićem, koji ili zakreće ulijevo širokim lukom ili se povlači daleko udesno (raniji tekstovi); isto tako nema jake zaobljenosti uglova, karakteristične za XIV. vijek i kasnije doba.

И — ima ravnu prečku ili u sredini slova ili malo podignutu.

К — najviše nalikuje na oblik u Šestodnevu, u Hilandarskom svitku, Gilferdingovu evanđelju br. 1 — desni je dio malo odvojen od stabla, ali ne gubi s njim jasnu organsku vezu.

М — je širokog oblika s pomalo koso nagnutim bočnim stablima i sa zaobljenom petljom, koja se vrlo malo spušta ispod crte; vrlo je slično oblicima u Gilferdingovu evanđelju br. 1 i u Šestodnevu, a i u ranijim spomenicima (na pr. u Slepčenskom apostolu XII. v.).

Н — ima kosu prečku u gornjem dijelu slova, katkada sasvim ispod lijevog stabla. Isti oblik nalazimo i u Gilferdingovu evanđelju br. 1 i u drugim spomenicima, a javlja se i ranije (u Pogodinskom psaltiru, Slepčenskom apostolu XII. v. i dr.).

О — o usko dolazi pored crvenog širokog i pored ѡ. Široko О s crticama gore i dolje, pisano cinoberom, nalazi se u početku svakog prošenija na margini. Isti oblik nalazimo u Pogod. psalt. XII. v. (Ob. br. 54, Kar br. 23), Šestodnevu, Gilferdingovu evanđelju br. 1 i u više spomenika XIII. vijeka; napose u istoj ulozi — na početku prošenija — u Hilandarskom svitku br. 2, Slepčenskom službeniku Jug. ak. br. III c 13, dok u drugim tekstovima XIV. v. na ovom mjestu obično stoji ѡ. Omega je široko, pravilnih lukova, srednji dio dolazi do sredine retka — oblik, koji se rađa u XIII. vijeku.

Р — ima dosta krupan srednji dio s malo zaoštrenim vrhom i razmjernim repom.

Ꙉ — je usko poput Е, jednake debljine u svim dijelovima.

Т — je pravilnog, simetričnog oblika.

Оу — pravilnog oblika kao u svim primjerima liturgiskog ustava XIII. v., a i u XIV. v. Kod Ѧ lijevi debeli potez spušta se bilo okomito, ili malo koso do crte, gdje debljina poteza čini pravi ugao s desnim, pomalo savijenim, tanjim potezom, koji se počinje tankom crtom odozdo i svršava zaobljenom kukom u desnom gornjem kraju.

Ѹ — uopće nema.

Х — potezi se sijeku u sredini retka; lijevi se počinje tankom crticom odozdo i zakreće u kuku na desnom gornjem kraju; drugi — debelim pritiskom iz lijevoga gornjeg ugla, ponešto je tanji u srednjem dijelu i deblji na krajevima. (Isti je u Gilf. evanđelju br. 1, Šestodnevu i dr.).

Ц — ima dosta dug rep, koji katkada doseže do idućeg retka (up. Besjede Konstantina prezvitera — Ob. br. 73, Pogodin. psalt. — Ob. 58 i dr. napose u Karejskom tipiku).

ѣ — ima stablo, koje se dosta visoko izdiže iznad retka, i prečku na visini gornje crte; bočne crtice na prečci jednako su duge (Up. Pogod. psalt. — Ob. 54; Posni i cvjetni triodi Beogr. N. Bibl. — Ob. br. 98 i 99; Norovski psaltir — Ob. — 77; Bolonjski psaltir. — Alb. br. 8; Kar. 32, 33 i dr.)

U sačuvanom fragmentu ne dolaze slova ѯ, Ф, Ц, Ч, Ѱ i Ѳ.

Kao što je rečeno, i po općem izgledu i po nacrtu pojedinih slova liturgijski ustav Studeničkog palimpsesta najviše liči na pismo Šestodneva 1263. g., Besjeda Konstantina prezvitera 1286., Grigorovićeva apostola 1277., Gilferdingova evanđelja br. 1 iz c 1284., Hilandarskog svitka br. 2 iz XIII. v. Osim posljednjeg svi su ovi spomenici s tačnim datumima iz druge polovice XIII. vijeka. Ipak se time datiranaje palimpsesta još ne može smatrati pouzdanim, jer u jednu ruku postoje i slični tekstovi iz kasnijeg doba (Nomokanon episkopa Raškog Grigorija 1305. g. — Alb. 50, Kar. 49; Milutinovo evanđelje 1316. g. — snimak u mom izdanju »Akti bratskog sabora iz Hilandara«. Godišnjak Skopskog filozofskog fakulteta IV, 1940, 179), a s druge strane nije isključeno, da su i u prvoj polovici XIII. vijeka mogli da postoje rukopisi sličnog tipa. Ovoj drugoj pretpostavci ne bi smetala čista raška redakcija palimpsesta, ier isti pravopis bez jusa i bez tvrdog poluglasa, bez ѣ namjesto ѣ u početku riječi i iza vokala, s jotiranim ꙗ, ѭ i ѥ na istom mjestu, dok iza konsonanta u istoj ulozi dolaze nejotirani vokali — nalazimo već u spomenicima samog sv. Save,[3] u prvom redu u Karejskom tipiku, koji mi smatramo originalom s njegovim autografom.[4] Ne bi tome smetao ni ustavni »liturgijski tip« palimpsesta, koji odudara od dugačkog i uskog pisma Miroslavljeva evanđelja, druge ruke Vukanova evanđelja, poveljâ Andrije Humskog Dubrovniku, jer su pored te grafike »zetsko-humske redakcije« u prvoj četvrtini XIII. vijeka postojali i drugi tipovi pisma,

[3] Vidi A. Belić. Učešće sv. Save i njegove škole u stvaranju nove redakcije srpskih ćirilskih spomenika. Svetosavski zbornik I, Beograd 1926 211—276. Velika je zasluga prof. Belića, što je u ovom radu točno postavio i problem zetsko-humske redakcije, koja je u Miroslavljevu evanđelju imala kulminaciju dužeg prethodnog razvoja i koja se preko Vukanova evanđelja i pravnih spomenika organski veže s t. zv. »bosanskom školom«.

[4] Pitanje originalnosti ovog spomenika dosada još nije bilo predmet specijalne analize. Ćorović je u svom izdanju Spisa sv. Save, nazivajući sačuvani dokumenat »prvim prepisom«, pretpostavio, da bi to mogao biti i original (str. IV.), a na drugom miestu, gdje poriče originalnost najstarijem sačuvanom primjerku Hilandarskog tipika, baš upozorava, da ovaj nema ni potpisa ni pečata Savina, »kako je to slučaj kod Karejskog tipika« (str. IX.). Pečat su specijalno proučavali Dučić (Starinar I, 1884, 15—16) i Petar Popović (Prilozi za knjiž. IV, 1925, 248—250). Proučavao sam ga i ja i fotografirao spomenik u Hilandaru. U svakom slučaju, ovaj je voštani pečat s otiskom prstena sa Savinim monogramom originalan. Naročito se mora skrenuti pažnja na ligaturu AB, koja se nalazi i na pečatu i u potpisu Savinu na tipiku. To je vrlo stara ligatura, koju nalazimo ranije u Ostromirovu evanđelju i u Mstislavovu evanđelju, a iz bližeg doba nalazimo baš u Srbiji u Bratkovu zapisu na njegovu mineju, nastalom u doba Savina brata kralja Vladislava. Druga je paleogrfska crta za dokaz originalnosti Savina pečata — nacrt slova A s kratkom visećom petljom, karakterističan za najstarije ćirilske spomenike, a i za Nemanjinu Hilandarsku povelju.

kako o tome svjedoči čuveni Parimejnik Beogr. N. bibl. br. 22 (nestali još za prvoga svjetskog rata), a i dvije druge ruke Vukanova evanđelja, Karejski tipik i hilandarska povelja Stefana Prvovjenčanog, gdje nalazimo niska i široka slova. Što se pak tiče baš nacrta pojedinih slova, vidjeli smo, da se mnogi slični oblici nalaze i u južnoslovenskim spomenicima XII. vijeka (Pogodinski psaltir i dr.), ukoliko u njima dolazi kaligrafsko liturgijsko pismo. Koliko je nesiguran paleografski kriterij kod datiranja takvih spomenika, najbolje svjedoče dva primjera o griješkama, koje su se dogodile najvećim autoritetima u paleografiji. Jedan je primjer — povelja Gospodina Stefana (Dečanskog) iz doba kad je bio namjesnik u Zeti, pisana lijepim ustavnim pismom, koja se ranije smatrala za povelju velikog župana Stefana (Prvovjenčanog) i koju je Lavrov (a prema njemu Karski) naveo kao povelju Prvovjenčanoga bez primjedbe o tom, koliko se oblici slova ne slažu s navedenim datumom (razlika od 100 godina.)[5] Još je zanimljiviji slučaj s rukopisom Varlaama i Ioasafa u arhivu Jugosl. akademije br. III b 15, koji je Ružičić datirao XIII. vijekom, Daničić i Conev stavište ga u XV., Jagić čak u XVI., a koji stvarno, na osnovu vodenih znakova, mora da bude datiran sedamdesetim godinama XIV. vijeka.[6]

Čini se, da bi se Studenički palimpsest uza svu svoju sličnost rukopisu Milutinova evanđelja i drugih spomenika iz početka XIV. vijeka ipak morao datirati ranijim vremenom. Pored nedostataka ma kakvih zaobljenih nacrta, koji čine prijelaz prema poluustavu XIV. vijeka, mora se uzeti u račun veća »fundamentalnost« teksta, — slova su šira i kaligrafičnija nego u XIV. vijeku; zatim za ranije doba govori i to, što I uopće nema (vidi naročito grupe ни), mali broj skraćenica (nad retkom dolazi samo А, Г, Ѳ i Т u ѿ), pa i spomenuti ъ u riječi всакомъ. S druge strane teško bi bilo datirati palimpsest i vremenom prije sredine XIII. vijeka, jer u svim srpskim spomenicima toga doba[7] mogu se konstatirati

[5] Stojanović, Stare srpske povelje i pisma I, 1929, br. 45 (str. 40); Lavrov, Alb. br. 93: Karski br. 28. Isto je tako pogrešno navedena kao povelja Prvovenčanoga i Dragutinova, koja se isto tako smatrala poveliom Prvovenčanoga (Stojanović br. 6; up. G. Čremošnik, Studije iz srpske paleografije i diplomatike. Glasnik Skopskog naučnog društva XXI, 1940, 9): Alb. 94, Kar. 29.

[6] Ružičić, Spomenik Srp. akad. XXXVIII, 145; Na Daničića se poziva Novaković u Glasn. Srpsk. uč. dr. L, 1881, 54; B. Conev, Kirilski rukopisi i staropečatni knigi v Zagreb. Sofija 1912 (Sbornik na Blgarskata akademija na naukite kni. I, br. 100 str. 39; V. Jagić. Historija književnosti hrvatske i srpske I. 1867, 102. Filigrani: dva kruga s crtom među njima, sjekira i kruška s listovima.

[7] Pored Miroslavljeva evanđelja upotrebio sam za poređenje: Vukanovo evanđelje (Lavrov. Ob. br. 171—177; Alb. br. 45; Kar. br. 26—27), Nemanjinu hilandarsku povelju (Snimak Sevastjanova; up. fot. snim. Srp. akad. br. 7933 i 8866-1), Hilandarsku povelju Prvovjenčanog (moj snimak; up. snimak kod A. Solovjeva u Prilozima V, 1925 str. 81), Karejski tipik (moj snimak; postoji u arhivu Srp. akad.), Parimejnik Beogr. N. bibl. br. 22—300 (Ob. br. 178—183; Alb. 46; Kar. 39), Bratkov minej (Obozr. 191; Alb. 47), Šestodnev 1263 (Ob. 185—203; Alb. 48; Kar. 38); Apostol đakona Teodora 1277 (Alb. 49). Svrliške evanđ. odlomke (Iljinskij. Sverližskie otryvki, Stat'i po slavjanov. II, SPB. 1906; Ob. 204—205), Gilferdingovo evanđelje br. 1 oko 1284 (Ob. 206—218; Kar. br. 42), Besjede Konstantina prezvitera

izvjesne zajedničke pojave, koje se kasnije gube, a kojih ne nalazimo ni u palimpsestu. Na žalost sačuvani fragment nema nekih slova, koja su baš značajna za datiranje rukopisa iz dotičnog doba — Ч i ѱ, ali Я, Б, Ж, З, Ѣ i Ѡ daju izvjesne podatke za orijentaciju u ovom pitanju.

Я u Miroslavljevu evanđelju, Nemanjinoj povelji, u drugoj ruci Vukanova evanđelja (l. 10) i u Bratkovu zapisu ima još stari oblik s malom, obično zaoštrenom visećom petljom, koja se počinje ispod vrha stabla i ne doseže do donje crte. Savin Karejski tipik, povelja Prvovjenčanoga i prva i treća ruka Vukanova evanđelja ponajviše imaju petlju, koja se proteže do donje crte, ali je na kraju zaoštrena; isto je tako i u Beogr. parimejniku. Međutim, katkada već u prvoj ruci Vukanova evanđelja (слышасте — Ob. br. 172), a stalno u tekstu Bratkova mineja dolazi А s dugom i uskom petljom, pomalo raširenom na donjem kraju, koji doseže do donje crte. Ovaj tip, koji se uostalom javlja već u XII. vijeku u Pogodinskom psaltiru pored nacrta s dugom zaoštrenom crtom (up. Slepčanski apostol, gdje ovaj nacrt dolazi pored nacrta s visećom petljom) usavršuje se u poveljama iz Uroševa doba i u Šestodnevu, te redovno dolazi u svim spomenicima iz druge polovice XIII. vijeka.

Б u Vukanovu evanđelju, Nemanjinoj povelji i povelji Prvovjenčanoga dolazi s približno jednakim petljama; umanjena gornja petlja javlja se u Bratkovu mineju, ali mi je nalazimo i ranije u Karejskom tipiku (pa i u još starijim spomenicima — Pogodinskom psaltiru, pa čak i u Suprasaljskom rukopisu). Ali opet bi se moglo primijetiti, da je u Karejskom tipiku i u Bratkovu mineju donja petlja nešto niža i šira, dok je gornja trouglasta. Međutim, sasvim sličan oblik nalazimo u Bističkoj i Limskoj povelji, u Šestodnevu i kasnijim spomenicima.

Ж je u palimpsestu izraženog mlađeg oblika od pet poteza sa znatno smanjenim gornjim dijelom. Ovaj je oblik tuđ i Miroslavljevu i Vukanovu evanđelju, ali se (pored običnog tropoteznog nacrta) katkada javlja u Nemanjinoj povelji i u Karejskom tipiku, a stalno dolazi u Bratkovu mineju, Uroševim poveljama, Šestodnevu i kasnije.

Za З već je rečeno da se razlikuje i od starijeg oblika s tankim, daleko otegnutim udesno ili široko uvijenim ulijevo repićem, a podudara se s nacrtima, koje vidimo u Bratkovu mineju u Šestodnevu, ali i ranije u Karejskom tipiku.

Ali su najkarakterističniji nacrti za slova ѣ i ѡ. Omega je baš u XIII. vijeku doživjelo promjenu: dok u spomenicima XII. vijeka dolazi s visokim srednjim dijelom, u XIII. vijeku javlja se nov oblik s niskom sre-

(Ob. 219—224), Urošev prijepis Vladislavove povelje Bističkom manastiru i Uroševu Stonsku i Limsku povelju (fot. snimci iz Hilandarskog arhiva: u Arh. Srp. akad., pod br. 7903-b i 8876, gdje su i snimci Dragutinovih i Milutinovih povelja pisanih ustavnim pismom). Dubrovačke povelje iz istog doba nisam uzeo u razmatranje, jer se baš u njima tada odigrava proces stvaranja novog tipa kancelarijskog brzopisa, koji je tako lijepo prikazao Čremošnik u svojoj studiji u Glasn. Skop. naučn. dr. XXI, 1940. i u raspravi o bosanskim i humskim poveljama srednjega vijeka u Glasniku Zemaljskog muzeja u Sarajevu 1948, 103—143; up. moju recenziju u Hist. zborniku 1949.

dinom: u Bolonjskom psaltiru (u četvrtom deceniju XIII. v.) nalazimo oba nacrta. Ali u srpskim spomenicima možemo da pratimo još jednu pojavu u razvoju mlađeg oblika: u spomenicima iz prve polovice XIII. vijeka, tamo, gdje dolazi mlađi oblik, njegovi su bočni lukovi stavljeni koso, tako da se slovo znatno sužava prema gore. Tako je u Karejskom tipiku (n. pr.: А ѡ иномь всемь), u povelji Prvovjenčanoga (ѿ морске землѥ), u trećoj ruci Vukanova evanđelja (Ob. br. 175), u Beogradskom parimejniku (Ob. br. 181) pa i u Bratkovu mineju. Međutim počevši od sredine XIII. vijeka nalazimo omegu s pravilnim polukružnim lukovima: Šestodnev (Ob. br. 185 — ѡца — pored starijeg nacrta ѡбразь — Ob. br. 187), Svrliški odlomci (Ob. br. 204), Besjede Konstantina prezvitera (Ob. br. 223) i druge. Ranije nalazimo isti oblik u poveljama iz Uroševa doba (Bistričkoj, Stonskoj i Limskoj). Naročito moramo upozoriti na nacrt ѡ sa svedenim lukovima u posljednjem retku prve strane palimpsesta — ѡ врѣменѣхь.

Isto toliko značajne su i promjene, koje su nastale u XIII. vijeku na slovu ѣ. Dok u Nemanjinoj povelji, Karejskom tipiku, u sve tri ruke Vukanova evanđelja, povelji Prvovjenčanoga Hilandaru i u Beogr. parimejniku ovo slovo ima nizak oblik, tako da se stablo ili uopće ne diže iznad retka ili se diže tek vrlo malo, tako da prečka leži ispod gornjeg ruba retka, — već u Bratkovu mineju nalazimo ѣ s uzdignutim stablom i prečkom, koja leži na gornjoj liniji. To se ponavlja u Šestodnevu, Svrljiškim odlomcima, Besjedama Konstantina prezvitera. Isto vidimo i u pomenute tri povelje iz doba kralja Uroša I. iz sredine XIII. vijeka.

Uspoređujući nacrte drugih slova (к, м. оу, х i dr.), koje nalazimo u palimpsestu s njihovim oblicima u ovim poveljama iz Uroševa doba, vidimo, da se svi oni nalaze i ovdje, te stoga možemo nagađati, da bi se sredina XIII. vijeka mogla uzeti kao ranija hronološka granica za datiranje palimpsesta, dok bi se kasnija pomakla prema kraju XIII. vijeka. Šestodnev 1263. g., koji ima i najviše sličnih nacrta, a čiji je i cijeli tip kaligrafskog pisma, malo naklonjenog udesno, vrlo sličan pismu palimpsesta, čini nam se, da je najbliži spomenik i u hronološkom pogledu.

Gotovo svi navedeni srpski spomenici XIII. vijeka nalaze se izvan granica Jugoslavije. Nemanjina Hilandaraska povelja, koja se čuvala u Beogradskoj Narodnoj biblioteci, nestala je još za prošlog svjetskog rata; tada su nestali i divan po svom pismu Beogradski parimejnik, a i Bratkov minej. Karejski tipik, povelja Prvovjenčanog i pomenute povelje iz doba Uroša I. čuvaju se u Hilandaru. Šestodnev se nalazi u Moskovskom Istorijskom muzeju, fragmenti apostola 1277. — u Moskovskoj Publ. biblioteci im. Lenjina (Rumjancevski muzej), Gilferdingovo evanđelje br. 1 iz g. 1284. i br. 3, pa i Besjede Konstantina prezvitera — u Lenjingradskoj Publ. biblioteci, Norovski prolog, koji se datira XIII. vijekom — u Moskovskoj Lenjinskoj biblioteci, fragmenat Slova Jefrema Sirina, koji se također datirao istim vijekom, izgorio je zajedno s ostalim rukopisima Beogradske narodne biblioteke za prvog fašističkog napada na

Beograd u aprilu 1941. g. Osim Miroslavljeva evanđelja (u Narodnom muzeju u Beogradu) od datiranih spomenika[8] ostali su samo Ilovicka krmčija u Arhivu Jugoslavenske akademije i Svrljiški odlomci u Arhivu Srpske akademije. Pored ovih čuvenih spomenika, od kojih svaki prikazuje naročiti tip ustavnog pisma XIII. vijeka, Studenički palimpsest predstavlja zaseban interes jer u njemu imamo spomenik lijepog kaligrafskog liturgijskog ustava onog doba.

[8] Malobrojni rukopisi iz XIII. vijeka koji se čuvaju u Dečanskom manastiru, Pećkoj patrijaršiji, sv. Trojici kod Plevlja i u drugim manjim zbirkama, datirani su na osnovu paleografskih podataka.

STJEPAN IVŠIĆ

PRIJEVOD „LUCIDARA" HONORIJA AUGUSTODUNENSISA U PRIJEPISU GVERINA TIHIĆA IZ GODINE 1533.

I. Uvod

1. Pod natpisom Elucidarium, Elucidarius ili Lucidarius postalo je od početka 12. do početka 19. vijeka mnogo spisa. Pod jednakim natpisom dolazi često vrlo različan sadržaj: teologija, alkemija, astronomija, medicina, muzika i dr. Poznato je, osobito poslije studije Karla Schorbacha »Studien über das deutsche Volksbuch Lucidarius und seine Bearbeitungen in fremden Sprachen« (= Quellen und Forschungen zur Sprach- und Culturgeschichte der germanischen Völker, Heft LXXIV, Strassburg, 1894), da se između mnogobrojnih rukopisnih i štampanih sredovječnih djela pod spomenutim natpisom mogu izdvojiti dva, što stoje u tješnoj svezi, iako se i ona sadržajem i namjenom razlikuju.

Prvo je latinskim jezikom pisani »Elucidarium sive dialogus de summa totius christianae theologiae« Honorija Augustodunensisa iz početka 12. vijeka, oveći dogmatski priručnik za teologe, razdijeljen u tri knige (dijela), od kojih je svaka razdijeljena opet u više glava (prva u 33, druga u 32 i treća u 21 glavu), a svaka glava u više ili manje pitanja.[1]

Drugo je na njemačkom jeziku složeni Lucidarius s kraja 12. vijeka (između godine 1190 i 1195), katekizam vjere i znanja tadašnjega vremena, određeno za pouku laicima.

Honorijev latinski »Elucidarium« učeno je teološko djelo, a njemački »Lucidarius« sastavljen je za »opće obrazovanje«. Njemački »Lucidar« nastao je doduše ugledanjem na Honorijev »Elucidarij« (prema njemu je naziv djela, dijaloški oblik, dioba u 3 knige, znatan dio zajedničkoga sadržaja), ali su u nj ušli samo izabrani teološki dijelovi u obliku shvatljivu za laika, a ostali je teološki dio zamijenjen opsežnim dijelovima iz geografije, kozmografije, astronomije, meteorologije, prirodnih nauka i dr.

[1] Ja se ovdje služim izdanjem u Migne-a, Patr. ser. lat. 172, stup. 1109—1176, sa sadržajem na stup. 1465—1475. O samom Honoriju († 1152) v. u Wetzer u. Weltes Kirchenlexikon 6, 1889. stup. 268 i d. i u Realencyklop. f. protestant. Theol. u. Kirche 8, 327 i d.

Sastavljači su se, kako danas znamo, i u tim dijelovima poslužili dvjema djelima istoga Honorija, i to »Imago mundi« i »Gemma animae« ili srodnim djelom »Aurea Gemma«, i trećim, Honoriju pripisivanim djelom »Philosophia mundi« Vilhelma Concheskoga (v. Schorbach o. c. 160 i 276). Nemački »Lucidar« ide među najraširenije pučke spise. Vrlo se mnogo prepisivao, a poslije štampao. Schorbach je po različnim bibliotekama našao 42 prijepisa i 82 izdaña (prvo oko g. 1481, a posljedñe oko g. 1706). Prevodio se i na druge jezike. Rano je preveden i na češki jezik, a sa češkoga jezika, negdje u prvoj polovini 15. vijeka, preveden i na hrvatski jezik (sa 96 pitaña). Hrvatski je tekst sačuvan u dva glagoljska rukopisa (u Žgombićevu i u Petrisovu zborniku). Izdao ga je Ivan Milčetić u 30. knizi »Starine« s uvodom, u kome se poslužio Schorbachovom studijom.

Latinski Honorijev »Elucidarij« imao je također neobičan uspjeh. Sačuvao se u nebrojenim prijepisima počevši od 12. vijeka i u štampanim izdañima od 15. vijeka. Od 13. vijeka počeo se i prevoditi, pa je preveden na mnogo jezika. Schorbach spominje prijevod francuski, provansalski, talijanski, gelski, engleski, islandski, švedski, nizozemski i dva ñemačka. Osobito je bio raširen francuski prijevod, u kojem se mogu razlikovati dvije recenzije: starija i mlaña. Starija recenzija, kojoj pripadaju rukopisi 13. i 14. vijeka, sadržava potpun latinski tekst, a mlaña, kojoj pripadaju potoñi rukopisi i izdaña, sadržava kraći tekst s nekim promjenama i dodacima, koji i ne pristaju u teološko djelo. Treću knjigu, koja u glavnom govori o sudñem danu, o mukama osuđenih i radostima blaženih, preveo je u stihovima na starofrancuski jezik Gillebert de Cambray u 13. vijeku (v. Schorbach o. c. 231—243).

Kako je naš prijevod, koji se ovdje izdaje, izišao iz talijanskoga, treba da kažem nešto i o tome prijevodu. Talijanski Lucidario[2] nalazi se u mnogo rukopisa, od kojih će biti najstariji jedan florentinski iz 14. vijeka (Bibliioteca Riccardiana, god. 1307). U Firenzi je Schorbach našao još 10 mlañih rukopisa (v. Schorbach o. c. 245 i dr.). Talijanski je prijevod i mnogo puta štampan; samih inkunabula prema Hainu, Copingeru i Reichlingu ima 11.[3]

Talijanski tekst, kakav je ušao i u štampana izdaña, slobodniji je prijevod kao i francuski, namijeñen širemu krugu čitalaca, pa su i u ñemu

[2] Prema tome talijanskom nazivu zovem Lucidar i naš prijevod, koji je načinien po talijanskom.

[3] V. Hain »Repertorium ...« pod br. 8816—8821, Copinger »Supplement to Hains Repertorium« pod br. 3043—3045 i Reichling »Appendices ad Hainii-Copingeri Repertorium ...« pod br. 1235 i 1236. — Po godinama štampaña reñaju se ta izdaña ovako: 1482 (Bologna, Hain 8817), o. 1486 (Senis, Reichl. 1235), 1490 (Ferrara, Cop. 3043), 1490 (Firenze, Hain 8818), o. 1490 (Firenze, Hain 8816), 1494 (Firenze, Cop. 3044), o. 1495 (Firenze, Reichl. 1236), 1496 (Milano, Hain 8819), 1496 (Bologna, Cop. 3045), 1496 (Venetiis, Hain 8820), 1499 (Milano, Hain 8821). Od tih 11 inkunabula otpadaju 4 na Firenzu (1490, o. 1490, 1494 i o. 1495), 2 na Bolognu (1482 i 1496), 2 na Milano (1496 i 1499), po 1 na Sienu (o. 1486), Ferraru (1490) i Mletke (1496). — Prema Hainu (br. 8803—8807) i Copingeru (br. 3041 i 3042) ima 7 inkunabula ñemačkoga prijevoda »Elucidarija«, a francuske 4 (u Copingera br. 3046—3049).

neke glave potpuno izostavljene i mnoga pitańa skraćena, a neka su dodana, koja i ne pristaju u Honorijevo dogmatsko djelo. Takva su na pr. pitańa u 43. glavi o čovječjem začeću.

Poslije ovoga možemo prijeći na hrvatski prijevod.

2. G. B e n k o H o r v a t, prokurist Hrvatske sveopće banke u Zagrebu, sakupljač starih novaca i drugih umjetnina, dobio je godine 1920 u Padovi od svoga prijatelja dra. Antonija De'Vej osim drugih starina (v. »Novosti« br. 287 od 17. X. 1939) i jedan hrvatski latinički rukopis, u kome sam utvrdio prijevod Honorijeva »Elucidarija« u mlađoj redakciji.[4]

Rukopis je pisan na papiru širine 15 i visine 20 cm i broji 84 iskonski paginirana lista. Rukopis je krń; sadašńi prvi list nosi cifru 2 s početkom teksta »P o č i ń u k ń i g e o d m e š t r a i u č e n i k a«, a posljednji 88, pa je, kako se iz paginacije vidi, propao list 1., 12., 84.—86., i k tomu, kako se prema sadržaju može utvrditi, list sa cifrom 89, dakle svega 6 listova. Prema tome bi sadašńi rukopis trebalo da broji 83 lista. Naš broj 84 izlazi otud, što su cifrom 56 označena d v a lista. Konac, kojim su sveščići (kvaternioni) bili nekad povezani, popucao je, pa se rukopis raspada na nekoliko dijelova, a i neki su se listovi otkinuli. Rukopis je bio metnut u slobodne korice od kartona. Tekst je, koliko je sačuvan, posve čitak. Pisan je dosta krupnim, nadesno vučenim slovima (v. snimke). Prvo slovo u početne riječi, a gdješto i cijele prve riječi svake pojedine glave pisane su crvenom tintom; ńome su pisani i brojevi strana i glava, i veliko *V* i *M*, prva slova pokraćenih riječi *učenik* i *meštar*. Neka su takva slova izvučena i zelenom tintom, kojom je gdješto napisano i samo početno slovo (u. gl. 20. i dvije početne riječi). Osim toga su neka početna slova iskićena; od velikoga O načińeno je dva puta (na l. 60[a] i 73[b]) čovječje lice. U rkp. ima samo jedna mlađa bilješka na dońoj okrajini l. 64[a] *chomitis Jseppi de Pellegrini.*

Iz samoga rukopisa saznajemo, kad je i gdje je pisan, i tko ga je pisao, jer na l. 29[a] čitamo crvenom tintom ove stihove:

Of kvaternac treti: Gverin Tihić piše,
Jur tomu deveti: dan mimošal biše.
Ulizlof dan htiše: bit Zadru, gdo pita,
Tisuć pet sat više: tridest i tri lita.

Prema onome, što ću malo dalje reći, ti stihovi znače: Već je minuo deveti dan, kako Gverin Tihić piše ovaj treći k v a t e r n i o n (t. j. sveščić,

[4] Naš je rukopis, dobivši ga na ogled od ńegova vlasnika, objavio već pokojni profesor Rudolf S t r o h a l u jednom malom člančiću u »Obzoru« u broju od 4. V. 1935 pod natpisom »Jedan hrvatski književni spomenik iz god. 1533.« U tom člančiću o samom djelu nije ništa rečeno, osim da mu je sadržaj »p o b o ž n a r a z m a t r a n j a u f o r m i p i t a n j a i o d g o v o r a«. Strohal je cio rukopis bio i prepisao, i svoj prijepis, popraćen samo istim člančićem, predao našoj Akademiji, da ga ona štampa. No taj prijepis, vrlo loš, ostao je neštampan.

koji će se poslije vezati u knjižicu), i to u Zadru godine 1533 na dan mletačkoga ulaska u grad, t. j. 31. srpnja.[5]

K tomu na l. 36[a] čitamo ove stihove:

Hvala na sfem Bogu: budi gospodinu,
Ki da kripost mnogu: Tihića Gverinu,
Da ofde počinu: dospif libar prvi,
Da po tom načinu: još drugi odbrvi.

Ovi drugi stihovi posve su jasni. Oni se čitaju na kraju 29. glave, a iza njih na idućem l. 36[b] dolazi natpis »O f d i p o č i ń u d r u g e k ń i g e«. Rekao sam već, da se cio »Lucidar« dijeli u tri »knige«, pa Tihić, svršivši sretno prvu k ń i g u (»dospif libar prvi«, zahvaljuje Bogu moleći ga, da mu da snage, da svrši (»odbrvi«) i drugu. Na kraju d r u g e knige nema takve zahvale, a da li je bila na kraju t r e ć e, ne znamo, jer je posljedni list rukopisa propao.

Iz spomenutih stihova saznajemo, eto, da je naš rukopis pisao G v e r i n T i h i ć godine 1533 u gradu Zadru.

3. Mi smo prije, nego što je izišao na javu naš rukopis, znali za jednoga »Gvarina« Tihića iz F o r t i s a, koji u svojem djelu »Viaggio in Dalmazia« I, 1774, (u § 2. De letterati, che nacquero, o fiorirono nel XVI secolo a Sibenico; e de pittori), na str. 147 piše: »Guarino Tichich, o sia Tranquillo, visse nel principio del XVI secolo, e lasciò delle poesie sacre mss.«

Od pobožnih piesama toga Tihića nije se do danas ništa našlo. No za njega znamo da je bio š i b e n s k i n o t a r. U »Vjesniku za arheologiju i historiju dalmatinsku« 43, 1920, objelodanio je prof. dr. Petar K o l e n d i ć članak o slikaru Jurju Ćulinoviću (* 1434 ili 1435, † 1504). Iz priloženih se latinskih dokumenata u tome članku vidi, da je Gverin Tihić (»Guarinus Tranquillus«) djelovao kao notar u Šibeniku godine 1513—1525, 1536—1538, 1541—1542 (v. Vjesn. 43, 185, 187, 188, 189). Spremajući za izdanje ovaj Tihićev rukopis obratio sam se za pomoć dobru poznavaocu šibenske prošlosti don Krsti Stošiću u Šibeniku moleći ga, da mi javi, što on zna o notaru Gverinu Tihiću. Poslao sam mu i fotografiju iz našega rukopisa, da isporedi njegovo pismo s pismom u notarskim aktima, iz kojih nisam mogao dobiti fotografije. Osim toga sam ga pitao, razumije li on stih: *Ulizlof dan htiše: bit Zadru* . . . Don Krsto mi je, iako je živio u teškim prilikama, u pismu od 15. VI. 1943. i u pismu od 2. VII. 1943. napisao sve, što je tada znao. Iz njegovih odgovora, osnovanih na arhivskoj građi, izlazi, da se Gverin Tihić rodio oko godine 1490, a umr'o valjda godine 1553. Njegovi se notarski akti od godine 1513 do 1553 na-

[5] Strohal je iz ovoga zapisa izveo zaključak, da je Gverin prije našega rukopisa napisao ili prepisao dvije druge knige. Da »kvaternac« ovdje znači »kvaternion«, to se vidi i prema rukopisu, jer 29. list, na kome je taj zapis, može pripadati t r e ć e m u sveščiću ili svežnjiću našega rukopisa.

laze u 5 fascikula, i to u I. iz g. 1513—1529, u II. iz g. 1530—1531. 15. VI. i 1535. 9. II.—1536, u III. iz g. 1537—1539, u IV. iz g. 1540—1542 i u V. iz g. 1543—1553. Prazninu u notarskom radu između akta od 15. VI. 1531 i akta od 9. II. 1535 objašńava Tihić bilješkom ispred akta od 9. II. 1535, u kojoj kaže, da se vratio iz Z a d r a, gdje je uređivao službene tabularne knige šibenske općine u vrijeme gradskih knezova kapetana Alojza Veniera (1532-34) i Andrije Grittija (1534-37). Prema tome je Gverin živeći i radeći nešto preko tri godine i po u Zadru, u tome gradu 1533 napisao i naš rukopis. Meni nejasnu oznaku *»ulizlof dan«* tumači don Krsto kao prijevod talijanskoga »Santa Entrata (Intrada)«, t. j. blagdan mletačkoga ulaska u Zadar (god. 1409), koji se vrlo svečano slavio svake godine 31. srpńa (v. Enc. Italiana XXXV 897[b]). Osim Gverinovih notarskih akata drugog književnog rada nije ni don Krsto našao. Za pismo našega rukopisa veli da je istovetno s pismom u notarskim aktima, samo je u ńima za trećinu sitnije. Za ogled pisma poslao mi je don Krsto kopiju Gverinova potpisa iz II. fascikula s lista 341 *Guerinus Tranquillus huius libri notarius.*

Za muško ime G v e r i n (od tal. *Guerrino* ili *Ouirino*) naš Akad. rj. donosi jedinu potvrdu iz XVI vijeka: »Gverin Tihić. Mon. croat. 248. (1546).« Iz Kukuljevića se vidi, da je taj Gverin Tihić bio »očit oblastiu cesarskom notarii i počtovane općine rečke svetoga Vida kančeler«, koji je spomenute godine napisao glagoljski kupoprodajni akt između nekoga Pavla Peršulinića iz Kastva i Ivana Premuvića, priora kloštra sv. Jeronima na Rijeci. Nastaje pitanje, je li ovaj Gverin Tihić, riječki notar iz godine 1546, isti čovjek, koji je prije 13 godina u Zadru pisao naš rukopis.[6] Da nam je moguće pregledati posljedńi fascikul Tihićevih notarskih šibenskih akata, možda bismo prema eventualnoj praznini ili kakvoj bilješci mogli što pouzdano reći. Ovako možemo samo nagađati. Sudeći prema glagoljskom pismu riječkoga akta, koji se čuva u arhivu Jugoslavenske akademije, taj bi akt, kad ga isporedimo sa naprijed spomenutim potpisom, mogao doista biti od ruke toga potpisa, t. j. od Gverinove. Vrijedno je spomenuti, da na tome g l a g o l s k o m aktu u notarskom znaku stoje l a t i n i č k i inicijali *G. T.* U prvoj polovini 16. vijeka glagolica nije bila tuđa ni u zadarskoj ni u šibenskoj okolini, pa bi i šibenski notar Gverin Tihić, koji je obično svoje notarske akte pisao latinski, mogao bez veće teškoće prijeći i na glagolsko pismo. Spomenuti riječki glagolski akt iz godine 1546 izdao je Kukuljević (v. Acta Croatica, str. 248) nepotpuno; izostavio je gotovo polovinu teksta, za koji je držao da nije znatan. No za nas je odlučan cio tekst, pa ga zato donosim ovdje (u latiničkoj transkripciji, u kojoj se j uzima za đerv, a *j* za nenapisano *j*).

1546. (č. f. k. e) na dan 12. (.b ï.) miseca aprila, na Reki s(ve)toga Vida pod ložom općenskom, prid miser Trifunom Drago, Antonom Purkl'nim Kapitanićem, Valkom Matetićem i prid Jurjem Litanićem od Kastva na to jiminih i uprošenih svidokov. Ondi Paval Peršulinić od Kastva dobrohotno obeća i zaveza se dati i pridati ovdi na Reki počtovanomu otcu fra Jivanu Premuviću, priuru kloštra

[6] Strohal je mislio, da jest.

s(ve)toga Jeronima na Reki reda s(ve)toga Aguština, ondi kipom budući i od rečenoga Pavla kupujući kantinari sedam vulne bele, dobre i prijatne, kastavske od parvoga strižen'ê, po jimenu grintavice, na miru debelu od Kastva po račun libar 32 (b ï.) sol(dini) 8 (.3.) kantinar, na konat ke cine rečeni Paval jima i priê od rečenoga g(ospo)d(i)na priura u pinezih pripravnih i brojenih libar četirdeset i tri, soldini osam, ča jest pol cine, a drugu polovicu cine rečeni g(ospo)din priur obeća i zaveza se dati i zbursati jistomu Pavlu, kada ta Paval rečenu vunu slobodnu i prostu dade i preda rečenomu g(ospo)dinu priuru ali ki za ńega bude ovdi na Reki s(ve)toga Vida, prinesenu u mostir s(ve)toga Jeronima, s ovim patom meju rečenimi stranami utvardenim i stanovitim: da ako rečeni Paval na rok reče nu vulnu ne prida, ča jest o svetom Vidu miseca juneê parvo došastnoga, da možaj rečeni g(ospo)din priur na škode, spize i interesi toga Pavla od druzih kupiti toliko vulne dobre i prijatne i u svakom mestu kripostju ovoga inštrumenta stisnuti rečena Pavla toko za glavni dug, koliko za špendije, škode i interesi prez škripa od pravde. Na ka svaka i osobojna obslužiti i napuniti i ne protiviti rečeni Paval za se i za svoji postalši zaveza se rečenomu g(ospo)dinu priuru i podloži sva svoê dobri gibuća i negibuća sadanê i ka u napridak budu.

I ê Gverin Tihić, očit oblastju cesarskom notarij i počtovane općine rečke s(ve)toga Vida kančeler, pri tom svemu bih i prošen pisah i na verovanje zlamen moga notarvsta (!) navadni postavih.

Pisac toga akta, sudeći po jeziku, nije pripadao t. zv. liburnijskim čakavcima; jezik tog akta u štočemu je bliži južnom čakavskom govoru, kakav je u našem rukopisu, nego sjevernom čakavskom, kakav je bio na Rijeci. Riječkomu jeziku ne odgovaraju na pr. ikavizmi: *miru, cine, prid;* prijedlog *u* (ispor. *u* pinezih pripravnih, *u* svakom) mjesto *v* ili *va ar;* (na pr. ptc. *utvardenim* mjesto *utvr'enim*, t. j. *utvrjenim*) mjesto *r* i dr. I pravopis glagoljskoga akta pokazuje neka odstupańa; ispor. na pr. staro pisańe *nê* u *sadanê* (= sadańa).

Riječki akt veže s piscem našega »Lucidara« najviše glagolski oblik *možaj* u rečenici: s ovim patom (t. j. pogodbom) . . ., da ako rečeni Paval na rok rečenu vulnu ne prida, ča jest o svetom Vidu . . ., *da možaj* rečeni gospodin priur . . . od druzih *kupiti*. Oblik *možaj* dolazi s a m o na tome mjestu; prema nekim drugim aktima očekivali bismo *da mozi* mjesto *da možaj*. Zbog nepotpunog teksta u Kukuljevićevu izdańu nije mogao biti unesen ni u ARj. Osim toga s a m o u našem »Lucidaru« čitamo 3. l. pl. *možaju* u gl. 514: kada potribno jest, oni (t. j. anđeli) dohode k ńim za obraniti jih, i veće, kada jesu moljeni, *da možaju* dojti iz neba — prema tal. Quando egli e bisogno egli viene al lor difesa & piu quando sono pregati, *perche* presto *posson* venire di cielo —, gdje bismo mjesto *da možaju* prema tal. *perche posson* očekivali uzročno *jer mogu*. Ni oblika *možaju* ne poznaje nikako naša gramatika.

Kako je pouzdano, da je naš rukopis pisan u Z a d r u godine 1533, pa kako će se iz daljega prikazivańa vidjeti, da je šibenski notar Gverin Tihić samo ńegov prepisivač, nije za ocjenu samoga djela važno, da li je šibenski notar Gverin Tihić poslije godine 1533 dospio kako i na R i j e k u i ondje godine 1546 napisao spomenuti glagoljski akt.

4. U našem je rukopisu, kako je već rečeno, propao prvi i posljedńi list, pa nam je tako s ńima moglo propasti i što drugo, što bi bilo vrijedno znati. Djelo, što ga sadržava naš rukopis, prijevod je, kako će se vidjeti,

s talijanskoga jezika, pa je možda na prvom ili posljednem izgubljenom listu bilo zapisano uz naziv samoga djela i ime prevodiočevo. No ja sam i bez toga za kratko vrijeme odredio sam sadržaj. Prevrćući prve listove došao sam do IX. glave (na l. 14^b—17^a), gdje se govori o stvorenu Adama i Eve, i pročitao u ńoj 5. pitańe i odgovor:

U(čenik). Kako bi oni (t. j. Adam i Eva) bili plodili, ako bi ostali u raju? — *M*(eštar). Tako kako bi takli ruku jedan drugomu, tako bi se spriličnili skupa brez nijednoga naslajenja putenoga, i bili bi jimali ditcu brez smrada i brez bolezni.

Odmah sam razabrao, da je preda mnom »Lucidar«, jer sam se sjetio takoga pitańa iz hrvatskoga glagoljskog »Lucidara«, u kome se (v. »Starine« 30, 298) kao 28. pitańe čita u Žgombićevu rukopisu (iz prve polovine 15. vijeka):

Učenik uprosi: Kako bi se ljudi rodili, da bi bili v raji ostali? — *Učitelj reče:* Od želenja; zač kako bi Adam ruce sklenul i vaspet rasklenul, tako bi se bili rodili bez greha —

i u Petrisovu (iz druge polovine 15. vijeka):

Mlaji reče: Kako bi se ljudi začeli ili rodili, da bi bil Adam v raji ostal? — *Mojstar reče:* Ot želenja; kada bi Adam ruku prijel žene svojej, tu bi se bil človek začel prez greha.

Svatko ipak vidi, da su to tekstovi različnih redakcija, ne samo što se tiče sadržaja, nego i jezika.

Poznajući spomenutu Schorbachovu studiju uzeo sam Honorijev »Elucidarium«, pa sam odmah pri 1. pitanju I. glave:

U(čenik). Slafni meštre, ja te molim, da mi odgovoriš na sfe riči, ke te opitam, na čast Božju i na prud svete crikve. — *M*(eštar). Ujisto z dobre vole učiniti ću; ako mi Bog dopusti kripost, neće mi biti teško ovo povidati —

vidio da odgovara Honorijevu tekstu:

Discipulus. Gloriose magister, rogo ut ad quaesita mihi ne pigreteris respondere, ad honorem Dei et utilitatem Ecclesiae. — *Magister.* Equidem faciam, quantum mihi vires ipse dabit; nec me labor iste gravabit.

No odmah sam vidio i to, da hrvatski tekst nije prijevod s latinskoga originala, nego s talijanskoga. Kako nijedno staro izdanje talijanskoga prijevoda nijesam našao u Zagrebu, zatražio sam ga u Italiji, pa sam ljubaznošću skriptora Vatikanske biblioteke dra. Cira Giannellija dobio snimke potpune talijanske inkunabule, štampane kod Bartolomeja de Libris u Firenzi g. 1495, spomenute kod Reichlinga »Appendices...« pod br. 1236. i jedne stránê inkunabule štampane g. 1490 u Ferrari kod Lovre di Rossi iz Valenze, spomenute kod Copingera »Supplement...«

pod br. 3043. Isporedivši hrvatski tekst s talijanskim, vidio sam, da je hrvatski tekst vjeran prijevod talijanskoga teksta. Tako i spomenuti tekst 1. pitanja odgovara posve talijanskome:

Discepolo. Glorioso Maestro io ti priego che tu mi risponda a quelle cose che io ti domandero a honore di dio & al profecto della Sancta chiesa. — *Maestro.* Certo volentieri lo faro & se dio mi dona virtu. Non mi graverra questo trattare.

5. Pošto sam hrvatski tekst isporedio s talijanskim, vidio sam, da je hrvatski prevodilac imao pred sobom talijanski tekst, koji se gdješto razlikovao od teksta u spomenutoj Bartolomejevoj inkunabuli. Tako na pr. čitamo u glavi 491-2:

U. Kako i po ki put lagle se nauče mladi nego stari? — *M.* To se zgaja za dvi riči. Jedna jest, da mladi jesu veće hotni nego veliki, jer oni nimaju toliko razuma kako oni, ni znaju toliko, jerbo oni nimaju toliko vidinja, a hotinje čini vsaka. Druga jest, da žile od mladih jesu mlade, tako da ured primu ono, ča ńih sladi, i po žilah razhode se dusi od tila i gredu k pameti. Da ljudi vrimeniti jimaju žile tvrde i okrućene, i dimi od tila dohode pomańkavajući, kako je vidinje, slišanje i ostalo ćućenje.

U. Sad bih rad znati, zač jedan dobar človik dojde manen. — *M.* *Hoću ti reći, da neka dospim, zgora ča me pitaš. Budući odebelil um od starih meju žilami, teška rič jest, da se nauče ljudi vrimeni. A zač jedan dobar človik omaneni,* od toga ne mogu ti reći rafno, jerbo ne bi toliko mudar človik, ki bi dal razlog od svake riči . . .

prema talijanskome:

Di. Come e che gli giovani imprendano piu che gl'huomini grandi? — *Ma.* Questo adviene per due cose. L'una si e che gli giovani si sono piu volenterosi che grandi: perche loro non hanno tanto intendimento come loro: ne non sanno perche loro non hanno tanto vedere, & il volere fa tutte le cose: l'altra si e che le vene de' giovani sono novelle si che presto ricevano cio che gli dilecta. Et per le vene si spargono gli spiriti del corpo & vanno alla memoria: ma gl'huomini atempati hanno le vene dure et indurate & gli fumi del corpo vengano mancando si come lo vedere l'udire & gli altri sentimenti: *onde lo lor senno e ingrossato tra le vene. Et pero e grave cosa lo imparare a gl'huomini atempati.*

Di. Hora vorrei sapere perche uno buono huomo diventa matto? — *Ma.* Di questo io non te ne posso rispondere pienamente: perche e non fu mai si savio huomo che rendesse ragione d'ogni cosa . . .

Iz talijanskoga se teksta vidi, da je konac odgovora iz 1. pitańa iza *gli altri sentimenti* (hrv. *ostalo ćućenje)* u hrvatskom prijevodu prenesen u odgovor na 2. pitańe s dodanom rečenicom: *Hoću ti reći, da neka do-*

spim, zgora ča me pitaš (t. j. reći ću ti, ali da svršim prvo pitańe), kojega nema u talijanskom originalu, i s ponovljenim pitańem: *A zač jedan dobar človik omaneni.*[7]

Različna se redakcija u tekstu Bartolomejeve inkunabule i hrvatskoga prijevoda vidi i u glavi 85., gdje je 1. pitańe tal. originala razdijeljeno u našem prijevodu u dva (u mene označena 1. i 1.[a]), i to tako, što su iz odgovora riječi: *A dire quanti questi saranno* uzete kao pitańe. — Tako je i glava 86. tal. teksta razdijeljena u našem prijepisu u dva pitańa (v. u tekstu), i to tako, što je prepisivač originalno *gdi*, koje vrlo često dolazi za tal. *onde* 'otkuda, zbog čega', uzeo za tal. *dove*.

Ima nekoliko razlika, gdje hrvatski tekst popravlja pogreške talijanskoga teksta, koje su mogle nastati i u štampi, kakve su na pr. u gl. 1_7 *membrana* mjesto *membranza*, u gl. 26_2 *vita* mjesto *vite*, u gl. 65_1 *forma* (prema hrv. u kom *kipu* i lat. Eluc. 1159: *forma*) mjesto *somma*, u gl. 87_3 *sara* gioia mjesto *fara* gioia i dr., koje, dakako, nijesu, kako nijesu ni pogreške u našem prijevodu, odlučne za određivańe talijanske redakcije. Za određivańe te redakcije znatniie su neke pogreške zajedničke talijanskom i hrvatskom tekstu spram latinskoga.

Prema Eluc. 1111:

D. Cur Spiritus sanctus amborum filius non dicitur, ut unus esset pater, et alter mater? — *M.* Quia simul et aequaliter ab utroque *procedit*, et ipse est *vinculum* totius divinitatis —

stoji pogrešan tal. tekst u gl. 1_{10}:

D. Perche non e apellato lo spirito sancto figluolo del padre & del figluolo & fussi l'uno padre & l'altro madre? — *Ma.* Peroche *loro discendano* cosi dall'uno come dall'altro & e *lume* di tutta la divinitate —

i prema talijanskom hrvatski:

U. Zač duh sveti ne zove se sin od otca i od sina, i da bude jedan otac, a drugi mati? — *M.* Zač *oni izhode* (mjesto *on izhodi*) tako od jednoga kako od drugoga, i jest *svitlost* od svega božastva.

Prema Eluc. 1155:

D. Cum peccata in baptismate dimittantur, et cum mors sit poena peccati, cur permittitur post baptisma etiam *electis dominari?*

stoji pogrešan tal. tekst u gl. 54_2:

Conciosiacosa che gli peccati degl'huomini sieno perdonati per lo sancto baptesimo: & che la morte sia pena de peccati: perche permette Idio che *gli electi sieno dannati* dopo el batesimo?

i prema talijanskom hrvatski:

---

[7] U lat. tekstu (Eluc. st. 1153) dolazi samo 1. pitanje:

D. Quae causa est quod pueri melius quaeque possunt discere, quam senes? *M.* Quia anima adhuc in ipsis est nova, et ad universa curiosa. In senibus vero quotidiano usu, vel visu, vel auditu, est sensus obtusus, et per multas cogitationes attenuatus.

Bud da grisi ljudski jesu prošćeni po svetom kršćenju, i da smrt jest muka od griha, zač Bog dopušća, da *obrani jesu osujeni* po kršćenju?

Naš se hrvatski tekst naslaña na priloženi tekst inkunabule osobito jednim zajedničkim propustom; u gl. 52_2 imamo i u talijanskom i u hrvatskom tekstu samo odgovor: *Ma.* Non se Dio non gli da tal potesta contra quegli che temptano — bez pitaña prema lat. (Eluc. 1155): *Possunt daemones obsidere quos volunt?*

Ima jedna zajednička pogreška, koja će biti ušla u talijanski tekst zbog nerazumijevaña talijanskoga preradivača. Radi se o imenu *Adam* prvoga čovjeka. U gl. 8_7 čitamo u tal. tekstu:

Di. Perche hebbe nome huomo? — Ma. Perche lui fu facto degli quattro elementi: de quali questo mondo e facto. E percio hebbe el nome di quattro parte del mondo che qui sono scripte in lettera greca. Anotole. Disis. Arectos. Mensinbrios —

i u hrvatskom:

U. Zač mu bi jime človik (mjesto *Adam*)? — *M.* Zač on bi učiñen od četirih elementof, od kih of svit bi učiñen. I zato jima jime od četirih stran od svita, ke ofde jesu pisane slovi grčkimi Avotole (!), Disis, Arectos, Mensibrios (!).

U lat. tekstu (Eluc. 1117) čitamo:

D. Unde nomen accepit? — *M.* ... ex quattuor climatibus mundi, quae Graece dicuntur anatole, dysis, arctos, mesembria —.

O tome, kako je tako prema početnim slovima grčkih imena četiriju strana svijeta (*ἀ-νατολή* 'istok', *δ-ύσις* 'zapad', *ἄ-ρκτος* 'sjever', *μ-εσημβρία* 'jug') dobio svoje ime prvi čovjek, pričaju apokrifi o Adamu.

6. Tekst rukopisa, koji se ovdje izdaje, nije nastao g. 1533, nego prije; Tihić je samo prepisivač, a tko je prevodilac, to ne znamo. Da je Tihić samo prepisao tekst, dokazuju mnoge prepisivačke pogreške; ispor. na pr. u gl. 1_2: i *hudo* (mjesto *ludo*) je adorati — tal. & e *follia* ad adorare; — u gl. 4_5: Peti dan učini vrste *od rib* (mjesto *od rib u vodi*) — tal. le maniere *de' pesci nell'acque;* — u gl. 121: od vrimena Adamova *do onoga dne* (mjesto *do Noeva dne*) — tal. dal tempo di Adam infine *a quel di Noe*; — u gl. 16_2: narod, ki da *konac* (mjesto *harač*, prema pisañu »chonac« i »haraç«) cesaru — tal. la gente che die *tributo* allo imperadore; — u gl. 19_1: da on pozna tebe i *ljudi* (mjesto *ljubi*) — tal. ... conoscere & amare; u gl. 20_3: *Poglavice, popovi* (mjesto *Poglavice popovski*) — tal. Gli principi de' sacerdoti; — u gl. 21_1: I *vrh* (u rkp. »uerh« mjesto *vel*) crikveni — tal. velo del tempio; — u gl. 40_3: *pravomu* (mjesto *prvomu*) človiku i *pravoj* (mjesto *prvoj*) ženi — tal. al primo huomo & alla prima femina; — u gl. 73_3 *svitu* (mjesto *svist*) našu — tal. la conscientia nostra; — u gl. 81_2: govori Pismo, da *svit* (mjesto *sud*) hoće biti u drazi — tal. ... che 'l iudicio sara nella valle. Više takvih prepisivačkih pogrešaka neću da ovdje navo-

dim, jer sam ih spomenuo u bilješkama ispod teksta; ispor. gl. 1_7, 2_3, 3_3, 4_5, 5_2, 5_3, 5_4, 5_6, 5_{26}, 5_{33}, 11_{10}, 11_{12}, 12_1, 12_2, 13_{11}, 14_3, 21_1, 24_4, 26_1, 27_1, 27_6, 28_1, 28_7, 34_3, 36_1, 41_2, 47_2, 56_2, 76_1, 85_5, 87_5, 88_4, 88_9, 92 (l. 88^a) i dr.

Prijepis pokazuju i druge nejednakosti: u pravopisu, u glasovima (ispor. na pr. *žeje* 14^b pored *žaju* 41^b), u oblicima (na pr. ak. pl. *grišnici* 21_4 pored *grišnike* 85_2, često miješańe oblika *jimiti* i *jimati*) i dr.

7. Za neka mjesta u Tihićevu prijepisu ne možemo pouzdano reći, treba li ih tumačiti kao prepisivačke ili prevodilačke pogreške. Tako je na pr. u gl. 4_2 i 4_3 prema tal. u hrvatskom prijevodu uzet odgovor iz gl. 4_3, t. j. preskočen je odgovor u gl. 4_2 i pitanje u gl. 4_3, zbog iste početne riječi *Ma* (= Maestro) ili *M.* = Meštar). Jednako je gl. 5_{25} zbog ponavlańa riječi *inferno* pobrkana sa gl. 5_{26}, jer je ili prevodilac s riječi *inferno* u gl. 5_{25} skočio na istu riječ u gl. 5_{26} ili naš prepisivač u prijevodu te riječi. U gl. 24_4 pogreška: *najde dvanadeste učenikom* razumije se tako, što je prepisivač sa: najde *dvanadeste* apustolof (tal. trovo gli dodici apostoli) skočio na: ukaza se *dvanadeste* učenikom. Zbog ponavlańa istih riječi nastale su i druge pogreške:

u gl. 5_2 (v. bil. 5 i 6) prema tal. al vespero i come opera; — u gl. 13_5 (v. bil. 6) prema tal. haveva stabilito; — u gl. 13_9 (v. bil. 15) prema tal. ricomperato; — u gl. 22_3 (v. bil. 6) prema tal. non si salvano; — u gl. 31_2 (v. bil. 5) prema tal. per lor volere; — u gl. 37_4 (v. bil. 5) prema tal. dentro; — u gl. 51_6 (v. tekst); — u gl. 63_1 (v. bil. 6); — u gl. 77_3 (v. tekst); — u gl. 79_3 i 79_4 (v. bil. 4) prema tal. eta; — u gl. 81_7 (v. bil. 2) prema tal. lui debba — lui debbe; — u gl. 81_7 (v. bil. 3) prema tal. in quanto; — u gl. 83_2 (v. bilj. 8) prema tal. *gran* ragione — gran lamento; — u gl. 88_5 (v. bil. 2) prema tal. sara. U gl. 33_2 (v. bil. 3) prevodilac je poslije tal. huomini preskočio na riječ poslije tal. buoni. U gl. 62_4 (v. bil. 14): ča ona *jima* u zapovidih — prema tal. che ella *ha disubidito* negli comandamenti prevodilac je preskočio ptc. disubidito. Izostavlańem svezice & u gl. 88_9 (v. bil. 10) u tal. loro hano vincto & passato il desiderio carnale — nastao je pogrešan prijevod: oni jesu dobili *to mimošno* pohotinje puteno.

8. Posljedńe tri pogreške mogu pripadati samo prevodiocu. Osim već spomenutih pogrešaka, koje su nastale zbog krivog čitańa hrvatskoga prijevoda i zbog izostavlańa (preskakivańa) riječi u tal. originalu ili u hrv. prijevodu ima u našem prijevodu dosta pogrešaka, koje su nastale tako, što je prevodilac čitajući tal. original često pravu riječ zamijenio drugom sličnom. Tako je na četiri mjesta tal. »uiuanno ili »uiuãno« (= vi vanno 'onamo idu' čitao *vivano* 'žive'; ispor. u gl. 5_1 (v. bil. 4): Purgatorij sliši ga, jere ki u ńem *živu, živu* po ńegovi zapovidi — prema tal. lo purgatorio lo sente che purga coloro che *vi vanno;* ispor. još gl. 46_1 (v. bil. 3), gl., 41_1 (v. bil. 5) i 64_1 (v. bil. 1).

U gl. 16_2 (v. bil. 4) čita se: ki puk *prihojaše* kako skoti — prema tal. lo quale *viveva* come bestie, gdje je prevodilac originalno »uiueua« čitao »ueniua«.

U gl. 5_{33} (v. bil. 39) stoji *obećano* mjesto *dopušćeno*, jer je prevodilac pokraćeno »pmesso« (= permesso) čitao »pmesso« (= promesso). Tako i u gl. 46_1 stoji naopako svršeno, jer je prevodilac pokraćeno »pficto« (= proficto 'korist') čitao kao »pficto« (= perfecto).

U gl. 18_6 (v. bil. 7): Kad stablo jest obvito zrakom od sunca, *on* (mjesto *ono*) *ne more ga izisti* — stoji prema tal. Quando l'arboro e fasciato del razo del sole *lui non si puo magagnare* (= ne može se pokvariti), gdje prevodilac *magagnare* zamijenio glagolom *mangiare*.

U gl. 27_{10} (v. bil. 26): *Te takove riči* gruste se skupšćini anjelskoj — stoji prema tal. Questi (sc. preti) cosi facti ha in fastidio lo convento degli angeli, koje je čitano: *Queste cose facte*.

U gl. 27_9 (v. bil. 23): I ako bi tko bil, ki bi ne znal *Isusa, nego dila* — prema tal. Et se alcuno fusse che non conoscesse *le sue male opere* (t. j. djela zla popa) nastalo je naopakim čitanjem ... *Iesu ma le opere*.

U gl. 30_5: dojti će suditi *narod na zemli i po svitu, ki jest* ... stoji pogrešno mjesto: *vas narod, ki jest po svitu* — prema tal. la gente interra (t. j. intera) che e pel mondo; prevodilac je »interra« čitao *in terra*.

U gl. 46_1 (v. bil. 3) prevodilac je tal & *puossi racomandare* (= i može se preporučiti) čitao kao: & *poi si* ... i preveo: i *pak* priporučiti se.

U gl. 53_2 (v. bil. 1): a ostali *lažu* stoji prema tal. *altrimenti no* (= inače ne), koje je čitano *altri mentino*.

U gl. 52_8 (v. bil. 11): Jedna jest *po ńih, ako ne znaju riči* — stoji prema tal. l'una si e *perche loro si non sanno* (= jer oni ne znaju) le cose, gdje je *si* čitano *se*, a *perche loro* kao *per loro*.

Ostale takve pogreške, koje su spomenute ispod teksta, navest ću ovdje ukratko stavljajući na prvo miesto riječ tal. originala, a na drugo riječ, kojom ju je prevodilac zamijenio:

gl. 6_3 *Fune lo* fermamento — *Fu nello* fermamento; — gl. 16_6 userebbe — uscirebbe; — gl. 11_{16} torto — tondo; gl. 15_1 nove — novi (nuovi); — gl. 18_3 spenga — spinga; — gl. 19_1 in voce piena — in voce piana; — gl. 20_6 un legno — in legno; — gl. 21_6 mondi — modi; — gl. 21_7 pomo — huomo; — gl. 27_9 non punto — non possono; — 28_4 anco — manco; — gl. 32_1 modo — mondo; — gl. 34_3 mordendo — morendo; — gl. 39_2 alte — altre; — gl. 41_2 alloro — allora; — gl. 41_2 scusa — cosa; — gl. 43_3 materia — maternita (tri puta prevedeno riječju materinstvo); — gl. 46_1 Ma. (= Maestro) — ma; — gl. 49_2 habbiamo ... ritrovato — habbiamo ... ritroviamo; — gl. 59_1 cosà — cosa; gl. 51_2 ſanno — fanno; — gl. 54_4 meritino — muoiano; — gl. 61_1 salutatione — saluatione; — gl. 61_4 sono — sanno; — gl. 66_5 confusione — combustione; — gl. 67_1 preti — parenti; — gl. 72 caso — causa; — gl. 72_3 modo — mondo; — gl. 73 castigatione — cagione; — gl. 75_2 »incorozam« — in corpore; — gl. 86_1^2 morti e vivi — morti vi; — gl. 87_3 si regneranno — si regeneranno; — gl. 87_5 elementi — eleti; — 89_1 huomo — modo; — 89_2 alti — altri.

U gl. 2_3 u ono jisto *ganutje* stoji prema tal. in quel medesimo *momento*, gdje je *momento* čitano *movimento*. No moglo bi se uzeti, da je u hrv. prijevodu *magnutje* okrenuto u *ganutje*.

9. Osim spomenutih pogrešaka, što su nastale zbog nedovoljne pažńe u čitańu, ima u našem prijevodu i pogrešaka zbog neshvatańa talijanskoga originala.

Za našega su prevodioca karakteristične pogreške pri prevođeńu prijedloga i priloga *appresso*. Kao prijedlog *appresso* dolazi za oznaku mjesta (kod, pokraj, pri, blizu), poređeńa (prema, pri) i vremena (po, za), a kao prilog za oznaku vremena (potom, zatim). Ima nekoliko mjesta, gdje je prema ta tri značeńa originalno *apresso* dobro shvaćeno; ispor. gl. 81_7: hoće jimiti *kod sebe* (tal. apresso di se) svoju nevisticu; — gl. 2_2: nebo od zastafljenja jest kako nišće *pri ńemu* (t. j. kristalnom nebu, tal. apresso di quello); — gl. 92 (l. 88^a): sfe ljubavi zemaljske jesu nišće *pri onoj ljubavi* nebeskoj (tal. apresso di quello amor celestiale); — gl. 23_8 Sta li on na zemji ... *za svojim* uskrsnutjem? (tal. apresso la sua ressurectione). No pored tih primjera našao sam sedam, gdje je originalno *apresso* pogrešno prevedeno; ispor. gl. 5_3 (v. bil. 8^a): *Najpri* naš Gospodin učini jednu lipu polaču, ka se zove kraljestvo nebesko, i on *blizu* (mjesto *potom, onda*) učini of svit — prema tal. *Imprimamente* ... fece un bel palazzo ... & li *apresso* fece questo mondo; — gl. 11_{10} (. bil. 8) *pri grihu* (mjesto *po grihu*) — tal. apresso il peccato; — gl. 39_2 (v. bil. 2) *pri ńihovu prigrišenju* (mjesto *po ń. pr.*) — tal. apresso lo loro fallo; — gl. 62_2 (v. bil. 2) *blizu dne od suda* (mjesto *posli* ...) — tal. apresso il di del giudicio; — gl. 63_1 (v. bil. 5) *kod smrti* (mjesto *po* smrti) — tal. apresso la morte; — gl. 87_4 (v. bil. 4): *Kod toga* (mjesto *potom*, tal. apresso a questo) ča hoće biti?

I prijdlog *per*, koji ima više značeńa, prevodi se često pogrešno sa *za* mjesto sa *po* (ili samim instrumentalom) ili *od;* ispor. gl. 1_2 *anjeli* ... dobivaju sunce *za ńih svitloću* (t. j. svojom svjetloćom) — prema tal. gli angeli ... vincano el sole per la loro chiarezza; gl. 27_5: ki *za želu* (mjesto *od žele*) od dobitja reku misu prema tal. per desiderio di guadagnare. Više primjera za takve pogreške neću da navodim ovdje; mogu se naći u bilješkama ispod teksta; ispor. na pr. gl. 5_{38}, 12_3, 13_{11}, 27_4, 27_5, 53_4, 54_4, 65_2, 74_1, 75_1, 85_1 i dr.

Kako i zamjenica *loro* ima više značeńa, tako se lako razumiju i pogreške u ńezinu prevođeńu; ispor. na pr. gl. 48_2: Da cocani jimaju li ńih (mjesto *oni*) grih? — prema tal. Ma gli tormentatori hanno loro (u pitańu ponovljen subjekt) peccato?

Zbog mnogih značeńa tal. riječi *che* razumiju se i pogreške u ńezinu prevođeńu; ispor. na pr. gl. 71_3: I jošće čine (t. j. duše svetih) veće, *nego* oni (mjesto *jer one*) kažu Isukrstu dobro — prema tal. Et ancora fanno piu: che loro mostrano a Christo el bene.

Prema dvojakom značenju glagola *contare* 'brojiti' — 'kazivati' čitamo dobro u gl. 5_{10}: ki jest od tolike lipote, da ne bih ti mogal *praviti* — prema tal. che non te lo potrei contare. No u gl. 27_4 stoji: Ne bi se moglo nigdar *zbrojiti* (mjesto *izreći*) *dostojanstvo* — prema tal. E non si potrebbe mai contare lo merito; — u gl. 63_1: najpri hoću ti *zbrojiti* (mjesto *reći*) da jest čuda onih — tal. ma ti voglio in prima contare; — u gl. 79_1: ča bi bilo mnogo *pribrajati* — tal. che sarebbe troppo lunga cosa a racontare.

Prema dvojakom značeńu glagola *usare* 'utor' — 'soleo' stoji u gl. 16_7: jerbo popi židofski *općahu* tamjan — tal. usavano l'incenso — i u gl. 28_1: Kakovi ļudi *opće* tilo — tal. usano lo corpo — pored gl. 24_1: u kom *općahu* viditi — tal. che lo solevano vedere.

Neke pogreške, što sam ih spomenuo ispod teksta, ostale su mi nejasne; na pr. u gl. 1_7: Jere jest (sc. duh sveti) *pribivalnik svaki od jednoga do drugoga* — prema tal. Perche gli e permanevolmente spirando dal'uno & dall'altro (ispor. Eluc. 1111: Quia de utroque aeternaliter procedens, quasi ab eis spiratur); — gl. 12_1: i začet bi Abel, i *u videnju Abelovu* bi začet i rojen Set — prema tal. onde *invece d'Abel* si fu ingenerato et nato Seth; — gl. 15_6: I još unutri u tilu svoje matere, *kad bi položen on, ki biše vridnost od mudrosti* — prema tal. & fin dentro dal corpo della sua madre fu riposto in lui lo thesoro della sapientia; — gl. 77_4: Da zali umiraju *od onoga naroda* — prema tal. di quella paura — i dr.

Za ocjenu našega prijevoda spomenut ću još jedan primjer, u kome su se pogreške upravo nanizale. To je u gl. 46_1: Da oni, ki *živu* (mjesto *idu onamo*, t. j. u sveta mjesta) za svoje naslajenje i za hvalu ovoga svita i za viditi *znova* (mjesto »riči znova«, t. j. novosti, prema gl. 4_5), ka jesu onamo, i da jih *more* (mjesto *mogu*) praflati, *hote* (mjesto *hoću*), da oni znaju, da oni imaju ono zlamenovanje (izostavļen prijevod riječi: che debbano havere).

10. U našem prijevodu ima i mnogo ropskoga povođeńa za originalom.

Tako u gl. 5_{24}: ako bi jim *došlo učińeno* (t. j. ako bi im se dogodilo) — prema tal. se gli fusse *venuto facto.*

Uz pogrešno ili nespretno prevođeńe prijedloga *per* najviše nam smeta ropsko prevođeńe talijanskoga *di* prijedlogom *od* uz genitiv mjesto samoga genitiva ili pridjeva; ispor. na pr. u gl. 1_6: duh sveti zove se *ļubav od otca i sina* — pored gl. 22_1: božastvo *očino* da je *sinofļe;* — gl. 65_1 *na dan od suda* — pored gl. 86_1 *sudńi dan*; — gl. 1_8 kako toliko jest *moguć i od velike milosti* (mjesto *mnogo milostiv*) — prema tal. del tutto possente & di gran pietade — i dr. Tako je *od* bez potrebe u gl. 1_7 vola *od jednoga i od drugoga;* — gl. 5_{27} brez potaknutja *od nikogar* (mjesto »brez ničijega« p.) — tal. di nessuno.

Od ostalih takih primjera spomenut ću samo nekoliko, gdje *od* stoji uz objektivni genitiv ili uz dodatak pridjevu ili glagolu; ispor. na pr. gl. 6_4: priiaše za *plaću od toga potvrjenje od ńih blaženstva* — prema tal. ricevettono per remuneratione di questo la confirmatione ... della sua beatudine; — 8_6 za *pogrjenje od neprijateļa* — tal. per confusione del nimico; — gl. 11_9: da li *se* ne *sramovahu od nijednoga uda* — tal. non havevano vergogna d'alcuno membro; — gl. 32_2: i tako djaval *čini osvetu od ļudi* — tal. & cosi fa el diavolo la vendecta degl'huomini (ispor. 38_1: jerbo se Bog *osvećuje od ļudi* — tal. che Dio si vendica degl'huomini); — gl. 33_1 *nemoćni od ńih tiles* — tal. infermi delli lor corpi; — gl. 34_2 *stanoviti od kraļefstva* — tal. certi del regno; — gl. 44_1 *zadovoļan* jesam *od toga;* — gl. 73_1 *kuntent od toga;* — gl. 72_3: kako oni biše na ovom svitu *visoki kri-*

postju i milošćom, tako jesu *visoki* na nebu *od dostojanstva* (mjesto *dostojanstvom*) — tal. alti di virtu & di merze: cosi sono alti in cielo di merito; — gl. 33_1: ni da *se bole od ńih dobra* — tal. ne non sieno dolenti delli lor beni; — gl. 23_6 ki bihu *boliznivi od smrti ńegove* — tal. che erano dolenti della morte sua; — gl. 34_3: ka *se veseli od jalovišća* — che si rallegra dell'esca; — gl. 86_1: hote biti *sujeni od sfih onih riči* — tal. giudicati di tutte ... cose; — gl. 88_8 *spominati se od zla* — tal. ricordarsi de' mali; — gl. 88_9 ako *se* oni *spomińu od dobra* i *od zla* — i dr. Pored gl. 5_1: nebo ... ne *pristaje obraćati se* — tal. non fina *di tornare*, gdje se prevodilac oteo originalu, ili pored gl. 87_5: zvizde ke sada ne *pristaju hodeći* — tal. le stelle che teste *non calcano d'andare* — unosi prevodilac spomenuti italijanizam i onamo, gdje ga nema u originalu; ispor. u gl. 9_2: Toliku pomńu Bog jima u *stvorenju od anjelof* i *od ostalih riči* — tal. in dover creare gli angeli & l'altre cose; — gl. 87_5: Sve utvrjenje nebesko hoće *pristati od obraćanja* — tal. e fermamento ... *si fermera*.

Često se prema tal. originalu prijedlog *con* prenosi u naš prijevod; ispor. na pr. u gl. 1_2: i jest (Bog) *s tolikom moćju* i *s tolikom mudrostju* i *s tolikom dobrotom* (mjesto: tolike moći ...) — tal. con tanta possanza & con tanta sapientia & con tanta benivolentia; — gl. 5_{16}: Bog biše *sa svom moćju i sa svom mudrostju* (mjesto: svemoćan i premudar) — tal. con tutta possanza & con tutta sapientia. Takvo je *con* na našega prevodioca toliko utjecalo, da prema ńemu meće naš prijedlog *s* i ondje, gdje ga nije bilo u originalu; ispor. gl. 62_3 ona (t. j. duša) jest *s razlogom, srditostju* (< s srditostju) i *s pohotju* — tal. ella e *ragionevole: irascibile* & *concupiscibile;* u gl. 62_4 lijepo veli: duša jest *razložna* — tal. ragionevole.

Često tal. *onde* 'otkuda, zbog čega, zato' prevodi naš prevodilac sa *gdi*, koje dakako stoji i za tal. *dove*, pa tako na mnogo mjesta muti smisao; ispor. na pr. 5_{12}: Veće jesu pridifci nego jimena, zač bo jesu postafleni od ludi po prigojenju, premda nimaju (sc. anđeli) na nebu vlastita jimena. *Gdi* prvi anjel po prigodi jimi jime Satan ali Satanael — prema tal. onde lo primo angelo per accidente hebbe nome Sathan. Bez tal. originala moglo bi se misliti, da se *gdi* odnosi na *nebo*, pa bi se onda analiziralo: na nebu ..., gdi (= u kojem).

Prema tal. *si bene*, koje utvrđuje odgovor ili samo daje pozitivan odgovor, uzima se u prijevodu *dobro* ili *da dobro*. Tako na pitańe u gl. 5_{15}: *Znaše li* on, da ga biše Bog učinil? stoji odgovor: *Da, dobro znaše* — prema tal. si sapeva bene. — U odgovoru može biti samo *si bene* bez glagola kao u gl. 22_2 *Potevagli* lui donare? — *Si bene* —, pa prema tome i naš prevodilac ropski prenosi: *Mogaše* li on dati? — *Dobro* (mjesto: *mogaše* ili: *da, mogaše*). Tako je i u gl. 54_3: *Jesu* li prošćeni grisi? — *Da dobro* (mjesto *jesu*) prema tal. Sono perdonati ...? — *Si bene;* — u gl. 85_4: *Jimaju* li pravedni obraniteli? — *Jest, dobro* (mjesto *jimaju*) prema tal. Hanno gli giusti difenditori — *Si bene*. U gl. 11_{12} prema tal. Viddono loro? — *Si bene* — prevodilac veli u odgovoru: *Vidiše dobro*, dakle ponovivši glagol, a u gl. 88_9 odgovor tal. *si* hanno *bene* prenosi: *jest*, jimaju *dobro*.

Tako se i samo *ben* u gl. 52_4: Ma il demonio entra *ben* talvolta nell'huomo — prevodi sa *dobro:* Da djaval ulize *dobro* (mjesto *doista*) kadgodir; — u gl. 57_1: ti moreš *dobro* (mjesto *doista)* lahko ozdraviti. Prema značenju talijanskoga *ben* stoji i prijevod u gl. 68_2: Zač človik bi *dobro* rojen (tal. perche e ben nato), kada jest tako moren . . .?

Glagol *diventare* 'postati' prevodi se često sa *dojti;* na pr. u gl. 32 *dojdu gori* — tal. sono peggiori diventati; — u gl. 49_2 *dojde manen* (mjesto *omaneni*) — tal. diventa matto; ispor. i 39_2, 40_3, 42_2, 44_8 i dr.

Prema upotrebi tal. glagola fare stoji i naš glagol *činiti* u gl. 1_7: ki sfe riči *čini dohoditi* — tal. che tutte le cose fa venire; — u gl. 16_8: ki (= ak. pl.) *čini* Irud *pobiti* — tal. che fece uccidere Herode; — u gl. 27_{10}: *čine rasrditi* našega Gospodina — tal. fanno corruciar lo nostro signore; — u gl. 75_{10}: *činiti će ulisti* djavle . . . i ondi *će se činiti adorati i čtovati* — tal. lui fara entrare diavoli . . . & quivi si si fara adorare & honorare. Prema upotrebi tal. glagola *fare* razumijemo i prijevod u gl. 58_1: ako oni *učine tvrdu smrt* — se loro fanno aspra morte; — u gl. 58_1: kad oni *čine zlu smrt* (t. j. umiru zlom smrću) — tal. quando loro fanno mala morte. Tako i u gl. 44: *Učini* li on *veliko krzmanje* (t. j. je li dugo krzmao) učiniti ga? — tal. fece lui gran dimoranza a farlo?

Prema tal. gl. 22_3: che credano secondo la sententia della chiesa romana: & *mettonla in opera* — stoji u prijevodu: ki veruju po odlučenju crikve rimske i *polože u teg* (t. j. izvršuju to odlučenje).

Prema tal. gl. 11_{16}: & *mettesi* volentieri *faccendo* ogni peccato — stoji u prijevodu: i *stavi se* (= stane) rado *činiti* svaki grih. Tako je i gl. 52_8: Zač se *ne staflaju* oni narugati se — tal. perche non si mettano loro a beffare.

Prema tal. gl. 27_{10} *all'entrare* della chiesa — stoji: *u ulizenje* od crikve (= ulazeći u crikvu); — 11_{23}: i on ogań bil bi ńih izgoril *u izašastju iz raja* — tal. *all'uscire* che loro fecero del paradiso; — gl. 53_4 i 63_1: *u pošastju* od smrti — tal. nel passo della morte.

Prema tal. originalu načińena su pitańa kao u gl. 11_{17}: Znanje od dobra i oda zla biše li u onoj jabuci? — tal. La scientia del bene & del male fu ella in quel pomo? — gl. 54_1 Smrt zač se zove smrt? — tal. La morte perche si chiama morte? — gl. 48_2 Da cocani jimaju li oni (prijev. pogrešno *ńih)* grih? — tal. Ma gli tormentatori hanno loro peccato? No takav red dolazi i prema drukčijem u tal. originalu; ispor. gl. 52_1: Djafli jesu li službenici ludem . . . ? — tal. Sono gli demoni giudicatori agl'huomini . . .?

Prema tal. građenju komparativa sa *più* gradi i naš prevodilac komparativ sa *veće*; ispor. gl. 52_1: Zač on ne sta *veće dugo?* — tal piu lungamente; — gl. 58_1: *veće svitli* i *lipi* i *vridni* — i dr. Spajanjem dviju tvorbi stoji u gl. 87_5 *veće lipla* pored *lipši* u gl. 24_1.

Romansko slaganje vremena (*a*) preterit — preterit mjesto prezenta, *b*) preterit plpf. mjesto preterita) pokazuje i naš prijevod; ispor. gl. 5_{16}: *Znaše* li on, da Bog *biše* (mjesto *jest)* sa svom moću — tal. Se lui sapeva che dio era con tutta possanza; — gl. 18_{11}: Zač on reče, da *biše* (mjesto *je*

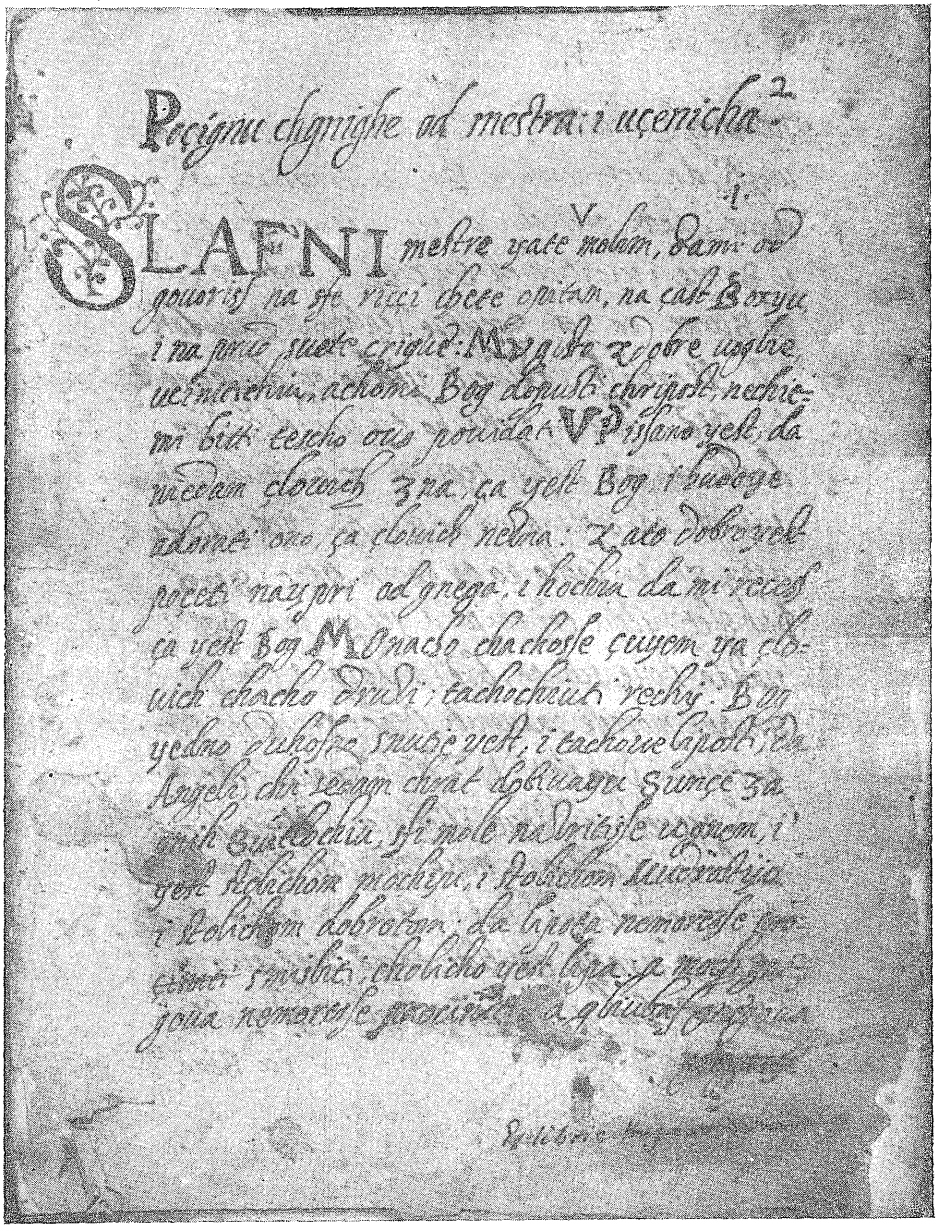

Prijevod „Lucidara" Honorija Augustodunensisa
l. 2a prijepisa Gverina Tihića iz g. 1533.

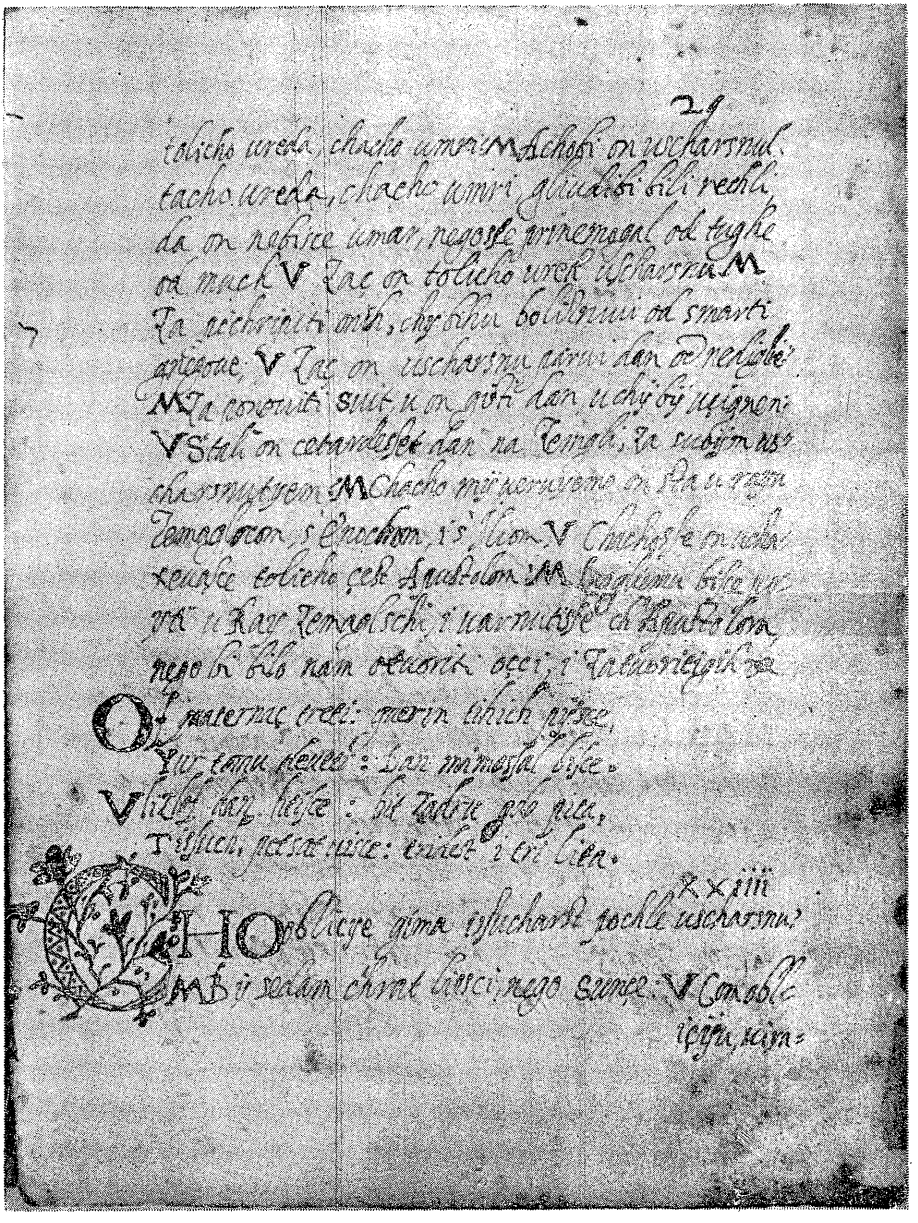

Prijevod „Lucidara" Honorija Augustodunensisa
l 29ª prijepisa Gverina Tihića iz g 1533

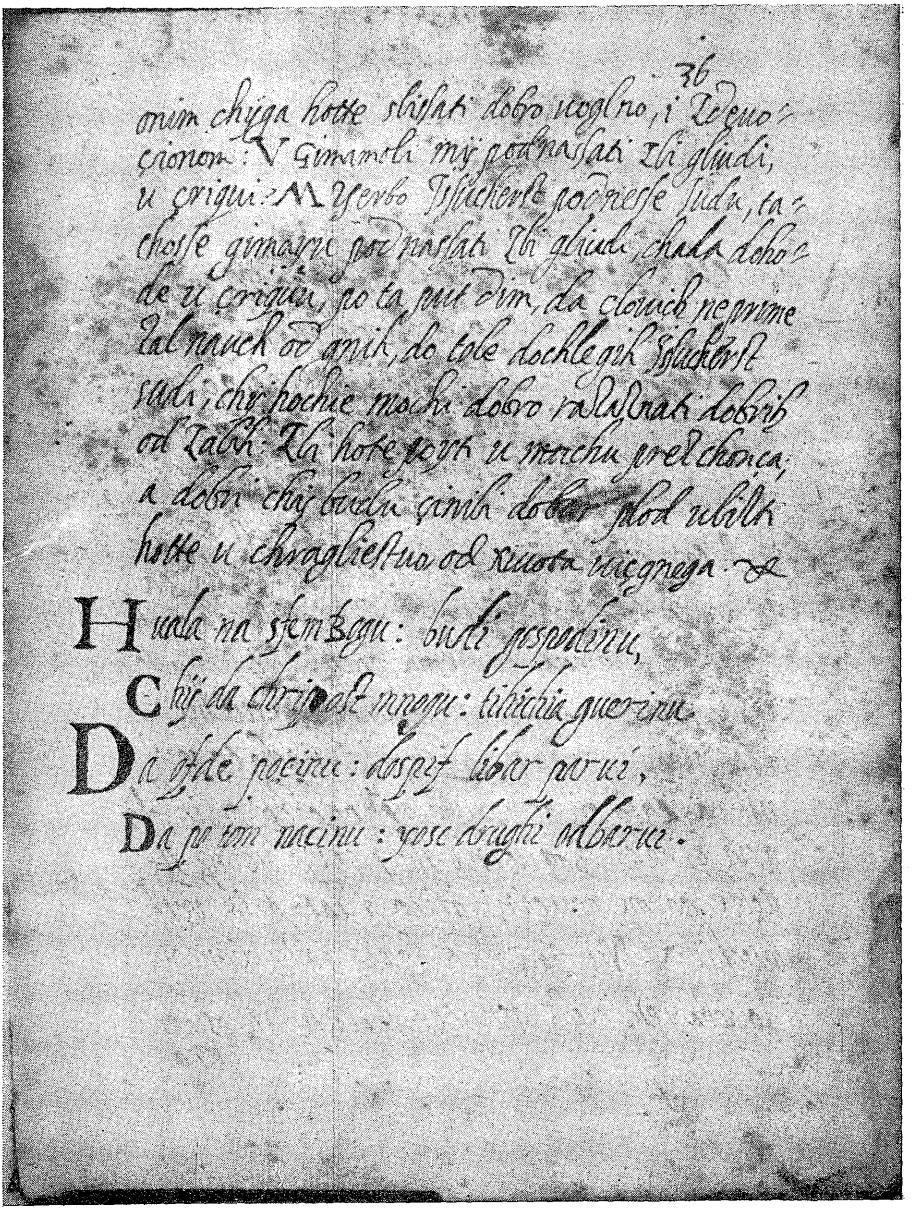

Prijevod „Lucidara" Honorija Augustodunensisa
l 36ª prijepisa Gverina Tihića iz g 1533.

Bog? — tal. Perche li disse lui che era dio? — gl. 5_{15}: Znaše li on, da ga Bog *biše učinil?* — tal. Sapeva lui che dio l'haveva facto; — gl. 43_{8}: mudri ... (poznaše), da *biše* (mjesto *je*) jedan Bog ... i da idoli ... *bihu* (mjesto *jesu*) nišće.

Pod tal. utjecajem nastale su i rečenice kao ova u gl. 72_{3}: kada bi ti opital veliki sudi, jesu li oni puni, odgovorili bi ti, da oni *bi bili* (mjesto *jesu*) dobro puni — tal. loro ti risponderebbono che loro fussino ben pieni.

11. Samih talijanskih riječi nema mnogo u našem prijevodu; nalazimo ponajviše takve, koje dolaze često i drugdje. Rjeđe su na pr. *akvilon* (aquilone 'sjever') 80_{4}; — *art* (arte 'vještina'): po toj arti 43_{8}, po artijah 75_{2}; — uzvik *deh:* Deh, meštre (tal. De maestro) 5_{3}, koji se drugdje prevodi sa *nu:* Nu čini (tal. De fa) 30. U nas je *deh*, a u tal. ovdje *de;* tako je sa *-h* i uzvik *ojmeh* 21_{2} prema tal. *oime.* — Osamljena je riječ *inzeń* 'vještina' u gl. 5_{33}: mudriji (t. j. đavoli od ljudi) u svih *inzeńi* — tal. in tutti gli ingegni; ne bilježi je nikako (ni *inđeń*, ni *inzeń* ni *inžeń*) ARj.

Ima i takvih naših riječi, koje su načińene prema talijanskima; ispor. na pr.: *urajati* prema tal. *ingenerare* u gl. 1_{6}: kako sunce *uraja* svitlost — tal. come il sole ingenera la chiarezza. — U tal. originalu u gl. 57 dolazi dva puta ptc. *indemoniata* (sc. la figliola i l'anima). Prvi put je ta riječ prevedena h i b r i d n o m *indjavolana*, a drugi put sa dvije jače pohrvaćene riječi *ohudobljena* i *obdjafljena* (prema »obdjavliti«). — Tal. *fermamento* prevodi se i u našem prijevodu *stanovitstvo* 2_{2} (prema *fermo* — *stanovit*) i pored toga *ustanofljenje* 45, *tvrjenje* 5_{1} i *utvrjenje* 87_{5}. — Tal. *septima* (che si fa pel morto) 62_{4} prevodi se *sedmodanica* (ispor. po sedmodanici, ka se čini za mrtvoga). — U gl. 75_{2}: I hoće (sc. Ant'krst) *priobzidati* Jerusolim — prema tal. *rehedifichera.* — U gl. 74_{1} čitamo: on (sc. Josip) hoti ńu ostaviti, jerbo ju vidi *truhlu* ne znajući, da ona biše *noseća* Duhom svetim ..., jerbo je *teška* od Duha sveta. U tal. originalu na sva tri mjesta stoji *gravida*, ali u tome primjeru naše *teška* neće biti prema tal. originalu, nego prema običnom našem govoru.

Tal. indeklinabilna imenica *crudeltà* ostala je takva i u prijevodu u gl. 75_{1}: da on hoće obratiti puk za strah i *za veliku krudelta* (mjesto: strahom i velikom »krudeltom«) — tal. per paura & per gran crudelita.

Nije neobično, što u prijevodu nalazimo tal. uzajmljenicu *briga* 47_{1}, prema koioj u originalu ne stoji *briga*, nego *travaglio;* tal. *briga* prevedeno je *skrbljenje* u gl. 63_{1}.

12. Pokazalo se, da je prijevod »Lucidara«, kakav je u Tihićevu prijepisu, u štočemu nedotjeran: u ń su već pri prevođeńu ušle mnoge pogreške, ponajviše prevodiočevom nepažńom (preskakivańem i zamjenom riječi), mańe zbog krivo shvaćenih mjesta; sam je prijevod ponajviše ropsko prenošeńe originala; osim toga je Tihić u svoj prijepis unio mnogo prepisivačkih pogrešaka, koliko ih nije prenio iz svoga predloška. No naš je prijevod i takav, kakav je, vrijedan za naš jezik, i to zato, što znamo i imamo ńegov tal. original, koji nam može gdje treba pomoći, i što znamo, kad je, gdje je i od koga je sačuvani rukopis prepisan.

Prema tal. originalu možemo proučavati osobito rječnik; prema ńemu razumijemo na pr. gl. 5_{14}: hotijaše (sc. sotona) zapovidati ostalim po *grabusanju* — tal. per tiranneria; — gl. 32.: klišća (sc. đavolova) jesu *hustnici* (u ARj. nema te riječi) sega svita — tal. tiranni; — gl. 5_{18}: *pohuda* sfi ostali — tal. dispregio (t. j. prezre); — gl. 11_{11}: ńihova (sc. Adama i Eve) *porodica* biti će grišna — tal. la loro schiatta (t. j. pleme); — gl. 11_{12}: uru šestu bi žena *omišena* — tal. formata; — gl. 12_1: I sfe ono vrime (t. j. prije potopa) bi kako *razborno*, ni mnogo teplo ni mnogo mrzlo — tal. come una state temperata (t. j. umjereno); — gl. 18_4: (Isukrst) biše lipote *polovne* — tal. di belleza mezana (t. j. sredńe); — gl. 18_{11}: človik u *voli* i *nevoli* ima zvati ńega — tal. nella prosperita & in nella adversita; — gl. 41_2: ńihovo (sc. prvih apostola) *zvońenje* prozvoni po svih stranah — tal. il loro suono risono (t. j. ńihov glas odjeknu; prema tome prijevod pogrešan) per tutte le parte; — gl. 52_1: anjel ... vrže jih u propast od *znetve* — tal. nel profondo dell'abisso — i dr.

13. Šibenčanin Tihić načinio je svoj prijepis godine 1533 u Zadru, gdje je po svoj prilici i našao svoj predložak, koji, sudeći po jeziku prijepisa, nije bio mnogo stariji. Tihićev je prijepis vršńak Zoranićevih »Planina«, pa ga s ńima i jezik u štočemu veže. Ńegov se original možda još i više s ńima vezao, jer je Tihić prepisujući stariji tekst mogao jezik i mijeńati. Od osobina Zoranićeva jezika, za koji imamo studiju dra. Ružičića u »Južnoslov. filol.« (knj. IX i X), spomenut ću ovdje samo jednu, koja se nalazi i u našem »Lucidaru«. To je zamjeńivańe lokativa pl. genitivom u imenica svih rodova. Tako nalazimo u »Lucidaru«: *u svih inzeńi* 5_{33}, *po sedmih dari* 16_9, *po svetih ljudi* 59_2, *u tolicih misti* 28_7, *u tih trih riči* 62_3 i dr. i u Zoranića na pr. *u razlikih ćudi* (v. JF 10, 58). — Jedna riječ napose veže »Lucidar« i »Planine«. To je imenica *jalovišće* 'meka'; ispor. gl. 34_3: ka (sc. riba) se veseli od *jalovišća* (mjesto *jalovišću*), ko ju ulati — prema tal. che si rallegra dell'esca che lo piglia. Budmani je tu riječ u izdańu »Planina« rastavio u *ja lovišće*, ali je u ARj. (v. s. v. jalovište) popravio tu pogrešku.

14. Tihićev je latinički alfabet sastavljen od ovih 25 slova; *a, b, c, ç, d, e, f, g, h, i, l, m, n, o, p, q, r, s, ſ, t, u, (veliko) V, x, y (ẏ, ij), z.*

Glasove *m* i *n* označuje kadšto znak ': tmin'o (= tminno) 4^a, g'ih (= gnih = ńih) 34^b, yachiuua' (= ja ću vam) 30^b, m'ozi (= mnozi) 57^a. Taj je znak jedan put uzet i mjesto *u* u riječi os'etu (= osuetu = osvetu) 37^b. Ńime se gdješto odvaja prijedlog kao: u'troystvuu 2^b, u'urime (= u vrime) 17^a, ch'ribbi (= k ribi) 41^b, s'uelichom 79^a i dr. Prema tome s'oholostyu 9^a ne moramo čitati *sa oholostju*, pa ni ch'eui 17^b *ka Evi* pored cha eui 17^b, t. j. znak ' ne treba da stoji mjesto nenapisanoga *a*, kako u riječi os'etu stoji mjesto *u* (v). Taj se znak (apostrof) ne bilježi za izgubljeno *-i* u upitnom *li*, u nekim imperativima i u enklitičnom *ti*; ispor. na pr. Znaju *li* oni sfe riči i jimaju *l* gospodstvo od svih? 7_3, *Učin* me to bolje znati 18_6 pored: Nu *učini*, da ti razumim 34_2. Tako se *-i* gubi i u običnom govoru, pa bi se u izdańu apostrof mogao uzeti samo radi jasnoće.

Navedena slova i ńihove kombinacije upotrebļava i Tihić prema upotrebi u našim latiničkim rukopisima. I ńegovo je označivańe naših glasova u štočemu nedotjerano.

Iako razlikuje glasove z i ž uzimajući obično za prvi glas slovo *z:* uazda 2^a, a za drugi slovo *x:* Boxyu (= božju) 2^a, i, samo vrlo rijetko, obrnuto, — glasove c i č ne razlikuje, bilježeći ih jednim znakom ç: diçiça (= dičica) 45^a, a samo kadšto nedopisanim znakom *c:* receſ (= rečeš) 2^a mjesto reçeſ. Nesigurno čitańe može biti u tuđoj kojoj riječi kao na pr. oficie (= *oficije* i *ofičije*) 42^a.

Ne razlikuje glasove *s* i š pišući za oba glasa: *s:* smisliti 2^a pored misglienya (= mišļenja 4^b, *ss:* chadsse (= kad se) 49^b pored possal (= pošal) 49^b, *sſ:* çasſe gimasſe zgoditi (= ča se jimaše zgoditi) 31^a, *sc:* bisce (= biše) 18^b pored nambisce (= nam bi se) 32^a. Pri tom treba istaći, da se š ispred konsonanta piše samo *s:* tescho (= teško) 2^a, doslo (= došlo), 9^b, grisna (= grišna) 16^a, pustosni (= pustošni) 5^a, godischie (= godišće) 6^b; tako najčešće i na kraju: yos (= još) 11^a, nas (= naš) 28^a pored naſ 6^b, nass 50^b, hochies (= hoćeš) 36^b i dr. Čitańe može biti kadšto nesigurno, na pr. u nepoznatoj riječi smach (= šmak) 56^b.

Za naše *r̥* piše Tihić obično *ar:* zuarh (= zvrh) 4^a, smart 20^a, zarn (= gen. pl. zrn) 31^b i dr., rijetko *er:* smertnih 18^b, tuerda (= tvrda) 32. Prema tome se i mudarci 53^a može čitati sa *r̥*.

Glas j bilježi se sa: *i, y* i *g(i),* na pr. Boxyu (= božju) 2^a, Boxgi (= božji) 3^a, potuaryeni (=potvrjeni) 11^a pored potuargieni 11^a. 3. l. aor. daxgi (= dažji) 17^b i dr. Između dva vokala ostaje često neobilježen; na pr. aor. pria 34^a pored priya 21^a, Marie 21^a pored Marigie 25^b, poloxiu (=položi ju) 52^b pored ostauiyu (=ostavi ju) 21^a, suoimi 13^a pored suogimi 18^b i dr. U izdańu se za ń, t. j. neobilježen glas *j*, meće *j* (kurzivno).

Glas *k* piše se *ch* (rijetko *c* u tuđim riječima i *q* u skupu *kv*), jednako i glas *ć*, i za pravo čitańe nema za nas neprilike. No kako se *će, ća, ću* piše: chie, chia, chiu ili chye, chya, chyu, može nastati sumńa, treba li prema hochiu 2^a ili hochyu (= hoću) 55^a i instr. mochyu 2^a čitati *moću* ili *moćju*, kako ja čitam (zbog glagoljskih spomenika toga vremena), a tako i *pomoćju* 19^a (ispor. u dubrovačkom molitveniku iz g. 1512 помоћью u Poseb. izd. Srpske akademije 122, 37), o *polnoćjah* 21^b i o *ponoćjah* 76^b.

Za glas *v* piše se obično na početku riječi i između vokala *u*, a na kraju sloga obično i svagda na kraju riječi *f:* duhofna (= duhovna) 3^b, prafdi 9^b, difgih (= divjih) 44^a, gliubaf 2^b, *dyafli* (= diavli) 10^b pored dyaula (= djavla) 20^b i dr. Često se mjesto *u* piše *f* u skupu *sv* i *vs* u oblicima od *vas:* sfe 11^b, fsih 21^a, sfih 73^b i dr. pored sue 21^b, suih 11^b i dr. Tako je i u riječima *svet* 'sanctus' i *svit* 'mundus': sfeti 2^b pored sueti 3^a, sfit 45^a pored: po sfem suitu 30^b. Dolazi još isfuçe (= isvuče < izsvuče) 28^b i sfoyadi 67^a pored suoyad 69^a. Prema izgovoru *s-velikom* stoji sfelichom 73^b pored s'uelichom 79^a. Primjeri fgnoy 49^b i fsebi 65^b pisani su tako prema primjerima kao *prafdi* (mjesto *praudi*), ali ih prema jeziku našega rukopisa (ispor. *uzme* 30^b pored *vazmu* 70^a treba čitati *u ńoj* i *u sebi.*

U našem čakavskom spomeniku dolazi nekoliko puta *-n* mjesto *-m*, na pr. ļuden 61_7 pored ļudem 18_4, razumin 5_{31} pored razumim 34_2, verujen 27_9, teško van piscem 20_4, i dr. Prema takim primjerima došlo je obrnuto nekoliko puta hiperkorektno *-m* mjesto *-n* u: jedam 1_3, 1_4, načim 1_4 i (malo dalje) način 1_7, ptc. neznam 41_2, ptc. spovidam 46_1, jistinam 81_7, Kaim 12_1 pored Kainove 12_1.

Dva vokala dolaze samo u riječi puut 27_1, u značenju »caro«, a za značeńe »via« samo *put* (često). I dva se konsonanta u nekim riječima pišu zaradi razlikovańa u značeńu; tako se piše obično *bitti* 'esse' i ptc. *billo* (= *bîlo* ili *bílo*) 46_1, aor. ubbi 12_7 pored imper. ubi 21_5, 3. l. pl. hotte (= hotẽ) 29_2 (i drugdje) i enklitično *te* (često) pored imper. hote (= hŏte) 80_4. Sa dva *l* piše se i aor. proli 27_1 pa aor. *reče* (često) i *hoti* (često). Bez razlike se piše prilog mallo 64_1 i malo 64_1, malli grisi 64_2 i mali grisi 64_2. Sa dva č pišu se obično imenice *ŏči* (na pr. oççi 44) i *rîči* (na pr. riççi 1_1), pa se vidi, da se tu dva konsonanta pišu jedan put iza kratka, a drugi put iza duga vokala. Udvojeni konsonanti u takim primjerima obiļeženi su u izdanju kurzivnim slovom, ali ne svagdje. Ostavio sam dva konsonanta u riječima *tminno* (upravo tmin'o) 2_2 i *vrimenni* 49_2 (pored vrimenih 1_3), jer u ńima *nn* nije samo grafički znak (kao na pr. u *mallo*), nego je došlo po postańu, pa bi se u *nn* moglo čuvati dugo *n*. Inače su konsonantski skupovi prenošeni bez promjene.

15. Uz ovo izdańe Tihićeva prijepisa treba da još ovo kažem. Oznaka glavâ rimskim brojevima I—XXIX u prvoj knízi, XXX—LX u drugoj knízi i LXI—XCIV u trećoj knízi odgovara oznaci u rukopisu, a oznaka pitańâ arapskim brojevima unesena je u tekst; uneseno je i *M.* u r. pitańu, gdje je izostavļeno zbog inicijalnoga slova.

Talijanski je tekst prenesen bez promjene prema spomenutoj inkunabuli s ńezinim pravopisom i interpunkcijom.

II. TEKST TIHIĆEVA PRIJEPISA

POČIŃU KŃIGE OD MEŠTRA I UČENIKA

L. 2a

I.

1. *U(čenik).* Slafni meštre, ja te molim, da mi odgovoriš na sfe riči, ke te opitam, na čast Božju i na prud svete crikve.

Meštar. Ujisto z dobre vole učiniti ću: ako mi Bog dopusti kripost, neće mi biti teško ovo povidati.

LUCIDARIO

(Tekst tal. inkunabule štampane o. 1495. u Firenci)

[QUI COMINCIA EL PROLOGO DEL LIBRO DEL LUCIDARIO

Molte volte m'ha richiesto el mio discepolo che io gli narrassi sententie le quali sono molte dubiose. Pero non mi voglio ascondere di cio che mi richiede che io ne crederrei essere biasimato. Se questo fusse cosa che io riponessi e duchati in terra li quali dio m' ha raccomandati. Et pero ch' el mio trattato non voglio che sia solamente alle gente che sono in questo mondo, ma si voglio in tal maniera trattare ch' el mio libro sia veduto per quegli che hanno ancora ad venire. Per tanto si priego tutti quegli che leggeranno questa scriptura che faccino priego a Christo pel peccatore quale io sono. Pure nondimeno a questa opera posso mettere un tal titulo che ben possa essere appellato lucidario cioe dichiaratore per cio che questo libro dichiara la scriptura di molte sententie. Il mio nome voglio intutto celare pero chi temo per la invidia di molti huomini rei che questo libro non fusse piutosto disfacto? Perche tal persona quale io sono havessi facto si alta opera. Et perche io non voglio qui scrivere lo mio nome: si fo priego al nostro signore per la sua grande misericordia che lui lo faccia scrivere nel libro del cielo. Lo fondamento di questa opera si e facto sopra una ferma pietra. Cioe Ihesu Christo. Et tutta l' altra opera si e raffermata da quattro forte colonne. La prima colonna si e l' auctorita de propheti. La seconda si e la dignita degli apostoli. La terza si e sapere degli expositori. La quarta si e lo buono ingegno del maestro.]

QUI COMINCIA EL LIBRO DEL MAESTRO & DEL DISCEPOLO

I.

1. *Discepolo.* Glorioso Maestro io ti priego che tu mi risponda a quelle cose che io ti domandero a honore di dio & al profecto della sancta chiesa.

Maestro. Certo volentieri lo faro & se dio mi dona virtu. Non mi graverra questo trattare.

2. *U.* Pisano jest, da nijedan človik zna[1], ča jest Bog, i ludo[2] je adorati ono, ča človik ne zna. Zato dobro jest početi najpri od ńega, i hoću, da mi rečeš, ča jest Bog.

M. Onako kako se čujem ja človik kako druzi, tako ću ti reći. Bog jedno duhofno snutje jest i takove liposti, da anjeli, ki sedam krat dobivaju sunce za ńih svitloću[3], sfi mole[4] nazriti se u ńem, i jest s tolikom moćju i s tolikom mudrostju i s tolikom dobrotom[5], da lipota ne more se smisliti, koliko jest lipa, a moć ńegova ne more se prociniti, a ljubav
L. 2b ńegova || ne more se razabrati.

3. *U.* Kako mi jimamo razumiti, da jest jedam (!) sam u trojstvu?

M. Ja ću ti dati priliku od riči vrimenih. Gledaj u sunce, i viditi ćeš tri riči u ńem, a jedno sunce, ča jest snutje, teplina i svitlost.

4. *U.* More li se razlučiti jedno od drugoga?

M. Ne, nikadar. I kako ti vidiš sunce, da se ne more diliti teplina od svitlosti, ni svitlost od tepline ni od snutja, neg(o) vazda jesu skupa, tako po ta načim otac i sin i duh sfeti jesu tri kipi, a jedam sam Bog, i vazda stoje skupa brez razdiljenja. Po snutju more se razumiti otac, po svitlosti sin, po teplini duh sfeti.

---

[1] Mjesto *ne zna.* — [2] U rkp. prepisivačkom griješkom *hudo;* ispor. tal. *folia.* — [3] Mjesto *»njih svitloćom«.* Tako se i drugdje tal. *per,* gdje se upotrebljava za oznaku s r e d s t v a, prevodi sa za, kao da znači u z r o k ili s v r h u. — [4] Bit će prepisivačkom griješkom mjesto *žele.* — [5] Prijedloi *s* po tal. *con* mjesto samoga genitiva: *tolike moći . . . mudrosti i . . . dobrote.* —

---

2. *Di.* Egli e scripto che alcuno huomo non sa quel che dio e & e follia ad adorare quello che l'huomo non sa: Percio e bene a cominciare primamente di lui. Et si voglio che tu mi dica che cosa e idio.

Ma. Secondo che io mi sento huomo come gli altri cosi tel diro. Dio si e una spirituale substantia & e di tal belleza che gli angeli che per septe volte vincano el sole per la loro chiareza tutti desiderano in lui guardare. Et si e con tanta possanza & con tanta sapientia & con tanta benivolentia che la belleza non si puo pensare quanto e bella & la sua possanza non si puo stimare & lo suo amore non si puo arbitrare.

3. *Di.* Come dobbiamo noi intendere che sia un solo in trinita.

Ma. Renderottene similitudine delle cose temporali: Guarda nel sole & si vederai tre cose in lui & e pure uno sole cioe la substantia & il calore & lo splendore.

4. *Di.* Puossi partire l' un dall' altro?

Ma. Non gia mai. Et si come tu vedi lo sole che non si puo partire el calore dallo splendore ne lo splendore dal calore ne dalla substantia che sempre sono insieme. Cosi similmente El padre el figluolo & lo spirito sancto sono tre persone & uno solo dio. Et sempre stanno insieme senza dipartimento. Per la substantia si puo intendere lo padre, per la chiareza il figluolo: per lo calore lo spirito sancto.

5. *U.* Zač se zove otac?

M. Jere se on zove istočnik i početak od svih riči, i ńegova mudrost jest zvana sin.

6. *U.* Zač jest ona zvana sin?

M. Jere kako sunce uraja[6] svitost, tako otac uraja sina, a duh sveti zove se ljubav od otca || i od sina.[7] L. 3a

7. *U.* Zač se zove duh sveti?

M. Jere jest pribivalnik svaki od jednoga do drugoga.[8] Ono božastvo, ko stvori sfe riči, jest zvano otac; i ono, ko sfe riči gleda, da se ne vrate na ništar, kako od ničesar ibihu, zvano jest mudrost, ča jest sin Božji; i on, ki[9] sfe riči čini dohoditi, jest zvan duh sveti. Od otca izhode svaka, od sina tolikoje i od duha sveta. I jošće se zove po drugi način. Otac jest zvan v(i)denje[10], a sin razum, a duh sveti vola od jednoga i od drugoga[11], ča jest od otca i od sina[12].

8. *U.* Kako toliko jest moguć i od velike millosti, zač se tako ne zove mati kako otac?

M. Zač začetje pristoji se[13] otcu.

9. *U.* Kada se sin zove jistina i mudrost, zač on ni zvan tako hći kako sin?

M. Zato, jer sin veće jest podoban k otcu nego hći.

---

[6] Glagol *urajati* ‚uraďati' načinjen prema tal. *ingenerare.* — [7] Prijedlog *od* uzet prema tal. *di* mjesto samoga genitiva ili posvojnoga pridjeva. — [8] Pogrešno prema tal. tekstu. — [9] Pogrešno mjesto *ono, ko* (t. j. božastvo). — [10] U rkp. upravo »vdenye« za tal. *membranza* (štampano griješkom *membrana)* prema lat. (Eluc. IIII) *memoria.* — [11] Nepotrebno *od.* — [12] Ispor. bilj. 7. — [13] U rkp. prepisivačkom griješkom *pristoja* (»pristoya«) se prema *s'apartiene.* —

---

5. *Di.* Perche e egli appellato padre?

Ma. Perche lui e chiamato fontana & principio di tutte le cose & la sua sapientia e apellata figluolo.

6. *Di.* Perche e ella apellata figluolo?

Ma. Perche si come il sole ingenera la chiareza cosi ingenera il padre il figluolo. Et lo spirito sancto e apellato l' amore del padre & del figluolo.

7. *Di.* Perche e egli appellato spirito sancto?

Ma. Perche gli e permanevolmente spirando dal uno & dall' altro quella divinita che tutte le cose creo e chiamata padre & quella che tutte le cose guarda perche le non tornino a niente si come di niente erano si e chiamata sapientia cioe figluol di dio & quela che tutte le cose fa venire si e apellata spirito sancto. Dal padre discendano tutte le cose, dal figluolo simigliantemente & dallo spirito sancto. Et anco e chiamato in altra maniera lo padre e apellato membrana: & lo figluolo intendimento: & lo spirito sancto la volonta dell' uno & dell' altro cioe del padre & del figluolo.

8. *Di.* Con cio sia cosa che sia del tutto possente & di gran pietade: perche non e egli apellato cosi madre come padre?

Ma. Peroche lo ingenerare s' apartiene al padre.

9. *Di.* Quando el figluolo e apellato verita & sapientia perche non e lui apellato cosi figluola come figluolo?

Ma. Peroche el figluolo e piu somigliante al padre che la figluola.

10. *U.* Zač duh sveti ne zove se sin od otca i od sina[14], i da bude
L. 3b jedan || otac, a drugi mati?

M. Zač oni izhode[15] tako od jednoga kako od drugoga, i jest svitlost[16] od svega božastva.

---

[14] Ispor. bilj. 7. — [15] Mjesto »on izhodi« po pogrešnom tal. tekstu: Peroche *loro discendano*... prema lat. (Eluc. 1111): Quia simul et aequaliter ab utroque *procedit*. — [16] Po pogrešnom tal. tekstu: & e *lume* (možda mjesto *legame*) prema lat.: et ipse est *vinculum* totius divinitatis.

II.

1. *U.* U kom mistu jest pribivanje našega Gospodina?

M. Bud da jest u svakom mistu po svomu mogućstvu, da pribivanje ńegovo snutńim načinom jest na nebu spametnomu, ali hoć duhofnomu, ča jest treto nebo.

2. *U.* Ka jesu troja nebesa?

M. Jedno jest toliko telesno, a dva duhofna. Tilesnoga razumi[1] od stanovitstva[2] uzdola, ča jest nebo, gdi jesu zvizde. I jesu sedmera nebesa, i po jednom razumiju se druga. Druga dva neba, ka jesu duhofna, zač jedno od nebes jest više fundamenta, ko jest zvano nebo kristaldino, i jest od tolike vedrine, da nebo od zastaflenja[2] jest kako nišće pri ńemu.

---

[1] Mjesto: *Tilesno se razumi.* — [2] Za tal. *fermamento* koje se prevodi i *ustanoflenje* u gl. 45, *tvrjenje* u gl. 51 i *utvrjenje* u gl. 875. —

---

10. *Di.* Perche non e apellato lo spirito sancto figluolo del padre & del figluolo & fussi l' uno padre & l' altro madre.

Ma. Peroche loro discendano cosi dall' uno come dall' altro & e lume di tutta la divinitade.

II.

1. *Discepolo.* In qual luogo e la conversatione del nostro signore?

Ma. Advenga ch' ella sia in ogni luogo per la sua possanza: pur la sua conversatione e substantialmente in nel cielo intellectuale o vuoi spirituale: cioe lo terzo cielo.

2. *Di.* Quali sono li tre cieli?

Ma. L' uno e corporale & li due sono spirituali. Corporale s' intende dal firmamento ingiuso: cioe lo cielo dove sono le stelle: & sono septe cieli & per l' uno si intendono gli altri. Gli altri due cieli che sono spirituali: percio ch'egli e* uno de cieli sopra lo fondamento el quale si e chiamato cielo christallino & e di tanta chiareza ch'el cielo del fermamento e quasi niente apresso di quello: Et di sopra a quel cielo che e decto si e uno altro cielo & chiamasi cielo empireo & ha si grande splendore ch' el cielo christallino e quasi scuro apresso a quello:

---

* U izdanju: che glie.

|| I zvrh toga rečenoga neba jest drugo nebo, i zove se empirsko, ča jest L. 4a
užgano, i jima toliko veliku svitlost, da nebo kristaldino jest kako tminno[3]
pri ńem. I dim tebi, da u tom nebu jest toliko privelika svitlost, da um
človičaski nima moć znati nijednu rič. I to jest treto nebo, gdi stanuje Bog,
i ondi ga vide blaženi muži i svete žene vidinjem, i onde jesu deveteri
redi od anjelof, i ondi jest toliko dobra, da se ne more ni reći ni izmisliti.

3. *U.* Po ki put Bog jest u svih mistih[4] u svaka vrimena, i zač ni u
jednom mistu samo?

M. Zato se govori, da on jest vas u svakih mestih, zač jest tako
moguć u jednom mistu kako u drugom. I tako kako jest moguć na nebu,
tako jest moguć i na zemli i u paklu. I tako se di, da on jest skupa, zač
u ono || jisto ganutje[5], u ko odredi za[6] svaku rič u istoku, u ono jisto L. 4b
odredi sfe riči u zapadu. I govori se, da vazda jest u svakom mistu, jerebo
u svako vrime promira svake riči. I di se, da on je[7] u nijednom mistu,
a zato, jere misto jest rič, ka jima tilo, da Bog nima tilo, ča jest po bože-
stvu. I zato ne more objati[8] mesto, da po tomu Bog ni u nijdnom mistu,
da on[9] udrži sfe riči, u kih[10], kako di sveti Paval, mi gibljemo se i u
ńem živemo.

---

[3] U rkp. »tmin'o«. — [4] Izostavljeno *i*. — [5] Pogrešno mjesto *magnutje* prema tal. *momento*, koje je prevodilac čitao *movimento*. — [6] Nepotrebno *za*. — [7] Pogrešno mjesto *ni* 'nije'. — [8] U rkp. prepisivačkom griješkom *obajti;* ispor. tal. *occupare*. — [9] U rkp. pogrešno *ondi*. — [10] Pogrešno mjesto *u kom* prema tal. *nel quale* i lat. (Eluc. IIII): ... cum ipse contineat omnia: *in quo vivimus, movemur et sumus* (Act. XVII, 28).

& dicoti che in quel cielo e si grandissimo lume che senno humano non ha potere di sapere alcuna cosa & quello si e lo terzo cielo dove sta idio & li lo veggono gli benedecti huomini: & le sancte femine visibilmente. Et li sono gli nove ordini degli angeli & li e tanto di bene che non si puo dire ne pensare.

3. *Di.* Per che modo e dio in tutti luoghi & in tutti li tempi & perche non e in un luogo solamente?

Ma. Percio si dice che lui e tutto in tutti luoghi: perche e egli cosi possente in uno luogo come in un altro: & si come lui e possente in cielo cosi e possente in terra & in inferno & si si dice che lui e insieme percio che in quel medesimo momento nel quale dispone ogni cosa in oriente: in quel medesimo dispone tutte le cose in occidente: Et si si dice che egli e sempre in ogni luogo pero che in ogni tempo lui tempera tutte le cose: & si si dice che lui non e in nessuno luogo imperoche il luogo si e cosa che ha corpo: ma dio non ha corpo cioe secondo la divinitade. & impero non puo occupare luogo, si che secondo questo dio non e in nessun luogo: ma lui contiene tutte le cose: nel quale secondo che dice san Paulo noi viviamo noi ci movemo & in lui viviamo.

III.

1. *U.* Zna li Bog sfe riči?

M. Zna dobro i one sfe, ke jesu mimošle, i one sfe, ke jošće jimaju dojti, kako da bi bile prid ńim. I prvo nego bi svit učińen, on pozna sva jimena anjelska i od[1] ļudi, ki jimahu biti, i ńih ćudi i ńih voļe i ńih rečenja i ńih učińenja i ńih mišļenja, kako da bi bilo pisano
L. 5a sfe pri ‖ ńemu. I zato se on zove u pismu grčkomu theos, toliko jest reči: Bog, ki sfe vidi.[2]

2. *U.* Kako govori Bog anjelom i ļudem?

M. Anjelom govori po ńegovu dahnutju, a ļudem govori po anjelih.

3. *U.* Stanovito da bi Bog nigdar nimal početka, nima človik verovati, da on vidi[3] pustošni život[4]. Zato hotil bih znati, kako on staše pri nego of svit biše.

M. Pisano jest, da sfe ono, ča on učini, biše providjeno[5] po ńem. Zato moremo dobro viditi, da svaka stvorenja, ka on učini, bihu u ńegovi misli, i hoću ti dati priliku. Gļedaj, kada jedan dobar meštar hoće činiti jednu lipu hižu, da najpri hoće izmišļevati u srcu svomu sfe one riči, ke
L. 5b hoće učiniti u kući, i kada ‖ on jest dobro razmislil, on vidi sfu kuću u svomu srcu. Nu ako jedan človik umrfši jima takovu kripost, da on vidi

---

[1] Nepotrebno *od.* — [2] Pučka etimologija prema *θεάομαι* 'gledam'. — [3] Prepisivačkom griješkom mjesto *vodi* prema tal. *menasse.* — [4] Naopako *pustošni život* za *vita solitaria.* — [5] prema tal. *proveduto* mjesto *preveduto.* —

III.

1. *Discepolo.* Sa dio tutte le cose.

Ma. Si sa bene & quelle che sono passate & quelle che hanno ancora ad venire: si come fusseno dinanzi allui. Et inanzi ch' el mondo fusse facto lui conobbe tutti li nomi degli angeli & degl' huomini che dovevano essere & gli loro costumi & le lor volontade & gli loro decti & gli lor facti X li lor pensieri si come fusse scripto tutto dinanzi dallui. Et pero lui e apellato nella scriptura greca. theos: tanto e a dire dio che tutto vede.

2. *Di.* Come parla dio agli angeli & agl' huomini?

Ma. Agli angeli parla per la sua spiratione: agli huomini parla per li angeli.

3. *Di.* Con cio sia cosa che dio non havesse mai cominciamento: non debba l' huomo credere che lui menasse solitaria vita. Pero vorrei sapere come lui stava inanzi che questo mondo fusse?

Ma. Gli e scripto che tutto cio che lui fece era preveduto dallui. pero possiamo ben vedere che tutte le creature che lui fece erano nel suo concepto & si te ne voglio dare similitudine. Guarda quando un buon maestro vuol fare una bella casa che primamente verra imaginando nel suo cuore tutte quelle cose che vuol fare nella casa: & quando lui ha bene imaginato lui vede tutta la casa nel suo cuore: dunque se uno huomo mortale ha cotal virtu che lui vede le

sfe riči, pri nego su učińene, dobro mogaše naš Gospodin, ki bi počatnik i stvornik od sfih riči viditi odkriveno ono, ča učini. Zato mogaše stati sam, jošće biše tako dobro združen, kako jest sada.[6]

[6] Pogrešno prema tal. tekstu.

IV.

1. *U.* Ki uzrok bi, da bi svit stvoren?

M. Samo dobrota Božja, da ne, da on bude viši ni niži, jere tako moguć biše prvo kako poslija, da on učini za jimiti narodi, kim more[1] dati dil svoje milosti.

2. *U.* Po ki put on bi učińen?

(Izostavljen odgovor prema talijanskom: Ma. Si come lui hebbe decto, cosi incontinente furon facte le cose.)

3. *(Izostavljeno pitanje prema talijanskom: Di.* Disse lui con suono di parole?)

M. On reče po besidah svoje govorenje u sfih riči, da činenje bi u mudrosti, ča jest ńegov sin.

4. *U.* Učini li o(n)[2] veliko krzmanje učinitti ga?

M. || Toliko ureda, koliko bi ti mogal otvoriti oči tvoji, tako ured L. 6a
bi učińeno[3].

5. *U.* Učini li on skupa alli u veće hipi?

M. Sfe učini ob jednom, da on razdili, ča učini, na tri dili[4]. U šest dan učini sfe riči, ča jest: u tri dni učini elementi, a u tri dni učini

[1] Mjesto *bi mogal.* — [2] U rkp. samo *o.* — [3] Griješkom mjesto *učińen* (t. j. svit). — [4] Pogrešno prema tal. tekstu. —

cose inanzi che le sieno facte: ben poteva lo nostro signore che fu cominciatore & creatore di tute le cose vedere apertamente cio che fece: dunque poteva stare solo: ancora era cosi bene accompagnato come egli e teste.

IV.

1. *Discepolo.* Qual fu la cagione ch' el mondo fusse creato.

Ma. Solamente la bonta di dio: ma non che lui ne fusse piu alto ne piu basso: che cosi possenta era inanzi come da poi: ma lui fece per havere gente a cui potesse dare parte della sua gratia.

2. *Di.* In che modo fu lui facto.

Ma. Si come lui hebbe decto cosi incontinente furon facte le cose.

3. *Di.* Disse lui con suono di parole?

Ma. Lui disse per parole lo suo dire in tutte le cose: ma lo fare fu in sapientia cioe lo suo figluolo.

4. *Di.* Fece lui gran dimoranza a farlo?

Ma. Si presto come tu potessi aprire li tuoi occhi cosi presto fu facto.

5. *Di.* Fecelo lui insieme o vero in piu volte?

Ma. Tutto lo fece insieme: ma lui divise cio che fece in parte in sei di: lui fece tutte le cose cioe in tre di fece tutti gli elementi: & in tre di fece tutte

svaka ostala. Prvi dan učini prvu rič, ča jest onu svitlost, ka će vazda durati, ča jest nebo i anjeli tolikoje. Drugi dan razluči riči vikofńe[5] od vrimenih, ča jest ustanofļenje[6], gdi jesu zvizde. Treti dan učini zemļu i more. Četvrti dan učini svitlost vrimenu, ča jest sunce i misec, i dva elementa, ča jest ogán i ajer. Peti dan učini vrste od rib i vode[7], i vrste od ptic u ajeru. Šesti dan učini na zemļi sfe vrste od zelaj i od stablof i od živin, pak ta čas učini človika, da gospoduje svaka ta tvorenja. ‖
L. 6b Sedmi dan, ki počinu, i ne razumi se[8], da počinu unutra na svitu, kako je reći, da naš Gospodin počinu, ča jest, da on ne učini poslija nijednu rič znova.

[5] Pisarskom griješkom mjesto »duhofne« prema tal. *spirituali.* — [6] Za tal. *fermamento* (v. bilj. 2. u II. gl.). — [7] Pisarskom griješkom mjesto *u vodi* (prema: le maniere de' pesci nell' acque). — [8] Izostavljen prijevod tal. teksta: (come) fa colui che fa la sua casa & poi si posa dentro: ma dentro.

V.

1. *U.* Sliše li elementi našega Gospodina?

M. Bog nijednu stvar ne učini, ka ne sliši ga i ka ne posluša ga, jer ove riči jesu umŕše, brez duše živu i sliše svoga stv(o)riteļa. Nebo ga sliši, i po zapovidi ńegovi ne pristaje obraćati se, ča se razumi nebo od tvrjenja[1], jere druga nebesa nigdar ne obraćaju se. Sunce i misec i zvizde

[1] Za tal. *fermamento..* —

l' altre cose: Lo primo di si fece la prima cosa cioe quel lume che sempre durerane cioe lo cielo & gli angeli similmente. Lo secondo di divise le cose spirituali dalle temporali: cioe lo fermamento dove sono le stelle. Lo terzo di si fece la terra e'l mare. Lo quarto di si fece lo lume temporale: cioe lo sole & la luna & gli due elementi cioe il fuoco & l' aere. Lo quinto di fece le maniere de' pesci nell' acque & le maniere degli uccegli(!) nell' aria. Lo sesto di si fece in terra tutte le maniere dell'herbe & degli arbori & delle bestie. & poi li apresso fece l' huomo per signoregiare tutte queste cose. Lo septimo di che si poso e & non intendere che si posasse dentro dal mondo come fa colui che fa la sua casa & poi si posa dentro: ma tanto e a dire che lo nostro signore si posone: cioe che lui non fece poi alcuna novita.

V.

1. *Discepolo.* Sentano gli elementi lo nostro signore?

Ma. Dio non fe alcuna cosa che lui non senta & che lui non obedisca che queste cose che sono mortali senza anima si vivano & sentano lo loro creatore. Lo cielo si lo sente & secondo lo suo comandamento non fina di tornare cio s' intende lo cielo del fermamento che l' altro cielo non si muove gia mai. Lo sole la luna & le stelle lo sentano che sempre tornano a quel luogo onde torniano. La terra lo sente che ciascun anno rende lo fructo & le semente

sliše ga, jer vazda vraćaju se na ono misto, od kud obraćaju se. Zemla ga sliši, jere svako godišće daje plod i simena, od kih ludi i živine i ptice živu. Vode ga slišaju, jere se vraćaju na ono misto, od kud izhode, ča jest || u L. 7a
more oceansko. More i vitri ga slišaju, jere čine hrupe[2] po ńegovi zapovidi. Mrtvi ga slišaju, da[3] uskrišuju toliko ureda, kako se vidi ńemu. Purgatorij sliši ga, jere ki u ńem živu, živu po ńegovi zapovidi[4]. Živine sve ga slišaju, zač on zakon, ki ńim da, drže ga brez pomańkanja. Ptice i sva ostala stvorenja sliše ga, jere dobro vladaju svoj naraf, ki jimaše s počela.

2. *U.* Ča jima to reći, ča mi nahodimo pisano: Učińeno jest svečera?[5]
M. Kako će teg počet, a ni dosvršen.[6]

3. *U.* Deh[7], meštre, reci mi to otvoreno[8].

M. Najpri naš Gospodin učini jednu lipu polaču, ka se zove kraljestvo nebesko, i on blizu[8a] učini of svit i učini pakal, protivan kraljefstvu nebeskomu. I to kraljefstvo nebesko učini za ondi postaviti svojih izabranih, ča jest svoje prijateli || i on(ih)[9], ki ulaze, da nigdar ne L. 7b

---

[1] Nom. sg. *hrupa.* — [3] Mjesto *jere.* — [4] Naopako; prevodilac je u tal. tekstu: lo purgatorio lo sente *che purga coloro che vi vanno* per lo suo commandamento (= ... jer čisti one, koji u nj ulaze po njegovoj zapovijedi) s prvoga *che* skočio skočio na drugo i osim toga *vi vanno* (u originalu pisano »uiuanno« ili »uiuano«) čitao kao vivano (tako je pogriješio i u gl. 46_1 i u gl. 64_1).

[5] Nepotpuno prema tal. tekstu, koji odstupa od lat. originala (Eluc. 1113); Quid est quod diciur: Factum est vespere et mane? (Gen. 1, 5, 8). — [6] Pokvareno; prevodilac je u tal. tekstu: *Di.* Che vuol dire questo che noi troviamo scripto. Facto e *al vespero* & al matutino, *Ma.* Tanto e a dire e *al vespero come opera* che e finita. Facto e al matutino tanto e a dire *come opera ch'e cominciata & non e finita* — s prvoga *al vespero* skočio na drugo, a onda s prvoga *come opera* na drugo *come opera.* Prepisivačkom je pogreškom u rkp.: »chacho *chie teg* poçet« (= kako *će* teg počet) mjesto »chacho *teg chie* poçet« (= kako teg *ki* je počet). U rkp. je početak odgovora označen dva puta, i to ispred »uçigneno« i ispred »chacho chie«. — [7] Prema tal. *de.* — [8] Izostavljeno *veće* (prema piu apertamente). — [8a] Pogrešno mjesto *zatim* prema tal. *apresso* (lat. Eluc. 1113 *deinde),* koje je tako krivo prevedeno i u gl. 62_2 i 68_4. — [9] U rkp. prepisivačkom

---

onde la gente & et le bestie & gli uccegli (!) vivano. L' acque lo sentano che le ritornano a quel luogo onde vennono cioe al mare. Lo mare & gli venti lo sentano che fanno le tempeste per suo comandamento. Li morti lo sentano che resuscitano cosi presto come allui pare. Lo purgatorio lo sente che purga coloro che vi vanno per lo suo comandamento. Le bestie tutte lo sentano, che quella legge che die alloro si la tengono sanza manchamento: Gl' uccelj & tutte l' altre creature lo sentano che reghano bene la loro natura che hebbono fino al cominciamento.

2. *Di.* Che vuol dire questo che noi troviamo scripto. Facto e al vespro & al matutino?

Ma. Tanto e a dire facto e al vespro come opera che e finita. Facto e al matutino tanto e a dire come opera ch'e cominciata & non e finita.

3. *Di.* De maestro dimelo piu apertamente?

Ma. Imprimamente lo nostro signore fece un bel pallazo el quale e appellato regno del cielo. & li apresso fece questo mondo: & fece l' inferno contrario al regno del cielo. & questo regno del cielo fece per mettervi li suoi electi cioe gli suoi amici: Et quegli che v' entrano non escano gia mai & questo numero

izlaze. Ta broj[10] hoti učiniti od anjelof i od ļudi, ča jest devet dilof anjeli, a deseti od ļudi, i pakal za postaviti svih onih, ki budu protiva ńemu i ki budu ńegovi neprijateļi.

4. *U.* Zač on učini devet dilof anjeli?

M. Za postaviti[11] trojstvo, jer trikrat troje čini devet.

5. *U.* Zač on učini samo jedan broj od ļudi?

M. Za jedinstvo i da anjeli i ļudi adoraju jednoga samoga Boga, ča jest jedan sam Bog, otac, sin i duh sveti.

6. *U.* Zač on učini broj od deset?[12]

M. Jerebo jest najtvrdji broj, ki jest i najboļi.

7. *U.* Zač on ne učini broj od izabranih samo od anjelof?

M. Jerebo naš Gospodin hoti učiniti dva poglavita stvorenja, jedno od anjelof brez tila, a od ļudi drugo s tilom, i hoti biti čašćen i hv(a)ļen[13] od jednoga i od drugoga, ča jest od anjelof duhofnih i od ļudi,
L. 8a ki jesu ||tilesni || i duhofni.

8. *U.* Kada biše učińeni anjeli?

M. Onda, kad Bog reče: budi učińena svitlost, a on čas biše učińeni.

9. i 10.[14] *U.* Reče li Bog ove beside?

M. Mi ne moremo znati, da po ovoj besidi, jer[15] mi n(a)hodimo pisanu od ńega, jere[16] naš Gospodin zazva anjeli svitlost, moremo znati, da jesu anjeli od mnogo plemenite i ||tanke[17] naravi. I ona anjelska naraf

---

[10] U rkp. pisarskom griješkom »proy«. — [11] Prepisivačkom griješkom mjesto *proslaviti* prema tal. *honorar*. — [12] U rkp. prepisivačkom griješkom *deset*. — [13] U rkp. griješkom »huilien«. — [14] Ovdje su dva pitanja tal. teksta stegnuta u jedno. — [15] Pogrešno mjesto *ku* prema tal. *che*. — [16] Pogrešno mjesto *da*. — [17] Ovdje su za tal. superlativ uzeta dva pozitiva.

---

volse fare d' angeli & d' huomini cioe le nove parte degli angeli & la decima parte d' huomini: Et l' inferno per mettervi tutti coloro che fussono contra lui & che saranno suoi nimici.

4. *Di.* Perche fece lui le nove parte degli angeli?

Ma. Per honorar la trinita che tre volte tre fa nove.

5. *Di.* Perche fece lui un solo numero d'huomini?

Ma. Per la unita che gli angeli & gl'huomini adorassino un solo dio cioe padre figluolo & spirito sancto.

6. *Di.* Perche fece lui lo numero de dieci?

Ma. Perche egli e el piu fermo numero che sia & il migliore.

7. *Di.* Perche non fece lui el numero delli electi solamente d' angeli?

Ma. Pero che lo nostro signore volse fare due principali creature: l' una d' angeli senza corpo & l' altra d' huomini con corpo. & volse essere honorato & laudato da l' uno & dall' altro: cioe dagli angeli spirituali & dagl' huomini che son corporali & spirituali.

8. *Di.* Quando furon facti gli angeli?

Ma. All' hora che dio disse sia facta la luce incontinente furno facti.

9. *Di.* Disse idio queste parole?

Ma. Noi non lo possiamo sapere, ma per questa parola che noi troviamo scripta di lui che lo nostro signore apello gli angeli luce possiamo sapere che gli angeli sono di molta gentilissima natura.

onako, kako se di, jest jedan duhofni ogań, ki jest od tolike lipote, da ne bih ti mogal praviti.

11. *U.* Jimaju li anjeli jime?

M. Anjeli jimaju toliko umitelstvo, da jimaju[18] potribe od jimena.

12. *U.* Jesu li ovo jimena, ča jest Mihovil, Gabriel, Rafael?

M. Veće jesu pridifci nego jimena, zač bo jesu postafleni od ludi po prigojenju, premda nimaju na nebu vlastita jimena. Gdi prvi anjel po prigodi jimi jime Satan ali Satanael, ča jest protivnik Bogu.

13. *U.* Kada[19] || on bi protivan Bogu? L. 8b

M. Kada vidi on, da jim[20] biše Bog dal čast i slavu vrhu anjelof, on pohuda sfi ostali i hoti biti priličan našemu Gospodinu i jošće vekši.

14. *U.* Kako on hoti biti priličan ńemu i veći od ńega?

M. Zač on hoti bole misto nego Bog mu biše dal, i zato ńegovo sidilišće jest od bure[21], ka jest protiva poludne, i biti takmen vičńemu, i hotijaše zapovidati ostalim po grabusanju.

15. *U.* Znaše li on, da ga biše Bog učinil i stvoril sa sfimi ostalimi anjeli?

M. Da, dobro znaše, da naš Gospodin da jim toliko veliko umitelstvo, da on znaše dobro, ča mogaše znati i hotijaše.

---

[18] Pogrešno mjesto *nimaju.* — [19] Pogrešno za tal. *di che.* — [20] Pogrešno mjesto *mu.* — [21] Prema tal. tekstu trebalo bi da stoji: i zato hoti postaviti svoje sidilišće protiva buri. —

---

10. *Di.* Quale e l'angelica natura?

Ma. L' angelica natura secondo che si dice si e uno spirituale fuoco el quale e di tanta belleza che non te lo potrei contare.

11. *Di.* Hanno gli angeli nome?

Ma. Gli angeli hanno tanta scientia che non hanno bisogno di nome.

12. *Di.* Sono questi e nomi cioe Michael Gabriel Raphael?

Ma. Maggiormente sono sopranomi che nomi: imperoche sono imposti dagl' huomini per accidente con cio sia cosa che non gl' habbino in cielo proprii nomi. Onde lo primo angelo per accidente hebbe nome Sathan o vero Sathael cioe contrario a dio.

13. *Di.* Di che fu lui contrario a dio?

Ma. Quando lui vidde che dio gl' havea dato honore & gloria sopra gli angeli lui dispregio tutti gli altri & volse essere somigliante al nostro signore & ancora maggiore.

14. *Di.* Come volse lui essere somigliante allui & maggiore di lui?

Ma. Peroche lui volse migliore stato che dio non gl' haveva dato & voleva porre la sua sedia ad aquilone che e contro al mezo di & essere pari al altissimo & voleva comandare agli altri per tiranneria.

15. *Di.* Sapeva lui che dio l'haveva facto & creato con tutti gli altri angeli?

Ma. Si sapeva bene che lo nostro signore gli dette si grande scientia che lui sapeva in lui cio che lui voleva sapere.

16. *U.* Znaše li on, da Bog biše[22] sa svom moćju i sa svom mudrostju[23], kako li se stavi protiva ńemu?

M. Jerebo on smiša oholost s umiteļstvom. I od toga ti ću dati
L. 9a jednu priliku. Mnozi mudri ļudi jesu prišli iz visine na nizinu, ‖ jerebo oni jesu smišali ńihovo umiteļstvo s oholostju.

17. *U.* Ča bi pak od ńega?

M. Bi vržen doli iz raja i postafļen u tamnicu; i kako od prve biše lip i bil, tako pak bi grub i črn.

18. *U.* Znaše li on, da tako jimaše upasti se?

M. Ništare ne znaše.

19. *U.* Zač on ne zna po tom, pokle jimaše toliko umiteļstvo?

M. Jerebo se utvrdi i sta protiva Bogu u tolikoj oholosti, da on zgubi svitlost od božastva.

20. *U.* Koliko on sta na nebu?

M. Ne nijednu odvršenu uru; tudje kako on bi učińen, upade se.

21. *U.* Zač on ne sta veće dugo?[24]

M. Jere ne bi dostojna rič, da on stoji u onoj velikoj slavi, jere takovu hudobšćinu biše učinil protiva svomu stvoriteļu.

22. *U.* Kako on tako ureda jima toliku oholost?

M. Tudje kako on bi stvoren, bi pun nezbrojnoga umiteļstva, ko
L. 9b mu Bog biše dal, i vidi, ča on hoti ‖ viditi brez meštra.

23. *U.* Kako li zgrišiše ostali anjeli š ńim?

M. Jere oni pristaše k ńegovi voļi.

---

[22] Romanizam mjesto *je*. — [23] Nespretno prevedeno mjesto *svemoćan i premudar*. — [24] Italijanizam mjesto *dulje*. —

---

16. *Di.* Se lui sapeva che dio era con tutta possanza & con tutta sapientia: come si misse adunque contra lui?

Ma. Pero che lui mescolo superbia con sapere: & di cio ti voglio dare uno exemplo. Molti savi huomini sono venuti d'alteza in basseza peroche loro hanno mescolato lo loro sapere con superbia.

17. *Di.* Che fu poi di lui?

Ma. E fu gittato giu del paradiso & messo in carcere: & si come prima era bello & bianco cosi poi fu laido & nero.

18. *Di.* Sapeva lui che dovesse cosi cadere?

Ma. E non sapeva niente.

19. *Di.* Perche non lo seppe lui da poi ch'egli haveva tanta scientia?

Ma. Peroche contra dio se fermo in tanta superbia che lui perde la luce della divinita.

20. *Di.* Quanto stette lui in cielo?

Ma. Non una hora fornita si tosto come lui fu facto cadde.

21. *Di.* Perche non stette lui piu lungamente?

Ma. Perche non fu degna cosa che lui stesse in quella grande gloria che tal rigoglio haveva concepto contra lo suo creatore.

22. *Di.* Come hebbe lui si tosto tale superbia,

Ma. Si tosto come lui fu creato si fu pieno d'infinita scientia che dio gl' haveva data: & vidde cio che lui volse vedere senza maestro.

23. *Di.* Come peccorono gli altri angeli con lui?

Mae. Perche loro consentirono a la sua volonta.

24. *U.* Po ki put bi?

M. Jer se vidi ńim, da, ako bi jim došlo čińeno,[25] oni bi bili uzlizli više ostalih anjelih.

25. *U.* Ča se zgodi od ńih?

M. Veći meštri od ńih biše vrženi u pakal. *(Ovdje je izostavljen dio odgovora:* et gli altri in questo aere tenebroso nel quale loro ardono si come in inferno.)

26. *U. (Izostavljeno pitanje:* Perche non furono tutti gettati nello inferno?)

M. A to da sveti ļudi budu skrušeni[26] po ńih i jošće da zli ļudi budu pohudani po ńih i pak š ńimi osujeni u pakal.

27. *U.* Zač se oni ne vrate na milosrdje, koga puno je nebo i zemļa?

M. Jerebo oni ne mogu, tako kako oni padoše brez potaknutja od nikogar[27], tako se nimaju uzdvignuti z nikogar pomoću[28]. I tako, kako zgrišiše po ńih vlastitoj voļi, tako po prafdi bi ńim uzeta voļa od svega dobra; zato ne mogu se nigdar vratiti na pomilovanje.

28. *U.* Zač Isukrst ńih ne odkupi kako i ļudi?

M. Jerebo anjeli biše || učińeni svi skupa, ni biše učińeni od jedno- L. 10a
ga samoga anjela, kako biše ļudi, ki se rodiše svi od jednoga človika. Ako bi bil Isukrst prijal naraf od jednoga anjela samo, ta takof anjel bil bi odkupļen samo, a ostali ne. I jošće ta takof anjel ne bi bil odkupļen, jere anjel ne more umriti, i Bog naredi smrt za zadovoļenje. Jerebo anjeli nigdar ne mogu umriti, zato jesu pogibli brez odkupļenja.

---

[25] Loše prema tal.: se gli fusse venuto facto. — [26] Pisarskom griješkom mjesto *skušeni* prema tal. *provati.* — [27] Prema tal. *di nessuno* mjesto *ničijega.* — [28] T. j. s *ničijom pomoću.* —

---

24. *Di.* In che modo fu?

Ma. Che parve a loro che se gli fusse venuto facto loro sarebbon montati disopra agli altri angeli.

25. *Di.* Che divenne di loro?

Ma. Gli maggior maestri di loro furono gittati nello inferno. Et gli altri in questo aere tenebroso nel quale loro ardano si come in inferno.

26. *Di.* Perche non furono tutti gettati nello inferno?

Ma. Accioche gli sancti huomini fusseno provati per loro. Et ancora accioche gli mali huomini fusseno beffati & poi dannati con loro nell inferno.

27. *Di.* Perche non tornano loro a misericordia che il cielo n'e pieno & la terra?

Ma. Perche loro non possano cosi come loro caddono senza instigatione di nessuno: cosi non debbano levarsi con adiutorio d'alcuno: & si come e peccorono per la loro propria volontade: cosi giustamente gli fu tolta la volonta di tutto il bene. & pero non possono mai tornare a merzede.

28. *Di.* Perche non gli ricompero Christo come fece gl'huomini?

Ma. Peroche gli angeli furon facti tutti insieme ne non furon facti d'un solo angelo come furono gl' huomini che nacquono tutti d'uno solo huomo. Se Christo havessi preso la natura d' un solo angelo: quel tale angelo sarebbe stato ricomperato solamente & gli altri no: & anco quel cotal angelo non sarebbe ricomperato: perche l'angelo non puo morire: Et dio ordino la morte per satisfatione & perche gli angeli non possano mai morire pero sono perduti senza recomperatione.

29. *U.* Zač ne učini Bog po ta način, da nimaju jimiti griha?

M. Samo po prafdi, da kogodir dostojanstvo bude, ko po prafdi bude plaćeno. Jer ako bi oni bili tako stvoreni, da ne mogu jimati griha, bili bi kako svezani. I zato Bog da jim slobodnu volu, da mogu i htiti budu obrati dobro po dobrohotnoj voli.[29] I ako bi ovo oni obrali, praf-
L. 10b deno bi || bili prijali za svoga naslidnika[30] nigdar ne zgriševati.

30. *U.* Pokle Bog znaše dobro, da jimahu biti takovi, zač jih učini?

M. Za dobro, ko jimaše izajti, i za urehu tega svoga.

31. *U.* Čin, da ti razumin čistije.

M. Naš Gospodin izne dobro oda zla. Ako bi anjeli ne bili zgrišili, mi verujemo, da Bog ne bi bil učinil človika. A od človika su se rodili toliki sveti, a koliki jošće hote biti. Lipota i ureha tega svoga jest, da meštar pentur postavi kolur črn meju ostalimi, vidi se, da bili i črleni jesu najlipši. Tom prilikom[31] dobri jesu veće svitli i lipi i vridni[32] nego zali.

32. *U.* Zač Bog ne učini druzi anjeli na misto onih, ki se padoše?

M. Zač nimaše biti s prafdom, jere tvrjenje[33] Božje jest kripko, zato on nimaše stvoriti druzi anjeli.

33. *U.* Nu sad mi reci, ako oni anjeli, ki se upadoše, ki se zovu djafli, znaju sfe riči.

L. 11a *M.* Koliko u onom, da || oni jimaju anjelski naraf, jimaju vele veliko umitelstvo, li oni ne znaju svaku rič. Da toliko, koliko ńih naraf

---

[29] Za tal. *per sua spontanea* volonta. — [30] Pogrešno prema tal. per suo *guidardone*, t. j. za svoju *nagradu*. — [31] Za tal. simigliantemente, t. j. slično. — [32] Mjesto: svitliji i lipši i vridniji. — [33] Za tal. stabilimento; prije za tal. fermamento. —

---

29. *Di.* Perche non fece idio in tal maniere che non dovesseno havere peccato?

Ma. Solamente per giustitia accioche alcun merito di loro fusse lo quale giustamente dovesse esser meritato che se lor fusseno creati in tal modo che non potesseno havere peccato essi sarebbono stati come legati. Et pero dette idio alloro libero arbitrio: accio che potesseno & volesseno eleggere lo bene per sua spontanea volonta & se questo loro havessono electo: Justamente harebbono ricevuto per suo guidardone di non dovere mai peccare.

30. *Di.* Poi che dio sapeva bene che e dovevano essere cosi facti perche gli fece lui?

Ma. Per lo bene che ne doveva uscire & per ornamento dell' opera sua.

31. *Di.* Maestro fa ch'io t'intenda piu chiaro.

Ma. Lo nostro signore si trasse lo bene del male. Se gli angeli non havessono peccato: noi crediam che idio non harebbe facto l' huomo. Et dell' huomo e nato cotanti sancti & quanti ne sara ancora. La belleza & l' ornamento dell' opera sua si e ch' el maestro dipintore dipinge lo colore nero tra gli altri perche il bianco e 'l rosso sieno e piu begli, simigliantemente gli buoni sono piu lucidi & begli & pretiosi per gli rei.

32. *Di.* Perche non fece dio altri angeli in luogo di quegli che caddono?

Ma. Pero che non doveva essere con ragione che lo stabilimento di dio e fermo si che lui non doveva creare altri angeli.

33. *Di.* Hora mi di sanno quegli angeli che caddono li quali si chiamano diavoli: tutte le cose?

Ma. Quanto in quello che loro hanno angelica natura: si hanno molta grande scientia: ma loro non sanno percio tutte le cose. Ma tanto come la loro

jest duhovan veće od[34] narava človičaskoga, toliko jest[35] mudriji u[36] sfih inzeńi[37]. Da od riči, ke jimaju dojti, ništar ne znaju, nego toliko, koliko sliše za ńih vrimena mimošastnoga[38], i toliko, koliko jest obećano[39] ńim znati. Da mišlenja ludska nitkor ne zna nego sam Bog, i druzi ne mogu ga znati, nego oni[40], kim bi hotil očitovati. Još da bi djafli mogli učiniti po ńihovoj voli dobro, ne bi hotili ni bi ga mogli učiniti. Da od zla hotili bi dosta učiniti, da oni ne bi mogli toliko učiniti, koliko bi hotili, li čine toliko, koliko dobri anjeli, ki su ńim dani, da jim dopuste.

---

[34] U rkp. prepisivačkom griješkom *da* mjesto *od*. — [35] Griješkom mjesto *su* (t. j. anđeli). — [36] U rkp. prepisivačkom griješkom *i* mjesto *u*. — [37] Mjesto: u svih »inzenjih« (v. Uvod § 11. i 13.) prema tal.: in tutti gli ingegni i lat. (Eluc. 1115): in omnibus artibus. — [38] U rkp. upravo mimošastnoga. Prijevod cijele rečenice loš prema tal.: se non tanto come sentano *per lo tempo passato* i lat. (Eluc. 1115): Futura nesciunt, nisi quam *ex transactis* colligunt. — [39] Pogrešno prevodilac je pokraćeno *permesso* (= dopušteno) čitao kao *promesso*. — [40] U rkp. pisarskom griješkom *onim*.

VI.

1. *U.* Ča diš od anjelof dobrih, ki ostaše na nebu?
M. Tudje kako anjeli padoše, oni biše tako potvrjeni, da nigdar nimiše moć ni volu zgrišiti.
2. *U.* Zač ne biše tako potvrjeni oni, ki ‖ padoše? L. 11b
M. Jerbo nimiše takovu pamet.
3. *U.* Bi l ⟨u⟩ utvrjenju oni[1], ki padoše?
M. Ne, nišće.

---

[1] Iskvareno prema tal. *Fune lo fermamento per quegli* ..., koje je prevodilac čitao: Fu nello fermamento ... — [2] Riječ *o* prenesena iz tal. teksta. —

---

natura e piu spirituale della natura del' huomo: di tanto sono piu savi in tutti gli ingegni. Ma delle cose che hanno ad venire non sanno niente. se non tanto come sentano per lo tempo passato e tanto quanto gli e permesso alloro di sapere. Ma gli pensieri degl' huomini non sanno, se non solo idio. Et altri non gli puo sapere se non quegli a quali lo volesse rivelare. Ma se gli demoni potessono fare secondo lo lor volere. Lo bene non vorrebbon ne fare lo potrebbono. Ma del male vorrebbono fare assai ma loro non possono tanto fare quanto vorrebbono. Ma fanno tanto quanto gli buoni angeli che gli son dati a cio gli permettano.

VI.

1. *Discepolo.* Che di tu de buoni angeli che rimasono in cielo?
Ma. Si tosto come gli altri angeli furono caduti quegli furono si confirmati che mai non hebbono potesta ne volonta di peccare.
2. *Di.* Perche non furono cosi confirmati quegli che caddono?
Ma. Perche non hebbono tanto senno.
3. *Di.* Fune lo fermamento per quegli che caddono?
Ma. Non niente.

4. *U.* O[2] kako l bi upadenje od ńih[3] uzrok od potvrjenja onih ostalih[4]?

M. Ne bi mnogo, da oni biše dostojni, jerbo kada vidiše, da se oni uzdvigoše tako u visoko po oholosti, ovi se razlovoljiše i pritisnuše se tvrdo višńemu dobru. Gdi tudje prijaše za plaću od toga potvrjenje od ńih[5] b(l)aženstva, ko ne znahu, i tada *jim* bi dano znati.

---

[3] Mjesto *njih upadenje.* — [4] Jasno prema lat. (Eluc. 1115): Num casus illorum fuit causa confirmationis istorum? — [5] Mjesto *svoga.*

VII.

1. *U.* Ko obličje jimaju anjeli?

M. Jedna vrsta od ńih jest obličje Božje, ko jest prilično k onomu Boga ńihova.

2. *U.* Ka jest ta priličnost?

M. Ona[1] prilika jest, jerbo su svitlost i jere jesu brez tila puni svake lipote.

3. *U.* Znaju li oni sfe riči i jimaju l gospodstvo od svih?

M. U naravu od riči ni jedna[2] rič, ku ne znaju, jere vide u Bogu ono, ča hote viditi, i svaka, ka hote učiniti, jimaju moć učiniti jih ‖

(Ovdje je u rukopisu propao 12. list i s njim prijevod riječi senza gravezza *s kraja VII. glave i od VIII. glave po prilici polovina.)*

---

[1] Mjesto *ta.* — [2] Mjesto *ni nijedna.*

---

4. *Di.* O come fu lo cadimento di coloro cagione della confirmatione di questi altri?

Ma. Non fu troppo: ma se lo meritoron loro: imperoche quando e' viddono quegli levarsi cosi in alto per superbia: questi se ne indegnorono & acostoronsi fortemente al sommo bene: Onde incontinente ricevettono per remuneratione di questo la confirmatione: siche della sua beatitudine che erano incerti: allora ne furono facti certi.

VII.

1. *Discepolo.* Che forma hanno gli angeli?

Ma. Una maniera si e la loro forma di dio che e somigliante a quella di dio in loro.

2. *Di.* Che e quella somiglianza?

Ma. Quella somiglianza e che sono luce & che sono sanza corpo pieni di tutta belleza.

3. *Di.* Sanno loro tutte le cose & hanno signoria di tutte?

Ma. Nella natura delle cose non e alcuna cosa che non sappino peroche veghano in dio cio che vogliono vedere: a tutte le cose che vogliono fare hanno potesta di farle [*senza gravezza.*

[VIII.]

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

4. . . . ujimle[1] sfe riči. Nebo ne more joj[2] protiviti, da[3] ne zna je[4] od L. 13ª
riči nebeskih. Zemla ne more joj protiviti, da ona ne zna od držaf zemalskih i od jezikof i od druzih riči, ke jesu. Pakal ne more joj protiviti, da ona ne zna muke, ke jesu unutri. To sam ti rekal, kako bi človik učińen od duhofnoga osnutja.

---

[1] Subjekat je *duša.* — [2] Misli se *duši.* — [3] Mjesto *jer.* — [4] Nepotrebno *je.* —

VIII.

1. *Discepolo. Perche fu facto l'huomo?*
Ma. Per riempiere i luoghi donde chaddono quegli angeli.

2. *Di. Di che fu facto l'huomo?*
Ma. Di corporale & spirituale substantia.

3. *Di. Di che corporale?*
Ma. Di quattro Elementi cioe di terra: donde e la carne: Et d'acqua donde e lo Sangue: Et d'aere donde e lo fiato & di fuoco donde e lo calore: l'osso della testa si e ritondo come lo fermamento & ha due occhi. Cosi come e in cielo due lumi cioe Lo sole. & la Luna: & si ha septe fori si com esono in cielo septe Pianeti: si come nell'Aere sono gli venti E gli tuoni cosi nel pecto e il fiato & la tossa & si come el mare riceve tutte l'acque cosi el corpo dell huomo riceve tutte le puze che di lui escano & si come la terra sostiene tutte le cose cosi gli piedi sostengono tutto el corpo. Dal celestiale fuoco l'huomo ha la veduta & dall' aere di sopra l'udire dall'aere di sotto l'odorare. Et dall'acqua lo gusto. dalla terra lo tochare dalla dureza delle pietre ha l' ossa dalla verzura degli arbori ha l'unghia. dalla belleza dell' herbe ha e capegli & si ha lo senno con gli animali & questa e la substantia corporale.

4. *Di. Hora vorrei sapere come l'e di spiritual substantia?*
Ma. Scripto e che l'huomo e facto alla ymagine & alla similitudine di dio. Tu debbi intendere la ymagine cioe la forma di lui. Et la fimilitudine si debba intendere: la qualita e la grandeza di lui: La divinita si e nella trinita. Onde l'anima tiene la sua ymagine che ella ha memoria & intendimento & volonta. Memoria ha che ella si ricorda delle cose passate & quelle hanno a venire. Et si ha intendimento che ella intende le cose che ella vede di che maniera sono & intende quelle che non puo vedere. Et ancora si ha volonta per la quale dispregia el male & attiensi al bene quando ella non fusse noiata dal suo corpo. In dio sono tutte le virtu onde la sua similitudine tiene l'anima che ella piglia tutte le virtute & tutto simigliantemente: si come idio non puo essere compreso dentro dalle sua creature & lui comprende tutte le cose. Cosi somigliantemente l'anima non puo esser compresa per alchuna creatura & ella] comprende tutte le cose. Lo cielo non la puo contrastare che ella non sappia delle cose celestiale. La terra non la puo contrastare che ella non sappia delle provincie delle terre & de *linguaggi & dell'altre cose che ci sono. L' inferno non la puo contrastare che ella* non sappia delle pene che vi sono dentro Hora t'ho decto come l'huomo fu facto di spiritual substantia.

5. *U.* Učini li Bog dušu rukami svojimi?

M. Ne. da[5] samo po ńegovoj zapovidi bi učińena. I zato moremc razumiti zali naraf tilesni, a uļudni naraf od duše, da duša jest učińena na prilliku i na obličje Božje, tilo jest učińeno od sfih[6] riči debelih od ovud zdola.

6. *U.* Zač ga Bog učini toliko od mala?

M. Za pogrjenje od neprijateļa[7], da on jima prirok, da tako malc vridna rič ulazi u slavu, od kud on biše upal se za svoju oholost.

7. U. Zač mu bi jime človik[8]?

L. 13[b] *M.* Zač on bi učińen || od četirih elementof, od kih of svit b učińen. I zato jima jime od četirih stran od svita, ke ofde jesu pisane slov grčkimi *Avotole*[9], *Disis*, *Arectos*, *Mensibrios*[10], jerbo ńegof narod jimašc napuniti četiri strane od svita. Jošće človik jima obličje Božje u ovom jer kako Bog jest na nebu prvo svakoga človika, tako ofde na zemļi človik jest prvo svih riči.

---

[5] = nego. — [6] Mjesto *ovih* (tal. *di queste*). — [7] = da pogrdi neprijatelja (t. j. Lucifera). — [8] Pogrešno prema tal. originalu *huomo* mjesto *Adam*. — [9] Pogrešno mjesto *Anotole*, a to mjesto *Anatole*. — [10] Pogrešno mjesto *Mesinbrios* (prema grč. μεσημβρία 'jug').

IX.

1. *U.* Zač Bog učini živine, jerbo človik nima potribe?

M. Bog pozna, da človik jima zgrišiti, i da te sfe riči hote mu dobro potribovati.

---

5. *Di.* Fece idio l'anima con le sue mani?

Ma. No: ma solo per suo comandamento fu facta. Et percio possiamc intendere la captiva natura del corpo & la gentil natura dell'anima: che l'anima e facta all'imagine & alla similitudine di dio el corpo e facto di queste cose grosse di qua giuso.

6. *Discepolo.* Perche lo fece idio di cosi vil cosa?

Ma. Per confusione del nimico accioche lui havesse onta che si vil cosa entrava nella gloria onde lui era caduto per sua superbia.

7. *Di.* Perche hebbe nome huomo?

Ma. Perche lui fu facto degli quattro elementi: de quali questo mondc e facto. Et percio hebbe el nome di quattro parte del mondo che qui sono scripte in lettera greca. Anotole. Disis. Arectos. Mensinbrios. Imperoche la sua generatione doveva adempiere quattro parte del mondo. Etiandio l'huomo si hebbe similitudine di dio in questo che si come dio e in cielo inanzi ad ogni huomo cosi qui in terra l'huomo e inanzi a tutte le cose.

IX.

1. *Discepolo.* Perche fece idio gli animali: con cio sia cosa che l'huomo non ha bisogno?

Ma. Idio seppe che l'huomo doveva peccare & che tutte queste cose gli farebbono mestiero.

2. *U.* Stvori li Bog muhe i buhe i ostale živine, ke ude človiku?

M. Toliku pomńu Bog jima za učiniti dobro muhe i mravi, koliku jima u stvorenju od anjelof i od ostalih riči.

3. *U.* Da zač te riči učińene jesu tako?

M. Na ńegovu hvalu i slavu. Muhe, buhe, kimci || i ostale takove L. 14a
riči biše učińene za oholost od človika, da, kada ga one obodu, on pomisli, ča jest reći, da ne more sprotiviti se s malimi črvi.[1] Mravi i pauci, ki se muče u ńih tegu, daju nam nauk, da i mi jimamo težati. Ako mi gledamo sfe, ča učini Isukrst, jest veliko naslajenje, da cvitja jimaju lipote, zelja likarije, a plodi i voća zemaļska da nas pitaju. Črvi i ptice daju nam zlamenje. I ta svaka jesu dobra, i sfa biše učińena za človika.

X.

1. *U.* U kom mistu bi učińen Adam, prvi človik?

M. On bi učińen u Ebromu, i onde umri i ondi bi pokopan. I tudje, kako on bi stvoren, bi ponesen u raj od ugojenja.

2. *U.* Tko ga ponese?

M. Anjeli.

3. *U.* Ka rič jest ta raj i gdi je?

M. Jest jedno vele ugodno misto, jest u || istoku. I ondi su stabla L. 14b
od različitih vrsti, i jesu dobra protiva mnozim betegom. I onde jest takovo

[1] Pogrešno mjesto: sprotiviti se *malim črvom.*

2. *Di.* Creo idio le mosche & le pulce & gli altri animali che sono nocibili all' huomo?

Ma. Tanta diligentia hebbe idio in dover creare le mosche & le formiche quanta gl' hebbe in dover creare gli angeli & l' altre cose.

3. *Di.* Ma perche queste cosi facte cose?

Ma. Alla sua laude & gloria le mosche le pulce le zanzare & simigliante cose si furno facte per la superbia dell'huomo: accioche quando loro el pungano lui pensi chi egli e: a dire che nol possa contrastare agli piccoli vermicegli. Le formiche & gli ragni che si travagliano in loro opera ci danno exemplo che noi dovemo lavorare: se noi guardiano (!) tutto cio che fece Christo si c'e gran dilecto che gli fiori hanno belleza l' herbe hanno medicina: gli fructi della terra ci pascono: gli vermi & gli uccegli danno a noi significatione. Et queste cose sono tutte buone & tutte furno facte per l' huomo.

X

1. *Discepolo.* In qual luogo fu facto Adam primo huomo?

Ma. Lui fu facto in ebron & li mori & li fu sepellito & incontinente che lui fu facto si portato nel paradiso delitiaro.

2. *Di.* Chi v'el portone?

Ma. Gli angeli.

3. *Di.* Che cosa e quello paradiso & dove e esso?

Ma. Egli e uno molto dilectevole luogo & e in oriente & li e arbori di diverse maniere & sono buoni contro a molte infirmita: Et si v' e tale arbori

stablo, da tko bi od ńegova ploda blagoval, nigdar ne bi jimal žeje; i jošće drugo, da tko bi ga jil, nigdar ne bi jimal glada; i jest još drugo, da tko bi ga jil, nigdar se ne bi utrudil; još jest drugo, ko se zove stablo od života, da tko bi blagoval ploda ńegova, nigdar ne bi jimal nemoći i nigdar ne bi ostaral i nigda ne bi umrl.

XI.

1. *U.* Sad mi reci, gdi bi učińena žena.
   M. U raju. I bi stvorena od rebra muškoga[1], ki spaše.
2. *U.* Zač ona bi učińena od človika?
   M. Da oni budu od jedne puti i od jednoga srca i od jedne vole.
3. *U.* Zač ne biše stvoreni i obrani kako anjeli?

L. 15a *M.* Anjeli biše skupa stvoreni, da naš Gospodin hoti, da ‖ Adam bude priličan ńemu. I kako od ńega izajdoše sfe ričr, tako hoti, da od Adama izajdu sfi narodi. I zato bi Eva učińena od ńega.

4. *U.* Zač jih ne učini Bog, da nimaju zgrišiti?
   M. Da oni jimaju veće dostojanstvo. Jer kada oni biše napastovani, ako bi ne bili pristali g djaflu, bil bi Bog ńih tako potvrdil, da nigdar ne bi bili mogli sagrišiti, ni oni, ki bi bili od ńih izašli.
5. *U.* Kako bi oni bili plodili, ako bi ostali u raju?
   M. Tako, kako bi takli ruku jedan drugomu, tako bi se spriličnil skupa brez nijednoga naslajenja puttenoga, i bili bi jimali ditcu brez smrada i brez bolezni.

---

[1] Mjesto gen. *muža.* —

---

che chi mangiasse del suo fructo mai non harebbe sete. Et e ve n'e uno altro che chi ne mangiasse non harebbe mai fame. Et e ve n'e uno altro che chi ne mangiasse non si stancherebbe mai: Uno altro ve n'e che e appellato l' arbore della vita che chi mangiasse del fructo gia mai non harebbe infirmita & mai non invecchierebbe ne mai morrebbe.

XI.

1. *Discepolo.* A ora mi di dove fu facta la femina.
   Ma. Im paradiso & fu creata della costa dell' huomo che dormiva.
2. *Di.* Perche fu ella facta del'huomo?
   Ma. Perche loro fusseno d' una carne & d'uno cuore & d'una volonta
3. *Di.* Prche non furon creati & electi come gli angeli?
   Ma. Gli angeli furono insieme creati ma lo nostro signore volse che Adam fusse simigliante allui: & cosi come da lui discese tutte le cose cosi volse che da Adam dscendesse tutte le gente: Et percio fu facta Eva di lui.
4. *Di.* Perche non gli fe idio si che non potessono havere peccato?
   Ma. Perche loro havessino maggior merito che quando loro furono temptati se loro non havessino consentito al diavolo dio gl' harebbe si confirmati che ma non harebbono potuto peccare ne chi di loro fusse disceso.
5. *Di.* Come harebbono loro ingenerato se loro fussino rimasti in paradiso
   Ma. Cosi come si toccasseno la mano l' uno all' altro: cosi sarebbono assimigliati insieme senza alcuno dilecto carnale & harebbono havuti figluoli senza alchuna sozura & sanza dolore.

6. *U.* Bi *li* jedno dite bilo, kad bi se rodilo, tako rušeno i brez govorenja, kako oni ki se sada rode?

M. Ne, da tudje, kako bi se rodilo, hodilo bi i govorilo bi čisto. (I)[2] protiva svakoj nemoći, ka se more zgoditi tilu človičaskomu, zašlo bi iz ploda[3] takova || stabla, da bi od svih nemoći ozdravilo, i pak bi stalo L. 15b
li u tom jednom[4] stanju, dokle bi Bog hotil, jer bi blagovali[5] ploda od stabla od života. I kad bi bili blagovali[6] rečenoga voća, nigdar ne bi bili mogli[7] umriti.

7. *U.* Koliko bi oni bili stali u raju?

M. Dotle, dokle broj anjelof, ki padoše, ponovi se.

8. *U.* Kako bi jih mogal uzdržati ta raj?

M. Onako, kako mimohodi jedan narod po smrti i ostaje drugi na zemli po životu, po ta način promińevali bi se na nebo prominom na prominu dotle, dokle napuni se broj, i na konac bili bi sfi prilični anjelom.

9. *U.* Bihu li oni goli?

M. Bihu, da li se oni ne sramovahu od nijednoga uda kako od očiju.

10. *U.* Ča će reći, da pri griha[8] oni se vide goli? Ne bihu li oni goli od prve?

---

[2] Dodano prema tal. *Et.* — [3] Pogrešno prema tal. *userebbe del fructo* (t. j. uzelo bi od ploda), koje je čitano *uscirebbe* (t. j. izašlo bi). — [4] Mjesto *istom.* — [5] Pogrešno mjesto *blagovalo,* jer je subjekat *dite.* — [6] Pogrešno mjesto *bilo blagovalo.* — [7] Pogrešno mjesto *bilo moglo.* — [8] Prepisivačkom griješkom mjesto *pri grihu,* a to pogrešno mjesto *po grihu* prema tal. *apresso il peccato* (lat. post peccatum); prevodilac je jednako pogriješio u gl. 39_2, gdje je za tal. *apresso lo loro fallo* rekao *pri njihovu* prigrišenju. —

---

6. *Di.* Sarebbo stato il fanciulino quando e' fussi nato cosi fragile & sanza parlare come quegli che nascono al presente?

Mae. No: ma si tosto come lui fusse nato si andrebbe & parlerebbe apertamente. E contro a tutte le infirmita che possono venire al corpo humano userebbe del fructo di tale arbore che di tutte sarebbe guarito: & di poi starebbe in un medesimo stato finche dio havessi voluto che gl' havessi mangiato del fructo dell' arbore della vita. Et quando gl' havesse mangiato del decto fructo giamai non harebbe potuto morire.

7. *Di.* Quanto sarebbon loro stati im paradiso?

Ma. Fin a tanto che 'l numero degli angeli che caddono fussi ristorato.

8. *Di.* Come gl' harebbe potuto tenere quel paradiso?

Ma. Si come al presente trapassa una generatione apresso l' altra per morte. & l' altra rimane in terra per vita cosi simigliantemente seriano mutati in cielo di muta in muta infino a tanto che 'l numero fussi stato fornito: & alla fine sarebon stati tutti somiglianti agli angeli.

9. *Di.* Erano loro ignudi?

Ma. Si erano bene ma loro non havevano piu vergogna d'alcuno membro come degli occhi.

10. *Di.* Che e cio che apresso il peccato e' si viddeno ignudi? Non erano loro ignudi in prima?

M. Bihu dobro, da oni nimahu nijednu volu od pohotinja puteno-
ga, nego kako jimaju anjeli. Da pokle učiniše grih, vidiše se goli, i goli
L. 16ª svakoga dobra. I ta čas jim‖aše pohotinje puteno jedan g drugomu, i poče
ńim resti jedna žeļa u onih udih.

11. *U.* Ča veće u onih udih nego u drugih?

M. Zač oni znahu, da ńihova porodica biti će grišna toga griha.

12. U. Vidiše l po ńih put[9] Gospodina u raju?

M. Vidiše dobro, da li ga vidiše po on put, kako ga vidi Abraham i ostali proroci.

13. *U.* Zač ńih prihini djaval?

M. Za nenavidost, jerbo on bi mnogo boliznif, pokle človik jimaše uzajti, od kud se on biše upal.

14. *U.* Zač ńih dopusti Bog napastovati, pokle on znaše, da jimaju biti smoženi?

M. Jerbo on znaše, kolika dobra on jimaše učiniti za grih Adamof.

15. *U.* Govori li zmija ńim tada?

M. Ne, da bi[10] neprijateļ,[11] ki govori po zmiji onako, kako on čini kadgodir po ļudih, ki su zloduhati. I tako bi, kad anjel govori po oslici onako, kako se čti u čtenju Abrama[12] proroka, jerbo oslica ne razumijaše nijednu rič, zač biše brez uma.

---

[9] Prepisivačkom pogreškom mjesto *po ki put* prema *po on put* u odgovoru. Korekturu *po ki put* opravdava lat. tekst (Eluc. 1118): *Quomodo* viderunt Deum in paradiso? U tal. tekstu nema prijevoda riječi *quomodo,* jer su bez nje i neki lat. tekstovi. — [10] = tal. *fu* (t. j. *bi* ili *bješe*). — [11] = đavao. —

Ma. Si erano bene ma loro non havevano alcuna volonta di peccare carnalmente se non come hanno gli angeli. ma poiche hebbono facto el peccato si viddono ignudi & nudi d'ogni bene. Et incontinente hebbono desiderio carnale l' uno inverso l' altro. & comincio alloro nascere un disio in quegli membri.

11. *Di.* Perche piu in quegli membri che in negli altri?

Ma. Perche loro sapevano che la loro schiatta doveva essere colpevole di quel peccato.

12. *Di.* Viddono loro el nostro signore in paradiso?

Ma. Si bene ma e' lo viddono in quel modo che viddono Abraam & gli altri propheti.

13. *Di.* Perche gl' inganno el diavolo?

Ma. Per invidia che lui fu molto dolente: pero che l' huomo doveva montare onde lui era caduto.

14. *Di.* Perche li lascio idio temptare da poi che lui sapeva che loro dovevano esser vincti?

Ma. Percio che lui sapeva quanti beni lui doveva fare per lo peccato di Adam.

15. Di. Parlone lo serpente all' hora?

Ma. No: ma fu lo nimico che favelloe per lo serpente si come lui fa alcuna volta per gl' huomini che sono spiritati. & cosi fu come quando l'angelo favello per l' asina secondo che si legge nella leggenda di Balaam propheta concio sia cosa che l'asina non intendesse alchuna cosa perche ella e sanza intellecto.

16. *U.* Zač jih prihini zmija već nego druga ‖ skot? L. 16b

M. Svako stvorenje poteže k svojoj prilici; gdi zmija već poteže na priliku od djafla nego druga skot, jere zmija grede okrugla potežući trbuh po zemli, djafal grede okrugal,[13] jerebo je pun himbe i laži, i stavi se[14] rado činiti svaki grih.

17. *U.* Znanje od dobra i oda zla biše li u onoj jabuci?

M. Ne u-noj jabuci, da bi još u grihu od neposluha.

18. *U.* Pri ner Adam zgriši, znaše li dobro i zlo?

M. On znaše dobro po izkušenju, a zlo po znanju.

19. *U.* Bi li se rodili zli ljudi u raju?

M. Ne, nego samo dobri.

20. *U.* Zač se rode zli ljudi?

M. Zato, da se dobri iskuse po ńih i da jimaju veću krunu. I jošće drugi razlog: Bog ne stvori nijednoga zla človika, da prvo svih stvori dobrih, da pak dojdoše zli po naravu, ki je zrušen, ki poruši prvi človik, kada on učini ‖ grih. L. 17a

21. *U.* Kada bi žena učińena, koliko staše u raju, pri nego zgrišiše?

M. Sedam uri.

22. *U.* Zač ne veće?

M. Jerbo tudje, kako bi žena stvorena, bi prihińena. U vrime od terce[15] človik stvoren stavi jimena sfim živinam. Uru šestu[16] bi žena omi-

---

[12] Griješkom mjesto *Balaama*. — [13] Pogrešno; prevodilac je tal. *torto* kriv' čitao *tondo* 'okrugao'. — [14] Prema tal. *mettesi* (= stane). — [15] U rkp. se riječi: *u vrime od terce* vežu sa *bi prihinjena*. — [16] Sam akuzativ mjesto *u uru šestu*.

---

16. *Di.* Perche gl' inganno lo serpente piu che altra bestia?

Ma. Ciascuna creatura trahe allo suo simile: onde lo serpente trahe piu alla similitudine del diavolo che altra bestia. che lo serpente va torto stracinando lo ventre suso per la terra. El diavolo va torto perche egli e tutto pieno d' inganni & di bugie & mettesi volentieri faccendo ogni peccato.

17. *Di.* La scientia del bene & del male fu ella in quel pomo?

Ma. Non in quel pomo anco fu in nel peccato della disubbidientia.

18. *Di.* Inanzi che Adam peccasse seppe lui il bene & il male?

Ma. Lui seppe lo bene per provamento & lo male per scientia.

19. *Di.* Sarebbono gli mali huomini nati in paradiso?

Ma. Non se non solamente gli buoni.

20. *Di.* Perche nascono gli rei huomini?

Ma. Perche li buoni siano provati per loro & perche habbino maggiore corona. Et anco c' e una altra ragione. Dio non creo alcuno mal huomo anco gli creo tutti buoni. Ma e'diventarono poi rei per la natura che e corropta. La quale corroppe lo primo huomo quando lui fece il peccato.

21. *Di.* Quando la femina fu facta quanto stettono in paradiso inanzi che loro peccasseno?

Ma. Septe hore.

22. *Di.* Perche non piu?

Ma Perche si presto come la femina fu facta si fu ingannata. In hora di terza l' huomo creato si impose gli nomi a tutti gli animali. In hora di sesta

šena, i tudje uze voća od stabla, ko biše zabrańeno, i poda smrt sebi i Adam(u), ki za ńe ļubaf blagova. I tudje u vrime deveto Bog ńih zagna van iz raja.

23. *U.* Ča jest ono, ča pismo govori: Kerubin jest mač ogńeni?

M. Kerubin bi anjel, ki čuvaše ogań, ki obstire raj. Mač, ki se kazaše plamen ogńeni, zlamenuje osvetu, ka jimaše biti sprot ńim. I on ogán bil bi ńih izgoril u izašastju[17] iz raja, da bi ne bil anjel, ki jih učuva. ‖

— [17] = pri izlasku.

XII.

L. 17b 1. *U.* U ko misto[1] po tom toga pojdoše Adam i Eva?

M. Oni se vrnuše u Ebrom ondi, gdi on bi učińen, i ondi splodiše dosti sinof. Prvi, koga on jima, bi Kaim (!); drugi bi Abel. Kaim ubi Abela, i Adam ga plaka sto lit, i sfe ono vrime ne hti se pridružiti k Evi, svojoj tovariškiń. Da jere Isukrst ne hti se roditi od proklete pasme Kainove on ponuka Adama po dobrom anjelu svomu. I tako se on pritišće ka Evi, i začet bi Abel, i u videnju Abelovu bi začet i rojen Set[2], od ke porodice rodi se Isukrst. I još hoću, da znaš, da od vrimena Adamova do onoga dne[3] ne dažji ni se ukaza luk na nebu, i ļudi ne blagovahu meso ni pijahu vino. I sfe ono vrime bi kako lito razborno[4], ni mnogo teplo ni

[1] U rkp. prepisivačkom griješkom *u kom mistu.* — [2] Pogrešno: *i začet bi Abel* . . . prema tal. *onde in vece d' Abel* si fu inge nerato et nato Seth. — [3] Prepisivačkom griješkom mjesto *do Noeva dne* prema tal. *a quel di Noe.* — [4] = umjereno (za tal. temperata). —

la femina fu formata & incontinente tolse del fructo del legno che era vietato & porse la morte a se & Adam che per amor di lei si mangio & incontinente nella hora di nona lo signore gli dischaccio fuori del paradiso.

23. *Di.* Che cosa fu quello che la scriptura dice. Cherubin e spada di fuoco?

Ma. Cherubin fu l' angelo che guardava il fuoco lo qual circunda lo paradiso. La spada che pareva fiamma di fuoco significa la vendecta che doveva essere in loro. Et quello fuoco gl' harebbe arsi all' uscire che loro fecero del paradiso. se l' angelo non fusse che gli guardone.

XII.

1. *Discepolo.* In qual luogo andorono poi Adam & Eva?

Ma. Loro ritornorno in Ebron: li dove lui fu facto & lj generorno figluoli assai. El primo che lui hebbe si fu Caim el secondo fu Abel. Cayn uccise Abel & Adam si lo pianse cento anni: & in tutto quel tempo non si volse accostare ad Eva sua compagnia. Ma perche Christo non volse nascere della maladecta schiatta di Caym: lui si admoni Adam per lo angelo suo si che luj si accosto ancora ad Eva. Onde in vece d'Abel si fu ingenerato & nato Seth. Della quale schiatta Christo nacque. Et si voglio anchora che tu sappia che dal tempo di Adam infine a quel di Noe non piovve ne non aparse l' arco nel cielo: & gl' huomini non mangiavano carne & non beevano vino & tutto quel tempo fu come una state temperata ne trop-

mnogo mrzlo, i biše obilje sfega dobra zemaļskoga i od svakih riči, ka svaka jesu se priobratila[5] za grisi ļud‖ski. L. 18a

2. *U.* Ki bi ta grih, za ki Adam bi izagnan iz raja?

M. Bi, jerbo on poželi znati toliko, koliko Bog. I zato on blagova jabuke, ku mu biše Bog zabranil, jer mu biše rekal, da blaguje svakoga voća od raja, samo da ne blaguje onoga. I bi mu rečeno, da hip, čas i dan, ki on blaguje ga, hoće umriti smrtju. A djaval mu reče, ako ga on blaguje, on će znati toliko, koliko Bog. Zato on voli prvo učiniti krivo naučenje djavlovo nego pravu[6] zapovid Božju.

3. *U.* Bi li velika stvar od toga ļidenja te jabuke?

M. Bi toliko velika pogibel, da se ne bi mogla podobriti za vas svit.[7]

4. *U.* Nu pokaži mi to.

M. Človik nima raščiniti zapovid Božju, i nima stvorenje učiniti nijednu rič protiva svomu stvoriteļu. Zato voļa stvoriteļa jest veća nego vas of svit. I to jest jistina, i hoću pokazati po of put: Ako bi ti bil prid Bogom, i ako bi tko rekal: obazri se nazad!, gdi li ne, vas svit hoće poginuti —, a Bog da ti reče: ne obziraj se nazad, da hoću, da ti gledaš naprid —, nu bi li ti pohudal za‖povid Boga, ki jest stvoritel od svih riči za obra- L. 18b niti of svit nečisti, da zgine sa fsimi riči svojimi?

5. *U.* Ujisto ne.

M. Tako učini Adam, ki staše prid Bogom, i tako ured, kako djaval nauči ga zlu nauku, on sfe verova i pozri nazad. I zato bi toliko velik grih, kako sam ti rekal.

---

[5] pogrešno mjesto: *ke sve* (t. j. riječi) jesu se *priobratile.* — [6] U rkp. prepisivačkom griješkom »paruu« ispor. tal. *diritto.* — [7] Krivo mjesto od *svega svita.*

---

po calda ne troppo fredda. Et si era abundantia di tutti li beni della terra & di tutte le cose le quali sono tutte tramutate per gli peccati degl'huomini.

2. *Di.* Che peccato fu quello perche Adam fu gittato del paradiso?

Ma. E fu che lui desidero di sapere tanto quanto idio: & pero lui mangio del pomo che dio gl' haveva vietato: che lui gl' haveva decto che lui mangiasse d' ogni fructo del paradiso salvo che di quello & si gli fu decto che 'l di & l' hora che lui ne mangiasse lui morrebbe di morte. El diavolo gli disse che se lui ne mangiasse lui saperebbe tanto quanto dio. Siche lui volse inanzi fare lo falso amaestramento del diavolo che lo diritto comandamento di dio.

3. *Di.* Fu gran facto quello ad mangiare di quel pomo?

Ma. Si fu si grande & fu si gran pericolo che e' non si potrebbe mendare per tutto il mondo.

4. *Di.* De pruova questo.

Ma. L' huomo non debba disfare lo comandamento del suo signore: & nessuna cosa debba fare la creatura contro allo suo creatore. Adunche la volonta del creatore e maggiore che tutto el mondo & questo si e vero & vogliolo provare per questo modo. Se tu fussi dinanzi da dio & alcuno dicessi guardati in drieto se non che tutto il mondo pericolera: & dio ti dicessi non ti guardare indrieto anzi voglio pure che tu ti guardi inanzi. Dispregerai tu lo comandamento di dio lo quale e factore di tutte le cose: per salvare questo mondo malvagio che perira con tutte le sue cose?

5. *Di.* Certo non.

Ma. Ma cosi fece Adam che lui stava dinanzi da dio. & si presto come el diavolo lo admaestro del male admaestramento del tutto lui gli crede & guardossi in drieto: & pero fu cosi gran peccato come t 'ho decto.

6. *U.* Po ki put on učini toliko velik grih?

M. Bi, jerbo jedan[8] sam učini sedam[9] smrtnih grihof, gdi[10] on se ockvrni i sfi oni,[11] ki se od ńega jimaju roditi.

7. *U.* Ki ti biše?

M. Prvi bi oholost, jerbo on hoti biti priličan k našemu Gospodinu; — drugi bi neposluh, kada on pristupi zapovid Božju; — treći bi lakomost, kada on poželi veće nego mu Bog biše dal; — četvrti bi svetokredja, kada on uze u mistu posvećenu lupeškim načinom ono, ča mu biše Bog zabranil; — peti bi duhofno priljubodifstvo, jerbo duša ńegova biše stisnulta z Bogom, i tako ureda, kako učini volu djaflovu, učini puteni grih,
L. 19a i zato zgubi ljubaf svoga prafdenoga stvoritela; šesti || bi ubojstvo; — sedmi rasrjenje, jerbo on rasrdi se, ubi sfih onih[12], ki se jimahu roditi.[13]

---

[8] Valjada prepisivačkom griješkom mjesto *u jedan*. — [9] U tal. tekstu *sei;* tako i u lat. *sex*. — [10] Za tal. *onde* (ovdje u značenju »čime«). — [11] = ak. pl. (mjesto »sfih onih«, kako je u 7. pitanju). — [12] Prema tal. bi trebalo: ubi sebe i svih. — [13] Ni tal. ni lat. tekst ne spominju s e d m i smrtni grijeh (u slozi sa 6. pitanjem). — U hrv. je prijevodu karakteristika šestoga grijeha prenesena i na s e d m i.

XIII.

1. *U.* Kako nigdar Bog more pomilovati Adama s Evom?

M. Ono, ča biše Bogu uzel, jimaše mu povratiti grih[1] čineći pokoru zadovoljšćinom[2], jere jest dobro prava stvar, da človik povrati ono, ča jest uzel druzim, za grih vapi prošćenje[3], da mu prosti.

---

[1] Izostavljeno *za* (prema tal. per lo peccato). — [2] Pogrešno mjesto: jimaše mu povratiti *za grih čineći zadovoljšćinu*. — [3] Mjesto: i da za grih ... —

---

6. *Di.* Per che modo fu lui cosi gran peccato?

Ma. E fu perche in uno solo si fu commesso sei peccati criminali: Onde lui machio se & tutti quegli che di lui dove dovevano nascere.

7. *Di.* Quali furono dessi?

Ma. Lo primo fu Superbia: Perche lui volse essere simigliante al nostro signore. Lo secondo fu la disubidientia quando lui passo lo comandamento di dio: Lo terzo fu l'avaritia quando lui desidero piu che quello che idio gl' haveva dato: Lo quarto fu sacrilegio quando lui tolse in luogo sacrato per modo di furto cio che idio gl' haveva vietato: Lo quinto fu la spirituale fornicatione peroche l' anima sua era congiunta con dio & si presto come lui fece la volonta del diavolo si fece adulterio & pero perde l' amore del suo giusto factore: Lo sesto fu Homicidio quando lui uccise se & tutti quegli che di lui dovevano nascere.

XIII.

1. *Discepolo.* Come pote mai havere merce?

Ma. Quello che a dio haveva tolto si gliele doveva rendere per lo peccato faccendone satisfatione: Che bene e diritta cosa che l' huomo renda quello che egli ha tolto ad altrui: & per la colpa chiami merze che gli perdoni.

2. *U.* Ku rič Adam uze Bogu?

M. Sfe ono, ča on jimaše učiniti u svomu dvoru od onih, ki od ńega jimahu se roditi.

3. *U.* Kako on jimaše ńemu povratiti ono, ča mu biše uzel?

M. Jimaše pridobiti djafla onako, kako on bi od ńega pridobit, i odkupiti onih[4], ki od ńega jimahu se roditi po ta put, kako da bi ne bili nigdar zgrišili.

4. *U.* Kako on mogaše učiniti takovu zadovoljšćinu?

M. Jerbo bi veći grih nego vas svit, jimaše mu vratiti veću rič nego je vas svit, da[5] jer on ne more učiniti, zato osta u sužaństvu.

5. *U.* Zač on ne poginu u fsem i sa fsim?

M. Jerbo Bog || biše odlučil, da će on učiniti izabranih od poroda L. 19b
Adamova.[6]

6. *U.* Zač mu Bog ne prosti, jerbo je pun milosrdja?

M. Kad bi Adam jimil voju pokarati[7] grih, i ne bi mogal, i ako bi prostil[8] zled ńegovu, za ku ne bi mogal učiniti zadovolšćinu (!), zato[9] on ne bil u sfem moguć. I ako bi on ostavil[10] človika grišnika u svoju slavu brez osvete, budući vrgal anjele z neba za jedno samo mišljenje, ne bi bil pravedan gospodin, i zato jima biti prafda od grišnika. Kada človik najde jedan vridni kami u kalu, ne postavi li ga on meju svoje blago? U jistinu ne, dokle ga ne opere. I tako jest od grišnika.

---

[4] Pogrešno za tal. et ristorare se & quegli ... (t. j. i obnoviti sebe i one...). — [5] = no. — [6] Odgovor je nepotpun; prevodilac je u tal. tekstu: Percio che cio che Dio *haveva stabilito* non poteva essere disfacto. Et Dio *haveva stabilito* che lui farebbe... od prvoga *haveva stabilito* skočio na drugo. — [7] Pogrešno mjesto *popraviti* (tal. emendare). — [8] Izostavljen subjekat *Bog*. — [9] Za tal. adunche (adunque) 'dakle'. — [10] Mjesto *postavil*. —

---

2. *Di.* Che cosa tolse Adam a dio?

Ma. Tutto cio che lui doveva fare nella sua corte di quelli che di lui dovevano nascere.

3. *Di.* Come gliel doveva lui rendere quello che gl' haveva tolto?

Ma. E doveva vincere el diavolo cosi come fu vinto dallui & ristorare se & quegli che di lui dovevano nascere in tal modo come se non havessono mai peccato.

4. *Di.* Come poteva lui fare cotal satisfatione?

Ma. Perche e' fu maggiore peccato che tutto il mondo si gli doveva rendere maggiore cosa che tutto il mondo: ma perche lui non pote fare percio rimase in captivita.

5. *Di.* Perche non fu lui perduto del tutto in tutto?

Ma. Percio che cio che dio haveva stabilito non poteva essere disfacto. Et dio haveva stabilito che lui farebbe li electi del legnaggio di Adam.

6. *Di.* Perche non gli perdono idio che e pieno di misericordia?

Ma. Quando Adam havesse volonta d'emendare el peccato & non potesse & dio perdonassi l' onta sua perche lui non potesse fare satisfactione: adunche non sarebbe lui del tutto possente. Et se lui mettesi l'huomo peccatore nella sua gloria senza vendecta havendone gitato gli angeli del cielo per uno solo pensiero non sarebbe dritto signore: & pero debba essere iustitia del peccatore. Quando l' huomo truova una pietra pretiosa nel fango nolla ripone lui tra lo suo thesoro? Certo non fin che lui non l'a lavata cosi e del peccatore.

7. *U.* Na ki konac zato[11] on jimaše dojti?

M. Jerbo sluga pobiže od gospodina i pojde ka hlapu[12], ki ga stavil biše u tamnicu, bi poslan sin kralef, da on izbije hlapa[12], i da ostane raba[13] svomu gospodinu u slavi ńegovoj.

8. *U.* Zač človik more vratit se na milost po grihu?

M. Jere tako kako on ne pade po svojoj voli nego po napasti drugoga tako bi dostojna rič, da on bude pomožen, da se uzdvigne pomoćju
L. 20a druzih; zač on svojom kripostju || ne mogaše se zdvignuti. I to bi, kad neprijatelj svitova Židove, da osude na smrt Isukrsta. Gdi[14] za tu smrt Adam bi oslobojen od tmin, u kih on staše.

9. *U.* Zač Bog ne posla jednoga anjela, da ga jima odkupiti?

M. Jerbo ako bi ga bil anjel odkupil po ta put[15], da bi on bil prilična anjelom. I jošće je drugi razlog, da anjel jest zrušan po svomu narafju pri Bogu. Zato Bog ne može to učiniti. Ako bi bil on učińen človik, bil bi mańe mogal.

10. *U.* Zač on ne stvori drugoga človika od zemle i da bi bil stavil na prominu onoga, ki biše pogibal?

M. Jerbo ako bi Bog bil stvoril drugoga človika znova i ako bi ga bil poslal u prominu onoga, tada ne bi bilo potribovalo odkuplenje narodu Adamovu, jer od ńegova naroda jimaše biti on, ki jimaše zadovoliti za ńega.

---

[11] V. bilj. 9. — [12] Prevodilac kao da nije razumio riječi *tiranno*. — [13] Mjesto rab. Za smisao ispor. lat. (Eluc. 1122): qui tyrannum contereret, er fugitivum servum cum rebus domini sui in gratiam regis reduceret. — [14] Za tal. *onde*. — [15] Prevodilac je u tal. tekstu: Perche se l'angelo l'havesse *ricomperato*, e sarebbe stato poi servo dell'angelo. Et l'huomo doveva essere *ricomperato* in tal. modo... od prvoga *ricomperato* skočio na drugo. —

---

7. *Di.* A che fine dove lui venire adunque?

Ma. Che perche el servo fuggi dal signore & ando al tiranno che l'haveva messo in prigione: si fu mandato lo figluolo del re perche lui baptese il tiranno & rimanesse lo servo al suo signore nella gloria sua.

8. *Di.* Perche pote l' huomo ritornare a merce dopo il peccato?

Ma. Perche cosi come lui non cadde per sua volonta: ma si per instigatione d' altri cosi fu degna cosa che lui fusse aiutato levare per adiutorio d' altri: che lui per sua virtu non si poteva levare. Et questo fu quando lo nimico consiglio e giudei che condannassino Christo a morte. Onde per quella morte Adam fu liberato delle tenebre dove lui era.

9. *Di* Perche non mando lui uno angelo che lo dovesse redimere?

Ma. Perche se l' angelo l' havesse ricomperato e' sarebbe stato poi servo dell' angelo. Et l' huomo doveva essere ricomperato in tal modo che lui fusse somigliante agli angeli: & anco c' e una altra ragione che l' angelo si e flagile (!) di sua natura apresso dio siche questo non poteva fare: etiandio se lui fussi diventato huomo si harebbe meno potuto.

10. *Di.* Perche non creo lui uno altro huomo di terra & havesselo messo in scambio di quello che era perduto?

Ma. Perche se idio havesse creato uno huomo nuovo & havesselo mandato in scambio di quelo. all' hora non sarebbe apartenuto niente la recomperatione alla generatione di Adam. Imperoche di sua generatione doveva esser colui che doveva satisfare per lui.

11. *U.* Zač on ne posla jednoga patrijarku ali proroka za odkupiti ga?

M. Patrijarke i proroci biše začeti u grihu i rojeni. Zato ne mogahu odkupiti narod človičaski. A zato, jer anjel jimaše[16] odkupiti človika, || ne more l zadovoljiti[17] sin Božji, po komu jesu sfe riči, a da bude učińeno L. 20b
po ńem odkuplenje, uze put samo u jedan kip, a bi u dvojoj naravi. U onom naravju, ča jest, da on biše Bog, on dobi djavla onako, kako on dobi človika. I tako on oslobodi človika od ńegove vlasti. I u onom naravju, koliko da on biše človik, dopusti se uhititi i mučiti i staviti na križ i na konac on pritrpi smrt. I za tu smrt[18] otvori vrata od neba svim onim, ki budu hotiti ulisti do konca svita. I to ne mogahu druzi[19] učiniti nego sam Bog.

---

[16] Pogrešno mjesto *nimaše*. — [17] Trebalo bi: *a človik ne more zadovoljiti*. — [18] Mjesto *tom smrtju*. — [19] Mjesto *mogaše drugi* prema indekl. tal. altri.

XIV.

1. *U.* Blažena besida tvoja, ki si mi pokazal, kako sin Božji dojde z neba na zemlju. Sada mi reci, zač on pride u ženu.

M. Onako, kako smrt dojde na svit po Evi, tako hoti, po divi Mariji da se mi vratimo na život.

2. *U.* Kako se rodi od žene rojene u grihu, budući on bez griha?

M. Prava rič || bi, da se on rodi od žene, ka bude o⟨d⟩ naroda L. 21a
Adamova. I Bog ńu obra za najbolu ženu, ka biše ali ka bi nigdar[1] mogla

---

[1] = ikad; prema tal. *mai*, koje znači »ikad« (ovdje »nigdar«) i »nikad«. —

---

11. *Discepolo.* Peroche non mando lui uno patriarcha o vero propheta a ricomperarlo?

Maestro. Gli patriarci & gli propheti si furono concepti & nati in peccati. & pero non potevano ricomperare l'humana generatione. Adunche perche l' angelo non lo dove ricomperare: & l' huomo non pote satisfare. Lo figluolo di dio per lo quale sono tutte le cose: accioche la recomperatione fusse facta per lui si prese carne in una sola persona & fune in due nature. In quella natura cioe in quanto che lui era idio: lui vinse il diavolo si come lui haveva vincto l' huomo c⟨i⟩oe che lui libero l' huomo dellt sua potesta. Et in quella natura in quanto che lui era huomo: si si lascioe pigliare & flagellare & mettersi in croce. & alla fine lui riceve morte: & per quella morte si aperse le porte del cielo a tutti quegli che vi vorranno entrare in fino al fine del mondo: & questo non lo poteva fare altri se non solo idio.

XIV.

1. *Discepolo.* Benedecta sia la parola tua che tu m' ai mostrato come el figluolo di dio venne del cielo in terra: Hora mi di perche lui venne in femina?

Ma. Sicome la morte venne nell mondo per Eva cosi volse che per la vergine maria noi tornassino(!) in vita.

2. *Di.* Come nacque di femina nata in peccato essendo lui senza peccato?

Ma. Diritta cosa fu che lui nascesse di femina che fusse della schiatta di Adam: & dio la elesse per la migliore femina che fusse o che mai potesse essere

biti i najviša u fsih kriposti. Dokle ona biše u utrobi materini, naš Gospodin ńu posveti, i bi brez griha, jerebo on biše Bog.

3. *U.* Kako zače ńu?[2]

M. Onako, kako prut suh procvate Aronu, tako po ta put zače divu Mariju Spasitel,[3] brez svakoga griha, i bi diva prvo rojenja i pak u rojenju i po rojenju.

4. *U.* Daj mi to bolje razumiti.

M. Onako, kako zrak sunčeni ulize po staklu od funestre i ne ockvrni ju ni razbije i ostavi ju celu, kako ju najde, tako zrak božastveni, ča jest sin Božji, ulize u utrobu blažene dive Marije, ni zruši ńe difstvo po nijedan put i prija u ńoj človičasku naraf.

5. *U.* Onu put, ku on jima, stvori li ju on ali ju izne iz utrobe dive Marije?

M. Iz utrobe dive Marije izne ju samo. ‖

[2] Pogrešno mjesto *ona.* — [3] Pogrešno mjesto *diva Marija Spasitela.*

XV.

L. 21b 1. *U.* Zač on sta zatvoren u utrobi dive Marije devet miseci?

M. Za dvi ričі. Prva bi, da on hoti držati naraf človičaski pravo; druga bi, da muži i ludi, ki bihu zatvoreni u nevolah sega svita ali u onih od pakla, da budu odzvani na skupšćinu novih redof anjelskih.[1]

[1] Pogrešno: prevodilac je: *de nove* (= devet) ordini degl'angeli čitao kao: *de' novi* (nuovi) ... —

& la piu alta in tutte le virtu & finche ella era nel corpo della madre el nostro signore la sanctifico: & lui fu senza peccato imperoche lui era dio.

3. *Di.* Come lo ingenero ella?

Ma. Si come la verga secca fiori ad Aron: cosi similmente ingenero la vergine Maria lo salvatore senza alcuno delicto: & fu vergine inanzi al parto & in nel parto & dopo el parto.

4. *Di.* Dammelo meglio a intendere?

Ma. Si come el razo del sole entra per la finestra del vetro & non la macchia ne rompe & lassala intera come lui la truova: cosi lo razo divino cioe lo figluolo di dio entro nel ventre della benedecta vergine Maria ne corroppe la sua virginita in alcuno modo & prese in lei la humana natura.

5. *Di.* Quella carne che lui hebbe creolla lui o trassela del ventre della vergine maria?

Ma. Del ventre della vergine Maria la trasse solamente.

XV.

1. *Discepolo.* Perche stette lui serrato nel ventre della vergine Maria nove mesi?

Ma. Per due cose. La prima fu che lui volse tenere la natura dell' huomo diritamente. La seconda fu: acioche gl' huomini che erano serrati nelle miserie di questo mondo o vero in quelle dell' inferno fusseno rivocati al consortio de' nove ordini degli angeli.

2. *U.* U ko se vrime on porodi?

M. O polnoćjah.

3. *U.* Zač ob noć?

M. Zač on ne hti, da druzi znaju, jerbo se on bojaše i čuvaše do hipa od muke svoje. I jošće učini za prizvati človika na jistinu svitlost, ki biše zatvoren u tamnosti od griha.

4. *U.* Zač pismo di, da kako se rodi, bi dan.

M. Zač sunce mimojde svoje tečenje ono, ča još jimaše teći, i u tom bi dan.

5. *U.* Ča to zlamenova?

M. Da jistina svitlost bi ukazana svitu.

6. *U.* Zna li on ča, kada biše maḷahat?

M. Zna sve riči kako on, ki biše Bog. I još unutri u tilu svoje matere, kad bi položen on, ki biše vridnost od mudrosti.[2]

7. *U.* More li on govoriti i hoditi ‖ ureda, kako se rodi? L. 22[a]

M. Po ńegovoj moći on mogaše hoditi i govoriti, da li[3] hoti u fsem držati naraf človičaski, samo ne u zgrišenju.

---

[2] Pogrešno prema tal. tekstu, koji stoji prema lat. (Eluc. 1123) Omnia plane, ut puta Deus, »in quo fuerunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi« (Col. II, 3). — [3] = ali ipak.

---

2. *Di.* In che hora nacque lui?

Ma. Nella meza nocte.

3. *Di.* Perche di nocte?

Ma. Pero che lui non volse che altri lo sapesse che lui si guardo infino al punto della sua passione: & anco lo fece per rivocare l'huomo al vero lume: el quale era rinchiuso nelle tenebre del peccato.

4. *Di.* Perche dice la scriptura come che lui fu nato si fu di?

Ma. Perche el sole passo el suo corso di quello che lui haveva ancora a correre: & intanto fu di.

5. *Di.* Che significo quello?

Ma. Che la vera lucc era aparita al mondo.

6. *Di.* Seppe lui niente quando egli era giovinetto?

Ma. E' seppe tutto come quello che era dio: & fin dentro dal corpo della rua madre fu riposto in lui lo thesoro della sapientia.

7. *Di.* Pote lui andare & parlare si presto come lui nacque?

Ma. Secondo la sua possanza lui poteva fare l'uno & l'altro: Ma lui volse in tutto tenere la natura de l'huomo: salvo che nel peccare.

XVI.

1. *U.* Ukaza l se ko čudo od ńegova rojenja?

M. Ukaza se sedam velicih i čudnovatih: prvo bi, da jedna vele lipa zvizda ukaza se u istoku; — drugo bi, da okol sunca ukaza se jedan koliš, ki se vijaše zlato črļeno; — treto bi, da jedan živi studenac[1] ukaza se u Rimu i teče po zemļi; — četvrto bi, da bi mir po sfem svitu; — peto bi, da cesar rimski, komu biše jime Oktavijan, čini skupiti harač po svih ļudi od svita; — šesti[2] bi, da skot nim govori; — sedmi bi, da već trideset ļudi[3] umriše po zapovidi cesarovi, jer se odvrgoše od ńegova gospostva.

2. *U.* Hotil bih znati, ča te reći te riči?

M. Zvizda nova, ka se ukaza, zlamenova, kako kraļ od svih sve-
L. 22b tih biše se ukazal; ‖ koliš od zlata zlamenova ńegovo božastvo, gdi on prosvitli svetu crikvu, črļeno zlamenova ńega muku; — ulje zlamenova milosrdje, jere studenac živi od milosrdja biše prišal na zemļu; — mir zlamenova jistini mir, ki biše prišal na svit; — narod, ki da harač[4] cesaru, zlamenova sfih onih, ki se jimahu krstiti za uzajti u dvor nebeski; — skot kad progovori, zlamenova puk pogan(s)ki, ki se jimaše obratiti g Bogu, ki puk priho aše[5] kako skoti; — ļudi, ki biše pobijeni, zlamenova svih onih, ki ne htiše Isukrsta za gospodina; i tako kako oni zgiboše, tako te zginuti na konac svita svi oni ļudi, ki ne budu na ń verovali.

---

[1] Izosavljeno *ula* prema tal. una fontana *d'olio* (v. i odgovor u 2. pitanju). — [2] Pogrešno mjesto *šesto;* tako i dalje *sedmi* mjesto *sedmo.* — [3] Tako je i u tal. *trenta huomini* mjesto *trideset tisuć* prema lat. (Eluc. 1124) triginta milia. — [4] U rkp. prepisivačkom griješkom *konac* mjesto *harač* prema staroj grafiji »haraç (= harač) i »chonaç« (= konac). — [5] Mjesto *živļaše;* prevodilac je tal. *»uiueua«* čitao kao *»ueniua«.* —

XVI.

1. *Discepolo.* Aparve alcuno miracolo della sua nativita?

Ma. Si n'aparve septe molto grandi & maravigliosi. El primo fu che una molto bella stella aparve in oriente. Lo secondo fu che intorno del sole apparve uno cerchio: che pareva oro & purpure. Lo terzo fu che una fontana d' olio aparve in roma & corse per la terra. Lo quarto fu che fu pace per tutto il mondo. Lo quinto fu che lo imperadore di Roma lo quale haveva nome Octaviano fece ricogliere tributo da tutti gl' huomini del mondo. Lo sesto fu che la bestia muta parlo. Lo septimo fu che piu di trenta huomini furono morti per comandamento dello imperadore perche gli rifiutorono la sua signoria.

2. *Di.* Vorrei sapere che vogliano dire queste cose?

Ma. La stella nuova che aparve significo come lo Re di tutti e sancti era aparito. Lo cerchio dell'oro significo la sua deitate. Onde luj illumino la sancta chiesa. La purpure significo la sua passione. L' olio significo misericordia: che la fontana di misericordia era venuta in terra. La pace significo la vera pace ch' era venuta al mondo: la gente che die tributo allo imperadore significo tutti quegli che si dovevano baptezare per montare alla corte celestiale: la bestia che parlo significo lo populo pagano che si doveva convertire a dio: lo quale viveva come bestie. Gl'huomini che furono morti significo tutti quegli che non volsono Christo per signore. Et cosi come quegli perirono: cosi periranno alla fine del mondo tutte quelle persone che non haranno creduto in lui.

3. *U.* Ono, ča moje srce žeļaše slišiti, ja sam poznal. Da dobro[6] bih rad, da mi ti rečeš, zač dojdoše tri kraļi pokloniti se Isukrstu od toliko duzih stran iz daleče.

M. To bi za pritegnuti k sebi sfi || narodi od svita, i to bi Azija, L. 23[a]
Afrika i Evropa, i sfi jezici, ki su u tih trih državah.

4. *U.* Kakovo oni jimaše jime?

M. Jednomu bi jime Baldasar, drugomu Gašpar, tretomu Markiol (!).

5. *U.* Zač se zvaše magi?

M. Toliko jest reći magi kako mudri filozofi.

6. *U.* Ča zlamenovaše ovi tri kraļi ki bihu filozofi?

M. To zlamenova, kako rika od mudrosti biše prišla na svit za dati viditi sfim mudrim, ki bihu onda i ki jimahu biti, da ńih umiteļstvo biše ništće, ako bi oni ne poznali i ne ļubili[7] zvrhu svih rič̆i.

7. *U.* Zač prikazaše tri dari, ča jest zlato, tamjan i miru?

M. To jima veliko zlamenovanje, da kako zlato jest svrhu svakoga metala kraļ i gospodin, tako pokaza, da Isukrst, ki biše rojen, biše[8] kraļ svrhu svih ostalih kraļef. Tamjan zlamenova, da on biše veliki pop; jerbo popi židofski op||ćahu[9] tamjan za činiti ńih posvetilišće. Mira zlamenova, L. 23[b]
da on biše umrfši koliko u puti; jerbo mira se stavļa za uhraniti tilesa mrtva.

---

[6] Prema tal. ma ben. — [7] Izostavljeno *ga* (t. j.) Isusa) prema tal. non *lo* amassono. — [8] Po tal. mjesto *jest*. — [9] Pogrešno prema tal. *usavano*, koje ovdje znači »*upotrebljavahu*«, a ne »*općahu*« (t. j.) običavahu). —

---

3. *Di.* Cio che il mio cuore desiderava di sapere Io l'ho saputo: Ma ben vorrei che tu mi dicessi perche vennono gli tre Re ad adorare Christo di si lontane parte?

Ma. Questo fu per tirare a se tutte le gente del mondo & questo fu Asia Affrica & Europia. Et tutte le lingue che sono in queste tre provincie.

4. *Di.* Come hebbono loro nome?

Ma. L'uno hebbe nome Baldassarre: & l'altro Guasparre & l'altro Marchionne.

5. *Di.* Perche si chiamorono magi?

Ma. Tanto e a dire magi quanto savi in philosophia.

6. *Mi.* Che significo questi tre Re che erano philosophi?

Ma. Questo significo come la fontana della scientia era venuta nel mondo: per dare a vedere a tutti savi che erano all'hora & che dovevano essere: che la loro scientia era niente: se lui non conoscessono: & non lo amassono sopra tutte le cose.

7. *Di.* Perche offersono tre doni cio fu Oro: Incenso: & Mirra?

Maestro. Questo hebbe grande significanza che come l'oro e sopra ogni mettallo Re & signore: cosi dimostro che Christo che era nato era Re degli altri re. L'incenso significone che lui era grande sacerdote: perche gli sacerdoti de' giudei usavano l'incenso a fare loro sacrificio. La mirra significo che lui era mortale quanto alla carne perche la mirra si mettè a conservare gli corpi morti.

8. *U.* Ča zlamenovaše ljudi,[10] kih čini Irud pobiti, ča jest ditići, mneći pogubiti Isukrsta?

M. To zlamenova sfi mučenici, ki jimahu biti po smrti Isukrstovi.

9. *U.* Zač pojde u Ejipt za pobignuti veće nego u drugi grad?

M. Za pokazati narodu, da on biše jistini Mojses, ča jest on, koga biše rekal Mojses. I kako Mojses oslobodi puk izraelski od gospodstva krala Farauna i povede ga iz Ejipta u zemlju od obećanja, tako sin Božji oslobodi puk krstjanski od vlasti djaflove i iz pakla, povede[11] ga u kraljestvo nebesko. Puk izraelski sta sedam lit pod oblastju Faraunovom, i pak bi poveden u zemlju izraelsku. Tako Isukrst po sedmih dari duha sveta
L. 24a odvede nas || iz ovoga svita u nebeski Jerosolim.

[10] Za tal. fanticini (= dječaci), koje sam prevodilac tumači. — [11] Mjesto: *i* povede.

XVII.

1. *U.* Zač Bog ne učini čudesa do trideset lit?

M. Za pokazati ljudem dobar nauk, da nitkor nima učiniti pripovidanje, dokle on ne dos(v)rši svoju dobu. Da dobro[1] učini[2] Isus dva mirakula pri trideset lit. Onda, kada on u tempal pojde Salamunof s Osipom i svojom materju onako, kako povida vanjelje, da Isus osta u templu za pričati se s naučitelji od zakona. I drugi bi, kad učini od vode vino u piru.[3] I tada naš Gospodin jimaše dvadeset i devet lit i trinadeste dan.

[1] Prema tal. ma ben. — [2] U rkp. *učinini.*

8. *Di.* Che significo gli fanticini che fece uccidere Herode: credendo d'uccidere Christo?

Mae. Questo significo tutti i martori che dovevano esser dopo la morte di Christo.

9. *Di.* Perche ando in Egypto a fuggire piu che in altra terra?

Ma. Per mostrare alla gente che lui era vero Moyses: cioe colui lo quale haveva decto Moyses. Si come Moyses libero il populo d'isdrahel della signoria del re Faraone & menollo d'Egypto in terra di promissione cosi lo figluolo di dio libero questo populo christiano della potesta del diavolo & dell'inferno & menollo al regno del cielo. Lo populo d'isdrahel stette septe anni nella potesta di Faraone: & poi furono menati nella terra d'isdrahel: Cosi Christo per li septe doni dello spirito sancto ci rimeno di questo mondo al celestiale hierusalem.

XVII.

1. *Discepolo.* Perche non fece lui miracoli per infino in trenta anni?

Ma. Per mostrare alla gente buono exemplo perche alcuno non debba fare predicatione fino che lui non ha l'eta fornita. Ma ben fece Christo due miracoli inanzi trenta anni: all'hora quando lui ando al tempio di Salamone con Ioseph & con la madre sua: si come conta lo evangelio: che Ihesu rimase nel tempio a disputare della legge con gli doctori: & l'altro fu quando lui fece dell'acqua vino alle noze d'architiclino (!): & all'hora lo nostro signore haveva ventinove anni & tredici di.

2. *U.* Zač on učini ta dva mirakula pri trideset lit?

M. Prvi učini za dati dobar nauk svitu, da svaki od dvanadeste lit jima misliti o Bogu i nastojati učiniti ńegove zapovidi. Drugi učini za dati razumiti, da mi bihomo mrzli kako voda u griših i u zlobah || od sega svita. L. 24b

3. U. Biše li velika potriba jimiti priliku od vina?

M. Zač bo jere vino jima u sebi teplinu i savur.[4] Po savuru razumi se poznati Isukrsta, po teplini razumi se ljubiti ńega svrhu sfih riči.

[3] Izostavljen prijevod riječi *d'architriclino.* — [4] Prema tal. dijal. *savor* mjesto *sapore.*

XVIII.

1. *U.* Zač bi kršćen Isukrst?

M. Za posvetiti vodu za naš krst.

2. *U.* Ka potriba biše ńemu, budući on brez griha i biše Bog?

M. Za dati razumiti, da mnogo tribovaše, jerbo mnogo krat pije človik, ča mu ni potriba, i čini[1], da piju š ńim prijatelji ńegovi.

3. *U.* Zač se on krsti u vodi?

M. Jerbo jest protiva ogńu, a grih jest ogań, i vazda želimo riči od griha. I da se ta ogań odtisne[2], krstimo se u vodi. I jošće za drugu rič, jerbo voda opira kalnost i odtiska[3] ogań i vraća človiku ńegovu lipotu.

[1] Nepotpuna prema tal. & si lo fa per fare. — [2] Pogrešno; prevodilac je tal. *spenga* (od *spengere* 'gasiti') čitao kao *spinga* (od *spingere* 'odtisnuti'). — [3] Pogrešno prema tal. *spegne* ili *spenge* 'gasi', v. bilj. 2. —

2. *Di.* Perche fece lui questi due miracoli inanzi gli trenta anni?

Ma. Lo primo si lo fece per dare buono exemplo al mondo che ciascheduno nelli dodici anni debba pensare di dio & atendere a fare gli suoi comandamenti. L'altro fece per dare a intendere che noi eravamo freddi come l'acqua in nelli peccati & in nelle malatie di questo mondo.

3. *Di.* Eracî grande mestiero d' havere la similitudine del vino?

Ma. Si che il vino ha in se calore & sapore: per lo sapore si intende cognoscere Christo: per lo calore si intende amare lui sopra tutte le cose.

XVIII.

1. *Discepolo.* Perche fu lui baptezato?

Ma. Per sanctificare l'acqua al nostro baptesimo.

2. *Di.* Che mestiero era allui che era sanza peccato & era dio?

Ma. Per dare ad intendere che ci faceva gran mestiero: che molte volte bee l'huomo che non gli fa bisogno & si lo fa per fare bere gli amici suoi con lui.

3. Di. Perche si baptezo lui in acqua?

Ma. Perche e contro al fuoco: & lo peccato si e fuoco: & sempre desideriamo cose di peccato: & perche questo fuoco si si spenga si siamo baptizati in acqua & ânco per altra cosa: che l' acqua lava la macchia & spegne il fuoco &

L. 25a I tako milost duha sveta odnimle nam grih u kršćenju : odnim‖le žeju od griha po besidi Božjoj i daje nam priliku Božju čistu i bilu, ku bihomo zgubili po grihu od prvoga človika.

4. *U.* Mnogo zadovoljan jesam od toga, ka (!) si mi rekal. Da ja bih hotil znati, bi li Isukrst tako lip človik, kako se di.

M. Po naravi tako lip biše, kako se ukaza učenikom svojim na gori Taborskoj, da po prilici, kako se kazaše ludem, biše lipote polovne.

5. *U.* Biše li on takof, da mogaše trpiti muku i smrt?

M. Muka i smrt bi jedno mučenje, ko Isukrst pritrpi za grih prvoga človika. Da on pride na zemlu brez griha, i zato bi takof u svom naravju, da on nimaše[4], ni mogaše jimati muku ni smrt, da po svojoj voli hoti jednu i drugu.

6. *U.* Učin me to bole znati.

M. Ja sam ti rekal, da on bi u dvih naravi[5], ča jest, da on bi Bog i človik. U toliko, u koliko on biše Bog, on ne mogaše trpiti muku ni smrt,
L. 25b da u onom, ča biše ‖ človik, on pritrpi muku i smrt. Od toga ti ću dati ovu priliku: Kada stablo jest obvito zrakom od sunca, on[6] ne more ga izisti[7] po nijedan put. Tako trojstvo božastveno, ko jest[8] u onom tilu, ne mogaše trpiti ni smrt ni muku.

---

[4] Za tal. non doveva. — [5] Ispor. u svih *»inzeńi«* u gl. V. 33 (v. Uvod § 13). — [6] Pogrešno mjesto *ono* (t. j. stablo). — [7] Naopako; prevodilac je tal. lui non si puo *magagnare* (= pokvariti se) čitao kao: ... *mangiare* (= jesti). — [8] Mjesto »biše«. —

---

rende all'huomo la sua belleza. Et cosi la gratia dello spirito sancto ci toglie il peccato in nel baptesimo: & si toglie la sete del peccato per la parola di dio: & si ci rende la imagine di dio netta & pura la quale havevamo perduta per lo peccato del primo huomo.

4. *Di.* Molto sono contento di cio che m' hai decto: ma io vorrei sapere se Christo fu cosi bello huomo come si dice?

Ma. Secondo natura lui era cosi bello come lui aparve agli discepoli suoi in sul monte di Tabor: ma secondo la forma che lui apariva alla gente lui era di belleza mezana.

5. *Di.* Era lui tale che lui potesse soferire morte & passione?

Ma. Passione & morte fu una pena che Christo soferse per lo peccato del primo parente: Ma lui venne in terra senza peccato & pero fu tale in sua natura: che lui non doveva ne poteva haver pena ne morte ma di suo voler volse l' una & l' altra.

6. *Di.* Fammi di questo piu certo?

Ma. Io t' ho decto che lui fu in due nature cioe che lui fu dio & huomo. In tanto quanto lui era dio lui non poteva havere pena ne morte: ma in quanto lui era huomo: lui soferse pena & morte: & di cio ti voglio dare questo exemplo. Quando l' arboro e fasciato del razo del sole lui non si puo magagnare in alcuna maniera cosi la trinita divina la quale era in quel corpo non poteva soferire pena ne morte.

7. *U.* Jima li on dušu kako ostali ljudi?

M. Jima prem[9] tako. Da ja hoću, da znaš, da duša Isukrstova biše stisnuta[10] po ta put z božastvom, da duša s tilom mogaše trpiti muku, da božastvo ne mogaše trpiti muku ni smrt, kako sam ti rekal.

8. U. Zač on bi umoren?

M. Za posluh.

9. *U.* Za ki posluh?

M. Za odkupiti grih prvoga človika.

10. *U.* Uprosi l on otca na smrti?

M. Da, jerbo on reče: U ruke tvoje priporučan duh moj.

11. *U.* Zač on reče, da biše[11] Bog?

M. Za dati dobar nauk narodu, da človik u volji i nevolji[12] jima zvati ńega, najkoli u vrime svoje smrti.

---

[9] = baš. — [10] Za tal. congiunta (= združena). — [11] Romanizam: imperfekat mjesto prezenta. — [12] Slobodna suprotnost prema tal. prosperita i adversita.

XIX.

1. *U.* Dobro hotil bih znati, buduć tebi ugodno, drugu besidu, da viseć on na križu zvapi s tiha glasa[1] i reče: Bože moj, Bože moj, zač me jesi zapustil?

---

[1] Prevodilac je tal. in voce *piena* (= iz svega grla) čitao in voce *piano.* (= tihim glasom). —

---

7. *Di.* Hebbe lui anima come gli altri huomini?

Ma. Si hebbe diritamente: Ma io voglio che tu sappia che l'anima di Christo era congiunta in tal modo con la deita che l'anima col corpo poteva soferire pena. Ma la deita non poteva soferire ne morte: come t'ho decto.

8. *Di.* Perche fu lui morto?

Ma. Per obedientia.

9. *Di.* Per quale obedientia?

Ma. Per restaurare lo peccato del primo huomo.

10. *Di.* Richiese lui lo padre nella morte?

Ma. Si fece che lui disse: In nelle mani tua racomando lo spirito mio.

11. *Di.* Perche li disse lui che era dio?

Ma. Per dare buono exemplo alla gente: perche l' huomo nella prosperita & in nella adversita si debba chiamare lui & specialmente in su el puncto della scura (*tako mjesto* sua) morte.

XIX.

1. *Di.* Ben vorrei sapere quando a te piacessi una altra parola che stando lui in su la croce e grido in voce piena & disse Dio mio dio mio perche m' hai tu abandonato?

M. To jest druga besida. Nima človik jimati[2] znati, ča jest otajne
L. 26a riči Božje;[3] da onako, kako || mudri jesu govorili vrhu te beside, i reče za ovo, ča ja hoću tebi reći. Ti jesi razumil, da Bog biše u dvih naravi[4], ča jest Bog i človik. Nigda govoraše kako človik, kako da bi on rekal: Gospodine Bože, ja jesam vazda s tobom, a ti sa mnom. Ti me posla na svit za spasenje naroda, da on pozna tebe i ljubi[5] za svoje shrańenje, tilo moje jest ostalo samo, — ča jest, kako buduć človik počudi se, da on trpļaše muku i smrt. I hoću, da znaš, da on bi ostaflen od svih, samo ne od matere i od svetoga Jivana vanjeliste.

---

[2] Mjesto »hotiti« prema tal. voler. — [3] Po tal. — [4] Ispor. bilj. 5. u gl. XVIII. — [5] U rkp. prepisivačkom griješkom *ļudi*.

XX.

1. *U.* Sad bih hotil znati, zač on reče: Svršeno jest.

M. On tada reče kako Bog kako, da bi on rekal: dovršena jesu sva pisma, ka od mene biše pisana, i sad grem k tebi, gospodinu Bogu.

2. *U.* Zač ga ubiše Židove?

M. Za nenavidost, samo jerbo dobro vidjahu, da život ńegof biše vas svet. Da ne htijahu, da Isukrst zna veće od ńih; jerbo oni znahu vas zakon, ki Bog da Mojsesu, i ostala pisma od prorokof.

3. U. Tko bihu ti Židove, ki znahu toliko?

Ma. Questa e un' altra parola non debba l' huomo voler sapere cioe le secrete cose di dio: ma secondo gli savi che hanno parlato sopra questa parola: & si disse per questo che io ti diro. Tu hai inteso che lo nostro signore era in due nature cioe dio & huomo. Tal volta parlava come huomo come se lui dicesse signore idio: che sono sempre mai con teco & tu con meco: tu mi mandasti nel mondo per salute della gente: acioche loro ti dovessono conoscere & amare per sua salvatione & lo corpo mio e rimasto solo: cioe che secondo huomo lui si maraviglio che lui sosteneva pena & morte. Et si voglio che tu sappi che lui fu abandonato da tutti salvo che dalla madre & da sancto Giovanni evangelista.

XX.

1. *Discepolo.* Aora vorrei sapere perche lui disse Consumatum est:

Ma. Lui parlo all' hora come dio come se lui havesse detto e sono adempiute tutte le scripture che per me furono scripte & hora vengo a/ te signore dio.

2. *Di.* Perche lo uccisono e giudei?

Ma. Per invidia solamente che vedevano bene che la sua vita era tutta sancta: ma noi volevano che Christo sapesse piu di loro: perche loro sapevano tutta la legge che dio dette a Moyse & l' altre scripture de' propheti.

3. *Di.* Chi erano questi giudei che sapevano tanto?

M. Poglavice popovi[1] i fariseji i pisci. I to biše oni, ki osudiše Isukrsta na smrt.

4. *U.* Ča će reći poglavice?

M. Poglavice toliko jest reći kako biskupi ‖ i arhipiskupi, a L. 26b fariseji jesu narod redofniški, ki se kazaše, da jest mnogo sveta života u videnju ludskomu, i nošahu svite prip(r)ošće. Pisci biše jedan narod znet van od tih, i sfi bihu zledni. I zato reče naš[2] Gospodin od ńih: Teško van piscem i fariseom!

5. *U.* Zač on hoti umriti na drivu?

M. Za odkupiti onoga, ki po drivu biše osujen.

6. *U.* Zač na križu?

M. Ne bi križ, na[3] bi na drivu rasohatu.[4] Da bi rečeno križ cića daske, ka bi svrhu ńega položena, na koj bi pisano: Ovo jest kral židofski. Da on nima, gdi mogaše glavom počinuti. I zato bi pisano: Grlice i jine ptice nebeske jimaju počivališća i gńizda svoja, da sin dive Marije nima gdi glavu svoju prikloniti. Gdi[5] križ zlamenova, kako jimaše pritegnuti k sebi vas narod od svita. I zato reče naš Gospodin, pri nego dojde ńegova muka: »Kako ja budem zdvignut od zemje, hoću pritegnuti ka mni sve riči.« I ta se besida razumi, da on bi pritegnul k sebi sfi narodi, ča jest sfi oni, ki bi hotili va ńega verovati. ‖

---

[1] U rkp. prepisivačkom pogreškom: *Poglavice, popovi;* ispor. tal. gli principi de' sacerdoti. — [2] U rkp. griješkom »sas«. — [3] = nego; u rkp. griješkom *ni.* — [4] Pogrešno prevodilac je *un legno forcelluto* čitao kao *in legno* ... — [5] Za tal. *onde* 'zbog čega, po čemu'.

Ma. Gli principi de sacerdoti & gli farisei & gli scribi & questi furono quegli che condannorono Christo a morte.

4. *Di.* Che vuole dire principi?

Ma. Principi tanto e a dire come vescovi & arcivescovi. Farisei si e gente religiosa che si monstravano di molta sancta vita in aparentia degl' huomini: & portavano habito honesto. Scribi si era una gente extracta fuori di questi & tutti erano rei. Et pero disse lo nostro signore di loro. Guai a voi scribi & farisei.

5. *Di.* Perche volse lui morire in legno?

Ma. Per riscuotere colui che per legno era dannato.

6. *Di.* Perche in croce?

Ma. Non fu croce anco fu un legno forcelluto: ma fu decto croce per la tavola che fu messa sopra lui nella quale fu scripto: questo e re de giudei: ma lui non hebbe dove egli potesse posare el capo: & percio fu scripto le bestie hanno tane & gli uccegli nidi: ma lo figluolo della vergine Maria non ha dove possa riposare la testa sua onde la croce significo come e doveva tirare a se tutta la gente del mondo. Et pero disse il nostro signore inanzi che venissi alla sua passione. Come io saro levato da terra tutte le cose tirero a me: & questa parola s' intende che lui si tirerebbe a se tutte le gente cioe tutti quegli che in lui volesseno credere.

XXI.

L. 27a 1. *U.* Ukaza li se ko čudo[1] na ńegovi smrti?

M. Učini dosti i velicih i lipih. A to bi, da sunce obrati zraku svoju u mrak od šestoga do devetoga vrimena. I vel[2] crikveni otvori se od vrha do tal, i kamenje raspuknu se samo po sebi po svih onih stranah i mnoga tilesa sfetih od mrtvih skrsnuše, i ostala mnoga čudesa ukazaše se, od kih bi bilo dugo[3] govorenje.

2. *U.* Ča zlamenovahu ta čudesa?

M. U kratko hoću ti reći. Sfi[4] jesu svidočastvo, da Isukrst bi jistini Bog. I jošće tilesa, ka nimaju slišanje, slišaše ńega i poznaše ga Dobro more reći »Ojmeh, ojmeh!« on, gdo ga ne zna.

3. *U.* Bi li prava rič, da ga[5] Bog da na smrt tako dragu rič kako svoga sina za jednoga ništćetna, ča jest človik?

M. Bi po of put, da on pokaza[6] svoju nesmirnu dragost[7], dafši svoga sina za odkupiti slugu svoga. Juda izda Isukrsta za lakomost, a Bog darova nam Isukrsta za veliku blagost[8], i Isukrst da samoga sebe nam za jistini posluh.

L. 27b 4. *U.* Smrt Isukrstova jima li moć ‖ shraniti sfi grišnici[9] i grisi ljudski?

M. Smr(t) Isukrstova bi veće moguća nego sfi grisi ljudski.

---

[1] U rkp. griješkom *čudu.* — [2] U rkp. prepisivačkom griješkom »uerh«; ispor tal. il velo. — [3] U rkp. prepisivačkom griješkom *drugo;* ispor tal. lunga cosa. — [4] Pogrešno prema tal. *tutti* mjesto *sfa* (t. j. čudesa). — [5] Nepotrebno *ga.* — [6] Izo stavljen prijevod riječi: a questo mondo. — [7] Za tal. charita (= ljubav). — Z tal. larghezza očekivali bismo *prostranost.* — [9] Tal. tekst bez *grišnici.* —

XXI.

1. *Discepolo.* Aparve nessuno miracolo nella sua morte?

Ma. Si feciono assai & grandi e begli. Et questo fu che il sole scuron infino alla nona. Et il velo del tempio si fende dalla cima in fino disotto. E le pietre si fenderono pel mezo da se medesime per tutte quelle parte. Et molti corpi di sancti risuscitarono: & altri infiniti miracoli aparvono che sarebbe lung cosa a dire.

2. *Di.* Che significo questi miracoli?

Ma. Brievemente io te lo dirone. Tutti furono testimoni che Christo er verace dio. Etiamdio gli corpi che non hanno sentimento sentirono lui: & si l conobbono. Ben puo dire oyme oyme chi non lo conosce.

3. *Di.* Fu diritta cosa che dio donasse alla morte cosi chara cosa come l suo figluolo per si vil cosa come l' huomo?

Ma. Si fu per questo modo che lui dimonstro a questo mondo la sua infinit charita: donando il suo figluolo per ricomperare lo suo servo: Giuda tradi Christ per avaritia: & dio ci dono Christo per somma largheza & Christo die se medesim a noi per la vera obbedientia.

4. *Di.* La morte di Christo hebbe la possanza di salvare tutti gli pecca degl' huomini?

Ma. La morte di Christo fu piu che tutti gli peccati degl'huomini.

5. *U.* Pokaži mi!

M. Ako bi bil kod Isukrsta i da bi znal, da jest on gospodin od slave vičńe, i da bi ti drugi rekal: »Ubi toga človika! i ako ti ne učiniš, of svit hoće poginuti!«, — bi li ubil Isukrsta za shraniti of svit hudi?

6. *U.* Ujisto ne.

M. Zač ne?

7. *U.* Zač bo ńegof život bil bi vridniji nego vas svit i nego sfi kolici, ki bi mogli biti. I čini mi se, tko bi ta grih učinil, da on nigdar ne bi mogal hoditi po svem svitu[10] ni po kolicih mogli bi biti. Tako kako ńegov život već bi dostojan[11], po mnozih puti[12] tako prudi ńegova smrt za odkupļenje od sfih grihof ļudskih.

---

[10] Pogrešno; prevodilac je *mendare* per tutto il mondo (t. j. popraviti cijelim svijetom) čitao *andare*... — [11] Pogrešno mjesto *bi veće dostojan* (= dostojniji). — [12] Pogrešno; prevodilac je *di molti mondi* (od mnogo svjetova) čitao kao *di molti modi*.

XXII.

1. *U.* Ča darova otac svomu sinu za to dobro, ko on učini?

M. Ča mu jimaše on dati, nego božastvo očino da je sinofļe, i ono sinofļe da je očino, i jesu iedna rič brez razlučenja, i duh sveti takmeno.

2. *U.* Mogaše li on dati mu[1] dostojan‖stvo od smrti svoje, komu L. 28a
bi hotil?

M. Dobro[2], kako po muki, ku[3] on pritrpi za človika. I ako človik bude htiti verovati va ńega, nigdar neće jimati muke, i da po smrti nigdar

---

[1] Suviše, po tal. — [2] Po tal., mjesto *mogaše*. — [3] U rkp. griješkom *ko*. —

---

5. *Di.* Provamelo?

Ma. Se tu fussi dinanzi a Christo & tu sapessi che lui fussi signore della gloria eternale & altri ti dicessi uccidi questo huomo & se tu non lo fai questo mondo perira: uccideresti Christo per salvare questo mondo malvagio.

6. *Di.* Certo no?

Ma. Perche no.

7. *Di.* Peroche la sua vita sarebbe piu pretiosa che tutto il mondo: ne quanti ne potra mai essere: & parmi che chi facesse tal peccato che lui non potrebbe mendare per tutto il mondo ne per quanti ne potesse essere: cosi come la vita sua fu piu degna di molti mondi cosi valse la sua morte per ricomperamento di tutti gli peccati i degl'huomini.

XXII.

1. *Discepolo.* Che dono il padre al suo figluolo per questo bene che lui fece?

Ma. Che gli doveva lui donare: che la deita del padre si e del figluolo & quella del figluolo si e del padre: & sono una cosa senza dispartimento: & lo spirito facto simigliantemente.

2. *Di.* Potevagli lui donare lo merito della morte sua a chi lo volesse?

Ma. Si bene come per la passione che lui soferse per l' huomo. Et se l' huomo vorra credere in lui e non hara mai pene. Et per la morte mai non morra cioe che lui hara lo celestiale paradiso la dove lui hara sempre mai ogni bene.

ne umre, ča jest, da će on jimati nebeski raj ondi i gdi će uživati vazda i svako dobro.

3. *U.* Ča se razumi vazda verovati u ńega?

M. Tri vrste jesu od verovanja. Prva jest verovati u Boga, druga jest verovati Boga, treta jest verovati Bogu. Verovati u Boga jest sfi oni[4], ki veruju po odlučenju crikve rimske i polože u teg[5] kako jest ńim uzmožno. I to jesu oni, ki se shrańuju. Verovati Boga jesu sfi oni, ki veruju, da samo jest jedam Bog, a drugo dobro ne čine, ne shrańuju se.[6]

4. *U.* Koliko vrimena sta mrtaf naš Gospodin?

M. Četrdeset uri.[7]

5. *U.* Zač četrdeset?

M. Zato, da ostanu u životu četire strane od svita, ke bihu umrle u deset zapovidi od zakona.

6. *U.* Zač di Sveto Pismo, da on sta tri dni i tri noći u srcu od zemle?

M. Jerbo u toliko, ča Židove upriše se dati mu smrt, naš Gospodin
L. 28b || bi u srceh ńih, gdi tri dni i tri ⟨noći⟩[8] jesu sedamdeset i dvi ure. Trideset i dvi pribiva u srcu od zemle, a pak četrdeset uri sta u grobu, kako sam ti rekal, gdi od ure, ke Židove odlučiše dati mu smrt, do dne ńegova uksrsnutja, biše sedamdeset i dvi ure, ča jesu tri dni i tri noći.

---

[4] Po tal. — [5] Po tal. mettonia in opera (= izvršuju). — [6] Prevodilac je ili prepisivač preskočio sve, što je iza prvoga *non si salvano*, t. j. credere a dio... v. u tal. tekstu). — [7] U rkp. »vuri«. — [8] Izostavio prepisivač.

---

3. *Di.* Che s' intende credere in lui?

Ma. Tre maniere sono di credere. La prima si e di credere in dio. La secondo si e di credere dio. La terza si e credere a dio. Credere in dio si e tutti quegli che credano secondo la sententia della chiesa romana: & mettonla in opera secondo lo loro potere: & questi sono quegli che si salvano. Credere idio si sono tutti quegli che credano uno idio sia: & altro bene non fanno & pero non si salvano: credere a dio si sono tutti quegli che credano che tutto cio che dio disse & facesse fusse vero: ne non fanno altro bene & pero non si salvano.

4. *Di.* Quante hore stette morto lo nostro signore?

Ma. Hore quaranta.

5. *Disce.* Perche quaranta?

Maestro. Perche rimanesse alla vita le quattro parte del mondo che erano morti in nelli dieci comandamenti della legge.

6. *Di.* Perche disse la sancta scriptura che lui stette tre di & tre nocte nel cuore della terra?

Ma. Perche in tanto che gli giudei si fermorono di dargli morte, si fu lo nostro signore nelli cuori loro. Onde tre di & tre nocte si sono septantadue hore. Le trentadue sttete nel cuore della terra. & le quaranta hore stette nel monumento si come t' ho decto. onde dall' hora che gli giudei deliberorono di dargli morte in fino al di della sua resurrectione si furono septanta due hore & furono tre di & tre nocte.

XXIII.

1. *U.* Zač sta u grobu dvi noći i jedan dan?

M. ⟨Dvi noći⟩[1] zlamenovaše dvi smrti, jednu od tila, a drugu od duše. Dan zlamenova ńegovu smrt, ka bi svitlost od naših smrti.

2. *U.* Kad on umri, kamo ide duša ńegova?

M. U nebeski Hjerosolim ondi, gdi on reče razbojniku: Danaska ćeš biti sa mnom u raju.

3. *U.* Kad on pojde u pakal?

M. O pol noći od uskrsnutja; u onu[2], kad anjel isfuče[3] Ejip[4], u onu[2] Isukrst isfuče pakal.

4. *U.* Onih, kih on izvadi, gdi ńih postavi?

M. U raju od ugojenja. I pak se vrati u tilo svoje i uskrsnu[5] treti dan.

5. *U.* Zač on ne uskrsnu ‖ toliko ureda, kako umri? L. 29a

M. Ako bi on uskrsnul tako ureda, kako umri, ludi bi bili rekli, da on ne biše umr[6], nego se prinemogal od tuge od muk.

6. *U.* Zač on toliko ured uskrsnu?

M. Za pokripiti onih, ki bihu boliznivi od smrti ńegove.

7. *U.* Zač on uskrsnu prvi dan od nedile?

M. Za ponovit svit u on jisti dan, u ki bi učińen.

---

[1] Izostavio prepisivač. — [2] Pogrešno prema tal. in quella, koje se veže sa *la mezza nocte.* — [3] Prema *isvući* 'sasvim svući' (v. ARj.). — [4] *Ejipt* u gl. 16_9 i 80_1. — [5] U rkp. griješkom iskrsnu. — [6] U rkp. »umar«, koje bi moglo stajati i za dijalekatsko *umar* < *umarl.*

XXIII.

1. *Discepolo.* Perche stette lui nel monumento due nocte & uno di.

Ma. Le due nocte significarono le due morte del corpo & una dell'anima. Lo di significo la sua morte la quale fu luce delle nostre morte.

2. *Di.* Quando lui fu morto dove ando l' anima sua?

Ma. Nella celestiale hierusalem la dove lui disse al ladro oggi sarai meco in paradiso.

3. *Di.* Quando ando lui a l'inferno?

Ma. Nella meza nocte della resurectione. In quella che l' angelo dispoglio Egypto in quella dispoglio Christo l' inferno.

4. *Di.* Quegli che lui ne trasse dove gli messe lui?

Ma. Nel paradiso delitiaro & poi torno allo corpo suo & resuscito lo terzo di.

5. *Di.* Perche non resuscito lui si presto come e fu morto?

Ma. Se lui fussi risuscitato si presto come lui fu morto la gente harebbe decto che lui non fusse stato morto: ma si tramortito per l'angoscia delle pene.

6. *Di.* Perche risuscito lui cosi presto?

Ma. Per confortare quegli che erano dolenti della morte sua.

7. *Di.* Perche risuscito lui lo primo di della septimana?

Ma. Per rinnovare el mondo in quel medesimo di che lui fu facto.

8. *U.* Sta li on četrdeset dan na zemļi za svojim uskrsnutjem?

M. Kako mi verujemo, on sta u raju zemaļskom s Enokom i s Ilijom.

9. *U.* Kako se on ukaževaše toliko čest[6] apustolom?

M. Lagļe mu biše pojti u raj zemaļski i vrnuti se k apustolom, nego bi bilo nam otvoriti oči i zatvoriti jih.

Of kvaternac treti : Gverin Tihić piše,
Jur tomu deveti : dan mimošal biše.
Ulizlof dan htiše : bit Zadru, gdo pita,
Tisuć pet sat više : tridest i tri lita.

[6] Mjesto *često.*

XXIV.

1. *U.* Ko obličje jima Isukrst, pokle uskrsnu?

M. Bi sedam krat lipši nego sunce.

L. 29b 2. *U.* (U) kom obl‖ičju viiahu ga apustoli?

M. U onom jistom, u kom općahu viditi.

3. *U.* Ukaza li se on odiven?

M. Da, jerbo on uzimaše haļe, kako se ńemu vidjaše; jerbo biše Bog, sfe mogaše.

4. *U.* Koliko krat se on ukaza?

M. Dvanadeste krat. I prvo ukazanje i u prvi dan ukaza se osam krat. Najprvo u tamnici Osipu iz Arimatije, a to jer on biše položil Isu-

8. *Di.* Stette lui quaranta di in terra apresso la sua resurrectione?

Ma. Secondo che noi crediamo lui stette nel paradiso terresto con Enoc & con Elia.

9. *Di.* Come appariva lui cosi spesso agli apostoli?

Ma. Gli era molto piu facile cosa allui d'andare al paradiso delitiare & ritornare agli apostoli che sarebbe a noi a aprire gli occhi & serrare.

XXIV.

1. *Discepolo.* Che forma hebbe Christo da poi che lui risuscito?

Ma. E fu septe volte piu bello che il sole.

2. *Di.* In che forma lo vedevano gli apostoli?

Ma. In quella medesima che lo solevano vedere.

3. *Di.* Appariva lui vestito?

Ma. Si appariva: che lui pigliava veste come a lui pareva perche era dio & poteva tutto.

4. *Di.* Quante volte apparve lui?

Ma. Dodici. Et la prima apparitione: & in nel primo di apparve octo volte. Primamente apparve nella prigione a Joseph ab arimathia & percio che lui haveva

krsta u grob svoj. I to reče Nikodem. D(r)ugoč ukaza se materi svojoj, kako reče Sedulio. Tretom Mandaleni, kako Marko stanoviti. Četvrtom ukaza se učenikom svojim[1], ki se vraćahu od groba, kako Matij govori[2]. Petom ukaza se svetomu Jakovu, kako Paval svidoči: da on se biše zavećal, da neće blagovati odonle do sedam dan, ako ne vidi Isukrsta. Šestom ukaza se svetomu Petru, kako reče sveti Luka. Sedmom ukaza se dvim učenikom od sedamdeset i dva, ki gredihu u jedan kaštel, ki se zvaše Emaus, kako piše Luka. Osmo(m) se ukaza dvanadeste učenikom, budući zatvorena vrata, || kako reče Jivan. Devetom se ukaza, kada sv(e)ti To- L. 30a
maš[3] tače mu bok, kako reče evanjelista. Desetom se ukaza u moru Tiberskom onde, gdi sveti Petar i ostali apustoli bihu svu noć ribali i ne bihu ribe uhitili. I naš Gospodin ukaza se jutrom i reče: »Postavite mrižu z desne strane, i hoćete uhititi rib dosti«. I tako učiniše, i uhitiše jih toliko, da se napuni sva mriža. Jedanaestom ukaza se na gori Gali(l)ej(s)koj onde, gdi najde dvanadeste učenikom[4], gdi udiļe[5] blagovahu.

5. *U.* Zač di vanjelje, da se najpri on ukaza Mandaleni?

M. Evanjeliste bihu velike vlasti[6] muži i ne htiše pisati nego ono, ča znahu jistino.

---

[1] U tal. agli *duoi* discepoli. — [2] Ne slaže se s lat. (Eluc. 1127): Quarto, duabus mulieribus a sepulcro revertentibus, ut Matthaeus pandit. — [3] U rkp. Thomas. — [4] Prepisivač skočio sa: najde *dvanadeste* apustolov (tal. trovo gli dodici apostoli) na: ukaza se *dvanadeste* učenikom (tal. aparve agli dodici discepoli), i tako izostavio 12. pojavu. — [5] U rkp. griješkom »udilye«, koje bi se čitalo *udilje*, mjesto »udiglie« (= udiļe), kako je na str. 53b (u gl. 514). — [6] Za tal. »auctorita«.

---

messo Christo nel monumento suo & questo disse Niccodemo: La seconda aparve alla madre sua secondo che disse Sedulio. La terza aparve alla Magdalena secondo che Marco l'aferma. La quarta aparve agli duoi discepoli che tornavano dal sepolcro si come Matheo disse: La quinta aparve a san Jacopo si come Paulo testimonia che lui haveva facto voto di non mangiare di li a septe di se non vedesse Christo: La sesta aparve a san Piero si come disse Luca: La septima aparve agli due discepoli de septanta due che andavano a uno castello che era chiamato Emaus si come scrive Luca: L' octava aparve agli dodici discepoli essendo serrate le porte si come disse Giovani: La nona aparve quando sancto Thomaso gli toccho lo lato si come dise lo vangelista: La decima aparve al mare Thyberiadis li dove san Piero & gli altri apostoli havevano tuta la nocte pescato & non havevano preso alcuno pescie: & lo nostro signore aparve la mattina & disse metti la rete dalla parte diritta & pigliarete del pescie assai & cosi ferno & presonne tanto che tutta la rette venne piena: La undecima aparve in sul monte di Galilea la dove trovo gli dodici apostoli a dormire insieme: La duodecima aparve agli dodici discepoli mangiando loro tutta via.

5. *Di.* Perche disse il vangelio che lui apparve in prima alla Magdalena?

Ma. Li evangelisti furono huomini di grande auctorita & non volsono scrivere se non quello che sapevano per certo.

XXV.

1. *U.* Uzajde li sam Bog na nebo?

M. Oni sfi, ki su bili izvedeni iz limba od ńega, uzajdoše š ńim i oni, ki uskrsnuše o muci ńegovi. Da kako on uzajde više oblaci, jima takovo obličje, kako kad on se ukaza učenikom na gori Taborskoj.

2. *U.* Zač on ne uzajde na nebo toliko ureda, kako uskrsnu?

L. 30b *M.* Za tri riči. Prva ‖ bi, jerbo htijaše, da se oni pripravе spro darom duha sveta po ustrpļenju i po ostalom dobru. Druga rič bi, jer rič želina jest draža, kad ona dojde. Naš Gospodin biše zapovidal ńim, pr nego uzajde na nebo, da oni pojdu pripovidajući po sfem svitu ńegovu besidu. I tko bude kršćen i bude va ń verovati, hoće biti spasen, a ne osujen. Učenici začudiše se za jezik, gdi bihu rojeni[1]. I Isukrst reče: »Ja ću vam poslati duh pokripitel, ki vas nauči«. Gdi[2] oni jimaše veliku voļu, d dojde ono obećanje, ko ńim učini. I zato kad dojde duh sveti k ńim dese dan po ušastju, oni umiše sfi jezici. Treta rič bi, da kako narodi izraelsk primu jedan red, da oni jimaju jednu ļubaf, da vazda budu poslušni našemu Gospodinu, tako da i puk krstjanski uzme jednu ļubaf u Bogu, kac se oni dile iz ovoga svita kratka.[3] Naš Gospodin jima svršeno utišenje to liko, koliko pristoji se kipu ńegovu kako onomu, ki jest Bog, i vazda jim
L. 31a sv‖ršeno.[4] Da u toliko, koliko on čeka svoji prijatelji, on nima svršeno jerbo jih on[5] vidi u nevoļah ovoga svita.

---

[1] Prema tal. & gli apostoli si feceno maraviglia per la lingua donde eran nati (t. j. zbog jezika, u kom su se rodili). — [2] Prema tal. *onde* 'zbog čega'. — [3] Razumljivo donekle po tal. tekstu. — [4] Misli se *svršeno* (= potpuno) utišenje — [5] U rkp. griješkom *ondi.*

XXV.

1 *Discepolo.* Monto lui solo in cielo?

Ma. Tutti quegli che lui trasse del limbo montorono con lui & quegli ch risuscitorono alla sua passione: ma quando lui monto sopra le nuvole egli hebb cosi facta forma come quando lui aparve agli discepoli nel monte di thabor.

2. *Di.* Perche non monto lui in cielo cosi presto come lui fu risuscitato?

Ma. Per tre cose: la prima fu perche lui voleva che loro s'apparechiassen incontra il dono della spirito sancto per abstinentia & per altri beni: la second fu perche la cosa desiderata e piu a grado quando che ella viene: el nostro signor haveva comandato alloro inanzi che lui montassi in cielo che loro andasseno pre dicando per tutto il mondo la sua parola. Et chi fusse baptezato & credessi i lui sarebbe salvo & non dannato: & gli apostoli si feceno maraviglia per la lingu donde etano nati: & Christo disse io vi mandero lo spirito consolatore che v amaesterra. Onde loro hebbono grande volonta che venisse questa promessa ch egli haveva facta. Siche quando venne lo spirito sancto alloro a dieci di dop l'ascensione loro seppono tutti i linguaggi. La terza cosa fu che si come la gent di isdrahel preseno uno modo donde loro havesseno uno amore di sempre obedir lo nostro signore: Cosi lo populo christiano prendesse uno amore in dio quand loro si partissono di questo mondo che e cosi brieve. Lo nostro signore si h perfecta gioia tanto quanto s'appartiene alla sua persona come colui che e dic & sempre l'ha perfecta. Ma intanto quanto che lui aspecta li suoi amici lui no l'ha perfecta Imperoche lui gli vede nella tribulatione di questo mondo.

XXVI.

1. *U.* Po ki put crikva jest ńegova glava i ńegovo tilo, a prijateļi ńegovi jesu udi ńegovi?

M. Tako, kako glava človičaska jest svrhu tila, a jest sve jedno tilo, tako jest jedna rič Bog i sveta crikva po svećenju svetoga tila ńegova. I tako, kako udi človičaski jesu vladani od tila, tako vladani sveti ļudi po onom posvećenju. A oči one glave jesu proroci, ki naprid rekoše ono, ča se jimaše zgoditi. Uši jesu, ki poslušaju zapovidi Isukrstove. Nos, ki sliši ovońanje, jesu razborni ļudi, ki znaju dobro i zlo. Sopoļ, ki izhodi iz nosa, jesu heretici, ki po sudu razbornih ļudi jesu izvrženi van iz svete crikve. Usta jesu meštri, zubi jesu pripovidafci, ki tumače pismo. Ruke jesu oni, ki[1] brane svetu crikvu. Noge jesu težaci od zemļe, ki tlače[2] svetu crikvu. L. 31[b]

2. *U.* Ńegovo tilo zač jest učińeno od kruha i od vina?

M. Zato jest učińeno ńegovo tilo od kruha, jerbo on reče, da jest kruh od života. Ńegova krf jest učińena od vina, jerbo on reče, da biše[3] jistina loza[4]. I tako, kako ńegovo tilo jest učińeno od kruha, tako duša jest učińena od slova Božjega. I kako[5] kruh jest učińen od mnogo zrn, tako jest učińeno tilo Isukrstovo od mnozih izabranih. I kako kruh jest pečen u peći, tako bi pečeno tilo našega Gospodina u ńegovoi muci. I oni kruh se zove meso, jerbo on odkupi nas svojom svetom i vridnom krfju.

---

[1] U rkp. griješkom *one ke.* — [2] = *hrane;* ispor. i lat. (Eluc. 1129): Pedes, sunt agricolae Ecclesiam pascentes. — [3] Mjesto *jest.* — [4] Ispor. i lat. (Eluc. 1129): Ego sum *vitis* vera; u tal. tekstu pogrešno *vita* mjesto *vite.* — [5] U rkp. griješkom *tako.*

XXVI.

1. *Discepolo.* A che modo e la chiesa suo capo & suo corpo & gli amici suoi sono le membra?

Ma. Si come il capo dello huomo e disopra dal corpo & e tutto uno corpo cosi una cosa e idio & sancta chiesa per lo sacramento del suo corpo: & cosi come le membra dell' huomo sono governate per lo corpo cosi sono governati gli sancti huomini per quel sacramento. Et gli occhi di quello capo sono gli propheti che predisseno quello che haveva ad venire. Gli orecchi sono quegli che obediscano gli comandamenti di Christo. El naso che sente l' odore sono gli discreti huomini che sanno il bene e 'l male. La puza che esce del naso si sono gli heretici che per lo iuditio de discreti huomini sono gittati fuori della sancta chiesa. La bocca sono gli maestri. Gli denti sono gli predicatori che spianano la scriptura. Le mani sono quegli che difendano la sancta chiesa. E piedi sono gli lavoratori della terra che paschano la sancta chiesa.

2. *Di.* Lo suo corpo perche e facto di pane & di vino?

Ma. Per questo e facto lo suo corpo di pane: perche lui disse che egli era pane di vita. Lo suo sangue e facto di vino perche lui disse ch'egli era vera vita(!). Et cosi come lo suo corpo e facto di pane cosi l'anima e facta della parola di dio. & si come el pane e facto di molte granella cosi e facto lo corpo di Christo di molti electi. Et si come lo pane e cotto nel forno: Cosi fu cotto lo corpo del nostro signore nella sua passione. Et quello pane si apella carne perche lui ricompero noi del suo sancto & pretioso sangue.

XXVII.

1. *U.* Kako moreš reći, da ono jest *put* i krf, da[1] nam se vidi, da jest kruh i vino?

M. Bud to jest ono tilo, ko diva Marija zače, i ko visi na križu i ko uzajde na nebo, mi ga ne moremo viditi, kako ga vidiše oni, ki bihu ono[2] vrime, ki bihu negovi prijateli. On ostavi, da[3] mi moremo viditi u
L. 32a prilici od kruha, i da mi vidimo ‖ onu krf, ku on proli za nas, u prilici od vina. Da mi vidimo put i krf, nam bi se[4] učinila tvrda[5] rič taknuti je[6]. A drugi razlog jest, da mi jimamo veću plaću verovati one riči, ke mi ne vidimo.

2. *U.* Ko spasenje mi u tom jimamo?

M. Sfe naše spasenje.

3. *U.* Oni, ki ga uzimlu veće krat, jesu li zato veće posvećeni?

M. Tako jest od ovih, kako od onih, ki blagovaše mann u pustiń. I oni, ki je veće nabraše, nimaše zato veće nego oni, ki mańe nabraše; gdi oni, ki uzimlu samo jedno tilo, toliko jima jedan, koliko drugi, i svaki ga blaguje cilovito[7].

4. *U.* Ko dostojanstvo hote jimiti oni, ki ga tiču i ki ga dostojno vazimlu?

---

[1] = jer. — [2] Mjesto *u ono.* — [3] Mjesto *da ga.* — [4] U rkp. prepisivačkom griješkom »bisce« (= biše). — [5] Izostavljen prijevod riječi *troppo.* — [6] U rkp. »tachnutye«; ispor. i lat. (Eluc. 1129) *hunc* labris *attingere* abhorreres. — [7] Prevodilac ili prepisivač preskočio ono, što je između prvoga i drugoga *interamente*, t. j. et tutto in cielo rimane interamente. —

XXVII.

1. *Discepolo*, Come puo tu dire che lui sia carne & sangue che pare a noi che sia pane & vino?

Ma. Con cio sia cosa che quel corpo che la vergine Maria ingenero & che pende nella croce & che monto in cielo noi non lo possiamo vedere si come lo viddeno quegli che erano a quel tempo: li quali erano suoi amici lui lascione che noi lo dovessimo vedere in simiglianza di pane: & che noi vedessimo quel sangue che lui sparse per noi in simiglianza di vino: che noi vedessimo carne & sangue. & si ci parrebbe troppo forte cosa a tocchare: & l'altra ragione si e che noi havemo maggior merito a creder quelle cose che noi non vedemo.

2. *Di.* Che salute habbiamo noi in cio?

Ma. Tutta la nostra salute.

3. *Di.* Quegli che lo pigliano piu spesso sono loro pero piu sanctificati?

Ma. Cosi e di questi come di quegli che presono la manna nel diserto che quegli che ne colseno piu non hebbono pero piu che quegli che ne colseno meno. Onde quegli ch pigliano lo solo corpo tanto n' ha l' uno come l' altro & ciascheduno lo mangia interamente: & tutto in cielo rimane interamente.

4. *Di.* Che merito n' haranno quegli che lo tochano & che lo riceveno degnamente?

M. Ne bi se moglo nigdar zbrojiti dostojanstvo, ko jimaju popi, ki ga dostojno tiču, da oni, ki ockvrńuju[8] svoj život u bludu, u priljubodifstvu (!) ali u druzih ostalih grisih velicih, oni, ki prodaju crikve ali ki jih kupuju po simoniji, ali ki ubijaju puk svoj za zal nauk[9], i ki ludo prostiru se u tom[10], to jesu || oni, ki izdaju i ki propińu na križ Isukrsta. L. 32b

5. *U.* Pokaži mi ovo, zač popi jimaju peti misu?

M. Najpri za hvalu i čast Božju, pak za našu Gospoju i za sfe riči nebeske i pak za sebe samoga i za sfi grišnici i grišnice, a to da jih Bog obrati na put[11] od pokore, i pak za dobri muži i za dobre žene, ki jesu u dobrom životu, da ńih Bog udrži u onom dobru stanju, a pak za mrtvih, kih duše jesu u purgatoriju, a to da oni ureda jimaju pokoj. Da znaj, da oni, ki za želu od dobitja reku misu ali za čast od svita, to jesu oni, ki prodaju Isukrsta, i svi oni, ki za zlo mišljenje[12] tiču toliko vridnu rič, to jesu oni, ki ga propińu, ockvrńuju drugi puk onim grihom, kada ńih sinovom daju posvećenje našega Gospodina, gdi drugi puk pomri.

6. *U.* Ti takovi popi posvećuju li oni tilo i krf?

M. Premda oni jesu osujeni, nišće ne mańe tilo Isusovo posvećuje se po besidah, ke reku, i premda oni posvećuju[13], li Isukrst jest za ti takovi tamni popove[14], || ki jesu neprijatelji od spasenja. Isukrst se tiče od svojih L. 33a sinof, gdi u tom oni nisu[15] pobolšali od zalih ni pogoršali[16] od dobrih[17],

---

[8] U rkp. grieškom »ocquartuyu«. — [9] Pogrešno mjesto *zlim naukom* (upravo *primjerom*). — [10] Nejasno prema tal.; lat. (Eluc. 1130) jasno: .. et omnia haec (t. j. navedene grijehe) temere defendunt. — [11] Valjada mjesto *prud* ili *plod* prema tal. »fructo«. — [12] Pogrešno za tal. per male intendimento, t. j. sa zlom namjerom. — [13] Trebalo bi: *jer ne posvećuju oni.* — [14] Trebalo bi *po tih takovih tamnih pop(ov)ih.* — [15] U tal. tekstu: onde in questo *sono* (bez *non*) peggiorati. — [16] U rkp. »popogsali«. —

Ma. E non si potrebbe mai contare lo merito che n' haranno e preti che lo toccano degnamente: ma quegli che conduchano la loro vita in adulterio: in fornicatione: o in altri grandi peccati: & quegli che vendano le chiese o che le comperano per simonia: o che uccidano el popolo per lo male exemplo & che pazamente si distendano in questo questi sono quegli che tradiscano & che crucifigano Christo.

5. *Di.* Pruovami questo perche debbano e preti cantare messa?

Ma Imprimamente per laude & per honore di dio & poi per la nostra donna: & per tutte le cose celestiale & poi per se medesimo & per tutti e peccatori & peccatrice acioche dio gli converta a fructo di penitentia: & poi per li buoni huomini & per le buone donne che sono in buona vita che dio gli conservi in quello buono stato. & poi per li morti le cui anime sono in purgatorio acioche loro habbino presto requie: Ma tutti quegli che per desiderio di guadagnare haranno decto messa: o per honore del mondo questi sono quegli che hanno tradito Christo. Et tutti quegli che per male intendimento tocchano si pretiosa cosa: questi sono quegli che lo crucifighano & macchiano l'altro populo di quel peccato: quando ali loro figluoli danno lo sacrificio del nostro signore: onde l' altro populo ne fu morto.

6. *Di.* Questi preti cosi facti consacrano loro lo corpo del signore?

Ma. Avenga che loro sieno dannai niente di meno lo corpo del signore si consacra per le parole che dicano: inperoche loro non consacrano: ma Christo si e per questi cosi malvagi preti che sono nimici della salute: Christo si

nego kako zrak od sunca ne more se ockvrniti ni razrušiti za nijednu grtku[18] rič, tako tilo Isukrstovo ne more se ockvrniti nijednom zlom ričju, budući toliko dobra rič. Oni, ki ga primaju, ne primaju ga od sebe[19], nego od Boga.

7. *U.* Zač on naudi onim, ki ga primaju?

M. U jistinu govoru, da mnogo udi ńim, jerbo ńim jest zabrańeno, a on gre uzimlući, ča nima uzeti.

8. *U.* Pokaži mi.

M. Naipri nitkor ne biše u raju od zlih ljudi[20], jerbo Bog učini sfe dobre riči; zač bo jih odvrati človik od dobra u zlo, kada on ne pohuda vazeti ono, ča mu djaval poda.

9. *U.* Ako gdo jest u perikulu od smrti, jima li se pričestiti po zlu popu?

M. Ako človik ne more jimati drugoga popa i on jima ufanje u sfih misah, ke se govore u crikvi svetoj, i od ńega pričestiti se priprošće, ja verujen, da jest spasen za to verovanje[21]. I ako li tko huda[22] činenja
L. 33b takova popa, ali ‖ jima u čast tilo Isukrstovo, i da se on priprošće pričesti i z dobrom verom, još veruju, da za tu veru takof jest spasen, jerbo Osip od Arimatije prija od Pilata tilo Isukrstovo, ki Pilat biše zal človik. I

---

[17] Cio je ovaj odgovor iskvaren; razumjeti se mož samo prema lat. (Eluc. 1150): Quamvis damnatissimi sint, tamen per verba quae recitant fit corpus Domini; non enim ipsa, sid Christus consecrat, et per amicos et inimicos salutem filiis operatur... Unde et a pessimis non pejoratur, et ab optimis non melioratur. — [18] U rkp. prepisivačkom griješkom »garchu«; mjesto *nijednom grtkom ričju.* — [19] Pogrešno mjesto *od njih.* — [20] Pogrešno; prevodilac je tal. in prima in paradiso non era *niuno captivo pomo* (= jabuka); čitao kao: ... *huomo.* — [21] Mjesto *po tom verovanju.* — [22] = 3. l. sg. hùdā. —

---

adopera alli suoi figluoli: onde in questo loro sono peggiorati dalli rei: ne migliorati dagli buoni. che cosi come il razo del sole non si puo macchiare ne corrompere per niuna soza cosa cosi lo corpo di Christo non si puo macchiare per alchuna mala cosa. Essendo cosi buona cosa quegli che lo ricevano non lo ricevano dalloro: ma si da dio.

7. *Di.* Perche nuoce lui a quegli che lo ricevano?

Ma. In verita ti dico che molto gli nuoce con cio sia cosa che gli sia vietato & lui va a ricevere quello che non debbe.

8. *Di.* Pruovamelo?

Ma. In prima in paradiso non era niuno captivo pomo: con cio sia cosa che dio fece le cose tutte buone: ma l' huomo converti a se lo bene in male: quando lui non dispregio di torre quello che il diavolo gli porse.

9. *Di.* Se alcuno e in pericolo di morte non si debbe lui comunicare dal captivo prete?

Ma. Se l' huomo non puo hâvere altro prete & lui ha fidanza in tutte le messe che si dicano nella sancta Chiesa: & communicarsi dallui sempli cemente io credo che sia salvo per tale credenza: & se alcuno dispregia l'opere di questo tale prete & habbia bene in reverentia lo corpo di Christo: & lui si comunichi semplimente & con buona fede: ancora credo che per tal fede costui sia salvo: imperoche Ioseph ab arimattia prese lo corpo di Christo da Pilato che era captivo huomo. Et se alcuno fusse che non conoscesse le sue male opere:

ıko bi tko bil, ki bi ne znal Isusa, nego dila[23], i da bi veroval, da on jest ılobar pop, dobro bi se pričestil od ńega i u smrt i u život.

10. *U.* Jesu li ti takovi popi, ki mogu misiti našega Gospodina, na ılužbu od puka?

M. Ne mogu[24], još uvrijuju puk i čine rasrditi našega Gospodina, erbo oni ockvrńuju svetu crikvu i smućuju[25] mista posvećena u ulizenje ɔd crikve[26] i svi*t*e[27] i riči posvećene ockvrńuju ńih taknutjem. Te takove ːiči[28] gruste se skupšćini anjelskoj. I zato Bog nenavidi ti takcvi popove.

---

[23] Sasvim naopako; prevodilac je tal. et se alcuno fusse che non conoscesse *e sue male opere* (t. j. zla djela popa) čitao:... *Iesu ma le opere* (t. j. Isusa, ıego djela). — [24] Pogrešno; prevodilac je tal. *non punto* (= nikako) čitao kao *ıon possono.* — [25] = *kaljaju.* — [26] Nespretno za *ulazeći u crkvu.* — [27] = svìte. — [28] Pogrešno; prevodilac je tal. »questi cosi facti« (= te takove, t. j. svećenike) ːitao kao *queste cose* (= stvari) facte.

XXVIII.

1. *U.* Kakovi[1] ļudi opće[2] tilo našega Gospodina?

M. Samo oni, ki su ńegovi prijateli, ki ga primaju, i oni, ki te ɔiti u svetom to‖varištvu[3]. Da oni, ki jesu ńegovi neprijateļi, za sfe[4] jer L. 34[a]
ga stafļaju u usta, oni ga ne uzimļu zato nišće, i[5] da[6] gube i na ńih osuenje tilo Isukrstovo jest poneseno na nebo po rukah anjelskih[7], i djaval tavi ugļen u ńih usta.

---

[1] U rkp. prepisivačkom griješkom *kako ovi.* — [2] Za tal. *usano* prema lat. *umunt.* — [3] Razumljivo prema lat. (Eluc. 1131): qui Christo sunt incorporandi. — »za sfe jer« = premda. — [5] Nepotrebno *i.* — [6] = nego. — [7] Pogrešno za tal. ma perdano lo loro iuditio el corpo di Christo e portato in cielo per mano degli ngeli. I tal. je tekst iskvaren ptema lat. (Eluc. 1131): hi autem qui in Christo non ıanent, quamvis videantur ad os porrigre, corpus Christi non sumut, sed judiium sibi manducant et bibunt. —

: credesse che lui fussi buono prete ben si puo comunicare dallui & in morte a in vita.

10. *Di.* Sono questi tali preti che possino celebrare lo nostro signore in servitio el populo?

Ma. Non punto, anco offendano al populo: & fanno corruciar lo nostro ignore imperoche loro macchiano la sancta chiesa: & contaminano i luoghi sacrati ll' entrare della chiesa & le vestimenta & le cose sacrate macchiano per lo suo ɔccarie. Questi cosi facti ha in fastidio lo convento degli angeli. Siche dio ha in dio lo sacrificio di questi cotali preti.

XXVIII.

1. *Discepolo.* Quali huomini usano lo corpo del nostro signore?

Ma. Solamente quegli che sono suoi amici. Et quegli lo pigliano & quegli he saranno nella sancta compagnia: & che lui debbano vedere: ma quegli che ɔno suoi nimici con tutto che se lo mettino in bocca loro non pigliano percio ıa e perdano lo loro iuditio el corpo di Christo e portato in cielo per mano degli ıano degli angeli. Et lo demonio mette carbone nella loro bocca.

2. *U.* Ne uze li Juda to rečeno[8] posvećenje, kako učini sveti Petar

M. Ne, nišće; jerbo on[9] ljubi Isukrsta, i kako on uze posvećenje on ga stisnu[10] za Isukrstom[11], da[12] Juda, jerbo nenavidi Isukrsta, on prij samo priliku iz ruk, da kripost od posvećenja osta u Isukrstu. I zato, kak on uze on kruh, ulize va ń djaval.

3. *U.* Jimamo li mi poslušati takove pope?

M. Človik jima poslušati tada, kad oni zapovidaju dobro činit I ta posluh ne čini se ńim, da prvo čini se Bogu, jerbo oni govore dobrc a ne čine ga. Da kada oni zapovidaju zlo činiti, človik jima hudati takov zapovid; jerbo se jima prvo posluh učiniti Bogu nego ljudem od svita.

4. *U.* Jimaju li oni moć zavezati i razvezati?

L. 34b *M.* Jimaju, samo ‖ nego ako su izvrženi van iz crikve za ki oči grih, koga su učinili, jerbo oni ne čine takovo tvorenje, maće[14] Isukrst čir ga u kipu ńih. I ako sveta crikva osujuje ńih, jimaju biti pohudani kak heretici.

5. *U.* Kako jima človik činiti? Ti takovi jimaju li se ostaviti, hiž zato i ostale riči, za odbignuti ńih?

M. Človik nima ńih bižati tilesnim načinom, jerbo ako bi bižali[15] zali nigdar se ne bi obratili. Mi jimamo čuvati se ńih ćudi, i jimamo bižat srcem i s volom i ne pristati k ńih zlobam.

6. *U.* Kako se razumi od toga pristanja?

M. Ča jest ne hvaliti ńih zlo činjenje i ne dati pomoć, ni svitovanj ńih zledi. I tko to čini, hoće grišan biti kako i oni.

---

[8] Mjesto *isto.* — [9] T. j. sv. Petar. — [10] Pogrešno mjesto *sa:* — [11] Pogršnc prema tal. tekstu: »ono (t. j. posvećenje) ga združi s Isukrstom. — [12] = a. - [13] Mjesto pridjeva. — [14] Pogrešno; prevodilac je tal. *anco* (ovdje u značenj »nego«) čitao kao *manco* (= manje). — [15] Izostavljeno *dobri.* —

---

2. *Di.* Non prese giuda quello medesimo sacramento che fece sancto pierc

Ma. Non niente imperoche lui amo Christo: & come lui hebbe ricevuto (sacramento lui lo congiunse con Christo: ma giuda imperoche lui odio Christo li riceve la specie del pane: ma la virtu del sacramento rimase in Christo & per come lui hebbe preso quel pane si entro il diavolo in lui.

3. *Di.* Dobbiamo noi obedire cosi facti preti?

Ma. L' huomo debba ubidire a loro inquanto loro comandano lo ben fare & tale obedientia non si fa alloro anzi si fa a dio imperoche loro dichano ben & non lo fanno: ma quando loro comandano di mal fare l' huomo debba disprezar tale comandamento perche e si debba inanzi obedire a dio che agl' huomini dc mondo.

4. *Di.* Hanno loro potesta di legare & di slegare?

Ma. Si salvo se loro non sono gittati fuori della sancta chiesa per alcun publico peccato che habbino facto imperoche loro non fanno tale uficio anco lo f Christo in persona di loro: & se sancta chiesa gli giudica debbano esser dispregia come heretici.

5. *Di.* Come debbe l' huomo fugire costoro debbesi lasciare le case per quest & l' altre cose per fugirgli?

Ma. Non l' huomo non gli debba fugire corporalmente che se gli buor fuggisseno gli rei: gli rei non si convertirebbono mai: ma noi dobbiamo schifar loro costumi & non mangiare con loro. Et dobbiamo fuggirgli col core & col voler & non consentire alle loro malitie.

6. *Di.* Come s' intende questo consentire?

7. *U.* Dosti razumih to, ča si mi rekal, da ja hoću, da mi ti rečeš od tila našega Isukrsta, ko se uzimle u tolicih misti po krstjanstvu, kako jest samo jedno tilo?

M. Z dobre vole. Gledaj sunce, ko proliva svoji zraci po sfem svitu, tako da u svakoj || strani svitli se negova svitlost, a ti sfi zraci li jest L. 35ª jedna rič, jedno sunce. Tako kolicigodir vide tilo Isukrstovo, ko se vidi po sfem svitu, jest samo jedno tilo. I da t' dam ovu drugu priliku. Gledaj, gdi jedan govori mnogomu puku, i svaki more prijati negovu besidu, ni je[15] zato nego samo jedna besida. I tako tilo Isukrstovo u fsih mestih more se uzeti, i ni već nego samo jedan. I jošće jest of raz⟨l⟩og: razbi staklo i učini mnogo kusi, i pak stavi na pamet[17], gledaj te[18], i viditi ćeš mnogo obraz[19], a biti će samo tvoj obraz. I tako tilo Isukrstovo; pokle tebi se[20] vidi mnogo jih, ni veće nego jedno tilo. I mnoge ostale prilike mogal bih ti dati.

8. *U.* Sad bih rada znati, kako hostija posvećena od popof učini se tilo Isukrstovo.

M. Reći ću ti. Gledaj jedan dragi kami. Od koga kolura jest, ti dobro vidiš kolur, da li ne moreš viditi kripost, ka jest unutri, ali ona[21] jest. Tako i ti jimaš verovati stanovito, da unutri u[22] hostiji posvećeni || L. 35ᵇ po popu jest tilo stanovito Isukrstovo

9. *U.* I ja tako ću verovati.

M. I on budi hvalen i vazda blagoslovlen.

---

[16] = niti je. — [17] Mjesto *pazi.* — [18] U rkp. »gliedayte« mjesto »ggliedayte«, a to možda mjesto *gledaj se*; u tal. tekstu samo: & poi ti poni mente. — [19] U rkp. griješkom *abraz.* — [20] U rkp. prepisivačkom griješkom »to bife«. — [21] T. j. kripost; u rkp. griješkom *on.* — [22] U rkp. griješkom *o.*

Ma. Cioe di non lodare lo suo mal fare: & di non dare aiutorio ne consiglio alle loro follie: & chi questo fara sara colpevole come quegli.

7. *Di.* Assai son chiaro di questo che tu m' hai decto: ma io voglio che tu mi dichi del corpo del nostro signore che si piglia in cotanti luoghi per la christianitade come e solamente uno corpo?

Ma. Volentieri: guarda el sole che sparge li suoi razi per tutto il mondo si che in ogni parte risplende la sua luce: & tutti questi razi e pure uno sole: cosi quanti se ne vede cioe lo corpo di Christo: che si vede per tutto il mondo e pure uno corpo solo. Et anco te ne do questa altra similitudine. Guarda che uno parla a molte gente: & ciascuno puo ricevere la sua parola ne non e percio piu d' una parola: & cosi lo corpo di Christo in tutti luoghi si puo pigliare: & non e piu d' uno solamente. Et anco c'e questa ragione: Rompi il vero* & fanne molti pezi & poi ti poni mente & vedrai molti volti. Et sara solamente lo tuo volto. Et cosi lo corpo di Christo poi che a te ne parra vedere molti; non e piu d'uno corpo. Molte altre similitudine te ne potrei dare.

8. *Di.* Hora vorrei sapere come l' hostia sacrificata da gli preti diventi il corpo di Christo?

Ma. Dirottelo. Guarda una pietra pretiosa di che colore ella e tu vedi bene o colore: ma tu non puoi vedere la virtu che c' e dentro & pure ella c'e: cosi tu debbi credere fermamente che dentro all' hostia sacrificata dal prete sia lo corpo di Christo fermamente.

9. *Di.* Et io cosi lo voglio credere?

Ma. Et lui ne sia lodato & sempre benedecto.

---

* Mjesto *vetro.*

XXIX.

1. *U.* Jimamo li mi govoriti rič Božju zlim ļudem?

M. Ako vi znate, da oni jesu zli, nimate činiti, jerbo on, ki jest izdavica, kaže otajna Božja svojim neprijateļem.

2. *U.* Da kako diš, da jest dobro pripovidati slovo Božje svakomu narodu? I pisano jest, da tko čini obratiti grišnika od griha, shraniti će ńegovu dušu od smrti.

M. To jest jistina, da jest velika korist govoriti slovo B(o)žje, da to se razumi, da se jima govoriti smišano, kad se ne more poznati dobri od zaloga, jerbo tako govori Isukrst Judi i Židovom kako i ostalim apustolom. Da kada ti govoriš zlu človiku i ki jima zlu volu, on čini rugo od slova Božjega, jerbo srce ńegovo jest vraćeno[1] od zle misli, da reci ga ‖
L. 36a onim, ki ga hote slišati dobrovolno i z devocionom.

3. *U.* Jimamo li mi podnašati zli ļudi u crikvi?

M. Jerbo Isukrst podnese Judu, tako se jimaju podnašati zli ļudi, kada dohode u crikvu. Po ta put dim, da človik ne prime zal nauk od ńih dotole, dokle jih Isukrst sudi, ki hoće moći dobro razaznati dobrih od od zalih. Zli hote pojti u muku prez konca, a dobri, ki budu činili dobar plod, ulizti hote u kraļestvo od života vičńega.

Hvala na sfem Bogu : budi gospodinu,
Ki da kripost mnogu : Tihića Gverinu,
Da ofde počinu : dospif libar prvi,
Da po tom načinu · još drugi odbrvi. ‖

---

[1] Prema tal. tekstu bi trebalo *obuzeto.*

XXIX.

1. *Discepolo.* Dobbiamo noi dire la parola di dio agli rei huomini?

Ma. Se voi sapete che loro sieno captivi non lo dovete fare: impero che colui e traditore che mostra le secrete di dio alli suoi nimici.

2. *Di.* Ma come di tu che gli e buono predicare la parola di dio a ogni gente. Et si e scripto che chi fara convertire el peccatore dal peccato salvera l' anima sua dalla morte?

Ma. Questo e vero che gli e pur gran fructo a dire la parola di dio: ma questo s' intende ch' ella si debba dire messidatamente quando e' non si puo conoscere i buoni da captivi: che cosi favello Christo a Giuda & alli giudei come agli altri apostoli ma quando tu favelli all' huomo reo & che ha rea volonta lui si fa beffe della parola di dio perche il cuor suo e preso da reo intendimento: ma dilla a colloro che la vogliono ascoltar volentieri & divotamente.

3. *Di.* Dobbiamo noi sofferire gli captivi huomini in chiesa?

Ma. Co cio sia cosa che dio soferse Giuda: gli mali huomini sono da soferire quando vengano in chiesa in tal modo dico: Che l' huomo non pigli male exemplo da loro: fino a tanto che Christo gli giudichera lo qual saperra bene conoscere gli buoni da captivi. Gli rei andranno nelle pene senza fine. Et gli buoni che harrano facto buono fructo enterranno nel regno di vita eterna.

XXX.

1. *U.* Meštre, Bog te čuvaj od svakoga zla i postavi te u slavu svoju. Duša moja mnogo sè raduje u našemu gospodinu Bogu, da po tebi ukazal mi je one riči, ke mi bihu skrovite. Jošće te molim za ļubaf Božju, da me slišiš, ča ja hoću pitati tebe od druzih stvari.

M. Pitaj, ča hoćeš, jerbo ja ću ti reći, ča ti želiš, i dobrovoļno.

2. *U.* Govori se, da grih jest nišće. Ako je to jistina, po ki put jesu osujeni ļudi za ništar? I ako jest nišće, Bog ga učini, jerbo učini sfe riči. I ako to jest jistina, zato on osujuje nepodobno onih, ki grih čine.

M. Bog učini sfe riči i učini sfe dobre, da on ne učini griha. I zato grih jest[1] nišće.

3. *U.* Nu čini, da ti boļe razumim.

M. Toliko jest reći osnutje, koliko rič oslobo‖jena[2] sama po sebi. L. 37a
Gdi[3] dobro po sebi moguće jest, a zlo po sebi ne more, jerbo ono nima osnutja. Jošće ti hoću reći po drugi način. Dobro vazda zgora stoji, a zlo vazda zdola, kako čini uli[4], ko vazda stoji zgora, a feca aliti vino stoji zdola. Gdi on, ki čini zlo, hoće razčiniti dobro, jerbo dobro vazda hoće stati zgora, a zlo od zdola. I zato oni, ki zlo čine, jimaju pojti zdola u pakal, ki jest grob od sfih zalih, a oni, ki čine dobro, jimaju pojti zgora

---

[1] Tako je prema lat. (Eluc. 1134): ergo malum nihil est; tal. pogrešno: & pero lo peccato *non* e niente. — [2] U rkp. griješkom *oslobojna.* — [3] Prema tal. *onde.* — [4] Bit će mjesto *ulje* ispor. »ulye« XVI_2. —

QUI COMINCIA EL SECONDO LIBRO DEL LUCIDARIO

XXX.

1. *Discepolo.* Maestro buono dio ti guardi da ogni male & mettati nella gloria sua. L' anima mia molto si rallegra in nel nostro signore dio: che per te m' ha mostrato quelle cose che m' erano nascose. Ancora ti priego per l' amore di dio che tu m' ascolti ch' io ti voglio domandare d' altre cose?

Ma. Domanda cio che tu vuoi che io ti diro cio che tu desiderі & volentieri.

2. *Di.* E' si dice che il peccato e niente se questo e vero come sono dannati gl' huomini per niente: Et se egli e nulla dio lo fece perche lui fece tutte le cose: & se questo e vero adunche danna lui a torto quegli che fanno li peccati?

Ma. Dio fece tutte le cose & si le fece tutte buone: ma lui non fece lo peccato: & pero lo peccato non e niente.

3. *Di.* De fa che io t' intenda meglio?

Ma. Tanto e a dire substantia quanto cosa che puo per se sola. Onde lo bene per se si puo: ma lo male non puo per se per cio che lui non ha substantia. Ancora ti voglio dire per uno altro modo. Lo bene sta sempre di sopra: & lo male sta sempre di sotto: come fa l'olio che sempre sta di sopra & la feccia o vero lo vino sempre sta di sotto. Onde chi fa male si vuole disfar il bene: perche il bene debbe stare sempre di sopra & lo male di sotto. Et pero quegli che fanno male debbano andar di sotto nell' inferno el quale e sepultura di tutti gli captivi. Et

u raj onamo, gdi su sfi dobri i sfa dobra. Sada sam ti pokazal, kako Bog osujuje grišnike po pravici, a ne nepodobno, i kako grih jest nišće po osnutju, da ne jinako. Učinitel od griha jest človik, pokripitelj jesu tri, ča jest ponukavci, ča jest djaval, svit i put.

4. *U.* Je l velika rič učiniti grih?

M. Kad je učińen jedan grih, budi koliko hoć mal, znja, da jest veća rič nego vas svit. ‖

L. 37b 5. *U.* Pokaži mi to.

M. Svit bi učińen po voli Božjoj, a grih jest učińen protiva voli ńegovoj. Zato jest veća rič učiniti jedan mal grih nego vas svit. Jošće of razlog, da za grih Isukrst dojti će suditi narod na zemli i po svitu, ki jest[5] i koliko jih more biti i koliko jih bude.

---

[5] Pogrešno mjesto; *vas narod, ki jest po svitu:* tal. *interra* (= interra) čitano kao *in terra.*

XXXI.

1. *U.* Ubojstvo[1] i prilubodefstvo jesu[2] najveći grisi, ki jesu?

M. Od sedam grihof ti su najveći. Da kadkoli jest dobro učiniti ubojstvo, kakovo učini David, ki ubi Golijata, i Judit, ka ubi Holoferna. Da učiniti ubojstvo za sržbu ali za jimanje ali za os(v)etu vele velik grih. I od toga griha naš Gospodin reče ovu besidu: Tko mečem udira, od meča

---

[1] U rkp. *ubojastvo* mjesto *ubojstvo,* kako je dalje. — [2] Tako, bez li. —

---

quegli che fanno bene si debbano andare di sopra in paradiso la dove sono tutti gli buoni & tutti gli beni. Hora t'ho mostrato come dio danna gli peccatori a diritto & non a torto: & come lo peccato e niente per substantia ma non altrimenti: lo factore del peccato si e l' huomo gli confortatori sono tre cioe el diavolo el mondo & la carne.

4. *Di.* E gran cosa a fare lo peccato?

Ma. Quando gli e facto uno peccato sia quanto vuoi piccolo a uscirne e maggior cosa che tutto il mondo.

5. *Di.* Pruovami questo.

Ma. El mondo fu facto per volonta di dio: & il peccato e facto contro alla sua volonta. Adunche e maggior cosa a fare un piccolo peccato che tutto il mondo. Et ancora c' e questa ragione che per lo peccato Christo verra a giudichare la gente interra che e pel mondo & quanti ne puo essere & sara.

XXXI.

1. *Discepolo.* Homicidio & adulterio son loro e maggiori peccati che sieno?

Ma. De septe peccati questi sono e maggiori ma talvolta e bene a far homicidio si come fece David che uccise Gulia & Judit che uccise Holofernes. ma fare homicidio per ira o per havere o per vendecta troppo e gran peccato. Et di questo peccato lo nostro signore si disse questa parola. Chi con gladio ferisce con gladio perisce: & questo s' intende l' anima collo coltello di dio el quale coltello

umira. I to se razumi duša nožem Božjim, ki nož vidi sveti Jivan evanjelista u ustih Božjih onako, kako on reče u knigah, ke učini od Apokalipsa[3], i razumi se, da tko primine sega[4] || svita brez pokore. Priljubodefstvo jest L. 38a vazda zlo, jerbo jest sprot matrimoniju, ko jest narejenje Božje.

2. *U.* Budi ča jest pisano, da on nima u nenavidosti rič, ku on učini, kako se razumi, da on ljubi dobrih, a nenavidi zalih?

M. Bog ne učini hudu rič, da prvo sfe dobre, da ljudi, ki jesu zli, Bog njih učini dobrih, a oni dohode hudi po njih volji. Gdi naš Gospodin tako čini od njih kako meštar, ki depinga kolur črni, da bili vidi se lipši. Tako naš Gospodin stvara ljudi sfi dobri, a oni po njih volji učine se hudi. I pokle se učine hudi, jesu lipota i primina od dobrih. Gdi on nenavidi sfih onih, ki po njih volji ne shranuju se u raju[5].

3. *U.* Ka rič jest slobod?[6]

M. Poznati dobro oda zla. I to jima prvi človik u raju, ki bi vas slobodan, a po grihu dojde[7] uznik i ne more viditi nijedno dobro, ako milost Božja ne čini ga viditi i jimati. ||

---

[3] Pogrešno prema tal. (»ke učini« i koje se zovu Apokalipsa). — [4] = *s* sega. — [5] Pogrešno; prevodilac je u tal. tekstu: onde lui odia tutti quegli che *per lor volere* si dannano nel' inferno: & ama tutti quegli che *per lor volere* si salvano in paradiso skočio od prvoga *per lor volere* na drugo; možda je prepisivač od *shranjuju se* načinio *ne shranuju se.* — [6] U lat. (Eluc. 1135) Quid est *liberum arbitrium:* — [7] Prema tal. diventò (= postade; v. Uvod § 10.).

XXXII. L. 38b

1. *U.* Ča diš od onih, ki se čine koludri, ki uzimlu habit redofnički i u malo vrimena vrgu ga doli i dojdu[1] gori, nego bihu prvo?

---

vidde sancto Giovanni evangelista nella boccha di dio: si come lui disse nel libro che lui fece el quale si chiama apocalipse & intendesi chi muore senza penitentia. Adulterio si e sempre male perche gli e contra il matrimonio el quale e ordinamento di dio.

2. *Di.* Con cio sia cosa che gli e scripto che dio non ha in odio cosa che lui facesse. come s' intende che lui ama e buoni & ha in odio e captivi?

Ma. Dio non fece cosa captiva anco le fece tutte buone: ma gl' huomini che sono captivi dio gli creo buoni & loro diventano captivi per loro volere. Onde lo nostro signore fa cosi di loro come fa lo maestro che dipigne el color nero perche il bianco paia piu bello: cosi lo nostro signore crea gl' huomini tutti buoni & loro per loro volere diventano poi captivi. Et poiche sono facti captivi sono belleza & afinimento de buoni. Onde lui odia tutti quegli che per lor volere si dannano nell' inferno: & ama tutti quegli che per lor volere si salvano in paradiso.

3. *Di.* Che cosa e liberta?

Ma. Conoscere el bene dal male. Et questo hebbe lo primo huomo in paradiso che lui era tutto libero & per lo peccato divento servo & non puo veder alcun bene: se la gratia di dio non gliele fa vedere & havere.

XXXII.

1. *Discepolo.* Che tu di quegli che lasciano el mondo & pigliano habito religioso: & in poco tempo lo mettano giuso & sono peggiori diventati che di prima?

M. Oni, ki počnu dobro činiti i pak ostave i vrate se na pridńe zlo, jest pisano od ńih, da oni ki[2] zazivaju Boga na sržbu, i na ovom svitu služe djafli sfi Bogu.

2. *U.* Kako djaval služi Bogu?

M. Jerbo on ne hti stati slafno u raju i brez muke, Bog mu da tc činenje[4], da nigdar ne mogu stati brez truda; jerbo Bog od ńega učini kovača, a ńegova fužina jest mučenje, bolizan i nevola. Mišnice jesu mlat i raztoplenje[5], klišća jesu hustnici[6] sega svita; lime jesu zli i hudi jezici ki ne pristaju zlo gov(o)riti i ki izdaju ńih susedi. I po ta put čisti Bog duše ludske svete, i tako djaval čini osvetu od zlih ludi. I po ta put djava služi našemu Gospodinu.

L. 39a 3. *U.* Kako je to, da zli ludi jesu bog‖ati na ovom svitu i da jimaju toliko od vole ńihove[7], a dobri ludi jimaju pomańkanje svega dobra?

M. Naš Gospodin dopušća, da zli jimaju blago i da mnogo napunc ńih hotinje, jerbo oni mne, da malo dura ovo dobro, a pak hote poiti u sfe muke. I po tom mišlenju vrate se g Bogu. D(r)ugi razlog jest: Dobri lud narešćuju u dostoianstvu većemu, videći, da zli jimaju dobro, jimajuć strplenje od ńih zla, i jošće da ludi[8] jimaju protifšćinu i nemoć i ostale nevole; jerbo da bi oni jimali blago, naslajevali bi se u ovom svitu i u dobru ńihovu, i tako bi mańe lubili Boga. I jošće protifšćine, ke dobri jimaju jesu ńih purgatorij, ako bi oni bili učinili ki grih.

---

[1] V. bilj. 7. u gl. XXXI. — [2] Nepotrebno *ki.* — [3] Pogrešno; prevodilac je tal in questo modo (= tako) čitao kao in questo *mondo.* — [4] = posao. — [5] Pogrešno za tal. tentazione. — [6] Za tal. tiranni; riječi te nema u ARj. — [7] Po tal. (= što hoće). — [8] Izostavljeno *dobri.*

Ma. Quegli che cominciano a fare bene & poi lo lasciano & tornano al primo male: gli e scripto di loro che loro provocano dio ad ira: & in questo modo el diavolo serve a dio.

2. *Di.* Come serve el diavolo a dio?

Ma. Peroche lui non volse stare in paradiso gloriosamente & senza pena Dio gli dette questo mistiero che mai non possano stare senza travaglio: che dio ha facto di lui fabro. Et la sua fucina si e aflictione : dolore : & tribulatione. Li folli si sono gli martegli : & le tenptatione. Le tanaglie si sono gli tiranni di questo mondo. Le lime sono le male & le captive lingue che non chalano di dir male : & che tradiscano gli loro vicini. Et per tal modo purga dio l'anime degl' huomini sancti: & cosi fa el diavolo la vendecta degl' huomini rei: & per questo modo el diavolo serve al nostro signore.

3. *Di.* Come e questo che gl'huomini rei sono ricchi in questo mondo & che hanno tanto della loro volonta: & gli buoni hanno mancamento di tutti gli beni?

Ma. Lo nostro signore consente che gli captivi habbino richeze & adempiano molto lo loro volere : perche loro pensino che poco dura questo bene & poi andranno a tutte le pene & per questo pensiero tornino a dio. L'altra ragione si e che gli buoni huomini crescano in piu merito: vedendo gli captivi havere bene & havendo patientia del loro male: & anco che gli buoni hanno adversita & infirmita & altri impedimenti che se loro havessono riccheza & prosperita loro si dilecterebono nel bene di questo mondo onde amerebbon meno dio. Et anche l'adversita c'hanno gli buoni si sono loro purgamento se lor havessino facto alchun peccato.

XXXIII.

1. *U.* Jošće vidim na ovom svitu mnozi dobri ļudi, ki jimaju jima⟨n⟩je i sriću i || dosti ostaloga dobra, i vidim zli ļudi, da jimaju protifšćine, L. 39b
uboštvo i dosti ostaloga zla.

M. Naš Gospodin dopušća blago dobrim, da dobro čine ubozim i da pomisle, ko⟨l⟩iko ove riči zemaļske jesu dobre, i da jesu vele bole i slafnije one, ke jesu brez konca. I jošće jimaju sriću u napridak i zdrafje, da oni mogu pomoći i sebe i druzih, i da ostali dobri ļudi vesele se, ni da se bole od ńih dobra. I protiva tomu mnozi ļudi zli jesu potribļivi i nemoćni od ńih tiles[1], da oni pomisle dobro, kolike jesu druge muke, i da budu već kuntenti[2]; jerbo one jesu mnogo žuke i mnogo već strašnije, jerbo vazda duraju, ako se oni ne obrate ka Isukrstu.

2. *U.* Jošće vidim na ovom svitu mnozi prizli ļudi[3] ureda umriti.

M. Bog trpi život ļudski[4], ki su zli, da dobri budu iskušeni po ńih, i da se oni vrate na pok||oru od ńih grihov i da pomisle, da, koliko veće L. 40a
stoie u grisih, hote jimati veću muku. I mnogokrat dobri umru ureda, jerbo Bog hoće da nimaju duge protifšćine, i da jimaju krunu, za ku jesu zaslužili.

3. *U.* Jošće vidim dosti dobrih ļudi, da živu dosti, a mnozih zlih, da umru ureda.

---

[1] Po tal. (= nemoćni u tijelu). — [2] pogrešno prema tal. accioche loro pensino bene quanto l' altre pene sono *molto piu scontenti.* — [3] Pogrešno; prevodilac je iza riječi *huomini* preskočio: havere lunga vita & molti buoni. — [4] Mjsto gen. pl.

XXXIII.

1. *Discepolo.* Ancora veggo in questo mondo molti buoni huomini che hanno havère & prosperita & altri beni assai. Et si veggo gli captivi huomini che hanno adversita poverta & altri mali assai.

Ma. Lo nostro signore consente le ricchezze agli buoni perche lor faccino bene agli poveri & perche pensino quanto queste cose terrene sono buone perche molto piu & migliore & piu gloriose quelle che sono sanza fine: ancora hanno prosperita & sanita perche loro possino aiutare se & gli altri: & perche gli altri buoni huomini si rallegrino ne non sieno dolenti delli lor beni: & incontra di questo molti huomini captivi sono bisognosi & infermi delli lor corpi: accioche loro pensino bene quante l'altre pene sono molto piu scontenti. Imperoche quelle sono molto amare & molto piu horribile perche sempre durano se loro non si convertano a Christo.

2. *Di.* Ancora veggo in questo mondo molti pessimi huomini havere lunga vita & molti buoni presto morire?

Ma. Dio soferisce la vita degl' huomini captivi: perche li buoni sieno aprovati per loro & perche loro tornino a penitentia de loro peccati: & perche pensino che come piu stanno nelli peccati piu pena haranno: & molte volte gli buoni morranno tosto perche dio vuole che non habbino lunghe adversita. Anche habbin la gioia che loro hanno servita.

3. *Di.* Ancora veggo assai buoni huomini vivere assai & molti rei morire presto.

M. Zato živu dosti dobri, jerbo ńih dostojanstvo reste svaki čas, i da se zali pokaraju po ńih, i da[5] zli ljudi umiraju ureda, da ńih zlo jima konac, da ostali zali jimaju strah zgriševati i da se obrate k našemu Gospodinu.

[5] Mjesto *i da* bolje bi bilo samo *da* (=a).

XXXIV.

1. *U.* Jesu li zli oni, ki jimaju protifšćine na sem svitu[1]?

M. Dobro se mogu zvati sfi zli, ki živu razkošno i da[2] čine veći dil ńihovu voļu, to jest ńih poruganje za dobro goriti u paklu. I zato jesu
L. 40b dobro‖srićni sfi oni, ki ustežu svoje zlo hotinje; oni, ki nenavide of svit za uzajti na nebeski, jesu držani ubozi duha[3]. I oni, ki jimaju protifšćine, jesu dobrosrićni[4], ako jih podnašaju u miru, zač po tom raćenju jesu za pojti u kraļefstvo našega Gospodina, jerbo jest pisano: Bog bije sfih onih, ki ga jimaju jimiti. Jošće ću ti dati znati drugi razlog, zač zli ļudi jimaju na ovom svitu velik dil od ńihove voļe, da jesu[5] mogući, ne mogu biti brez mučenja. I ako dobri jimaju brigu i progońenje na ovom svitu i jimaju veliko stanje, oni ne mogu biti brez dostojanstva od plaće.

2. *U.* Nu učini, da ti razumim veće otvoreno.

M. Zli ļudi nimaju nijednu oblast, zač jih Bog jima u sržbi, i ne
L. 41a mogu hotiti nijedno dobro, da oni hote zlo, ko ‖ mogu učiniti. I mi jesmo

[1] Izmijenjeno prema lat. (Eluc. 1137): Sunt *felices*, qui adversis *non* tanguntur? — [2] Trebalo bi *ki*. — [3] Po tal. mjesto *duhom*. — [4] U rkp. pisano rastavljeno *dobro srićni*.

Ma. Pero vivano assai gli buoni perche lo loro merito crescie tutta via & accioche gli captivi si correghino per loro: & gli captivi huomini moiano presto perche lo lor male habbia fine: & perche gli altri rei habbino paura di peccare & convertinsi al nostro signore.

XXXIV.

1. *Discepolo.* Sono captivi quegli che hanno adversita in questo mondo?

Ma. Ben si possano appellare captivi tutti quegli che vivano delicatamente & che fanno gran parte la loro volonta: questo e loro derisione per bene ardere in inferno: & pero sono bene inventurati tutti quegli che rafrenano lo suo mal volere: quegli che dispregiano questo mondo per montare al celestiale sono tenuti poveri di spirito. Et quegli che hanno grande adversita sono bene inventurati se loro le portano in pace: che per quello conbatimento sono in via per andare al regno del nostro signore. Imperoche gli e scripto Dio batte tutti quegli che lo debbano havere: ancora ti voglio fare intendere un altra ragione perche gli captivi huomini hanno in questo mondo gran parte del loro volere che se sono possenti loro non possano esser senza tormento. Et se gli buoni hanno travaglio & persecutione in questo mondo: & hanno grande stato loro non possano esser senza merito.

2. *Di.* De fa che io t'intenda piu apertamente.

Ma. Li rei huomini non hanno alcuna potesta perche Dio gl'ha in ira & non posson voler alcun bene: ma loro voglion el male qual posson fare & noi

pokazali, da zlo jest nišće, i zato zli ljudi ništar ne mogu učiniti; oni ne mogu biti brez mučenja, jerbo su puni zle svisti i stoje u veliku strahu, da ne budu uhićeni, za ne zgubiti njihovo jimanje ali da ne budu ubijeni. I protiva tomu dobri ljudi jimaju veliku oblast, zač oni jimaju milost Božju i zač hote i mogu vazda dobro činiti, i ne brinu se zlim, jerbo jesu stanoviti od kraljefstva našega Gospodina. I ta je[6] razlog, da dobri jimaju veliku plaću na ovom svitu. I još ću ti reći ovo, da zlim ljudem nijedno dobro ne more priti, i dobrim ne more dojti nijedno zlo.

3. *U.* Ja li vidim zlih na ovom svitu, da jimaju veliko blago, zgrade, vridne odiće[7] i dosti ostaloga dobra, i tomu sprot vidim, da dobri jesu bijeni, mučeni stidju, teplinom[8], gladom i žejom.

M. Kako ta srića gre njim u napridak, zlim ljudem, kako ti govoriš, i da jesu puni svih tih dobar[9], kih si rekal, i da su podo||bni k ribi, ka se L. 41[b]
veseli od jalovišća[10], ko[11] ju ulati umirajući na udici[12], i u tom veselju bude zneta z vode i umre. I još za njih jidenje i pitje jesu ubozi od dostojanstva[13] kako bogatac, ki biše u paklu, ki pita jednu kapju vode, i ne more ju jimati ni će ju nigdar jimati. I za naslajenje od putenoga griha hote jimati voń od sumpora, i za odiću hote jimati odiću od pogrjenja, i za pinezi i za grade[14] hote jimati razlučite muke u paklu. I dobri, ki jimaju

---

[5] Pogrešno mjesto: da, *ako* jesu. — [6] U rkp. griješkom *taj;* po tal. mjesto *to je.* — [7] Izostavljen prijevod riječi *belle donne.* — [8] Dodano *stidju* (t. j. studu) i *teplinom,* a izostavljen prijevod riječi *imprigionati.* — [9] U rkp. griješkom *dobra.* — [10] U rkp. griješkom *ka.* — [12] Pogrešno; prevodilac je tal. che lo piglia *mordendo* (= dok grize) *l' amone* čitao kao che lo piglia *morendo.* — [13] Po tal. mjesto *dostojanstvom.* — [14] Bit će prepisivačkom griješkom mjesto *zgrade* prema »li hedificii«. —

---

l'abbiamo provato che il male e niente. Et pero gli rei huomini niente posson fare. Loro non possono esser senza tormento peroche son pieni di mala conscientia & stanno in gran paura di non esser presi per non perdere lo suo havere o che non sieno morti. Et incontra a questo gli buoni huomini si hanno potesta grandissima: perche loro hanno la gratia di Dio. Et perche vogliono & possano sempre ben fare: & del male non curano perche sono certi del regno del nostro signore. Et questa e la ragione perche li buoni hanno gran merito in questo mondo: & anco ti voglio dire questo che a rei non puo venire alcun bene & agli buoni non puo venire alcun male.

3. *Di.* Maestro io veggo pure gli rei havere in questo mondo gran riccheze & hedifici & belle donne & pretiose vestimenta & altri beni assai. Et per contrario veggo gli buoni esser battuti & imprigionati & tormentati di fame & di sete?

Ma. Quando la forma* va cosi prospera alli rei come tu di & sono pieni di tutti questi beni che tu hai decto: all'hora sono asomigliati al pescie che si rallegra dell'esca che lo piglia mordendo l'amone & in questa allegreza lui e tratto dell'acqua & morto: & anco per lo lor mangiare & bere sono poveri di merito. Si come fu el ricchо che era in inferno che domando una gocciola d'acqua & non la pote havere ne non l'hara gia mai: & per lo dilecto della luxuria haranno puza di solfo & per le vestimenta haranno vestimenta di confusione. Et per la pecunia & per li hedificii

---

* Mjesto *fortuna.*

muke na ovom svitu, hote jimati za bijenje i za progońenje pribivanje ondi, gdi jest svako dobro i svako veselje, i za glad i žalu nimaju nigdar nijedne pomańkanje. I zato jesu pravedni bogati i dobrosrićni[15], a zli jesu hudi i potribljivi. ||

[15] V. Bilješku 4.

XXXV.

L. 42a 1. *U.* Kih[1] jesu gospodstva, dobrih ali zalih? Jerbo pisano jest, da nijedno gospodstvo ni nego od Boga.

M. Prelati od svete crikve jimaju veliko dostojanstvo k Bogu za red i za počtenje ńihovo, da i za to ne bi jimali plaću, ako bi drugo dobre ne činili. Da prelati svete crikve jesu sfi popi oni, ki ju drže u redu i ki na dobro uče ńih puk. Za tolike duše, kolike oni shrane, toliko dostojanstvo hote jimati veće od druzih. Da ako[2] za zlo pripovidanje ali za danje zla nauka[3] tolike muke hote jimati veće od druzih, kolike duše[4] za ńih za nauk ali za ńih neharstvo od pripovidanja; zač jest pisano, da sveti jesu, ki te jimati moguće[5] mučenje, i mnogo veće prelati i popi crikveni. I ako bi oni činili dostoino oficije svoie, ńihovo dostojanstvo bi bilo prid Bogom
L. 42b prid sfimi ostalimi. I zato pisano jest, || da hudobni sudbenici[6] hote jimat tvrdo osujenje, ča jest brez milosrdja.

[1] Mjesto *čija.* — [2] Nepotrebno *ako;* prevodilac je tal. *si* čtao kao *se.* — [3] Za tal. Exemplo. — [4] Izostavljen prijevod riječi *saranno perite* (= propadnu) — [5] U rkp. griješkom *mogući* za tal. possenti (tormenti). — [6] U rkp. *subdenici*

haranno diverse pene in inferno: & li buoni che hanno pene in questo mondo si haranno per le batiture & per le persecutione habitationi li dove e ogni bene & ogni allegreza & per la fame & per la sete non haranno mai alcuno difecto: & pero sono li giusti ricchi & bene inventurati & gli rei sono captivi & bisognosi

XXXV.

1. *Discepolo.* Di chi sono le signorie de buoni o de captivi che gli e scripto che niuna signoria non e se non se da Dio?

Ma. Gli prelati della sancta chiesa si hanno grande merito in verso di Dio per l'ordine & per la degnita loro ma per questo non harebbono gia merito se altre bene non facessono ma gli prelati di sancta chiesa son tutti quegli preti che governano & che amaestrano bene il loro popolo per cotante anime quante loro salvano cotanto merito haranno piu degli altri. Ma si per male predicare o per dare captivo exemplo cotante pene haranno piu degli altri quante anime saranno perite per loro captivo exemplo over per loro negligentia del predicare imperoche gli e scripto che gli sancti haranno possenti tormenti. Et molto piu e prelati & li preti di sancta chiesa. Et se loro facessino lecitamente suo uficio lo loro merito sarebbe dinanzi da Dio inanzi da tutti gli altri & pero si e scripto che gli malvagi giudicatori haranno duro giudicamento: cioe senza misericordia.

XXXVI.

1. *U.* Kako izabrani nisu od svita, zač oni trpe protifšćine sfitofńe zajedno zalimi[1]?

M. Jerbo opće š ńimi i nigda kruto na osobojne stvari, i zato još jesu briženi[2] od ńih. I od toga ti ću reći of razlog: Ako bi naš Gospodin dal dobrim plaću na ovom svitu za dobro, ko oni čine, oni ne bi dobro bili plaćeni, jerbo dobro ovoga nevolnoga svita dohodi na mańe. I zato on daje dobrim dobra duhofna i vičńa, ierbo vrimena ne duraju. Dobro od ovoga nevolnoga, himbenoga i mimošastnoga svita jest jedno zajatie, ko se ne more držati, a naš Gospodin hoće nam dati dobra, ka jesu naša, ka se nigdar ne mogu pogubiti. Gdi[3] svaki človik, ki se rodi na svit, jest kako težak, ki se postavi težati vinograd, kih[4] gospodin ne plaća, ako ni svršen teg.

2. *U.* Mnogo || dobrovolno raz⟨u⟩mil bih zlamenovanje od toga. L. 43[a]

M. Težak jest svaki muž i žena, ki se rodi na ovom svitu; vinograd jest vera Isukrstova i apustolska; večer[5] jest konac našega života, i onda svaki hoće biti plaćen onako, kako on bude zaslužil.

---

[1] = *s zalimi.* — [2] U rkp. prepisivačkom griješkom *brženi;* ispor. tal. »aflicti«; za *brižiti* ispor. *briga* u 471; — [3] Za tal. *onde* 'zbog čega'. — [4] Mjesto *koga.* — [5] O »večeru« (lat. la sera) nema govora u 1. pitanju.

XXXVI.

1. *Discepolo.* Con cio sia cosa che gli electi non sieno del mondo: perche sostengano lor l'adversita del mondo con gli captivi?

Ma. Percioche conversano insieme con loro & alcuna volta troppo alle singular cose: & pero etiandio son aflicti da loro: & di cio ti diro questa ragione. Se lo nostro signore desse alli buoni lo merito in questo mondo del bene che loro fanno: loro non sarebbon ben pagati perche il bene di questo misero mondo vien manco: & pero lui da alli buoi gli beni spirituali & eternali imperoche gli temporali non sono durevoli. Lo bene di questo misero fallabile & transitorio mondo si e una prestanza che non si puo tenere: ma lo nostro signore ci vuol dar il bene che sieno nostri: li quali non si possano mai perdere: onde l'huomo che nasce in questo mondo si come il lavoratore che e messo al lavorare la vigna che il signore che ce l'a messo non pagassi l'opera non e fornita.

2. *Di.* Molto intenderei volentieri tal significatione di questo?

Ma. Lo lavoratore si e ciascuno huomo & femina che nasce in questo mondo: la vigna si e la fede di Christo & degli apostoli: la sera si e la fine di nostra vita: & all'hora ciascuno sara meritato secondo che lui hara lavorato.

XXXVII.

1. *U.* Sada htil bih razumiti drugi razlog.

M. Reci, ča ti[1] drago.

2. *U.* Koliko Bog jest moguć više sfih riči? Druzi govore, da nisu ńemu svaka uzmožna, ča jest, da ne more kako lagati, i da ono, ča jest učińeno, ni učińeno.

M. Maneno pitanje to jest, a ja ću ti odgovoriti jistinu. Bog nigdar ne stvori zla. I lagati jest zlo. Tako ono, ča jest jur minulo, jest učińeno za učiniti, da ni učińeno, jest jošće zlo. I mi smo pokazali, da zlo jest nišće. Zato jest velika moć ńegova, da sva stvorenja ne mogu izneti[2] iz ńegova mišļenja.[3]

3. *U.* Ka rič jest providinje Božje?

M. Ono poznanje, gdi[4] on zna i vidi svaka, ka jimaju biti, kako da bi ondi bila, o desnu i o livu.

4. *U.* Ča će to reći?

L. 43[b] *M.* Liva jest ‖ zemļa i svaka, ka jesu unutra f ńoj i kriposti.[5]

5. *U.* Dojde ka rič po srići?

M. Ne, jerbo srića jest nišće.

6. *U.* A, zato kako je to, da mnogokrat užgu se crikve brez ničesar?

---

[1] Izostavljeno *je*. — [2] Izostavljen objekat *ga*. — [3] Jasnije prema lat. (Eluc. 1139) quod videlicet omnis creatura nequeat eum ad hoc flectere, ut velit statutum suum immutare. — [4] = po kome. — [5] Pogrešno; prevodilac je u tal. tekstu: che ci sono dentro ... che vi sono *dentro* & le virtu — s prvoga *dentro* skočio na drugo. —

XXXVII.

1. *Discepolo.* Hora vorrei intendere un'altra ragione?

Ma. Di cio che ti piace.

2. *Di.* Quanto e Dio possente sopra tutte le cose: altri dice che non puo fare tutte le cose cioe che non puo mentire & che quel che e facto non sia facto?

Ma. Matto domandare e questo ma io ti rispondero la verita: Dio non fece mai male: & mentire si e male: & quel ch'e gia trapassato & facto a fare che non sia facto si e anco male & noi habbiamo provato ch'el male e niente. Adunche e somma possanza la sua che tutte le creature: nol possano muovere del suo pensamento.

3. *Di.* Che cosa e la providentia di Dio?

Ma. Quella conoscentia onde lui sa & vede tutte le cose che debbano esser come se loro fussino presenti a destra & a sinistra.

4. *Di.* Che vuole dir questo?

Ma. Sinistra si e la terra: & tutte quele cose che ci sono dentro: dextra si e lo cielo & tutte quelle cose che vi sono dentro & le virtu.

5. *Di.* Venne alcuna cosa per ventura?

Ma. No: perche ventura si e niente.

6. *Di.* Adunque come e questo che molte volte ardono le chiese senza il perche?

M. Pisano jest, da nijedna stvar ni učińena na zemli brez uzroka. I zato jimamo razumiti, da crikva ni kuća ne more izgoriti ni raščiniti se, ako Bog ne sudi najprvo. I to se zgodi za tri riči: naiprvo more biti, da crikva bude sazidana od zla jimanja; druga jest, da človik drugoč priko reda ljubi riči, ke su brez konca[6]; treta jest, da otajno Božje jest mnogo skrovito, i ne moremo ga dobro viditi.

[6] Pogrešno za tal. che *l' huomo* l' ama talvolta *piu che* le cose *che* sono senza fine.

XXXVIII.

1. *U.* Budući nemoć i smrt[1] muka od griha Adamova, skot zač obnemaga ali zač umire, ki ne zna griha?

M. U toliko, koliko Adam zgriši, bi naraf zrušen, i bi potriba, da sfe riči, ke su na zemli, da pridu na mańe, a najkoli živina, ka sliša. Drugi razlog jest, jerbo se Bog osvećuje od ljudi[2], ki se mnogo bole, kada zgube ku živinu.

2. *U.* Ono, ča govoriš, more tako biti od pitomih, || da od difjih, L. 44[a]
ča govoriš?

M. Ja sam rekal, jerbo naraf jest rušan.

3. *U.* Ja hoću, da mi rečeš veće otvoreno, ča jest ta naraf.

M. Naraf jest jedna kripost, ku naš Gospodin odredi u početak svita. I sfi mudri, ki kada biše, ne umiše napuno dati razlog, da jest, kako Bog hoti, da on čini resti prilično[3], ča jest od simena i od mladice i od

[1] Izostavljen glagol *sieno.* — [2] Po tal. mjesto dativa (»ljudem«). — [3] Pogrešno za tal. *simile per simile.* —

Ma. Gli e scripto che non e facta alcuna cosa in terra senza cagione: & pero dobbiamo intendere: che chiesa ne casa non puo esser arsa ne guasta se dio non la giudica in prima: & questo adviene per tre cose. La prima si e che la chiesa puo esser edificata di male havere. La seconda si e che l'huomo l'ama talvolta piu che le cose che sono senza fine. La terza si e che 'l secreto di Dio si e molto occulto & non lo possiamo ben vedere.

XXXVIII.

1. *Discepolo.* Con cio sia cosa che la infirmita & la morte sieno pene del peccato che fece Adam: Le bestie perche si infermano o perche muoiano che non conoscono il peccato?

Ma. Intanto che Adam pecco si fu la natura corropta: & si fu bisogno che tutte le cose che sono in terra venissin manco & specialmente gli animali che hanno sentimento: L'altra ragione si e che Dio si vendica degl'huomini che sono troppo dolenti quando loro perdano le bestie.

2. *Di.* Cio che tu di puo ben esser delle dimestiche: ma delle salvatiche che di tu?

Ma. Io te l'ho decto perche la natura e corrota.

3. *Di.* Io voglio che tu me lo dica piu apertamente che cosa e questa natura.

Ma. Natura si e una virtu che lo nostro signore ordino al cominciamento del mondo: & tutti gli savi che furono mai non seppono pienamente rendere ragione: ma e come dio vuole che [illegible] fa nascere simile per simile cioe della semente &

živin i od sfih ostalih riči, ke jesu, znamši dušu van. I još tilesa človičaska ne bi mogli naresti brez kriposti Božje postafļene u naraf. I ta narav jest gorši i mańi[4] cića griha Adamova nego sfe riči, ke jesu na zemļi. Potribuje[5], da jimaju ńih zled, i da umru po vrstah, ke jesu. Gdi[6] živine i ptice i zelja i stabla i voća tribuje da jimaju nemoć i mańkaju, kako sam ti rekal.

[4] Prema tal. *manco* 'loš' — manji. — [5] = potrebno je. — [6] Prema tal. *onde* 'zbog čega'.

XXXIX.

1. *U.* Ka rič jest pogled našega Gospodina?

M. Jedna rič jest, da jima pogled prvo nego of svit bi učińen. Oni sfi, ki jimaju jimati svoje kraļefstvo, od onih nitkor ne more poginuti,
L. 44[b] da prvo tribuje, da oni sfi budu spaseni, zač odlu‖čenje Božje ne more pomańkati.

2. ⟨*U.*⟩ Ako ne mogu[1] biti spaseni nego samo oni, za kih Bog jest provídil, da budu shrańeni, zač biše ostali stvoreni, ča li jesu učinili, zač jimaju biti osujeni?

M. Ono, ča čine oni, kih Bog jest obral, zato ne mogu poginuti, zač Bog vraća ńih grisi u dobro, jerbo pri ńihovu[2] prigrišeniu jimaju umilenstvo veće. I kada jesu oslobojeni od zledi ovoga svita, podaju veće ostalih hval[3] našemu Gospodinu. Da zli ļudi bihu odprvo dobri, kada j'h Bog stvori, da oni pak dojdoše[4] zli, i kad se učine[5] zli, nigdar se ne vraćaju k

[1] U rkp. griješkom more. — [2] U rkp. pisarskom griješkom *njihovi*, no mjesto *pri* trebalo bi po prema tal. *apresso* lo loro *fallo;* istu pogrešku v. u gl. 11[10]. — [3] Pogrešno čitano: piu *alte* (kao *altre)* gratie. — [4] Po tal. (= postadoše). —

delle piante & degli animali & di tutte l'altre cose che sono dall'anima in giuso: & anco gli corpi humani non potrebbono nascere senza la virtu che dió messe in nella natura: & questa natura e peggior & manco per lo peccato di Adam che tutte le cose che sono in terra e bisogno che habbino lor malitia & che muoino secondo le maniere che sono. Onde le bestie & gl'uccegli & l herbe & gli arbori & li fructi e bisogno che habbino infirmita manchino secondo che io t'ho decto di sopra.

XXXIX.

1. *Discepolo.* Che cosa e lo sguardo del nostro signore?

Ma. Una cosa e perche hebbe guardo. inanzi che questo mondo fusse facto tutti quegli che debbano haver lo suo regno di quegli non puo alcuno perire anco conviene che loro sieno tutti salvi perche lo stabilimento di Dio non puo manchare.

2. *Di.* Se non possano esser salvi se quegli che Dio ha proveduto di salvare: perche furono creati gli altri & che hanno facto perche debbano essere dannati?

Ma. Cio che fanno coloro che Dio ha electi: pero non possano perire che Dio torna gli loro peccati in bene cioe che apresso lo loro fallo hanno piu humiltade: Et quando sono liberi delle malitie di questo mondo rendano piu alte gratie al nostro signore: ma gli rei huomini furono in prima buoni che Dio gli creo

Bogu. I dobri vazda su podtaknuti od zalih, gdi[6] oni jimaju veću plaću, i dobro znaju zali, da oni zgrišaju[7] protiva ńihovoj svisti, da oni toliko se zaviknu u zgrišenju, da se nigdar ne mogu odvrnuti.

[5] Mjesto *postanu*. — [6] Prema tal. onde 'zbog čega'. — [7] Tako, pored *zgrišuju* u gl. 40_1.

XL.

1. *U.* Zač dopušća Bog, da zgrišuju dobri ļudi?

M. Jerbo on hoće pokazati blago od milosrdja svoga. I onih, kih Bog jest obral, vazda jih briže u dobru čińenju[1]. I to obranje jest ust||anovićeno, zač potribuje[2], da svak ulize u kraļefstvo Božje po mnozih brigah. L. 45a

2. *U.* Da mali brez griha ku muku jimaju?

M. Oni jimaju muku u odašastju smrtnom. I velici ļudi jimaju muku po trudnu životu, ki[3] trpe. I hoću, da znaš, da dičica mala nimaju toliku slavu, koliku jimaju veliki, jerbo se more u dobru čińenju. Zač naš Gospodin reče: da u hiži moga otca mnoga jesu stanja, gdi svaki hoće jimati onako, kako bude zaslužil; i on, ki se bude veće trudil u dobru čińenju, biti će viši, a on, ki se bude mańe trudil, hoće biti nižńi. Da nitkor ne more veće težati, nego kako ńim da milost, ni more jimati drugo misto, nere ono, ko jest odrejeno prija, nego se na of svit rodi. Nijedan zal človik ne more jimiti (!) veće zla, nego koliko mu Bog dopusti, ni će jimati (!) drugu muku, nego onu, ku mu je Bog odredil pri nego of svit bi učińen.

[1] Pogrešno prema tal. mjesto: I *oni*, kih B. j. o., vazda se *briže* u d. č. — [2] = je potrebno. — [3] T. j. *život* prema tal. *sostenere la vita;* u rkp. griješkom *ku*. —

tutti buoni: ma loro diventarono poi captivi: & quando sono facti rei mai non tornano a Dio & li buoni sono sempre stimolati da loro. Onde loro non hanno maggior merito & ben sanno gli rei che loro peccano contro la loro conscientia ma loro s'ausano si al peccare che mai non se ne vogliono partire.

XL.

1. *Discepolo.* Perche lascia Idio peccare li buoni huomini?

Ma. Perche lui ci vuole mostrare la riccheza della sua misericordia: & quegli che Dio ha electi sempre si travagliano nel ben fare & questa electione si e stabilita che ciascuno conviene entrare nel regno di Dio per molte & diverse tribulatione.

2. *Di.* Ma gli innocenti piccoli che pena hanno?

Ma. Loro hanno pena nel passo della morte. Et gli grandi huomini hanno pena per l'aspera vita che sostennono: Ma voglio che tu sappia che gli fanciulli piccolini non hanno tanta gloria quanta hanno gli grandi perche si travagliano in ben fare: che lo nostro signore disse nella casa del mio padre sono molte mansione: onde ciascuno hara secondo che hara servito: che colui che si sara piu afaticato in ben fare sara piu alto: & cholui che si sara meno affaticato sara piu basso. Ma niuno no puo piu lavorare se non secondo che Dio gli da gratia. Ne non puo havere altro luogo se non quello che gli e stabilito inanzi che in questo mondo fusse nato: nessuno captivo huomo non puo havere piu male se non quanto Idio gli permette. Ne non hara altra pena se non quella che Idio gli ha stabilito inanzi che questo mondo fusse facto.

3. *U.* Vělika mi se rič vidi, da Bog jest stvoril zalih ljudi za ńih škodu
L. 45b i za utvrjenje ‖ od dobrih.

M. Ja hoću, da ti znaš, da Bog poda slobodnu voju[4] prvomu[5] človiku i prvoj[6] ženi za činiti dobro i zlo, i da ńim poznanje od ovoga i pokaza jim korist od dobra i oda zla. I ta razbor[7] jest izašal od ńih svim narodom od svita, ki su se rodili, i ki te se roditi. I brez toga razbora nitkor ne bi mogal biti shrańen. Gdi[8] dobri nisu stvoreni po ta put, da ne mogu dojti[9] zledni, i da zali tolikoje dojdu dobri. I tako bi se oni shranili, i to jest za dobro čińenje dobro jimiti, a za zlo čińenje zlo jimiti. I tako se osujuju i shrańuju.

---

[4] Tal. samo *arbitrio* (bez *libero*). — [5] U rkp. griješkom »prauomu« (mjesto »paruomu«). — [6] U rkp. griješkom »prauoy«. — [7] Tal. arbitrio. — [8] Za tal. onde. — [9] Po tal diventare 'postati'.

XLI.

1. *U.* Od pogan i od Saražinof[1], ki ne poznaše Isukrsta, i ki nimaju, tko ńim pripovida?

M. Kako krstjane, ki slišaju besidu Božju, a ne obslužuju, i[2] pogibaju, tako ginu i pogane i Židove i Saražini i sfi narodi, ki ne veruju u Isukrsta, ni hote moći jimati nijedno spričanje prid Bogom.

2. *U.* Kako to more biti?

L. 46a *M.* Pisano jest, da apustoli pripovidaše u svakoj strani ‖ od svita, i ńihovo zvońenje[3] prozvoni[4] po svih stranah, i to zna i znati će vas narod

---

[1] Izostavljen prijevod riječi *che ne sara* 'što će biti'. — [2] Nepotrebno *i.* — [3] Nespretno za tal. il loro *suono* (= glas). — [4] Za tal. risonò (= odjeknu). —

---

3. *Di.* Grande cosa mi pare che Dio habbia creato gli captivi huomini per danno di loro & per fermeza de buoni?

Ma. Io voglio che tu sappia che Dio dette arbitrio al primo huomo & alla prima femina di far bene & male: & di egli conoscimento di questo & mostrogli el fructo del bene & del male & queste arbitrio e disceso da loro a tutte le gente del mondo che sono nate & che debbano nascere: & sanza questo arbitrio alcuno non si salvarebbe: onde gli buoni non sono creati in tal modo che non possino diventare captivi e captivi similmente diventare buoni si che loro si salverebbono & questo si e per ben fare havere bene & per mal fare havere male: & cosi si dannano & salvano.

XLI.

1. *Discepolo.* De pagani & de saracini che ne sara che non conosceron Christo & non e chi predichi alloro?

Ma. Si come gli christiani che odano la parola di Dio & che non la observano si perdano: cosi si perdano li pagani e giudei e saracini & tutte le gente che non credano in Christo: ne non potranno haver nessuna scusa dinnanzi a Dio.

2. *Di.* Come puo esser questo?

Ma. Gli e scripto che gli apostoli predicorono in ogni parte del mondo: & il loro suono risono per tutte le parte: & questo sa & sapra tutta la gente fino

do konca svità. Gdi krstjane, ki gredu od jednoga grada do drugoga, jimaju spominati veru Isukrstovu i čudesa i muku i uskrsnutje, i kako on jide na nebo i kako on posla Duh sveti, i kako se jimaju krstiti i obratiti ka Isukrstu, ki nas je iznel van iz ruk djaflovih kripostju od smrti svoje. Da bi pogane ne bili vidili Isukrsta, ki[5] biše po ńegovoj smrti, nigdar se ne bi bili obratili, jerbo mi nahoadimo, da tko ostavļaše otca i mater, bratju, sestre i ženu, sinove, svojad, rodjaci i prijateļi i sfu ńih[6] didinu, učińahu se krstjane. I jošće veće, da oni trpļahu mučenje u ńih kipih i smrt, prvo nego odvrgli bi se Isukrsta, pokli oni uzeli bihu krst. Tada[7] će reći Isukrst onu besidu, ka govori: Neznan bude nepoznan[8], toliko jest reći: Vi ne poznaste mene, ni ja poznajeu vas. Gdi nijedna rič jistina hoće moći jimati pričanje, da Isukrsta || ni poznal i da ni ńegovi zapovidi L. 46b učinila.[10]

[5] Misli se *pogane*. — [6] U rkp. griješkom *glih* mjesto *gnih*. — [7] Pogrešno; prevodilac je *alloro* (= njima) čitao kao *allora* (= tada). — [8] U rkp. prepisivačkom griješkom *Neznam;* pogrešan prijevod za *ignorans* (= koji ne zna) ignorabitur. — [9] Prema *onde*. — [10] Sasvim naopako; prevodilac je u tal. tekstu: onde niuna *scusa* (= izgovor) vera potra havere *chi* Christo non hara cognosciuto: & che non hara facto gli suoi comandamenti krivo čitao *cosa* (= »rič«, t. j. stvar) mjesto *scusa* i *che* (= *da*) mjesto *chi* 'tko', kojim se počinje subjekatska rečenica.

XLII.

1. *U.* Biše li duše vičńe na početak od svita ali stvorene dan za dnem?
M. Bog stvara udiļe[1] nove duše i nova tilesa.

[1] U rkp. pisarskom griješkom »uidilye« mjesto »udiglie« (v. bilj. 5. uz gl. 24₄).

al fin del mondo. Onde gli christiani che vanno da una terra a un'altra: debbano ricordare la fede di Christo & li miracoli & la passione & la resurectione & come egli ando in cielo & come lui mando lo spirito sancto: & come si debbano baptezare & convertirsi a Christo che ha tratto noi fuori delle man del diavolo con la virtu delle sua morte. Se gli pagani non havessono guardato a Christo li quali furono dopo la sua passione mai non si sarebbono convertti che noi troviamo che chi lassava il padre & la madre frategli: sorelle moglie: & figluoli: parente amici & tutta la loro heredita & diventavano christiani. Et anco piu che loro soferivano martorio nelle loro persone: & morte inanzi che loro volesseno rinegare Christo dapoi che loro havevano preso lo baptesimo. Alloro dira Christo quella parola che dice. Ignorans ignorabitur: tanto e a dire voi non cognoscesti me: & io non cognosco voi: onde niuna scusa vera potra havere chi Christo non hara cognosciuto: & che non hara facto gli suoi comandamenti.

XLII.

1. *Discepolo.* Furono facte l'anime al cominciamento del mondo o create di di in di?
Ma. Dio crea continuamente nuove anime & nuovi corpi.

2. *U.* Zato zale duše zač on stvara?

M. Ja sam ti rekal zgora, da Bog ne stvori nijednu rič zlu nego sfe dobre, da pokle one jesu učińene, dojdu[2] zle.

3. *U.* Zač jest to?

M. Duša jest učińena na priliku Božju onako, kako ti jesi razumil, prvo nego tilo. Tilo jest od zemle, gdi duša, ka jest stvorena od Boga, i poslana jest u tilo zrušeno, i onde se zruši po grihu prvoga človika. I duša i tilo jesu stisnuti[3] po ta put, da duša sliši naslajenje po tilu. Gdi[4] se duša prikloni činiti voļu od tila protiva svojoj svisti. I tada ona ļubi veće tilo nego svoga stvoriteļa, i zato gube kraļefstvo vičńe.

4. *U.* Znaju li duše ku rič tuko (!) ureda, kako jesu stvorene u tilesa?

L. 47[a] *M.* Mi čtimo od svetoga Jivana Krstiteļa, da on pozna ‖ Isukrsta u tilu majke svoje, kada blažena Diva dojde pohoditi Elizabetu. I zato moremo razumiti, da duše jimaju znanje tudje, kako jesu stvorene, da ne mogu pokazati nijednu rič cića pomańkanja od tila.

---

[2] = postanu; po tal. — [3] Za tal. congiunti (= združeni). — [4] Za tal. onde.

XLIII.

1. *U.* U koliko dan složi se stvorenje u tilu matere?

M. U četrdeset dan ditić, a divičica u osamdeset.

2. *U.* Kako to znaš?

M. Jerbo bi niki mudrac, ki hotiše znati naravi od stvari, i Bog da ńemu milost, po koj on pozna veći dil.

---

2. *Di.* Adunche l'anime captive perche le crea lui?

Ma. Io t'ho decto disopra che Dio non creo mai alcuna cosa captiva: ma si tutte buone. Ma da poi che loro sono facte si diventan captive.

3. *Di.* Perche e questo?

Ma. L'anima e facta alla imagine di Dio si come tu hai inteso: inanzi che il corpo: el corpo si e di terra: onde l'anima che e creata da Dio & e mandata nel corpo corruptibile: & gli si corrompe per lo peccato del primo huomo. Et l'anima & il corpo sono congiunti in tal modo che l'anima sente dilecto per lo corpo. Onde l'anima si declina a fare la volonta del corpo contra sua conscientia: & all'hora ella ama piu il corpo che lo suo creatore: & per questo perdano el regno eternale.

4. *Di.* Sanno l'anime alcuna cosa si presto come elle sono create nelli corpi?

Ma. Noi leggiamo di sancto Giovanni Baptista che lui conobe Christo nel corpo della madre quando la gloriosa vergine venne a Helisabeth & per questo possiamo intender che l'anime hanno scientia si presto come loro sono create ma non possano monstrare alcuna cosa per la follia del corpo.

XLIII.

1. *Discepolo.* In quanti di si forma il corpo nel corpo della madre?

Ma. In quaranta di lo maschio: & la femine in octanta di.

2. *Di.* Come sai tu questo?

Ma. Perche e fu alcuno de philosophi che volsono sapere la natura delle cose & Dio die gratia alloro: per la quale loro ne sapessino gran parte.

3. *U.* Mnogo se zadovoļna nahodi pamet moja od govorenja tvoga. Sada molim te, da mi rečeš, zač mnozi od ļudi rode se na of svit niki s pomańkanjem od oka, a niki od noge[1], i po mnozi ostali puti.

M. Te sfe riči čini naraf, od koga sam ti rekal od zgora. Tako dohodi od naravi kako od onoga, ča stoji u rukah meštrovih, ki teži onako, kako nahodi materinstvo[2]. I hoću, da znaš, da sfi četiri elementi i zvizde na to teže, kako naš Gospodin jest naredil, i jimaš razumiti od tiles, a ne od || duš, jerbo duša jest stvorena samo od Boga, od ńega sfa znanja L. 47b
i sfa dobra[3], i duša nima ništar činiti s elementi ni zvizdami[4]. Gdi tilo, ko jest sfe dobro svršeno, naraf najde dospino materinstvo[5]. I kada tilo rodi se shabno, naraf ne najde dobro materi⟨n⟩stvo[5]. Da tko to hoće znati, tribuje, da zna astrolojiju. Da ne ⟨na⟩slajuj[6] se mnogo to znati, zač ti hoć moći izgubiti mnogo ostalih dobar. Da prvo nego naš Gospodin dojde na zemļu, biše dobra stvar to znati, jerbo človik mogaše poznati mnoge stvari po astroloji⟨ii⟩. I po toj arti mudri, ki bihu u vrime pogan, ⟨poznaše⟩[7], da biše[8] jedan Bog, u kom biše[8] sva moć i sfa mudrost, i da idoli, kih oni adoravahu, bihu[9] ništće. Da sada jesmo stanoviti, da Isukrst dońde na svit i da nas odkupi svojom smrtju. I zato svaku[10] rič, ku jimamo činiti, jimamo se k ńemu uteći i k ńegovu jimenu, zač on jest ļistini astrolog, od ńega izhode svaka znanja i svaka dobra. Ako bi ti znal sfe kriposti od zelia i sedamdeset i dva jezika, i ako bi ne znal Isukrsta, i ako bi ga ne ļubil, kako || jimaš ļubiti, ništar ti ne bi prudile te riči za tvoje spasenje. I L. 48a

[1] U tal. tekstu više. — [2] Naopako; prevodilac je *materia* čitao *maternità*. — [3] Riječi: od njega fsa znanja i sfa dobra — nema tal. tekst. — [4] = s *zvizdami*. — [5] Naopako; *materia* čitano kao *maternità*. — [6] Prepisivačkom griješkom izostavljeno *na*. — [7] Izostavljeno u rkp.; dodano prema tal. *conobbon*. — [8] Po tal. era, mjesto jest. — [9] Po tal. *erano*, mjesto *(je)su*. — [10] U rkp. pisarskom griješkom *svaki*.

3. *Di.* Molto si contenta la mente mia di cio che m'hai decto: hora ti priego che tu mi dica perche nascono in questo mondo gl'huomini scianchati: & con difecti in molti modi: che chi e guercio o zoppo o gobbo o piccolo o grande & in molti altri modi?

Ma. Tutte queste cose che sono difectuose si fa la natura: della quale io t'ho decto disopra: cosi aviene della natura come di quello che sta in mano del maestro: che adopera secondo che lui truova la materia: & voglio che tu sappi che tutti a quattro gli elementi & costellatione a questo adoperano si come lo nostro signore ha ordinato: & d'intendere de corpi & non dell'anime perche l'anima e creata da dio solamente & non ha a fare nulla con gli elementi ne con le stelle. Onde il corpo che e tutto ben fornito: la natura trovo compiuta materia. Et quando il corpo nasce manco la natura non truova buona materia: ma chi vuole saper questo conviene che sappia astrologia: ma non ti dilectare troppo in questo di sapere: perche tu ne potresti perdere molti altri beni: ma inanzi che il nostro signore venissi in terra gli era buono facto a saperlo: perche l'huomo poteva conoscere molte cose per l'astrologia. Et per questa arte conobbon gli savi ch'erano al tempo de pagani che gli era uno Dio in chi era tutta possanza & tutta sapientia: & che l'idoli che loro adoravano erano niente ma hora siamo certi che Christo venne nel mondo & come lui ricompero noi della sua morte: & pero ogni cosa che habbiamo a fare: dobbiamo ricorrere a lui & al suo nome: perche egli e verace astrologo & dallui discendano tutte le scientie & tutti gle beni se tu sapessi tutte le virtu dell'herbe: & gli septanta due linguaggi & non conoscesse Christo & non l'amassi come tu dovessi

zato ne hoti znati veće, nego ča ti jest potribno, jerbo jest pisano, da se človik nima postaflati znati otajna Božja, jerbo ni dano svakomu človiku moći jih znati.

XLIV.

1. *U.* Mnogo zadovolan jesam od toga, ča si mi rekal od naravi, da hotil bih znati, zač se zove grtko tilo, ko se rodi od krstjanina i krstjanke.

M. Jerbo jest začeto od grtka simena.

2. *U.* Pokle človik jest učińen čist po krstu, ka jest rič sveta, kako od nevestaca i od nevestice, kako zato jest grtko to sime?

M. Človik jest posvećen zvanka i znutra, da sime ńega li jest grtko cića pohoti putene.

3. *U.* Ki grih jima dite, ko od toga griha rodi se?

M. Ja sam ti rekal, da Adam i Eva zgrišiše i najdoše se vanka iz raja. I tada rodi se jedno puteno pohotinje jednomu i drugomu, i to pohotinje jest skotno, i to se zgodi za grih ńihof. Gdi tribuje, da svaki podnese ga[1].

4. *U.* Kako se rode oni, ki živu?[2]

M. To jest po ta put, kako da bi se človik pokazal na jednu po-
L.48b nistru i pak da se vrati unutra. ‖ Tako se ukažuju narod(i) na svit, pak se vraćaju unutra, ča jest na smrt.

---

[1] Nepotpuno prema tal. onde conviene che ciascuno porti pene di quel pecatto. — [2] Razumljivo prema lal. (Eluc. 1145); Si omnes in Adam mortui sunt, quomodo nascuntur vivi? —

---

niente ti varrebbon queste cose alla tua salute & pero non voler saper piu se non come ti fa bisogno. Imperoche gli e scripto che l'huomo non si debba mettere a volere sapere le secrete cose di Dio: peroche non e dato a uno huomo di doverle sapere.

XLIV.

1. *Discepolo.* Assai mi sadisfai di cio che tu m'hai detto della natura ma io vorrei sapere perche egli e chiamato brutto lo corpo che nasce di christiano & di christiana?

Ma. Peroche egli concepto di brutta semente.

2. *Di.* Dapoi che l'huomo e facto netto per lo baptesimo & e cosa sancta: come di sposo & di sposa: come e adunche brutta quella semnte?

Ma. L'huomo si e sanctificato nel baptesimo di fuori & dentro: ma la sua semente e brutta per lo desiderio della carne.

3. *Di.* Che colpa ha il fanciullino che di quello peccato nasce?

Ma. Io t'ho detto che Adam & Eva peccorono & ritrovaronsi fuori del paradiso: & all'hora nacque uno desiderio carnale all'uno & all'altro: & quello desiderio si e bestiale & questo si incontro per lo peccato loro: onde conviene che ciascuno porti pene di quel peccato.

4. *Di.* Come nascano quegli che vivano?

Ma. Questo e quasi a modo che l'huomo si mostrasse a una finestra & poi ritornasse dentro: cosi si dismostra (!) la gente al mondo & poi ritornano dentro cioe alla morte.

5. *U.* Da ako grisi ljudski jesu prošćeni po svetom krstu, zač se krste oni, ki se rode od ńih?

M. Vij ga[3] po prilici. Ako bi tisto bilo smišano s otrovami, vas kruh, ki bi se učinil, bil bi otrovan i smrtan. Tako bi Adam zrušen i smrtan u tom, kako pozna grih. Gdi[4] sfi oni, ki su izašli iz ńega, jesu dostojni smrti za on grih. Smrt Isukrstova i sveto kršćenje vrati jih na život.

6. *U.* Da ja vidim tako mrući onih, ki se krste, kako onih, ki se ne krste.

M. Oni, ki se krste, ne umiraju, da odhode od ovoga nevolnoga svita i gredu na slavu, da oni, ki se ne krste, umiraju, zač oni jesu van iz slave Božje, i tko ne bude jimiti onu slavu, hoće umriti.

7. *U.* Čin, da ja bolje razumin.

M. Prvi človik za grih bi osujen na dvoje smrti. Jedna bi od duše, a druga od tila. Da jesu odkupleni smrtju Isukrstovom i svetim krstom.

8 *U.* Oni, ki umiraju prvo nego se rode, zač Bog ‖ ne dopusti jih L. 49[a]
dojti na milost od svetoga krsta?

M. Pisano jest, da sud Božji jest propast kako znetva i skrovitan jest po ta put, da mi ne moremo znati, da po našem umi mi moremo pomisliti dvi riči. Prva jest cića narava, ki bi zrušen; druga jest, da naš Gospodin vazda iznimle van od svake riči ono, ča jest bolje. Mnogi jesu oni, ki pokle se krste, dojdu[5] gorši i umru zlo i pojdu u pakal, da mala(h)ti[6], ki su brez krsta, nimaju ni smrt ni muke.

---

[3] Prema tal. lo, mjesto to. — [4] Za tal. onde. — [5] = postanu. — [6] Slovo *h* nije jasno. —

---

5. *Di.* Ma se gli peccati degli huomini sono rimessi per lo sancto baptesimo perche si baptezano quegli che nascono di loro?

Ma. Vedilo per exemplo. Se una pasta fusse corropta di tosco tutto il pane che se ne facesse sarebbe atoscato & mortale: cosi fu Adam corropto & mortale: in tanto che lui conobbe lo peccato. Onde tutti quegli che sono discesi di lui sono degni di morte per quel peccato. Ma la morte di Christo & il sancto baptesimo gli torno in vita,

6. *Di.* Maestro io veggo cosi morire quegli che si baptezano: come quegli che non si baptezano?

Ma. Quegli che si baptezano non muoiano: ma passano di questa misera vita & vanno alla gloria? Ma quegli che non si baptezano muoiano perche loro sono fuori della gloria di Dio & chi non hara quella gloria si e morto.

7. *Di.* De fa che io t'intenda meglio?

Ma. L'huomo primo per lo peccato si fu giudicato a due morte. L'una fu dell'anima & l'altra del corpo: ma sono ricomperati per la morte di Christo & per lo sancto baptesimo.

8. *Di.* Quegli che muoiano inanzi che sieno nati: perche non gli lascia Dio venire alla gratia del sancto baptesimo?

Ma. Gli e scripto ch'el giudicio di Dio e profondo come l'abisso: & e nascosto in tal modo che noi non lo possiam sapere: ma secondo lo nostro ingegno noi possiamo pensare due cose. L'una si e per la natura ch'e corropta: L'altra si e che lo nostro signor sempre trahe d'ogni cosa quello che e il meglio. Molti sono quegli che si baptezano: che diventano peggiori & muoiano malamente & vanno nell inferno: ma gli piccoli che sono sanza baptesimo non hanno morte ne pena.

9. *U.* Zato ku muku jimaju ona ditčica mala, ka umiraju brez krsta?

M. Oni jimaju tmine i nimaju druge muke. Da mnogo udi onim, ki su rojeni od priljubodefstva i u pohoti brez matrimonija.

10. *U.* To kako on more znati, da mu udi?

M. Jerbo pismo govori, da u Babiloniji jima se roditi jedan zmaj, ki će požriti vas svit, i verujemo, da će to biti Antikrst, ki se jima roditi od priljubodefstva hudo i z grihom. ‖

L. 49b

XLV.

1. *U.* Velika rič jest krst?

M. Jest toliko velika, da ako bi človik učinil sfi grisi, ne budući kršćen, i on da bi se potom krstil i tudje umrl, ne učinifši drugoga griha, pošal bi u raj brez nijedne muke. I zato naš Gospodin zove krst rojenje i di ovako: »Tko se ne rodi dvakrat, neće ulisti u kraljefstvo nebesko.« Jedno rojenje jest, kad se človik rodi na of svit, da se rodi na skrb i na nevolje. Drugo jest, kad se človik krsti. I tada se rodi za pojti u kraljefstvo nebesko. I zato se človik ne krsti nego jednoč, jerbo on jest rojen, da pokoru prima većekrat; zač malo jih je, ki obslužuju obećanje, ko čine Bogu na svetom kršćenju.

2. *U.* Ko obećanje mi ńemu činimo?

M. Samo da verujemo va ń i da ga ljubimo svrhu sfih ostalih rički i da lubimo iskrńega našega[1] kako nas samih. Gdi sfi grisi, ki se čine, jesu sprot Bogu i sprot iskrńemu. I zato se uzimle pokora.

[1] U rkp. dva puta *našega*. —

9. *Di.* Adunche che pena hanno questi fanciullini piccoli che muoiano senza baptesimo?

Ma. Loro hanno tenebre & non hanno altra pena: ma molte nuoce a quegli che sono nati d'adulterio: & in fornicatione senza matrimonio.

10. *Di.* Questo come si puo lui sapere che gli nuoca?

Ma. Perche la scriptura dice che in Babillonia debba nascere uno serpente che divorera tutto il mondo & crediamo che lui sara Antichristo che debba nascere d'adulterio malamente & di peccato.

XLV.

1. *Discepolo.* E grande cosa lo baptesimo?

Ma. Si e si grande che uno huomo havessi facto tutti gli peccati non essendo baptezato & lui di poi si baptezasse & morisse incontinente senza fare altro peccato andrebbe in paradiso senza alcuna pena. Et pero lo nostro signore chiama el batesimo nascimento & dice cosi: chi non nascera due volte non enterra (!) nel regno del cielo. L'uno nascimento si e quando l'huomo nasce in questo mondo: che nasce a briga & a travaglio. L'altro si e quando l'huomo si bapteza & all'hora nasce per andare al regno di Dio. Et si pero non si bapteza l'huomo piu d'una volta perche lui e nato: Ma la penitentia si piglia piu volte: perche pochi n'e che observino la promissione che fanno a Dio nel sancto baptesimo.

2. *Di.* Che promessa gli facciamo noi?

Ma. Solamente di credere in lui & d'amarlo sopra tutte le cose: & d'amar lo proximo nostro si come noi medesimi. Onde tutti gli peccati che si fanno sono contra Dio & contro el proximo: & per questo si piglia la penitentia.

3. *U.* ‖ Valaše li smrt Isukrstova za naše odkupljenje brez krsta? L. 50a
M. Znaj, da to jesu dvi riči tako sjedińene, da jedna[2] ne mogaše biti brez druge. Smrtju mi jesmo odkupljeni, a krstom jesmo oprani.

[2] U rkp. pisarskom griješkom *jedan.*

XLVI.

1. *U.* Je li ko svršeno hojenje[1] u Hjerosolim i pohoditi sveta mista, ka jesu ondi, da[2] bolje bi bilo razdiliti ubozim ono, ča trate, da bi oni živili[3]?
M. Ako li jest ulaćen tko od ljubavi Božje i dobro spovidam (!) i skrušen od grihof svojih, i da jima prafdeno jimanje, i ako će pojti pohoditi ona sveta mista, dobro čini i pak[4] priporučiti se svetoj crikvi i učiniti, kako učiniti (!) sveta Helena, mati Kostantina cesara, ka se ganu iz Rima i pojde u Hjerosolim i poda dil svoga jimanja ubozim, a dil ga sobom ponese, i Bog ńoj poda milost, da ona naide sveti križ, na kom Isukrst bi položen. Da oni, ki živu[5] za svoje naslajenje i za hvalu ovoga svita i za viditi znova[6], ka jesu onamo, ‖ i da jih more[7] praljati, hote[8], da oni L. 50b
znaju, da oni jimaju ono zlamenovanje[9]. A oni, ki jesu dobili nepodobno,

[1] Pogrešno; prevodilac je tal. pficto (= profitto) čitao kao pfecto (= perfetto). — [2] Naopako; prevodilac je tal. *Ma.* (= Maestro) čitao kao *ma* (ali), i tako dio odgovora prenio u pitanje. — [3] Pogrešno mjesto: *M.* Bolje bi bilo ... ča trate *oni, ki onamo hode.* Tal. »uiuanno« čitano »u'uano« kao dalje u odgovoru: ... ki živu (ispor. i gl. 51 i 641). — [4] Prevodilac je tal. & *puossi* racomandare (= i može se preporučiti) čitao kao & *poi si* ... — [5] V. bilj. 3. — [6] Pogrešno za tal. *le novita* (= novosti, novine). — [7] Pogrešno mjesto *mogu.* — [8] Pogrešno prema tal. *voglio* (= hoću). — [9] Nepotpuno prema tal.

3. *Di.* Valeva la morte di Christo al nostro ricomperamento senza baptesimo?
Ma. Sappi che queste sono due cose congiunte insieme: si che l'una non poteva essere sanza l'altra: per la morte noi siamo ricomperati: & per lo baptesimo siamo lavati.

XLVI.

1. *Discepolo.* E alcuna proficto a andare in Hierusalem & a visitare e luoghi sancti che vi sono?
Ma. Meglio sarebbe a dispensare ne poveri quello che spendano coloro che vi vanno: Ma pure se alcuno e preso dell' amore di Dio: & bene confesso & pentito de suoi peccati & ha giusto havere & vuole andare a visitare quegli luoghi sancti bene fa & puossi racomandare alla sancta chiesa & di far come fece sancta Helena madre di Constantino imperadore che si mosse da Roma & ando in Hierusalem & dette parte del suo havere a poveri & parte ne porto & Dio gli dette gratia che ella trovo la sancta croce nella quale Christo fu posto: ma quegli che vi vanno per suo dilecto & per loda di questo mondo & per vedere le novita che sono di la & per poterle ridire voglio che quegli sappino che loro hanno quello merito che debbano havere. Et quegli che hanno guadagnato ingiustamente come e per usura

kako uzurom, ali lupeščinom, ali lažanii, ali hinbom, ali prodajući na rok ali po k.godir put nepodoban, bud'te stanoviti, da tako je mrsko Bogu kako človiku junačnu, kada vidi ubijena svoga sina.

XLVII.

1. *U.* Zač ne naredi Bog, da kad človik blaguje, ob onom jidenju stoji sfih sedam dan?

M. Glad jest jedna od muk od griha, ki učini Adam, i Bog učini takova človika, da ako bi on ne bil zgrišil, sfe vrime bil bi živil brez muke i b(r)ige[1]; da pokle on zgriši, nigdar veće nima moći za odbarutiti[2] (!) nego po brizi. I ako človik ne trpi glad, žeju, zimu i teplinu i ostale potribe, on ne bi se pomńil težati, i tako čineći nigdar ne bi se odkupil od svoje pogibeli. I zato naredi Isukrst glad i žaju i sfe ostale nišćete.

L. 51a 2. *U.* Je li odredil naš Gospodin človiku ‖ rok od života, ča jest da on živeći more ga produžiti i da po smrti[3] on ga[4] more skratiti?

M. Bog jest odredil svakomu človiku, koliko on jima živiti na ovom svitu, i nitkor ne more pojti priko toga roka samo jedan ped, jerbo jest pisano, da Bog jest položil rok od života človičaskoga, i ne more mimojti ga. Da človik more po mnogo puti umriti prvo roka od smrti svoje, zač se nigda zgodi, da človik umre u boju ali od nagle smrti, ali upadši

---

[1] Za tal. travaglio; u rkp. samo »bighe«. — [2] Za tal. ricuperarsi (= spasti se). Ne znam, nije li »odbarutiti« pogreška mjesto »odbartuiti« (t. j. odbrtviti) ili mjesto »odbaruiti« (t. j. odbrviti) prema prez. »odbarui« na l. 36a. — [3] = smrću. — [4] U rkp. prepisivačkom griješkom *onoga.*

---

o per rapina o per bugie o per inganni o per vendere a termine o per un altro modo inlecito: sieno certi che cosi dispiace a Dio: come fa all'huomo franco quando vede morto lo proprio figluolo.

XLVII.

1. *Discepolo.* Perche non ordino Idio che quando l'huomo havessi mangiato una volta che lui ne stesse tutta la septimana?

Ma. La fame si e una delle pene del peccato che fece Adam & Dio fece l'huomo si facto che se lui non havesse peccato tutto il tempo sarebbe vivuto senza pena & travaglio: ma da poi che lui pecco mai non hebbe possanza di ricuperarsi se non per travaglia: & se l'huomo non soferisse fame & sete & freddo & caldo & altri bisogni. Lui non si curerebbe di lavorare: & cosi facendo mai e non si ricompererebbe della sua perdita: & pero ordino Christo la fame & la sete & tutti gli altri disagi.

2. *Di.* Ha stabilito lo nostro signore all'huomo termine della vita: cioe che vivendo lui se la puo alungare: & che per la morte lui se la possa scortare?

Ma. Dio ha stabilito a ciascheduno huomo quanto lui debba vivere in questo mondo: & non puo nessuno andare oltre a quel termine pure un attimo: imperoche gli e scripto che Dio ha stabilito el termine della vita dell'huomo ne non puo passare. Ma l'huomo puo in molti modi morire inanzi al termine della morte sua: che talvolta adviene che l'huomo muore in battaglia & in piu modi si puo perdere

se, ali da mu bude glava usičena, i po mnogo ostalih razlučitih načinof človik umira prvo roka svoga.

3. *U.* Nu pokaži mi to!

M. Bog oslobodi sinove izraelski od Ejipta, zač on hotiše dati ńim zemļu od obećanja, da oni sfi ne mogoše doseći cića griha, i mnozi umriše u pustińi krudelom smrtju, da nigdar ne dojdoše.

XLVIII.

1. *U.* Dobro si mi pokazal. Sad bih znati hotil, zgrišuje li sudac, kada on suduie lupeži i zli ļudi.

M. Čineći praf sud, on ne zgrišuje, da prvo zgriši‖l bi, ako bi on L. 51b
ne učinil. Pokle za ńega prafda jest zapušćena[1], on nima biti osvetilnik od sržbe našega Gospodina.

2. *U.* Da cocani jimaju li ńih[2] grih?

M. Ne, zač oni čine zapovid od sudac, ki čine svetu prafdu. I još opiraju ruke u krvi od ńih griha.

3. *U.* Nu sad oni, ki za kikoder grih izgube život ali kigodir ud, mogu li oni jimiti kogodir ufanie od prošćenia?

M. Da, bo[3] jimaju[4], i mnogo veliko, ako oni u miru podnose onu muku i ako se zovu, da su je dostoini. I znai, da onih, ki trpe tu muku, jest purgatorii od sfih grihof ńihovih, kako bi razbojniku, ki visi na križu od desne Isukrstove.

---

[1] Nejasno za tal. da poi che in lui e commessa la giustitia (= budući da je njemu povierena pravda). — [2] Pogrešno za tal. *loro* (= oni). — [3] Nepotrebno *bo*. — [4] Jasnije bi bilo *mogu*.

---

l'huomo o di subito morire o per cadere o per havere tagliata la testa & per piu diversi modi l'huomo muore inanzi al termine suo.

3. *Di.* De pruovami questo?

Ma. Dio libero li figluoli d'isdrahel d'Egypto perche lui voleva dare alloro la terra della promissione: ma loro non gli poteron tutti giugnere per lo peccato & molti ne furono morti nel diserto di crudele morte che mai non gli vennono.

XLVIII.

1. *Discepolo.* Bene me l'hai provato. Hora vorrei sapere se lo giudice pecca quando ivi giudica gli ladri & gli captivi huomini?

Ma. Faccendo diritta giustitia lui non pecca: anco peccherebbe se lui non lo facesse; da poi che in lui e commessa la giustitia lui non debba esser vendicatore del'ira del nostro signore.

2. *Di.* Ma gli tormentatori hanno loro peccato?

Ma. No perche loro fanno el comandamento de'giudici che fanno la sancta giustitia: anco si lavano le mani nel sangue del loro peccato.

3. *Di.* Hora quegli che per alcuno peccato perdano la vita o alcuno membro possano loro havere alcuna speranza di merze?

Ma. Si & molta grande se loro portano in pace quella pena & chiamansi di quella degni. Et ecci di quegli a chi quella pena e purgatorio di tutti gli loro peccati: si come fu del ladro che pende in croce dal lato di Christo.

XLIX.

1. *U.* Kako i po ki put lagle se nauče mladi nego stari?

M. To se zgaja za dvi riči. Jedna jest, da mladi jesu veće hotni nego veliki, jere oni nimaju toliko razuma kako oni, ni znaju toliko, jerbo
L. 52a oni nimaju toliko vidinja, a hotinje čini svaka. Druga jest, da žile od mladih jesu mlade, tako da ured primu ono, ča ńih sladi, i po žilah razhode se dusi od tila i gredu k pameti. Da ljudi vrimeniti jimaju žile tvrde i okrućene, i dimi od tila dohode pomańkavajući, kako je vidinje, slišanje i ostalo ćućenje.[1]

2. *U.* Sad bih rad znati, zač jedan dobar človik dojde[2] manen.

M. Hoću ti reći, da neka dospim[3], zgora[4] ča me pitaš. Budući odebelil[5] um od starih meju žilami, teška rič jest, da se nauče ljudi vrimenni[6]. A zač jedan dobar človik omaneni[7], od toga ne mogu ti reći rafno[8], jerbo ne bi toliko mudar človik, ki bi dal razlog od svake riči, a Bog poda znati ljudem sfe ono i toliko, koliko on hoti, da oni znaju, a ostalo za sebe shrani. Da kako mi jimamo još čisto nahodimo kako po nikih mudrih[9], ja ću ti reći jedan razlog. Človik jima glavu razdiljenu na tri dili; sprida jest zamišljenje, na sridi jest razlog, a zada stoji pamet. Gdi[10] ti dili jesu toliko

---

[1] Prijevod riječi: onde lo lor senno e ingrossato tra le vene. Et pero e grave cosa lo imparare agl'huomini atempati — došao je u odgovor na 2. pitanje. — [2] = postane; prema lat. diventa. — [3] = ali neka svršim. — [4] T. j. u 1. pitanju. — [5] U rkp. prepisivačkom pogreškom odebolil; možda prema tal. debole 'slab'. — [6] U priloženom tal. tekstu izostavljen početak ovoga odgovora, kojim se dopunja odgovor 1. pitanja. — [7] Odgovor se u tal. tekstu počinje poslije te riječi. — [8] Za tal. pienamente (= potpuno), koje je čitano *p'anamente*. — [9] Pogrešno za tal.: Ma secondo che noi si *habbiamo anco chiaramente ritrovato si* come per certi savi (t. j. ali prema onome, što *smo još jasno našli* . . .). — [10] Po tal. *onde*. —

XLIX.

1. *Discepolo.* Come e che gli giovani imprendano piu che gl'huomini grandi?

Ma. Questo adviene per due cose. L'una si e che gli giovani si sono piu volenterosi che grandi: perche loro non hanno tanto intendimento come loro: ne non sanno tanto perche loro non hanno tanto vedere & il volere fa tutte le cose: l'altra si e che le vene de'giovani sono novelle si che presto ricevano cio che gli dilecta. Et per le vene si spargono gli spiriti del corpo & vanno alla memoria: ma gl'huomini atempati hanno le vene dure et indurate & gli fumi del corpo vengano mancando si come lo vedere l'udire & gli altri sentimenti: onde lo lor senno e ingrossato tra le vene. Et pero e grave cosa lo imparare a gl'huomini atempati.

2. *Di.* Hora vorrei sapere perche uno buono huomo diventa matto?

Ma. Di questo io non te ne posso rispondere pienamente: perche e non fu mai si savio huomo che rendesse ragione d'ogni cosa & Dio die a sapere a gl'huomini tutto quanto quello che lui volse che loro sapessino & l'altro lui riservo a se: Ma secondo che noi si habbiamo anco chiaramente ritrovato si come per certi savi io te ne diro una ragione. L'huomo si ha partita la testa in tre parte. Dinanzi e l'imaginamento & inmezo e la ragione: et drieto sta la memoria: onde queste parte sono cosi grande che loro non vogliano alcuna ruscha. Adviene talvolta che alcuna

velici, da nete nijedne arije[11]. Zgodi se || drugoč, da niki dim dojde, ki se L. 52b
gane od štumka, od kud se gibju svaka zala i dimi od mnogo vrsti, i pojdu ka zauišljenju gdi[10] zamišljenje smuti se i ne more zamisliti, razlog ne razumi i ne mogući razumiti, pamet ne uzdrži. I zato te riči kada jesu po ta put, tribuje, da jest človik van uma.

3. *U.* Nu sada, kada on takof čini zlo, jima li on grih?

M. Ne, nego kako dite od godišća, ako on zgriši, ta ne poznaje, i[12] jerbo jest van pameti.

---

[11] Ne znam, kako je prema tal. rusca (= kora). — [12] Nepotrebno *i*.

L.

1. *U.* Jur bih rad znati, je li arka Isukrstova, i gdi Bog da zakon Mojsesu[1].

M. Kad se zgodi, da oni od Babilonije htihu razoriti Hjerosolim, Jeremija položi ju po zapovidi Božjoj u grob Mojsesof skupa s ostalimi proroci.

2. *U.* Kako se zove ona arka?

M. Ona se zove arka od mira[2].

3. *U.* Ča hoće biti?

M. Kad dojde konac svita, ona hoće biti van izneta po Iliji i Enoku, i to hoće biti po zapovidi Božjoj.

---

[1] Pogrešno prema tal. tekstu: *che e dell' arca di Christo* . . ., koji će također biti iskvaren prema lat. (Euc. 1153): Quo venit arca *Testamenti?* — [2] Tal. arca *federis* (= saveza).

---

fumosita viene che si muove dallo stomaco: onde si muovano tutti gli mali & e fumosita di molte maniere: et vanno all'imaginamento: onde l'imaginamento si turba & non puo imaginare alcuna cosa & non potendo imaginar la ragione non intende et non potendo intendere: la memoria non ritiene: si che queste cose quando sono per tale modo: conviene che l'huomo sia fuori del senno.

3. *Di.* Hora quando questo fa male hanne lui peccato?

Ma. No se non come il fanciullino d'uno anno perche se lui pecca e non conosce perche egli e fuori della mente.

L.

1. *Discepolo.* Aora vorrei sapere che e dell'arca di Christo e ella ove era la legge che dette Dio a Moyse?

Ma. Quando advenne che quegli di Babillonia volsono disfare Hierusalem: Jeremia la ripose per comandamento di Dio nel sepolcro di Moise insieme con gli altri propheti.

2. *Di.* Come si chiama quell'arca?

Ma. Ella si chiama arca federis.

3. *Di.* Che ne sara?

Ma. Quando verra la fine del mondo ella sara messa fuori per Elia & per Enoc & questo sara per comandamento di Dio.

L. 53a 4. *U.* Razumi‖še li proroci ono, ča oni pisaše?

M. Dobro.

5. *U.* Zač toliko pokriveno rekoše ńih proročastvo?

M. Jerbo Bog ńim biše dal znati, da hote biti mnozi mudrci na svitu, ki hote istumačiti ńihova rečenja i sfe pismo; gdi ako bi se razumilo[3] po slovu, bilo bi malo vridno, a pismo sveto jima biti zvrhu sfih riči zemaļskih. I zato reče sveti Paval: Ḱniga[4] ubija, a duh ožifļuje.

6. *U.* Zač ga oni ne istumačiše?

M. Jerbo naš Gospodin razdiļuje milosti, kako ńnmu jest ugodno: svetoga Petra učini pastira od svete crikve; i svetoga Jivana vanjelistu učini milostiva sa otcem i š ńim od[5] više nego nijednoga drugoga od apustolof. Da u tom[6] takovu čini hižu i tako[7] urešuje ju znutra. Pismo nam daje dobro razumļenje i ubija, da kad nam ono daje duhofno razumļenje, tad ožifļuje.

---

[3] T. j. *pismo.* — [4] = slovo. — [5] Nepotrebno *od.* — [6] Izostàvljeno »*svitu*« prema tal. in questo *mondo.* — [7] U rkp. prepisivačkom griješkom *takof.*

LI.

1. *U.* Anjeli čuvaju li ļudi u fsih (g)radih i u fsih zemļah ondi, gdi su krstjane?

M. U fsih gradih, kaštelih i selih jesu anjeli, ki guvernaju i nare-
L. 53b juju ‖ dobre ćudi od ļudi. I svaka duša, ka je poslana u svoje tilo, jest

---

4. *Di.* Intesono e propheti cio che loro scripsono?

Ma. Si bene.

5. *Di.* Adunque perche dissono si scuramente le loro prophetie?

Ma. Perche Dio haveva dato al-loro ad sapere che sarebbono molti savi nel mondo che exporrebbono gli loro decti: Et la scriptura tutta: onde se ella s'intendessi cosi secondo la lectera ella sarebbe piu vile & la scriptura divina debbe essere sopra tutte quante le cose terrene. Et pero disse sancto Paulo. La lettera uccide: & lo spirito vivifica.

6. *Di.* Perche non la exposono loro?

Ma. Perche il nostro signore dispensa le gratie come gli piace: Sancto Piero fece pastore di sancta chiesa: & sancto Giovanni evangelista fece gratioso col padre & con lui piu altamente che alcuno altro degli apostoli. Ma in questo mondo tale fa la casa & tale l'adorna dentro. La scriptura ci da buono intendimento: & uccide. Ma quando ella ci da lo spirituale intendimento si ci vivifica.

LI.

1. *Discepolo.* Guardano gli angeli gl'huomini in tutte le ciptade & in tutte le terre li dove sono gli christiani?

Ma. In tutte le cipta & castella & ville sono gli angeli che governano & ordinano gli buoni costumi degl'huomini. Et ciascheduna anima quando e mandata

priporučena svomu anjelu za ńegovo[1] pokripļenje, i da on prinese g Bogu i druzim anjelom sfe ńih kriposti; jerbo Bog zna sfe kriposti, i anjeli vide sfe riči u ńem.

2. *U.* Kako oni prinašaju ono, ča oni čine[2]?

M. To jest[3] druga rič reći, nego da anjeli jimaju veliko veselje prid obrazom našega Gospodina, kako pismo govori: Da anjeli jimaju veliko veselje od Boga[4], kada se jedan grišnik obrati na pokoru, i tako oni jimaju veliku bolizan, kada mi naslidujemo u grihu.

3. *U.* Ako anjeli čuvaju žemļu i ļudi, zato kako se čini toliko zlo?

M. To jest cića slobodne voļe, ku Bog da človiku, i anjeli nete mu uzeti ono, ča mu je Bog dal. Da ako bi ne bilo anjelof, činilo bi se za jedno sto zalih.

4. *U.* Stoje li udiļe anjeli s ļudi čuvajući jih?

M. Kada potribno jest, oni dohode k ńim za obraniti jih, i veće kada jesu moļeni, da[5] možaju[6] dojti iz neba na zemļu i vrnuti se od zemļe ‖ na nebo. I kada oni izlaze k nam, oni zato ne gube ugojenje i utihu L. 54a Božju, zač ga oni vazda vide i u svakom mistu.

5. *U.* Kako se oni ukažuju ļudem?

M. Nigda se ukažu u prilici od človika ali od ptice, kako se ńim vidi.

---

[1] Pogrešno mjesto *nje* (t. j. duše); ispor. lat. (Eluc. 1154): Unaquaeque etiam animae, dum in corpus mittitur, angelo committitur, qui eam semper ad bonum incitet, et omnia opera ejus Deo et angelis in coelis referat. — [2] Pogrešno; prevolac je tal. *sanno* (= znaju, t. j. Bog i ostalj anđeli) čitao *fanno*. — [3] Trebalo bi ni. — [4] Pogrešno mjesto *prid Bogom*. — [5] Mjesto *jer*. — [6] U rkp. »moxayu« za tal. *posson* (= mogu); o *možaju* vidi u Uvodu (u § 3.). —

---

al suo corpo si e raccomandata al suo angelo per suo confortamento & perche lui riporta a Dio & aglj altri angeli tutte le sue virtu: perche Dio sa tutte le virtu & gli angeli veggano tutte le cose in lui.

2. *Di.* Come riportano loro quello che sanno?

Ma. Questo non e altra cosa a dire se non che gli angeli hanno grande allegreze nel conspecto del nostro signore secondo che la scriptura dice: che gli angeli hanno grande allegreza dinanzi da Dio: quando uno peccatore torna a penitentia & cosi loro hanno grande dolore quando noi perseveriamo nel peccato.

3. *Di.* Se gli angeli guardano la terra & gl' huomini: adunque come si fa tanto male?

Ma. Questo si e per lo libero arbitrio che Dio dette all'huomo & gli angeli non gli vogliano torre quello che Dio gli a dato ma se gli angeli non fussino e' se ne farebbe per uno cento de mali.

4. *Di.* Stanno gli angeli tutta via con gl'huomini a guardargli?

Ma. Quando egli e bisogno egli viene allor difesa & piu quando sono pregati: perche presto posson venire di cielo in terra & ritornare di terra in cielo. Et quando loro discendano a noi: loro non perdano percio la gloria di Dio: perche loro lo veggano sempre & in ogni luogo.

5. *Di.* Come apariscono loro agl'huomini?

Ma. Talvolta loro apariscono in simiglianza d'huomini o d'ucegli o come alloro pare.

6. *(Izostavljeno pitanje: Perche non si mostrano loro in quella forma che loro sono? Prevodilac je s ovoga* perche *skočio na drugo iz odgovora.)* ⟨*M.*⟩ I[7] jerbo oni jesu stvorenja duhofna, človik jest tilesni, i oči tilesni ne bi mogli viditi riči duhofne, človik jest s tilom tanega ajera nego jest od miseca uzdola.

[7] Nepotrebno *i.*

LII.

1. *U.* Djafli jesu li službenici[1] ljudem ali kako čine?

M. Na svaku zlobu človičasku jest jedan djaval, i kadgodir potriba jih dosta, i ne čine drugo nego zamišljevati[2] duše ljudske, da jih mogu potegnuti doli u pakal. Sfi grisi ljudski prinašaju ka svomu gospodinu velikim smihom. Da ako ki od njih jest dobit po ljudih[3], anjel, ki jest straža človičaska, uhiti jih i vrže jih u propast od znetve po ta put, da ne mogu veće činiti zla nijednomu človiku, da na misto onoga po tom toga jest
L. 54[b] poslan drugi. I tako, kako človik bi ‖ vržen iz raja po himbi od djafla, tako kada djaval jest dobit od dobra muža, jest vržen u pakal i onde vazda osujen. I ako se prigoda, da djaval dobude človika, i ostali djafli dojdu s velikim tovarištvom i čine mu veliku čast. Da od te časti ali od toga njih veselja mi nimamo nijedan prud, ni tolikoje oni, jerbo vazda stoje u mukah i u bolezni.

[1] Pogrešno za tal. *giudicatori*, a to za lat. (Eluc. 1154) *insidiatores.* — [2] Nejasno prema tal. ingannare 'varati'. — [3] Izostavljeno *dobrih.* —

6. *Di.* Perche non si mostrano loro in quella forma che loro sono?

Ma. Perche loro sono creature spirituale & l'huomo si e corporale & gli occhi corporali non potrebbon vedere le cose spirituali: l'huomo si e col corpo del piu gentile aire che sia dalla luna in giuso.

LII.

1. *Discepolo.* Sono gli demoni giudicatori agl'huomini o come fanno?

Ma. A ciascheduno vitio d'huomo e uno demonio & talvolta hanno loro mestieri assai & non fanno altro che ingannare l'anime degl' huomini: perche ci possano tirare giuso all'inferno & tutti gli peccati degl'huomini riportano al suo signore con gran riso: ma se alcuno di loro e vinto per gli buoni huomini: l'angelo che e alla guardia dell'huomo gli piglia & gettagli nel profondo dell'abisso in tal modo che non possano poi far male ad alcuno huomo. Ma in luogo di colui n'e poi mandato un altro. Se cosi come l'huomo fu gittato del paradiso per l'inganno del demonio. Cosi quando il demonio e vincto dal sancto huomo lui e gittato nell'inferno & li sempre e dannato: & se gli adviene che il demonio vinca l'huomo: gli altri demonii vi vengano in gran compagnia & fannogli grande honore. Ma questo honore o di questa loro allegreza a noi non ne giova niente. Ne ancora alloro: perche sempre loro stanno in pene & doglia?

2. *(Izostavljeno pitanje i u tal. tekstu i u hrv. prijevodu: Possunt daemones obsidere quos volunt?)*

(*M.* Ne,) da znamši, ako Bog daje ńim takovu moć protiva onim, kih napastuju.

3. *U.* Mogu li se ljudi braniti od ńih, kada jih napastuju?

M. Oni mogu napastovati dobrih i zalih, da ne mogu dobiti nijednoga ni učiniti jim zlo, ako oni sami ne pristanu.

4. *U.* Kako diš, da ne mogu učiniti zlo, da[4] oni drugoč ulizu u tilesa ljudska i ubiju jih.

M. Ja hoću, da znaš, da djaval ne more ulisti u tilo človičasko; po ta put vidilo bi se, da človik jima dva duha, a človik ne more jimati drugi duh nego dušu svoju, ka jest stvorena od Boga. Da djaval ulize dobro kadgodir[5] u človika meju mezdru i kožu i muči ga vele zlo i čini ga govoriti po svojoj voli i kadgodir ga ubije. Da on ne more učiniti nijedno zlo duši, zač človik ‖ jest posvećen po svetom krstu po put, da[6] je L. 55[a]
posvećen jedan tempal uljem i krizmom.

5. *U.* Zač je Bog dopustil, da oni mogu tako moriti[7]?

M. Za dva razloga. Jedan jest, da ako bi djaval ne ulizal po put, kako sam ja rekal, človik ne bi veroval, da iest nijedan[8], i ne verujući on bi zgriševal veće nego čini. Drugi jest, da človik jest plaćen veće visoko cića ńih mučenja i za zlo, ko oni čine tilom ljudskim. I on, komu ga čine[9], veće visoko iest zadovoljen, nego[10] drugoč kigodir gospodin zemaljski čini mnogo dari jednomu vitezu svomu, kad on zna, da on jest pritrpil muku za ńega.

---

[4] = jer. — [5] Za tal. ben talvolta. — [6] Mjesto *kako.* — [7] Mjesto *mučiti.* — [8] Mjesto *nitko* (t. j. ništa). — [9] Izostavljeno *veće.* — [10] Pogrešno *nego* mjesto *jer* prema tal. & colui a chi piu ne fanno piu altamente e meritato: *che* talvolta un signor terreno fa gran doni ... —

(2.) Di. *(Pitanje izostavljeno.)*

Ma. Non se Dio non gli da tal potesta contra quegli che temptano.

3. *Di.* Possonsi difendere gl'huomini dalloro quando loro gli temptano?

Ma. Loro possano temptare gli buoni & gli captivi ma loro non possano vincere alcuno ne fargli male se loro medesimi nol consentano.

4. *Di.* Come di' tu che non possono far male che loro talvolta entrano nelli corpi degl'huomini & si gli uccidano?

Ma. Io voglio che tu sappi che il demonio non puo entrare nel corpo dell'huomo: a questo modo parrebbe che l'huomo havessi due spiriti & l'huomo non puo havere altro spirito che l'anima sua la quale e creata da Dio: ma il demonio entra ben talvolta nell'huomo tra pelle & pelle & tormentagli malamente & fagli favellare a sua volonta & talvolta l'uccide: ma lui non puo fare alcuno male all'anima: perche l'huomo e sacrato per lo sancto baptesimo a modo ch'e sacrato un tempio d'olio & di cresima.

5. *Di.* Perche ha Idio concesso che loro possino cosi tormentare?

Ma. Per due cagioni l'una si e che se 'l demonio non entrassi pel modo ch'io t'ho decto l'huomo non crederebbe che ne fussi nessuno & non credendo lui peccherebbe piu che non fa. L'altra si e che l'huomo n' e meritato piu altamente per lo loro tormentare. Et pel male che loro fanno a corpi degl'huomini & colui a chi piu ne fanno piu altamente e meritato: che talvolta un signor terreno fa gran doni a uno suo cavaliere: quando lui sa che lui ha sostenuto pena per lui.

6. *U.* Ko obličje prime djaval, kad on hoće druzih prihiniti?

M. Nigda od muža, a nigda od žene, ali od živine, ali kako on hoće.

7. *U.* Da od česa vazimje tilo?

M. Od ajera, ki je od miseca od zdola.

8. *U.* Zač se ne stafjaju oni narugati se druzimi tilom, kako si ti rekal?

M. Za dvi riči. Jedna jest po ńih, ako[11] ne znaju riči, ke jimaju
L. 55b dojti. Druga jest, jere || ne mogu uhititi ni prominiti nijedno tilo, ako Bog prvo ńim ne dopusti.

[11] Pogrešno mjesto: *Jedna jest, jere oni ne znaju* prema *perche loro si non sanno.*

LIII.

1. *U.* Prudi li človiku toliko koliko dobro činiti stojeći u grihu?

M. Dobro ne more poginuti, da toliko koliko človik jest u grihu smrtnomu, on nigdar ne bi mogal jimati raj, ako bi on u ńem umrl. Da za dobro, ko on čini, Bog mu vraća ono dostojanstvo, da ga on čuva od mnogo pogibli, čineći človik almuštvo i ostala dobra, ka se čine za ńegovu ljubaf.

2. *U.* Ako se človik vrne na pokoru, jesu li zgibla ona dobra, ka učini stojeći u smrtnom grihu?

[1] Naopako za tal. *altrimenti no* (= inače ne), koje je prevodilac čitao kao *altri mentino.* —

6. *Di.* Che forma piglia il diavolo quando lui vuol ingannare altri?
Ma. Talvolta d'huomo o di femina o di bestia o come lui vuole.

7. *Di.* Ma di che pigliano corpo?
Ma. Dell'aere che e dalla luna in giuso.

8. *Di.* Perche non si mettano loro a beffare altri col corpo che tu hai decto?
Ma. Per due cose: l'una si e perche loro si non sanno le cose che debbano venire. L'altra si e che non possano pigliare ne contraffare alcuno corpo se Dio prima non gliele consente.

LIII.

1. *Discepolo.* Vale all'huomo tanto ben fare stando in peccato?
Ma. Lo bene non si puo perdere. Ma tanto quanto l'huomo e in peccato mortale lui non potrebbe mai havere paradiso se lui morissi in quello: ma del bene che lui fa Dio gli rende questo merito: che lui lo guarda da molti pericoli: faccendo l'huomo limosine & altri beni che si fanno per suo amore.

2. *Di.* Se l'huomo torna a penitentia sono perduti quegli beni che lui fece stando in peccato mortale?

M. Ja sam ti rekal, da nisu pogibli, da Bog vrati mu onako, kako sam ti ja rekal, a ostali lažu[1], ni nigdar mogu prioživiti[2] na spasenje duše svoje. Uzrok jest of, jerbo oni nigdar ne biše živi.

3. *U.* Ča prudi mazanje svetoga ulja nemoćni‖kom? L. 56a

M. Prudi, da grisi[3], ki človik jest dobro ispovidal, ki se čine da(n) za dnem, ni opet ńih ni počel činiti po spovidi, i jošće mali grisi prostilni sfi jesu prošćeni po tom svetom pomazanju. Da ako človik ni dobro spovidal svoji grisi ni da se je skrušil, to pomazanje ništar ńemu ne prudi, da udi mu još kruće.

4. *U.* Ča prudi pokora napokońi[4] konac?

M. Oni, ki produže do smrti za spovidati se od ńihovih grihof, kako govori sveti Petar[5] i Agustin, oni ne ostafjaju grisi, da grisi ńih ostafjaju, jerbo oni jih nete veće za ńh službenikof. Gdi[6] nitkor nima čekati do onoga napokońega dne, konca i hipa, jerbo jest mnogo pogibelan i sumńif, i malo jih jest onih, ki se mogu dobro pokajati u pošastju od smrti; zač tad jest toliko zlo tilu, da mnogo krat se izgubi pamet od pokajanja i spomenutje. I zato reče Pismo: »Bdite i stoite na molitvah, zač ne znate dan ni jošće ‖ uru od smrti.« Da jimaju pak oni[7], ki se na on L. 56b hip kaju za skrušenje[8] ńihova vlastitoga srca, da[9] mogu najti mnogo milosrdje na smrti, kako najde razboinik na križu, i jerbo jest pisano, da vazda, kada grišnik vrati se na pokoru i uzdahne zvrhu grihof svojih, on će najti milosrdje od Boga.

---

[2] Za tal. revivificare. — [3] = ak. pl. — [4] Mjesto na *napokoń*. — [5] tal. tekst samo *s. Augustino* — [6] Za tal. onde. — [7] Pogrešno mjesto: Da *ima jih* ... — [8] Mjesto instr. — [9] Ne pristaje veznik *da*. —

Ma. Io t'ho decto che non sono perduti che Dio gliene rende merito secondo ch'io t'ho decto: & altrimenti no. Ne non possono mai revivificare a salute dell' anima sua: la cagione si e questa che loro non furono mai vivi.

3. *Di.* Che giova l'untione dell'olio sancto agl'infermi?

Ma. E' giova che gli peccati che l'huomo ha bene confessati: gli quali si fanno di di in di: ne non gli ha piu ricominciati dopo la confessione & etiandio gli peccati veniali tutti sono perdonati per questa sancta unctione: ma se l'huomo non ha bene confessati gli suoi peccati: ne non e contrito questa unctione non gli giova niente: anco gli nuoce fortemente.

4. *Di.* Che giova la penitentia nella extrema fine?

Ma. Quegli che prolungano fino alla morte a confessare e loro peccati: secondo che dice sancto Augustino loro non lassano e peccati: ma gli peccati lasciano loro perche loro non gli vogliano piu per loro servidori. Onde nessuno non si debba indugiare mai a quello extremo punto perche gli e troppo pericoloso & dubioso. Et pochi sono quegli che si possino bene pentire nel passo della morte: perche gli e tanto il male del corpo che molte volte si perde la memoria del pentire: & pero disse la scriptura. Vegliate & state in oratione: peroche voi non sapete el di ne anco l'hora della morte: ma hanno poi quegli che a quel punto si pentano per contritione delloro proprio core: si possano ritrovare molta misericordia alla morte: si come trovo lo ladro in su la croce: & perche gli e scripto che ogni volta che il peccatore tornera a penitentia & piagnera gli suoi peccati lui troverra misericordia da Dio.

LIV.

1. *U.* Smrt zač se zove smrt?

M. Jerbo ona jest zvana[1], i još zove se smrt, zač Adam ugrize jabuku, po koj vas narod človičaski podloži ńoj. I jesu tri vrste od smrti. Jedna jest od naravi, kako ona od dičice, druga jest gorka, ka jest ona mladih, treta jest naturala, a to jest ona od starih muži.

2. *U.* Bud da grisi ljudski jesu prošćeni po svetom kršćenju, i da smrt jest muka od griha, zač Bog dopušća, da obrani jesu osujeni[2] po kršćenju?

M. Tako izabrani jesu rojeni od struke Adamove kako i ostali, ‖
L. 56a bis i zato nimaju pobignuti, da nisu osujeni[3], ča jest od smrti tilesne. Druga jest, da ako bi bil Bog naredil, da tudje človik umre po kršćenju, ljudi ne bi se činili kršćevati za ljubaf Božju, da dobro[4] za ne umriti. I tako se nigdar ne bi odkupilo dobro nebesko, ko zgibe po Adamu.

3. *U.* Jesu li prošćeni grisi zlih ljudi po svetom krstu?

M. Da dobro; da po tom toga hote se vrnuti u ono jisto stanje, u kom jim jesu bili prošćeni, i u ono vazda se priobraćaju[5].

---

[1] Pogrešno: prevodilac je *amara* čitao kao *chiamata.* — [2] Ovdje glagol *osujeni* stoji pogrešno; pogrešan je i tal. tekst, u kome je lat. (Eluc. 1155): Cum peccata in baptismate dimittantur, et cum mors sit poena peccati, cur permittitur post baptisma etiam electis *dominari?* (t. j. zašto se dopušta, da smrt ima vlast i nad izabranim po krštenju) krivo čitano *electos damnari* i prema tome i krivo prevedeno: ... perche permette Idio che gli *electi sieno dannati dopo* el batesimo. — [3] Pogrešno; v. bilj. 2. — [4] Dovoljno samo *da* (= nego). — [5] Pogrešno zajedno s tal. tekstom prema lat. (Eluc. 1155): Dimittuntur; sed *cum* ipsi post in eadem peccata relabuntur, quae dimissa erant, etiam in eos relabuntur et revolventur. —

LIV.

1. *Discepolo.* Li morte perche si chiama morte?

Ma. Perche ella e amara: & anco si chiama morte perche Adam morse el pomo per lo quale noi fumo tutti morti. Et sono tre maniere di morte: cioe di natura: si come quella de fanciullini: l'altra e acerba cioe quella de giovani. L'altra si e naturale & questa si e quella de vecchi huomini.

2. *Di.* Conciosiacosa che gli peccati degl'huomini sieno perdonati per lo sancto baptesimo: & che la morte sia pena de peccati: perche permette Idio che gli electi sieno dannati dopo el batesimo?

Ma. Cosi sono nati gli electi della schiatta di Adam come gli altri: & pero non debbano scampare che non sieno dannati: cioe di morte corporale. L'altra si e che se Dio havesse ordinato che l'huomo morisse incontinente dopo il baptesimo gl'huomini non si farebbono baptezare per amore di Dio ma si per non morire: & cosi non si recuperebbe mai el bene celestiale el quale fu perduto per Adam.

3. *Di.* Sono perdonati gli peccati degli captivi huomini per lo sancto baptesimo?

Ma. Si bene: Ma dopo quello gli ritorneranno in quegli medesimi che gli erano stati perdonati: & in quegli sempre si rivolgano.

4. *U.* Pokle Bog zna, da ńim tribuje zgrišević, zač jih on dopušća dojti na milost od svetoga kršćenja i na ostala posvećenja od svete crikve?

M. Za dva razloga. Jedan jest za slobodni razbor, pokle ga Bog poda človiku, on ga potom nigdar ne hti ńemu uzeti. Druga[6] jest jošće, zač[7] sveti ljudi umiraju[8] za pritegnuti grišnikof na milosrdje za[9] ńih dobre prilike.

[6] Mjesto *drugi* (t. j. razlog). — [7] Pogrešno; mjesto *da*. — [8] Pogrešno; prevodilac je tal. *meritino* (= zaslužuju) čitao kao *muoiono* (= umiru). — [9] Pogrešno *za* mjesto instr. (ispor. lat. Eluc. 1156; ut trahant eos *exemplo).*

LV.

1. *U.* Pokle dobro se čini toliko lahko, kako zlo, a človik poznaje prud od jednoga[1] i od drugoga, ‖ zač svaki človik ne čini dobro? L. 56b bis

M. Jerbo[2] zlo čini lagle nego dobro. Pisano jest, da je širok on put, ki peļa človika na smrt, a on tiskan jest, ki ga vodi na život. I Isukrst reče: »Jaram moj jest lagahat[3] i ugodan, i brime moje jest lahko[4].« Da ova se besida razumi za blaženi ljudi, ki jesu postafļeni na službu Božju, kako da bi on rekal: »Ako vam se ne grusti služit', ča vam zapovidam, zač je lahko, i trud je lagahat na priču[5] velikoga dobra, ko vi hoćete jimati!« I znaj, da Bog nenavidi sfih onih, ki ne ulaze u službu, kako da bi on rekal: »Hodite mi služiti i ne opirajte se, jerbo ja hoću vam dati milost,

[1] Tako je dobro; u tal. pogrešno *dell'huomo* mjesto *dell'uno*. — [2] Izostavljeno se. — [3] U rkp. griješkom *ragahat*. — [4] U rkp. griješkom *rahko*. — [5] = prema. —

4. *Di.* Poiche Dio sa che gli conviene peccare: perche gli lascia lui venire alla gratia del sancto baptesimo & degli altri sancti sacramenti della sancta chiesa?

Ma. Per due ragione. L'una si e per lo libero arbitrio. Poiche Dio lo dette all'huomo lui dipoi non gliele volse mai torre. L'altra si e questa peroche gli sancti huomini meritino per tirare gli peccatori a misericordia per gli loro buoni exempli.

LV.

1. *Discepolo.* Da poi ch'el bene si fa cosi leggiermente come el male & l'huomo conosce il fructo dell'huomo[1] & dell'altro: perche non fa ciascuno huomo bene?

Ma. Perche il male si fa piu legiermente che il bene: gli e scripto che gli e larga quella via che mena l'huomo alla morte. Et stretta e quella che lo mena alla vita; Et Christo disse el giogo mio si e leggieri & suave: & il carico si e leggieri. Ma questa parola s'intende per gli benedecti huomini che sono posti servitio di Dio: quasi come se lui dicessi: non vi rincresca di servire cioe vi comando imperoche gli e leggieri & la fatica si e facile rispecto al gran bene che voi harete. Et sapi che Dio ha in odio tutti quegli che non entrano a servirlo:

[1] Pogrešno mjesto *uno*.

da ga[6] hoćete dobrovoljno učiniti.« Gdi[7] znaj, da sfe riči, ke se dobrovoljno čine, jesu lahke.

2. *U.* Zač človik čini brže zlo nego dobro i zna, da od dobra činenja on će jimiti dobro, a od zla činenja on će jimiti zlo?

M. To se zgaja cića narava[8], ki jest zrušen, i dajem ti ovu priliku: Kada nemoćniku pride šmak[9] od jedne riči za napuniti svoju volu.[10] I tako
L. 57[a] se človik naslajuje u || hude riči[11], a ne u dobre, jerbo naraf jest zrušen, kako sam ti rekal zgora.

---

[6] Mjesto *to.* — [7] Po tal. onde. — [8] rkp. *naravi.* — [9] Za tal. *uoglia* 'želja'. — [10] Pogrešno; izostavljen prijevod riječi: (d'una cosa) contraria e la vuole pure essendo ella vietata dal medico, & questo fa (per empiere el suo volere). — [11] Pogrešno za tal. alle captive *conscientie.*

LVI.

1. *U.* Zač ne hti Bog, da človik zna svoj konac?

M. Človik nima pitati od onoga, ča ne tribuje znati, jerbo ono, ča Bog čini, jest dobro i s razlogom, ni još nisi ni ti toliko mudar, da to razumiš, ni ja nisam toliko znal, da bih ti umil reći. Da po našem razuminju hoću ti reći ono, ča ja znam po rečenju mudrih. Ako bi človik znal svoj konac, on bi krzmal za kajati se do napokońega dne života svoga, znajući, da Bog jest milosrdan po svaki put. Gdi[1] mnozi bi se našli prihińeni, ki bi mnili, da jimaju pokajanje, i ne bi ga mogli jimati, jer človik, ki dugo čini zlo, ni uzmožno, da on more jimati na konac svoj toliko pokajanje,

---

[1] Po tal. onde. —

---

quasi come se lui dicessi: venitemi a servire & non vi ritenete che vi daro gratia che voi lo farete volentieri: onde sappi che tutte le cose che si fanno volentieri sono leggieri.

2. *Di.* Che fa l'huomo piu presto il male che'l bene: & sa che del ben fare lui hara bene: & del mal fare lui hara male?

Ma. Questo adviene per la natura che e corropta: & si te ne do questo exemplo: quando allo infermo vien voglia d'una cosa contraria e la vole pure essendo ella vietata dal medico: & questo fa per empiere el suo volere. Et cosi l'huomo si dilecta alle captive conscientie & non alle buone perche la natura e corropta si come t'ho disopra decto.

LVI.

1. *Discepolo.* Perche non volse Dio che l'huomo sapessi la sua fine?

Ma. L'huomo non debbe domandare di quello che non si conviene di sapere: che cio che Dio fa si e buono & ragionevole: ne anco tu non sei si savio che tu lo intendessi: ne io non ho saputo tanto che io te lo sapessi dire: ma secondo il nostro intendimento si te ne diro quello che io ne so per gli decti delli savi. Se l'huomo sapessi la sua fine: lui si induggerebbe a pentire fino all'ultimo di della vita sua: sappiendo che Dio e misericordioso tuttavia. Onde molti se ne troverrebbono ingannati che crederebbono havere pentimento & non lo potrebbono havere che l'huomo che fa lungamente male impossibile e che lui possa havere alla fine

da jest ńemu dosta. I človik jest toliko na priliku Božju i na obličje Božje, kako sam ti ja rekal, tako da bi bila rič čudna i mnogo zla, da človik č'ni zlo po sfe vrime života svoga, dokle se obrati, i činilo || bi se, da to obra- L. 57b
ćenje bude za strah, a ne za ļubaf. A mi jesmo držani dobro činiti po sfe vrime i ļubiti Isukrsta više sfih riči, jerbo on toliko ļubi nas, da on prija smrt za dati na(m) život. I od toga bi se mogli reći mnozi razlozi, da[2] ti budu ti dosta.

2. *U.* Zač reče Bog: Tko zgriši u Duh sveti, neće mu biti prošćeno na ovom svitu ni na drugom?

M. Ti jimaš znati, da sfi grisi, ki se jesu[3] sprot Bogu i sprot ńegovoj zapovidi, i sfi mogu biti prošćeni onim, ki se budu htiti pokajati. Da Duh jest on, ki obada srce grišnikovo i č'ni, da opomene svoj grih, da on bude znati vratiti se na pokoru. Da človik ne prima ono skušen'e[4], da prvo zatvara od srca oči i vazda daje krzmanje na pokoru. Gdi[5] človik, ki se ne obrati po Duhu svetu, on umre u grihu, i jima znati, da mu nigdar ni prosto na ovom svitu ni na drugom.

---

[2] = al. — [3] Mjesto ki *se čine.* — [4] Prepisivačkom griješkom mjesto *skruše-nje* prema tal. compunctione. — [5] Po tal. onde.

LVII.

1. *U.* Kada žena Kananiska moļaše našega Gospodina, da joj ozdravi hćer svoju[1], ka biše indjavolana, a on odgovori i reče: »Ja nisam poslan

---

[1] Mjesto »ńe« (t. j. njezinu kćer. —

---

sua tanto pentimento che gli basti: & l'huomo si e tanto alla imagine & alla similitudine di Dio secondo che io t'ho decto siche sarebbe strana cosa & molto cattiva che l'huomo facesse male tutto il tempo della vita sua & alla fine si convertissi: e parrebbe che quello convertire fussi per paura & non per amore. Et noi siamo tenuti di far bene per tutto il tempo & d'amare Christo sopra tutte le cose perche lui amo tanto noi che lui riceve morte per darci vita. Et di questo molte ragione se ne potrebono dire: ma questa(!) ti bastino.

2. *Di.* Perche disse Idio chi pechera nello spirito sancto e' non gli sara perdonato in questo mondo ne nell'altro?

Ma. Tu debbi sapere che tutti gli peccati che si fanno sono contro a Dio & contro il suo comandamento & tutti possano essere perdonati a chi si vuol pentire: ma lo spirito si e quello che pugne il cuore del peccatore & fa gli rimembrare il suo peccato perche lui torni a penitentia: ma l'huomo non riceve quella compunctione anco serra gli occhi del cuore & sempre da indugio alla penitentia: onde l'huomo che non si converte per spirito sancto & muore nel peccato: lui debba sapere che mai non gli e perdonato in questo mondo ne in nell'altro.

LVII.

1. *Discepolo.* Quando la femina chananea pregava lo nostro signore che gli sanasse la figliola sua che era indemoniata: & lui rispose disse io non son man-

L. 58a nego k ofcan, ke su || zgible od kuće izraelske«, zač on ne reče ovako: da on ne dojde spasti sfi narodi?

M. Dobro dojde, da toliko jest reći *kuću izraelsku* koliko *kuću Božju*, kako da bi rekal: »Ja nisam došal nego za onih, ki ginihu u kući Božjoj«, ča jest od ńegova kraļefstva[2]. A narod kananejski ne verovaše Boga, da verovahu idole nime i gluhe, i puk židofski, ki biše velik, verovaše u jednoga jistinoga Boga. Zatobo reče za onih, ki ginihu od kraļefstva ńegova, da nijedan ne mogaše učiniti toliko dobra, da pojde u raj do te dobe, dokle Isukrst ne umri na križu. I kada učenici rekoše: »Ta žena li zove nas za zdrafje ńere svoje«, a Isukrst odgovori i reče: »Ni dobro uzimati kruh sinovom i dati ga psom!« I žena odgovori: »Mnogokrat psići jimaju mrvic, ke padaju od stola gospodinova.« Kako da bi ona rekla: »Dobro, bila sam od onoga zaloga kananejskoga roda, i ja sam sama bila psica po veri i po dilih, i zato ja hoću jure verovati u te, da ti jesi on ujisto, od koga proroci jesu prorokovali, i po tebi se jima shraniti
L. 58b svit. Gdi ia molim tebe, da se ne otimļeš ozdraviti ńer || moju, jerbo ju ti moreš dobro lahko ozdraviti.« I Isukrst govori i reče: »Ženo, vera tvoja jest velika; budi, kako hoć.« I tudje bi zdrava ńi ńe. Zato veliko pokripļenje mogu jimiti sfi grišnici, ki se hote shraniti; jerbo Isukrst kaže onih, kih[3] vazda prima i zdrafļa grišnika, listo da on vrati se k ńemu. I ta ńi ne zlamenuje drugo nego dušu, zač, kad ona jest u grihu, jest ohudobļena, obdjafļena[4], i tako, kako se ona vrne ka Isukrstu, dojde zdrava.

---

[2] T. j. u kući njegova kraljevstva. — [3] Pogrešno prema tal. che Christo monstra qui che (= jer Krist pokazuje ovdje, da). — [4] U tal. tekstu za oboje samo *indemoniata.*

---

dato se non alle pecore che perirno della casa d'isdrahel: perche disse lui cosi non venne lui per salvare ogni gente?

Ma. Si venne bene ma tanto e a dir la casa d'isdrahel quanto la casa di Dio quasi come se lui dicessi io non sono venuto se non per coloro che perivano nella casa di Dio cioe del suo regno. Et la gente chananea non credevano in Dio anco credevano in ydoli muti & sordi: & il populo: iudaico ch'era grande credeva in uno Dio vivo & vero: si che pero disse per quegli che perivano del regno suo che nessuno non poteva fare tanto bene che andassi in paradiso infino a tanto che Christo non fu morto in su la croce. Et quando e discepoli dissono questa femina pur vi chiama che saniate la figluola sua: & Christo rispose & disse: e' non e bene a torre il pane de figluoli & darlo alli cani. Et la femina rispose molte volte gli cucciuoli hanno de minuzoli che caggiono dalla mensa del signore: quasi come ella dicessi bene sono stata di quella genite captiva di Cananea: & io medesima sono stata cagna per fede & per opera. Ma io voglio horamai credere in te che tui sei veramente colui di chi gli propheti hanno prophetizato & per te si debba salvare il mondo: onde io ti priego che tu non rifiuti di guarire la mia figluola perche tu la puoi ben guarire leggiermente. Et Christo rispose & disse. Femina la fede tua si e grande. Sia come tu vuoi: & incontinente fu guarita la sua figluola. Si che grande conforto possano havere tutti gli peccatori che si vogliano salvare. Che Christo monstra qui che sempre lui riceve & sana lo peccatore purche lui torni allui. Et questa figluola non significa altro che l'anima. Che quando ella e nello peccato si e indemoniata: cosi come ella ritorna a Christo si e facta sana.

LVIII.

1. *U.* Dobrim ļudem udi li, od ke smrti umiraju i po ki put?

M. Ne, nišće; jerbo dobri ļudi vazda misle od smrti, zač u svako vrime jesu u dobru stanju, i tako protifno zli ļudi, po ki put[1], oni zlo umiraju. I jošće smrt od redofnikof, ako su dobri i dobro spovidani i skrušeni, ńihova smrt jest vridna prid licem Gospodinovim i prid Bogom. I pisano jest, da od kegodir smrti umiraju pravedni ļudi, ńihovu prafdu nigdar ne gube, i ńih dobra dila jesu vazda š ńimi. Jošće jimaju drugo ‖ L.59a dobro, da ako oni učine tvrdu smrt, za onu žestočinu jesu ńim prosti grisi, ki učiniše. To se razumi za dobrih, kad oni čine zlu smrt[2].

2. *U.* Sad mi odgovori od smrti zlih ļudi, ako oni jimaju ki prud, kad se oni upadu u nemoć dugo vrime prid smrtju svojom.

M. Ne; jerbo jest pisano, da zal človik komgodir smrtju umira, vazda jest zla i huda i nagla, jerbo ne misle dobro na ńih smrti. Da ako bi se oni pokarali[3] od svojih grihof, smrt ńihova ne bi bila huda, da bila bi dobra i vridna.

---

[1] Izostavljeno *umiraju.* — [2] = umiru zlom smrću. — [3] Možda mjesto *pokajali*

LIX.

1. *U.* Ako udi svetim ļudem, ako oni nisu pokopani u mistu posvećenu, kako hoće sveta crikva?

LVIII.

1. *Discepolo.* Nuoce agl'huomini buoni di quale morte loro si muoiano & per che modo?

Ma. Non niente che li buoni huomini pensano sempre alla morte: perche da ogni hora sono in buono stato: & cosi per contrario: gli captivi huomini che modo loro si muoiano: muoiano male. Et anco la morte de religiosi se sono buoni & bene confessi & contriti la loro morte e pretiosa nel conspecto del signore Dio: & si e scripto che di qualunque morte si muoiano li giusti huomini: la loro giustitia non perdano mai & le loro buone opere sono sempre con loro. & anco hanno altro bene: che se loro fanno aspra morte: per quella aspreza e lor perdonati gli peccati che feciono: questo s'intende per gli buoni quando loro fanno mala morte.

2. *Di.* Hora mi rispondi della morte delli cattivi huomini se loro hanno alcuno profecto quando loro cagiono in infirmita lungamente inanzi al suo morire?

Ma. No perche gli e scripto che il male huomo di qualunche morte si muoia sempre e captiva & pessima & subitanea perche non pensano bene alla loro morte: ma se loro si emendassino de loro peccati la sua morte non sarebbe pessima: ma sarebbe buona & pretiosa.

LIX.

1. *Discepolo.* Nuoce agli sancti huomini se loro non sono sepelliti in luogo sacrato: come vuole la sancta chiesa?

M. Ne, nišće; jerbo vas of svit jest tempal našega Gospodina, ki bi posvećen i blagoslovļen ńegovom svetom krĺju. I ako jest rič[1], da sveti ļudi jesu pokopani ali na poļu, ali u gaju, ali gdigodir da jesu vrženi, ali
L. 59[b] dani zvirjem ali zmajom, vazda oni u svaki ‖ hip jesu prijati od svete crikve, ka jest razdiļena po sfih stranah.

2. *U.* Jimaju li oni ku korist, ako jesu pokopani u mistu posvećenu i blagoslofļenu?

M. Mista jesu posvećena po ļudih, nisu posvećena po mistih. Da oni, ki jesu u mukah od purgatorija, ako su pokopani po svetih ļudi[2], mnogo prudi ńim, jerbo mole Boga za ńih. I još ńim prudi, zač ńih svojad i prijateļi[3] gredu pohoditi sfetu crik⟨v⟩u i vide ńih grobe i mole Boga za ńih.

[1] Prema tal. *cosa*, možda mjesto *caso*. — [2] Pogrešno mjesto *sa svetimi ljudi* prema tal. *con gli sancti huomini*. — [3] U rkp. prepisivačkom grješkom *prijateļe*.

LX.

1. *U.* Sada mi reci, prudi li grišnikom i zlim ļudem, ako oni jesu pokopani u mistu posvećenu?

M. Ne, nišće, da još ńim kruto udi. I od toga kruto[1] mi nahodimo pisano, da kad zali jesu pokopani z dobrimi, djaval doide i vrže ona tilesa iz jednoga mista u drugo i čini mnogo razdrtja. I to govori sveti Augustin[2] i ostali sveti.

2. *U.* Dobri meštre, Bog po milosrdju svomu produži tebe i čuvaj tebe od svakoga zla i združi tebe Isukrst od desne strane ka mešćanom od grada nebeskoga. ‖

[1] Nepotrebno *kruto*. — [2] U tal. *Gregorio*.

Ma. Non niente, che tutto questo mondo e tempio del nostro signore: el quale fu sanctificato & benedecto del suo sangue pretioso. Et se cosa e che gli sancti huomini sieno sepelliti o in campo o in bosco o in qualunche sieno gittati o dati a bestie: o a serpenti sempre tuttavia loro sono ricevuti dalla sancta chiesa la quale e sparta per tutte le parte.

2. *Di.* Ma hanno loro alcuno profecto se sono sepelliti in luogo sacrato & benedecto?

Ma. Li luoghi son sanctificati per gli sancti huomini: ma gl'huomini non sono santificati per li luoghi. Ma se quegli che sono nelle pene del purgatorio sono sepelliti con gli sancti huomini molto giova alloro perche priegano Idio per loro: et anco gli giova: perche li loro parenti et amici vanno a visitare la sancta chiesa: et veghano gli loro sepolcri et priegano Dio per loro.

LX.

1. *Discepolo.* Aora mi di' giova agli peccatori huomini et captivi se loro sono sepelliti in luogo sacrato?

Ma. Non niente anco gli nuoce fortemente. Et di questo noi troviamo scripto che quando gli captivi sono sepelliti con gli buoni el diavolo viene et gitta quegli corpi d'uno luogo in un altro et fanne molti strati: et questo dice sancto Gregorio et gli altri sancti.

2. *Di.* Buono maestro Dio per la sua pieta si ti dilunghi et guarditi da ogni male: et si t'acompagni Christo dal lato diritto agli ciptadini della cipta celestiale.

Amen.

OFDI POČIŃU TRETE KŃIGE

LXI.

1. *U.* Mnogo dobro me[1] ti jesi shranil dušu moju dobrim spasenjem[2], L. 60a
da jošće molim, da ti razumiš moja pričanja[3] i da mi odgovoriš na ono,
ča te opitam.

M. Reci, ča t je drago. Ja ću ti odgovoriti po onom malu umitelstvu, ko mi je Bog zajal.

2. *U.* Ja hoću, da mi ti rečeš, ča jest od ludi pravednih, kad oni umru i odajdu od ovoga svita.

M. Kako kad jedan velik kral pela nevesticu svoju s velikim tovarištvom vitezof u kuću svoju i šale prid ńim[4] velika petja i velika veselja, tako, duša sveta človika kada se dili od svoga tila umrfšega, dojde anjel, ki ju čuva u boju od ovoga svita i vodi sobom tovarištvo od anjelof, i nose skupa dušu, ka jest nevestica našega Gospodina, ka jest zneta po ńih van iz tamnice od puti, i nose ju s velikim petje(m) i s velikim ve‖se- L. 60b
ljem i s velikom radostju i s ugodnim zukom u raj.

3. *U.* Ta raj je li misto tilesno ali duhofno?

M. Jest duhofno, jerbo dusi ne mogu pribivati u mistu tilesnom. Da jesu duhofna pribivanja ondi, gdi stanuju sveti ludi i svete žene, i ondi

---

[1] Možda mjesto *mi.* — [2] Prevodilac je imao ili čitao *saluatione* mjesto *salutatione,* kako je u tal. tekstu. — [3] Za tal. questioni. — [4] Mjesto *sobom.* —

QUI COMINCIA EL TERZO LIBRO

LXI.

1. *Discepolo.* Molto hai bene salva l'anima mia di buone salutatione (!): ma ancora ti priego che tu intenda le mie questioni et che tu mi risponda di cio che ti domandero?

Ma. Di cio che ti piace io ti rispondero secondo quella poca scientia che Dio m'ha prestata.

2. *Di.* Io voglio che tu mi dica che e de' giusti huomini quando loro muoiano et passano di questa vita?

Ma. Cosi come un gran re mena la sposa sua con gran compagnia di cavaglieri alla sua casa: et manda dinanzi allui gran canti et gran sollazi. Cosi l'anima del sancto huomo quando ella si parte dal suo corpo mortale: viene l'angelo che la guarda nelle battaglie di questo mondo et si mena seco grande compagnia d'angeli et si ne portano insieme l'anima la quale e sposa del nostro signore la quale e tratta da loro fuori delle carcere della carne et si la portano con gran canti e con gran gioia et con gran sollazi e con suavi suoni nel celestiale paradiso di Christo.

3. *Di.* Questo paradiso e lui luogo corporale o spirituale?

Ma. Gli e spirituale che gli spiriti non possano conversare in luogo corporale. ma gli e una spirituale mansione li dove conversano gli sancti huomini

je naš Gospodin, i ondi ga vide lice s licem anjeli, arkanjeli, apustoli, mučenici[5] i dive i slava božastvena.

4. *U.* Duše pravednih ljudi umiju li tamo pojti[6]?

M. Toliko ureda kako duša pravedna človika pojde od ovoga svita umrfšega, tudje ona pojde u raj.

5. *U.* Kih ti zoveš pravednih?

M. Onih, ki čine zapovidi Božje i od svete crikve, i ki čine jošće veće, kako biše mučenici i dive.

6. *U.* Ko mučenje jest difstvo[7]?

M. Jest odvrženje od svita.

7. *U.* Jesu li sfe zapovidi za ńih[8]?

M. Ne, da jest jedan cvit[9] veće nego dobro, ko Bog jest daroval ńim. I zato oni, ki to čine, hote jimiti kraljefstvo nebesko, kako da bi ńim
L. 61a didina. Da ostali dobri ljudi stoje u ostalih pribi||vališći, zač jest pisano, da u kralefstvu nebeskomu mnoga pribivališća[9a]. Jošće jest jedan red praf-denih ljudi, ki jesu zvani dobri, da nisu svršeni, i jesu dobro pisani u knigah od života. I to jesu oni, ki jimaju pravedno općenje sa svoimi ženami, i kada odajdu od ovoga života, oni jesu poneseni u mnogo ugodno misto, i na sudńi dan oni hote biti u tovarištvu anjelskom. Jošće jest veće praf-denih ljudi, ča jesu oni, ki živu u dugoj pokori. Ti jesu kako sin, ki čini[10]

---

[5] Izostavljeno *ispovidnici.* — [6] Pogrešno; prevodilac je u tal. tekstu: *sono menate* (= vode li se tamo) čitao kao *sanno.* — [7] Pogrešno mjesto: Ča je mučenje i difstvo? (prema odgovoru u 5. pitanju). — [8] Pogrešno za tal. Sono loro commandamenti? (= jesu li to, t. j. »mučenje i difstvo«, zapovidi). — [9] Izostavljeno *ki je.* — [9a] Izostavljeno *jesu.* [10] U rkp. griješkom *nini.* —

---

et le sancte femine. Et li e lo nostro signore: et li vegghano a faccia a faccia gli angeli gli arcangeli gli apostoli gli martyri gli confessori & le vergine & tutta la gloria divina.

4. *Di.* L'anime de' giusti huomini sono menate la?

Ma. Si presto come l'anima del giusto huomo e passata di qusto mondo mortale incontinente ella e posata in paradiso.

5. *Di.* Quali appelli tu giusti?

Ma. Quegli che fanno li comandamenti di Dio & della sancta chiesa. Et che fanno ancora piu: si come furono gli martyri & le vergine.

6. *Di.* Che e martirio & virginita?

Ma. Gli e rennuntiamento del mondo.

7. *Di.* Sono loro comandamenti?

Ma. No anco e un fiore che e piu che bene: che Dio ha donato a loro. Et pero quegli che questo fanno si haranno el regno del cielo: cosi come se fussi sua heredita. Ma gli altri buoni huomini stanno in altre mansione imperoch'e scripto che nel regno del cielo si sono molte mansione: anco c'e un ordine di giusti huomini che sono chiamati buoni ma non son perfecti & sono bene scripti nel libro della vita: & questi sono quegli che hanno leale conversatione insieme con le loro femine si che quando passano di questa vita loro sono portati in molto dilectevole luogo & al di del giudicio loro saranno nella compagnia degli angeli: ancora c' e altri piu giusti huomini: cioe quegli che vivano in lunga penitentia: questi sono come lo figluolo che fa male el e dato a gente che l' batta cosi

zlo, ki jest dan ľuden, da ga biju. Tako djaflom jest dopušćeno od anjelof dobrih, da očiste ovih u ńih pokori. Li zato oni ne mogu učiniti zlo, nego koliko ńim jest dopušćeno od anjelof dobrih i toliko, koliko jesu bili ńih grisi.

8. *U.* Zgodi li se to[11] na ovom svitu ali u purgatoriju?

M. U purgatoriju. ‖

[11] Izostavljeno *njim.*

LXII. L.

1. *U.* U kom mistu jest purgatorij?

M. Ondi[1] pod zemlom jest jedno misto, ko jest svrhu pakla.

2. *U.* Ku rič more učiniti človik na ovom svitu, da onde bude oslobojen od ovih muk?

M. On more činiti almuštvo, činiti govoriti mise, i ostala dobra, ka se čine za ńih, i molitve, i te mnogo ńim prude. I znaj, da drugoč jesu oslobojeni u sedam dan i u trideset. I druzi jesu, ki nisu oslobojeni dugo vrime. Da sfi blizu[2] dne od suda hoćemo[3] biti postafľeni u skupšćinu anjelsku.

3. *U.* Zač oni jesu oslobojeni u sedam dan i u trideset veće nego u ostali dni?

M. Ti znaš, da tri i četiri čini sedam. Po trih mi jimamo razumiti verovanje svetoga Trojstva, i po četirih jimamo razumiti, da človik jest

[1] Mjesto *on.* — [2] Pogrešno za tal. apresso, koje tu znači »áoslije«. — [3] Pogrešno mj. hote. —

agli demonii e permesso dagli angeli sancti che purghino questi nella sua penitentia: ma loro non possano percio fare male se non quanto gli e permesso dagli angeli buoni & tanto quanto sono stati li loro peccati.

8. *Di.* Adviene questo alloro in questo mondo o in purgatorio?

Ma. Pur in purgatorio.

LXII.

1. *Discepolo:* In qual luogo e lo purgatorio?

Ma. Gli e sotto terra & e uno luogo che e disopra dall'inferno.

2. *Di.* Che cosa puo fare l'huomo in questo mondo acioche lui sia liberato da queste pene?

Ma. Lui puo fare limosine: fare dir messe & oratione & questo giova molto alloro & altri beni che per loro si fanno. Et sappi che talvolta sono liberati in septe di & in trenta & tali ne sono che non sono liberati per gran tempo. Ma tutti apresso il di del giudicio saranno messi nel consortio degli angeli.

3. *Di.* Perche sono loro liberati in septe di & in trenta piu che in altri?

Ma. Tu sai che tre & quattro fa septe per tre noi dobbiamo intendere la credentia della sancta trinita. Et per quattro dobbiamo intendere l'huomo che e facto de quattro elementi. Et l'anima si a tre nature: che ella e ragionevole:

učińen od četirih elementof. I duša jima tri naravi, da on jest s razlogom[4], srditostju i s pohotju[5]. I of svit vas jest naślidovan[6] po tečenju sedmerih
L. 62a dan. I zato človiku || sedam dan jest.[7] Sfe ono, ča duša jest zlo učinila u tih trih riči, ke su jimenovane, po človičastvu od tila[8], u veri od svetoga Trojstva ńemu[8a] jest prošćeno.

4. *U.* Kako duša zgrišuje u ovom i[9] u tih riči?

M. Duša jest razložna, tako da ona zgriši kadgodir čineći protiva razlogu za kugodir korist od tila. I jošće jest srdita, a[10] da jima jimati srditost od grihof, kih ona jest učinila za tilo svoje, i ona nima tako dospino[11], kako jimala bi jimiti. Jošće jest pohotna, da bude poželina na kraļefstvo Božje[12] zvrhu sfih riči, a ona pohoti kadgodir veće riči zemaļske. Gdi[13] jerbo duša zgrišuje u tih trih riči, ke jesu protiva veri svetoga Trojstva i protiva sedmim darom Duha svetoga, kih prija duša na krstu, zato po sedmodanici, ka se čini za mrtvoga, u veri od sedam dari Duha svetoga jest prošćeno. Broj od trideset dan čini se u tri i od deset, i tri krat deset jest trideset. Po trih jimamo razumiti zakon novi i po desetih jimamo
L. 62b || razumiti deset zapovidi od zakona. I po trideset dan čine se sfi miseci od godišća, i zato se čini trideset za mrtvoga, i da duša bude očišćena od svega, ča ona jima[14] u zapovdih od zakona, i tako u sfih miseci od godišća.

---

[4] Mjesto jer *ona* (t. j. duša). — [5] Pridjevi: *ragionevole, irascibile* i *concupiscibile*, prevedeni pridjevima u 4. pitanju, ovdje su nezgodno prevedeni instrumentalom sa *sa*. — [6] Nejasno za tal. si e guidato (lat. Eluc. 1158 volvitur). — [7] Nejasno za tal. & pero fa l'huomo la septimana. — [8] Nejasno prema tal. per la qualita del suo corpo. — [8a] Mjesto *njoj*. — [9] Riječi *u ovom i* nepotrebne. — [10] Nepotrebno *a*. — [11] = potpůno; misli se »srditost od grihof«. — [12] Neobično za tal. che ella *debba desiderare el regno di Dio*. — [13] Za tal. onde. — [14] Pogrešno za tal. che ella *ha disubidito* (= što nije poslušala), gdje je prevedeno samo *ha*.

---

irascibile & concupiscibile. Et questo mondo tutto si e guidato per lo corso de septe di: & pero fa l'huomo la septimana. Et tutto cio che l'anima ha mal facto in queste tre cose che sono nominate per la qualita del suo corpo, nella fede della sancta trinita si gli e perdonato.

4. *Di.* Come pecca l'anima in queste tre cose?

Ma. L'anima si e ragionevole si che ella pecca talvolta faccendo contra la ragione per alcuno utile del corpo & ancora si e irascibile che ella debbe haver ira de' peccati che ella ha facto per corpo suo: & ella non l'ha cosi compiutamente come ella debbe. Ancora si e concupiscibile o vuoi desiderosa che ella debba desiderare el regno di Dio sopra tutte le cose: Et ella desidera talvolta piu le cose terrene. Onde perche l'anima pecca in queste tre cose le quali sono contra la fede della sancta trinita: & contra gli septe doni dello spirito sancto gli quali riceve l'anima nel baptesimo. Si che per la septima che si fa pel morto nella fede de septe doni dello spirito sancto si e perdonato. Lo numero di trenta di si si fa di tre & di dieci & tre volte dieci si fa trenta. Per tre dobbiamo intendere la legge nuova: Et per gli dieci dobbiamo intendere gli dieci chomandamenti della legge. Et per trenta di si fa tutti gli mesi dell'anno & pero si fa lo trentesimo pel morto & perche l'anima sia purgata di tutto cio che ella ha disubidito negli comandamenti della lege & in tutti gli mesi del'anno.

LXIII.

1. *U.* Ki ogań jest on od purgatorija? I još hoću znati, ke muke jesu u onom mistu.

M. Dobro ti hoću reći, da najpri hoću ti zbrojiti[1], da jest čuda onih, ki se purgaju na ovom svitu, i niki se purgaju sasvim, a niki u dilu.[2] Da po drugom putu jošće purgaju se ljudi na ovom svitu, ča jest, kada zli ljudi čine jim psost. Jošće se purgaju dobri ljudi, ki se zgrizaju sami u sebi i muče svoja tilesa u mladosti i u starosti, i jošće po mnogo druzih puti. Niki se purgaju, kada primaju škodu u ńih vlastitih riči. Niki se čiste po bolizni, a niki po nevoljenju, a || niki po nemoći, a ki druzimi skrbljenjem[3], L. 63a tko uboštvom, a tko trpeći po mnoge vrste, a tko po mnoge muke i po velike tuge[4], ke jimaju u pošastju od smrti. Da kod smrti[5] jest onih, ki jimaju drugi purgatorij, ča jest jednu čudnovatu teplinu od ogńa i jedno veliko raščińenje od zime i ostale mnoge vrste od muk. I hoću, da znaš, da of purgatorij jest takof, da najmańa muka[6], da jest[7] nego najžešća i najveća od ovoga svita.

2. *U.* Nu kad oni stoje u onih mukah, kažu li se ńim anjeli ali druzi sveti, za kih ljubaf oni učiniše kogodir dobro, kada oni žifljahu na svitu?

M. Da, pohode dobro; gdi zato jimaju s(l\adje[8] muke. I tako stoje do te dobe, dokle oni pojdu u ono kralefstvo, gdi nigdare nete moći učiniti jedan[9] grih, ni nigdar hote jimati muke ni zla.

---

[1] Za tal. contare (= kazati). — [2] = od česti. — [3] Iskvareno za tal. chi per *lunghe* brighe (= tko dugim »brigama«). — [4] Mjesto *»po mnogih mukah i po velikih tugah«.* — [5] Pogrešno mjesto *po smrti.* — [6] Nije prevedeno *che c'è* (= koja je tu). — [7] Nije prevedeno *magiore & piu forte* (= veća i žešća). — [8] U rkp. »sadye«. — [9] Mjesto *nijedan.*

LXIII.

1. *Discepolo.* Che fuoco e quello del purgatorio. Et ancora voglio sapere che pene sono in quello luogo?

Ma. Bene te lo diro ma ti voglio in prima contare che sono assai di quegli che si purgano in questo mondo: & alcuni si purgano in tutto & in parte altri si purgano in uno modo si purgano gl'huomini in questo mondo cioe quando gli captivi huomini gli fanno ingiuria. Ancora si purgano gli buoni huomini che si distruggano se medesimi & afligano gli corpi loro in gioventu & in veccheza: & anco per altri modi assai. Altri si purgano quando ricevan danno nelle loro proprie cose altri purga per dolore & chi per aflictione chi per infirmita chi per lunghe brighe chi per poverta: chi per soferire in molte maniere. Et chi per gran pene & per grande angoscie che hanno nel passo della morte. Ma apresso la morte si e di quegli che hanno un altro purgatorio cioe un maraviglioso calore di fuoco. & un grande struggimento di freddo & altre maniere di pene assai: & si voglio che tu sappi che questo purgatorio e tale che la minor pena che c'e si e maggiore & piu forte che la maggior di questo mondo.

2. *Di.* Hora quando loro stanno in quelle pene appariscano gli angeli a loro o altri sancti per cui amore loro feciono alcun bene quando loro vivevano al mondo?

Ma. Si visitano bene. Onde percio hanno piu suave pene. & cosi stanno fino a tanto che loro anderrano in quel regno li dove loro non possano fare alcun peccato. Ne mai haranno pene ne male.

LXIV.

L. 63b 1. *U.* Dobro sam ti razumil, da u purgatoriju jesu ‖ mnoge muke i razlučite i od čudnih vrsti. Da hoću, da mi řečeš, ki jesu oni, ki živu i koliko vrimena oni stoje, da nisu svršeno purgani[1].

M. Ki[2] fališe ńih pokoru i da ne činiše ju do dovršenja, i stoje ondi tko malo, a tko vele. I od onih, ki stoje malo i jimaju velike muke; i od onih, ki stoje dosta i jimaju malo muk; i od onih, ki stoje malo, i jimaju male muke; i od onih, ki stoje dosta, i jimaju privelike muke.

2. *U.* Meštre, kako to more biti?

M. Dobro ja ću ti dati razumiti. Oni, ki stoje malo i jimaju privelike muke, jesu oni, ki čine velici grisi. Oni, ki stoje dosta i jimaju male muke, jesu oni, ki čine mali grisi. Oni, ki stoje malo i jimaju male muke, jesu oni, ki učiniše malo ńh i mali grisi. Oni, ki stoje dosta i jimaju privelike muke, jesu oni, ki učiniše velici grisi i ki zgrišev̌aše dugo vrime.
L. 64a I zato penaju[3] dugo vrime za činiti pokoru, da, ‖ kako sam ti ja rekal od zgora, takovi[4] u sedmi dan, a takovi u trideset dan.

---

[1] Iskvareno; prevodilac je ponajprije u pitanju: ... chi sono quegli che *vi vanno* & quanto loro *vi stanno* (t. j. *onamo ulaze*, i koliko *ondje stoje*) riječi vi *vanno* čitao kao »*vivano*« i preveo sa *živu;* osim toga je iz odgovora riječi: *che* non furon purgati interamente in questo mondo (= koji se nisu očistili sasvim na ovome svijetu) preveo krivo »*da* nisu purgani ...« i prenio ih u pitanje izostavivši ispred njih prijevod riječi: *Quegli vi vanno.* — [2] Izostavljen početak odgovora: Quegli vi vanno ... — [3] = muče se. — [4] Izostavljena riječ »ishode« za tal. *n'escano;* ispor. otkud izhode sva zla u gl. 66$_4$ prema tal. onde *n'escano* tutti gli mali.

LXIV.

1. *Discepolo.* Bene t'ho inteso che in purgatorio sono diverse pene & di strane maniere: ma voglio che tu mi dica chi sono quegli che vi vanno: & quanto tempo loro vi stanno?

Ma. Quegli vi vanno che non furon purgati interamente in questo mondo & che fallirono le lor penitentie: & che non le feciono a compimento & stanno li, chi poco & chi assai. Et di quegli che vi stanno poco & hanno grandissime pene. Et di quegli che vi stanno assai & hanno piccole pene. Et di quegli che vi stanno poco & hanno piccole pene: & di quelli che vi stanno assai & hanno grandissime pene.

2. *Di.* Come puo essere questo?

Ma. Bene te lo faro intendere. Quegli che vi stanno poco & hanno grandissime pene si sono quegli che fanno gli grandi peccati. Quegli che vi stanno assai et hanno piccole pene si sono quegli che fanno gli piccoli peccati. Quegli che vi stanno poco & hanno piccole pene si sono quegli che feciono pochi & piccoli peccati. Quegli che vi stanno assai & hanno grandissime pene si sono quegli che feciono gran peccati: et che peccorono lungo tempo & pero penano lungo tempo a fare penitentia: Ma secondo che io t'ho decto disopra. Tali n'escano in septe di & tali in trenta di.

LXV.

1. *U.* U kom kipu duše jesu postaflene u purgatorij?

M. Mi ne moremo znati nijednu rič čisto, da pokle naš Isukrst jest nam dal znati, da kad se duše dile od tila, prijati mogu milost i slavu i muku, nitkor ne bi jimal pitati veće unaprid. Da dobro jest bilo od mudrih, ki su dobro razmislili, da duše primaju tilo od ajera. Da naš Gospodin dobro zna jistinu. Na dan od suda hote se vrnuti sfe duše u svoja tilesa, i dobre i zale.

2. *U.* Za ki uzrok jima podnesti muku tilo z dušom? Zač[1] tilo ne more učiniti nijedan grih po sebi, jerbo ono[2] nima slišanje ni more ča dilovati, nego toliko, koliko duša hoće. Zato[3], zač je ono osujeno u pakal?

M. Tilo jest pribivališće[4] od duše na ovom svitu. Gdi tilo trpi muku s dušom, zač duša čini zlo s tilom i ljubi ga veće nego svoga stvoritelja; jerbo ti vidiš dobro: sudci[5] zemaljski da onih sude, ki čine velika zla činenja, ‖ samo u tilo, jerbo dušu ne mogu suditi, nego on, ki ńu stvori. L. 64b
I zato sude u tilo, zač učini zlo duša za[6] tilo, i mogaše se dobro strići i vratiti se na pobolšanje. Da naš Gospodin čini drugi sud sprot onim, ki umiraju zlo, jerbo jih on sudi vičńim zakonom u dušu i u tilo.

---

[1] Rubrikator je pogrešno između *dušom* i *zač* utisnuo *M* i dalje *U* između *hoće* i *Zato* pocijepavši 2. pitanje u odgovor i novo pitanje. Ovdje je tekst popravljen prema tal. tekstu, s kojim se slaže i lat. (Eluc. 1159): D. Cum corpus sit insensibile, et per se nihil possit operari, nisi quod anima per illud operatur, quasi per instrumentum, qua ratione damnatur? — [2] U rkp. griješkom *ona.* — [3] V. bilj. 1. — [4] U tal. *vesta* & habitaculo (Eluc. 1159 vestimentum vel habitaculum). — [5] Tal. giusti Re (= pravedni kraljevi). — [6] Mjesto *po tilu.* —

LXV.

1. *Discepolo.* In che forma (štamp. fõma) sono messe l'anime in purgatorio?

Ma. Noi non possiamo sapere alchuna cosa chiaramente: ma dapoi che il nostro signore ci ha dato a sapere che l'anime quando si partano dal corpo possano ricevere gloria & pena: non doverrebbe alcuno huomo domandare piu innanzi: ma bene e stato de savi che hanno bene pensato che l'anime ricevano corpo d'aere ma il nostro signore sa la verita. A di del giudicio si torneranno l'anime tutte agli loro corpi & le buone & le captive.

2. *Di.* Per qual cagione debba portare pena il corpo con l'anima: perche il corpo non puo fare alcuno peccato per se: pero che lui non ha sentimento ne non puo operare alcuna cosa se non tanto quanto l'anima vuole. Adunche perche e lui dannato nel inferno?

Ma. Lo corpo e vesta & habitaculo dell'anima in questo mondo. Onde el corpo patisce pena con l'anima perche l'anima fa male col corpo & amalo piu che il suo creatore: che tu vedi ben gli giusti Re terreni che loro giudicano quelli che fanno gli grandi maleficii: pure nello corpo che l'anima non puo giudicare se non colui che la creo. Et pero giudicano nel corpo perche l'anima fece male pel corpo & potevonsi bene guardare & ritornare a emandamento: ma lo nostro signore fa altro giudicio contro a coloro che muoiano malamente che lui li* giudica eternalmente in anima & in corpo.

---

* Štampano *fi.*

3. *U.* Meštre moj, ti si mi dobro odgovoril od sfih onih riči. Da hoću te pitati: kolici jesu oni, ki hote pojti u nebo?

M. Od toga govoriše dva od najvećih mudrih od svete crikve, ča jest Agustim sveti i sveti Grgur[7]. Jedan reče, da *te* ulisti toliki unutra muži i žene, koliko anjelof bi, ki padoše. Drugi reče, da toliki hote tamo pojti, koliko anjelof jest, ki ostaše.

4. *U.* Zač se ne utakmiše skupa?

M. Sfi naučiteli od crikve stakmiše se skupa, da ona, ka jedam reče[8] drugi reče; gdi[9] jedan podaje, a drugi shrańuje, tko dobro tumači[10].

---

[7] U rkp. Gurgur, — [8] Mjesto *ne reče.* — [9] Za tal. onde. — [10] Pogrešno; tal. tekst kaže, da vrijedi što je jedan i drugi rekao, ako se dobro tumači.

LXVI.

1. *U.* Koliko anjelof upade se z neba?

L. 65a *M.* Upade se || jedan red od deseterih, i ne razumi[1], da to bi deseti red; jošće biše od svih deseterih redi, i biše tolici, da bi jedan red.

2. *U.* Koliko anjelof more biti u redu?

M. Mi nahodimo, da u svakom redu jest sedam tisuć i sedamdeset i šest narodof, ča jest legioni[2]. Da nitkor ne zna, koliko anjelof jest u legioni[2] nego Bog.

3. *U.* Mnogo ma pamet jest od svega prosvitlena, ča jesi meni rekal, da jošće rad sam slišati od konca zlih ludi.

---

[1] = imperativ. — [2] Moglo bi se čitati i *lejioni.* —

---

3. *Di.* Maestro mio tu molto m'hai ben risposto di tutte queste cose: ma ti voglio domandare quanti sono quegli che andranno in cielo?

Ma. Di questo favelloron due de maggiori savi della sancta chiesa cio fu sancto Augustino & sancto Gregorio l'uno disse che ve n'andrebbon tanti dentro huomini & femine quanti furono gli angeli che ne caddono. L'altro disse che ve n'andrebbono tanti quanti sono gli angeli che vi rimasono.

4. *Di.* Perche non s'acordorono insieme?

Ma. Tutti gli doctori della chiesa s'acordorono insieme che cio che l'uno non disse: l'altro disse: onde l'uno decto & l'altro si salva chi bene lo expone.

LXVI.

1. *Discepolo.* Quanti angeli cadde del cielo?

Ma. E' ne cadde uno ordine di dieci & non intendere che lui fussi lo decimo ordine. Anco furon i di tutti gli dieci ordini & furono tanti che fu uno ordine.

2. *Di.* Quanti angeli puo essere nell'ordine?

Ma. Noi troviamo che in ciascheduno ordine si e septe mila septantazei (!) legioni: ma nessuno non sa quanti angeli sia nella legione se no Idio.

3. *Di.* Molto e la mente mia chiara di tutto cio che tu m' hai decto: ma ancora vorrei sapere della fine de captivi huomini?

M. Kad se zgodi, da jedan zal človik umre u zlu životu, dojdu okol ńega djafli s velikom družbom, i jesu mnogo ugrustifļi[3] i strahlivi viditi, i jesu mnogo strašni u svakom ganutju i stvari, i vrgu van one zale duše iz zalih tiles, i vode jih vele zlo i nepodobno i krudelo tja unutra u pakal.

4. *U.* Ča jest pakal i u kom mistu jest on?

M. Jesu dva pakla, jedan jest visok, a drugi nizok, i obadva jesu pod nami na sridi zemļe. I u onom mistu jest najnižńa strana od zemļe, ‖ Da ono misto, ko jest nižńe, jima veće muke nego višńe. U najvišem L. 65[b]
paklu jest drugoč zališna teplina i mrzlina, drugoč[4] i muke od glada i žeje, i nigda srce jest bijeno od straha i od sramote. I od toga jest pisano u saltiru ovako: »Gospodine, iznemi van iz tamnice dušu moju!« Gdi David prorok jima po Duhu svetu, da on jimaše pojti u najviši pakal, zač on biše učinil dva smrtna griha, ča jest ubojstvo i priļubodefstvo. I od tih učini on veļiku pokoru na ovom svitu, i pak potribno bi, da pojde, i moļaše Boga, našega Gospodina, da mu dopusti učiniti takof život, da on ne sliši[5] one muke. I to on govoraše u kipu sfih onih, ki su grišnici. Najnižńi pakal jima jedan ogań, ki nigdar ne gasne i gori svaki čas sam po sebi brez drf i brez druge riči. I kako se tilesa kopaju u zemļi, tako kopaju[6] duše u pakal. I ta pakal jima f sebi devet muk vlastitih, od kud izhode sva‖ka zla. L. 66[a]

---

[3] Bit će mjesto *ugrustļivi.* — [4] *drugoč — drugoč* = sad — sad. [5] = osjeti. — [6] Izostavljeno *se.* —

Ma. Quando adviene che muoia un huomo captivo in mala vita si vengano e diavoli loro intorno con gran compagnia: & sono molto odiosi & paurosi da vedere & sono molto horribili in tutti gla loro acti & facti & tragono quelle anime captive fuori de' captivi corpi: & si le menano captivamente & disconciamente & crudelmente fin dentro dell'* inferno.

4. *Di.* Che cosa e inferno & in qual luogo e lui?

Ma. Sono due inferni l'uno e alto & l'altro e basso: & amendua sono sotto noi in mezo della terra & in quel luogo e la piu bassa parte della terra: ma quel luogo che e piu basso ha maggior pene che il piu alto: nel piu alto inferno e alle volte troppo gran caldo & freddo: & alle volte v'e pene di fame & di sete & talvolta e battuto lo cuore di paura & anco di vergogna & di cio e scripto nel psaltero cosi. Signore trahi fuori di carcere l'anima mia: tanto e a dire trahi dell' inferno la vita mia. Onde David propheta hebbe dallo spirito sancto che lui doveva andare nel piu alto inferno perche lui haveva facto due criminali peccati cio fu homicidio & adulterio. Et di questi lui fece gran penitentia in questo mondo & di poi convenne che lui v'andasse: onde lui pregava Idio nostro signore che gli dessi a fare tal vita che lui non sentisse quelle pene: & questo diceva lui in persona di tutti gli peccatori. Lo piu basso inferno si ha un fuoco che mai non si spegne & arde tuttavia da se medesimo senza legne & senza altra cosa: & cosi come gli corpi si sopelliscono (!) in terra cosi si sopelliscano (!) l'anime nello inferno. Et questo inferno ha in se nove pene principali onde n'escano tutti gli mali.

---

* Stampano *dall.*

5. *U.* Ke jesu te muke?

M. Prva jest ogań, ki jest tako goruć, da ako bi teklo sfe more po sridu, nigdar ga ne bi moglo ugasiti, ni pom(a)ńkati ńegova vrućina; jerbo jest Bog tako naredil i ustanovil. I ta ogań uzlazi više onoga od purgatorija, koliko više uzlazi on od purgatorija zvrhu našega ogńa. Ogań od purgatorija jest toliko veće moguć od našega, koliko naš jest veće moguć od onoga, ki jest depingan. Druga jest jedna mrzlina, zima, ka se ne more podnašati ni se more trpiti po nijedan put. I od toga jest pisano, da ako bi jedan vrh od ogńa bil okolo ńega, tudje ta ogńena gora bila bi led. Treta jest mnogo žestoka, ča su črvi, ki ne umiraju, kako zmaji i drakuni, i jesu mnogo strašni viditi. I tako, kako ribe živu u vodi, tako oni živu u ogńu. Četvrta jest tolika voń, da se ne more izmisliti ni izreći. Peta jest
L. 66b tepci, ki ruže[5] i biju kako kovač, ki tepe ‖ želizo. Šesta jesu tmine guste. Ondi nije nijednoga reda, da jest strah i mučenje brez konca, ni mogu jedan drugoga viditi. Sedam jest pogaranje[6] od ńihovih grihof, da svaki vidi grisi jedan drugomu, i to ne more se sakriti po nijedan put. Osma jest, da vazda vide djafli strašni[7] i drakune mećući ogńem svaki čas i nevolni škrgit od onih, ki plaču mučeći se. Deveta jest jedno svezanje od ogńa, da[8] veže sfi ńihovi udi. I jest jedna veća od sfih onih, ke sam ti rekal: kada duše vide i okuse onoga, ča sam ja tebi rekal, kada[9] sfe se ńim vidi ništar sprot tomu, kad oni pomisle, da te muke nigdar nimaju konca.

---

[5] Za tal. feriscano. — [6] Za tal. *confusione* (i Eluc. 1160 *confusio*), koje će biti čitano kao *combustione*. — [7] = akuzativ. — [8] Mjesto *ko*. — [9] Nepotrebno *kada*.

---

5. *Di.* Quale sono loro desse?

Ma. La prima si e fuoco el quale e si ardente che se vi corresse tuto il mare pel mezo non lo potrebbe mai spegnere ne manchare lo suo calore pero che Dio ha cosi ordinato & stabilito. Et questo fuoco sopramonta tanto quello del purgatorio: quanto quello del purgatorio sopramonta al nostro. El fuoco del purgatorio e tanto piu possente del nostro quanto lo nostro e piu possente di quello ch'e dipinto. La seconda si e uno freddo insoportabile tanto che non si puo sofferire in alcuna maniera & di questo scripto che se uno monte di fuoco gli fussi intorno incontinente diventerebbe ghiaccio. La terza si e molto aspra cioe vermini che mai non moiano come serpenti draghi & sono molto terribili a vedere & cosi come gli pesci vivano nell acqua cosi vivano quegli nel fuoco. La quarta si e puza tanta che la non si puo comprendere a dirla. La quinta si e battitori che feriscano & battano come fa il fabro el ferro. La sesta si sono tenebre palpabile li non e nessuno ordine anco v'e paura & tribulatione senza fine ne non possano vedere l'un l'altro. La septima e la confusione de loro peccati che ciascuno vede gli peccati l'uno dell'altro & non si puo nascondere questo in nessun modo: l'octava si e che sempre veggano gli diavoli terribili: & gli dragoni gittare fuoco continuamente & il miserabile stridore di quegli che piangono tribulatamente. La nona s'e uno legame di fuoco che lega tutti gli loro membri. Et e ve n'e un altra maggiore di tutte queste che io t'ho decte. Quando l'anime veggano & cercano cio che io ho decto: tutto gli par niente rispecto che e quando lor pensano che queste pene non debbano mai havere fine.

LXVII.

1. *U.* Zač se učiniše ove devetere muke?

M. Jerbo oni pohudaše tovarištvo od devet redof anjelskih, i zato jesu mučeni deveterimi mukami u paklu; i jerbo oni goriše na ovom svitu u ogńu od pohoti u ńih općenju, zato gore po razlogu u pa‖klu; i zač biše L. 67a
mrzli od zledi, zato jimaju zimu po sfe vrime; i jerb(o) biše otvrdnuti činiti almuštvo, zato hote biti vazda grizeni od črvi i nigdar nete moći umriti; i jerbo se naslajevaše u smradu od priļubodefstva, zato hote živiti u smradu; i zač ne htiše biti učenici Isukrstovi, zato jimaju vazda muku brez pomilovanja; jerbo se ne htiše približati ka jistinoj svitlosti Božjoj, zat(o) hote živiti i vazda stati u tminah; jerbo ne htiše spovidati sfojadi[1] grihe svoie, zato hote biti u sramu i u pogrjenju videći grisi jedan drugoga; i zač oni ne htiše slišati sveto slovo našega gospodina Boga ni ńegove zapovidi, zato hote slišati glasi strašni od drakunof i od razlikih tužb, ke nigdar ne biše slišane; i jere biše obuženi na ovom svitu u hudobšćinah, zato hote vazda jimati bolizan u sfih ńihovih udi; i htili bi umriti, i svaki čas hote dohoditi na smrt, i sfe vrime hote mriti živući.[2]

---

[1] Pogrešno prema tal. (agli) *preti* (t. j. svećenicima), koje je čitano kao *parenti*. — [2] Pogrešno za tal. & tuttavia viveranno morendo & tutto il tempo morranno vivendo (= a ipak će živjeti mrući i sve vrijeme mrijeti žlveći).

LXVII.

1. *Discepolo.* Perche si feciono queste nove pene?

Ma. Perche loro dispregiono la compagnia de nove ordini degli angeli & pero sono tormentati di nove pene in inferno: & perche loro arsono in questo mondo di fuoco di cupidita nella sua conversatione: pero ardon ragionevolente(!) in inferno: Et perche furono freddi di malitia pero hanno freddo per tutto il tempo & perche furono duri a fare limosina pero sarranno sempre manicati dagli vermini & mai non potranno morire. Et perche si dilectorono in puza di luxuria: pero viveranno in puza & perche non volsono essere discepoli di Christo pero haranno sempre pena senza merze: & perche non si volsono avicinare al vero lume di Dio: pero staranno sempre in tenebre & perche non volsono confessare agli preti gli loro peccati percio saranno in vergogna & in confusione vedendo gli peccati l'uno dell' altro: & perche loro non volsono udire la sancta parola del nostro signore Dio ne anco gli suoi comandamenti pero si udiranno voce di dragoni & di serpenti & di si diversi lamenti che mai non furono uditi & perche furono allacciati in questo mondo di vitii pero haranno sempre dolore in tutti loro membri & vorrebbon morire & tuttavia viveranno morendo: & tutto il tempo morranno vivendo.

LXVIII.

1. *U.* Kako oni jesu postafljeni u one muke?

L. 67b *M.* Po || mnogi način, tko s tilesi zdola, a noge zgora, i boci jedan zvrh drugoga.

2. *U.* Zač človik bi dobro[1] rojen, kada jest tako moren, i tko su ti, ki jesu mučeni?

M. Zač se plačeš toga? Djafli trpe te muke i udi ńihovi.

3. *U.* Tko jesu oni, ki jesu zvani udi djaflovi?

M. Oholi, nenavistivi, lažljivi, hudobni, pijanice[2], razbojnici, krivorotnici, putenci i oni, ki zgrišuju sprot naravu i ki zlo[3] stvaraju, hinbenici, izdavice, ubojice, čarnici i užurnici. Oni, ki se najdu u tih grisih na smrti, hote pojti u one muke, ke su zgora rečene po ta put, da te biti brez konca.

4. *U.* Hote li viditi pravedni tako mučeći zalih?

M. Sveti ljudi hote viditi zalih u mukah, a to, da oni jimaju veće utišenje i veće veselje, da oni jesu utekli od tih muk. I zali hote viditi dobrih u slavi do dne od suda, a to, da oni jimaju veću bolizan videći, da su pogubili toliko dobro. I blizu suda[4] dobri hote viditi zalih u mukah, da zali nigdar veće viditi nete moći dobrih.

---

[1] Prema tal. ben. — [2] U rkp. »pyanice«. — [3] U rkp. griješkom *zle*. — [4] Pogrešno mjesto *po sudu* prema tal. apresso al giudicio; ispor. istu pogrešku u gl. 51 i 62.

LXVIII.

1. *Discepolo.* Come sono loro posti in quelle pene?

Ma. In molte maniere. Chi con gli corpi disotto & gli piedi disopra & le reni l'uno inverso l'altro.

2. *Di.* Dio, perche e ben nato l'huomo che e cosi tormentato: chi sono quegli che sono tormentati?

Ma. Perche piagni tu questo? gli diavoli sostengano queste pene & gl' membri suoi.

3. *Di.* Chi sono quelli che sono membri di diavoli?

Ma. Gli superbi invidiosi e buiardi e ghiottoni e bevitor gli luxuriatori gli homicidiali e crudeli e ladroni gli spergiuratori gli fornicatori & quegli che peccano contro a natura e commettitori di male & gli traditori & gl'indovinatori & gli usurai. Quegli che saranno trovati in questi viti nella morte andranno a quelle pene che e decto disopra: in tal modo che sara sanza fine.

4. *Di.* Vedranno gli giusti cosi tormentare gli captivi?

Ma. Gli sancti huomini vedranno gli captivi in pene accioche loro habbin maggior gioia & maggiore allegreza pero che loro hanno scampate quelle pene. Et gli captivi vedranno gli buoni in gloria fino al di del giudicio acioche loro habbino maggiore dolore: vedendosi haver perduto tanto bene: & apresso al giudicio gli buoni vedranno gli rei in pene: ma gli captivi non potranno mai poi vedere e buoni.

5. U. Kako se oni mogu viditi skupa, budući || toliko jedni od dru- L. 68a
zih daleče?

M. To hoće biti po kriposti Božjoj, jerbo bogatac, ki bi pokopan u paklu, vidi Lazara u krilu Abramovu, ča jest u raju, i moļaše ga, da mu on pošaļe jednu kapļu vode, i bihu mnogo daleč jedan od drugoga.

LXIX.

1. *U.* Sada mi reci, hote li jimiti milosrdje pravedni zvrh nepravednih videći jih mučeći.

M. Ne, nišće; jer otac hoće viditi sina, a sin otca i mati hćer, a hći mater, muž ženu, a žena muža, brat sestru, a sestra brata, i nete jimiti nijedne bolizni, da hote jimiti veselje videći, gdi se muče, jedan drugoga, zač pisano jest, da pravedni hote biti veseli, kada vide osvetu od grišnikof.

2. *U.* Da mole li Boga za ńih?

M. Ne; jerbo ako bi oni činili, oni bi činili sprot voļi Božjoj. Zato sfim draga jest ta prafda, ka je učińena u ńih. I jošće ti hoću veće reći: da ako sfi anjeli, ki jesu na nebu, i sfi sveti i svetice i još sfi dobri ļudi, ki jesu na zemļi, || molili bi vazda Boga za zalih dan i svaku noć ne pri- L. 68b
stajući, ništar ne bi ńim naprudilo.

---

5. *Di.* Come si potranno loro vedere insieme che saranno cosi discosto?

Ma. Questo sara per la virtu di Dio che il ricco huomo che fu sepellito in inferno vidde Lazero nel seno d'Abraam cioe in paradiso: & pregavalo che lui gli mandasse pur una gocciola d'acqua & era molto discosto l'uno dall'altro.

LXIX.

1. *Discepolo.* Aora mi di non haranno compassione e giusti de cativi che gli vedranno cosi tormentare?

Ma. Non niente che il padre vedra il figluolo & lo figluolo il padre: & la madre la figluola & la figluola la madre: & il marito la moglie & la moglie il marito & il fratello la sorella & la sorella il fratello: & non haranno alcun dolore anche haranno allegreza di veder si tormentare l'un l'altro imperoche gli e scripto che e giusti saranno allegri quando vedranno la vendecta de peccatori.

2. *Di.* Ma non priegano loro Idio per loro?

Ma. No che se loro lo facessino loro farebbono contra la volonta di Dio: siche a tutti piacie quella giustitia ch'e facta in loro. Et si ti voglio dir piu che se tutti gl'angeli che sono in cielo & tutti e sancti & le sancte & ancora tutti gli buoni huomini che sono in terra pregassino di & nocte sempre mai per gli dannati e non gli gioverebbe niente.

LXX.

1. *U.* U kom mistu stahu sveti ljudi prvo nego Bog dojde na zemlju?
M. Oni stahu u najvišem paklu, ki jest sada prazan.
2. *U.* Jimahu li muke oni, ki tamo gredihu?
M. Ne, da ńim se dobro[1] vidjaše, da jimaju, jerbo ne mogahu jimati kraljefstvo Božje.
3. *U.* Sada si mi rekal protifno, da David prorok pritrpi od onih muk.
M. Ti jimal bi znati, da u najvišem paklu u takovu mistu biše muka, a u takovu ne biše. *U.* Da kamo[2] gredihu sveti ljudi i svete žene, kako bi Abraham, Isak i Jakof i mnogo ostalih svetih, ki se rodiše od ńih? I oni gredihu onamo, gdi bihu muke, jerbo tribovaše da budu očišćeni od ńih grihof sasfima. Sveti muži nimahu drugu muku nego tmine, i niki jimahu takove vrste muke, kako sam ti rekal zgora. Da naš Gospodin
L. 69a smrtju svojom oslobodi sfih onih, ki ‖ bihu u najvišem paklu, ki se zove limb, i povede jih u svoju slavu.

[1] Po tal. bene. — [2] Ovdje je dio odgovora pogrešno uzet za pitanje; prema tal. tekstu: ... in tal luogo era pena & in tal no: *la non era pena dove andavano gli sancti* — ... trebalo bi da se riječi *a u takovu ne biše* nastavljaju: *onde ne biše muka, kamo gredihu sveti.* Pogreška se vidi i po tome, što prema *U.* ispred »Da kamo« nema drugoga *M.*, t. j. odgovora na pitanje.

LXXI.

1. *U.* Poznaju li se duše pravednih jedna z drugom skupa ondi[1], gdi one jesu?

[1] U rkp. griješkom *oni.* —

LXX.

1. *Discepolo.* In qual luogo stavano gli sancti huomini inanzi che Dio venissi in terra?
Ma. Loro stavano nello piu alto inferno el quale e teste uoto.
2. *Di.* Havevano pene quegli che v'andavano?
Ma. No: ma bene pareva a loro di havere pene perche non potevano havere il regno di Dio.
3. *Di.* Hora tu m'hai decto el contrario che David propheta soferse di quelle pene.
Ma. Tu debbi sapére che nel piu alto inferno in tal luogo era pena & in tal no: la non era pena dove andavano gli sancti huomini & le sancte femine si come fu Abraam Ysac & Iacob: & molti altri sancti che nacquono di loro. Et tali n'andavano la dove erano pene: perche conveniva che loro fussino purgati degli loro peccati in tutto. Ma gli sancti huomini non havevano altra pena che tenebre & tali havevano una maniera di tormento si come io t'ho decto disopra. Ma lo nostro signore per la sua morte libero tutti quegli ch'erano nel piu alto inferno el quale si chiama limbo: & menogli nella sua gloria.

LXXI.

1. *Discepolo.* Conoscano l'anime de'giusti l'una l'altra insieme li dove loro sono?

M. Jest; one, ke jesu u purgatoriju, i one, ke jesu u raju nebeskom, i znaju jimena ńih i ńih države i od koga grada oni biše rojeni, ča jest ńih tilesa; i znaju, da po dostojanstvu[2] ńih jesu shrańeni. Zat⟨o⟩ tako se poznaju, kako da bi vazda bili skupa. I zali poznaju se meju sobom, kada se oni opitaju jedan z drugim, da ne drugač, kako mi verujemo, i jedan zna od drugoga, za ki grih jesu osujeni; zač bogatac, ki biše osujen u paklu, dobro pozna Abrama i Lazara, kad on pita kapļu vode, da mu ohladi jezik.

2. *U.* Mole li duše pravednih za ńih svojad i za prijateļe, ki jesu na ovom svitu?

M. Jest; mole našega Gospodina, da jih čuva od svakoga zla, i da mogu činiti ona ‖ dila, da oni budu u ńegovi družbi. L. 69b

3. *U.* A zato mogu dobro[3] stati siguro na ovom svitu oni, ki jimaju svoju svojad ali prijateļe u raju?

M. Jest, dobro, da oni mogu jimati kogodir uzdanje, jerbo oni jesu pomoženi na dobro činenje. Jošće podoba se, da su pomoženi sami po sebi. Jošće molitve duš svetih i ńih sveto želinje ne samo prude ńih svojadi i prijateļem, da sfim narodom od ovoga svita. I jošće čine veće nego[4] oni kažu Isukrstu dobro, ko učiniše, i muke, ke trpiše za ńegovu ļubaf. I hoću, da znaš, da oni ne pitaju u ńih molitvi drugo nego ono, ča Bog jest odredil za htiti učiniti, jinako ńih molitva i ńihovo prošenje ne bi prudilo i bilo bi neprafdeno i nepodobno.

---

[2] Pogrešno mjesto *za ko dostojanstvo* prema tal. *per che merito.* — [3] Po tal. bene. — [4] Pogrešno mjesto *jer one* (t. j. duše svetih) prema tal. *che.*

Ma. Se (!) quelle che sono in purgatorio & quelle che sono nel paradiso celestiale sanno & li loro nomi & le loro province & di qual terra lor furon nati cioe gli loro corpi: & sanno per che merito loro sono salvi. Siche cosi si conoscano come se fussino sempre stati insieme. Et gli captivi huomini si conoscano insieme quando loro si domandano l'uno con l'altro ma non altrimenti secondo che noi crediamo. Et l'uno sa dell'altro per quale peccato sono dannati: che el rico che era in inferno conobbe bene Abraam & Lazaro quando li domando la gocciola dell'acqua che gli bagnasse la lingua.

2. *Di.* Priegano l'ánime che sono in paradiso per gli loro parenti & amici che sono in questo mondo?

Ma. Si che loro priegano lo nostro signore che gli guardi da tutti e mali & che possino fare quelle opere che loro sieno nella sua compagnia.

3. *Di.* Adunque possano bene stare sicuramente in questo mondo quegli che hanno li loro parenti o vero amici in paradiso.

Ma. Si bene che loro possanno havere alcuna securita pero che loro sono aiutati a ben fare & anche conviene che loro s'aiutino da loro medesimi. Ancora l'oratione dell'anime sancte & illoro sancto desiderio non solamente vale agli loro parenti & amici: ma vagliano a tutte le gente di questo mondo. Et ancora fanno piu: che loro mostrano a Christo el bene che feciono & le pene che portorono per lo suo amore. Et si voglio che tu sappia che loro non domandano nella loro oratione altro se non quello che Di ha disposto & ordinato di volere fare altrimenti la sua oratine & il suo priego sarebbe folle & ingiusto.

LXXII.

1. *U.* Jimaju li pravedne duše svršeno veselje?

M. Ne; ti znaš, da oni, ki jesu zazvani na jedan pir, nimaju svršeno veselje do te dobe, dokle ne dojde sfe ńihovo tovarištvo. I tako od duš
L. 70a || pravednih: one jimaju dobro[1] veliku slavu od ńih radosti, da li nimaju ju svršenu u toliko, da one[2] nisu sa sfim ńihovim tovarištvom. I kad one sfe[3] budu skupa i vazmu ńih tilesa, tada hote jimati svršenu radost i svršeno veselje.

2. *U.* Ča jest hiža otca moga? Jesu li mnoge hiže?

M. Hiža otčina jest vidinje svemogućega gospodina Boga ondi, gdi ga sveti ljudi vide i svete žene lice s licem u onoj radosti i u onom veselju zvrhu svakoga veselja. Hiže jesu dostojanstva, ka[3a] svaki hoće prijati po zasluženju svomu, kako bude zaslužil.

3. *U.* Kako more biti, da izabrani od raja nimaju jednaku slavu?

M. Ja tebi dajem ovu priliku: Da bi bilo nikoliko sudof punih balsama prid tobom, i da bi bili veliki, sridńi i malahti, i stafmo uzrok[4], da bi oni govorili i da bi jimali razum: kada bi ti opital veliki sudi, jesu li oni puni, odgovorili bi ti, da oni bi bili dobro puni balsama toliko, koliko
L. 70b oni ne mogu veće držati. I tako bi rekli sridńi i || mali. Tako na ovom

---

[1] Po tal. bene (= istina). — [2] T. j. duše; u rkp. griješkom *oni*. — [3] T. j. duše; u rkp. griješkom *oni sfi*. — [3a] U rkp. griješkom *ko*. — [4] Pogrešno prema tal. caso 'slučaj' koje je čitano kao *causa*. —

LXXII.

1. *Discepolo.* Hanno le giuste anime perfecta gioia?

Ma. No tu sai che quegli che sono invitati a uno convito non hanno perfecta gioia fino a tanto che non sono venuti tutti gli loro compagni. Et cosi dell'anime giuste loro hanno bene grandissima gloria della loro gioia: ma loro non hanno perfecta intanto che loro non sono con tutta la loro compagnia: Ma quando loro saranno tutte insieme & haranno preso gli loro corpi: all'hora si haranno perfecta gioia & perfecta allegreza.

2. *Di.* Quale e la casa del padre: perche lui dice nella casa del padre mio sono molte case?

Ma. La casa del padre si e la visione dello omnipotente Dio: la dove gli sancti huomini lo veggano & le sancte femine a faccia a faccia: in quella gioia & in quella allegrezza sopra tutte l'allegreze. Le case si sono li meriti che ciascuno ricevera secondo che lui hara servito.

3. *Di.* Come puo essere che gli electi di paradiso habbia l'uno magiore gloria che l'altro?

Ma. Io te ne do questo exemplo se alquanti vasegli fussino pieni di balsimo dinanzi da te & fussino grandi & mezani & piccoli & poniamo il caso che loro favellassino et havessino intendimento. Quando tu domandassi gli grandi vasegli se loro fussino pieni. Loro ti risponderebbono che loro fussono ben pieni di balsimo tanto che loro non potrebbono piu tenere. Et cosi direbbono gli mezani & gli piccoli. Cosi in questo modo gli electi di Dio in paradiso tutti sono

svitu[5] izabrani Božji u raju sfi jesu puni slave vičńe i jimaju jedan veće od drugoga onako, kako oni biše na ovom svitu visoki kripostju i milošćom, tako jesu visoki na nebu od dostojanstva[6]; jerbo oni, ki veće budu ljubili našega Gospodina, hote biti veće uzvišeni, a oni, ki ga budu mańe ljubili, hote biti nižńi, da li nimaju nenavidost jedan od drugoga. I znaj, da nimaju nena vidost jedan od drugoga, da prvo svaki jest kuntent; zač slava Božja kripi sfih po prilici od suda, koga sam ti rekal zgora, ča jest od velikoga, srid-ńega i maloga.

[5] Pogrešno mjesto *po ta put (način)* prema tal. *in questo modo*, koje je čitano *in questo mondo*. — [6] Trebalo bi *dostojanstvom* prema *kripostju* i *milošćom*.

LXXIII.

1. *U.* Dobro jesa(m) kuntent od toga, ča ti meni jesi rekal. Sada bih rad znati, ako duše pravednih ljudi znaju svaka, ka jesu učińena i ka se čine na ovom umrfšem svitu.

M. Duše, ke jesu u raju, znaju, ča jimaju[1] znati || jerbo one[2] vide L. 71a
u Bogu, ča mogu viditi. Da one, ke jesu u purgatoriju, ne znaju nijednu rič od ovoga svita, nego znaju, kako ńim prave anjeli i sveti ljudi. Da one, ke jesu u paklu, toliko znaju od riči ovoga svita, koliko mi znamo od riči od pakla, kako proroci znaše riči, ke ostalim ljudem bihu zakrivene, li zato ne znaše svaka. Tako jest u paklu od onih, ki znaju niku rič, ku druzi ne znaju. I zato ne znaju sfe, da one, ke znaju, znaju jih po nikih dušah, ke ulaze u ono misto, ča jest u pakal.

[1] Mjesto *hote*. — [2] U rkp. *oni*. —

pieni della gloria eternale et si n'ha l'uno piu che l'altro. Così come loro furono in questo mondo alti di virtu & di merze: così sono alti in cielo di merito che quegli haranno piu amato lo nostro signore saranno piu alti. Et quegli che haranno meno amato saranno piu bassi. Ma pero non hanno invidia l'uno all'altro. Anco e ciascuno contento perche la gloria di Dio tempera tutti quanti secondo la somiglianza del vasello ch'io t'ho decto disopra cioe del grande mezano et piccolino.

LXXIII.

1. *Discepolo.* Bene son contento di cio che tu m'hai decto: hora vorrei sapere se l' anime de giusti huomini sanno tutte le cose che sono facte & che si fanno in questo mondo mortale?

Ma. L' anime che sono in paradiso sanno cio che vogliono sapere: peroche oro veggano in Dio cio che vogliano vedere: ma quelle che sono in purgatorio non sanno alcuna cosa di questo mondo se non tanto come gli contano gli angeli & gli sancti huomini: ma quelle che sono in inferno cotanto sanno delle cose di questo mondo quanto noi sappiamo delle cose del inferno. Si come gli propheti seppono cose che non seppono gl'altri huomini: ne non seppon pero tutte le cose: così e inferno di quegli che sanno: tal cosa che gli altri non sanno: et pero non sanno tutte le cose: ma quello che sanno si sanno per alcune anime che entrano in quel luogo cioe in inferno.

2. *U.* Sada bih htil znati, ako se duše ukažuju onim, ki ńih[3] žele viditi.

M. Duše od raja mogu se pokazati svakomu človiku onako, kako ńim jest drago, ali speći ali bdeći. Da one, ke jesu u purgatoriju, ne mogu se pokazati po nijedan put druzim nego za niki uzroki, kako jest ugodno Bogu. Ni se kažu druge duše nego one, ke Bog hoće. I kada se one ukažuju, jimaju vazda družbu od anjelof. I tada se ukažuju najbližńim svojim
L. 71b || od roda alli prijatelem srčenim, da oni učine molitvu i almuštvo za ńih. I nigda se ukažu, kada oni pojdu u slavu, i tada se ukažu vele lipe. Jošće duše, ke jesu u paklu, ne mogu se ukazati po nijedan put. I kad se ukaže nam ka duša, ku mi mnimo da je osujena, ono nisu one, da jesu djafli u ńih prilici, ki vazmu ńih obličje, tako da se vide ujisto oni. A to čine za narugati se druzimi onako, kako se ukaza svetomu Martinu duša razbojnika, ki biše rekal, da ga biše drugi pokrel. I ne bi duša ńegova, da bi djaval, ki uze ńegovo obličje.

3. *U.* Ako duše od raja mogu se ukazati, kada one hote, nam, zač se one ne kaž⟨u⟩ mnogokrat ńihovim srčenim za pokarati ńih, da oni ne zgrišuju veće?

M. Od toga ti ću reći dva uzroka. Prvi jest, da oni od raja znaju, da mi jimamo dosti uzrokof[4], ako ćemo mi dobro činiti, ča jest svist[5] našu
L. 72a i pripovidanje od svete crikve. Drugi jest, || da oni, ki jesu u raju, jimaju toliku radost i dobro, da oni ne bi izlizli jedan hip, da bi za on[6] mogli jimati tisuću lit gospodstvo od ovoga svita.

---

[3] U rkp. *ńim.* — [4] Pogrešno prema tal. *castigatione,* koje je uzeto kao *cagione.* — [5] U rkp. prepisivačkom griješkom *svitu* prema tal. *conscientia.* — [6] Griješkom prema talijanskom.

---

2. *Di.* Hora vorrei sapere se l'anime si possano mostrare quando loro vogliono a quegli che le desiderano?

Ma. L'anime di paradiso si si possano monstrare a tutte le persone si come a loro piace o dormendo o veghiando. Ma quelle che sono in purgatorio non si possano monstrare in alcuno modo a altri se non per certe cagioni come piace a Dio. Ne non si mostrano se non quelle anime che Dio vuole. Et quando loro si mostrano tuttavia anno compagnia d'angeli & all'hora si dimostrano alli loro intimi parenti o amici: perche loro faccino oratione & limosine per loro: & talvolta apaiano quando loro vanno alla gloria & all'hora loro apariscono molto belle: ancora l' anime che sono in inferno non possano aparire in alcuno modo: et quando apare a noi alcuna anima la quale noi crediamo che sia dannata: elle non sono esse: anche son diavoli in loro somiglianza che tolgano la loro forma si che paiano dessi veramente: & questo fanno per beffare altrui. Si come aparve a sancto Martino l'anima del ladro che haveva decto che l'altro l'haveva rubato ne non fu l'anima sua anche fu un diavolo che tolse la sua forma.

3. *Di.* Se l'anime di paradiso si possano dimostrare quando loro vogliano a noi perche non si dimostrano loro spesse volte alli loro intimi a dovergli castigare acioche loro non pecchino piu?

Ma. Di questo io te ne diro due cagioni. La prima si e che quegli di paradiso sanno che noi abbiamo assai castigatione se noi vogliamo ben fare cioe la conscientia nostra & gli predicatori di sancta chiesa. La seconda si e che quegli che sono in paradiso hanno tanta gioia et bene che loro non uscirebbono un hora se per quello dovessino gia havere mill'anni la signoria di questo mondo.

LXXIV.

1. *U.* Meštre, dobro mi rekal jesi, i veliku si mi radost dal i veselje; sada bih hotil, da mi rečeš, od kud izhode sni?

M. Sni nigda dohode od Boga, kada on hoće ukazati kugodir rič, ka će se zgoditi, kako učini o⟨d⟩ Osipa, sina Jakovova, ki se sni, da sunce i misec i jedanadeste zvizd klańahu se[1] ńemu, i pak bratja vidiše ga u Ejiptu. I jošće Faraun sni se, da vidi sedam klasof pšenice punih, a sedam praznih, i vidjaše sedam junic tustih, a sedam mlednih, i mledne jidihu tustih. Ako[2] ta sań[3] Osip tumači po nauku Božjem, da zlamenovaše[4] obilje i glad, ki jimaše dojti na svit. I sańa ta bi od Boga. I još dojde sańa od Boga, ku učini Osip, muž naše Gospoje, || kada on hoti ńu ostaviti, jerbo ju vidi L. 72b truhlu ne znajući, da ona biše[5] noseća Duhom svetim, i ukaza mu se anjel i reče mu: »Osipe, ne ostafļaj ženu tvoju, jerbo je teška od Duha sveta, i hoće poroditi sina, ki će se zvati Višńi[6].« I mnoge ostale sańe jesu došle od Boga, da mnogo bi bila duga stvar brojiti jih. I te takove sańe dobro se poznaju od družih. Da sańe mogu dojti po mnogo putof, kako od kolore[7] i od zališne[8] krvi i od mnogo ostalih stvari, kako od pohoti putene i za[9] ostalih dosti razlogof, kako od govorenja, mišļenja i od dilanja. I ti sfi jesu od nišće.

---

[1] Romanizam (imperf. mjesto prez.). — [2] Pogrešno *ako* mjesto i. — [3] U rkp. *sam.* — [4] Vidi bilj. 1. — [5] Vidi bilj. 1. — [6] U rkp. griješkom uiçgni« (vičnji) mjesto »uiscgni« prema tal. altissimo. — [7] I danas u Dubrovniku *kȍlora* u značenju »kolera«. — [8] U rkp. »*salizne*«. — [9] U rkp. pogrešno *zato;* prijedlog *za* po tal. *per.*

LXXIV.

1. *Discepolo.* Maestro tu m'hai ben decto gran gioia. & ha⟨i⟩ mi dato grande allegreza: Hora vorrei che tu mi dicessi onde vengano gli sogni?

Ma. Gli sogni vengano talvolta da Dio: quando lui vuole dimostrare alcuna cosa che debba venire si come lui fece di Joseph figluolo di Jacob che sogno che l sole & la luna & undici stelle l'adoravano. Et poi gli frategli lo viddono in Egypto: & ancora pharaone si sognó che lui vedeva septe manipuļi pieni di grano & septe voti: & vedeva septe vacche grasse & septe magre & le magre mangiavano le grasse: & questo sogno expose Joseph per amaestramento di Dio: che significava la carestia che doveva essere nel mondo: & questo sogno venne da Dio & anche venne da Dio el sogno che fece Joseph marito della nostra donna quando lui la volse abandonare pẽrche lui la vidde gravida non sappiendo lui che ella fusse gravida dello spirito sancto: & l'angelo gli aparve & disse: Joseph non abandonare la donna tua perch' ella e gravida di spirito sancto & partorira un figluolo che sara chiamato altissimo: et molti altri sogni sono venuti da Dio: che sarebbe troppa lunga cosa a dirgli: et questi tali sogni son bene conosciuti dagli altri: ma e sogni possano venire per molti modi come per troppa collera per troppa flemma per malinconia per troppo sangue & per molte altre maniere: come per amore carnale & per altre cagione assai: come per parlare per pensare & per operare & questi ogni sono da niente.

LXXV.

1. *U.* Blagoslofļena budi besida tvoja, Isukrste[1], ki si mi pokazal riči toliko skrovite, da ne budi ti teško slišati me i reći mi od riči Antikrstovih.

M. Antikrst hoće se roditi u velikom gradu Babilonskom od jedne zle žene, ka će biti od kolina Adamova, i unutri u utrobi matere svoje biti će pun djaflof, hoće biti hrańen u tilu[2] od zalih čarnikof, i biti će gospodin
L. 73a || od sfega svita i sfi narodi hoće obratiti i podložiti poda se po četire puti. Prvi put hoće biti, da će on obratiti i velih cića blaga[3], ko jim hoće darivati. Drugi put hoće biti, da on hoće obratiti puk za strah i za veliku krudelta[4], ku on hoće činiti sprot ńim. Treti put jest, da on hoće obratiti redofnici i naučenici po veliku umiteļstvu i lipim govorenjem, ko će činiti kako meštar od sfih sedmero knižnih artijah[5], i od toga hoće jimati veliku pamet. Četvrti put jest, da on hoće prihiniti velik dil redofnikov i ostalih ļudi razbornih i dobrih, ki jesu ostavili of svit, i hoće jih priobratiti k sebi velikimi zlamenji i čudesi, ka jim on pokaže, da hoće činiti toliko razlučita zlamenja, da ńim hoće biti viditi jedna prilična[6] stvar. On hoće činiti dojti ogań zvrhu nebes i hoće činiti žežati (?)[7] ļudi, i to će činiti vidinim zakonom. Još činiti će skrsnuti mrtvih, ki hote potvrditi dila ńegova.

2. *U.* Hoće li uskrisiti mrtvih jistinim načinom?

---

[1] Pogrešno za tal. benedecta sia la *parola di Christo,* t. j. blagoslovljena bila *riječ o Kristu,* t. j. ono, što je o Kristu meštar rekao. — [2] Pogrešno; prevodilac je originalno *»incorozam«* (u Korozaimu) čitao kao »incorpore«. — [3] Mjesto *blagom.* — [4] Mjesto instrumentala *strahom* i *velikom krudeltom«.* — [5] U rkp. »artyah«. — [6] Za tal. grandissima. — [7] U rkp. »zexati« za tal. ardere. —

LXXV.

1. *Discepolo.* Benedecta sia la parola di Christo che tu m'hai dimostrato tante cose secrete: ma non ti voglio agravare d'udirmi & di dirmi delle cose d'Antichristo:

Ma. Antichristo nascera nella grande Babillonia d'una captiva femina che sara della schiatta d'Adam. Et dentro dal ventre della madre sua si sara pieno di diavoli & sara nutricato in corozam da malefichi incarnatori (!). Et sara signore di tutto il mondo & tutte le gente convertira & sottometera a se per quattro modi. Lo primo modo sara che lui convertira e grandi per havere che lui gli donera. Lo secondo modo si e che lui convertira lo populo per paura & per gran crudelita che lui fara di loro. Lo terzo modo si e che lui convertira gli cherici & gli literati per grande scientia & per bel parlare: che lui sara admaestrato di tutte le septe arte. Et di cio hara grandissima memoria. El quarto modo si e che lui inganera gran parte de religiosi & d'altri huomini honesti & buoni che hanno abandonato questo mondo & convertiragli allui per grandi segni & per grandi miracoli che lui gli mosterra: che lui fara si diverse maraviglie che loro saranno grandissima cosa a vedere. Lui fara venire fuoco di verso il cielo & fara ardere la gente: & questo fara visibilmente. Et fara ancora risuscitare gli morti che confermeranno l'opere sue.

2. *Di.* Risuscitera lui gli morti veramente?

M. Ne, da činiti će ulisti djavle u tilesa osujenih, i hote govoriti ‖ L. 73b otvoreno, kako da bi živi, a to[8] po artijah[9] i po čaranju. I hoće priobzidati Jerusolim, i ondi će se činiti adorati i čtovati kako Bog. I Židove hotc ga prijati s felikom častju, i dojti te k ńemu sa sfih stran od svita, li oni se hote obratiti pak na veru krstjansku po pripovidanju Enoka i Ilije, i mnozi od ńih hote prijati mučenje veliko.

[8] U rkp. griješkom *ta.* — [9] U rkp. »artyah«.

LXXVI.

1. *U.* Od kuda hote dojti Enok i Ilija?

M. Iz raja zemaļskoga, i hote doiti u onoj pravoj[1] dobi, u koj biše onde postavļen(i). Antikrst[2] hoće jih pobiti, i hote tri dni[3] stati na trgu Jerusolimskom, i pak naš Gospodin hoće jih uskrisiti. I Antikrst hoće kraļevati tri godišća i hoće staviti svoj šator[4] na gori Maslinskoj. I zač on hoće hotiti dobiti sfi dobri ļudi, biti će našast na onom mistu mrtaf naglom smrtju, jerbo ga hoće ubiti duh od ust ńegovih. To se jima razumiti, da on hoće umriti po zapovidi ńegovoi.

2. *U.* Sada mi reci, hote li biti tada dni mańi nego jesu ‖ sfi sada. L. 74a

M. Toliko te biti veliki, koliko sada, jerbo sunce zato neće izajti van svoga tečenja[5], da udile[6] hote biti meju dan i noć uri dvadeset i četire. Zač pisano jest, da dan hoće naslidovati po naredbi našega Gospodina. Da

[1] Mieste *istoj* prema tal. medesima. — [2] U rkp. prepisivačkom griješkom: ... u koj biše *postavļen: i Antikrst.* — [3] Izostavljeno *mrtvi.* — [4] U rkp. griješkom »stator«. — [5] U rkp. griješkom *rečenja.* — [6] U rkp. griješkom »udilye«: ispor. bilj. 5. u gl. 244. —

Ma. No ma lui fara entrare diavoli nelli corpi degl'huomini dannati & favelleranno apertamente come se fussino vivi & questo fara per arte & per incantamento. Et rehedifichera Hierusalem & qu'vi si si fara adorare & honorare come Dio & gli Giudei lo riceveranno con grande honore & trarrano allui da tutte le parte del mondo. Ma loro si convertiranno poi alla fede christiana per la predicatione d'Enoc & d'Elia & molti di loro riceveranno grandissimo martyrio.

LXXV.

1. *Discepolo.* Onde verra Enoch & Elya.

Ma. Loro verrando del paradiso delitiaro & verranno in quella medesima eta che loro furono riposti. Et Antichristo si gl'uccidera & starano tre dj morti nella piaza dj Hierusalem & poi il nostro signore gli risuscitera. Et Antichristo regnera tre anni & mettera il suo padiglione in sul monte uliveto. Et perche lui vorra vincere tutti gli huomini buoni & lui sara trovato in quel luogo morto di morte subitanea: che l'uccidera dello spirito della bocca sua: questo si debba intendere che lui morra per suo comandamento.

2. *Di.* Hora mi di saranno a quel tempo gli di minori che non son teste?

Ma. Tanto saranno grandi come sono teste che il sole non uscira pero del suo corso che tuttavia sara intra di & nocte ventiquattro hore. Impero che gli e scripto che il di perseverera secondo l'ordinamento del nostro signore. Ma lui

on dobro reče, da dni hote biti okraćeni za obranih, jerbo of svit hoće jimati ureda konac. I tako broj obranih hoće biti ureda osvršen. I kako bude dosvršen, of svit hoće jimati konac.

3. *U.* Ča hoće za tim biti?

M. Enok i Ilija hote pripovidati četrdeset dan i obratiti hote svakoga človika na veru krstjansku, i svit hoće jimati ureda konac, da ne more se znati, kada to hoće biti.

4. *U.* Zač se to ne more znati?

M. Jerbo Isukrst ne ostavi, da se zna; zač, kad ga učenici opitaše, kada on hoće dojti učiniti sud, i kad će biti raščińenje od svita, on odgovori i reče: »Nitkor ne more znati nego sam otac.« I tada se hote ukazati mnoga zlamenja, kako govori sveto vanjelje. ‖

L. 74b

LXXVII.

1. *U.* Ko hoće biti prvo uskrišenje?

M. Onako, kako jesu dvi smrti, tako jesu dva uskrsnutja. Jedna jest od duše, a druga od tila. Smrt od duše jest, kad človik sagriši i dili se od Boga, ki jest ńegof život, jerbo duša jest zakopana u tilu kako u jednom grobu. Da kada se ona vrati k Bogu po pokori, ki Bog jest ńegof život, tada duša uskrsne od smrti na život. Drugu smrt duša jima, kada ona pojde u pakal, i od one smrti ona se nigdar ne more pomoći. Smrt od tila jest narafna, kako se vidi, i svoje uskrsnutje hoće jimati, kada ono proslafjeno bude z dušom svojom na napokońi dan.

---

disse bene che gli di sarebbono abreviati per gli electi: perche questo mondo harebbe presto fine: si che il numero degli electi sarebbe presto fornito: & come e' fussi fornito questo mondo finira.

3. *Di.* Che sara poi?

Ma. Enoch & Elya predicheranno quaranta di & convertiranno ogni huomo alla fede christiana: & lo mondo hara presto fine: ma e' non si puo sapere quando questo sara.

4. *Di.* Perche non si puo lui sapere?

Ma. Perche Christo non lascio che si sapessi: che quando gli discepoli lo domandorono quando lui verrebbe af-fare el giudicio & quando sarebbe la consumatione del mondo. Lui rispose & disse nessuno non lo puo sapere se non il padre solo & all'hora appariranno segni assai: si come dice lo sancto evangelio.

LXXVII.

1. *Discepolo.* Quale e la prima resurrectione.

Ma. Cosi come le sono due morte: cosi sono due resurrectione. L'una e dell'anima: L'altra e del corpo. La morte dell'anima si e quando l'huomo pecca & partesi da Dio el quale e sua vita: perche l'anima e sepellita nel corpo come in uno sepolcro: ma quando ella torna a Dio per penitentia el quale e sua vita: all'hora ella e risuscitata da morte a vita. L'altra morte ha l'anima quando ella va all'inferno & di quella morte ella non si puo mai aiutare. La morte del corpo e naturale come si vede: & lo suo risuscitamento sara quando lui sara glorificato con l'anima sua al di novissimo.

2. *U.* U ki dan?

M. Dan od Vazma, u onu uru, kada Isukrst uskrsnu.

3. *U. (Nepotpuno pitanje:* Sara all'hora nessuno nel mondo? Prevodilac je sa *sara all'hora* iz pitanja skočio na *sara* u odgovoru: Lui sara cosi pieno di gente come lui e teste.) Hoće biti tada tako pun naroda of svit kako sada?

⟨*M.*⟩ Hoće, i biti će nigdo težeći, a tko orući[1], tko navigajući[2], a niki čineći jednu stvar, a tko drugu.

4. *U.* Ča hoće biti od ‖ ńih? L. 75[a]

M. Dobri hote biti zdvignuti u ajer od anjelof sprot Isukrstu, i u onom uzdvignutju sfi hote umriti i tudje hote uskrsnuti. I tako se zgodi od dive Marije, majke Isukrstove, i od svetoga Jivana evanjeliste. Kako naša Gospa umri i bi pokopana, duša ta čas ulize opet u ńe tilo i uskrsnu, i bi prijata u slavu. I jošće od svetoga Jivana vanjeliste moremo verovati, da tilo ńegovo bi ulaćeno i poneseno u ajer, i u onom ulaćenju ali uzdvignutju on umri, i tudje uskrsnu, i pojde u slavu. Da zali umiraju od onoga naroda[3] i tudje hote uskrsnuti ureda[4], i ono[5], ča mi štimo od Boga: »Jima dojti suditi živih i mrtvih.«

---

[1] Pogrešno mjesto: *i težati će, tko orući* ... — [2] Izostavljen prijevod riječi »chi hedificando« (= tko gradeći). — [3] Pogrešno prema tal. Ma gli captivi *morranno di quella paura* (t. j. a zli *će umrijeti od onoga straha).* — [4] Nepotrebno ili *tudje* ili *ureda.* — [5] Pogrešno mjesto: *i to je ono.*

---

2. *Di.* In qual di?

Ma. Nel di della Pasqua in quella hora che Christo risuscito.

3. *Di.* Sara all'hora nessuno nel mondo?

Ma. Lui sara cosi pieno di gente come lui e teste. & lavorranno chi arando & chi navicando chi hedificando chi faccendo una cosa chi un altra.

4. *Di.* Che sara di loro?

Ma. Gli buoni saranno levati in aria dagli angeli incontra Christo: & in quel levamento tutti morranno & incontinente risusciteranno. Et cosi advenne della vergine Maria madre di Christo & di sancto Giovani evangelista. Come la nostra donna fu morta & sepellita l'anima entro poi nel corpo & risuscito incontenente fu ricevuta in gloria. Et ancora di sancto Giovanni evangelista potiamo credere che lui fu in corpo rapito & portato n aria & in quello rapimento o vero levamento lui mori: & incontinente risuscito & ando nella gloria. Ma gli captivi morranno di quella paura: & incontinente risusciteranno. Et questo e quello che noi leggiamo che Dio debba venire a giudicare e vivi e morti.

LXXVIII.

1. *U.* Hote li uskrsnuti oni, ki su umrli u utrobi materini?

M. Sfi oni, ki prijaše duh od života, hote uskrsnuti u onom veličastvu, u kom bi oni bili, kada bi prišli na dobu od trideset lit.

L. 75b 2. *U.* ‖ Veće krat se zgodi, da jedna zvir izi človika, i ono meso človičasko obrati se u zvirje, i pak ona zvir bude izidena od drugih zviri: kako će ta uskrsnuti, ki jest toliko promišan?

M. Ja ti odgovaram, da on, ki učini jednoga i drugoga od ničesar, hoće umiti dobro razlučiti jednoga od drugoga, za sfe jere mnozi jesu požrti od zviri, od rib ali od ptic, ki hote biti sfi ponofleni svršeno na dan od uskrsnutja. Da oni nete izgubiti samo[1] jedan vlas od glave.

3. *U.* Da ako ljudi sfi uskrsnu s vlasi sfimi i s kosami i z bradami, nete li biti grubi viditi?

M. Mi nimamo razumiti, da vlasi i kose i brade podrizane vrate se na svoje prvo misto, da biti će, kako bude ugodno Bogu, kako po način, kad čini meštar jedan o(d)[2] vašela, da ga on čini i raščini po on put, kako
L. 76a mu se bolje vidi; tako naš Isukrst hoće ‖ svakoga ponoviti od one jiste riči, od ke jest, jerbo dobar meštar ne gleda, ča bi od vašela dno ali usta, da načini ga po on jisti način onako, kako hoće.

---

[1] Mjesto *ni* prema tal. un solo. — [2] U rkp. samo *o*.

LXXVIII.

1. *Discepolo.* Risusciterranno quegli che sono morti nel corpo della madre?

Ma. Tutti quegli che ricevano spirito di vita risusciteranno in quella eta & in quella grandeza che loro sarebbono stati se loro fussino venuti in eta di trenta anni.

2. *Di.* Piu volte adviene che una bestia mangia un huomo & quella carne dell'huomo e convertita in quella della bestia: & quella della bestia ancora e mangiata da un' altra: come risuscitera costui che e tanto travagliato?

Ma. Io ti rispondo che colui che fece l'uno e l'altro di niente saperra bene dividere l'uno dall'altro che molti che sono divorati da bestie & da pesci & da uccegli: gli quali saranno tutti riformati interamente al di della resurrectione che loro non perderanno un solo capello della testa.

3. *Di.* Ma se gl'huomini risusciteranno con tutti e capegli & con l'unghie & con le barbe non saranno loro molto brutti da vedere?

Ma. Noi non dobbiamo intendere che e capegli & l'unghie: ne le barbe che sono tagliate ritornino nel loro primo luogo. Ma sara come piacera a Dio: quasi a modo che fa uno maestro d'uno vasello che lui lo fa e disfa in quello modo che meglio gli piace. Cosi lo nostro signore rifara ciascheduno di quella medesima cosa che ella e. Che il buono maestro del vasello non guarda quale fu il fondo & quale fu la bocca: ma lo raconcia in quello medesimo modo secondo che vuole.

LXXIX.

1. *U.* Oni, ki na ovom svitu jimahu dvi glave na jednom trupu, i ki jimaju noge krive, i slipi, i po različiti načini rodiše se, ča bi bilo mnogo pribrajati, kako hote ti uskrsnuti?

M. Sfi oni, ki budu od izabranih, za sve jerbo oni rodiše se poraženi na of svit, oni hote sfi uskrsnuti lipi, i brez svakoga pomańkanja hoće biti duša ńih, ni će jimati jednu nemoć na uskrsnutju svomu, stafmo[1], da ga[2] jimaše na svomu porojenju[3].

2. *U.* Hoće li naš Gospodin učiniti drugo tilo, ko jest prilično k ovomu, ko mi jimamo sada?

M. Od toga priličastva ja ću ti kugodir rič reći. Naša tilesa iesu zrušena i iesu umrfša, i ona ostala tilesa hote stati brez rušenja i nete biti umrfša. Naša tilesa jimaju u sebi svako pomańkanje i svaki smrad, a ona hote u sebi jimati svaku lipost i hote biti svitlija nego sunce.

3. *(U prijevodu izostavljeno pitanje i odgovor. Di.* In quale eta ... *Ma.* In gioventu ...).

4. *U.* U onoj dobi ali u drugoj? ‖

M. U onoj dobi, u koj Isukrst uzajde na nebo.[4] L. 76b

---

[1] Za tal. pognamo. — [2] Pogrešno miesto *ju* (t. j. nemoć). — [3] Odgovor je pogrešan prema nejasnom tal. tekstu: ... loro risusciteranno tutti begli & senza difecto *et ciascheduno hara l'anima sua:* ne non hara mancamento nessuno ... za lat. (Eluc. stup. 1165): Qui hic habuerunt *duo capita, duo inde corpora resurgent, et unaquaeque anima habebit suum corpus,* cui nihil indecens vel deforme adhaereat ... — [4] Ovo se pitanje može razumjeti s izostavlienim 3. No i ovo 4. ne odgovara tal. tekstu: Perche piu in quella eta che in altra? (t. j. zašto prije u ovoj dobi, t. j. od 32 godine, nego u drugoj, t. j. od 30 godina). —

LXXIX.

1. *Discepolo.* Quegli che havevano in questo mondo due teste in uno corpo & che hanno le gambe torte & orbi & in diversi modi furono nati che sarebbe troppo lunga cosa a racontare come risusciteranno costoro?

Ma. Tutti quegli che saranno degli electi perche loro nascessino difectuosi in questo mondo: loro risusciteranno tutti begli & senza difecto & ciascheduno hara l'anima sua: ne non hara mancamento nessuno nella sua resurectione pognamo che l'havessino nel loro nascimento.

2. *Di.* O fara lo nostro signore altro corpo che si rasomigli a questo che noi habbiamo teste?

Ma. Di quella somiglianza io te ne diro alcuna cosa: gli nostri corpi sono corruptibili & anco si son lor mortali. Et quegli altri corpi staranno sanza corrompimento & non saranno mortali gli nostri corpi hanno in loro ogni difecto & ogni sozura & quegli haranno in se ogni bellezza & luceranno pui che non fa il sole.

3. *Di.* In quale eta torneranno loro?
Ma. In gioventu, di trenta anni o di trenta due.

4. *Di.* Perche piu in quella eta che in altra?
Ma. Perche in quella eta Christo monto in cielo.

5. *U.* Sada od zlih ļudi, kih tilesa jimaju biti osujena.

M. Ńih tilesa nigdar ne umiraju, ni drži, da hote biti tilesa svitla, kako ona od izabranih, ni lipa, da hote biti tilesa, ka primu svake muke i bolizni. Pismo zato govori[5] od ńih tiles; zač i tilesa i duše ńih sasfim zlo pojdu. Da mi verujemo[6], da oni hote zato jimati onakova tilesa, kakova jimahu na ovom svitu, i s onimi jistimi[7] hote uskrsnuti za trpiti sfe muke, kako sam ti rekal od zgora.

[5] Pogrešno, mjesto *ne govori.* — [6] U rkp. griješkom »ueruymo« mjesto »ueruyemo«. — [7] U rkp. griješkom *jistinimi.*

LXXX.

1. *U.* U ko vrime hoće biti učińen sud?

M. O ponoćjah, u ono vrime, kada anjel porazi Ejipt, u onu uru, kad naš Gospodin isfuče[1] pakal, i kad oslobodi[2] svojih obranih od ovoga svita.

2. *U.* Po ki način hoće dojti naš Gospodin suditi svit?

M. On hoće priti, kako čini jedan cesar, kada on ulazi u jedan grad; jerbo znaš, da on naprida šalje krunu i ostala svoja poznanja, a to da se pozna ńegovo prišastje. Tako hoće učiniti Isukrst, jerbo on hoće poslati zlamenja prvo nego on dojde.

L. 77a 3. *U.* Ka zlamenja on hoće poslati ‖ na zemļu?

M. Onako, kako govori sveto vanjelje.

[1] = isvuče, t. j. svuče posve (ovdje »oplijeni«); v. isvući u ARj. — [2] Pogrešno mjesto: *i u tu će uru osloboditi* (t. j. o ponoći).

5. *Di.* Hor degli captivi huomini che di tu?

Ma. Gli captivi huomini che debbano esser dannati gli loro corpi mai non morranno: ne non intendere che sieno lucenti come quegli degli electi ne begli anco saranno corpi da dovere ricevere tutte le pene & tutti e dolori. La scriptura non favella pero de loro corpi: Ma noi crediamo che loro haranno cosi facti corpi come loro havevano al mondo & con quegli medesimi risusciteranno a soferire tutti e tormenti si come io t'ho decto di sopra.

LXXX.

1. *Discepolo.* A che hora sara facto el giudicio?

Ma. Da mezza nocte a quella hora che l' angelo guasto Egypto: & a quella hora che il nostro signore spoglio l'inferno. Et a quella hora liberera gli suoi electi di questo mondo.

2. *Di.* In che modo verra il nostro signore a giudicare el mondo?

Ma. Lui verra a modo che fa uno imperadore quando lui entra in una cipta che tu sai che lui si manda inanzi la corona & le sue altre conoscentie acioche la sua venuta si sappia. Cosi fara Christo che lui mandera segni inanzi che lui venga.

3. *Di.* Che segni mandera lui in terra?

Ma. Si come dice el sancto evangelio.

4. *U.* U koj prilici on se hoće ukazati?

M. U onoj jistoj, u koj uzajde na nebo. I hote dojti sfi redi anjelski, i sfih hoće poslati prid sobom, i hote ponesti križ na pogrjenje zalih. tada četiri anjeli po zapovidi Božjoj hote prostriti toliko velik glas, da fi mrtvi hote uskrsnuti. Ti glasi anjelski hote biti slišani od četirih stran od svita, ča jest od istoka i od zapada, od poludne i od akvilona, ča jest od trmuntane. I budu ti glasi na priliku od trubal, i reći hote ovako: »Ustanite gori, mrtvi, i hote na sud!« I tudje sfi ustanut se. I tada elementi hote e smutiti: ogań će se dvignuti na jednu stranu, voda na drugu, i sfi četire (m)uter se i hote se meju sobom ratiti, i to prid našim Gospodinom. I ada budu gromi i trusi toliko veliki, kakovi nigdar nisu bili, da anjeli i veti obujme[1] velik strah.

5. *U.* Da grišnici, ki budu prid Isukrstom, ča hote reći?

M. Smrt hote želiti, a nete ju moći jimiti, i zvati budu gore, da ih pokriju. Toliko će biti velika bolizan, ka ć(e) nastupiti na ńih. ‖

[1] = 3. l. sg. od inf. obnjeti.

LXXXI.

L. 77b

1. *U.* Gdi će se učiniti ta sud?

M. U dragi od Josafata.

2. *U.* Ča će reći Josafat?

M. Toliko jest reći Josafat, koliko zemla, gdi će biti sud ovoga vita; zato toliko jest reći draga od Josafata, koliko draga od suda. Vazda

---

4. *Di.* In che forma aparira lui?

Ma. In quella medesima che lui monto in cielo. Et verra con tutti gli rdini degli angeli & tutti gli mandera dinanzi allui: & porteranno la croce per ıa confusione. Et all'hora quattro angeli per comandamento di Dio si metteranno gran voce che tutti gli morti risuciteranno. Et queste voce d'angeli saranno dite da quattro parte del mondo: cioe del levante & dal ponente: da mezodi: & a aquilone & saranno voce a somiglianza di tromb: & diranno cosi: Levate su orti & venite al giudicio: & incontinente si leveranno tutti: & all'hora tutti gli ementi si turberanno: lo fuoco si levera da una parte el freddo dall'altra & tutti quattro gli elementi si turberanno & combatteranno insieme & questo sara nanzi dal nostro signore & sara si gran tempesta che mai non fu tale che gli ıgeli & gli sancti haranno gran paura.

5, *Di.* Ma gli peccatori che saranno dannati da Christo che diranno?

Ma. Loro vorrebbono morire & non potranno & chiameranno le montagne ıe caschino sopra di loro tanto sara il gran dolore che loro haranno.

LXXXI.

1. *Discepolo.* Dove si fara questo giudicio?

Ma. Nella valle di Iosaphat.

2. *Di.* Che vuole dire Iosaphat?

Ma. Tanto e a dire Iosaphat quanto terra dove debba esser il iudicio di iesto mondo: siche tanto e a dire valle di Iosaphat cioe valle di iudicio: sem-

draga jest na nozi od gore. Po drazi moremo razumiti sfu zemļu od ovog svita, a po gori nebo. I zato govori Pismo, da sud[1] hoće biti u drazi, č jest na ovom svitu. I anjeli hote učiniti od svega naroda dva dila po zapo vidi našega Gospodina, jedan od desne strane, a drugi od live. Oni o desne hote stati u ajeru, a oni od live hote stati na zemļi kako žalostnici

3. *U.* Kako mi jimamo razumiti od desne strane i od live ruke?

M. Od desne jima se razumiti ńegova prisveta slava, od live razu mi se zemļa. Pravedni hote stati visoko pri Isukrstu, a zali budu stati nizo ko kod zemļe.

4. *U.* Kakof će se ukazati Isukrst pravednim i grišnikom?

M. On se hoće pokazati pravednim po on put, kako se ukaza | L. 78a učenikom na gori Taborskoj, a ukazati se hoće grišnikom onakof, kako visi na križu.

5. *U.* Hoće li dojti u ono misto on križ, na kom Isukrst bi postafļeni

M. Ne, da hoće biti jedna čistińa na priličje od križa, ka će već sjati nego sunce.

6. *U.* Zač će Isukrst suditi?

M. Zač podobno jest, da on, ki je uvrijen, učini osvetu.

7. *U.* Hoće li on jimiti sidilišće u onom mistu? Zač pisano jest, da on hoće siditi na sidilišću od svoga veličastva.

---

[1] U rkp. prepisivačkom griješkom *svit.* —

---

pre e valle a pie del monte: per la valle s'intende tutta la terra di questo mondo & pel monte s'intende el cielo: & pero dice la scriptura che 'l iudicio sara nella valle cioe in questo mondo: & gli angeli faranno di tutta la gente due parte per comandamento del nostro signore: l'una da man diritta & l' altra da mano stanca: quegli dalla mano diritta staranno in aere come gli angeli et quegli dalla mano stanca staranno in terra come tapini.

3. *Di.* Come dobbiamo noi intendere da mano diritta & da mano stanca?

Ma. Da mano diritta si debba intendere la sua sanctissima gloria. Da mano stanca s'intende la terra: gli giusti staranno alti apresso di Christo. Et gli captivi staranno bassi apresso la terra.

4. *Di.* Come si dimosterra Christo a giusti & agli peccatori?

Ma. Lui si dimosterra a giusti in quel modo che lui fece agli discepoli in sul monte di Tabor. Et si si mosterra agli peccatori in quel modo che lui pende in su la croce.

5. *Di.* Verra in questo luogo el fusto della croce dove Christo fu posto?

Ma. No ma sara una chiareza in simiglianza di croce che lucera piu che il sole.

6. *Di.* Perche fara Christo il giudicio?

Ma. Perche gli e diritta cosa che colui el qual' e offeso faccia la vendecta.

7. *Di.* Hara lui sedia in quel luogo perche gli e scripto che lui sedera nella sedia della sua maiestade?

M. Isukrst ne di se, da on želi ratiti se za svetu crikvu, ka jest ńegova nevistica.[2] I kada on dobude svoji neprijatelji, hoće jimiti kod sebe svoju nevisticu, tada on hoće biti u svom veličastvu, toliko jest reći, da človičastvo hoće počinuti u božastvu. Dobro se more reći, da on hoće siditi po jedan put, ča jest, u koliko[3] on se ukaže jistinan človik, i veruje se, da on hoć⟨e⟩ siditi na jednom sidilišću, ko hoće vazeti kako prafdeni sudac.

[2] Pogrešno; prevodilac je u tal. tekstu: Christo non si dice che *lui debba* stare: ma e si dice che spontaneamente *lui debbe* combattere per la sancta chiesa la quale e sua sposa — sa *lui debba* skočio na *lui debbe*. Sam je tal. tekst pogrešan prema lat. originalu (Eluc. 1166): Christus dicitur nunc stare, et pro sponsa sua pugnare. — [3] prevodilac je u tal. tekstu: ... *in quanto che lui* cessera da tutte le fatiche. Ancora *in quanto che lui* — s prvoga *in quanto che lui* skočio na drugo.

LXXXII.

L. 78a

1. *U.* Hote li jimati apustoli sidilišće? Jerbo Isukrst obeća ńim i reče: »Vi hoćete sesti na dvanadeste pristolja i hoćete suditi dvanadeste kolinof izraelskih.

M. Ńih svist hoće biti ńihovo pristolje, i onde te počinuti, kad se najdu ńih tilesa, da su primogla svit i ńegove zledi. I po dvanadeste kolenih izraelskih razumi se, da hote biti za suditi sfi narodi, i još razumi se, da hote siditi na pristoljih u ajeru; zač pisano jest, da hote siditi na sidišću u dan od suda za jimati suditi.

[1] = dual; prema *dva* na deste.

Ma. Christo non si dice che lui debba stare: Ma e si dice che spontaneanente lui debbe combattere per la sancta chiesa la quale e sua sposa. Et quando ui hara vincto gli suoi nimici & hara apresso di se la sua sposa: all'hora lui sara ella sua maiesta. Tanto e a dire che la humanita si posera nella divinita. Ben si uo dire che lui sedera in uno modo cioe inquanto che lui cessera da tutte le atiche. Ancora inquanto che lui aparira verace huomo: e si crede che lui sedera a una sedia che lui pigliera d'aria: si come diritto giudice.

LXXXII.

1. *Discepolo.* Haranno gli apostoli sedie: perche Christo promesse al loro e disse voi sederete in su dodici sedie & giudicherete gli dodici tribi d'Isdrahel?

Ma. La loro conscientia sara la lor sedia & quivi si riposeranno quando i troverranno con gli lor corpi havere vincto il mondo & gli suoi vitii: et per li dodici tribi d'isdrahel s'intende che saranno a giudicare ogni gente: & anco intende che sedranno in su sedie in aria: pero che gli e scripto che sederanno a sedia al di del giudicio a dovere giudicare.

LXXXIII.

1. *U.* Kako hoće biti učińen sud?

M. Tada dobri i sfi zali budu smišani skupa, i tada se hote rasaznati[1] dobri od zalih; jerbo mnozi hote se viditi dobri, ki jesu zli, i mnoz se hote kazati hudi, ki se najdu dobri. I tada anjeli hote razabrati dobr od zalih, kako se razdiluje žito od slame.

2. *U.* Zač hoće reći naš Gospodin: »Hodite, blaženi, za uživati kraljefstvo otca moga, ko vam bi obećano od počela svita. Ja jimah glad
L. 79a žaju, a vi me napojiste« — i sfe ostale riči[2], ke govori ‖ vanjelje?

M. Te riči, ke Isukrst hoće reći, razume li[3] se za sfih svojih[4] obranih, kih hoće zvati blaženih. Da one ostale riči, ke on hoće reći, ča jest »Ja jimah glad i žaju, a vi mi ne daste blagovati ni piti« — i sfe ostale riči, kako govori vanjelje, ke hote biti rečene na pogrjenje od grišnikof, ki ne pitaju[5] i ne odivaju ubozih, mogući to učiniti, ni koga iznimju iz tamnice i ne pohode nemoćnih, ni učiniše jedno dilo od[6] milosrdja. I zato hoće reći onim: »Pojdite, prokleti, u ogán vičńi!« I oni mogahu se pomoći, dokle žifl(a)hu, tko molitvami, a tko žežinom, a tko almuštvom, i po govorenju od mis i po mnozih dobrih dilih, kako govori Sveto Pismo. Da, jerbo oni biše neharni[7] i kasni, pohudaše to, i zato upadoše u grih, ni umiše izajti van. Zato Isukrst hoće jih osuditi s velikom tužbom[8] i reći hoće: »O zali

---

[1] U rkp. »tadasfe hote rasfaznati«, t. j. sa *sf* za *s*. — [2] U rkp. pisarskom griješkom *riče*. — [3] *li* u prijevodu dodano. — [4] Mjesto *njegovih*. — [5] = pitaju — [6] U rkp. griješkom *on*. — [7] Isto što *nehajni* prema tal. *negligenti*. — [8] Pogrešno; prevodilac je u tal. tekstu: gli dannera *con gran ragione* & fara incontra di loro un *gran lamento* — s prvoga *gran* skočio na drugo.

LXXXIII.

1. *Discepolo.* Come sara facto il giudicio?

Ma. All'hora gli buoni & gli captivi tutti mescolati insieme: & allor si conosceranno gli buoni da captivi: pero che molti paiono buoni che sono captivi: & assai paiono captivi che sono trovati buoni: Et all'hora partiranno gli angeli gli buoni dagli captivi: si come si parte il grano dalla paglia.

2. *Di.* Perche dira lo nostro signore venite benedecti a possedere il regno del padre mio: che vi fu promesso per fino al cominciamento del mondo: Io hebbi fame & sete & voi mi desti mangiare & bere & tutte l'altre cose che dice el vangelio?

Ma. Queste parole che Christo dira s'intendono per tutti gli suoi electi gli quali chiamera benedicti: Ma quell'altre parole che lui dira cioe. Io hebbi fame & sete & voi non mi desti da mangiare ne da bere & tutte l'altre cose si come conta il vangelio: quelle saranno decte a confusione de peccatori che non paschano & che non vestano gli poveri potendol fare ne non traggono alcuno di prigione & che non visitoron gl'infermi ne non feciono alcuna buona opera. Et pero lui dira a queli andate maladecti nel fuoco eternale: & queli si potevano aiutare mentre che loro vivevano: chi con digiuni & orationi chi con limosine & per fare dire messe: & per molti altri beni si come disse la sancta scriptura: ma perche loro furono negligenti & pigri & dispregiorono & caddono nel peccato ne non ne sep-

i nevolni i grišni, ki jeste na odluku od pogibeli sada došli, vi jimaste vrime od pokajanja, a nigdar ga ne htiste« — i mnoge ostale beside, ke hoću sada ostaviti, zač bi bilo dugo govorenje, ke vam hote biti rečene.

3. *U.* Te beside hte li ńim biti rečene || usti ali kako hoće biti? L. 79b

M. Budući ondi Isukrst kako človik, more se razumiti i verovati, da hote biti rečene usti. Da sfi hote viditi otvoreno, i za ko dostojanstvo hote biti spaseni dobri, i za ki grih zali hote biti osujeni u propast paklenu.

LXXXIV.

1. *U.* Ki hote biti oni, ki poginu brez osujenja?

M. Sfi oni, ki zgrišiše brez zakona, kako pogane i Židove, ki jesu zgrišili po smrti[1] Isukrstovi i jesu držali zakon stari, a nišće od novoga, i mnozi ostali, ki živu po različiti zakoni.

2. *U.* Ti takovi hote li viditi Isukrsta?

M. Oni ga hote viditi na svoju škodu; jerbo pisano jest, da oni hote viditi onoga, koga oni propeše, jerbo zali pristaše na to i pristaše[2] na smrt Isukrstovu.

3. *U.* Kako oni pristaše, ki ga ne vidiše nigdare, ni biše u ono vrime?

---

[1] Mjesto *muci.* — [2] Mjesto prez. *pristaju.* —

---

pono uscire: percio Christo gli dannera con gran ragione & fara incontra di loro un gran lamento & dira: o captivi miseri & peccatori che siate venuti alla sententia della dannatione. Voi avesti spatio da pentirvi & non lo volesti mai fare: & molte altre parole assai le quali al presente io restero di dire perche sarebbe troppo lungo dir: le quali vi saranno decte.

3. *Di.* Queste parole saranno loro decte con bocca o come sara?

Ma. Conciosiacosa che Christo sara li come huomo e si potra intendere & credere che loro saranno decte con bocca: ma tutti quanti si vedranno apertamente & per quale merito saranno salvati: & pel qual peccato saranno dannati in inferno.

LXXXIV.

1. *Discepolo.* Quali saranno quegli che periranno sanza iudicamento.

Ma. Tutti quegli che peccorono sanza legge. Come gli pagani e Giudei che hanno peccato doppo la passione di Christo & hanno tenuta la lege vecchia & non niente della nuova & molti altri che vivano in diverse leggie.

2. *Di.* Questi cosi facti vedranno loro Christo?

Ma. Loro lo vedranno a loro danno: pero che gli e scripto che loro vedranno colui il quale loro crucifixono che tutti gli captivi consentirono & consentano ancora alla morte di Christo.

3. *Di.* Come ci consentiron quegli che non lo viddono mai ne non furon a quel tempo?

M. Naš Gospodin odkupi sfi narodi od griha Adamova, i to odkupljenje bi smrtju, ku on pritrpi na križu. To se razumi čineći ńegove zapovidi, ke ostavi na zemli. Gdi[3] sfi oni, ki ne obslužuju jih, i ki mu čine
L 80a protiva, sfi jesu udil‖nici od smrti ńegove kakono Židove, ki ga umoriše.

[3] Z atal. onde.

LXXXV.

1. *U.* Od osujenih u pakal, ki hote biti?

M. Židove, ki zgrišiše protiva zapovidem od zakona prvo nego Isukrst dojde na zemlu i ki nisu učinili pokore. I jošć⟨e⟩ krivi krstjane, ki za ńihova[1] zala dila[2] odvrgoše se od sina Božjega. I tim takovim hoće reći Isukrst: »Odajdite od mene, prokleti, i pojdite u pakal vičńi!«

1a *U.* Koliko tih hoće biti?[3]

M. Ne more se znati po človiku živu, ako mu Bog ne povi. Da, kako se govori, veći broj hoće biti osujenih nego spasenih. I to pismo od vanjelja govori: Da mnozi hote biti zvani, a malo jih obranih.

2. *U.* Kako hote suditi apustoli i ostali sveti ljudi grišnike?

M. Hote jim pokazati, kako oni ne htiše verovati ńih govore⟨n⟩ju ni ńih učińenju. Gdi oni hote ńim reći: »Vi jeste dostojni svake muke i svakoga zla.« I Isukrst hoće jih mučiti sržbom svojom, i ogań hoće jih požriti.

[1] U rkp. griješkom *ńihovo.* — [2] Mjesto instrumentala. — [3] U tal. je tekstu ovo pitanje u odgovoru na 1. pitanje. —

Ma. Lo nostro signore ricompero tutte le gente del peccato d'Adam: & questo ricomperamento fu per la morte che lui sostenne in su la croce: questo s'intende faccendo gli suoi comandamenti che lui lascio in terra. Onde tutti quegli che non gli fanno o che non gli haranno facti & haranno facto il contrario: tutti quanti sono partecipi della morte di Christo si come e Giudei che l' uccisono.

LXXXV.

1. *Di.* Quali saranno gli dannati & perduti in inferno?

Ma. Gli Giudei e quali peccorono contro e comandamenti della leggie inanzi che Christo venisse in terra ne non haranno facto penitentia. Et anco gli falsi christiani: che per loro male opere rinlegano lo figluolo di Dio. A questi tali dira Christo. Partitevi da me maladecti & andatene nel fuoco eternale. A dire quanti questi saranno e non si puo saper per huomo vivente se Dio non gliele rivelassi: ma secondo che si dice e saranno piu e dannati che gli salvati. Et di questo la scriptura del vangelio dice che molti ne saran chiamati: ma pochi ne saranno electi.

2. *Di.* Come giudicheran gli apostoli & gli altri sancti huomini e peccatori?

Ma. Egli mosterrano a loro come loro non volsono credere agli loro dei (!) ne alli lor facti: onde egli diranno a loro voi siate degni d'ogni pena & d'ogni male: & Christo gli tribulera con l'ira sua e'l fuoco li divorera.

3. *U.* Jim‖a li sržbu naš Gospodin? L. 80b

M. Ti jimaš znati, da Isukrst nima sržbe, jerbo u ńem jest sfe dobro, da još hoće suditi slatkostju. Da kada prava sentencija dojde od pravoga osujenja zvrhu grišnikof, tada se hoće viditi ńim, da je Isukrst vele srdit.

4. *U.* Jimaju li pravedni obraniteļi, a zali osvaditeļi?

M. Jest, dobro[4].

5. *U.* A kih?

M. Ńih vlastitu svist, jerbo na svitlinu svetoga križa sfe ⟨s⟩visti hote biti okolo otvorene i prosvitļene. I pravedni hote viditi sfa dobra dila, ka oni budu učinili, i ona hote ńih braniti. I zali hote viditi sfa ńih dila, ka oni budu učinili, i ona budu ńih svaditi, jerbo oni hote biti prosvitļeni u svitlosti od križa Isukrstova. Onako, kako sunce bi vidino od onih[5], ki jimaju oči, tako svaki hoće viditi svoju svist[6].

[4] Mjesto *imaju.* — [5] U rkp. griješkom *ńih.* — [6] U rkp. griješkom *svitlost.*

LXXXVI.

1. *U.* Kako mi jimamo razumiti, da kńige od života hote biti otvorene, i živi i mrtvi sfi hote biti sujeni od sfih onih riči, ke jesu pisane unutrih?

M. Kńiga od života jest Isukrst, i veće kńig jesu proroci, apustoli

[1] = će. —

3. *Di.* Ha ira lo nostro signore?

Ma. Tu debbi sapere che Christo non ha ira: pero che in lui e tutto bene. Anco giudichera piacevolmente ma quando la sententia della diritta dannatione verra sopra gli peccatori: gli parra all'hora che Christo sia forte adirato.

4. *Di.* Hanno gli giusti difenditori & gli rei acusatori?

Ma. Si bene.

5. *Di.* Et chi sono?

Ma. La loro propria conscientia: imperoche allo splendoe della croce tutte le conscientie saranno aperte & alluminate. Et gli giusti vedranno tutte le buone opere che loro haranno facte & quelle si gli difendera: & gli captivi vedranno tutte le loro male opere che loro haranno facte & quelle gli acuseranno perche loro saranno alluminati nel lume dela croce di Christo. Cosi come il sole e veduto da quegli che hanno occhi: cosi vedra ciascuno la sua conscientia.

LXXXVI.

1. *Discepolo.* Come dobbiamo noi intendere che il libro della vita sara aperto? Et gli vivi & gli morti saranno tutti giudicati di tutte quante quelle cose che vi sono scripte dentro?

Ma. Lo libro della vita si e Christo & gli libri si sono gli propheti & gli apostoli & gli altri sancti della sancta chiesa che ciascuno vedra in lui & in loro

i ostali sveti od svete crikve, ke svaki hoće viditi u ńem i u ńih, ča jimahu
L. 81a učiniti. I na || sudńi dan hote viditi grišnici i poznati te[1] sfi ńih nauci i prilike.

1a. *U.* Gdi[2]?

M. U knigah, ča jest u Isukrstu, u kom hote viditi, ča učiniše od ńihovih zapovidi[3], i jošće, ča ne učiniše. I mrtvi ofdi[4] hote biti sujeni za one riči, ke jesu pisane unutrih. Ovo se razumi osujeni, ki budu učinili sprot zapovidi našega Gospodina.

---

[2] U tal. tekstu nije ovdje novo pitanje, nego se riječima: *onde* nel libro della vita cioe in Christo — nastavlja odgovor na 1. pitanje. — [3] Pogrešno mjesto: Gdi u knjizi od života, ča jest u Isukrstu, hote viditi, ča učiniše od ńegovih zapovidi. — [4] Pogrešno; prevodilac je *e vivi* (= živi) čitao kao *vi.*

LXXXVII.

1. *U.* Pokle sud bude, ča hoće biti poslija?

M. Djaval hoće biti na vrat vržen sa sfimi onimi od strane live u propast paklenu, a Isukrst hoće pojti sa sfom svojom družbom u višńi[1] grad, ča jest u nebeski Hjerusolim.

2. *U* Ča će reći ona besida, ka se čti, da Isus mimohodeći služit ć⟨e⟩ ńim?

M. Toliko će to reći, da Isukrst ostavit će kip službenički, i hoće se pokazati svojim izabranim takmen, kakof jest u slavi od otca. I od toga govori Sveto Pismo, ča[2] reče Isukrst: »Ja hoću očitovati mene samoga ńim«, ča jest izabranim.

---

[1] U rkp. grješkom *vičńi.* —

---

cio che dovevano fare. Et al di del giudicio gli peccatori vedranno & conosceranno tutti gli amaestramenti & gli exempli loro: onde nel libro della vita cioe in Christo vedranno cio che feciono degli suoi comandamenti. & anche cio che non feciono. E morti e vivi saranno giudicati per quelle cose che vi sono scripte dentro: questo s'intende gli dannati che haranno facto contra el comandamento del nostro signore.

LXXXVII.

1. *Discepolo.* Quando el giudicio sara facto che sara poi?

Ma. Lo diavolo sara traboccato con tutti quegli della parte da mano stanca nel profondo dell'inferno: & Christo andra con tutta la sua compagnia nella soprana cipta cioe la celestiale Hierusalem.

2. *Di.* Che vuole dire quella parola che si legge che Ihesu passando ministerra a loro?

Ma. Tanto e a dire che Christo lascera la forma servile & si si dimosterra agli suoi electi tale com'e lui nella gloria del padre. Et di questo dice la scriptura sancta che Christo disse. Io manifestero me mesimo a loro cioe agli electi.

3. *U.* Ča hoće reći ona druga besida, ka govori, da on hoće dati kralefstvo || Bogu, i Bog otac biti će svaka rič u sfih riči? L. 81b

M. Toliko jest reći, da človičastvo Isukrstovo i sveta crikva sva se hoće priroditi[3] u božastvu, i Bog će učiniti[4] veselje od svakoga človika i veselje vikuvičńe, ko nigdar neće jimiti konca, i Bog hoće biti[5] utiha od sfih s velikom radostju, i svaki hoće jimiti svoju radost svršenu. I jošće sfi skupa hote jimiti općeno veselje, jerbo oni hote viditi Isukrsta u ńegovu veličastvu.

4. *U.* Kod toga[6] ča hoće biti od svita?

M. Hoće zgoriti vas, i kako voda od potopa ubi sfi narodi i nareste zvrhu sfih gor od svita najviših petnadeste lakat, tako ta ogań hoće raščiniti sfi narodi i goriti će čudnovato, i poginuti hote sfe bolizni.

5. *U.* Hoće li svit[7] poginuti u sfem i sasfim, ali kako ć(e) potole biti?

M. Neće jinako poginuti, da ovo nebo i ova zemja, ka jest sada, biti će tada, da hoće biti veliko prominutie u ričeh od ovoga sfita, i nike riči hote poginuti, kako teplina, zima, snig, led, || oblaci i ostale nevole L. 82a od ovoga svita. I po tom poginutju sfi obrani[8] hote biti očišćeni, i ostati hote sfi čisti brez svakoga zrušenja; zač pisano jest, da Bog hoće obratiti i ponoviti sfih[9]. I tako, kako naša tilesa poginu, ka mi jimamo, hote jimati druga tilesa veće[10] lipja i boja. Tako prilika sega svita mimojti će i pak

---

[2] Mjesto da. — [3] Prevodilac je tal. *si regneranno* čitao krivo *si regeneranno*; ispor lat. (Eluc. 1168): Id est Christi humanitas, et tota Ecclesia in divinitate regnabunt. — [4] Mjesto *biti;* prevodilac je tal. »*fara*« čitao kao *fara.* — [5] Ispor. lat. (Eluc. stup. 1168) *erit;* tal. tekst ima ovdje pogrešno *fara.* — [6] Mjesta *potom* ili *zatim;* tu je *apresso* (lat. Luc. 1168 *postea)* pogrešno prevedeno sa *kod* kao i u gl. 631. — [7] U rkp. griješkom *svi:* da je prepisivačka pogreška, vidi se i po predikatu *hoće* (uz svi bilo bi *hote*). — [8] Pogrešno; prevodilac je tal. *elementi* (lat. Eluc. 1168 *elementa)* čitao kao *electi.* — [9] Mjesto »sfi« ili »sfi« (t. j. elementi). — [10] Nepotrebno *veće.* —

---

3. *Di.* Che vuol dire quell' altra parola che dice che lui dara il regno a Dio: & Dio padre sara ogni cosa in tutte le cose?

Ma. Tanto e a dire che l'humanita di Christo & la sancta chiesta tutta si regneranno (!) nella divinita & Dio sara allegreza d'ogni huomo: & allegreza sempiterna che non hara mai fine & Dio fara gioia di tutti con gran festa & ciascuno hara la sua gioia interamente: & ancora tutti insieme haranno communale allegreza pero che loro vedranno Christo nella sua maiesta.

4. *Di.* Apresso a questo che sara del mondo?

Ma. Gli ardera tutto chosi chome l'acqua del diluvio uccise ogni gente & cresce sopra gli piu alti monti del mondo quindici cubiti: cosi questo fuoco consumera tutte le genti & ardera maravigliosamente & periranno tutti gli dolori.

5. *Di.* Perira el mondo di tutto in tutto o come sara poi?

Ma. E' non perira altrimenti che quello cielo & quella terra che e teste sara all'hora. Ma e sara gran mutamento nelle cose di questo mondo & certe cose periranno si come caldo freddo neve ghiaccio nebbia e tuoni & l'altre tribulatione del mondo. Et per questo perimento tutti gli elementi saranno purgati & rimarranno tutti netti senza alcuna corruptione pero che gli e scripto che Dio

hoće jimati veće slafnu priliku; jerbo jest pisano, da Bog nebo novo i novu zemļu[11] i ponoviti će sunce. I zvizde, ke sada ne pristaju hodeći, tada hote počinuti na svojih mistih, tako da nigdar nete ganuti se. Sve utvrjenje nebesko hoće pristati od obraćanja svoga. Voda od rik i od vrutak, i ostale sfe vode hote se vrnuti u more veliko, i ondi se hote ustanoviti. Nebo hoće se obući svitlinom sunčenom, i sunce hoće sedamkrat svitlije biti nego jest sada. I misec i zvizde obuku se u mnogo veliku svitlost. Voda, ku tače Isukrst, i ka opra mnoga tilesa svetih ļudi, hoće biti veće bistra i čista nego kristalad. Zemļa, ka hrani Isukrsta, || hoće sfa biti kako raj zemaļski, i jere bi zemļa okrvavļena krfju mnozih mučenikof, hoće se učiniti lipa od mnogo vrsti cvitja, kako žiļi, ruzari i violami, ke nigdar nete poginuti. I to jest prominutje, ko Bog hoće učiniti, da zemļa, ka bi prokleta grihom prvoga človika i ka jest bila puna trnja i dračja i ostalih nevoļ, hoće biti blagoslofļena od Isukrsta vikuvičńim zakonom, i nigdar neće jimati b(o)lizni.

L. 82b

[11] Izostavljen glagol i u tal. tekstu prema lat. (Eluc. 1168): Faciet Dominus coelum novum et terram novam.

LXXXVIII.

1. *U.* Premda mi je srce zadovoļno duhovnoga pokripļenja, li još želim, da mi rečeš, ko tilo hote jimati sveti i svete.

M. Oni hote jimati sedamkrat svitlije nego sunce, i još hote biti puni svakih liposti.

---

gli mutera & saranno mutati: & cosi come gli nostri corpi periranno che noi habbiamo teste & hareno (!) altri corpi piu begli & megliori cosi la figura di questo mondo passera & hara poi piu gloriosa forma: peroche gli e scripto che Dio nuovo cielo & nuova terra & rinovera lo sole & le stelle che teste non calano d'andare & all'hora si riposeranno nel loro luogo: siche mai non si moveranno el fermamento tutto quanto si fermera si che mai non hara movimento & l'acque de' fiumi & delle fontane & tutte l'altre acque torneranno al mare maggiore & li si fermeranno: el cielo si si vestira di splendore del sole: & il sole sara septe cotanti piu lucente che lui non e teste: & la luna & le stelle saranno vestite di molta grandissima chiareza. L'acqua la quale tocco Christo & che lavo molti corpi di sancti huomini si sara piu chiara & netta che christallo: la terra che nutrico Christo sara tutta come il paradiso delitiaro: & perche la terra fu insanguinata del sangue di molti martori: si sara facta bella di molte maniere di fiori: Come e di gigli rose & viuuole. Le quali mai non periranno. Et questo e quello mutamento che Dio fara: che la terra la quale fu maladecta pel peccato del primo huomo & e stata piena di bonache d'ortiche & di spine & d'altre tribulationi si sara benedecta da Christo eternalmente: & mai non hara dolore.

LXXXVIII.

1. *Discepolo.* Tu hai pieno il cuor mio di spirituale consolatione ma pure voglio ancora tu mi dica che corpo haranno e sancti & le sancte?

Ma. Loro gli haranno septe cotanti piu lucenti che il sole: & anche saranno pieni di tutte le belleze.

2. *U.* Od ke dobe (te) oni biti?
M. Od one prem, od ke biše Isukrst, kada uskrsnu.

3. *U.* Od ke dobe biše on?
M. Od trideset i dva lita.

4. *U.* Ti si mi rekal, da on hoće uskrsnuti u dobi od trideset lit, a zato, kako to jest?
M. Ti jimaš znati, da od trideset godišć do trideset i pet zove se jedna doba[1].

5. *U.* Hote li biti oni goli ali obučeni?
M. Oni hote biti goli, da nigdar ne bi || človik na ovom svitu, ki L. 83a
jima tako lipu svitu, kakovu oni hote jimati; hoće biti hala anjelska, lipota od ke nigdar ne bi se mogla izmisliti, toliko jest lipa. A od uda, ki se krije, oni nete jimati veće srama, nego kako mi jimamo od očiju, kada jedan gleda drugoga, jerbo sfe puteno pohotinje hoće umriti, i sfe hoće biti od spasenja[2], a duša hoće biti od vena veseljem.

6. *U.* Hote li oni moći činiti ugodstva, ka budu hotiti?
M. Oni nete hotiti ni hote moći pomisliti drugo nego dobro. I zato oni hote slobodno učiniti ono, ča budu hotiti, i u sfih mistih, gdi oni budu hotiti biti, oni hote tu biti on čas i brez svake teškoće.

7. *U.* Da ča hote oni učiniti?
M. Ne drugo nego gledati Boga i h(v)aliti ga.

---

[1] U rkp. prepisivačkom griješkom *dobra.* — [2] Pogrešno; prevodilac je u tal. tekstu: ...& *sara* facto tutto spirituale. Et si voglio che tu sappia che la loro vesta *sara* di salute — s prvoga *sara* skočio na drugo.

---

2. *Di.* Di che eta saranno loro?
Ma. Di quella medesima che era Christo quando lui risuscitone.

3. *Di.* Di che eta era lui?
Ma. Di trenta dua anni.

4. *Di.* Tu m'hai decto che lui risuscitera in eta di trenta anni: adunque come e questo?
Ma. Tu debbi sapere che da trenta anni infino alli trentacinque si si chiama una eta.

5. *Di.* Saranno loro nudi o vestiti?
Ma. Loro saranno nudi: ma mai non fu huomo in questo mondo che havessi si bella veste come loro haranno: Et sara veste angelica la cui belleza mai non si potrebbe pensare tanto e bella. Et del membro che si cela loro non haranno piu vergogna: se non come noi habbiamo degli occhi quando l'uno guarda l'altro: che tutto il carnale volere sara morto & sara facto tutto spirituale. Et si voglio che tu sappia che la loro vesta sara di salute & l'anima sara vestita d'allegreza.

6. *Di.* Potranno loro di licentia far cio che vorranno?
Ma. Loro non vorranno neanche non potranno pensare altro che bene & per questo loro faranno francamente tutto quanto quello che loro vorranno: & in tutti quanti i luoghi che loro vorranno essere loro vi saranno subitamente & sanza alcuna graveza.

7. *Di.* Ma che faranno loro?
Ma. Non altro se non guardare Idio & lodarlo.

7. *U.* Ka jest druga vičńa[3] radost?

M. Samo viditi Boga i spominati se od zla, ko oni jimahu na ovom svitu.

9. *U.* Ako se oni spomińu od dobra i od zla, ko oni jimaše na sem[4] svitu, a zato[5] oni nimaju svršenu radost.

M. Jest, jimaju dobro[6]; da za to to[7] spomenutje[8] reste veće ńih utiha, jerbo oni jesu dobili[9] to mimošno pohotinje[10] puteno od ovoga svi-
L. 83b ta, i jesu prilični k vitezu, ki se vrati || z dobitjem ka svojim prijatelem, došad iz boja.

[3] Pogrešno prema tal. la loro *soprana* (= njihova višnja). — [4] U rkp. grješkom »sfem«. — [5] Za tal. adunche 'dakle'. — [6] Po tal. bene. — [7] Nepotrebno *to.* — [8] Mjesto *po tom spomenutju.* — [9] = svladali. — [10] Pogrešno; prevodilac je u tal. tekstu: loro *hanno vincto & passato* il desiderio — preskočio veznik *e(t)* i od predikata *hanno passato* (= mnjuli su) načinio atribut *mimošno.*

LXXXIX.

1. *U.* Tvoj jezik sveti dvigal me je od zemle vrh ńe višine, da jošće te molim, da mi rečeš nikoliko riči od dobra izabranih.

M. Ono dobro, ko oni hote jimati, jest toliko veliko, da se ne more izreći ni izmisliti po nijedan put[1]. I zato naš Gospodin reče apustolom osobino[2]: da oči ne bi mogli viditi, ni uši slišati, ni srce človičasko prociniti dobra i radosti, ke hote jimati oni, ki ljubiše Boga, ča jest oni, ki učine zapovidi ńegove.

[1] U tal. per alcuno *huomo.* — [2] Pogrešno mjesto »*kupno*« (ispor. u odgovoru na 2. pitanje) za tal. sommariamente. —

8. *Di.* Quale e la loro soprana gioia?

Ma. Solamente di vedere Idio & di ricordarsi de' mali che loro havevano in questo mondo

9. *Di.* Se loro si ricordano del bene & del male che loro hebbono in questo mondo. Adunche non hanno loro perfecta gioia?

Ma. Si hanno bene: ma per questa memoria cresce piu la loro gioia perche loro hanno vincto & passato il desiderio carnale di questo mondo. Et son simiglianti al cavaliere che torna victorioso della battaglia agli loro amici.

LXXXIX.

1. *Discepolo.* La tua lingua sancta m'ha levato da terra sopra la sua alteza: ma ancora ti priego che tu mi dica alquante cose del bene degli electi?

Ma. Quello bene che loro haranno e si grande che non si puo dire ne pensare per alcuno huomo. Et pero lo nostro signore si disse agli apostoli sommariamente che l'occhio non potrebbe vedere: ne gl'orechi udire ne in cuore d'huomo venire gli beni & le gioie & l'allegreze che haranno quelli che amorono lui cioe quegli che faranno gli suoi comandamenti.

2. *U.* Zač on reče u toliko malo besid toliko visoko dobro?

M. Jerbo človik ne more veće razumiti ni viditi nego toliko, koliko naša naraf podnosi. Gdi ako bi Isukrst bil rekal od onih dobar, ka jesu na nebesih, osobojno, ona nigdar ne bi se mogla razumiti po nijednom človiku; jerbo ona dobra jesu zvrhu sfih dobar zemaļskih i zvrhu sfega uma človičaskoga. I jošće jest drugi razlog, da Isukrst reče kupno, jerbo on neće[3], da mudri od pisma slagaju[4] riči negove i da iznimļu drugo[5] stumačenje veliki prudi || za naše — — — — — — — — — — — —

(Ovdje su propali listovi 84, 85 i 86, a s njima drugi dio glave 89., cijela 90. i 91. i početak 92.)

---

[3] Pogrešno mjesto ne hoti prema tal. *non volle*, koje će biti griješkom mjesto amoga volle. — [4] Pogrešno mjesto *»zlagaju«*, t. j. izlažu (prema tal. exponessino). — [5] Pogrešno; tal *alti* (= visoki) čitano *altri*.

---

2. *Di.* Perche disse lui in cosi poche parole cosi alto bene?

Ma. Perche l'huomo non puo piu intendere ne vedere se non tanto quanto ua natura porta. Onde se Christo havessi decto di quegli beni che sono in cielo ngularmente loro non potrebbon mai esser intesi per nessuno huomo perche uegli beni sono sopra tutti gli beni terreni & sopra tutto lo senno humano: & nco c'e un'altra ragione che Christo disse sommariamente: che lui non volle he gli savi della scriptura exponessino le parole sue & che ne trahessino alti ntendimenti & grandi fructi per nostra *[salute & sua]*.

3. *Di. Ben ti priego per l'amor di Dio che tu mi dica alcuna cosa di quegli eni: si che io intenda alcuna cosa & che habbia alcuna consolatione.*

Ma. Loro haranno vita con allegreza perpetuale: & abundantia di tutti li beni senza alcuno mancamento: & haranno senno & letitia & securita.

4. *Di. Dimi questo piu apertamente?*

Ma. Lo corpo si ha septe glorie in spetialita & l'anima n'hara altre septe: l corpo hara belleza leggereza forteza francheza dilecto sanita & vita perpetuale: anima hara sapientia amicitia concordia potesta securita gioia & gloria eternale.

XC.

1. *Discepolo. Cotanto m'hai levato in gloria che per tè io conosco quello he io bramavo piu di sapere. Ma io voglio che ti piaccia di satiarmi ancora di uelli beni celestiali piu chiaramente.*

Ma. Io non te ne potrei ben satiare: ma rispondimi a questo chi (!) ti diro.

2. *Di. Volentieri.*

Ma. Piacerebbeti se tu fussi cosi bello come fu Absalone che nel suo corpo on fu conosciuta macula: anco si gli furono conosciute tutte le belleze interaente & gli suoi capelli non divisavano da loro tanta era la loro belleza & erano olti & venduti come l'oro.

3. *Di. Gran chosa sarebbe a me se questo fussi & havessi.*

Ma. Hor se con questo tu havessi la forza di Sansone che vinse & aterroe ille forti huomini & bene armati solamente con una mascella d'asino che lui ovo per la via & non havendo altre arme.

4. *Di. Se questo io havessi in grandissimo bene me lo terrei?*

Ma. Et se con queste chose che io ho decte tu fussi franco come fu Julio esare a chi obedi tutto il mondo.

5. *D i. Molto l'harei caro.*

M a. Hor se tu fussi cosi ricco & cosi savio come fu Salomone che non fall in questo mondo di cio che il cuore suo desidero.

6. *D i. Bene me lo terrei in grandissimo dono.*

M a. Et se tu fussi cosi sano come fu Moyse che non seppe mai che si fusse male nello suo corpo ne occhio ne dente non gli manco in tutto el tempo che lu stette vivo.

7. *D i. Molto sarei adventurato se io havessi questo.*

M a. Et se con tutte queste cose che io t'ho decte disopra tu havevi tante vita quanta hebbe Metusalem el quale visse apresso che mille anni.

8. *D i. Grandissima cosa mi sarebbe io non voglio dire tutte queste cose: ma se io havessi possanza & liberta di potermi eleggere pure una sola di queste & haverla per me io l'amerei & hare'la piu chara che se io fussi re di corona. Et se fussi uno huomo che havessi queste cose ogni huomo gli doverrebbe portare honore sopra tutti gl'huomini del mondo.*

M a. Hora ti comando che tu stia cheto & si udirai ancora maggiore cose & piu alte.

9. *D i. Maestro di cio che ti piace che il tuo dire mi da grande allegreza.*

XCI.

M a e s t r o. Se tu havessi con queste cose che io t'ho decte disopra el gran senno di Salomone al quale furono aperte queste cose: cosi come loro sono ascose a noi che ne diresti tu?

D i. Io sarei tanto contento che non lo potrei contar ne dire.

M a. Et se con questo tu havessi gratia che tutti gl'huomini di questo mondo t'amassino tanto quanto fu amato David da Ionathas & Ionathas da David che cio che voleva l'uno voleva l'altro?

D i. Gran cosa sarebbe questa s'io l'havessi.

M a. Et ancora se tutte le gente s'acordassino teco in questo mondo come s'acordo Lelio & Scipio che furono in tale acordo insieme che essendo due huomini come loro erano: la gente diceva che egli era pure un huomo tanto s'acordavano interamente insieme.

D i. Se io havessi questo non darei vanto a huomo vivente che havessi meglio di me.

M a. Ma se tu fussi cosi possente come lo re Alexandro che signoreggio tutte le contrade & tutte le gente: si che ciascuno conversava per se solo sanza altra signoria.

D i. Molto sarei exaltato se questo havesse.

M a. Et ancora se tu fussi cosi honorato da tutti gl'huomini del mondo come fu Ioseph in Egypto: che si truova che tutti gl'huomini grandi & mezani & piccolini come loro lo vedevano loro gittavano le mani in terra & si lo adoravano

D i. Maestro mio s' io havessi questo chi potrebbe dire la gioia che io harei

M a. Et se tu fussi cosi sicuro come fu Elya & Enoch che furono assicurati di non morire mai cosi se tu fussi assicurato da Dio di dovere vivere fino al fine di questo mondo.

D i. Questa mi sarebbe gratia tanta che nessuno lo potrebbe presumere

M a. Et se tu havesi uno amico el quale tu amassi tanto quanto te medesimo & havessi tutte le ricchezze.

D i. All'hora harei allegreza & gioia fornita ne non so che io mi dica tanto bene mi parrebbe havere: & non voglio dire d'haverle quese cose: ma pure ei dire mi dilecta tanto come se io havessi trovato un grandissimo thesoro.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — L. 87a

bilo bi najveće uboštvo, ko bi človik mogal jimati na priminu[1], ko on hoće jimiti, ki bude u kraljefstvu Božjem; da[2] on hoće jimati toliko veliko blago, da sfe ono, ča on poželi, hoće jimiti. I zdrafje Mojzesa bilo bi najveća nemoć, ka se more izmisliti od človika, pri zdrafju, ko hoće jimati svaki verni Božji; da on hoće biti tako zdraf, da nigdar vavike neće moći jimati ni slišiti nijednu nemoć ni muku. I dug život, ki jima Matusalem, bil bi najnaglija smrt od svita na priminu onoga života, ki hoće on, ki bude u raju, jimiti; ki[3] nigdare neće umriti, da hoće živiti brez konca u velikoj slavi i veselju. I mudrost, ku jima Salamun, bila bi najveća smamnost, ka jest na svitu, na priminu mudrosti privelike, ku hote jimati i jošće ku jimaju sfi oni, ki jesu u raju, jerbo jest svaki tako mudar, da on zna sfe ono, ča jest učińeno[4] na ovom nevolnom svitu, i zna sfe ono, ča on hoće znati, i sfe ono tolliko, koliko[5] on hoće[6] u Bogu otcu. I prijazan, ku jima David i Jonata L. 87b
skupa, bila bi najveća neprijazan, ka bi se mogla nigdar slišati, pri prijazni, ku hoće jimati duša blažena sa svetimi i sa sveticami i sa anjeli i sa arkanjeli; jerbo sfi lube jedan drugoga kako samih sebe, i Isukrst hoće jih lubiti kako samoga sebe, lubav koga jest zvrhu svake lubavi. I složstvo, ko

---

[1] Izostavljeno *bogatstva* prema tal. rispecto la riccheza. — [2] = jer. — [3] Mjesto *jer*. — [4] Mjesto »*se zgodilo*«. — [5] Mjesto *sve, ča*. — [6] Izostavljeno »*viditi*«. —

XCII.

Maestro. Aora ti voglio dire che la belleza d'Absalone si sarebbe la maggiore brutteza che potessi essere rispecto alla belleza che haranno gli electi di Dio: quando loro saranno risuscitati con gli loro corpi: che ciascuno sara septe cotanti piu lucente che non e il sole & sara pieno di tutte le belleze. Et la forteza di Sansone sarebbe la maggiore deboleza che sia apresso la forteza che hara l'anima col corpo glorificato che lui sara si forte che lui fara cio che lui vorra senza alcuno contrasto: & l'allegreza (!) d' Ismael: sarebbe la maggiore graveza del mondo apresso la leggereza che haranno: che ciascuno sara leggieri che lui potra saltare di terra in cielo: & di cielo in terra cosi agevolmente & cosi presto come lui l'hara pensato: & si potra andare da levante al ponente & da mezo di ad aquilone: cosi presto come si bapte & apre l'occhio. & la francheza di Iulio Cesare sarebbe la maggiore servitu che l'huomo potessi dire rispecto alla francheza che hara uno degli electi: che lui sara si francho che lui stara sopra la morte & sopra la paura & sopra ogni altro dolore & signoreggiera tutti gli beni: & la riccheza di Salamone] sarebbe la maggiore poverta che l'huomo potessi havere rispecto la riccheza che hara colui che sara nel regno di Dio: che lui hara si gran riccheza che tutto cio che lui vorra lui hara: & la sanita di Moyse sarebbe la maggiore infirmita che si potesse pensare per huomo apresso la sanita che hara ciascuno fedele di Dio: che lui sara si sano che mai in perpetuo non potra havere ne sentire alcuna infirmita ne pena. Et la lunga vita che hebbe Metusalem si sarebbe la piu brieve morte del mondo: rispecto quella vita che colui hara che sara in paradiso: che non morra mai anco vivera senza fine in grandissima gioia & allegrezza. Et la sapientia che hebbe Salomone si sarebbe la magiore pazzia che in nel mondo si potes-

jima Lelio i Šipio[7], bila bi najveća razhomeća[8], ka bi nigdar bila, na priminu jedinstva, ko hoće jimati duša spasena sa sfim dvorom nebeskim; jerbo tu ne more biti nijedno nesložstvo. A mogućstvo Alesandrovo bilo bi najmańe mogućstvo, ko se ne bi[9] moglo nigdar najti, na priminu mogućstva, ko jima duša sveta; jerbo jima takovu moć, da ona čini, ča hoće činiti brez pomańkanja, ni more biti usilena od nijedne riči. I stanovitstvo Enoka i Ilije bilo bi najveća sumńa, ka bi nigdar bila, pri onom slobodstvu, ko
L. 88a hoće jimati || duša blažena, ka je sigura, jer[10] ono dobro i ono dostojanstvo, ko ona jima, nigdar se[11] ne more izgubiti. I prijazan prijatela bila bi nišće pri prijazni, ku hoće jimati jedan od izabranih Božjih; da[12] sfi hote se ljubiti skupa, tako da se ne bi moglo zbrojiti ni reći; zač sfe ljubavi zemalske jesu nišće pri onoj ljubavi nebeskoj, ka vazda reste. I poštenje, ko jima Osip u Ejiptu, bilo bi najveće pogrjenje od svita.[13] I da znaš[14], da Bog hoće nositi čast izabranim[15] kako vlastitomu sinu, i anjeli sfi hote mu[16] činiti poštenje kako poglavicam, cesarom, tako sfi sveti i svete hote činiti čast jedan drugomu. I ondi će se učiniti konac besidi Isukrstovi i velikomu obećanju, ko on nam jest učinil ondi, gdi on govori: da oko človičasko ne bi moglo viditi ni uši slišati, ni bi moglo človičasko srce smisliti ni prijati ono, ča on jest pripravil onim, ki hote ljubiti ńega.

---

[7] U rkp. »Scipio«. — [8] Za tal. discordia. — [9] Pogrešno mjsto *»ko bi se«*. — [10] Mjesto da. — [11] Nepotrebno se. — [12] Mjesto jer. — [13] T. j. na svitu. — [14] Mjesto *jer treba da znaš*. — [15] U rkp. griješkom *izabranih*. — [16] Mjesto *jim*.

---

se contare: rispecto della sapientia grandissima che haranno & anco che hanno tutti quanti quegli che sono in paradiso: che ciascheduno e si savio che lui sa tutto cio che e facto in questo misero mondo: & sa tutto quello che lui vuole sapere & tutto quanto quello che lui vuole vedere in Dio padre. Et l'amicitia la quale hebbe David & Jonathas insieme si sarebbe la maggior nimicita che si potesse mai udire: Apresso l'amicitia che hara l'anima beata con gli sancti & con le sancte & con gli angeli & archangeli che tutti quanti amano l'un l'altro come se medesimo & Christo gli amera come se stesso. L'amore del quale e sopra tutti quanti gli altri amori. Et la concordia ch'ebbe Lelio & Scipio si sarebbe la maggiore discordia che fussi mai: rispecto la concordia che ha l'anima salva con tutta la corte celestiale che non vi puo mai esser nessuna discordia. Et la possanza d'Alexandro sarebbe el minore potere che si potessi mai trovare: rispecto la possanza che ha l'anima sancta: che ella ha tale possanza che ella fa cio che ella vuole fare senza mancamento ne non puo essere sforzata da alcuna cosa. Et la securita d'Enoc & d'Elya si sarebbe la maggiore dubitanza che fussi mai: apresso quella securita che hara l'anima beata la quale e sicura che quel bene & quella dignita che lei ha non la puo mai perdere. Et l'amicitia del'amico si sarebbe niente apresso l'amicitia che hara uno degli electi di Dio che tutti s'ameranno insieme si che non si potrebbe contare ne dire: tutti gli amori terreni sono niente apresso di quello amor celestiale el quale crescie sempre mai: et l'honore che hebbe Ioseph in Egypto si sarebbe la maggiore onta del mondo che tu debbi sapere che Dio portera honore agli electi come al proprio figluolo: Et gli angeli tutti gli porteranno honore come a principi: & chosi tutti gli sancti & le sancte faranno honore l'uno all'altro: & li si finira la parola di Christo & della gran promessa che lui ci ha facta li dove dice: che occhio d'huomo non potrebbe vedere ne orechi udire ne il chuore non lo potrebbe pensare ne presummere quello che lui ha apparecchiato ad quegli che l'ameranno.

XCIII.

L. 88b

1. *Meštar.* Jur hoću počinuti sada, jerbo ne znam, da t[1] mogu ‖ veće reći ništare, i rekal san ti dosta po mojem vidinju. I te riči mogu ti biti drage i svakomu krstjaninu i veliko pokripļenje i pogojenje i prud od svake duše, ka poda slišanje na ova, ka kažu[2] ńoj put od dobra i od zla. Od dobra razumi se za učiniti ga, od zla razumi se za ne činiti ga, i ulisti na takof put, da on more jimati dobra, ka jesu zgora zbrojena, i da on more pribivati sa izabranimi Božjimi u onom raju, ki jest pun svakoga veselja, ko kraļefstvo jest brez konca va vike vikom.

---

1 = ti. — 2 = će pokazati za tal. dimosterrano.

XCIV.

Učenik. Onako, kako jesi napunil mene duhofnoga pokripļenja i radosti, tako Bog daj i vrati tebi svoju milost i postavi tebe u tovarištvo od onih izabranih u onu polaču, ku jesi ti rekal zgora; jerbo duša moja u tilu jest napuńena velike utihe i pokripļenja velika. Gdi ja ufam u Boga i u tvoju dobrotu, meštre, da mi jesi otvoril takof put, da mi hoćemo skupa pribivati u onom gradu Jerosolimu s onom anjelskom družbom i od svetih i od svetic[1] —

(Prema tal. tekstu s idućim listom propao završetak rečenice.)

---

1 Riječi: *i od svetic* na dnu iste strane.

XCIII.

Maestro. Aora mi voglio posare horamai perche io non conosco che io ti possa piu dire niente: et si t'ho decto assai al mio parere & queste cose ti possano essere chare & (ad) ciascheduno christiano: & gran consolatione et conforte & fructo di ciascuna anima che dara udientia a queste che gli dimosterrano la via del bene & del male: del bene s'intende per farlo: del male s'intende per non farlo: & entrare in tal via che lui habbia gli beni che sono contati disopra: et che lui possa habitare con gli electi di Dio in quel paradiso che e pieno di tutte l'allegreze: el quale regno e senza fine in secula seculorum. Amen.

XCIV.

Discepolo. Si come tu ha ripieno me di spirituale consolatione & di gioia. Cosi ti renda Dio la sua gratia & mettiti nella compagnia di quegli electi in quel palazo che tu hai decto disopra che l'anima mia per te e ripiena di gran dilecto & di gran conforto. Onde io spero in Dio & nella tua bonta maestro: che tu m'hai aperta tal via che noi habiteremo insieme in quella cipta di Hierusalem con quella compagnia d'angeli & di sancti et di sancte: *[la quale compagnia mai non puo ne vuole partirsi in infinita secula seculorum. Amen.*

Finito il Lucidario.]

STIPE GUNJAČA

REPERTORIUM ACTUUM DOMINI ANTONII DE ZANDONATIS OLIM PUBLICI ET IURATI NOTARII IADRE

(Prinos hrvatskoj prošlosti Zadra i okolice)

Prvih dana po oslobođenju Zadra, mjeseca studenoga 1944., moj suradnik na prikupljanju kulturnih preostataka u teško porušenu gradu Ante Kitarević, sada bibliotekar Narodne biblioteke u Zadru, namjerio se na hrpicu arhivalija u kutu podruma jedne polusrušene kuće u sjevero-zapadnom dijelu grada. Među tom građom, koja se danas nalazi u Drž. arhivu u Zadru, naročito mi je udarila u oko knjižica s naslovom »Repertorium Actuum Dni Antonij de Zandonatis olim Publici et Iurati Notarij Jadre«. To su zapravo arci papira vezani odebljim koncem za hrbat kartonskog obloga, koji služi kao korice, na kojima je navedeni naslov. Strane nisu paginirane. Po nekoliko strana označeno je istim slovom, a slova se u kontinuitetu nižu alfabetskim redom. Pod nekim slovima nema ništa (E, H, Q), pa se tomu i po prazninama, koje katkada kod pojedinih slova iznose više listova, vidi da je svezak napravljen pred ispisivanje. U nj je rukom u XVIII. stoljeću unesen sažet izvod — regesta — iz sadržaja raznih notarskih ugovora, koje je sastavljao zadarski javni bilježnik Antonio de Zandonatis u razdoblju od 5. travnja 1501. do 29. srpnja 1512. Alfabetski red repertorija ispunjen je prema početnom slovu prezimena jedne od zainteresiranih stranaka u ugovoru, a niže se pod dotičnim slovom kronološkim redom. Ponegdje je taj red poremećen i datumima i godinama,[1] sigurno zbog prijašnjega nehajnog slaganja spisa ili još i zbog naknadnog pronalaženja spisa, kako se u repertoriju jednom izričito i kaže.[2] Sastavljač izvoda ili prepisivač, ukoliko nije jedan te isti, na više mjesta očituje, kako je ponešto oštećeno ili ponešto manjka,[3] a jednom čak veli, da je volum pri koncu drpav i

[1] Tako su na pr. kod slova F dva izvoda iz god. 1510. unesena iza god. 1512., pod P je jedan iz god. 1509. unesen iza 1510., pod R 1510. iza 1511., pod Z 1510. iza 1512., a pod V jedan spis iz god. 1502. čak iza god. 1509.

[2] Kod izvoda iz spisa od 26. ožujka 1510. kaže, da je nađen kasnije, jer je bio izdvojen iz voluma i izmiješan u poziciji »Procesi«.

[3] Na pr. pod B spisi od 5. IV. 1501., 29. IV. 1510., 9. V. 1510., a pod C od 1. V. 1510., i spis neodređenog datuma mjeseca svibnja 1510. Tako i od 7. V. 1510. pod D.

da manjkaju mnogi listovi.[4] Po spominjanju voluma i odvojene pozicije procesa vidi se, da je prije ovoga repertorija materijal nekako bio složen. Čini se po kronološkom redu, dakle po toku poslovanja, i to zato, što se baš kod najstarijeg datuma od 5. IV. 1501. pod B kaže, da se je tekst nalazio na prvom listu voluma i da taj list fali,[5] dočim za druga četiri spisa, za koja se govori da su manjkavi zato što se nalaze na koncu oštećenog voluma, ustanovljujemo, da su to spisi oko konca travnja i prve polovine svibnja 1510. godine. Tu je dakle bio kraj jednom volumu, a da ih je bilo više, potvrđuje to, što svibanj 1510. god. nije posljednji datum u našem repertoriju. Sastavljač ovoga repertorija spominje i konstatira pomanjkanje listova iza jednoga krnjeg spisa, na kojemu nije mu bio čitljiv dan, ali jest mjesec svibanj 1510. god. (v. notu 4.). Sada se dade ustanoviti, da ti nestali listovi pripadaju jednoj vremenskoj rupi: u repertoriju se naime poslije datuma od 9. V. 1510. (pod B i C) ne navodi nikakav datum sve do 19. X. iste godine (pod D i G), pa iz toga slijedi, da nedostaje jedan vremenom povezani niz folija, što se ne bi moglo dogoditi, da folij nisu bili kronološki poredani.

U repertoriju se nalazi sažet sadržaj od 941 ugovora. Kod sažimanja je zadržana uglavnom bit pravnoga momenta. Fakat, da se je repertorij našao skupa s drugim arhivalijima, i to uz neke arhivalije obitelji Alberti i Zanchi, na kojima raspoznajem rukopis arhivskog činovnika Böttnera,[6] navodi na misao da sve to potječe iz Drž. arhiva u Zadru. Ne može se sada rekonstruirati, na koji je način to dospjelo iz Arhiva na mjesto nalaza, ali je vrlo vjerojatno, da nalaz predstavlja tragove posvemašnjega okupatorskog pljačkanja grada, naročito za bombardirania i bježanja stanovnika god. 1943. Zato može biti, da je ovaj repertorij rađen davno u samom Arhivu, dakle iz arhivističkih pobuda, valjda da posluži kao neka vrsta registra Zandonatijevih spisa, koji su se nalazili u notarskom arhivu,[7] a koji je posljednjih godina prije drugoga svjetskog rata bio pripojen spomenutom Drž. arhivu. To se očituje po tomu, što je repertorij pisan talijanskim, dočim su spisi bili pisani latinskim jezikom, jer je talijanski bio jezik službeni, pa je to rađeno vjerojatno radi administrativnog snalaženja.

Ogledamo li broj spisa s obzirom na godine, u kojima su rađeni,[8] primijetit ćemo, da razdoblje od godine 1506. do 1510. njima obiluje, naročito ih je mnogo u godini 1508. Ne znam, čemu se to ima pripisati:

---

[4] Iza prekinutog teksta pod C, 1510. ... Maggio »ma perche in fine del volume è strazzato e manca quasi tutto, e mancano molti altri fogli«.

[5] Kod prve stavke od 5. IV. 1501. pod B »ma manca perchè primo foglio del volume«.

[6] Umro god. 1943.

[7] G. Praga g. 1940. citira Zandonatijeve spise u Notarskom odielu Drž. arhiva u Zadru u radnjici: Di alcuni fonditori Dalmati nei secoli XVI—XVII. Archivio storico per la Dalmazia, Roma, settembre 1940., fasc. 174., na str. 167., note 3 i 4 »Archivio di Stato, Zara. Sezione Notarile. Atti Zandonati, Instrumenti«. — Među ostalim arhivalijima odnesen je kompletan Notarski arhiv u Italiju god. 1943.

[8] U god. 1501. ima ih 39, u 1502. 28, u 1503. 52, u 1504. 17, u 1505. 55, u 1506. 93, u 1507. 91, u 1508. 193, u 1509. 154, u 1510. 93, u 1511. 78, u 1512. 48.

poslovanju notara Zandonatija ili slučaju, da se je najviše očuvalo spisa iz toga razdoblja. Naprotiv, godina 1504. vrlo je oskudna, u njoj poslije 10. VII.[9] nema daljeg datuma sve do siječnja. Bit će da se tu radi o istom slučaju, koji smo već sreli kod god. 1510., samo što sastavljač repertorija šuti, jer tu nije naišao na krnj tekst kod zadnjega spisa pred hijatusom, a to je njemu uvijek pobuda za izričito spominjanje. Kad je već riječ o prazninama, moram spomenuti, da me obuzima sumnja, da repertorij i inače predstavlja svršeno djelo. Za tu bi sumnju govorile one neispunjene strane u njemu, koje su možda pripravljene za veći broj spisa, a nadasve činjenica, što je Zandonatis po jednoj bilješci[10] djelovao kao notar još g. 1533., no i ta ne mora biti posljednja, dočim naš repertorij završava sa sredinom god. 1512.

Naučnom crpenju repertorija ništa ne smeta činjenica, što repertorij nije suvremen sa spisima, nego je pravljen mnogo kasnije. Njegov je sastavljač svakako te spise imao pred očima, a kako mu nije bila tendencija, da ih pritom historički eksploatira, on je bio daleko od nakane, da zabašuruje ili da iskrivljuje historijske momente. Oni su kod Zandonatija, pa dosljedno i kod sastavljača repertorija, izbili nesvijesno, indirektno ali spontano, i zato je autentičnost historičke građe u repertoriju neosporiva. Iz repertorija nam se otvoreno pruža građa za poznavanje na pr.:

1. Imovnog stanja raznih klasa u Zadru i u bližoj okolici.
2. Vrijednosti raznih objekata, naročito nekretnina.
3. Zanimanja zadarskog stanovništva, kod kojega je naročito bio razvijen obrt, što se ispoljava u oznaci raznovrsnih profesija veoma brojnih majstora.
4. U repertoriju se nalazi mnoštvo lokaliteta, važnih za historijsku topografiju. Mnoga mjesta, kojima nije dosada bio utvrđen položaj, a spominjana su u najstarijim našim dokumentima, sada će se moći prepoznati. Vidi se, kako lokaliteti u najneposrednijoj blizini Zadra nose hrvatske nazive (na pr. Božje polje, Gladuši, Račice . . .).
5. Repertorij je nadasve neoboriv dokumenat o pretežito hrvatskom stanovništvu grada, što dokazuje mnoštvo prezimena i imena, pa i dosta nadimaka, sve s hrvatskim jezičnim oznakama.
6. Iz repertorija se vidi, kako su Talijani pridolazili iz Italije, naročito iz sjeverne, jer se nazivlju po mjestima, odakle su došli, a to potvrđuje, da je njihov dolazak svjež, da nisu urođenici.

Ovakva bjelodana svjedočanstva o hrvatstvu zadarskog pučanstva i drugi naši historijski momenti nisu dosada izlazili na javu, jer ih je od nas ljubomorno krila ondašnja imperijalističko-fašistička »naučna sredina«, pa je sada došlo vrijeme, da se počne iznositi u pravom svijetlu prošlost grada Zadra. Neka dokumenti govore sami. Evo Zandonatijevih dokumenata:

---

[9] Ovdje i inače, kad je riječ o godinama, držim se načina brojenja godina kako se nalazi u tekstu, t. j. more veneto.

[10] Praga: O. c. nota 8 »Atti Antonio Zandonati alla data 9 dicembre 1533; Testamentum nobilis domine Thomasine relicte quondam domini Jachette de Gondola nobilis Ragusiensis«.

1501. 7. luglio, per maestro Antonio Tagliapiera, aquisto dalla donna Xuvizza, relicta quondam maestro Zorzi Zavarisca carrer, di casa posta al Campo di s. Luca in contrada di s. Zorzi, per L. 260 de piccoli.

1502. 17. genaro, per li signori pupilli figli del quondam signor Zuanne Armani, spicier Tedesco quietazion di L. 1400 de piccoli di dote della quondam signora Maddalena loro madre auute dalli signori tutori de detti pupilli appar instrumente dotal 1456. 5. feb. nodaro Simon Damiani.

1502. 24. feb., per signor Gregorio Armani, quietazion de Ducati 100 d'oro restituiti al signor Gierolamo di lui fratello per tanti auuti ad imprestito gratia et amore.

1503. 14. novembre, per signor Gregorio Armano spiciale, quondam signor Zuanne, aquisto da donna Lucia relicta quondam Jurella Babonosich, habitatore di Zara, di gognali 1 incirca di capi di viti posti a s. Zuanne degl'eremiti fouri di Zara con alcuni oliueri, tutto sopra fondi degl'eredi del quondam signor Zaccaria de Gulielmo, per L. 12 de piccoli.

1503. 12. feb., per detto signor Gregorio, aquisto dal Damiano zappador, di gognali 1½ di capi di viti posti a s. Zuanne degl'eremiti sopra fondi dell'eredita del quondam signor Zaccaria de Gulielmo, per L. 12.

1506. 10. luglio, per maistro Antonio detto Antizza, tagliapiera da Spalato, affitanza per anni 5 al maistro Zuanne cerdone da Spalato, delli suoi terreni tutti posti a Uglian, con una peschiera o sia fossa chiamata Quaraz, serve per beuerar animali, per Ducati d'oro all anno.

1508. 3. settembre, per l'abbazia di s. Grisogono, concession a pastinar al Nicolo Percouich giudice del commun d'Opaticiesello, di gognali 2 di terren in detta villa al 4to.

1508. 16. dicembre, per maistro Antonio detto Antizza, tagiapiera da Spalato, aquisto dal proto Nicolò Bilsich carrer, di casa posta in contrada di s. Zorzi, per L. 180. de piccoli.

1508. 16. dicembre, per signor Antonio quondam Martini da Venezia, habitatore di Zara, confesso di Ducati 33 d'oro e L. 5 de piccoli di debito fattogli dal signor Donato Cedolini, nobile di Zara.

1509. 28. april, per maestro Antonio detto Antizza, tagliapiera da Spalato, abitante di Zara, aquisto dal Zuanne Sagliuh pescador, di gognali 2 incirca di capi di viti posti a Peterzane in loco Pochervenich sopra fondo, con 38 oliueri, del signor Damiano Cipriano, per Ducati 7 d'oro da L. 6 : 4.

1509. Primo settembre, fra maistro Antonio da Vercelli da una, e Ursa Pizoccara dall'altra, composizion, convenzion e patti per la fabrica o sia per attaccarsi colla fabrica delle loro case in confin di s. Vido.

1509. 28. novembre, per l'abbazia di s. Grisogono, pastinazion, cioè l'affituale delle rendite sue, signor Gierolamo Venturin concede a tre villici di Sale, un pezzo di terreno di gognali 70 incirca, posto in loco Tilago sito chiamato Gemaino poglie al 4to.

1510. 28. ottobre, per arciuescovado di Zara, concession a fabricar alli Martin Polcic, e Radoslavo Sfitouich da Zemonico e per nome di Gregorio Piolicich da Sucovare, un molino da biaue, oue era già altre volte in villa Dvin, da pagar li primi 3 anni L. 8 all'anno, e doppo a Ducati 2 d'oro all'anno.

1510. 31. gennaro, per signor Alessandro da Bergamo della compania del capitan Vicenzo da Venezia, aquisto dalla Scola della Madonna Capellizza, di gognali 1 di capi viti posti sotto Monte Ferreo sopra fondi della scola di s. Silvestro, con oliueri 29., per L. 26 de piccoli.

1511. 6. feb., per l'arcivescovado di Zara, concession a liuello da 29 in 29 annni esser rinovato a tre villani d'un loco, oue fu altre volte mollino posto in villa Pergliane loco Mostina, da fabricar un mollin da biade per annue L. 13. de piccoli.

1511. 26. feb., per maistro Giacomo de Agnellina cerdone, aquisto da Marco Mrezich zappador, di gognali 2 incirca di capi di viti posti a Boccagnazzo in loco Zechagni, sopra fondi del monasterio di s. Demetrio, per L. 39. de piccoli.

B

1501. 5. april, tra il signor Alvise de Begna composition da una, e signor Marc Antonio dall'altra: ma manca perchè primo foglio del volume.

1501. 3. maggio, per signor Zuanne Begna uxurario nomine, aquisto dal Toma Oporevich da Eso, di gognali 11 di terren posti in 3 pezzi, cioè gognali 6 in monte vicino il loco Lovre, gognali 1 vicino l'aqua Chenesich, e gognali 4 in loco Granzareuo, per L. 38 : 10.

1501. 25. luglio, per signor Nicolò Begna, aquisto dal Simon Zefinich calegher, di gognali 2 di capi di viti posti a Cerno, in loco Garbe sopra fondi del signor comprador, per L. 10 de piccoli.

1501. 20. agosto, per signor Zuanne de Begna, come marito della signora Zuanna Difnico, quietazion fattali dal reverendissimo monsignor Zorzi Difnico, vescovo da Nona, da tutte le spese fatte nelle possesion d'Eso, comprate per detto signor Zuanne exurario nomine.

1501. 8. marzo, per signor Gierolamo Barba figlio di signor Antonio, aquisto dall'Iuan Dragotich zappador, di gognali 1 capi di viti posti nelle pertinenze di Razize, loco Matafarich sopra fondo Grisogono, per L. 4 : 10 de piccoli.

1502. 16. agosto, tra maistro Martin Buturiuich barbier da una, e Giacomo di lui fratello dall'altra, compagnia fraterna di convivere in commun assieme.

1502. 29. agosto, tra signor Alvise de Begna quondam signor Simon da una, e signor Simon de Begna quondam Nicolò dall'altra, composizion, transazion, patti e convenzion.

1502. 9. dicembre, per la signora Maria moglie del signor Marc Antonio de Bassan, confession di riceuuta dote fattale dal detto suo marito, consistente in L. 400 de piccoli, e di una casa in Contrada degl'orefici, e di gognali 2 di terren vignato in Gasenizze.

1503. Primo marzo, per la signora Maddalena figlia del signor Zorzi Turcino, moglie del signor Zuanne Bahianino cittadino di Zara, confession de receuuta dote fattale dal detto suo marito, consistente in Ducati 200 d'oro.

1503. 27. marzo, per Zorzi Blasich da Pasman, aquisto dal signor Gierolamo di Monselise, cittadino di Zara, di 2 casette di masiera poste a Pasman, per L. 18. de piccoli.

1503. Ultimo marzo, per signor Girolamo Barba, prolungazion per altri 2 anni del tempo, patuito di douer pastinar li terreni concessili dalla donna Margarita, del quondam signor Gierolamo Ruscouich negl'atti del signor Matteo Sonzonio, cioè gognali 5 con 80 oliueri in detto loco Gasennizze come nel instrumento 1502. 16. giugno, atti del nodaro presente.

1503. 15. april, per Vuchichio Bunich, aquisto dalla donna Stana relicta quondam Michiel zappador, di casa posta in Contrada di fabri, sopra fondo del monasterio di s. Domenico, a cui si paga L. 4 annue per L. 62 de piccoli.

1503. 18. maggio, per signor Giacomo Berdonich come commissario dell'eredità del quondam signor Zuanne, quondam signor Pasino de Venturino, confession fattagli dal signor Antonio de Pasino, cittadino di Zara, di gognali 1 di terreno a liuello perpetuo con una casa, tutto a Uglian, per L. 2 di liuello annuo rinovando, anzi l'altro instrumento pretende 1486. 11. ottobre, nodaro Zuanne Paladio.

1503. 12. maggio, per signor Melio de Bonivento, assicurazion fattali dal Simon Baronich da Cale, di pagarsi tutto quello gli costerà a accomodar la casa e terra danneggiatagli ipotecando per tal promessa capi di viti, un somer e ¼ di manzo etc.

1503. 18. maggio, per Gregorio Bulizich, servo di casa Bortolazzi, donazion fattagli dal nobil signor Gierolamo Bortolazzi suo padrone, di Ducati 50 d'oro in tanti beni del detto signor donator.

1503. 18. maggio, tra Gregorio Bulizich sudetto da una, e Margarita filia naturale del quondam signor Vicenzo de Cedolini dall'altra, contratto matrimoniale con dote di L. 400. de piccoli, li quali le lasciò per legato il detto quondam signor Vicenzo.

1503. 18. maggio, per detto Bulizich e Margarita sua consorte, rinpromessa e donazion fatta loro dalla donna Lucia relicta quondam Gregorio Pechiarizich zappador, di lasciar tutti li suoi beni mobili e stabili etc. alli sudetti giugali doppo la sua morte.

1503. 18. maggio, per Giurai Banofcich da Zapontello, aquisto dal Stefano Carincich da Melada, di mezzo gognale di capi di viti poste a Zapontello sopra fondi Detrico, per L. 55 de piccoli.

1503. 22. maggio, per signor Simon de Begna, aquisto da Zorzi Matosich da Cerno, di gognali 1 di capi viti posti a Cerno in loco Gherbe, sopra fondi del detto signor comprator, per L. 21 de piccoli.

1503. 11. novembre, per Zorzi Batcouich da Craschiane, aquisto dal padre Bortolo Sandalich, capellano de poueri di s. Lazaro fuori di Zara, d'una casa posta in Contrada di s. Zuanne de fauri, per Ducati 64 d'oro.

1503. 3. gennaro, per Antonia moglie del Pasqualin Cerdone figlio naturale del signor Simon Begna, confession della dote riceuuta consistente in Ducati 29 e in metà d'una casa posta in confin del Castello Grande, proindivisa con Cattussa, sorella della detta Antonia moglie di Nicolò Valiazich, per la qual tutta casa si paga di liuello soldi 30 al monasterio di s. Nicolò.

1503. 6. marzo, per signor Zuanne Begna figlio del signor Simon, aquisto dal Piero Rusich da Eso, di gognali 2 incirca di terren posto a Eso, in loco Bozoleno, per L. 20 de piccoli.

1504. 11. zugno, per Andrea Bacuda da Gliuba, aquisto del nobil signor Giacomo Marcouich da Chiacafzi, di ¾ d'un gognale di terren posto in detto Chiacafzi, loco Gorlievaz, per Ducati 5 d'oro.

1504. 30. gennaro per li Simon e Tomaso Bezich da Nadin, aquisto dal signor Bernardin da Treviso comestabile in Zara, di gognali 8 incirca di terreno posto in villa Nadin, per Ducati 12 d'oro.

1504. 28. febraro, per signor Zuanne Begna sopradetto, aquisto dal Gregorio Cresulich da Eso, di gognali 2 di terren posti a Eso, per L. 20 de piccoli.

1504. 7. febraro, per Vido Bradich da Novegradi etiam fratris nomine, aquisto dal Gregorio Sperlich da Dolaz, di gognali 4½ di terreno posto in detta villa Dolaz, loco Strasizza, per L. 24. de piccoli.

1504. 20. marzo, per detto Vido, aquisto dalli Barsich e Petar fratelli Bacalarich da Dolaz, di gognali 5½ di terren in tre clapi posti in detta villa Dolaz, per L. 32 de piccoli.

1505. 13. marzo, Matteo Borinich da Casich, aquisto dal Marco Toncouich da Vegliane, di gognali 1¼ di capi di viti posti in Paprechiane, sopra fondo Grisogono, per L. 22 : 10 de piccoli.

1505. 7. april, per Nicolò Banich da Sale etiam fraterno nomine, aquisto dalla Elena relicta quondam Jurai Chasich da Sale e Draga di lei figlia, moglie di Zorzi Ragusinich da Sale, di casa coperta di falasco posta a Sale, per L. 35 de piccoli.

1505. 7. april, per Mauro Bridivoevich da Racice, aquisto dal Jurai Stancouich ha Bagno, di gognali 1 incirca di capi di viti posti in detta villa Racice, in loco Cuzilzi, per L. 7 de piccoli.

1505. 2. maggio, per signor Marc Antonio de Bassan causidico in Zara, condotta di Cattussa dalla Vrana per sua serva in casa, per anni 5 di darle vitto e vestito e in fine delli detti 5 anni L. 20 de piccoli.

1505. 23. maggio, per signor Matteo de Bisante nobile di Cattaro, concession ad affitto per anni 3 il maistro Luca Vidacouich caleguer, di tutte le sue possessioni e terreni a Racice, alla Fiumara ai mollini liuelli delle case e de terreni in Contrada di s. Cattarina, per Ducati numero 6 da L. 6 : 4 per Ducato all'anno.

1505. 14. zugno, per li signori Marc'Antonio Begna quondam signor Nicolò, e signor Zuanne Begna quondam signor Simon come incantadori dell'isole di Sestrugn, Rivagn e Suirinaz, affitanza per anni 11 al Giacomo Papricouich da Suirinaz dello istesso scoglio con d'animali menuti no. 270 esistenti sopra il scoglio di Suirinaz, per L. 200 de piccoli all'anno.

1505. 29. agosto, per signor Marco Antonio Begna conduttor come sopra, affittanza per un'anno al Zorzi Pavelovich da Sestrugn, dell'entrade deli scogli Sestrugn e Suirinaz, e annimali menuti no. 968 sopra essi scogli esistenti, per L. 900 de piccoli.

1505. 29. agosto, per signor Marco Antonio Begna, sudetta affittanza per anni 10 di tutti li 3 scogli Sestrugn, Rivagn e Suirinaz allo stesso Zorzi Pavelovich da Sestrugn con annimali minuti no. 1238, per L. 1000 de piccoli all'anno.

1505. 24. settembre, per Antonio moglie di Paulo Blaxievich, confession della ricevuta dote di L. 174, soldi 4, e contradote di L. 25 : 1(

1505. 5. ottobre, per Margarita moglie di Simon figlio di maistro Paulo Blasevich calegher, confession della dote ricevuta di L. 85, soldi 15 e contradote di L. 15 de piccoli, fatta dal detto suo marito.

1505. 8. gennaro, per signor Zuanne Bichianin, aquista dal signor Giacomo de Venturino, di gognali 2 di terren posti in loco Noschiaroschina nel subborgo di Zara, per Ducati 20 d'oro.

1505. 30. gennaro, per signor Gierolamo Bartolazzi quondam signor Antonio, affittanza per anni 5 al maistro Nicolò Vladislavich calegher da Spalato, di tutte le possessioni e terreni suoi in villa Cerno, per Ducati 25 d'oro all'anno.

1505. 22. gennaro, per signor Bare de Bartolazzi, affittanza per anni 5 al maistro Michiel da Piemonte marzer in Zara, di tutti li terreni e possessioni sue in Villa Cerno e a Conali, per Ducati 25 d'oro all'anno.

1506. 9. april, per signor Zuanne Boccarich cittadino di Zara, aquisto dal Zuanne de Grisogonis, detto Bure, quondam Donato, di una ograda di terren di gognali 13 posta sotto Monte Ferreo, per Ducati 100 d'oro.

1506. 27. april, per il chierico don Lorennzo Bosco, aquisto dal signor Zuanne Bosco suo fratello, di gognali 1 di capi di viti posti sotto Monte Ferreo, loco Clup.

1506. Primo maggio, per Jadria Beroevich da Cerno, aquisto o sia cession fattali sudetti signori fratelli Bartolazzi delle ragioni e azioni che hanno in vigor d'un breviario de di 7 marzo 1505., sopra una casa posta in Contrada dell'abbazia e sopra il fondi dell'abbazia di s. Grisogono, a cui paga di liuello annuo L. 3, per Ducati 22 d'oro.

1506. Primo zugno, per Margarita relicta quondam Michovilo Bobofcich da Cosino Sello, quietazion fattale dalla Stana figlia del quondam Gregorio Babofcich, di tutte le cose già possesse di raggion sua paterna.

1506. 29. luglio, per la donna Margarita moglie dell signor Antonio Barba, nodaro di Zara, figlia del quondam signor Stefano Stipcouich, concession della sua dote ricevuta fatta dal detto suo merito, consistente in Ducati 200 d'oro, tra quali entra una casa in Contrada della Cittadella di Zara e alcuno liueli etc.

1506. 4. ottobre, per signor Zuanne Bichianin, concession a coltivar al Simon Disperivich borghesan, di gognali 1 di terreno con 25 oliveri, posto oltre il Barcagno di s. Giacomo al quarto.

1506. Primo novembre, per li signori Gierolamo e Federico de Bartolazzi, affittanza per anni 29 al Simom Maleta da Cerno d'una posta de mollin da biade, posto alla Fiumara, per Ducati 5 d'oro all'anno.

1506. 6. dicembre, per Bartolo Bregozich da Tercizze, aquisto dal Mattio Bogdanich da Galovaz di gognali 2 di capi di viti posti sopra fondi dell'eredità del quondam signor Donato di Calcina in villa Terze, loco Xasege, per L. 10 de piccoli.

1506. 20. dicembre, per signor Zuanne de Begna Scavcich, confirmazion dell'instrumento d'aquisto fatto già anno 1499, negl'atti del domino Anton Barba, d'aquisto dal Petar Ruscich da Eso, di gognali 10 di terren in 2 pezzi posti a Eso, in loco Matcovaz e Puzevaz, per L. 35 de piccoli.

1506. 20. dicembre, per detto signor Zuanne de Begna, aquisto del sudetto Petar Ruscich da Eso, di gognali 4 di terren pascolativo posto a Eso in loco Puzevaz, per L. 14 de piccoli.

1506. 3. gennaro, per Paulo Bosnich da Tuclezane, aquisto dal Pietro Musinich suo convillico, di gognali ¾ di capi di viti con un oliver posti in loco Musina in detta villa, sopra fondi Fumati, per L. 17 de piccoli.

1506. 5. febraro, per signor Nicolò Boijco nobile di Nona, concession a pastinar al Doimo Scoglianin, giudice del commun di Zara, di gognali 3 di terren posto sotto Monte Ferreo presso la strada publica, con 40 oliveri sopra al quarto.

1506. 26. febraro, per signor Zorzi Budanich spicier e cittadino di Zara, aquisto dalla Maddalena Chluchina da Sman d'una casetta con la sua corte posta a Sman sopra fondi del monasterio di s. Nicolò, a cui si contribuisce per L. 17 de piccoli.

1506. Ultimo febraro, tra signor Gierolamo quondam signor Antonio Barba da una, e Piero Mihanouich zappador di Zara, convenzion e patti per l'inpianto da far di gognali 1 de terreno in Gasenizze, delli gognali 7 condotti da esso signor Gierolamo dalla donna Margarita, relicta quondam signor Gierolamo Ruscouich.

1507. 7. april, per signor Gierolamo Barba quondam signor Antonio, pastinazion concessa à Nicolò Trechalo da Cucliza, di gognali 1 delli 5 gognali posti a Gasenizze, e se vorrà piantar anche di più.

1507. 10. maggio, per Radichio Bodanuich da Pacoschiane, aquisto dal maistro Matteo Fenestrer, Venezian, di gognali 1½ di capi di viti posti a Pacoschiane in loco Gado sopra fondi del signor Bernardin Carnaruti, per L. 27 de piccoli.

1507. 7. agosto, per signor Matteo de Bisantis nobile Cattarino, affitanza per anni 3 alli maistro Simon Nuncouich e maistro Andrea Jandrievich ambi pellizzeri di Zara di tutte le possesioni, terre, vigne, boschi, pascoli, liueli, case, magazeni, boteghe etc. posti in Zara e nel tutto suo distretto, per Ducati 22 d'oro da L. 6 : 4.

1507. 9. ottobre, per signor Zuanne Begna, quietazion del legato sodisfatto fatto dal quondam signor Simon Begna suo padre, alli signori Zuanne de Rossa quondam Piero, e Nicolò de Rossa quondam Michiel.

1507. 13. dicembre, per Iuan Bansich da Articovosello, aquisto dal signor Francesco da Modena cittadino di Zara, di gognali 3 di capi di viti sopra fondi del signor Simon Fanfogna in Cerodol, loco detto Camenizza per L. 80 de piccoli.

1507. 16. settembre, per Clara moglie di Giacomo Bogicich zappador di Zara, figlia di Simon Muncouich pellizzer, confession della sua dotte ricevuta fatta dal detto suo marito, consistente in L. 305. de piccoli in tanti effetti.

1507. 11. zugno, per signor Zuanne de Begna quondam signor, aquisto dalli don Antonio e Mariano fratelli Oporovich da esse di gognali 12 di terren pascolativo, posti in loco Dragagna a Eso per L. 42. de piccoli.

1507. 25. agosto, per signor Marc Antonio de Begna quondam signor Nicolò, quietazion de L. 800 de piccoli esborsati alla commissaria del quondam signor Pietro de Crisava, per resto e saldo de'animali esistenti à Sestrugn già comprati dal detto quondam signor Crissava.

1507. 13. dicembre, per signor Marc Antonio de Begna quondam signor Nicolò, aquisto dalla signora Dobrizza relicta quondam signor Pietro de Rubeis, di sorti 5 di terren posto in villa Veterinich in più pezzi per Ducati 380 d'oro.

1507. 7. gennaro, per signor Francesco Bianco da Venezia, aquisto dalli signori Simon de Soppe nobile e Stefano Negro mariner cittadino di Zara, d'un bastimento di portada di staria 300 incirca con tutti i suoi ordegni, per Ducati 45 d'oro da L. 6 : 4.

1507. 14. gennaro, tra signor Marc'Antonio de Begna da una, e la signora Maddalena consorte del signor Damiano de Cipriano, composizioni e patti cioè, la seconda cede al primo la casa grande posta in contrada di s. Catarina, che fu già abitazzion solita del quondam signor Cosa de Begna, eccettuata una camera e bottega sotto, e riceve del primo Ducati 160 d'oro restando però sempre detta casa obnoscia per la resto della sua dotte.

1507. 24. febraro, per signor Marco Antonio de Begna, quietazion de Ducati 25. d'oro contati alla reverenda madre Giustina abbadessa in s. Nicolò, per legato lasciatole dalla quondam signora Barbarella di lei madre relicta quondam Nicolò de Begna.

1508. 27. marzo, per signor Zuanne de Begna quondam Simon, aquisto dal Pietro Rusich da Eso di gognali 3 di terreno incolto posto a Eso, in loco Matchouaz per L. 24. de piccoli.

1508. Primo april, per la signora Cattarina consorte del signor Marc Antonio de Begna, confession della ricevuta sua dotte fatta dal detto suo marito, nata la sudetta figlia dal quondam signor Zuanne Grando Berthonich, consistente in Ducati 1200 d'oro e suo coffano come nell instrumento 1506. 19. feb. nodaro Marc Antonio de Basano.

1508. Primo april, per la signora Pasina relicta quondam signor Zuanne Grando, Berthonich, madre della sudetta signora Cattarina, refuda e rinuncia di tutti li beni paterni e materni fattale dalla sudetta signora Catarina sua figlia moglie del signor Marc Antonio de Begna.

1508. 4. april, per donna Maria moglie del signor Mattio figlio di Marco Bogdan stipendiario, in cittadella di Zara figlia quondam maistro Francesco Vidulich marangon cittadino di Zara, confession della sua ricevuta dotte consistente in mezza casa in contrada di s. Grisogono per L. 400 de piccoli e in effetti L. 211, soldi 14.

1508. 7. april, per signora Cattarina relicta quondam signor Bernardin Borinich da sotto Chlizevac, sentenza arbitraria contra signor Giacomo Zappich, per la session da fersi dal secondo alla prima della possession posta in villa Bistrivina.

1508. 7. april, per Nicolò Bogdanich da Prasquich, aquisto dal signor Paulo Cathich da Novegradi, d'una Podduornizza di gognali un incirca, posta in villa Prasquich, loco sopra Studenac per L. 13 de piccoli.

1508. 9. april, per Gregorio Braicouich dalla villa Sitnizza, donazion fattagli dal signor Antonio Vucotich cittadino di Zara, di gognali 1½ di capi di viti posti sopra fondi dello stesso donator, presso la sua casa in detta villa Sitnizza del donatorio, riservandosi le raggioni della proprietà del fondi.

1508. 22. april, per maistro Mattio Barillario, aquisto da Mattio Deresich habitator a Pago di gognali 1 di capi di viti sopra fondi del comprador fouri di Zara, nelle pertinenze di s. Zuanne eremitarum per L. 24 : 10.

1508. 3. maggio, per Tomaso Bonaz da Chiccavzi, donazion fattali dal nobile signor Iuan conte Marcouich da detto Chiacavzi d'un gognale di capi di viti poste in detta villa sopra fondi del donante.

1508. 22. maggio, per signor Zuanne Bochariz cittadino di Zara, refuda fattagli dalla signora Margarita di lui figlia, sposa del signor Simon de Marco de beni paterni e materni etc.

1508. 29. mggio, tra signor Gierolamo Bartolazzi quondam signor Antonio creditor da una, e signor Gierolamo Crissava debitor, di Ducati 65. incirca, convention di restar le entrate di tutte le terre e case Crissava in mano del conduttor, o sia affittuale delle predette signor Simon Sope sino che venga da Rimini a Zara detto signor Crissava.

1508. 8. settembre, per signor Gierolamo de Bortolazzi pieggio pe li signori Simon e Piero fratelli Ferra debitori, verso il nobil homo Alvis de Molino nobile veneto, fattali dal signor Simon de Sope quondan signor Marin contropieguria.

1508. 28. settembre, per signor Bernardino Barbo da Justinopoli cession fattagli dalli signori Mattio e Giacomo fratelli de Fumatis com investiti dal serenissimo Consiglio de Pregadi, per anni 4 della Cancel laria di Pago per detti anni 4 di tutte ragioni e azioni loro in detta Can celllaria per Ducati 200 d'oro L. 6 : 4 per tutti li 4 anni venturi.

1508. 2. ottobre, per signor Gierolamo Barba figlio de signor Anto nio nodaro, quietazion fattagli dal signor fra Rafael de Begna dell'ordin di s. Domenico di Ducati 9½ pagatigli.

1508. 8. ottobre, Mattio Bolich da villa Dolaz, donazion fattagli da fra Steffano Bolich del terzo ordine di s. Francesco, non ancor profess di lui fratello di tutti beni mobili e stabili etc. di sua porzione, con patt se uscisse dalla religione e tornasse a casa, di restituirli tutto.

1508. 16. dicembre, per signor Gierolamo Bortolazzi e signor Cisil la da Venezia fu comilitone del conte di Zara, quietazion de L. 80 d piccoli le quali per le regalie esatte, essendo stati compagni, in esiger i datio del vin a spina.

1508. 9. gennaro, per Jelena moglie di Rado Batcouich da Uglian aquisto dal Toma Liuazich da Uglian di gognali 1 di capi di viti post in loco Chierloschina sopra fondi dalla scola di s. Giacomo per L. 1 de piccoli.

1508. 15. gennaro, contratto matrimoniale tra signor Nicolò d Begna, e la signora Maddalena, figlia del quondam signor Michiel Perliz za, con la dote di Ducati 600 d'oro, e del coffano giusta il consueto.

1508. 71. gennaro, division tra maistro Donato detto Bego calegher e Simon suo fratello, e donna Chiara loro sorella, di stabili in 3 parti

1508. 27. gennaro, per Nicolò Benedicouich dalla Ponta di Pasman aquisto dal Martin Vrezelouich da Zara, ora abitante a Piran, de gognal 1 di capi di viti posti a Pasman, in loco Vierlizza con oliueri 16 sopr fondi Bortolazzi per L. 19 : 10 de piccoli.

1508. 3. marzo, per Juraj Butcouich da Craschiane, aquisto dall Simon, Lorenzo e Piero fratelli Mihetich da Rogovo, d'oliuari no posti a Rogovo sopra fondi dell'abbazia di Rogovo per L. 11 : 11 d piccoli.

1508. 7. marzo, per signor Marc Antonio de Begna, aquisto dall signora Dobrizza relicta quondam signor Piero de Rubeis, di gognali 9 e pertiche 14 di terren posti in villa Veterinich in 36 clappi per Ducat 228 d'oro, cassando il precedente instrumento in atti presenti sotto 1 13. dicembre.

1508. 7. marzo, per signor Francesco Begna chierco per nome anc de suoi fratelli Lombardin e Saladin, concession a redrizzar a Tomas Gregorich da Ponte Bianche di gognali 1½ di capi di viti posti a Pont Bianche, in loco Dugopoglie al 4to.

1508. 11. marzo, per Tomaso Bezich da Nadin, quietazion fattagli dal Piero Xelencouich habitante in Zara de L. 20 de piccoli, pagate gli per saldo de L. 100 del prezzo delli gognali 3¼ din capi di viti poste a Gielsane sopra fondi dell'eredita del quondam signor Zuanne de Fanfogna.

1508. 18. marzo, per Lucia figlia di Tomichio Zelich da Luibo, ora moglie di Paulo detto Barboso quondam Zuanne mariner, connfession dalla ricevuda di lei dote fatta dal sudetto suo marito.

1508. 18. marzo, per Paulo detto Barboso mariner di Zara, aquisto dal Giacomo Xersich da Diclo e fraterna di gognali 1¾ di capi di viti in 2 pezzi, con 10 oliueri posti in Diclo, in loco presso tratta Xarcova sopra fondi del monasterio di s. Nicolò, per L. 51 de piccoli.

1508. 19. marzo, per signor Gierolamo Begna quondam Nicolò affitanza per anni 2 fatta al signor Marc Antonio Begna suo fratello, della sua portion proindivisa di una sorte di terra a Cerno per Ducati 3 d'oro da L. 6 : 4.

1509. 17. april, per Radichio Budanouich da Pacoschiane, aquisto dal Marco Civitich o Cunsich judice di Pacoschiane, di gognali 3 incirca di capi di viti posti nel terren di detta villa sopra fondi del signor Bernardin Carnaruti, per L. 83 de piccoli con grazia si ricupero.

1509. 20. april, per maistro Biasio quondam Simon Carer in Zara, aquisto da Zuanne Chiolich cittadin di Zara, di gognali 2 di terren inculto, posto in Cerodol per L. 16 de piccoli.

1509. 22. maggio, tra Andrea Beroevich da Cerno da una, a Pietro Granzich qual sposò hieri sera la Draga, cognata del detto Andrea, colleganza, union e convenzion per star il secondo col primo per anni 12, e infine del detto termine dargli la terza di capi di viti, e d'animali etc.

1509. 9. giugno, composizion tra Antonio Babich quondam Mattio da Scorobich da una, e Cattarina relicta quondam Simon Babich, circa li beni stabili del detto quondam Simon morto ab intestato.

1509. 5. zugno, per signor Batagino da Verona cittadino e abitante di Zara, aquisto dal signor Giacomo de Pechiaro, della sesta parte d'una casa posta in Contrada dell Arsenal; la qual casa e proindivisa con le reverende monache di s. Maria, e di s. Nicolò e l'ospidale di s. Bernardin, e signor Simon de Pechiaro etc. per Ducati 20 d'oro da L. 6 : 4.

1509. 14. zugno, per signor Giacomo de Begna, emancipazion fattale dal signor Gierolamo suo padre.

Ex margine v'è annotato 1510. 26. agosto, che detto signor Giacomo rilassa e rinuncia al detto suo padre la meta del terren donatoli nell' instrumento di 14. zugno sudetto posto a Cerno in loco Cermagne, e all'incontro il padre dona al figlio 1½ di terren in loco Gladussa nel subborgo.

ancora ex margine: v'è anno 1513. 15. ottobre, che detto signor Gierolamo padre cede e rilascia ¾ d'un gognale del sudetto terren a Cerno in loco Cermagne, al figlio signor Giacomo, et egli signor Giacomo all'incontro cede al padre li gognali 1½ de terren in Gladussa sudetto.

1509. 15. zugno, per li signori Gierolamo Bortolazzi e signor Andrea Giusto, ora conduttori del dacio della beccaria, cession ipotecata fatta loro dal Crepolo Becher di 2 stalle da animali coperte di coppi posti arente la beccaria, e di gognali 4 di capi di viti posti in villa Blato, in loco Orlova Draga sopra fondi del monasterio di s. Nicolò, e ciò per assicurazione del terzo del detto dazio, che tiene con essi signori Bortolazzi e Giusto.

1509. 10. luglio, per signor Gierolamo Barba figlio del signor Antonio, aquisto dal Nicolò Gastaldouich da Zara, di 30 animali caprini esistenti a Bagno per Ducati 7¼ d'oro.

1509. 13. luglio, per signor Marc Antonio Begna, quietazion di Ducati 50 d'oro esborsati al signor Damian de Cipriano uxurario nomine, per saldo di Ducati 150 d'oro da L. 6 : 4.

1509. 20. febraro, per li signori Federico e Gierolamo fratelli Bartolazzi, affitanza per anni 2 a 4 villici di Zeminico d'una possesion loro posta in villa Suchrazize, per Ducati 20 d'oro da L. 6 : 4 all'anno.

1509. 20. feb., per signor Gierolamo Barba quondam Antonio, cession in solutum fattali dal signor Antonio Grisogono figlio del signor Mauro, di gognali 2 di capi di viti posti in loco Matafare sopra fondi di detto signor Antonio Grisogono per L. 18. de piccoli.

1509. 12. marzo, per Margarita figlia di Zorzi Bradich e moglie di di Lucano Mascovich dimorante in schiavità de Turchi, aquisto dal signor Daniel Coccari scriuan in camera fiscal, di 2 casette coperte di paglia, e d'una muracca con cortile e orto tutto posto a Nadin, sopra fondi Berthonich e sul publico per Ducati 20. d'oro.

1510. 19. april, per signor Zuanne Bichianin cittadino di Zara, restitution fattali dal signor Melio Bonivento, d'una possesion posta a Bagno in loco Gliuto, stante che al detto signor Melio furono restituiti certi bottoni e annelli d'argento.

1510. 29. april, per li signori Gierolamo e Federico Bortolazzi, affitanza per anni 5 al signor Gregorio Spansich cittadino di Zara, di terreni a Lucoran con 135 animali minuti, non che d'una casa posta in calle di fabri a Zara con suo mollin da oglio e orto, per non si può rilevar perchè in fine del volume.

1510. 9. maggio, per signora Pasina relicta quondam signor Zuanne Bertonich, aquisto dal signor Pietro Speranzich, d'una sorte di terren in villa per Ducati cento ... ma stante che e in fine manca più di mezzo.

1510. Primo novembre, per Mattio e Bartolo Borinich fratelli, aquisto dal signor Simon de Sope quondam Martin da Paprichiane, di sorte 1 e un quarto di terren posto a Paperchiane, distretto di Novegrado per Ducati 25 d'oro da L. 6 : 4 all'anno.

1510. 18. dicembre, per signor Gierolamo Bortolazzi, affitanza fatta al Martin Rubeo, figlio del Dragogna Paladinich da Pago, di tutte le sue saline nella valle di Pago per anni 5, per Ducati 18 d'oro da L. 6 : 4 all'anno.

1510. 13. febraro, per Barichio Barichevich da Zloclaici, cession e vendita fattagli da Marco Coronich suo convillico, della garanzia di ricupero che avea in vigor dal precedente instrumento di vendita de di 24. aprile 1507. nodaro Zuanne de Monferrato, cioè della sua matta degli gognali 10¾ di terren arrativo e di gognali 4 di terren inculto posto a Zloclaici, e aquisto di gognali 3½ posto pur a Zloclaici in più pezzi ancor questo proindiviso con Pietro fratello del venditor, tutto per L. 85 de piccoli.

1510. 22. febraro, per Cattarina moglie d'Andrea Balubanouich cittadino di Zara, figlia del quondam Mattio cerdone che fu serva in casa del signor Marco de Marco mercante, confession della sua dotte riceuuta, fatta dal detto suo marito consistente in L. 287.

1510. 26. febraro, per le signore Leccavia relicta quondam signor Nicolò Baualarich e Pavizza di lei figlia relicta quondam signor Andrea Segotich, concession ad affitanza per anni 3 al Mattio Vilanicih Opanzarouich di Zara, di gognali 9 di terren posto nelle pertinenze della villa Gasenizze per L. 16 : 10 de piccoli per tutto il triennio.

1510. 26. febraro, per signor Zuanne Bochanich quondam signor Alegretti cittadino di Zara, cession, e renuncia fattali dal signor Domenico quondam signor Roberto da Pesaro come erede universale della sua madre Maria, delle ragioni e azioni sopra una casa posta in confin di s. Pietro Vecchio della Piazzetta con suo orticello.

(segue pure la cessione, e rinuncia fattali anche dalla signora Maddalena madregna.)

1510. 17. marzo, tra li signori Simon e Nicolò Boico da una, e la signora Franceschina loro sorella dall'altra transazione.

1511. 16. maggio, per Gregorio Bosgnae stagner in Zara, aquisto da Cattarina relicta quondam Simon Piva zappador, di gognali 1 di capi di viti posti in Cerodol sopra fondi dell'abbazia di s. Grisogono per L. 26 de piccoli.

1511. 27. ottobre, per signor Zuanne Bichianin, annullazion dell'instrumento 22. febraro prossimo passato d'una vendita che fece a donna Maddalena Pizzoccara figlia del quondam Illia Soijcich da Savro, d'una ograda di gognali 5 posta in loco Bandoloschina fra le masiere, in atti del presente nodaro.

1511. 29. ottobre, per Piero Bechanouich zappador habitante in sobborgo di Zara, aquisto da maistro Andrea da Scutari pettener, soldato in Cittadella di Zara, gognali 2 di viti tralassate con alcuni oliueri e figheri sopra fondi, Galelli sotto il monte a Osdrin per L. 11 de piccoli.

1511. 20. gennaro, per Barichio Barichievich, aquisto da Tomaso Pustojagnaz da Pustojanzi di gognali 1½ di terreno posto in villa Chiacafci apresso la calcara delli signori de Marco, per L. 33 de piccoli, con gratia perpetua di ricupero.

1511. 17. febraro, per Michiel Blasevich dalla Torreta, aquisto dal Gregorio Radosevich da Podscaline di 20 olivari posti sopra i fondi dell' abbazia di Rogovo in loco Didine, per L. 15. de piccoli.

1511. 22. febraro, per la signora Pasina del quondam signor Zuanne Grando Bertonich, aquisto dal signor Paulo Sperancic nobile, abitante di Perusich, d'una sorte di terren posta nelle pertinenze di Nadin in più pezzi, per Ducati 90 d'oro.

1512. 17. april, tra signor Antonio da Brisia da una, e Martin Laptilovich da s. Eufemia suo colono composizion, patti, e accordi per la coltura di terreni a oltre il Barcagno.

1512. 12. maggio, per signor Gierolamo Bortolazzi e signor Biasio Soppe, concession a pastinar al prete Simon Mesogasich da Berbigne, paroco in detta villa d'un pezzo di terren tra loro proindivisa posto in detta villa, di gognali 6 al quarto.

1512. 14. maggio, per Zorzi Budanich spicier, aquisto dalli signori domin Simon e Nicolò fratelli Boico:

Un pezzo di gognali 54 di terren in Privlaca, loco Vucigna Gherba, territorio di Nona.

D'altro pezzo di gognali 20 di terren in Privlaca, loco Lasenaz.

D'un terzo pezzo di gognali 16 in Privlaca, loco a San Vido.

D'un quarto pezzo di gognali 8 in Privlaca, loco Ogladje a Papratnich.

D'un quinto pezzo di gognali in Privlaca, a s. Barbara.

Tutto per L. 373 de piccoli.

1512. 8. zugno, per signor Simon Boijco, quietazion de Ducati 100 restituiti alla signora Cecilia relicta quondam signor Zaccaria de Gulielmis.

1512. 16. zugno, per Ursa Pesich da Berbigno, moglie di Matteo Buzolla, zappador, confession della ricevuta dote di L. 301 : 15 de piccoli in tanti mobili.

1512. 16. zugno, per signor Federico Bortolazzi quondam signor Francesco, pastinazion con cui concede a pastinar a Radmillo Rochat dal subborgo di Zara, una ograda di gognali 3 incirca posta oltre la Fiumara al quarto, l'una, e al terzo dell'olive.

1524. 24. zugno, per Zorzi Blasievich zappador di Zara, aquisto del Civitano Chachaich zappador, di gognali 2 di capi di viti posti nelle pertinenze del Lazaretto, sopra fondi del monasterio di s. Maria, per L. 44 de piccoli.

1512. 19. luglio, per signor Antonio Buchino dalla compagnia del strenui comestabili signor Vicenzo da Venezia di presidio alla publica T. F. in Zara, aquisto dal signor Marc Antonio Begna di casetta posta alla Cittadella, drio la casa grande Drasmileo, per L. 55 de piccoli.

C

1501. 3. maggio, procura per Bortolo Crajacich dalla Ponta d'Olbo, in persona di Stefano Civitoevich giudice d'Olbo, per vender tanti mobili o stabili suoi, per ricavar soldo da poter pagar Ducati 5 d'intrada nel'ospidal di s. Lazaro fuori di Zara, essendo egli Bortolo opresso dal mal di s. Lazaro, per potervi esser accettato.

1501. 5. giugno, per Mattio Crancich quondam Martin da Sale, donation fattali da Giacomo Tomasevich da Ponta Mica suo genero, della portion di beni posti a Sale e a Rava, era della quondam Ursa Granich Tomasevich.

1501. 16. settembre, per maistro Piero Civitanovich marangon, aquisto dalla commissaria della quondam Cattarina relicta quondam Jurizza Malinarich, di casa posta in Cale del Paradiso sul fondo del ospitale di s. Martin, a cui si paga il liuello soldi 30 annui, per Ducati 4 d'oro.

1501. 25. ottobre, per Carino Carinisch da Bosava, aquisto dal signor Paulo de Pasqualibus da Cattaro, cittadino e abitante di Zara, di gognali 4 di capi di viti posti in isola Dragoue, loco Zavognane, fondi del monasterio di s. Grisogono, per L. 74 di pccoli.

1501. Primo novembre, tra la signora Maria consorte del signor Simon Cedolini da una, e signor Giacomo Jubich nobile da Sebenico dall' altra, composizion, convenzion, e patti.

1501. 17. marzo, per Donato Ciuitcouich zappador, aquisto dalla Cattarina relicta quondam Biasio orefice come commessaria testamentaria, dal quondam Vito marangon, di mezzo gognale di capi di viti posti fuori di città, in loco alle Saline sopra fondi Cedelini, per L. 10 de piccoli.

1502. 20. maggio, per signor Donato Calcina, quietazion de Ducati 12 pagati alle reverende monache di s. Nicolò, per saldo di 2 liueli uno di Ducati 3 annui per la villa Scrile, e L. 5 de piccoli per il fondo di casa al canton di s. Salvatore 40 annue che paga.

1502. 16. zugno, per Cattussa figlia di Zuanne Tomassuich zappador e moglie di Antonio Corizmich berber, confession della riceuuta dote consistente in L. 200 ina tanti effeti, con altre L. 150 in augmento di dote fatta dal detto suo marito.

1502. 5. ottobre, per Cattarina figlia di Paulo Xaicouich zappador moglie di Andrea Carlouich mariner, confession di riceuuta dote, fattale da detto suo marito, consistente in L. 140 di piccoli e L. 60 di contradote.

1503. 24. zugno, per signor Francesco de Caprianis da Asula Bressana, donazion fattali dal signor Bernardino suo figlio abitante in isola di Pago, di tutti beni mobili e stabili etc. di ragion della dote sua materna.

1503. 3. luglio, per Cattussa moglie di Nicolò quondam Nicolò, confession di dote riceuuta consistente in L. 300 de piccoli, fatta dal detto suo marito.

1503. 3. luglio, per detta Cattusa apegnazion in pagamento della sua dote, d'una delle casette poste al campo di s. Luca, cioè di quella da sirocco per L. 122 de piccoli, fattale da uno de commessarie testamentarie della quondam Margarita moglie del Rado.

1503. 23. gennaro, per Tomaso Couacich da Pacoschiane, aquisto dal Antonio Luboevich da Xanizza, di gognali 1½ di capi di viti in 2 pezzi posti a Pacoschiane sopra fondi del signor Bernardin de Carnaruta, per L. 50 de piccoli.

1504. 16. april, per Pietro Clarizich da Pacoschiane, aquisto dal Paulo Catin dal detto loco, delle ragioni e azioni sopra una casa, cortino e orto, e sopra un gognale di capi di viti, tutto posto a Pacoschiane sopra fondi Carnaruti, per L. 40 de piccoli.

1505. 4. april, per donna Cattarina relicta quondam signor Bernardin da Verona, aquisto dal Barich Zicolouich zappador borghesan, di gognali 1 di capi di viti con 20 oliueri posto sotto Monte Ferreo, sopra fondi del signor Francesco Fanfogna, per L. 13 de piccoli.

1505. 12. zugno, per Luca Cathuseuich da Cerinci, aquisto dal Piero Barcharich da detta villa di gognali 7, di terren posto in 5 pezzi in detto loco Cerinzi, per L. 60 de piccoli.

1506. 11. april, per signor Nicolò Cimilich, concession a pastinar a Zuanne Saronich zappador, di gognali 3 di terreno posti in loco Cerodol al 4to.

1506. 19. april, per il convento di s. Giovanni de padri del terzo ordine di s. Francesco in Zara, aquisto dal signor Simon de Fanfogna quondam signor Zuanne, di gognali 4 di terren posto fuori di Zara, vicino al loro convento, per Ducati 40 d'oro.

(Segua la grazia perpetua di ricupero.)

1506. 3. maggio, per Luca Cusich da Sutmichaliesello, aquisto dalla Mandussa Macarunich da Neviane, dalla setta parte di casa posta in Contrada di s. Zuanne di fauri, per L. 21 de piccoli.

1505. 18. maggio, per la Commissaria de quondam signor Francesco Cedolini, affitanza per anni 5 al signor Marin de Sope, di tutte l'entrade delle terre, possesioni, case etc. liueli e affitti della detta commissaria in quelsivoglia loco posti, per Ducati 75 d'oro all'anno.

1516. 15. novembre, per signor Damiano di Cipriano, pastinazion consessa a 4 vilici di Carsevagnesello di tutte le sue terre poste in Gaxenizze, al 4to riservandosi per se li oliueri vechi.

1506. 26. maggio, per li signori commissarij testamentarij del quondam signor Francesco Cedolini, confession fatta loro dal signor Federico Bortolazzi, di molti effetti riceuuti e di Ducati 40 in oro in tutto Ducati 114 d'oro, in compato di dote della signora Cattarina sua moglie, figlia del signor Pietro Tubolouich, nobile di Sebenico, relicta quondam signor Francesco Cedolini sudetto.

1506. 25. ottobre, per Martino Carbolich da Possedaria, aquisto dalli Tomaso e Simon Valentich fratelli suoi convillici, di gognali 1¼ di vigna posta in loco U podanci in detta villa, sopra fondi di eredità, del quondam signor conte Zorzi Possedaria per L. 21 de piccoli.

1506. 12. novembre, per la signora Elena relicta quondam signor dottor Antonio de Cisirellis, affitanza per anni 3 al Jurai Strichoe da Lucoran d'una sorte di terren posto alla Ponta di Lucoran, item d'una gognale di terren vignato e oliuato posto in detto loco che sono di terreni ipotecateli dal signor Giacomo de Proto di lei figlio, come negl'atti del signor Antonio Barba, per L. 18 all'anno.

1506. 19. febraro, per signor Carlo Cedolini pieggiaria, per Ducati 25 d'oro depositati presso signor Marco de Marco, mercante, cittadino e habitante di Zara, ed ellevati per signor Zan Piero de Galelli come cessionario del signor Vicenzo da Como Barbier, appar instrumento di cession nodaro Matteo Sonzonio.

1506. 9. marzo, par la commissaria della quondam signora Cattarina Duicouich, affitanza per anni 6 fatta al signor Michiel de Galelis d'una possesion in Celopech arrativi, vignata e oliuata per Ducati 7 anni.

1507. 27. april, per signor Gierolamo Cisilla Venet. donazion fattagli dal Iuan Baracouich da magline delle ragioni e azioni sopra la daglia imposta nella persona del quondam Sulimano da Rimnizza, che fu presso e consegnato nelle forze per detto Baracouich.

1507. 23. novembre, per li Zorzi e Michiel fratelli Cusmich marinari, aquisto dal maistro Simon Galelich marangon, d'un terzo d'una barca proindivisa tra detti compratori e venditori, per Ducati 26 d'oro.

1507. 5. novembre, per signor Simon Cedolini premessa, e obligazion fattali dalli Marco Grachovesich e Paulo Fabianich da Rasanze, affituali del molino Carnaruti di pagar dal corpo del affito allo stesso Cedolini L. 15 de piccoli per debito dal Carnaruti.

1507. settembre, per signor Nicolò Cimilich, concession a pastinar al Cresolo Pelegrinich, judice del commun di Savro, di gognali 2 di terreno posto in detta isola Rava in loco Zaglava.

1507. 29. settembre, per signor Vido Cedolini hosto cittadino di Zara, dal Zorzi Busanich zappador di Zara, i gognali 2 di capi di viti posti oltre il monte, loco Osrim sopra fondo Bortolazzi, per L. 32. de piccoli.

1507. 20. otobre, per Maria moglie di maistro Simon Coschich cerdone, figlia del quondam Zuanne Rasolich da Ossero, concession della sua dote ricevuta fatta dal sudetto suo marito.

1507. 3. gennaro, per Gregorio Crastichievich da Zaton, becher di Zara aquisto dal Civitano Chachaich zappador di Zara, di gognali 4 capi di viti posti oltre la Fiumara in loco Osrim sopra fondi Bortolazzi, per L. 107 : 8 de piccoli.

1507. 4. gennaro, per donna Cattussa moglie del signor Giacomo dalle Candelle cittadino di Zara, figlia di Tomaso Jadrizich dalla Ponta di Pasman, concession della ricevuta sua dote fatta dal detto suo marito.

1507. 10. febraro, per li commissarij del quondam signor Francesco Cedolini che sono Franchesco Fanfogna, Saladino de Sope, e Gierolamo de Cedolinis quondam Matteo, quietazion di L. 606. soldi 9 de piccoli parte in robba, parte in soldo, e ciò in comprato della dote della signora Cattarina consorte del signor Federico de Bortolazzi, figlia del signor Pietro Tobolovich nobile di Sebenico, fu moglie del signor Francesco de Cedolinis quondam signor Zorzi.

11. febraro, segue la ratifica di questo instrumento fatta dal signor Gierolamo de Cedolinis, terzo commissario come sopra, poichè all'ora absente.

1507. 22. febraro, per signor Nicolò Cimilich cittadino di Zara, concession a pastinar al Juraí Bilizich borghesan di Zara, di gognali 2 di terreno posto al Cerodol al 4to.

1507. 5. marzo, per donna Cattarina relicta quondam signor Bernardin da Verona, fu caporal in Zara, aquisto dal Marco quondam Rado zappador, di gognali 2 di capi di viti con oliveri 29 posti alla Fiumara sopra fondi de poueri di s. Lazaro, per L. 30 piccoli e grossi.

1508. 9. maggio, per signor Nicolò Cimilich cittadino di Zara, confession a pastinar al Martin Marcouich zappador, d'una ograda di gognali 2 incirca posta in Cerodol al 4to.

1508. 17. maggio, per Cattarina relicta quondam Nicolò Calafato, aquisto dalla Marizza relicta quondam Racto Prodanich da Vergada, di oliueri 14 posti sopra fondi dell'abbazia di Roguuo in loco Brusanin, per L. 9 soldi 7 de piccoli.

1508. 24. agosto, per li commessarij controscritti del quondam signor Francesco Cedolini quietazion de L. 250 de piccoli, e ciò ancora in compenso della dote della signora Cattarina consorte del signor Federico de Bortolazzi allias Grisogoni, figlia del signor Piero Tobolouich nobile di Sebenico.

1508. 24. agosto, per signor Nicolò Cimilich, concession a pastinar al Juraj Loinich borghesan, di gognali 2 di terren posto in Cerodol al 4to.

1508. 17. settembre, per signor Cusmich da Stanzich, aquisto dal Juraj Munzich suo convillico, di un gognale di capi di viti posti in villa Draginich, sopra fondi del signor Zuanne de Nassi, per Ducati 6. d'oro.

1508. 17. settembre, per detto aquisto dal detto Mundich di gognali 1¼ di capi di viti posti in detta villa Draganich sopra fondi del signor Francesco Justo, per Ducati 5 d'oro.

1508. 19. settembre, per Gregorio Cherisevich della Torretta, aquisto dal Piero Musinich da Tuclezane, di ¾ d'un gognale di capi diviti posti in loco alla Corte Vecchia in Tuclezane sopra fondi del signor de Fumatis, per L. 1. de piccoli.

1508. 26. settembre, per signor Damian de Cipriano, affitanza fatta per anni 10 al Martin Sturevich da Brusi, territorio di Nona, d'un molino da biade posto in villa Brusi in loco Bistrizza ma tutto distrutto, di fabricarlo etc. con obligo di pagar 1 Ducato da L. 6 : 4 all anno.

1508. 26. settembre, per signor Simon de Cedolinis, concession a pastinar al padre Martin Lanzich da Sale parocco di s. Eufemia, di gognali 3 di terren posto a s. Eufemia, loco Monte Rusevaz al 4to.

1508. 6. novembre, tra il convento di s. Domenico di Zara da una, e il reverendo signor Zuanne Corona benemerito vescovo albanese dall'altra composizion.

1508. 6. novembre, per il sudetto reverendo signor Zuanne Corona benemerito vescovo albanese, cession fattali delli padri di s. Domenico de capi di viti e 6 oliueri posti a Bagno sopra fondo del convento di s. Domenico di colonia per nome di Cattussa di lui nipote, non che d'altro gognale di terren da inpiantar in detto loco e sopra stesso fondo.

1508. 13. novembre, per maistro Michiel Crelich tagliapiera da Sebenico, aquisto da Giacomo Mathievich pur da Sebenico, d'un pezzo di terren di gognali 4 incirca con 12 oliueri e alquanti fighieri posto in distretto di Sebenico, Dobrova vicino s. Michiel sopra fondi del vescovato di Sebenico, a cui si paga annualmente soldi 4 per cadaun gognale per L. 33 de piccoli.

1508. 20. novembre, per Zorzi Coritisevich da Opaticie Sell, distretto di nona, aquisto dal Vito Bencouich da Rasanze delle ragioni e azioni sopra un pezzo di terreno di pertiche 4 per longo e 3 pertiche per largo, posto in Rasanze per L. 33 de piccoli da poter sopra fabricar come per instrumento di licenza auuta da nobili Carnaruti nodaro Giovanni Filippo Raimando.

1508. 21. novembre, per Zuanne Colich da Terci, donazion fattali dal nobile signor Zorzi de Galellis, di gognali 1½ di capi di viti posti sopra fondi dell'eredita del quondam signor Zuanne de Calcina in villa ....

1508. Ultimo novembre, per Filippo Crescouich da Pacoschiane, donazion fattali dalla Cattarina relicta quondam Rado Jelizich, da detta villa di tutti i suoi beni mobili e stabili, e ciò perchè la riceuuta in casa, alla mantegna di vitto e vestito etc.

1508. 22. dicembre, tra li commessarij testamentarij del quondam signor Francesco Cedolini da una parte, e li signori Gierolamo, Simon e Alvise fratelli de Rubeis dall'altra, division della possession di Racice di gognali 16.

1508. 29. dicembre, per Mattio Cabalario quondam Zorzi, aquisto da Zorzi Mihiclich zappador di Zara, di gognali 1½ di capi di viti con 22 oliueri, posti fuori di Zara alla Fiumara o sia Clupi sopra fondi degl'eredi del quondam signor Gregorio Bosco, per L. 24. de piccoli.

1508. 15. gennaro, per Mattio Cabalario cittadino di Zara, aquisto dal Bortolo detto Scherba, mariner cittadino di Zara, di gognali 1 incirca di capi di viti posti in loco Cerodol sopra fondi del convento di san Domenico, per L. 18 de piccoli.

1508. 16. gennaro, per la donna Marava relicta quondam Luca Carinich mariner, ora moglie del signor Luca da Carino pur mariner, confession di dote sua ricevuta fatta dal detto suo marito.

1508. 17. genaro, per Zorzi Cernaevich da Pasman, aquisto dalli Mattio Fanevich da Rogovo per 3. porzion e dalla Lucia, figlia del quondam Piero Carpuzevich, relicta quondam Nicolò Buzunich, per il resto di gognali 5 di terren in 2 pezzi con oliueri 10 posti in Tcon, ne luochi Pogliane e Brisine, per L. 70 de piccoli.

1508. 31. gennaro, per Zorzi Cesnoevich dalla Ponta di Pasman aquisto dal Lorenzo Michiniz da Tcon, d'un 4to di gognale di terreno posto a Tcon in loco Pogliana con 3 oliueri, più di gognali 1¼ di capi di viti con 17 oliueri in loco Babe, sul fondo dell'abbazia di Rogouo, per L. 32 de piccoli.

1508. 14. febraro, per la chiesa di s. Zuanne della villa Gorizza, composizion con li eredi e bona tenenti del quondam Andrea Granzarich da Podversie, per pagar il legato del detto quondam Andrea.

1508. 23. febraro, per signor Marco de Canali, permutazion e concambio con il signor Pietro de Mattafaris, cioè il primo da al secondo una casa col suo corti ... posta a Ponta Pasman, e riceue in concambio un pezzo di terren di gognali 20 incirca posto ne subborghi di Zara alla Fiumara.

1508. 27. febraro, per Piero Cervarich da Ponte Bianche, aquisto dalla signora Lucia consorte del signor Paulo de Begna viri nomine, di gognali 1 di capi di viti posti in detta villa in loco Dubascho, quali capi di viti tralasciate furono delli Papercich dal Scoglio di Suirinaz per L. 10 de piccoli.

1508. 20. marzo, per la commissiaria del quondam signor Hermolao de Cedolinis, affitanza per anni 3 al signor Vido Cedolini osto in Zara di tutte le terre, e possesion poste a Lucoran per L. 24. de piccoli all'anno.

1509. 27. marzo, per signor Pietro Ciualelli, aquisto dalli signori fratelli de Marco quondam signor Martin, d'un pezzo di terreno in villa Torretta in loco Cicilofschina per Ducati 70 d'oro.

Qual pezzo di terren aueua esso signor compratore venduto alli stessi venditori con instrumento 14. marzo 1507, nodaro presente.

1509. 11. april, per Cattarina figlia del quondam signor Zorzi Vidulich nobile del strenuo signor Manoli de Paleologni di Marca, compension della sua dote riceuta fatta dal detto suo marito, consistente in soldo e robba di Ducati 250 d'oro, d'una casa in contrada di s. Elia.

1509. 11. april, per signora Margarita figlia del quondam signor Andrea de Gaspardis dal Ciuidal di Friul, sposa del signor Marco Carnaruti, confession di dote sua avuta fatta dal detto di lei marito di Ducati 400 d'oro.

1509. 11. april, per la commissaria del quondam signor Francesco Cedolini, quietazione delle L. 387 : 15 contate al signor Federico de Bortolazzi marito della signora Cattarina, figlia del quondam signor Piero Tobolouich, relicta del quondam signor Francesco de Cedolinis, in primo voto per sua dote in tre volte contate.

1509. 20. april, per signor Nicolò Cimilich cittadin di Zara, aquisto dal Zuanne Presnacich da Stomorinosello d'un casetta di massiera coperta di paglia, posta in borgo di Zara in confin, e sopra fondo del priorato di s. Martin per la quale si paga di liuello annuo soldi 20 per L. 32 de piccoli.

1509. 9. zugno, per la commissaria del quondam signor Francesco Cedolini, quietazion di Ducati 20 d'oro da L. 6 : 4 contati al signor Federico Bortolazzi, marito della signora Cattarina relicta in primo voto del detto quondam signor Francesco Cedolini, per conto della sua dote.

1509. 3. luglio, division tra Marco Cravetinich della Valle di s. Stephano da una, e Marco Cravatinich quondam Nicolò di lui nipote dal'altra, di beni mobili e stabili.

1509. 9. luglio, per signor Nicolò Cimilich cittadino di Zara, aquisto dal Tomaso Gergurich habitante a Corzola, di gognali ¾ di capi di viti posti in Cerodol, per L. 17. de piccoli.

1509. 8. agosto, per Luca Cusich da Sutmicugliesello, aquisto dalla Mattia relicta in primo voto di quondam Zuanne Pomozanich, ora moglie di maistro Giacomo Fredo, di gognali 1½ di capi di viti posti sopra fondi del monasterio di s. Nicolò in detta villa Sutmiculie Sello presso la strada andando a Pergliane, per L. 7 : 10 de piccoli.

1509. 10. agosto, per la chiesa di s. Zuanne di Bibigne, aquisto dal maistro Tomoso orefice di Zara, di gognali 1 incirca di capi di viti posti in detta villa presso il pezzo con 15 oliueri sopra fondi Peschiaro, per L. 29 : 10 de piccoli.

1509. 20. settembre, per signor Nicolò Cimelich, concession a pastinar al Mattio Caplicich zappador, d'una ograda di gognali 4 di terren posti in Cerodol al 4to.

1509. 24. settembre, per detto signor Nicolò Cimelich, concession a pastinar al Zuanne Lisicich, d'una ograda di gognali 4 di terren posti in Cerodol al 4to.

1509. 9. ottobre, per Zuanne Cresinich da Craschiane, quietazion di L. 44 de piccoli contate alla Gliuba, relicta quondam Luca Xul, ora abitante in Opaticiesello, per saldo del prezzo di gognali 2 di capi di viti venduti gli per breviario 1509. 22. april.

1509. 19. ottobre, per signor Nicolò Cimelich, concession a pastinar al Tomaso Drasivoevich zappador, d'una ograda di gognali 5 incirca posta a Cerodol al 4to.

detto per detto signor Nicolò, concession a pastinar al Simon Vitcovich borghesan, di gognali 1½ di terren in 2 pezzi in Cerodol al 4to.

detto per detto signor Nicolò, concession a pastinar al Zorzi Crancich borghesan, d'una delle 2 ograde che teneva già, ma malamente governate al 4to, e l'altra rilascia alla disposizione del detto proprietario.

1509. 18. novembre, per la commissaria del quondam signor Francesco Cedolini, affitanza per anni 5 al signor Marino Sope quondam signor Francesco, dell'entrate di tutti i suoi beni in F. F. e scogli e anche delle case e magazeni in città, per Ducati 60 d'oro da L. 6 : 4 all'anno.

1509. 20. novembre, per la signora Agnesina figlia del quondam signor Piero Cimilich, moglie del signor Lorenzetto cittadino di Zara, annulazion di qualunque suo testamento sin ora da esso fatto.

1509. 18. dicembre, per la commissaria del quondam signor Francesco Cedolini, quietanza di L. 54 de piccoli contate al signor Federico Bortolazzi, marito della signora Cattarina Tobolovich relicta in primo voto del signor quondam Francesco Cedolini, per conto della di lei dote.

1509. 5. gennaro, per il convento di s. Domenico, dazion, e consegnazion fattale dal signor Francesco Fanfogna, erede per metà della quondam signora Nicolotta relicta del quondam signor Francesco Cedolini, d'una possession di gognali 4 di terren con 20 oliuari sopra posti in Celopech tra il confini de siroco terrena altaris santi Giovanni Evan-

geliste, siti in s. Marie de quirina partim terrena de altaris, et partim ... de borea dominus Maurus de Grisogonis, de traversa dominus Aloijsius de Nassis partim, et partim donna Magdalena relicta quondam signor Petri de Soppe, con Ducati 2 d'oro con obligo di anniversarij 3 in anno e 4 altro anno, in perpetuo alternativamente e ciò per l'anime d'essa quondam Nicoletta, padre, madre, marito e figlie.

1509. 20. gennaro, per signor Nicolò Cimelich, concession a pastinar al Cresolo Juncouich zappador di Zara, di gognali 3 incirca di terreno posto nelle pertinenze di Cerodol al 4to.

1509. 22. gennaro, per Rado Clapcich da Bachiza, aquisto da Zuanne Budusich da Peterzane d'un 3. della posta di molino posto nelle pertinenze delle villa Porizane sopra fondi di casa Ferra, per L. 60 de piccoli.

1509. 3. febraro, tra Simon Chouhich da Copragl da una parte, e Zuanne Duamouich dall'altra, colleganzia e coabitazion, cioè il primo riceve il secondo in casa sua per anni 7 con patti etc.

1509. 25. febraro, per Steffano Cuitchich zappador, aquisto dal Matteo Mathanich similmente zappador, d'una casetta posta in Contrada di s. Orsola sopra fondi della detta chiesa, a cui si paga il liuello soldi 30 all'anno per L. 68 de piccoli..

1509. 5. marzo, per padre Michiel Chatijich da Cherbavazlugh, paroco, di gognali 2 di capi di viti posti in detta villa, loco Poli Dabravi sopra fondi del signor Gierolamo Gliubavaz, per L. 56. de piccoli.

1509. 12. marzo, per la commissaria del quondam signor Nicolò Cochari, aquisto dal maistro Mattio Vidacovich calegher, di gognali 2 di capi di viti posti in Cerodol sopra fondo del detto venditor, per Duc. 5 d'oro.

1509. 12. marzo, per la commissaria del quondam signor Nicolò Cochari quietazion fattale da Barbarella, figlia del maistro Mattio Vidacovich, ora moglie di Zorzi figlio di maistro Zuanne Liutaz pellizer, delli sudetti gognali 2 capi di viti datile in augmento di sua dote giusto la sentenza di 11. giugno 1509., del clarissimo signor conte di Zara.

1509. 21. marzo, fra Zuanne Cegliefzich da Porizane da una parte, e Piero e Marco fratelli Pachich nipoti suoi da Corupglie Gradde. Patti e accordi cioe il primo accetta il secondo in casa sua a coabitare e convivere a ben e male.

1509. 30. marzo, per la commissaria del quondam signor Francesco Cedolini, quietazion de Lire 370 contate al signor Federico Bortolazzi come marito della signora Cattarina Tobolovich.

1510. Primo maggio, fra maistro Zuanne Chimelaz pellizer e Isabetta figlia del quondam maistro Rado obloser pellizer, contratto matrimoniale, ma essendo in fine di volume manca più di metà.

1510. 9. maggio, per Gregorio Cherisevich dalla Torretta, aquisto dal Zuanne Mathievich detto Musina da Tuclezane, di quarti un d'un gognale di capi di viti posti sopra fondi Fumati a Tuclezane, loco Casavecchia, per L. 3 : 10 de piccoli.

1510. maggio, per la chiesa di s. Maria di villa Racize, cession fattale ... ma per he in fine del volume è strazzato e manca quasi tutto e mancano molti altri fogli.

1510. 28. ottobre, per signor Nicolò Cimelich, concession a pastinar al Rados Gliubetich zappador, di gognali 1½ di terren in Cerodol presso la strada di Nona al 4to.

detto per detto concession al Martin Zagorcich zappador a pastinar d'un gognale di terren in Cerodol al 4to.

29. ottobre, per detto concession al Martin Drasivoevich detto Scherba, zappador, di gognali 1 di terra in Cerodol al 4to.

4. novembre, per detto concession a pastinar overo composizion con Doimo Covacich zappador, per coltura di gognali 3 di terren già datogli l'anno 1403. 19. april posti in Cerodol.

1510. 7. novembre, il reverendo signor Francesco Cedolini chierico arciprete di Zara e fratelli, aquisto dal signor Simon de Pechiaro di metà d'una sorte di terren tra loro proindivisa, posto in villa Tercize, per Duc. d'oro da L. 6 : 4.

1510. 10. novembre, per detto reverendo signor Francesco e fratelli Cedolini, concession a coltivar una ograda di terren di gognali 12 al Paulo Milatovich da Varicassane, posta sotto Monte Ferreo con sopravi oliveri 150 e ciò per anni 7 al 4to.

1510. 10. novembre, per signor Nicolò Cimelich, concession a pastinar al Simon Radanovich zappador, d'un gognale e mezzo di terren, posto in Cerodol al 4to.

1510. 12. novembre, per detto concession a pastinar al Paulo Medacovich zappador, di gognali di terren in Cerodol al 4to.

1510. 13. novembre, per detto concession a pastinar al Paulo Milobogovich zappador, di gognali 2 di terren in Cerodol, loco sopra Camenizza al 4to.

1510. 14. gennaro, per Ivan Cralich da Rogovo, aquisto da donna Mattia relicta quondam Giacomo Neterzich da Cobiloglavich, ora habitante nel suborgo, di oliveri 120 posti in Rogovo sopra fonda della detta abbazia, per L. 75 de piccoli.

1510. 24. gennaro, per la commissaria del quondam signor Andrea de Milanich nobile di Zara, affitanza per anni 3 fatta alli Martin e Ivan Tomassevich da Pontamica di tutte le sue terre poste a Pontamica, per annui Duc. 28 d'oro da L. 6 : 4.

1510. 10. febraro, per signor Francesco Cedolini arciprete di Zara e fratelli quondam signor Cressio, cauzion di L. 130 de piccoli esborsati al signor Zuanne de Naradinis da Sebenico, a conto di Duc. 150 come in sentenza pretoriale 1508. 9. giugno contro l'eredità del quondam signor Vincenzo Cedolini.

1510. 17. febraro, per il signor Nicolò Cimelich, concession a pastinar al Paulo Vucovich zappador di gognali 3 di terren posto in Cerodol.

1510. 12. marzo, per Gregorio Crastichievich bechier di Zara, aquisto da Vido Chlianzich da Boccagnazzo, di gognali 2 di capi di viti con

20 oliveri posti sotto Monte Ferreo in loco Pischiatach sopra fondi dell signori Simon de Pechiaro e Zuanne de Begna Scavich, proindiviso tra loro, per L. 43 de piccoli.

1511. Primo april, per la commissaria del quondam Francesco Cedolini, quietazion di Duc. 46 sborsati al signor Federico de Bortolazzi, per compatto di dote della signora Cattarina sua relicta.

1511. 11. maggio, per Ursa relicta quondam Vicenzo da Como fu barbier, pastinazion fatta alli Piero Schiebuzich forner zappador e Giacomo Radinich e Nicolò da Ulbo zappadori, di gognali 3 di terreno, con entro 80 oliueri, non dice oue, al 4to. ma dopo 6 anni e dell'oliue subito il 30 condotto a Zara.

1511. 12. maggio, per signor Nicolò Cimilich, concession ad affitto per anni 3 al Tomaso Duzich e Simon Sarsich da Diclo, per nome anco di tutti quelli villici di tutti li suoi terreni in Cerodol sino la Marina pascolatori, per L. 20 all'anno con patto di venir ad arrar li sgoni, con mercede all'uomo e animali soldi 10 al dì e senza animali soldi 6.

1511. 15. maggio, per signor Carlo Cedolini, aquisto dal Zorzi Negrovich dalla valle di s. Steffano la quarta parte del scoglio di Labdara vicino a Sale, con animali menuti 25 sopra, per L. 200 de piccoli.

1511. 11. giugno, per Zuanne Colonich da Cosinosello, aquisto da donna Maddalena relicta quondam maistro Biasio Maier, carrer e cittadin di Zara, di casa in confini di s. Ellia, sopra fondi di s. Ellia a cui si paga di liuello annuo soldi 30, per L. 40 de piccoli.

1511. 19. ottobre, per maistro Zanetto dalla Cittadella, calegher di Zara, aquisto da Martin Fradelich da Possedaria zappador, di gognali 1 di capi di viti posti sopra fondi delli signori de Venturino fuori di Zara in loco Budolonschina, per L. 16 : 10 de piccoli.

1511. 26. ottobre, per signor Donato Cattelano da Barleta, abitante in Zara, quietazion di L. 5 de piccoli pagati alla Cattarina Stojmilovich da Arbe fu sua serva, per saldo della sua mercede di massera.

1511. 27. ottobre, per Angela moglie di Gregorio Covacich, dal l'Avrana, dote consistente in L. 233 sol. 17 de piccoli.

1511. 3. novembre, per Martin Civitich da Migliaccha compratore di gognali 1¾ capi di viti posti a Zemonico in 2 pezzi in loco Penin sopra fondi del nobil homo Venier, per L. 24 de piccoli.

1511. 7. novembre, per signor Carlo Cedolini, aquisto dal maistro Gregorio Dannovich orefice d'una parte di casa in contrada di s. Silvestro confinante con la propria del compratore, per Duc. 20 d'oro.

1511. 16. novembre, per signor Nicolò Cimelich, concession a pastinar al Simon Dugonosich da Ostrovizza, habitante a Zara, d'una ogradi di gognali 5 di terreno posto in Cerodol presso la strada si va a Nona al 4to.

1511. 19. novembre, per signor Carlo Cedolini, concession a pastina al Civitano Cachnich zappador, di un pezzo di terren di gognali 5 incirc posto a Boccagnazzo, loco Varicassane al 4to.

1511. 14. dicembre, per il colleggio de preti in s. Simon, concession a pastinar al Simon Faich borghesano di Zara, d'un pezzo di terren inculto di gognali 3½ sotto Monte Ferreo al 4to.

1511. 21. dicembre, per signor Luca de Carino mariner di Zara, aquisto dalli fratelli Ivanovich habitanti a Ponta Mica, di gognali 1 incirca di capi di viti posti a Ponta Mica sopra fondi di signor Zorzi di Zara, per L. 27. de picoli.

1511. 2. gennaro, per Martin Caranza mariner, aquisto da Simon Maurovich zappador, d'un gognale e mezzo di capi di viti posti in Cerodol sopra fondi del signor Nicolò Cimelich, per L. 30 de piccoli.

1512. 13. maggio, per la commissaria del quondam signor Simon de Pechiaro, aquisto dal signor Paulo de Pechiaro di signor Giacomo, di due pezzi di terreno di gognali 7 incirca con 1 muracca a oltre il Barcagno di s. Michiel, per Duc. 92 d'oro da L. 6 : 4.

1512. 30. maggio, per la commissaria del quondam signor Simon de Pechiaro, affitanza fatta per anni 3 al signor Bernardin de Ciprianis da Asula Bressana di Saline 32 poste in Valle di Pago, e un magazen in Terra vechia di Pago, per annui Duc. 17 d'oro da L. 6 : 4.

1512. 8. zugno, per la commissaria del quondam signor Francesco Cèdolini, quietazion di L. 260 de piccoli date al signor Federico Bortolazzi, per stesse da bocca fatte a Giovanni Battista suo privigno figlio del quondam sudetto signor Francesco Cedolini, per anni 5.

Detto per detta commissaria quietazion di L. 394, soldi 11 contate al detto signor Federico uxurario nomine, per aumento di dote della signora Cattarina Tobolovich relicta in primo voto del quondam signor Francesco Cedolini sudetto.

1512. 25. zugno, per Marco Crelich da Sale, cession fattali dal signor Nazaro delle raggioni e azioni sopra gognali 2 di terren vignato con oliueri 5 posti a Sale in loco Punta Secca, che avea detto Nazaro in vigor d'un breviario de di 22 settembre 1448., per L. 25 de piccoli.

D

1501. 3. maggio, per signora Laura figlia del quondam signor Vitulo Detrico, confesso di debito consistente del signor Gierolamo Difnico nobile di Sebenico, de Duc. 100 d'oro fattale dalli signori Zuanne e Simon fratelli Detrico.

1501. 20. agosto, per signor Simon Difnico nobile di Sebenico, quietazion di tutte le spese fatte nelle possessioni, cortivo, case, poste in isola di s. Michiel incontro la città, già comprate dalli eredi Calcina et hora fabricate et migliorate fattali dal reverendissimo monsignor Zorzi Difnico, vescovo di Nona, suo fratello.

1501. 4. marzo, per signor Filippo Draganich cittadino di Sebenico, cession fattali dalli signori procuradori della chiesa di s. Simon, delle raggioni e azioni di due legati fatti a detta chiesa di san Simon, per la

quondam donna Agnia fu moglie di Braiano mariner, sorella del detto Draganich e altro per la signora Ursa, figlia della donna Agna, nipote del sudetto signor Filippo, per L. 50 de piccoli.

1502. 15. marzo, per Radechia Deglanzich da Nadin e fraterna, aquisto dal Mihovil Tenolovich da Limissane, di gognali 3 di capi di viti posti in 2 pezzi in detta villa Limissane, loco detto Cressevanschina sopra fondi del monasterio di s. Grisogono, per L. 34 de piccoli.

1503. 31. maggio, per maistro Marco Deresich fabro, aquisto dal Damiano Gielofcich, mariner, di gognali 2½ di capi di viti posti a Slafza Giama sopra fondo della chiesa di s. Simon.

1503. 13. dicembre, per Mattio Draganovich zappador, aquisto dalla Stana moglie di Bartolo Rosso pur zappador, d'una casetta posta in Contrada di s. Ellia sopra fondi dell'ospedale de poveri leprosi nella corte chiamata Jarebari, per la qual si paga de detto ospitale L. 4 di annuo liuello, per L. 15 de piccoli.

1504. 3. april, per Draga moglie d'Antonio Druscouich zappador, figlia del quondam Milgat Matulich da Diclo, consistente in L. 160 de piccoli, fattale dal detto suo marito.

1505. 26. marzo, per Tomaso Duxich da Diclo, aquisto dal Matteo Ivanzich da detto loco, d'una casetta posta in confine di s. Grisogono sopra fondi dell'abbazia di detto s. Grisogono, a cui si paga di liueullo L. 2 : 4 annue. Più di gognali 1½ di capi di viti posti in villa Blato e in loco Blato sopra fondi dell monasterio di s. Nicolò, più d'un manzo e pecore 25, per L. 115 de piccoli.

1505. 3. ottobre, per Zuanne Dianovich zappador, aquisto della Rada relicta quondam Paulo Mamesich borghesana, di capi di viti di un gognale incirca, posti alla Fiumara presso il molin Scarabelich sul fondo Nassi Scarabella, per L. 6 : 10 de piccoli.

1505. 23. ottobre, conpromesso per li signori Zuanne Detrico quondam signor Gregorio da una, e Zolilo di lui fratello dall'altra.

1505. 15. ottobre, per Simon Dertich da Vergada, donazion fattali dalla Cattarina figlia del quondam Martin Busichievich pur da Vergada, della metà de tutti i suoi beni paterni.

1505. 25. febraro, per Juraj Divoevich da Grabrovchiane, aquisto dal conte Simon Giurislavich da Lica, della metà di terreni posti in Grabrovzane proindiviso con il conte Giacomo fratello del venditor, per Duc. 48 d'oro.

1506. 18. febraro, tra Pietro Dobrizich da Radobudich e Andrea Bilulovich suo convillico dall'altra, che vien accettato in casa dal primo per star con essi, per anni 20 conpatti.

1508. Primo april, per li signori Gierolamo e Michiel fratelli Drasmilich, cession fatta loro dalli Mattio chierico quondam Piero fu forner, e Anastasia sua madre, ora moglie di Damian Spader, delle raggioni e azione sopra due case poste in confin di s. Domenico o sia Cittadella, proindivise con detti cedenti e cessionarij, per Duc. 34 d'oro da L. 6 : 4 fra con-

fini come nell'instrumento d'aquisto, negl'atti di domino Pietro Dragano, d'aquisto di dette case per signor Gierolamo Palussich, fratello della detta Anastasia dal signor Francesco Drasmile.

1508. 29. april, per Mattio Derusich mariner di Zara, aquisto dal maistro Mattio Smirich pellizer, di gognali 1½ di capi di viti posti alla Fiumara presso il molin Bortolazzi sopra fondo del signor Pietro de Ventura, per L. 16 : 16.

1508. 2. zugno, per Mattio Duimovich da Pergliane, aquisto da Marino Babich da Podversie, di gognali 1½ di capi di viti con oliveri 21 posti a Pergliane sopra fondi dell'arcivescovato, in loco Brisina appreso la chiesa di s. Martin, per L. 28.

1508. 9. agosto, per Mihovilo Drasich da borgo di Zara, aquisto dalla Cattussa relicta quondam Grubissa Duplizich pur borghesana di Zara, d'una casetta posta in borgo per la qual si paga L. 1 di liuello, per L. 15 de piccoli.

1508. 6. novembre, per li signori Gierolamo, Zuanne e Zoilo fratelli Detrico, affittanza per anni 3 che fanno al signor Simon Cedolini della quinta parte a loro spettante dell'entrate di 2 sorti di terren in villa Racice, non che d'una possession a Lucoran, per Duc. 3 all'anno d'affitto.

1508. 8. novmbre, per signor Simon Cedolini come affittuale delli signori fratelli Detrico soprascritti, concession ad affitto per anni 3 dell'entrate di sorti 2 di terreno in villa Racice, al signor Simon quondam Antonio cittadino di Zara, per L. 34 per tutti 3 anni.

1508. 30. gennaro, contratto matrimoniale tra Dobra, figlia del quondam Luca Dobrilovich cerdone, da una, e Zorzi quondam Mattio Dragossich da Berda con dote di 2 casette poste a Zara, prima in Contrada del Arsenal per la qual si paga liuello soldi 30 al signor Nicolò de Rubeis, l'altra al Campo di s. Luca per la qual si paga liuello soldi 32 all'arcivescovato.

1508. febraro, per Giacomo Dobrocinaz da Cerno, aquisto del signor Marco de Canali, capo di stradioti di pressidio a Vrana, di gognali 18 di terreno posto in questi subborghi alla Fiumara dalla parte sirocale, per L. 170 de piccoli.

1509. 16. april, per Simon Domianich da Lucoran, aquisto dal maistro Antonio detto Antizza tagliapiera da Spalato, di gognali 2 incirca di capi di viti posti a Lucoran in loco Dolaz sopra fondi dello stesso venditor, per L. 22 de piccoli.

1509. 21. april, per signor Tetrico Detrico, cession fattagli dal signor Francesco Fanfogna della sua metà de tutti gl'animali, pecorini e caprini esistenti sopra l'isola della Toretta, a raggion di 5 animali per Ducato.

1509. 14. maggio, per Giacomo Dobrocinaz da Cerno, aquisto dalli Mattio Mattanich zappador di Zara e Maddalena sua sorella, di gognali 2 di terreno sassoso e inculto posto in loco Osrin nelli subborghi di Zara, con 23 oliueri, per Duc. 6 d'oro da L. 6 : 4.

1509. 4. zugno, per signor Tetrico Detrico, aquisto dal signor Giuliano de Venturino d'una casa posta in Contrada di s. Cattarina, per L. 422 soldi 12 de piccoli.

1509. 26. zugno, per signor Zuanne de Dominis d'Arbe, affitanza per anni 5 al signor Antonio figlio del signor Mauro de Grisogonis delle possesioni poste in isola di s. Michiel, in Valle di Maistro, e sotto Monte Ferreo, proindivise con detto signor Antonio e Andrea Grisogonis, per Duc. 6 d'oro da L. 6 : 4. all'anno.

1509. 22. ottobre, per Martin Dobrocinzich da Cerno, aquisto di gognali 1¾ di capi di viti traslassate poste a Cerno in loco a s. Nicolò, per L. 13 de piccoli sopra fondi del signor Marc Antonio de Begna, dallo stesso signor Marc Antonio.

1509. 4. dicembre, per Cattarina figlia del quondam Juraj Drasivinich da Chernise serva, fa in casa del quondam signor Piero Carmina, confession di L. 84 de piccoli di debito, fatto dal signor Mattio Covacich come nipote et erede del quondam sudetto Carmina, e patti.

1509. 18. febraro, per signor konte Zuanne Detrico come erede della quondam signora Paratia figlia del quondam signor Lodouico Detrico, quietazion fattagli dalli procuratori delli padri di s. Francesco di L. 1779, soldi 13 spese, parte in fabrica del detto convento a parte ne'vestiti de detti padri, e ciò in adempimento del legato della detta quondam signora Perutia.

1508. 18. febraro, tra Zuanne quondam Matteo Dragonich per nome anco di Simon fratello, e Donata e Ursa sorelle, permutazion con signor Marco Raconich mariner, cioè il primo riceve una casa in contrada di s. Grisogono e da alli secondi la metà d'una casa contigua da sirocco, alla sopradetta riceuuta in cambio.

1510. 7. maggio, per Steffano Drascovich zappador, aquisto d'una casa in vicinanza del monasterio di s. Nicolò e sopra fondi delle dette monache. ma essendo in fine del volume manca piu di metà.

1510. 19. ottobre, per donna Margareta moglie di Lucano Drascovich da Nadin, che jace schiavo in Turchia, di gognali 1½ di capi di viti posti in villa Domacofci sopra fondi del conte Zuanne Rusich da Poglizza, dal Radmillo Lochouich da Cerinzi, per L. 28. de piccoli.

1510. 10. dicembre, per Francisco Drase nobile d'Ossero, con fermazion e ratificazion del'instrumento d'aquisto di pascoli per 105 pecore in mandra di Grimosaz a Ossero, fatto l'anno 1510. 10. settembre in Ossero nodare Bartolo Draga, fattali dalla signora Giuliana relicta quondam signor Venturino de Pasino.

1510. 30. dicembre, per maistro Damiano carrer in Zara, aquisto dalla donna Xuvizza relicta del quondam Luca zappador, di casetta posta in loco Posarischie sopra fondi del padre Cresolo Slancolich, a cui si paga di liuello annuo L. 4 per L. 100 de piccoli.

1510. 2. gennaro, per Zorzi Dobrilovich da Murvizza Piccola, aquisto dalli commissarij testamentaurij del quondam maistro Zuanne sartor, di gognali 1 di capi di viti posti in Articouo Sello sopra fondi del signor Gierolamo Cedolini, per L. 20 de piccoli.

1510. 30. gennaro, per le signore Ursia e Lucrezia, prima consorte del signor Zoilo Detrico, e l'altra relicta quondam signor Alvise Detrico, sorelle heredi del signor Nicolò de Fumatis ora padre beneditino, affitanza per anni 7 fatta alli Zorzi Quarcouich e Rado Radassinich da Jelsa di tutte le terre, possessioni, arbori, frutti e molin posti à Jelsa territorio di Lesina, per annui Duc. 50 d'oro.

1510. 9. marzo, per Dragissa Dianouich da Comorane, aquisto dal Paulo Cordenouich abitante nel subborgo di Zara, di gognali 2 di capi di viti posti sopra fondo Galelli in detta villa Comorane, loco Touchin, per L. 33 de piccoli.

1511. 30. maggi, per signor Antonio Dobroevich da Sebenico, cession fattali dalla signora Maddalena relicta quondam signor Ruberto da Pesaro, di tutte le raggioni che ha sopra l'eredità del quondam signor Zuanne Mledinich fu nobile di Sebenico, circa 300 Ducati di sua dote promessale etc. per Duc. 179½ d'oro.

1511. 17. febraro, per Draghissa Dianovich borghesan, aquisto di Giacomo detto Gobo zappador, di gognali 1½ di capi di viti posti sopra fondi del padre Bartolo Vitesich in loco Paprat, per L. 30 de piccoli.

1511. 20. marzo trà signor Nicolò de Dominis alias Cattinelli nobile d'Arbe e di Zara da una, e li signori fratelli Bortolazzi dall'altra, composizion e segue rimozion d'ambe le parti.

1512. 16. april, trà Simon Dobranich cabalaro in Zara da una, e tra Zorzi Grahofcich da Nona dall'altra, permuta, cioè il primo riceve una muracca posta sul proprio fondi alla Cittadella, e da in permuta gognali 2¼ di capi di viti posti sopra fondi Bortolazzi oltre il porto di Zara in confini di s. Pietro.

1512. 19. april, per maistro Donato calegher quondam maistro Manoli aquisto dal Gregorio Vuchmirouich, di gognali 2 di capi di viti posti sopra fondi della scola di s. Giacomo in Cerodol in loco Merganschina, pet L. 46 de piccoli.

F

1505. 14. zugno, per signor Simon Fanfogna quondam signor Zuanne, quietazion fattali dalla signora Jelenta relicta quondam signor Gierolamo Begna, di Duc. 100 d'oro pagati ad essa signora Jelenta à conto di Duc. 370 d'oro, per certa possession da essa comprata con instrumento 1504. 9. gennaro nodaro Zuanne Monteferato, cioè di Saline à Pago.

1505. Primo ottobre, per Paulo Fersich dalla Vrana, aquisto dal Pavich Pavichievich da Lissane, di gognali 1 di capi di viti posti nel borgo di Vrana in 2 pezzi sopra fondi di s. Marco, per L. 8 de piccoli.

1506. 23. april, per Stoja moglie di Martin Fradelich da Possedaria, donazion inter vivos fattale dalla Marussa relicta quondam Vitco Grubisich da Pergliane, di casa coperta di coppi posta à Zara dietro l'orto di s.

Domenico, con condizione doppo la morte della sudetta Stoja, pervenga detta casa in Martin di lei marito e suoi eredi.

Segue altro simile mà alquando meglio, esteso e pulito.

1506. 13. luglio, trà li signori Simon, Pietro fratelli de Ferra da una e il signor Simon de Fanfogna quondam signor Zuanne dall'altra, compromesso in signor Simon Tetrico loro giudice arbitro.

1506. 19. dicembre, per signor Nicolò Fanfogna, quietazion fattale dalla Perina quondam Radmillo d'esser stata intieramente sodisfatta dell'ingravidazion fattale, e del mantenimento del fanciulo nato, nominato Gierolamo.

1506. 22. gennaro, per signor Nicolò de Fumatis, concession à pastinar alli Andrea, Steffano e Mattio fratelli Dragosevich da Cuclizza, di gognali 6 di terren vignato tralasciato posto à Cuclizza in loco Costagn al 4to.

1507. 24. novembre, per li signori Fanfogna Francesco e Simon quondam signor Zuanne, concession à liuello per anni 12 al Dragissa Ivulich dalla villa Berdo d'un luoco, ove è il follo osia valcha da follar le rasse tra loro proindiviso, posto nelle pertinenze della villa Berdo, per Duc. 3 d'oro all'anno.

1507. 19. marzo, per signor Simon de Fanfogna quondam signor Zuanne, concession à pastinar à diversi villici di Cernogofschina di Opaticiesello e di Slofsane, d'un pezzo di terreno, di gognali 8 posto in villa Cernogofschina, loco Dolaz e in aggiuto dell'impianto concede alli sudetti altri gognali 4 già fruttiferi, per goderli in 2 anni li quali finiti risponder il 4to.

1508. 27. maggio, per signor Simon Fanfogna quondam signor Zuanne, aquisto ò sia ricupero dalli padri di 3° ordine di S. Francesco, delli gognali 4 di terreno posto fuori di Zara presso il convento delli predetti padri, con Duc. 40 d'oro.

1508. 30. maggio, per il Filippo Fariseuich da Tercizze, aquisto dal Martin Baçuarich dal subborgo di Zara, di casetta di masiera coperta di falasco posta in detto subborgo sopra fondo Nassi Buzolin con suo orticello, a cui si paga L. 1 : 5 piccoli di liuello annuo, per L. 16.

1508. 8. settembre, per signor Eustachio quondam Zuanne de Fenis da Medola da una parte, e signor Steffano Melasich da Pago dall'altra, annulazion del instrumento fatto à pago per mano del signor Vezano da Pago nodaro di Pago, poichè li Duc. 20 confessa detto signor Eustachio auerli auuti.

1508. 8. settembre, per li signori Simon e Pietro fratelli Ferra, affitanza al signor Simon de Soppe d'una possession vignata posta in Celopech, per Duc. 7 d'affitto all'anno sino che sia pagato delli Duc.. 20 de quali si fece oggi contrapieggio agli signori Soppe.

1508. 11. settembre, per signor Francesco de Fanfogna, aquisto dalla Agnis figlia del quondam Dessa Cibudinich da Eso moglie di Vchsa Mattijnich, do gognali 5 di terren pascolativo, di uno pezzo proindiviso tra fratelli e sorelle, per L. 25 posti in loco Pezeline à Eso.

1508. 4. dicembre, trà Paulo Filippouich caballaro da una, e Margarita relicta quondam Steffano Filippouich erede del quondam Tomaso fratello del detto quondam Steffano dall'altra parte, accordo per divider in due parti una loro casa posta in Contrada de fabri.

1508. 13. dicembre, per signor Simon Fanfogna, quietazion fattagli dal signor Simon Cedolini de Duc. 55 d'oro esborsatigli in essecuzion della sentenza arbitraria per li usufrutti di Rusevaz.

1508. 23. dicembre, per detto signor Simon Fanfogna, quietazion de Duc. 20 d'oro contati alla signora Jelenta relicta quondam signor Gierolamo Begna, e ciò à conto di Duc. 370 d'oro, e ciò in virtù d'instrumento rogato per signor Zuanne da Monferrato 1504. 9. gennaro.

1509. 19. settembre, per Steffano Ferencich da Stomorinovass, aquisto dal Mattio Vilenicich Opanzarich habitante di Zara, di gognali 1¼ di capi di viti posti in detta villa sopra fondi Bortolazzi in loco Babindub, per L. 23. de piccoli.

1509. 9. dicembre, per la signora Colizza figlia del quondam signor Francesco Fanfogna, donazion fattale da donna Jelena relicta quondam Andrea Zacho zappador, d'una casa posta in Posarisihie sopra fondi delle monache di s. Maria, alle quali si paga di liuello annuo L. 1.

1509. 21. febraro, per signor Francesco de Fumatis, cession fattali dal signor Zuanne de Rubeis erede del quondam signor Michiel Viviano, di gognali 6 di terreno posto à Paprat in 2 pezzi, per Duc. 50 d'oro.

1509. 22. marzo, procura per li signori Francesco Fanfogna quondam sig. Donato e Simon quondam Zuanne in persona, del signor Zolilo Detrico per sentenze per far riccorso contra il commun di Pago che vuol rovinar un loro magazen da sal, scoperto in Terra Vecchia che costò Duc. 300 d'oro, e altre due murache de magazeni posti in detto loco tra loro proindivisi.

1510. 22. april, per Marino Fatovich dalla Valle di s. Steffano, aquisto da Luca Percouich da detto loco, di gognali ½ di capi viti sopra fondi del monasterio di s. Maria posto in loco Gherbe Otchogia, per L. 15 de piccoli.

1510. 29. april, per li signori Matteo, Giacomo e Francesco Fumati, affittanza per anni 4 alli Tomaso Nalesich e Tomaso Matulich da Podbergiane, di tutti li terreni tra loro proindivisi esistenti nelle pertinenze di Podbergiane, Lemessiane, Camegnane e Tercize, per quarti 35 di formento e 5 d'orzo all'anno, condotte à Zara.

1510. 14. dicembre, tra signor Francesco Fanfogna da una, e signor Simon Cedolini dall'altra parte, transazione e permutazione il primo cede al secondo sorti 2 di terren in villa Blasulouschina, e il secondo si rimove dalla lite per una parte della possesion di Berdo.

1510. 2. marzo, per Ambrosio Filippovich da Zemonico, donazion fattali dalla Draga relicta quondam Juanus pur da Zemonico habitante in Zara, di casa posta al Campo di s. Luca da parte di garbin, e di gognali 1½ di capi viti posti a Zemonico sopra fondi di casa Venier.

1511. 27. april, per Simon Faich borghesan, aquisto dal Mattic Iuanussevich Opanzerich, d'una casetta di masiere coperta di falasco posta nel bargo di Zara sopra fondi del monasterio di santa Maria, per la qua si paga di liuello annuo L. — : 10 de piccoli, per L. 22 de piccoli.

Segue 28. april la ratifica del predetto instrumento fatta da Clara relicta quondam Luca Iuanzich, perchè portionaria per metà in detta casa.

1511. 29. ottobre, per Francesco figlio del quondam maistro Nicolò Calafa, cession fattali da donna Lucia Prodanich da Vergada relicta quondam Gregorio Cuitcouich dalla Vrana, delle raggioni e azioni paterne ne beni mobili e stabili, per L. 4 de piccoli.

1511. 10. novembre, per Paulo Fabianich da Rasanze, cession della 4ta un molino da biade posto à Rasanze sopra fondi di l. Marco, e de nobil signor Girardin fattali da Marco Grahovich da Chiacafsi, per Duc 11 d'oro.

1511. 28. dicembre, per Francesco cerdone, aquisto da Bartolc Iuanouich zappador, di mezzo gognale di capi di viti posti sotto Monte Ferreo sopra fondi dal signor Francesco Fanfogna, per L. 12 de piccoli

1511. 20. marzo, trà li fratelli Bortolazzi Gierolamo, Federico e Antonio da una, e signor Nicolò de Dominis ouero Cattinellis nobile d Zara e di Arbe, composizion.

Segue la remozion d'ambe le parti.

1512. 31. maggio, per maistro Martin Filippouich carrer, aquistc dal Marco Parilouich da Arbe, di gognali 1¼ di capi di viti posti à Cosino loco appreso le vigne Berthonich sopra fondi delle monache d s. Maria, per L. 21. de piccoli.

1510. 26. marzo, trovato doppo perchè distaccato dal volume e misciato tra processi.

Per signor Francesco de Fumatis, permutazione con Batagino da Verona cioè, il primo da in concambio al secondo un pezzo di terren d gognali 1½ posto in Dobropogliana, e riceve gognali 2 incirca à Bagnc in loco Versina con 14 oliueri e 3 mandoleri.

1510. 15. april, per Vido Florich da Jelsane, aquisto dalla Radoslava relicta quondam Luca Busnich dal borgo di Zara, di casetta di falasco coperta e fatta di muro secco con suo cortivo ed orto, sopra fondi d s. Maria a cui si paga, L. 3 : 10 di liuello, per L. 200 de piccoli.

G

1502. 26. april, dotal dalla signora Maria consorte del signor Fran cesco Giusto, consistente in Duc. 800 incontanti.

1502. 28. zugno, per signor Michiel Galello, affittanza per anni 1(fatta al signor Gierolamo Barba figlio di Antonio nodare di gognali di capi di viti posti in villa Kamiza loco Matafari, per contribuir il 4tc

1503. 23. april, per Nicolò Galofcich da Punte Bianche, aquisto dal Iuan Domianich da detto loco, di ¼ di gognale di capi di viti posti in detta isola in loco Grusi sopra fondo di s. Anastasia di Zara, per L. 14.

1503. 3. gennaro, per il signor Zuanne de Grisogonis, donatione fattali dalla signora Nicolotta sua figlia monaca in s. Nicolò, prima della sua professione, della metà di dote della quondam signora Eufemia sua madre.

1503. 30. gennaro, per Clariza moglie di Gregorio detto Giuda zappador, concession della sua dote riceuuta consistente in L. 82 : 10 de piccoli e la contadote di L. 17 de piccoli.

1503. 12. febraro, per Lucia relicta quondam Antonio Gluscich da Podversie acquisto dal Petar Fariseuich dallo stesso loco, di gognali 2 di cappi di viti posti à Podversie sopra fondi Tetrico, per L. 51 : 10.

1504. 6. maggio, per signor Zuanne de Grisogonis, affittanza per anni due al Juraj Braticich da Ponta Dura, di animali minuti 121 esistenti in Ponta Dura, per soldi 6 per ogni cauo all'anno d'affetto, e soldi 1 per testa al conduttor della Pontadura.

1504. 25. zugno, per Gierolamo quondam signor Martin Gastaldo, ò sia per Milizza fù serva in casa Fumati sua moglie, confession di dote riceuuta consistente in L. 100 de piccoli in tanti effetti.

1505. 10. luglio, per Cattarina moglie di Zuanne Grandich dalla Vrana, cession fattale dalla Margarita Cocinouich da detto loco delle raggioni e azioni sopra una sorta di terren posta sopra fondi publici in detta Vrana, per Duc. 10 d'oro.

1505. Primo zugno, per signor Zuanne de Grisogonis, affittanza per anni 5 alli Gregorio Bochouich e Giuraj Zupancich detto Cral, da oltre di animali menuti 200, per Duc. 10 d'oro all'anno.

1505. 13. ottobre, per Giurizza Giacofzich da Bubgnane, aquisto dal Filippo Rancouich suo convillico, d'oliueri 9 posti in loco Galovaz sopra fon dell'abbazia di Rogouo, per L. 13 : 10 de piccoli.

1505. 14. novembre, per li signori fratelli Calelli, concession per un anno di poter pascolare al commun di Pustojanaci sopra li prati in Stanichie sello, con obligo di contribuir L. 1 per ogni cauallo e manzo, e 1 per ogni animal minuto, non che arrar due volte li sgoni in detto Stanichie sello.

1506. 6. april, tra il nobil Raguseo signor Jacheta de Gondola e il sig. Gasparo Caraso de Corfù da una, e messer Polo Justinian Genovese Padrou di nave dall'altra, accordo del nolo da condur legname da Segna per ? ? ? ? ? ? ?

1506. 27. marzo, per signor Zuanne Garbini nobile di Pago, confesso di debito fattogli dal signor Francesco Ingaldeo scriuan de Pago, di Duc. 101 stati depositati già tempo.

1506. 18. maggio, per sig. Donato de Grisogonis, quietazion di Duc. 50 d'oro consegnati al signor Gierolamo de Bortolazzi, per sconto della dote della signora Chiara sorella del primo, e consorte dell'altro.

1506. 18. ottobre, per Nicolò Galofcich da Ponte Bianche, aquisto dalla donna Marcella Xarcouichia da Nona, di gognali 2 di capi di viti posti a Boxava in loco Polie in 2 pezzi sopra fondi del monasterio di s. Demetrio, per L. 35 de piccoli.

1506. 5. novembre, per maistro Nicolò Grubacich carrer, aquisto dal Donato Marginich zappador di Zara, d'un pezzo di terre di gognali 5½ posto nelle maziere fuori di città, per L. 41 de piccoli.

1506. 6. febraro, per Martin Giurizich, cession fattali dal don Lorenzo de Bosco chierico quondam Gregorio, delle raggioni e azioni sopra gognali 16 di terren arativo posto in villa Podi in loco presso il pozzo, per Duc. 16 d'oro.

1506. 20. febraro, per signor Mauro de Grisogonis ex procurador de poueri leprosi fuori di Zara, quietazion di buona amministrazione per esso tenuta delle rendite e spese del detto loco pio.

1506. 9. marzo, per signor Michiel de Galellis, affittanza per anni 6 fattali dalla commissaria della quondam signora Cattarina Duicouich, d'una intiera possession posta à Celopech, per Duc. 7 all'anno.

1507. 10. zugno, per signor Zuanne de Grisogonis quondam Donato, affittanza per anni 2 fatta al Juraj Bachich da Peterzane, di 60 teste de caprini per sol. 8 per cadauna testa di animali, e in fine del biennio restituir di quella raggione e quantità detti animali tutti.

1507. 12. dicembre, per maistro Simon Gallelich calafato di Zara, aquisto dal Matteo Barichievich dal subborgo di Zara, di gognali 2 di capi di viti posti in villa Gasenizze sopra fondi del signor Simon de Fanfogna in loco Poltratte, per L. 42. de piccoli.

1507. 20. luglio, per Barbara moglie di maistro Doimo Galich calegher figlia di maistro Zuanne Xexich Pellizzer, confession della riceuuta sua dote fattale dal detto suo marito.

1507. 30. gennaro, per le due sorelle Grisogono la reverenda badessa in S. Maria Palmutia, e reverenda badessa in S. Nicolò Justina de Begna, cession à pastinar e redrizzar gognali 30 incirca di terren posto villa Gladussa, in più pezzi à 8 villici della detta villa al 4to.

1508. 10. april per signor Zuanne de Grisogonis quondam signor Donato, affittanza fatta al signor Antonnio Radotich mariner e cittadino Zara, per un anno d'un suo grippo di portada di stara 200 incirca, Duc. 12. d'oro da L. 6 : 4.

1508. 9. agosto, per la signora Margareta de Grisogonis relicta quondam signor Galeto de Galellis, confession di debito di Duc. 50 per resto della sua dote fattale dal signor Zuanne quondam signor Tomaso de Grisogonis, e promessa di pagar in rate.

1508. 9. agosto per detta signora Margareta, affittanza che fà per anni 5 al signor Francesco de Pechiaro di sorti 3 e due quinti d'altra sorte, di terren posto à Camegnane proindiviso con li heredi del quondam signor Francesco Galello, per L. 70 annue.

1508. 13. agosto, per detta signora Margerita, pastinazion in Galofschine di gognali 1 di terreno concesso al Zuanne Gregorevich da Chersevagne gello al 4to.

1508. 13. agosto, per li signori Simon, Galeazio, Gierolame e Piero fratelli Galelli, pastinazion di gognali 1 di terreno concesso al Zuanne Gregorevich da Chersevagne Sello al 4to.

1508. 20. settembre, per signor Donato de Grisogonis, cession fattali dal padre Luca Vlatcovich delle raggioni e azioni sopra gognali 1¾ di capi di viti in Racanzon sopra fondi dello stesso signor Donato, per L. 134 de piccoli.

1508. 28. settembre, per Paulo Grando zappador, aquisto dalla scola di s. Rocco d'una casetta minaciante rovina posta in contrada detta Posirischa di muro, in volto col suo soler di tavole sopra fondi del monastero di s. Maria, a cui si paga sol. 30 di liuello all anno et Duc. 5 d'oro da L. 6 : 4.

Mà in margine v'è annotato che l'anno 1510. 17. agosto detto Paulo Grando comprador rinunciò al predetto aquisto, non avendo soldi di pagar il prezzo, s'obligò però di pagar il liuello alle reverende monache sino tal giorno per detta casetta.

1508. 9. ottobre, per signor Donato de Grisogonis, aquisto dal maistro Dame Spader, di gognali 1½ di capi di viti con 15 oliueri e altri arbori fruttiferi posto in loco Raccanzon sopra fondi dello stesso comprator, per Duc. 5 d'oro da L. 6 : 4.

1508. 11. ottobre, tra li signori Zorzi de Galellis da una, e signora Elisabetta di lui sorella d'altra parte, division di casa loro posta in contrada della Madonna Capelliza.

1508. 4. ottobre, per detta Elisabetta de Galellis moglie del Rado da Cattaro mariner habitante di Zara, donazion fattale dal signor Zorzi quondam Cristoforo de Galellis suo fratello, d'un casetta in Contrada della Madonna Capelliza.

1508. 18. ottobre, per il signor Simon e fratelli de Galellis concession a pastinar al Donato Marzich borghesan di Zara, d'un pezzo di terren di gognali 3 incirca posti sopra Monte Osrin loco Galeschina 4to.

1508. 18. ottobre, per Simon Gladouich zappador, aquisto dal Bortolo Goichievich Calafato da una barca nuova non finita, per L. 34 de piccoli.

1508. 4. novembre, per maistro Zuanne Grego barbier in Zara, aquisto dal signor Bertholino da Val Sabia territorio di Bressa ora abitante à Nona di gognali 2 di terren con alcuni oliueri fuori di Zara à san Marco fra le masiere, per Duc. 33 d'oro.

1508. 18. dicembre, per Tomaso Gregorizich da Punte Bianche, aquisto dal signor Paulo da Begna, di gognali 3 di capi di viti sopra fondo del venditor in loco u Vressi, per L. 13 : 10 de piccoli.

1508. 16. gennaro, per signor Donato de Grisogonis, quietazion di Duc. 130 d'oro esborsati al signor Gierolamo Bortolazzi quondam signor Francesco, trà quali è compreso un pezzo di terren posto in Isola di s. Michiel di gognali 6 per il valor, di Duc. 30 d'oro.

1508. 10. febraro, per signor Antonio de Grisogonis, imprestanza fatta al signor Gierolamo de Grisogonis quondam Tomaso, di Duc. 40 d'oro da L. 6 : 4, per un anno di tempo.

1508. 2. marzo, per signor Gierolamo de Grisogonis, aquisto dal signor Cressio de Soppe di casa posta in contrada di S. Domenico sopra fondi dell'eredita dell quondam signor Francesco Galelli, per cui si paga soldi 50 de piccoli all'anno per Duc. 22 d'oro, con gratia di ricupero sino il giorno di s. Michiel prossimo venturo.

1508. 6. marzo, per signor Zuanne de Grisogonis quondam sig. Toma, quietazion di Duc 20 d'oro esborsati per la prima rata stabilita, delli Duc 50 d'oro a'la signora Margerita relicta quondam signor Galeto de Galellis, e ciò per resto della sua dote.

1508. 8. marzo, per Toma Gregorich da Ponte Bianche, cession fattagli dal Matteo Gracharich dalla Ponta Piccola delle raggioni e azioni che potesse auer sopra gognali 3 di capi di viti posti à Ponte Bianche in loco U Vresu sopra fondi del signor Paulo de Begna, per L. 10 de piccoli.

1508. 13 marzo, per Giacomo da Rovigno mariner, con maistro Marco Remer, composition e quietazion, cioè il secondo cede al primo la casa libera posta in contrada di S. S. 40 sopra fondi del monasterio di s. Nicolò.

1508. 16. marzo, per signor Federico de Grisogonis, cession fattagli dal signor Zuanne Rosa delle raggioni e azioni sopra saline 11 poste in valle di Pago a santa Eufemia, come anche sopra altre saline 15 poste in detto loco, per Duc. 320 d'oro da L. 6 : 4, ciati 2 breviarij d'aquisto 30 luglio 1508.

1508. 29. marzo, per signor Donato de Grisogona quietazion di Duc. 55 d'oro esborsati al signor Gierolamo Begna e ciò per la sua portion del terren cesso posto à Racanzon, come di tal cessione appar negl'atti di Domino Zuanne de Monteferrato nodare.

1509. 31. marzo, per signor Andrea Giusto, aquisto dalli signori Francesco Cedolini arciprete di Zara, Simon di lui fratello, e Donato altro fratello, d'una possession sotto Monte Ferreo di gognali 6 incirca con 120 oliueri, per Duc. 27 d'oro.

1509. 12. april, per signor Antonio Grisogono figlio del signor Mauro, aquisto dal sig. Gierolamo Barba quondam signor Antonio fù nodaro, d'una barca nuova, per Duc. 16 d'oro.

Detto per detto aquisto dal signor Gierolamo Barba sudetto, di gognali 2½ di capi di viti posti in villa Xagnizze in loco Matafarich sopra fondo de nobili Pechiaro, per Duc. 10 d'oro.

1509. 16. april, per Simon Giurizich da Rogouo, aquisto dal Luca Dianouich da Tcon, di gognali 1 incirca di capi di viti posti in Villa Verbizza in loco Dubaz sopra fondi dell'abbazia, per L. 18 de piccoli.

1509. 16. maggio, per signor Gierolamo figlio del signor Zan Antonio da Pesaro spizier, o drogher, affittanza fatta per anni 4 al signor Melio da Benevento d'una ograda di gognali 8 incirca posta à Peterzane, e in oltre l'intrade de terreni in villa Scrile questo anno però solamente, e ciò tutto per Duc. 10 d'oro per gli 4 anni d'affitto.

1509. 17. maggio, per Steffano Garbulich da Possidaria, donazion fattagli da Mattio Popich suo convilico, di gognali 1¼ di capi di viti poste in detta villa loco Raschrisie fondo di casa Possedaria.

1509. 23. maggio, per li signori Zan Piero Galello e fraterna concessizon à coltivar à Mattio Rusich da Novoselis territorio di Nona, d'un pezzo di terren prativo posto in loco di sopra Potoch per seminarlo, e li primi 6 anni contribuir il 5to e di poi il 4to.

1509. 27. maggio, per signor Zuanne de Grisogonis quondam signor Donato, affittanza per anni 2 al Mile Divicouich da Zaton distretto di Nona, d'animali, pecorini e caprini 80 per soldi 8 per testa d'affitto, per ogni animal all'anno.

1509. 30. maggio, per detto signor Zuanne de Grisogonis, affittanza per 2 anni al Mattio Dusoevich da Zaton, distretto di Nona, d'animali, pecorini e caprini 70 per sol. 8 d'affitto, per ogni animal all'anno.

1509. 15. zugno, per Simon Gladouich zappador, aquisto dal Bortolo Goichievich calafato, di gognali 1½ di capi di viti con 4 oliueri e altri arbori sopra fondi Grisogono in loco Zaprat, per L. 26 de piccoli.

1509. 28. luglio, per Cattarina Gerbich moglie di Nicolò da Venezia stipendiato in Cittadella di Zara, concession di sus dote auuta in tutto di L. 300 de piccoli.

1509. Primo agosto, per Paulo Palusich forner ò becher di Zara, aquisto dal Radmillo Tomassevich mariner, d'una casupula coperta di falasco, con corte e orto posta nel borgo di Zara sul fondi del signor Piero Ventura, per cui paga al proprietario del fondo L. 8 annue di liuello, per Duc. 14 d'oro da L. 6 : 4.

1509. 20. ottobre, per signor Zuanne de Grisogonis detto Bure, concession a pastinar alli Piero Zigulich, Bortolo Obisnich e Antonio Stupich dall'Isola di s. Michiel, di gognali 3 di terreno cioè 1 per cadaune, posti in detta isola in loco Rosevaz al 4to.

1509. 20. ottobre, per Signor Zuanne de Grisogonis detto Bure, concession à liuello per anni 29 al Piero Cigulich dall'Isola di s. Michiel, da gognali 1 incirca di terreno posto in detta isola, per un Ducato all'anno con patti etc. come nell'instrumento 1500 2 luglio nodaro Giacomo de Medicis all'ora, anche cancelliere della magnifica comunità.

1509. 21. ottobre, per detto Zuanne de Grisogonis, per cinque caratti e signor Tomaso Masentino da Spalato uxurario nomine, e come procurator del signor Gerolamo figlio del signor Zan Antonio de Pesaro aramotario di Zara per sesto caratto, concession à liuello per anni 29 alli Mattio Blasichevich e Simon Zelencouich da Migliazcha, e à Filippo Farisevich da Terzizze d'un luoco da mollin da biade ruinato, posto à Terzizze in loco Zovanschina, per L. 9 di liuello all'anno e macinar à padroni sacchi 6 gratis.

1509. 27. ottobre, per signor Zuanne de Grisogonis, affittanza per anni 5 al signor Battagino da Verona cittadino di Zara, di sorti 6 di terren posto in villa Comorane, per Duc. 12 all'anno.

1509. primo novembre, per Iuano Garghich da Chersevagne sello, aquisto dal Bibilo Bursatich calegher di Zara, di gognali 1 di capi di viti sopra fondi del monasterio di s. Maria posto in detta villa loco Cruda con 5 oliuari, per L. 6 de piccoli.

1509. 3. novembre, per detto Garghich, aquisto dalli Milcho Bursatich e Mandussa sua moglie, di gognali 1 di capi di viti con 5 oliueri posti in detta villa loco Cruda sopra fondo del monasterio di s. Maria, per L. 6 de piccoli.

1509. 16. novembre, per Gregorio Marangon detto Malitia ouero per la sua commissaria, manifestazion che li gognali 18 in più pezzi posti in Cerodol già del 1496. ultimo gennaro deliberati al signor Filippo de Ferra, sono stati aquistati all'ora per esso Gregorio e da all'ora da esso possessi.

1509. 18. novembre, per Zorzi Grando da Sestrun, aquisto da donna Ruxa moglie del signor Nicolò da Treviso abitante in Zara, di gognali 7½ di capi di viti sopra fondi del signor Zuanne Boccarich, posti à Brevilaqua, per L. 34 de piccoli.

1509. 18. dicembre, per maistro Zuanne Grego barbier di Zara, cession fattali dal signor Marco Nazaro delle raggioni e azioni sopra sorte 1 di terren posto in villa Coruplie Grande, distretto di Novigrado, salva per la gratia di poter ricuperar al signor Zuanne de Brania con Duc. 100 d'oro, non che cession d'altri gognali 8 di terren in detta villa in loco Lonzi, tutto per Duc. 100 d'oro, sita li 2 instrumenti, uno del 1498. 24. april nodaro Matteo Sonzonio, altro del 1491. 9. novembre, nodare Gregorio Bosco, aquisti delle dette terre per Antonio Coccari.

1509. 23. gennaro, tra Mattio Gherghich e Stanissa Pribinich, ambi da Coprali, reciproca quietazion di tutti li conti trà loro corsi e della retta division tra loro seguita.

1509. Primo febraro, contratto matrimoniale trà Maddalena figlia naturale del maistro Zuanne Greco barbier, e maistro Matteo orefice da Corbavia, con dote di Duc. 200 d'oro.

1509. 11. marzo, per Simon Giurichievich da Melada, aquisto da Cattarina figlia del quondam Paulo Cervarich da Ponte Bianche, di gognali 1 di capi di viti sopra fondo della signora Pellegrina Begna, posti in detta villa Ponte Bianche, pod Sellom Starom per L. 32 de piccoli.

1509. 19. ottobre, per Giorgio Grachofcich da Nona, aquisto da Jelena relicta quondam Piero Mazucha zappador, ossia da Anicza sua figlia, d'una muracca sul proprio fondo à Zara in contrada della Cittadella, per L. 90 de piccoli.

1510. 12. novembre, per signor Mauro de Grisogonis, cession delle raggioni e azioni sopra un luoco vuoto ò sia muracca, posto nella contrada di s. Orsola in una corte in faccia dell'orto de Nobil Rosa, fattali dal signor Francesco Pechiaro uxurario nomine, non che di 2 liuelli di 2 casette in detta corte, che pagano annualmente L. 6.

Con patto però che detto signor Mauro paghi annualmente al detto signor Francesco Pechiaro L. 6 di liuello all'anno, per dette cose cesseli.

1510. 19. novembre, per Cattussa Glavich fù nena, ora serva in casa del signor Gierolamo Soppe, aquisto da padre Simon de Rosizza di casa posta in confini di s. Francesco, per L. 126 de piccoli.

1510. 3. dicembre, per signor Jachetta de Gondola nobile Raguseo, aquisto dal maistro Francesco Fabro da Ragusi habitante in Segna, d'un griffo portante di stara 180 in porto di Zara, per Duc. 46 d'oro da L. 6, sol. 4.

1510. 7. gennaro, per signor Andrea de Grisogonis uxurario nomine, confession delli Duc. 310 auuti à conto della dote della signora Maria Begna sua consorte, dal signor Zuanne Begna di lei Fratello.

1510. 3. febraro, per Maria moglie di maistro Nicolò Grando, figlia del quondam Gregorio Francouich, augmento di dote assegnatali dalli commessarij del quondam canonico Marco Francouich, cioè una corte con 2. casette e un orticello in Ponta di Pasman.

1510. 22. febraro, per signor Alvise Grisogono quondam Zuanne Scutarin, concession à lavorar al Zorzi Blasich da Pasman, gognali 1¼ di terren posto à Pasman sotto la ponta con 47 oliueri al 3^zo.

1510. 15. marzo, per signor Gierolamo Grisogono, aquisto dalli signori Antonio e marino figli del signor Mauro de Grisogonis, d'una possession di gognali 3 incirca posta à Uglian con corte e orticello e casetta, per Duc. 34. d'oro

Segue la gratia di ricupero di anni 3.

1511. 16. novembre, per maistro Zuanne Grego barbier cittadino di Zara, concession à liuello per anni 29 alli Danco Gardouich da Treschiane, Mattio Marzich da Coruplie Grande, e maistro Nicolò Rabanaz maistro de molini, d'un luoco ò sia terreno posto a Coruplie Grande presso fiume Bachizza, per fabriccarvi un molin da biade per annue L. 8 de piccoli.

1511. 25. novembre, per Zuanne Gliubich da Drinovaz, aquisto da Paulo Radivoevich zappador, di gognali 2 di capi di viti frà le masiere in loco alla Nogara sopra fondi degl'eredi del quondam signor Donato Bunich, per L. 57 de piccoli.

1512. 16. april, trà Zorzi Grahofcich da Nona da una, e Simon Dobranich cabalaro di Zara dall'altra, permutazion cioè il primo riceve gognali 2¼ di capi di viti posti sopra fondi Bortolazzi oltre il porto in confini di s. Pietro, e dà in permuta una muracca posta à Zara sul proprio fondo alla Cittadella.

1512. 20. April, per li Signori Fratelli Galelli, concession ad affitto per anni 5 al signor Bortolo Gislardo colleterale di Zara, della metà della possesssione loro in Zara Vecchia, per Duc. 25 d'oro d'affitti all'anno.

1512. 30. april, per li detti, concession ad affitto per anni 5 al sig. Zuanne Rosa la metà d'una possession posta à Zara Vecchia, non che la metà d'mollin da oglio con la metà de ordegni e vasi di quello, per Duc. 25 d'oro all'anno da L. 6 : 4.

1512. 21. maggio, per signor Nicolò gastaldo de preconi, aquisto Simon Marihnich da Lucoran d'un pezzo di terren, di gognali 5 posto à Lucoran proindiviso trà il comprator e venditor per L. 47.

Detto per detto aquisto dalli Simon e Zuanne Marichnich da Lucoran di gognali 1½ di terren posto à Lucoran, per L. 10 de piccoli.

1512. 28. maggio, per signor Zuanne Grisogono quondam Toma e fratelli, refada de beni paterni e paterni fattali da donna Paula di lui sorella monaca in s. Maria, inanzi la professione.

1512. 15. luglio, per donna Dobrizza relicta quondam Giacomo Goslavich da Lucoran, aquisto da donna Zuanna Slatarichia moglie di maistro Zuan Antonio da Crema barbier, di gognali 6 incirca di terreno in 3 pezzi posti à Lucoran in loco detto Zelencovi, per Duc. 7 d'oro da L 6 : 4 de piccoli.

I.

1501. 11. agosto, per maistro Lancilago Jogolario, quietazion de L. 5 contate à donna Margarita relicta quondam signor Gierolamo Ruscouich, per saldo di L. 71 de piccoli, prezzo d'un'orto posto in Contrada di s. Francesco con molti arbori entro fruttiferi, aquisto con instrumento 1500. 3. novembre in cancellaria civil pretoria.

1502. 2. april, dotal di donna Cattarina moglie del signor Marco Jadrievich, figlia del quondam maistro Zorzi Rachonich marangon, consistente in L. 400 de piccoli in tanti effetti e di più d'una casa posta in confini di s. Grisogono sopra propria fondo.

1505. 28. maggi, per Simonetta figlia del quondam maistro Mattio Antulich moglie del Zuanne Juda da Uglian, confession della sua dote riceuuta e constituzion di contradote.

1506. 12. novembre, per Ghergo Iuanossevich da Rogovo, aquisto dal Andrea Sadornich suo convillico, d'un sedile con la sua casetta di masiera posta à Rogouo sopra fondi dell'abbazia, per L. 36 de piccoli.

1506. 17. dicembre, per Vido Iubich da Gliuba, aquisto dalli fratelli Radilouich da detto loco d'una sorte di terren con un sedile posti a Gliuba sopra fondi publico, per L. 53 de piccoli.

1506. 13. gennaro, per donna Agnia moglie di Zorzi Iuanussevich da Spalato zappador di Zara, confession della sua dote auuta ascendente alla summa di L. 380 dote e contradote.

1507. 31. dicembre, per Jelena figlia del quondam Jadre Jancouich beccher, sposa di Simon beccher, confession della sua dote ricevuta fattale dal detto suo marito.

1508. 6. gennaro, per signor Leonardo Justiniano nobile Veneziano, condotta per suo servitor per anni 5 di Stephano Plemich da Pribas, distretto d'Ostrovizza, con patto di dargli vitto e vestito e in fine degli 5 anni dargli Duc. 10 d'oro.

1509. 17. april trà Simon Anizich da s. Cassan d'una, e Petar Stoijch da Podversie composizion circa la fabrica d'una casetta trà loro proindivisa, posta i Calle de Fabri in Zara.

1509. 30. novembre, per maistro Mattio Insulano calegher, aquisto dalli signori Simon e Pietro fratelli Ferra, di gognali 2 di capi di viti posti in loco Celopech sopra fondi delli signori venditori, per L. 52 de piccoli.

1511. 26. ottobre, per Piero Jacofsich da Zemonico, aquisto dal nobil homo Toma Venier di gognali 1½ di capi di viti posti in detta villa sopra fondi Venier in loco Petrigne, per L. 28 de piccoli.

1511. 9. gennaro, instrumento dotale di Margerita moglie di Marco Jurevich da Sebenico, abitante in Zara, di L. 200, sol. 3 e contradote di L. 100 de piccoli.

1512. 20. luglio, per Simon Jurizich da Rogovo, aquisto dal Gregorio Jalizich da detto loco, delle raggioni e azioni sopra mezza sorte di terren laborativo posta in villa Rogovo con la metà della corte et orto sopra fondi dell'abbazia, per L. 30 de piccoli.

L.

1501. 5. luglio, per maistro Luca Barbier quondam Zorzi, cession refuda e rinuncia fattali dal Nicolò Lapcich da Vegliane dell'eredità e commissaria, del quondam Vito da Zara.

1501. 18. febraro, per signor Gregorio dalla Licha, aquisto dalli gastaldi della Madonna Capellizza e di s. Silvestro, di una casetta à piè piano con un orticello inanti la detta casetta posta à Zara presso la corte delle casette del signor Piero mainerio, sopra fondi del monasterio di s. Maria, à cui si paga L. 3 di liuello annuo, per L. 40.

Confini da sirocco signor Piero Mainerio, de quirina et borea via publica et de traversa hortus pizoccarorum sti. Bernardini de Jadra.

1502. Ultimo settembre, per signor Simon de Lorenzi cittadino di Zara, cession fattali dal signor Zorzi Venerio da Perseno stato austriaco, di tutte le raggioni e azioni sopra gognali 32 di terren posti in villa Miliascha, come nel instrumento d'aquisto per detto signor Zorzi dal signor Simon Bono 1441. 2. settembre, nodaro Antonio Barba, per Duc. 80 d'oro.

1503. 30. marzo, per Piero Litarich da Diclo, aquisto dall'Antonio Radotich bazarioto cittadino di Zara, d'una casetta posta à Zara in confini di s. M. delle monache per L. 75 de piccoli, obligata pero detta casetta à Soldi 32 de piccoli di liuello annuo alle monache di s. Nicolò.

1505. 11. marzo, per Margareta moglie del maistro Luca da Dulcigno stagner in Zara, figlia di maistro Zuanne de Cattaro carrer in Zara, confession dalla sua dote riceuuta di Duc. 70 d'oro in una casa posta à Cattaro.

1506. 30. agosto, per la signora Laura figlia naturale del quondam signor Alvise Detrico, contratto matrimoniale con Pierino quondam maistro Zanetto barbier dal borgo habitante in Zara, con la dote di Duc. 100 d'oro.

1506. 11. ottobre, per Zuanne detto l'Arcizago mariner, quietazion de tutti li conti saldati fattale dal signor Paulo Ponzono da Cremona habitante di Zara.

1506. 22. novembre, per la signora Laura figlia natural del quondam signor Alvise Detrico e ora moglie di Perino quondam maistro Zanetto barbier, confession della sua dote riceuuta fatta dal detto suo marito consistente in Duc. 125 d'oro.

1507. 13. zugno, per donna Margerita moglie del maistro Luca Stagner da Ragusi, figlia del maistro Zuanne Carrer da Cattaro, assicurazione della sua dote.

1507. 27. ottobre, per donna Franceschina moglie di Luca, figlio di Giacomo Broja calegher, figlia di Donna Maria Relicta del quondam Stamato de Modon calefato, confession della sua dote riceuuta nella qual entra una casetta sopra propria fondi in Contrada della Cittadella fatta dal detto suo marito.

1507. 12. dicembre, per Zanetto Livazih mariner, aquisto dal Padre Simon Xaichouich cittadino di Zara, di tutti li capi di viti posti sopra gognali 2 di terren, di raggion del padre Mattio da Arbe posto oltre il barcagno di Zara loco Vruglie, per L. 62 de piccoli.

1507. 15. marzo, per maistro Luca Stagner, pagamento in augmento del prezzo alli signori Marco de Carnarutis e fratelli, per una casa posta in contrada della Cittadella comprata già al publico incanto li 10 ottobre p. p. per Duc. 2 d'oro d'altri Duc. 2 simili.

1508. 6. april, per donna Cattarina relicta quondam signor Zuanne Grando Biupsich fù cittadino e mercante di Zara, cession fattale dal signor Alberto Tertola da Pesaro, delle raggioni e azioni d'un breviario d'aquisto per publico incanto di 1504. 12. maggio sopra una casa posta in confini di s. Anastasia, per Duc. 40 d'oro da L. 6 : 4.

1508. 2. maggio, per signor Simon Laurentij, remozion fatta dal signor Zuanne a brama dell'appellazion fatta contro instrumento 13. gennaro 1495. scritto di mano per signor Marco Liberto nodaro, e coadjutor all'ora pretoria circa le 4½ sorti di terra ch'ora viene laudato etc.

1508. 26. settembre, per signor Luca da Carin mariner, cession fattali dal signor Zuanne mariner detto Larcizago come affittuale, per anni 3 dell'entrate dell'abbazia di s. Michiel in Monte della metà degl'utili di detta affittanza, con un magazen posto sotto la casa della detta abbazia à Tara in Contrada di s. Silvestro al canton, per Duc. 27½ d'oro all'anno.

1508. ottobre, per i Poueri Leprosi, affittanza per anni 3 fatta al signor Gregorio Spansich cittadino di Zara, di sorti 4 di terreno in Villa Xachon, distretto di Zara, per Duc. 10 d'affitto all'anno.

1508. 16. febraro, sentenza arbitraria per li Marco figlio di Zuanne Lucaz pellizer da una, e maistro Gierolamo di lui fratello dall'altra gia divisi.

1509. 13. april, trà li maistro Marco Lucaz e maistro Gierolamo Lucaz di lui fratello, ambi pellizzeri, division di casa posta in contrada delli nobili signori de Rosa.

1509. 25. april, frà Mattio Lonzarich da Podi da una, e Piero Goitano da Terze dall'altra, convenzion per il governo del Zorzi Lonzarich nipote del primo.

1509. 2. luglio, per maistro Piero Longhinich carrer in Zara, aquisto dal Donato Merginich da Cerno di gognali 3 di terren incolto posti alla Fiumara in loco Draxizza, vicino al molin di s. Simon Giusto, per L. 18 de piccoli.

1509. 2. settembre, per maistro Mattio Liubicich fabro, donazion fattagli dal signor Francesco quondam signor Alessio detto Maugnat cittadino di Zara sua compate, di gognali due di terren inculto e sassoso posti in Cerodol.

1509. 2. ottobre, per signor Simon de Lorenzo cittadino e mercante di Zara, aquisto dal signor Lorenzo Bosco chierico quondam Gregorio, di gognali ¾ di terren con 18 oliueri posti in villa Miliazcha in loco Chiudomirschine, per Duc. 4 d'oro da L. 6 : 4.

1509. 4. ottobre, per maistro Luca da Ragusi stagner in Zara, aquisto dal signor Marco de Carnaruti quondam signor Ghirardin, d'un loco con muracca attaccata era prima casa posta à Zara in contrada della Cittadella, per Duc. 3½ da L. 6 : 4.

1510. 17. april, per maistro Luca Tintore di maistro Mattio, aquisto dal maistro Paulo Mustantri cerdone, di gognali 3 di capi di viti posti presso la marina sopra fondi della scola di s. Siluestro, per Duc. 23, d'oro e L. 4 de piccoli.

1510. 3. novembre, per Zuannex Lucacich da Camcerat, aquisto dal Zuanne Melianich mariner e cittadino di Zara, di gognali 1¾ di capi di viti con alcuni arbori posti in detta villa sopra fondi di Paulo Grauzarich da Poduersie, per L. 25 de piccoli.

1510. 2. gennaro, per donna Cattarina figlia del quondam maistro Bella Pellizzer moglie del quondam Zuanne Grando Zuipcich cittadino di Zara, donazion fattale dalla Stana sua madre di tutti mobili e stabili suoi.

1510. 18. gennaro, per signor Luca da Carino mariner e cittadino di Zara, aquisto dal Nicolò Cusizich da Luibo, di gognali 1 di capi di viti posti à Ponta Micha vicino la chiesa di s. Zorzi e sopra fondi di detta chiesa, per L. 34 de piccoli.

1510. 2. febraro, per lazareto di pestiferi pastinazion fatta à 7 borghesani, d'un pezzo di terren sotto Monte Ferreo, di gognali 16 in 17 con oliueri 240 al 4to.

1511. 19. maggio, per detto lazaretto, affittanza per anni 3 fatta à due villici di Cerno di tutte le terre di qualsivoglio natura poste in villa Suhovare, con suoi pascoli gaij etc. per L. 100 de piccoli annui.

ma li 22 gennaro subseguente rinunciano la detta fittanza.

1511. 19. maggio, per detto lazaretto, affittanza per anni 3 fatta à predetti due Villici di Cerno di tutte le torre di qualsivoglia genere poste nelle masiere attorno la citta à Boccagnazzo, e à Cerno, non compreso però una peschiera vicino il porto di Zara, per L. 120 de piccoli all'anno.

mà li 22. gennaro susseguente rifudarono la detta fittanza.

1511. 23. gennaro, per il lazaretto di pestiferi fuori di Zara, affittanza per anni 6 a Giacomo Dobricnaz da Cerno di tutte le possesioni e terreni à Suhovare, frà le masiere, à Boccagnazzo e Cerno, per annue L. 220 de piccoli.

M.

1501. 16. april, per signor Bertholino figlio del signor Giacomo Matrezanin dal Val Sabia territorio Brescia habitante di Zara, aquisto dal signor Apolonio de Bonis Brescan, di gognali 8 di terren posti in loco Praculie, territorio di Nona, per Duc. 34½ d'oro.

1501. 27. luglio, per Elena moglie di Mattio Milichievich spader, concesion della dote sua riceuuta fattale dal detto suo marito de L. 108, sol. 11.

1501. 9. novembre, per signor Marco quondam signor Simon de Marco mercante di Zara, aquisto dalla commissaria della quondam donna Margerita relicta quondam Mattio Zelencouich, di gognali 3 incirca di terreno posto in Valle di Maistro, per Duc. 9 d'oro.

1501. 12. marzo, per Mattio Malatorich da Xablata distretto di Vrana aquisto dalla Margareta figlia del quondam Iuan Taruluhi borghesana, di casetta fatta di masiera coperta di paglia posta in borgo di Zara sopra fondo delli eredi del quondam signor Antonio de Venturino, per L. 6 : 4.

1502. 18. marzo, per Tomaso Mestrouich da Chiacafsi, aquisto dal nobil signor Giacomo Marcouich da detto loco, d'una podvornizza di gognali 3 incirca di terreno in detta villa Chiacafci, per Duc. 6 d'oro.

1503. 30. april, per Maddalena moglie di Matteo Milosevich zappador di Zara, concession della dote ricevuta consistente in L. 61. sol. 14 de piccoli fattale dal detto suo marito.

1503. 10. maggio, per signor Marco de Marco quondam Simon e suoi nipoti dal nobil signor Giacomo Marcouich da Chiacafci, d'una podvornizza di gognali 3 incirca posta in detta villa, per L. 51 de piccoli.

1503. 12. maggio, per detto signor Marco e nipoti, altro aquisto da diversi villici di Chiacafci di gognali 12 di terreno in 2 pezzi posti in detta villa in loco Sibinicho e Radobudaglava, per Duc. d'oro 17.

1503. 6. zugno, per Lorenzo Maroich da Gorizza, aquisto dal Cresolo Joncouich borghesan, di 13 oliueri posti sopra fondi dell'abbazia di Rogouo in loco Bosava, per L. 15 de piccoli.

1503. 16. ottobre, per signor Melio da Benivento mercante e cittadin di Zara, cession fattale dal signor Sebastian da Medola contestabile in Zara, delle raggioni e azioni sopra il credito di L. 235. 2. de piccoli dal signor Giacomo Bertonich e compagni conduttori della villa di Xablata.

1503. 17. novembre, per padre Martin Murgasich paroco di Sale, aquisto dal Piero Scarizich da Sale, di ¾ d'un gognale di capi di viti posti à Sale in loco Perchich sopra fondi Cedolini, per L. 25 de piccoli.

1503. 18. novembre, per signor Marco quondam Simon e suoi nipoti, aquisto dal signor Cresia de lorenzetto cittadino di Zara, di gognali 1 di terren con 40 oliueri posto in villa Pustogianci, per L. 31 de piccoli.

1505. 28. marzo per signor Pietro Mainerio cittadino di Zara, aquisto dal Garga Fantich detto Zappador da Bagno, di gognali 1 di terreno posto à Bagno in loco Jamischie, per L. 20 de piccoli.

1505. 4. raggio, per signor Antonio de Mothono Remer in Zara, donazion fattagli dalla donna Jelena relicta quondam Biliach zappador, di ⅔ di tutti li Beni suoi mobili e stabili con obligo etc.

1505. 13. magio, per Francesco da Modena, quietazion de L. 25 : 12 esborsate per saldo del prezzo al Radovano Barofsich mariner, per gognali 5 di terren con 60 oliueri posti fuori di Zara nelle maziere.

1505. Primo giugno, per il monasterio di san Nicolò, affitanza per anni 3 al signor Gregorio Perlizza cittadino di Zara, di tutti li terreni vignati posti in villa Blato in loco Plasine al lago, eccettuati gognali 4 le entrate de quali sono assegnate al padre trà Lodouico capellano delle dette monache per L. 270 de piccolix all'anno.

1505. 19. zugno, per maistro Mattio Spader, cession delle raggioni e azioni sopra gognali 1½ di capi di viti posti fuor di Zara a san Marco sopra fondo Fumati per L. 23 de piccoli, e ciò fattali dalla scola della Madona Capellizza.

1505. 25. luglio, per Vido Milatcouich o Vlatcouich detto Grando, aquisto dal Mattio Pavichievich ambi borghesani zappadori, di gognali 1 di capi di viti con oliueri 30 posti sotto il monte apresso Cerno, per L. 15 de piccoli.

1505. 12. ottobre, per Margerita figlia del quondam Zuanne Tomassevich, pellizer, moglie di Mattio Mathanich zappador, confesion della dote auuta de L. 132 : 8 e contradote de L. 50 fatta dal detto suo marito.

1506. 18. april, per il monasterio di santa Maria, concession al signor Melio de Benevento, che oltre l'affittanza già fattagli delle entrade di Bibigne, possa egli sradicar e impiantar nuove viti e oliueri, e quando fruttaranno corrisponder il 4to.

1506. 6. agosto per Simon Matiassevich da Possidaria, aquisto dal Martin Grescouich suo convillico, di gognali 1 di capi di viti posti in detta villa sopra fondi del signor conte Nicolò Possidaria per L. 11 de piccoli.

1506. 23. agosto, per Antonio Marichnich da Lucoran, aquisto dal signor Nicolò da Budua gastaldo de Preconi di Zara, d'un quarto di terren posto à Lucoran con una masiera entro, per L. 18 de piccoli.

1506. Ultimo agosto, per il monasterio di san Demetrio, donazion fattali dalla donna Margerita relicta quondam maistro Matteo orefice, di tutti li suoi beni mobili e stabili etc. con obligo di riceverla in detto monasterio e darli il vitto e vestito in vita sua etc.

1506. 23. settembre, per don Simon Miroevich da Uglian, donazion fattali dalla Dobrizza, relicta quondam Piero Macarunich da Neviane, de tutti li beni stabili di ragione paterna posti à Uglian.

1506. 10. agosto, per maistro Mattio Spader, quietazion de L. 34 de piccoli contate per saldo delle L. 50 di prezzo, di gognali 2 di vigna posta alle Saline fuori di Zara sopra fondi Pechiaro al Steffano Puchoevich.

1506. 5. novembre, per signor Melio de Benevento, quietazion de Duc. 5 contati al signor Zorzi Turcino cittadino di Zara, per ugualization della division trà essi seguita oggi delle 2 possessioni sotto Monte Ferreo.

1506. 25. novembre, per Zorzi Monzich maistro di mollini, aquisto dal Simon Piucinich zappador di Zara, di casetta à pè piano posta in Contrada di san Zuanne de Fauri, che ha aggravio di sol. 30 de piccoli annui di liuello verso l'eredità de'nobili Diphnich, per L. 31, de piccoli.

1506. 18. gennaro, per signor Marco quondam signor Simon de Marco, aquisto dal Gregorio quondam Clarino da Gliuba, di gognali 2⅔ di terren cioè d'un terzo di gognali 8 proindivisi con suoi fratelli posti a Vissozane, per Duc. 3⅓ d'oro.

1506. 26. gennaro, per maistro Bartolo Mircouich calegher, condotta di Gregorio Nevecouich d'anni 12 per anni 6, per insegnarghe l'arte di calegher.

1506. Primo febraro, per signor Francesco de Modena, aquisto dalla Cattarina relicta quondam Zorzi Bosgnach zappador di Zara, di gognali 1½ di capi di viti con oliueri 55 posti in Slafsa Giama sopra fondi dell stesso comprador, per L. 29 de piccoli.

1506. 19. febraro, per li mobil homini fratelli Miani patrizi veneti creditori delli fratelli Magnor cioè padre Zuanne, Simon e Francesco quondam maistro Nicolò da Zara, pieggieria per Ducati 78 d'oro di pagarli in 2 terminni fatta dalla donna Margerita relicta quondam maistro Tomaso Novacouich calegher.

Segue la indennità per detta donna Margerita sorella delli detti fratelli Magnor, da tutte le spese, danni e interessi per detta pieggieria fatta dalli proprij suoi fratelli debitori.

1506. 18. marzo, per maistro Bortolo Moscatello, cession delle raggion e azion fattali dal signor Nicolò da Alessio stradioto in una casa posta à Zara in contrada di san Elia, per L. 120 de piccoli.

1506. 20. marzo, per li fratelli Magnorich cioè padre Zuanne, Simon e Francesco fratelli debitori, come sopra verso li nobil homeni fratelli Miani di Duc. 78 d'oro, à quali retrocesero li nobil homini Miani le due casette in confin di s. Demitrio, loco Planchit, come in instrumento di 19. febraro 1506, ratifica del detto instrumento fatta dal signor Valerio de Maroli cittadino di Spalato, come procurador delli detti nobil homini Miani.

fatto extra portam dictam del vescovado ad Marinam.

1507. 8. april, per à maistro Bortolo Moscatello, calegher, quietazion de L. 26 de piccoli contate al signor Zuanne Bichianin, cittadino di Zara, per nome di Nicolò d'Alessio, per una casetta in confini di san Ellia.

1507. 8. april, per signor Zuanne Marcouich da sotto Ostrovizza, affitanza per anni 10 al Tomaso Mestrovich da Chiacafci, della metà

d'una posta di mollino posto in Ciacafci, loco Valle di Sebenico, proindivisa l'altra metà con li signori de Marco, per L. 12 : 10 de piccoli all'anno.

1507. 2. luglio, per le reverende monache di santa Maria, concession à pastinar al Civitano Chachaich zappador di Zara, di gognali 2 di terreno posto fuori di Zara à san Marco al 4to.

1507. 14. ottobre, per le reverende monache di santa Marcella ò sia di santa Maria Nova, affittanza per anni 3 fatta al signor Pietro de Matafaris detto Chima nobile di Zara, di tutte loro rendite nelle ville di Mahurci e Grussi, per Duc. 10 d'oro all'anno.

1507. 25. novembre, per Bortolo Medacouich da Ostrovizza, habitante nell subborgo di Zara, aquisto dal Nicolò Vucassinovich Jarebar habitante del subborgo, d'una casetta di masiera coperta di falasco posta nel subborgo sopra fondi dell'ospedale di san Martin, per L. 25 de piccoli con aggravazion di L. 2 : 10 di liuello al detto ospedale.

1507 7. gennaro, per detto Bortolo Medacouich, quietazion di L. 6 de piccoli contate per saldo al Nicolò Vucassinovich sudetto della casetta come sopra aquistata.

1507. 13. febraro, per le monache di santa Maria Nova ò sia di santa Marcella ch'sono domina Nicolotta abbadessa, e le suore Marcheta e Ursa monache, tutte tre rappresentanti il loro capitolo col suo Procurador signor Lancilago Dragoribich, armiraglio del Porto di Zara, affittanza per anni 3 al frate Steffano da Sebenico loro capellano e à Zorzi Banovich da Sitnice, loro villico, di tutte le loro entrade poste nel territorio di Nona, con anche un mollino da biade vicino alla città di Nona, eccettuta la villa di Podversie, per Duc. 48 d'oro all'anno.

1507. 14. febraro, per Steffano Marcevich da Melada, aquisto dalla Gliuba, figlia del quondam Milich da Punte Bianche, ora abitante di Zara, di gognali 1 di capi di viti posti sopra fondi della signora Pellegrina de Begna relicta quondam signor Simon nell'isola di Punte Bianche in loco Draxizza, per L. 27 de piccoli.

1507. 27. febraro, per il monasterio di santa Maria, concession à pastinar alli Tomaso Villanouich e Juraj Gregoricich, ambi da Peterzane, di gognali 3 di terreno posto in villa Stocosino Sello con sopra 10 stesso terreno 18 oliueri al terzo, e di altri 4 gognali posti in detta villa al 4to.

1507. 10. marzo, per Lorenzo Maroich da Gorizza, aquisto dal Minach Staghlicich da Rogovo di No 36 oliueri posti in villa Rogovo sopra fondi di detta abbazia, loco santi Filippo e Giacomo nella Vallada, per L. 36 de piccoli.

1507. 9. marzo, per le monache di san Nicolò, concession ad affitto per anni 3 al signnor Gregorio Perlizza, cittadino di Zara, di tutti li terreni del monasterio stesso, vignati posti in villa Blato in loco Plastine al lago, eccettuati gognali 4 delli quali l'entrate sono del capellano del detto monasterio de padri minori, per L. 290 de piccoli all'anno, ciò la metà in bona moneta veneta, e l'altra metà in tanti bezzi.

1507. 12. marzo, per monasterio di santa Maria, concession à pastinar alli maistro Simon de Sanctis calegher, e altri 5 zappadori di Zara, d'un pezzo di terren di gognali 13 posto fuori di Zara in loco Lazaretto dalla parte siroccale, eccettuati gognali 2 dello stesso terreno che vengono concessi à pastinar al signor Michiel de Galellis al 4to.

1507. 14. marzo, per signor Simon de Marco quondam signor Martino e fratelli, aquisto dal signor Pietro Ciualelli quondam signor Francesco, d'un pezzo di terren di gognali 1 posto in villa della Torreta in loco Cicilofschina, per Duc. 60 d'oro da L. 6 : 4.

1507. 14. marzo, per li signori Simon, Marco e Zuanne fratelli de Marco quondam Martino, imprenstanza fatta al signor Gierolamo figlio di Zan Antonio, drogher di Zara, di Ducati 30 d'oro da L. 6 : 4 di bona moneta con ipoteca di casa posta in confini delle vergini vicino alla Porta Stomorizza.

1507. 15. marzo, per Marussa relicta quondam Cresolo da Pontadura, aquisto da donna Margareta relicta quondam signor Nicolò Raxolich da Ossero, della metà di casa posta nella contrada di s. M. della Piazzola Piccola sopra fondi delle monache di santa Maria, per la qual tutta casa si paga L. 5 annue di liuello, per L. 75 de piccoli.

1508. 6. april, per le reverende monache di san Nicolò, concession à perpetuo liuello da renovarsi ogni 29 anni al maistro Mattio Sanderlin marangon, di casa posta in contra di santa Maria della Capellizza, per L. 5 de piccoli annue.

15018. 9. pril, per Rado Merchotich zappador, aquisto dal Zorzi Monzich maistro de molini di casetta posta in contrada di san Zuanne de favri sopra fondi delli signori eredi Duijcouich, per la qual si paga di liuello annuo soldi 40 de piccoli, per L. 26 de piccoli.

1508. 10. april, per li signori Simon, Marco e Zuanne fratelli de Marco quondam signor Martin, donazion fattale da donna Lucia relicta quondam signor Giacomo da Udine fù calegher, habitava a Nona, di tutti li di lei mobili e stabili etc. renunciando e cassando annullando qualunque testamento da se fatto, la qual donna Lucia fù ricevuta in casa de Marco, e mantenuta, vestita etc.

1508. 6. maggio, per le reverende monache di santa Maria, donazione fatta dal maistro Allegretto corazzer nel Castello Grande di Zara, di gognali 10 di terren pascolatorio posti sotto il monte Osrigon con 2 olivieri sopra detto terreno.

1508. 6. maggio, per le reverennde monache di santa Maria, concession ad affitto al domino Luca Vlatcouich vita sua durante, senza poterseli accrescer mai l'affitto d'una casa posta in confini di san Zuanne di Favri, per L. 8 annue sino che viverà.

1508. 6. maggio, per dette reverende monache, donazion fatta dal sopra detto don Luca Vlatcouich, di gognali 3½ di capi di viti posti fuori di Zara sopra la Figuretta, fondi del signor Zuanne Boccarich.

1508. 16. maggio, per Lorenzo Maroich da Gorizza, aquisto dal Michiel Staghlicicich da Rogovo, d'olieri 10 posto sopra fondi dell'abbazia di Rogovo in loco Drada à santi Filippo e Giacomo, per L. 10 de piccoli.

1508. 16. maggio, per signor Melio da Benevento, aquisto dalla Marizza Giurisichia, relicta quondam Gregorio Jelinich da Rogovo, di olieri 11 posti sopra fondi dell'abbazia di Rogouo in loco a Santi Filippo e Giacomo, per L. 15 de piccoli.

1508. 22. maggio, per signora Margerita consorte del signor Simon figliol del quondam signor Martin de Marco, figlia del signor Zuanne Boccarich, confession della dote riceuuta di Ducati 500 d'oro.

Segue il contratto e promessa della dote sudetta fatta in privato sotto li 13. febraro 1507.

1508. Primo giugno, per signora Mandussa figlia del quondam Antonio da Piacenza, moglie del signor Zamaria quondam Alberto da Conon, habitante di Zara, confession della di lei dote riceuuta di L. 400 de piccoli.

1508. 5. agosto, tra il signor Marco quondam signor Simon de Marco da una, e li signori Simon, Marco e Zuanne fratelli figli del quondam signor Martin quondam signor Simon de Marco suoi nepoti dall'altra, invenzion per far la division trà loro per adesso solamente de stabili posti in città in termine di giorni 8 prossini venturi.

1508. 12. agosto, division tra signor Marco de Marco quondam signor Simon da una, e li signori Simon. Marco e Zuanne fratelli figli del quondam signor Martin quondam Simon de Marco di lui nepoti, delle case poste à Zara.

1508. 25. agosto, per signor Zuanne figlio del quondam signor Martin de Marco, cittadin e marcante di Zara, contratto matrimoniale con la signora Isabetta figlia del quondam signor Donato Bonich fù cittadino di Zara, educata nel monasterio di santa Cattarina per verba.

1508. 25. agosto, per signor Zuanne de Marco sudetto, promesa di dargli in spota detta signora Isabetta arrivata che sarà all'età legitima, et egli allora promette di contar alli signor Zuanne quondam Venturino de Pasinis Duc. 400 d'oro, cioè 100 all'anno in 4 anni.

1508. 29. ottobre, ratificazion che fà signor Venturino quondam signor Venturino de Pasinis delli sudetti 2 instrumenti.

1508. 10. settembre, per il monasterio di santa Maria, concession ad affitto per anni 3 al Mattias Cattich da Bigliane di sorti due di terren posto à Bigliane, per Duc. 6 da L. 6 : 4 all'anno.

1508. 27. settembre, per il monasterio di san Dimitri, concession à pastinar al Radichio Schiborouich mariner, di gognali ½ di terren posto à Bocagnazzo in loco Zechagne al 4to passati 7 anni che aurà principiato à fruttar.

1508. 9. ottobre, per il monasterio di santa Maria, concession à pastinar alla Marussa relicta quondam signor Lorenzo Calefatich da Zara, di gognali 2 di terren posto fuori di Zara in loco sopra la Figura, con alquannti olieuri al 4to condotto à Zara.

1508. 12. ottobre, per signor Zuanne de Matafaris, aquisto dal signor Piero Grando mariner, cittadino di Zara, d'una barca di portada di stara 350 con tutti gl'armizi, per Duc. 95 d'oro.

1508. 15. ottobre, per Antonio Marichnich da Lucoran, aquisto dalla Cattarina relicta quondam Nicolò Pliscouich da Cuclizza, figlia del quondam Paulo Marcihnich, d'un 4to di capi di viti con l'oliueri e altri arbori fruttiferi posti à Lucoran in loco Carscevanschina sopra fondo dell'abazia di san Grisogono, più altro ¼ di gognali di viti in loco detto sopra fondi del signor Zuanne de Matafaris, e altri capi di viti sopra fondo del signor Giacomo de Proto con 3 oliueri e alcuni fighieri, per L. 12 de piccoli.

1508. Ultimo novembre, per le reverende monache di santa Maria, concession à pastinar al Zorzi, figlio di Marco Crevatinich da Valle di san Steffano per nome anco di Zuanne di lui fratello, di gognali 8 di terreno in un pezzo posto in detta villa, valle di san Steffano in loco Gerbe, à cui diedero le dette monache in aggiunto quarte 50 d'orzo e Ducati 10 per contribuir il 4to.

1508. 5. dicembre, per dette reverende monache, concession à liuello perpetuo al Zuanne Saghich pescador, d'una quasi ridotta in muracca casa posta in Contrada di san Zorzi sopra fondo del detto loro monasterio, per L. 12 : 10 di liuello annuo, ò più tosto vendita della fabrica al detto Zuanne con obligo del detto liuello, per L. 70 de piccoli.

1508. 11. dicembre, per Nicolò Maijnich marangon da Sebenico, cession e renuncia fattagli dal maistro Michiel Radosseuich fabro pur da Sebenico, delle raggioni e azioni sopra gognali 4½ di terren posto in isola di Provichio, aggravati di soldi 4 per gognale alla camera fiscale di Sebenico per gognale e ciò gratis et amore.

1508. 14. gennaro, per il signor padre Zuanne Magnorich, quietazione de L. 91, soldi 12 de piccoli pagati al signor procurador delli nobil homini Miani come procurador della donna Margerita di lui sorella relicta quondam maistro Tomaso Novacouich, pieggia delli figliuoli del quondam maistro Nicolò Magnorich.

1508. 24. gennaro, per il monasterio di san Nicolò, concession à pastinar fatta al Zuanne Saghich Pescador, di gognali 5 di terren in Gasenizze al 4to.

1508. 31. gennaro, per Doimo Milich e fratelli da Vegliane, aquisto dal Bortolo Bregozich da Tercize, di casa posta in Contrada della Cittadella sopra fondi della scola della Madonna Capellizza, alla qual si paga soldi 30 di liuello annuo, per L. 36 : 10 de piccoli.

1508. 4. febraro, per il monasterio di santa Maria, concession à pastinar fatta al Gregorio Nadrespanich, Martin e Gregorio Fatevich dalla Valle di san Steffano, per nome anco delli Sime Barbich e Zorzi Nicobitovich, tutti da detto loco, d'un pezzo di terren di gognali 24 in loco Girbia al 4to.

1508. 5. febraro, per detto monasterio, concession à pastinar fatta alli Marco Opassich e Simon Satulich dalla Valle di san Steffano, un pezzo di terren in loco Oprin al 4to.

1508. 10. febraro, per Simon Morgasich da Zaglava, aquisto dal Simon Calenich da Sman di gognali 1 di capi di viti in pezzi due, cioè di gognali ½ à Sman in loco Glavogino poglie sul fondo del monasterio di san Nicolò, e gognali ½ in loco Carbugne Poglie sul fondo del Mattio Cranzich da Sale, per L. 47 de piccoli.

1508. 10. febraro, per signor Zuanne quondam signor Martin de Marco, ratificazion fattali dal signor Piero quondam signor Venturino de Pasino, delli 2 instrumenti celebrati i atti del presente nodaro sotto li 25 d'agosto dell'anno corrente, e impromette di far che Isabetta sua sorella, quando sarà arrivata alla età legitima, seco contraherà matrimonio.

1508. 17. febraro, per signor Melio di Bonivento, aquisto dal Gregorio Pistoija mariner, di 2 pezzi di terreno posto à Cale in loco Mala Luca, di gognali 6 con 10 oliueri incirca, per Duc. 6 d'oro.

1508. 23. febraro, per signor Pietro de Matafaris, permutazion e concambio con signor Marco de Canali, cioè il primo dù al secondo un pezzo di terren di gognali 20 incirca, posto nel Subborgo di Zara alla Fiumara, e riceue dal secondo una casa posta in ponta di Pasman, vicino loco Coledischie col suo cortivo.

1508. 13. marzo, frà maistro Marco Remer da una, e Giacomo da Rovigno mariner, composizion e quietazion, cioè il primo rilascia al secondo libera la casa, posta in contrada di Sanati 40, etc. sopra fondi di san Nicolò.

1508. 14. marzo, per monasterio di santa Maria, affittanza fatta per anni 3 al maistro Stanissa, cerdone da Spalato, d'una possession posta à Pasman in più pezzi, per Duc. 12 d'oro da L. 6 : 4 all'anno.

1508. 18. marzo, per monasterio di santa Maria, concession à pastinar al Civitano Chachaich zappador di Zara, di gognali 4 di terreno posti nel Subborgo di Zara alla Figura in loco Lafzajama al 4to.

1508. 19. marzo, per Margarita figlia del quondam Zuanne da Zablata serva in casa del strenuo signor Todoro da Venezia, comestabile nel Castel Grande di Zara, moglie di Nicolò da Scutari compagno in detto castello, concession della dote riceuuta fatta dal detto suo marito.

1508. 19. marzo, per monasterio di san Nicolò, affittanza fatta per anni 3 al maistro Zorzi da Sebenico cisterner, cittadino e habitante di Zara, di tutte le possessioni e terre sue posti in isola di Dobropogliana, per Duc. 10 d'oro da L. 6 : 4, per Ducato all'anno.

1509. 9. maggio, sentenza arbitraria trà signor Melio da Bonivento come conduttor di certe terre delle reverende monache di santa Maria da una, e Simon Usich Raduza Domulich da Cuclizza dall'altra.

1509. 7. maggio, convenzion e patti trà le reverende monache di santa Maria da una, e Margarita relicta quondam Grubissa forner, ora in secondo voto moglie di Stanissa Pavelovich, liuellaria d'una casa posta

in Contrada di san Zorzi, per la qual si paga L. 4 di liuello all'anno, qual liuelo debba cominciar li 7. maggio.

1509. 31. maggio, pace trà Zorzi Marichievich e Luca suo fratelo da Veterinich da una, e Gregorio Bratussevich suo convillico dall'altra.

1509. 11. zugno, per Ellena figlia del quondam Martin da Craschiane, moglie del Simon Michetich da Rogouo, confession della sua dote riceuuta fatta dal detto suo marito.

1509. 18. zugno, per monasterio di santa Maria, concession à pastinar al maistro Martin Filippovich, carrer, di gognali 4 di terreno posto à Peterzane al 4to.

1509. 18. zugno, per monasterio di santa Maria, concession ad affitto per anni 3 di tutte le intrade delle possioini in Peterzane fatte allo stesso maistro Martin Filipovich, per Duc. 40 d'oro all'anno.

1509. 26. zugno, per signor Nicolò Mircouich da Pago, cession fattali dalla signora Paulina de Soppe matris nomine, de tutte le raggioni e azioni sopra una muracca sul proprio suo fondo in terra nuova di Pago, per Duc. 20 d'oro.

1509. 12. agosto, per il monasterio di santa Maria, concession di diuersi terren a sgrezar terreni boschivi, indi impiantar le viti e oliueri in villa di Bibigne in loco Seline, fatta alli Michiel Staijch e Luca suo fratello al 4to l'uue, e al terzo gl'oliueri.

1509. 21. agosto, division di stabili etc. trà li signori Simon, Zuanne e Marco quondam signor Martin de Marco fratelli.

1509. 27. agosto, per il monasterio di santa Maria, affittanza per tre anni (e del monasterio di san Nicolò) fatta à donna Elena Vlahigna, relicta quondam Martin Vlah habitante di Zara, e ciò come governatiui dell'ospitale di san Bernardin, di tutte le possessioni del detto ospitale poste in villa Cosinosello, per Duc. 9½ d'oro all'anno. da L. 6 : 4.

1509. 29. agosto, per maistro Marco Marchesich cerdone da Pago, quietazion di Ducati 25 pagati alla signora Cattarina relicta quondam signor Bernardin de Ventura, cittadino di Zara, per saldo del prezzo d'una casa à Pago alla Cattena.

1509. 6. settembre, per Nicolò Maricich mariner, donazion fattagli da donna Milizza relicta quondam Antonio da Milano, stipendiario alla porta Terra Ferma, di tutti beni mobili e stabili, raggioni e azioni..

1509. 16. ottobre, per li monasteri di san Nicolò e santa Maria governativi del ospitale di san Bernardino concession ad affitto alli signori, Marco figlio del signor Francesco Turisella e signor Antonio Vucouich, cittadini di Zara, per anni 3 di tutte le raggioni e azioni del detto ospitale di san Bernardin che ha nelle 5 sorti di terra in villa Scrile, per Duc. 12 d'oro da L. 6 : 4. all'anno.

1509. 31. ottobre, per signor Marco de Marco quondam Simon e fratelli e nipoti, aquisto dal signor Andrea Segotich da Chernize, di gognali 2½ di terren viganto, posti in detta villa in loco sotto Golaz, per Duc. d'oro 7½ da L. 6 : 4.

1509. 21. novembre, per signor Simon de Marco quondam Martin, annullazion del proprio testamento fattoli 8 ottobre scorso in atti del presente nodaro.

1509. 16. dicembre, per il monasterio di san Nicolò, concession à pastinar e piantar alli Paolo Belaevich e Zorzi Turco, zappadori, d'un pezzo di terren inculti di gognali 10 posto in villa Grobnizza apresso le vigne al 4to.

1509. 28. dicembre, per detto monasterio, concession à pastinar al signor Zorzi Budacich spicier di Zara di gognali ... posti sopra Slafza Giama al 4to.

1509. 4. marzo, per il monasterio di san Dimitri, pastinazion con cui concedono al signor Francesco Custurich da Zara e al Vido Clivazich da Boccagnazzo, di gognali 5 di terren posto a Boccagnazzo in loco detto Sgon al 4to.

1510. 21. april, per il monasterio di santa Maria Nova ò sia santa Marcella, affittanza per anni 3 fatta al signor Batajno da Verona, di tutte le entrate proventi di tutte le sue possessioni nel territorio di Nona, compreso anche un molin abbruciato vicino la città di Nona, accetuata la villa Podversie, compressa per una casa posta à Nona per Duc. 49 all'anno, e accordano che detto fittuale possi rifabricar detto molino e gli assegnano per tal fabrica Duc. 73½.

1510. 20 ottobre, per Zuanne Meliach, pellizzer di Zara, aquisto dalli commissarij del quondam Simon Martinzich zappador, di gognali 2½ di capi viti posti sopra fondi delle monache di santa Cattarina in subborgo, loco Oslerofschina con 7 oliueri sopra, per L. 55 de piccoli.

1510. 12. novembre, per Matulo Marafzich da Polissane, aquisto da Margarita relicta quondam Milivoi Omachouich da Nona, di gognali 1½ di capi di viti posti in villa Coruplie sopra fondi del signor Giacomo de Pechiaro, per L. 23 de piccoli.

1510. 8. dicembre, per Margarita moglie di maistro Vido Milossevich de Clizevaz, pellizzer in Zara, confession della riceuuta dote fatta dal detto suo marito, consistente in L. 500 de piccoli.

1510. 11. dicembre, per Piero Martich da Tnin pellizzer, donazione fattale da Draga relicta quondam Tomaso Radicouich, carrer ò sia salizador in Zara, di gognali 2 capi viti posti à Coprali sopra fondi Grisogono con oliueri No. 9.

1504. 4. gennaro, per il monasterio di santa Cattarina, concession à pastinar al signor Silvestro de Pasino, cittadino di Zara, d'un pezzo di terren de gognali 4 in 4 di terren posto in loco Losarofschina al 4to.

1510. 16. gennaro, per Maddalena figlia di maistro Antonio Falacista cerdone, moglie di Nicolò Milich da Pago ora cerdone à Zara, concession di dote riceuuta fattale dal detto suo marito, non che di assegnazion in augmento di dote.

1510. 18. gennaro, per Margarita moglie di Bortolo Margetich zappador, confession di dote sua auuta fattale dal detto suo marito, consistente in L. 50, soldi 10.

1510. 21. gennaro, per le monache di san Dimitri, quietazion di L. 401 de piccoli pagati al Zuanne Priznacich da Stomorinosello, per saldo delle L. 713, soldi 12 erano in deposito di rage... Cresulo Priznazich di lui fratello.

1510. 28. gennaro, per maistro Nicolò Mercotich calegher, aquisto da donna Stana, relicta quondam maistro Andrea pellizzer, di gognali ¼ di terren con 4 oliueri, posto in Plavagna Draga, per L. 9 de piccoli.

1510. 3. febraro, per il monasterio di santa Maria, accordo con maistro Gregorio Pavelouich marangon da Jelsa, di costruir per detto monasterio un torcolo da vin condotto à Zara à spese sue, tutto per L. 20 de piccoli.

1510. 22. marzo, per signor Nicolò Marcouich da Chiacafzi, ricupera dalli signori Marco quondam Simon de Marco e Simon quondam Martin de Marco, di 6 pezzi di terreno di gognali 17 posti in villa Chiacafzi, con Duc. 10 d'oro da L. 6 : 4.

1510. 22.marzo, per signor Marco de Marco e nipoti, ratificazion dell'aquisto fatto di mezza sorte di terren, posta in villa Chiacafzi, per Duc. 36 d'oro dal signor Nicolò Marcouich sudetto.

1510. 31. marzo, per Margarita relicta quondam Michiel mariner di Zara, aquisto dal signor Paulo de Pechiaro, di gognali 4 capi viti, posto nelle pertinenze della villa Blato sopra fondi del monasterio di san Nicolò, per L. 142 per scompatarsi in tanti anni il ritratto per conto del prezzo etc.

1511. 6. april, per Martin Marcouich zappador, aquisto dal messer Pietro Marzer di Zara, di ½ gognale di capi viti posti oltre il Porto di Zara alla Figura sopra fondi del signor Zuanne Boccarich, per L. 6 de piccoli.

1511. 14. april, per monasterio di san Nicolò, affittanza al maistro Stanissa cerdone, delle possessioni à Sman con animali minuti 915 cioè pecore di latte 185, per anni 3 per Duc. 100 d'oro da L. 6 : 4.

Duannine	45
Agneli	67
Castrati	44
Capre di latte	326
Duannine	31
Caproni	74
Capretti	143
N°	915

1511. 25. april, per Cattussa moglie di Bortolo Medacouich zappador di Zara, dote.

1511. 11. maggio, per Zuanne Milovanich da Veterinich, aquisto dal Vito Flurich da Jelsane, di gognali 2¼ di capi viti sopra fondi di Dragissa Chiassichich posti in Veternich in loco apresso l'aqua Tustinich, per L. 27 de piccoli.

1511. 19. maggio, per signor Marco de Marco, mercante e cittadino di Zara, aquisto dal signor Martin Budacich nobile di Nona, di pezzi

No 10 de terreno che in tutto summano gognali 27, pertiche 356 posti nel territorio di Nona in diversi luoghi, per Ducati d'oro No 54 da L. 5 : 4 per Ducato.

1511. 29. ottobre, per Nicolò Maroijeviich da Eso, aquisto dalla Dobriza sua sorrella, moglie di Zorzi Zupanich da Puntadura, di gognali 3 di terreno posti à Eso proindivisi tra il comprator e venditrice, per L. 60 de piccoli.

1511. 30. ottobre, per monasterio di san Demetrio, concession à bastinar à proto de carreri maistro Nicolò Bilsich, di gognali 3 di terren à Boccagnazzo oue era prima una noghera al 4to.

1511. 25. novembre, per Rado Mercouich zappador, aquisto da Antonio Balcouich zappador, di gognali 1 di capi-di viti in Cerodol sopra fondo di casa Venier, per L. 27 : 15 de piccoli.

1512. 5. april, per signor Zuanne Marcouich da Poschaline, affittanza per anni 3 fatta al signor Francesco Armani, spicier in Zara, di 3 orti di terreno posti à Camegnane, per Duc. 7 d'oro all'anno.

1512. 19. april, tra le la reverende monache di san Nicolò con le reverende monache di san Demetrio, composizion per la fabrica d'una cula sopra il monte Crisnisaz in villa Dolinzi, per la tutele d'ambe le parti nel tempo delle incurisioni de Turchi.

1512. 20. april, per maistro Nicolò Mercotich calegher, aquisto dalla stana relicta quondam maistro Andrea Pellizzer, di gognali ½ di terren ncirca con oliueri 15 posto sotto Monte Ferreo, loco Plovagna Draga, per L. 18 de piccoli.

1512. 6. maggio, per signor Marco de Marco quondam Simon mercante in Zara, aquisto da Zuanne Fortunich da Cerinci, territorio di Novegradi, di gognali 2 di terreno posti in detta villa Cerinci in loco Poglianizza, per L. 20 de piccoli.

1512. 10. maggio, per le reverende monache di san Nicolò e di san Demetrio, convenzion e cession al signor Marino de Grisogonis, delle raggioni che hanno sopra il monte Crisnisaz in villa Dolinci con patto, che quelli della parocchia di Racizze debbano contribuir alle dette monache un paio di galline ogni anno d'onoranza, e ciò per il comode che haranno in sudetta cula di potersi risbaggiare.

1512. 25. maggio, per le reverende monache di santa Maria, donation fattale dal Martin Ciban, da Eso, altre volte bravaro del detto monasterio, di gognali 6 di terren pascolativo posti à Eso loco Pod Gripa.

1512. 4. giugno, per maistro Antonio quondam Steffano Mazucato cerdone e cittadino di Zara, affittanza per anni 5 fatta al signor Biasio le Soppe, delle sue possessioni poste nelle pertinenze di Camegnane, per Duc. 15 d'oro da L. 6 : 4 per il quinqeunnio.

1512. 14. luglio, per donna Cattarina relicta quondam signor Lanciago cerdone, cittadino di Zara, ora moglie di maistro Paulo Mustachi cerdone, concesso di riceuuta di lei dote di Duc. 250 fatta dal detto suo marito.

1504. 8. luglio, per signor Simon de Nassi, affittanza datta al maistro Steffano Mazucato cerdone, per anni 2 di tutte l'entrate sue delle possessioni in isola di Sale, con 600 animali menuti, per Duc. 42 d'oro d'affitto all'anno.

1505. 16. agosto, per signor Cressio de Nassi quondam signor Michiel,, condotta in suo colono della persona di maistro Zorzi Lonzarich cerdone, habitante in Arbe, d'una possession parte vignata et oliuatta e porte arrativa, con molti figheri sopra posta in Arbe in loco detto Bagnuol vicino il ponte, contribuir il terzo, e ogni annno dar libre 150 de fighi secchi, e altri patti.

1506. 10. agosto, per Agnesa moglie di maistro Simon Nuncouich, pellizzer di Zara, figlia del quondam Radichio Vuzina, confession della sua dote ricevuta fatta dal detto suo marito, del valor di L. 300 de piccoli.

1506. 13. novembre, per signor Marco Nazaro Venezian, cittadino di Zara, affittanza per anni 5 al Marco Petrouich da Sale, di gognali 2 di terren, posto in loco Punta Secca, per mori tre di vin bianco condotto â Zara ogni annno per il dì di san Martin.

1506. 4. gennaro, per signor Nicolò da Alessio stradioto, aquisto dal signor Zuannne Bichianin, cittadino di Zara, di casa posta in confindi san Illia, per L. 120 de piccoli.

1506. 15. gennaro, per signor Marco Nazaro come herede del'erede del quondam signor Antonio Coccari, sentenza favorevole per la legitima di gognali 4 di terren posto nelle pertinenze di san Zuanne eremitarum fuori di Zara, contra Domenico Coccari servo, fù del quondam signor Nicolò Coccari.

1507. 16. settembre, per maistro Simon Nuncouich pellizzer, refuda de beni paterni e materni fattali da Clara sua figlia, sposa di Giacomo Bogisich.

1507. Primo febraro, per Steffano Negro mariner, cittadino di Zara, aquisto dal signor Francisco Bianco da Venezia, della ⅓ parte d'un bastimento di portada di 300 stara con la terza parte di tutti li suoi armizi, per Duc. 15 d'oro.

1508. 28. maggio, per Giacomo Nadinspanich da Eso, aquisto dal Zorzi Zupanich dalla Valle di San Steffano, della metà d'un gognale di viti, posti sopra fondo delle reverende monache di santa Maria nella Valle di san Steffano in loco Xrinopoglie, per L. 13 de piccoli.

1508. 23. settembre, per Nicolò mariner, aquisto dal Paulo Grande quondam Nicolò zappador, di gognali 2 di capi di viti con olivieri 26, posti alla Fiumara sopra fondi del signor Piero de Ventura, per L. 26 de piccoli.

1508. 8. ottobre, per signor Marco Nazaro, concession à lavorar e redrizzar al Tomaso Glavinizza da Strupnich, d'un pezzo di terren di

gognali 4 incirca con oliueri 50 posto in detta villa, loco detto apresso la chiesa di san Zuanne al 4to, condotto â Zara.

1508. 8. ottobre, per detto signor Nazaro, concession à lavorar al Simon Biancouich da Zemonico, d'un pezzo di terren vignato di gognali 4 con 50 oliueri, posto in detta villa, loco apresso la chiesa di san Zuanne al 4to del oliue condotto à Zara.

1508. 10. novembre, per Zuanne Novacouich, quietazion e donazion fattagli dal Antonio quondam Bortolo Novacouich mariner suo barba, della bona amministrazion delle cose sue come tutor e governator.

1508. 11. dicembre, per maistro Piero Nigro orefice di Sebenico, cession e renuncia fattagli dal maistro Michiel Radosseuich fabro, pur da Sebenico, delle raggioni e azioni sopra gognali 6 di terreno posto in isola Provichio, con obligo annuale di pagare soldi 4, per ogni gognale in camera fiscale di Sebenico e ciò gratis et amore.

1508. 10. Gennaro, per signor Simon de Nassi Meschovich, affittanza per anni 8 fatta al signor Zuanne quondam Vital da Brisia, habitante in Pago, d'una possession posta à Pago in loco Vlassichi, per Lire 40 de piccoli d'affitto al annon 5 con patto di migliorarla.

1509. 26. agosto, per la signora Perina Nassi, relicta quondam signor Filippo de Matafaris, concession à pastinar e rimpiantar alli Marco Pavichievich da Cerno e alcuni borghesani, d'un pezzo di terren di gognali 10 incirca posto à Copragli in loco Stubal al 4to.

1509. 27. gennaro, per li signori fratelli Nassi quondam signor Domenico, concession à pastinar al maistro Piero Sidinich fabro di gognali 3 di terren in Cosinosello n loco Polombarschina al 4to.

1510. 23. marzo, per signor Marco Nazaro, aquisto da Biloslauo Ciuitanouich da Lucoran, ora abitante â Brevilaqua, di gognali 4 di capi viti posti a Lucoran sul fondi dell'eredità Cocari, per L. 51.

1511. 15. maggio, per Zorzi Negrouich da Valle di san Steffano, aquisto dal signor Carlo Cedolini di una possession pasculativa posta à Sale, loco Vellaglava, con 100 animali menuti sopra, per Duc. 100 da L. 6 : 4.

1511. 10. gennaro, per Margarita Magnurich relicta quondam maistro Tomaso Novacovich, cession fattale dal maistro Giacomo detto Lovo calegher, delle raggioni e azioni in gognali 3 di terreno posto in loco Osliarouschina ne'subborgi di Zara, per L. 100 de piccoli, vedi Breviario della deliberazion 1511. 21. settembre.

1512. 25. maggio, per signor Marco Nazaro, aquisto dal maistro Mattio Novaco, pellizzer, di gognali 2 incirca di capi viti posti à Boccagnazzo sopra fondi del comprator, per L. 25 de piccoli.

1512. 13. luglio, per Zorzi Negrouich dalla Valle, aquisto dalli Matulo Misarich e Zuanne Radinich da Sman, di gognali 4 di terreno posto â Sale, loco Locardina, per L. 25 de piccoli.

O

1502. 13. agosto, per padre Antonio organista da Puglia, aquisto dal signor Rado prior dell'ospitale di san Marco, d'una casetta posta in contrada di san Elia, per L. 62 de piccoli.

1503. 29. novembre, per l'ospital delli poueri leprosi di s. Lazaro, affittanza fatta al signor Gregorio Spansich di sorti 4 di terren poste à Hacon, per Duc. 10 d'oro all'anno.

1507. 22. novembre, per donna Lucia moglie di maistro Zorzi Ostizich, botter di Zara, figlia del quondam maistro Steffano calafà, confession della dote sua riceuuta fatta dal detto suo marito.

1509. 11. ottobre, per Iuos Ostacouich da Corupglie Grande, aquisto dalla Stana Xernich da detta villa, ora dimorante nell'ospitale de poueri leprosi fuor di città, di gognali 1½ di capi di viti posti in detta villa in loco Lonzi sopra fondi del signor Marco Nazaro, per L. 7 de piccoli.

1510. 25. ottobre, per Milizza relicta in primo voto del quondam Paulo Ostrocopia taverner, ora moglie di Matteo Angaro bazariòto, confession di sua dote riceuuta fattale dal detto suo marito, consistente in L. 500 de piccoli compresa la casa posta nell'orto di san Grisogono, e in diuersi capi di viti posti sopra fondi della chiesa di santa Anastasia fuori di città nei luochi all'Arco e in Diclo.

P.

1501. 10. luglio per li signori procuradori di san Simon, accordo con tagliapiera e marangon per compir il campanil della detta chiesa, per Duc. 70 da L. 6 : 4 in 9. articoli.

1501. 23. novembre, tra Margarita Petossich da una e Ursa figlia del quondam maistro Rado cerdone, composizion e patti.

1501. 2. marzo, per maistro Zuanne Paladin cerdone di Zara, aquisto dalli Maddalena relicta e Luca e Antonio di lei figliuoli del quondam maistro Andrea fabro da Tnina, di capi di viti gognali 1½ incirca posti in loco Bodulischina sopra fondi de padroni, per L. 10 de piccoli.

1502. 2. luglio, per signor Pasino de Pasinis cittadino da Zara, cossi on fattali dal Radino Radinich da Sman, delle raggioni etc. sopra Duc. 30 à se promessi del Zuanne Radinich suo fratello.

1502. 21. settembre, per il Gregorio Pistoja compagno del strenuo signor Francisco da Treviso, comestabile in Zara, aquisto dal Alessandro quondam Nicolò Biondo cittadino di Zara, di gognali 4 di terren con 8 oliueri proindivisi con Perina e Margerita sorelle Biondo posti à Cale in loco Valle Pizola, per Duc. 6 d'oro.

1503. 18. maggio, per signor Antonio de Pasino, concession à liuello perpetuo al signor Giacomo Berthonich come commissario dell'eredità del quondam signor Zuanne quondam signor Pasin de Venturino, di gognali 1 di terreno con una casa posta â Uglian, per L. 2 di liuello annuo e rinovando l'altro instrumento 1486. 11. ottobre, nodaro Zuanne Salodio.

1503. 22. maggio, per signor Gierolamo figlio del maistro Zan Antonio da Pesaro, spiciale emancipazione dalla paterna potestà.

1503. 6. ottobre per Michiel Milich Pinesich zappador di Zara, aquisto dal Mattio Vilinisich, pur zappador di Zara, di gognali 1 di capi di viti posti in loco Cerodol sopra fondi Fanfogna, per L. 16 de piccoli.

1504. 14. april, per Jelena moglie di Mihovil Pribilich zappador borgghesan e figlia di Giacomo Milancouich da Traù, costituzion di contradote di L. 20 de piccoli e d'un gognale di capi viti à Paprat sopra fondi Ciuallelli.

1504. 19. febraro, per signor Paulo Ponzono Cremonese habitante di Zara, affittanza fatta per anni 9 à Micula Petessich da Uglian, d'una possession di gognali 5 per contribuir ogni anno quarte 9 grandi di orzo ... cellato, 1 quarti di fichi secchi, un cestello di fichi freschi, altro d'una, un agnello per la pasqua.

1504. 17. marzo, per la signora Pasina de Pechiaro, aquisto delle Cattarina moglie di Simon Penturich e Margarita moglie di Antonio Crevaricich, ambe sorelle, figlie del quondam Tomaso Maroevich da Eso, di gognali 16 di terren in diuersi pezzi posti à Eso in loco detto Crusua, per L. 90 de piccoli.

1504. 15. luglio, trâ Michovil Pavechovich da Tin e Giacomo Bramuich da detto loco, di lui genero, colleganzia per anni 5 di mobili e intrade da diuidersi 4 parti per il primo, e la quinta per il secondo.

1505. 29. marzo, per la signora Pasina de Pechiaro, aquisto dalla Margarita Oplinich moglie di Antonio Zagorcich da Eso, di gognali 10 di terren pascolativo posto à Eso in loco Jurine, per L. 40 de piccoli.

1505. 9. ottobre, per signor Simon de Pechiaro, affittanza per anni 3 fatta al signor Bernardin de Ciprianis da Asola di Bressa spicier in Pago di Saline 32 poste in Valle di Pago con un magazen, per duc 17 annui.

1505. 18. novembre par la signora Pasina de Pechiaro, aquisto dal Nicolò Maroevich da Eso, di gognali 4½ di terren con 30 oliueri posti ù Eso in tre pezzi ne'luochi Gripparizza, per L. 40 : 10 de piccoli ne'confini chiama de traversa signor Francesco de Fanfogna.

1505. 19. dicembre, per signor Michiel da Piemonte, aquisto dal signor Bare de Bortolazzi quondam signor Federico, d'un gognale di capi di viti con 12 oliueri posti sopra fondo dello stesso venditor, in loco sotto Monte Ferreo detto Podverh, per L. 8 de piccoli.

1505. 6. gennaro, per signor Giacomo de Pechiaro, affittanza per anni 5 ai villi di Gromnizza di tutte le sue terre in detta villa per quarti 12 de formento, equarte 12 d'orzo condotte à Zara ogni anno.

1505. 14. gennaro, trâ signor Francesco de Pechiaro e la signora Margarita unica figlia del quondam signor Andrea de Grisogonis, contratto nuziale con dote di tutti li beni mobili e stabili della detta eredita.

1505. 14. gennaro, per signor Francesco de Pechiaro uxurario nomine, confesso e promessa di pagarlo fattali dal signor Simon Cedolini debitor, di Duc. 250 resto di dote della signora Adriana quondam moglie del quondam signor Andrea de Grisogonis, e figlia del detto signor Simon.

1506. 30. marzo, per signora Pasina de Pechiaro, quietazion de L. 45 de piccoli pagati alle Cattarina e Margarita sorelle, figlie del quondam Tomaso Maroevich da Eso, per saldo del prezzo di gognali 10 di terren comprato da esse, con instrumento 1504. 17. marzo del presente nodaro.

1506. 5. maggio per detta signora Pasina, aquisto dalli Jurai Barich Piero, Bogdana e Margarita tutti fratelli e nepoti Cusmich da Eso, di gognali due di terren posto in loco Maslinschizza, per L. 19 de piccoli.

1506. 6. maggio, per Marco Pavichievich da Cerno, aquisto dalla Milizza Pripcichia da Nona, d'una casetta posta in borgo di Zara sopra fondi di san Marco, per L. 31 de piccoli.

1506. 7. maggio, per maistro Piero quondam Zorzi marangon, abitante in Venezia, affittanza per anni 5 al signor Alvise de Morsis da Venezia, di tutti li frutti e proventi d'una sorte di terren, posta in Polissane, di gognali 4 terren vignato posti alla Fiumara e d'una casa posta in contrada di san Francesco col suo orto, per Ducati 10 d'oro all'anno.

1506. 11. ottobre, per signor Paulo Ponzono da Cremona nobile, habitante di Zara, imprestanza fatta al signor Zuanne Bichianin cittadino di Zara, di L. 105 gratis et amore, in sino le feste di natale.

1506. 10. gennaro, per maistro Paulo Spalatin boter in Zara, aquisto dal Vido Smoglianovich da Boccagnazzo, di gognali 1 di capi di viti posti à Boccagnazzo in loco Drasizza sopra fondo del monasterio di santa Maria, per L. 20, soldi 13 de piccoli.

1506. 26. gennaro, per la signora Pasina Perlizza come condutrice dellincanto, dell'entrade dell'arcivescovado, affittanza alli villici e commun della villa Podi de pascoli, per sino 20. ottobre prossimo venturo, posti in detta villa Podi, per patto di arrar e seminarle 16 quarte grandi di formento in detta villa.

1506. 26. gennaro, trà signor Paulo Ponzono da Cremona, e signor Zuanne Bichianin, cittadino di Zara, reciproca quietanzione de conti trà loro corsi e saldo d'ogni cosa.

1507. 12. dicembre, per Elena moglie di Cresolo Paierich habitante in sobborgo di Zara, serva di maistro Zuanne Grego barbier, confession della sua dote riceuuta fatta dal detto suo marito, consistente in L. 110, soldi 3 de piccoli in tanti effetti estimati.

1507. 12. dicembre, per Cresolo Paierich habitante nel subborgo di Zara, aquisto dal Elena relicta quondam Martin Vucich plazaro, di gognali 2 di capi di viti posti in loco Slafzagiama sopra fondo del monasterio di santa Cattarina, per L. 20 de piccoli.

1507. 2. dicembre, per Stanissa Pavelouich da Gorizza, accordo con Giacomo Cressulouich da Clizevaz, d'accettarlo in propria casa e di dargli l'agna sua figlia per moglie.

1507. 19. dicembre, per signor Pasino de Pasinis, aquisto dal Gergha quondam Simon Fantich da Bagno detto Zaparin, di gognali 1½ di terreno posti à Bagno, per L. 15 de piccoli.

1507. 11. gennaro, per il reverende piovan di san Michiel di Zara, concession à pastinar al signor Antonio Vrana cittadino di Zara, di gognali 1 incirca di terreno posto frà le Masiere fuori del borgo di Zara, fondi della detta Piovania al 4to.

1507. 12. febraro, per signor Francesco de Pechiaro uxurario nomine affittanza per anni 5 al signor Marino de Grisogonis figlio del signor Mauro, di tutte le sue possessioni nell'isola di san Michiel, per Duc. 5 d'oro all'anno.

1507. 19. febraro, per signor Francesco de Pechiaro uxurario nomine, affitanza per anni 5 al signor Gregorio Spansich cittadino di Zara, d'una casa da statio con pilo d'oglio posta in Contrada di san Salvador, per Duc. 5 annui d'oro da L. 6 : 4.

1507. 11. marzo, per Michiel Percinouich zappador, aquisto dal maistro Gregorio Mathievich calegher, cittadino di Zara, di gognali 2 di capi di viti con 8 oliueri posti in Osrim sopra fondi Bortolazzi, per L. 16 : 10 de piccoli.

1508. 15. ottobre, per la piovania della chiesa di san Steffano di Zara, concession â pastinar à 5 villici di Bibigne d'un pezzo di terren de gognali 14, con sopra fondi 150 posto à Bibigne fra confina da borea ospitale di san Bernardin, de traversa santa Maria delle monache, de quirina mare at 4to.

1508. 10. novembre, per signor Pasino de Pasinis, cession fattagli dal signor Paulo Auignono come procurador del signor Antonio Auignono suo nipote del dragomanato della camera, cioè che debba contribuir la metà d'utili al suo partecipale.

1508. 21. novembre, per maistro Luca Petcouich calegher, come depositario e dispensator de beni del quondam Antonio Cordich de Colonich ne'atti del signor Zuanne de Monferrato testator 1503. 12. zugno, quietazion de legati dispensati à 4 legatarij del sudetto quondam Antonio Cordich.

Segue altra quietazion, per detto maistro Luca del legato consegnato à padri minori, osservanti di san Francesco.

Segue la terza quietazion per detto del legato dato â padri di san Doimo di Pasman.

1508. 21. novembre, per Zorza Prosenizza da Zara, habitante à Venezia, composizion con Zorzi Rachich da Zemonico Piccolo, cioè il primo a dà al secondo gognali 4 di vigna da lavorar posti à Zemonico sopra fondi delli nobili di casa Venier, con patto di contribuir il 4to à padroni e il sesto divider per metâ, la metà per se e l'altra metà di consegnar ogni anno à Cattarina sua sorella, moglie di Marco Basso mariner.

1508. 7. gennaro, per signor Simon de Pechiaro, affittanza per anni 3 fatta alli signori Zuanne Vidali de Brisia, cittadino di Pago, e à signor Bernardin de Caprianis cittadino pur di Pago, di Saline no 32, poste nella valle di Pago, con un magazen posto in Terre Vecchia di Pago, per Duc. 17 d'oro all'anno de quali gli bonifica ogni anno Duc. 5 per ristauro delle dette Saline.

1508. 22. gennaro, per signor Simon de Pechiaro, aquisto dalli fratelli de Rubeis, di gognali 5⅓ posti nelle pertinenze di Racice in loco Galefci, per Duc. 12 d'oro da L. 6 : 4.

1508. 8. marzo, per signor Pasino de Valsaseria Bressan, compagno nel Castel Grande di Zara, concession della libertà al Martin Presa da Pasman, di sradicar gognali 2 di capi di viti proprie del detto signor Pasino, e far un impianto nuovo in loco Draga à Pasman al 4to.

1508. 20. marzo, per Margarita moglie di Simon Posilich cerdone, figlia di Civitco Dobratich fù mariner di Zara, confession della dote sua riceuuta fatta dal detto suo marito.

1509. 3. april, trà il signor Giacomo de Pechiaro, da una, e cinque villici di Pasman suoi sozzali, composizion per la coltura delle sue terre.

1509. 16. april, per donna Anastasia figlia del quondam Rado Rusnouich moglie di maistro Damian Porilouich spader, confession della dote riceuuta fatta dal detto suo marito, consistente in L. 700 trà mobili e stabili.

1509. 18. april, per Antonio Polichouich dal Morter, aquisto dal Zuanne Macarunich da Mergliane, di gognali 2 incirca di terren posto à Pasman in loco Chobasogna in 2 pezzi, per L. 60 de piccoli.

1509. 20. april, per maistro Piero Tagliapiera da Spalato, aquisto dal Zuanne Chiolich cittadino di Zara, ora abitante in Arbe, di gognali 6 di terreno posto in Cerodol, per L. 60 de piccoli già 15 anni fù fatto l'instrumento negl'atti del padre Gierolamo Vidolich di tale comoreda, mà in quelli protocolli non si trova perciò 10 fecero di nuovo in questi atti.

1509. 10. maggio, per signor Paulo de Pasino quondam signor Zuanne, cittadino mercante di Zara, aquisto dalli Marco e Gregorio fratelli Martinich da Podbergiane, di olivi 27 posti in detta villa sopra fondo del comprador stesso, per L. 20 de piccoli.

1509. 20. zugno, per signora Gierolama moglie del signor Christoforo de Parma, comestabile ne Castello Grande di Zara, confession della dote riceuuta fattale dal detto suo marito, di Duc. 90 d'oro in tanta robba.

1509. Primo agosto, per Paulo Palussich, forner ò becher di Zara, aquisto dal Radmillo Tomassevich mariner, d'una casupula coperta di falasco con sua corte e orto, posta nel borgo di Zara, sul fondi del signor Piero Ventura, à cui si paga L. 8 annue di liuello, per Ducati 14 d'oro.

1509. 2. agosto, per li Francesco e Gierolamo fratelli Perlizza, refuta di beni paterni e materni fatta dalla Maddalena, loro sorella, moglie del Signor Nicolò Begna, e questo per l'assegnazione fattale di Duc. 600 d'oro e del cofano per la sua dote.

1509. 4. agosto, per li 4 fratelli Perlizza, quietazion della dote consegnata al signor Nicolò Begna della loro sorella e moglie del detto Begna, consistente in Duc. 400 d'oro in mobili e ori, e in una possession posta à Pasman in loco detto Ribola, valutata ni Duc. 100 d'oro e del cofano.

1509. 20. agosto, per la signora Pasina Pechiaro, assegnazion per credito della dote materna d'una botega posta sotto la casa de Pechiaro in

contrada di san Vido al canton, cioè per Duc. 50 d'oro di resto, fattale da di lei fratelli signori Giacomo e Simon de Pechiaro in sino che si paghi degl'affitti.

1509. 27. agosto, per Antonio Plasichievich da Melada, aquisto dalla Stana relicta quondam Simon Chalirich da detto loco, di ¾ d'un gognale di viti posti à Dragoue in loco presso la Pisma sopra fondi degl'eredi del quondam signor Filippo de Ferra, per L. 21 de piccoli.

Detto per detto, aquisto da Martin detto Charanza mariner di Zara, di ¼ di gognale di viti poste come sopra, e sopra fondi come sopra, per L. 5 : 10 de piccoli.

1509. 25. settembre, per signor Giacomo de Proto cittadino di Zara concession à pastinar à dodeci villici di Boccagnazzo d'una ograda circondata di masiere, posta sopra Boccagnazzo in loco Zecagne, di gognali 20 incirca al 4to.

1509. 17. ottobre, per li signori pieggi del signor Simon Ferra che sono li signori Giacomo Galello e Simon Pechiaro per ²/₄ quietazion de Duc. 43 d'oro da L. 6 : 4, E per la signora Lucrezia relicta quondam signor Zuanne Fanfogna per altri Duc. 43 simili, pagati à conto di Duc. 300 simili di debito verso il signor Sebastian à Podio, cittadino di Venezia.

1509. 4. dicembre, per Marco Pavichievich da Cerno, aquisto dal signor Mattio Conazich cittadino di Zara, di gognali 1 di capi di viti posti sopra la villa Cerno sul fondi del signor Zuanne de Nassis, per L. 16 de piccoli.

1509. 8. gennaro, tra maistro Zuanne Paladino cerdone da una, e Mattea figlia del quondam Zuanne Mariza barbier, contratto matrimoniale con dote di L. 900.

Segue la refuda che fà detta Mattea di beni paterni e materni al signor Piero suo fratello.

1509. Primo febraro, per la signora Pasina de Pechiaro, aquistò dal Steffano Oplinich da Eso, di gognali 3 di ferren pascolativo, posti à Eso in loco Jarine, per L. 12 de piccoli.

1509. 5. febraro, per la signora Pasina consorte del signor Pasino de Pasini, del suo testamento fatto in atti del nodaro Zuanne da Monferrato di 21. april 1507.

1509. 18. febraro, per la signora Giuliana, relicta quondam signor Venturino da Pasino, assicurazion della di lei dote fattale dalli fratelli figli del quondam signor Venturino, sopra i terreni posti à Ossero e metà di casa posta in loco e contrata detta Perchatizze.

1509. 21. febraro, tra il signori Piero, Zuanne e Venturino fratelli Pasini quondam signor Venturino, division in tre parti frà l'altre possessioni, viene nominata due volte una sorte di terra posta in Ponta di Can in terra ferma.

1509. 2. marzo, per signor Francesco de Pechiaro, pastinazion con cui concede all'Andrea Derclich e Paulo Raijsich da Bibigne d'un pezzo di terren posto à Bibigne in loco Slofsane con sopra 200 oliueri più d'altro pezzo di terren posto in Ponta Piccola di Bibigne, di gognali 1 con sopra 10 oliueri al 4to, e del oliue la metà.

1509. 5. marzo, per la signora Pasina de Pechiaro dal Gregorio Cresulich da Eso, di gognali 4 di terren à Eso in loco Verh Osrin, per L. 28.

1510. 3. april, per signor Francesco de Pechiaro uxurario nomine, affittanza che fà per anni 15 alla signora Margarita relicta quondam signor Galeto de Galellis, d'una possession di gognali 100 posta in isola di san Michiel oltre il Barcagno, per L. 25 all'anno.

1509. 18. marzo, per signor Paulo de Pechiaro, aquisto da donna Margarita relicta quondam Michiel mariner cittadino di Zara, di gognali 4 di capi viti posti sopra fondi del monasterio di san Nicolò in Vigla Draga, pertinenze della villa Blato, per L. 124 de piccoli.

Segue la grazia per detto di ricupero.

1510. 28. ottobre, per maistro Mattio Postojanaz calafà, aquisto dal Zorzi Mihiclich zappador, di gognali 1¼ di capi viti posti sopra fondi del signor Simon Fanfogna in Gasenizze, per L. 33 : 10.

1510. 3. febraro, per signor Pasino de Pasinis, quietazion di Duc. 333 contati a conto della dote di Perina sua figlia, al signor Andrea Licharich di lei marito.

1510. 5. febraro, per detto signor Pasini, refuda di beni paterni e materni fattali da detta signora Perina sua figlia e sposa come sopra in vista della dote assegnatale di Duc. 600 d'oro.

1510. 11. febraro, per Biliacho Pachoevich da Veterinich, quietazion de L. 95 de piccoli contate à Stanizza, relicta quondam Martin zappador, figlia del quondam Zorzi Marcellich, per prezzo d'una casetta già comprata come per instrumento 1505. 27. febraro, fatto per man del coadjutor pretorio.

1510. 14. febraro, per signor Simon Policich cittadino di Zara, concession a pastinar al Paulo Medacouich habitante nel subborgo di Zara, di gognali 4 di terren con 50 oliueri posti nelle pertinenze della beata vergine dell'Oliue al 4to.

1510. 12. marzo, per Zorzi Petcouich da Podbergiane, aquisto da Civitano Pelizarich da Zloucchiane, di gognali ½ di capi viti posti in detta villa Podbergiane sopra fondi del signor Paulo de Pasino, per L. 16 de piccoli.

1510. 14. marzo, per pupilli figli del quondam Rado Pribosich fù botter di Zara, aquisto dal signor Todoro da Venezia, contestabile in Zara, di gognali 5 di terren vignato posti vicino la città di Nona in loco detto le Vodizze, per L. 120 de piccoli.

1511. 26. ottobre, per Marizza Pribinich moglie di maistro Zanetto pellizzer da Possedaria, dote consistente in L. 511, soldi 12.

1511. 5. ottobre, per signor Zuanne Percouich, aquisto da Simon Bielacouich sartor, mercante di Zara, d'un gognale di capi di viti in Cerodol sopra il fondo del comprator, per L. 9 de piccoli.

1511. 21. gennaro, per Marcella moglie di Carino da Papercouich mariner, dote di L. 332 : 6 de piccoli e contradote di L. 67 : 14 de piccoli.

1511. 20. febraro, per Mattio Percouich da Tcon, aquisto da Francesco Radouich habitante di Zara, di 4 oliueri posti sopra fondi dell'abbazia di santi Cosmo e Damiano in loco Coludrovizo, per L. 4½ de piccoli.

1512. 31. marzo, per signor Simon quondam Paulo de Pasini, aquisto dalla signora Tarsia del quondam signor Domino Raffael Nassi, di gognali 3 di terreno posti sotto Paprat, per Duc. 17 d'oro.

1512. 14. april, per signor Pasino de Pasinis, concession à pastinar à Martin Punosevich zappador, di gognali 2 di terreno posto à Ponta Mica al 4to.

1512. 13. maggio . . . .

R.

1501. 8. april, per signor Piero de Rubeis, donazion fattali dal signor Zuanne Lucio nobile Traurin, di tutto quello che gli potra aspettar e pervenier doppo la morte della signora Baldassara relicta quondam signor Gierolamo Sisgoreo, nobile di Sebenico.

1501. Primo novembre, per signor Simon de Radichio mercante di Zara, aquisto dal Zorzi Jadenovich zappador di Zara, di gognali 3 incirca di capi di viti posti in loco Xixizza, pertinenze di Boccagnazzo sul fondo del monasterio di san Dimitri, per L. 60 de piccoli.

1501. 8. dicembre, tra li fratelli e sorelle figliuoli del quondam signor Paulo Radinich da Sman, division in 5 parti.

1502. 2. april, per Zuanne Radinich da Sman, donazion fattali da Radino Radinich quondam Paulo da detta villa suo fratello della quinta parte d'una casa posta à Zara in confin de Fabri.

1502. 22. april, per donna Margareta relicta quondam Gierolamo Ruscouich, cittadin di Zara, pastinazion con cui ella concede à pastinar e redrizzar d'un pezzo di terren di gognali 2 circa in loco Gasenizze, al signor Gierolamo figlio del signor Antonio Barba nodaro al 4to.

1502. 16. zugno, per donna Margareta sudetta, pastinazion fatta alla stesso signor Gierolamo Barba, di gognali 5 di terreno con oliueri 80 posti in Gaxenizze, da ricuperarsi dalle mani di Radmilo Rochat borghesan al 4to.

1502. 20. luglio, per Dobra moglie di Giacomo Radinouich zappador, confession della riceuta sua dote fatta dal detto suo marito, consistente in L. 130 de piccoli in tanti effetti e di L. 170 di contradote.

1502. 26. gennaro, per Iuan Radinich da Sman, aquisto dal Matul Terchinich da Rava, di gognali ¼ di terreno con 11 oliueri posto à Raua in loco detto Horti, per L. 12, soldi 8 de piccoli.

1503. 23. april, per il reverendo padre Zuanne Rachonich, aquisto dal Martin Livacich cerdone di Zara, d'un gognale di capi di viti posti in Cerodol sopra fondi del signor Nicolò Smilich, per L. 15.

1503. 26. giugno, per la scola di san Rocco, cession fattale del legato contenuto nel testamento 1502. 13. maggio della quondam Margarita moglie del Rado, fatto in cancellaria civil pretoriale e detta cession fatta dalli comissarij testamentarj di detta testatrice.

1503. 4. genaro, per maistro Martin Radoevich cerdone, cittadino di Zara, aquisto dalli Mattul, Zuanne e Vito Canich da Uglian d'un terzo delle 18 parti d'una casa posta à Zara in confini di san Salvator, per L. 12 de piccoli.

1505. 8. april, per signor Zuanne figlio del signor Martin Radoeuich, aquisto dalla Manda Chagnichia, relicta quondam Juraij Bogdanich da Uglian, della cinquantesima 4to parte d'una casa posta à Zara in confin di san Salvador, per L. 10 de piccoli.

1505. 3. agosto, per Civito Radonich, da Milgoschie Sello, aquisto dalla Cattarina, relicta quondam Juban Velanovich da Mundich, di gognali 1 di capi viti posti in villa Chiacafzi, loco Garlievaz sopra fondi del signor Zuanne Marcouich, per Duc. 5 d'oro.

1505. 20. dicembre, per signor Piero de Rubeis, quietazion de Duc. 300 d'oro contati al signor Simon de Nassis, per saldo di Duc. 600 di dote della signora Ursa, consorte del detto signor Simon e figlia del detto signor Piero.

1505. 14. gennaro, per maistro Martin Radinouich barbier, aquisto dalli Bortolo Barozzi da Padova e Bortolo figlio natural del capitan Simon da Treviso, di gognali uno di capi di viti con 3 oliueri posti sopra terren delle reverende monache di san Demitri in villa Bocagnaz, loco Neresine, per L. 12 de piccoli.

1505. 15. febraro per maistro Martin Radinouich barbier, cession fattagli dal Giacomo Radinouich zappador di lui fratello, della sua porzione de beni mobili e stabili donati ad essi fratelli dalla quondam donna Milizza relicta quondam Lanzilago mariner, come nel di lei instrumento di donazione 1498. 24. luglio, nodare Matteo Sonzonio con patti etc.

1506. Primo maggio, per maistro Martin Radinouich barbier, aquisto dal Jade Beroevich da Cerno della metà di casa posta in Contrada dell'abbazia di san Grisogono, e sopra il fondi della stessa à cui si paga per detta metà soldi 30 all'anno di liuello, per L. 83 de piccoli.

1506. 11. giugno, per maistro Martin Radinovich barbier, quietazion de L. 58 : 4 contate per saldo di prezzo della metà di casa al Jadre Beroevich da Cerno.

1506. 11. settembre, per Giacomo Radelich fabro, aquisto dal Zuanne Ottozanin, habitante in Venezia, d'una casa di legname posta in cale de Fabri, per cui si paga di liuello sol. 30 all'anno à san Marco, per L. 40 de piccoli.

1506. 18. ottobre, trà Vucassino Radozich da Opaticiesello da una, e Zuanne Bilich da detta villa, e Marco Vitulouich da Zuonigrad dall'altra, accettazione in casa del primo dello secondo suoi generi per coabitare assieme in una casa con patti etc.

1506. 20. febraro, per Matteo Radonich da Chiacafci, aquisto dalli Piero e Marco Corinich fratelli, habitanti di Zara, di gognali 1½ di capi di viti posti in Chiacafci, loco Gorlievaz, parte sopra fon di delli signori de Marco, e parte sopra fondo de venditori, per L. 33 : 4 de piccoli.

1507. 6. novembre, per signor Zuanne de Rubeis, aquisto dal signor Gregorio Viviani, cittadino di Zara, del 4to d'un terzo d'una casa posta in confin di san Michiel in Contrada delli signori Fumati, più della 4ta parte d'una ograda posta sopra'l Lazaretto, più della metà di gognali 6 di terren à Paprat, per Duc. 35 d'oro.

1507. 19. settembre, per signor Simon de Rosa, affittanza per anni 5 al signor Paulo de Pechiaro di tutte le sue Saline poste nella Valle di Pago, per Ducati 17 d'oro all'anno.

1507. 6. novembre, per signor Marco Rachonich mariner, aquisto dal signor Zuanne de Rubeis, di gognali 4 di capi di viti con 19 oliueri posti in loco Slafza Giama sopra fondi delli signori de Avignono, per Duc. 21½ d'oro.

1508. 14. maggio, per li signori Gierolamo e fratteli de Rubeis quondam signor Pietro, concession ad affitto per anni 5 all'Iuan Bilanich da Pogliazza, di sorti 2½ di terren posto in villa Lissane per quarte 30 grandi di formento, quarte 10 d'orzo, e quarte 10 di spelta, e quarte 10 di meglio.

1508. 17. maggio, per signor Ruschetto quondam signor Paulo da Ragusi, aquisto dalli signori Simon e Pietro fratelli de Ferra, di caratti 3 delli 24 carati d'una nave di portada di 500 botti, per Duc. 100 d'oro.

1508. 17. agosto, per la Jelena moglie di maistro Giacomo Radelich fabro, concession della di lei dote riceuuta consistente in L. 100 de piccoli di valuta di robba fattale da detto suo marito.

1508. 5. novembre, per Andea Radouich da Zemonico, aquisto dal Simon Simoncich da detto loco, di gognali 2 incirca di capi di viti, posti à Zemonico in loco Petrigne sopra fondi di casa Venier con 7 oliueri, per L. 20 de piccoli.

1508. 22. dicembre, trà li signori Gierolamo, Simon e Alvise de Rubeis da una parte e li commissarij testamentarij del quondam signor Francesco de Cedolinis dall'altra, division d'una possession di gognali 16 posta nelle pertinenze di Racice.

1508. 7. gennaro, per Gregorio Roijssich da Bibigne, aquisto dalli Lorenzo e Zuanne Dragotich da Pergliane, habitanti da borgo di Zara, della sesta patre d'un mollin da biade à Pergliane sopra fondi dell'arciuescouato, per il qual mollin intiero si paga di liuello annuo L. 13, per L. 20 de piccoli.

1508. 12. gennaro, per il padre Donato quondam maistro Simon Rabanas, donazion fattagli dalla donna Cattarina Pizoccara, quondam maistro Steffano calafato, di tutti li beni suoi mobili e stabili, accettuati Ducati 10 di poter di quelli disponer, et è contra essa donna Cattarina fù donata dallo stesso padre Donato di tutti i suoi beni mobili e stabili etc. con reciproca successione.

1508. 16. marzo, per signor Zuanne de Rubeis, rinovazion della grazia di ricupero per altro anno fattagli dal signor Gierolamo de Grisogonis quondam signor Toma, di poter ricuperar gognali 4 di terreno posti oltre il Barcagno di san Giacomo con Duc. 11 d'oro, e somme 15 di morto.

1509. 12. marzo, per Paolo Rusich zappador, aquisto dal maistro Mattio Spader in Zara, di gognali 1 di capi viti con 10 oliueri posti in loco Clup fuori di Zara, sopra fondi della chiesa di san Zorzi di Zara, nelle pertinenze di Gasenizze, per L. 11 de piccoli.

1509. 18. marzo, per signor Matteo Radeleuich, confession di debito di L. 108, soldi 5 de piccoli fattale da Martin figlio di Cresolo Beccher cittadin di Zara, per una pieggiaria e obligo di pagar in 3 rate.

1510. 30. marzo, per signor Zuanne de Rosa, quitazion de Duc. 60 contati al signor Francesco Torisella medico fisico e Francesco Stupich Cirvia, e ciò per la prima paga del prezzo di certe possessioni vendute all'incanto publico per Duc. 180 d'oro.

1510. 20. marzo, per Martin Radanovich da Polissane, aquisto dal Gregorio Pachich abitante à Zaton, di gognali 2½ di capi viti cioè di gognali 2 in Corupglie Magna sul fondi della scola di san Giacomo in loco Dolaz, e gognali ½ sopra fondi di maistro Zuanne Grego in detta villa, loco Lonzi, per L. 26 : 10 de piccoli.

1510. 4. dicembre, frà maistro Martin Radinouich cerdone e cittadino di Zara da una, e dall'altra maistro Zuanne Grego da Candia, barbier in Zara, come marito di donna Elena relicta in primo voto del quondam maistro Mattio Polizanin fù pellizzer, transazione con cui il primo per Zuanne suo figlio riceve gognali 13 di terren vignato con alcuni oliueri posti à Paprat in 12 pezzi.

1510. 19. febraro, per signor Marcho Rachonich mariner, aquisto dalli signori fratelli Bortolazzi Gierolamo e Federico quondam signor Antonio, di casa posta in Contrada di san Grisogono, per Duc. 39 d'oro per L. 6 : 4.

1510. 8. marzo, per Isabetta moglie di Zuanne figlio adottivo di maistro Rado da Pogliazza, cerdone e abitante di Zara, confession della sua dote riceuuta consistente in L. 434, sol. 2 de piccoli fattale dal detto suo marito.

1510. 14. marzo, per maistro Martin Radinouich barbier, aquisto da tuttori e defensori dell'eredità del quondam Rado Pribosich fù botter di Zara, di gognali 4 di capi viti posti sopra fondi del convento di san Domenico in Cerodol, per L. 106 de piccoli.

1511. 29. marzo, per Diano Radanovich da Stomorino Sello, aquisto da Zuanne Xudetich da Dumonichiesello tentor in Venezia, di gognali 1½ di capi di viti posti in detta villa in due pezzi sopra fondi di san Dimitri in loco Fragnada, per L. 33 : 10 de piccoli.

1510. 1. april, per maistro Michiel Radosseuich da Sebenico, fabro, aquisto dal Zuanne Morosini zappador borghesan, di gognali 1½ capi viti posti sopra fondi del signor Nicolò Cimelich in Cerodol, per L. 40 de piccoli.

1511. 7. april, per la signora Dobrizza relicta quondam signor Piero Rubeis, aquisto dal signor Nicolò de Rubeis, di ¼ di sorti 3 di terreno poste in villa Podi in più pezzi, per Duc. 45 d'oro.

Segue la grazia di ricupero perpetua, indi la ratifica dell'instrumento.

1511. 11. april, per signor Simon de Rubeis quondam Piero, grazia d'anni 2 fattali dal signor Gierolamo Soppe di poter ricuperar le sorti 2 di terren à Podi venduto per publico incanto li 23 febraro prossimo passato per Duc. 90 d'oro.

1511. 6. maggio, per maistro Michiel Radossevich da Sebenico fabro, aquisto dal Michiel Codinouich zappador di Zara, di gognali 2 di capi viti posti in Cerodol sopra fondi del signor Nicolò Cimelich, per L. 19 de piccoli.

1511. 9. novembre, per padre Zuanne Rachonich, aquisto dalli procuradori del convento di san Francesco de minori, osservanti delle raggioni liuellarie, d'una casetta posta al campo di san Luca di raggione dello stesso signor compratore, per L. 80 de piccoli.

1511. 23. gennaro, dotale di Cattarina relicta in primo voto del quondam signor Zuanne Lupzich ora moglie di Zamaria de Rosis stipendiato in Zara di Duc. 140 da L. 6 : 4 e Duc 40 simili in una casa posta in contrada di santa Anastasia.

1511. 14. marzo, trà il padre Zuanne Stanisich ò sia Rose da una, e Tomaso e Zuanne fratelli Prosamelouich borghesani permuta di capi di viti sopra fondi d'altri patroni.

1510. 11. april, per Michiel Radosseuich da Sebenico, fabro in Zara, aquisto dal Vito Sferzich zappador di Zara, di gognali 2 incirca di capi di viti, posti nel Suburbio di Zara, in loco alle Saline sopra fondi Pechiaro, per L. 40 de piccoli.

S

1501. 28. april, per signor Gierolamo Sope quondam Marino, confesso di debito di Duc. 76 d'oro fattoli dalli signori Federico e Antonio Bortolazzi.

1501. 20. maggio, per maistro Mattio Sinonzich pellizzer, aquisto dal Benio Terbusina da Diclo, della metà di casa posta in Contrada di santa Maria, la qual tutta casa paga al monasterio di santa Maria L. 2 : 12, per L. 35 de piccoli.

1501. 21. zugno, per maistro Mattio Spader, aquisto dal Piero Malozich zappador, di capi di viti d'un ¼ di gognale poste à santa Marina in vicinanza di Zara sopra fondo della signora quondam Maria Cedolini, per L. 8 de piccoli.

1501. 5. settembre, per signor Nicolò Smilich, concession a redrizzar una vigna tralasciata in Cerodol, di gognali 2 incirca al Luca Deregeti Nicolich zappador di Zara al quarto.

1501. 12. settembre, per detto signor Smilich, concession à redrizzar una vigna tralasciata in Cerodol di gognali ... al 4to.

1501. 2. novembre, per signor Pietro Soppe quondam signor Marin e fratelli, aquisto dalli Gregorio e Mattio Borinich da Paparchiane, di sorte 1¼ terren posto in villa Paparchiane, per Duc. 25 d'oro.

1501. 29. gennaro, per signor Marco Spingarolich, mercante e cittadino di Zara, aquisto dalli Lucia e Antonio fratello figli del quondam maistro Zorzi fabro da Tnina, di gognali 2 incirca di capi di viti posti in loco Bodulischina sopra fondo dello stesso comprator, per L. 16 de piccoli.

1501. 3. febraro, per signor Nicolò Smilich cittadin di Zara, donazion fattali dall'Antonio Miroslavich da Sale delle raggioni e azioni sopra li terreni vignati e labotarorij cortive, a case poste à Rava.

1502. 26. zugno, trà signor Gregorio, Ivanna e Simonella fratello e sorelle Slatarich quondam Nicolò da una, e dall'altra è Zuanna Slatarich quondam Donato moglie dell'Antonio Tagliapiera da Spalato, patti e convenzion.

1502. 17. luglio, per signor Piero de Soppe quondam Marino, aquisto dal signor Francesco Milissich detto Fragnin da Novegradi d'una casa con la sua corte, posto nel borgo di Novegrado, per la qual si paga al publico soldi 20 all'anno, per Duc. 27 d'oro.

1502. 11. settembre, per padre Paulo de Sanctis, aquisto dalli Luca e Mattio Iuanussevich fratelli, di gognali 1 incirca di capi di viti posti à Gasenizze sopra fondi del piovan della chiesa di san Zorzi per L. 11 de piccoli.

1502. 30. dicembre, per signor Zuanne Salamono de Modon, bariller cession delle raggioni e azioni fattale dal signor Marco Nazaro come erede e commissario della quondam signora Cattarina relicta quondam signor Antonio Coccari, sopra una casa posta in contrada di santa Cattarina verso la piazza, per Duc. 200 d'oro.

1502. 30. dicembre, per detto signor Zuanne Salamono de Modon Greco bariller, delle raggioni e azioni fattali dal sudetto signor Marco Nazaro Venezian, abitante in Zara, sopra un magazen posto in Contrada di santa Cattarina verso la piazza, per Duc. 33 d'oro.

Segue l'instrumento di confession del sudetto signor Zuanne Salomono d'esser vero debitor del sudetto signor Marco Nazaro delli Duc. 233, li quali impromette pagare per il mese di maggio 1504.

1503. 19. april, per il signor Nicolò Smilich, cittadino di Zara, concession à pastinar al Doimo Covacich, habitante di Zara, di gognali 3 di terren posto in Cerodol al 4to.

1503. 26. zugno, per la scola di san Rocco, cession fattale dalli commissarij testamentarij della quondam Margarita moglie del Rado di tutti li beni, raggioni e azioni della detta testamentatrice, come nel suo testamento fatto in cancellaria pretoriale ciuile.

1503. 23. novembre, per padre Bartolo Sandalich capellano de poueri leprosi dalli signori procuradori del detto pio loco, aquisto di sorti 2 di terren poste in villa Xacon, per Duc. 91 con grazia di ricupero di anni ...

1503. 23. novembre, per signor Gregorio Spansich, affittanza per anni 5 fattagli dalli signori procuratori dell'ospedale de leprosi delle sorte 4 di terren poste in villa Xacon, per Duc. 10 d'oro, all'anno.

1503. 21. gennaro, per le Simonella e Zuanna sorelle Slatarich, quietazion di Ducati 8 d'oro dati ad Antonio Tagliapiera da Spalato, marito della detta Zuanna, et ciò per la 4ta parte della possession chiamata Pigliuchovina à Lucoran, stata venduta an incanto per Duc. 32 di debito verso padri di san Domenico, come in testamento del quondam signor Donato Slatarich orefice.

Segue la contracarta di detti Duc. 8 da pagarli in termine di anni 2 prossimi venturi.

1503. 10. marzo, per Juraj Simoncich dalla Torretta, aquisto dal Petar Stojanovich da Blachiane, di gognali 1 di capi di viti posti à Craschiane sopra fondi del signor Francesco Nassi detto Buzolin, per L. 18 de piccoli.

1503. 15. luglio, per signor Gierolamo de Soppe, assegnazion fattali dal signor Zuanne de Grisogonis, delle rendite e entrate d'un terzo d'una possession posta in Isola Grande in loco Sibreuo, con la terza parte dell'utile della terza parte di mandra d'animali, e ciò sino che si paghi delle L. 121, soldi 11 del suo credito.

1505. 19. marzo, per Zuanne Stanisich sacristano di santa Anastasia, aquisto dal padre Matteo Usanich, di gognali 3 di capi di viti posti sopra fondo Bortolazzi fuori di Zara, sotto Monte Osrim, per L. 50 de piccoli.

1505. 20. ottobre, per signor Simon de Soppe, aquisto dal signor Damian de Cipriano della metà d'una sorte di terren posta in villa Cassich proindivisa con detto comprator sopra fondi publico, per cui si paga liuello per Duc. 24½ d'oro da L. 6 : 4 de piccoli per Ducato.

1505. 27. ottobre, per signor Nicolò Smilich, concession ad impiantar viti al Tomaso Grubacich borghesan d'un gognale e mezzo di terren in Cerodal al 4to.

1505. 28. novembre, per signor Simon de Soppe come affittuale del signor Gierolamo Crisava, affittanza per anni 5 alli signori padre Paulo de Sanct's e Simon di lui fratello calegher, di tutti li terreni posti ne'luochi Gasenizze, Cerodol, e Conali, per Duc. 7 all'anno.

1505. 9. febraro, per Martin Sfolich da Ponta Pasman, aquisto dal Giacomo Bogdanich da detta villa di capi di viti posti in loco Bresti, di gognali 1 incirca sopra fondi Nassi, per L. 16 de piccoli.

1506. 30. marzo, per Milichio Sugovich da Lochichina, distretto di Zara, aquisto dalli fratelli Deglanchich da Camegnane, di gognali 4 di capi di viti posti in villa Lemessane, loco Cresevanschina sopra fondi del monasterio di san Grisogono, per L. 50 de piccoli.

1506. 18. maggio, per signor Gierolamo de Soppe, cession fatta dal signor Gierolamo de Bartolazzi delle raggioni e azioni sopra sorti 2 di terren posti in Lissane come nel breviario all'incanto primo maggio 1506, per Ducati 50 d'oro.

1506. 26. maggio, per signor Marin de Soppe, confesso di Duc. 40 d'oro contati alla comisaria del quondam signor Francesco Cedolini e ciò per la prima rota dell'affittanza delle sue rendite affittateli li 18 maggio corrente.

1506. 28. zugno, per signor Marino de Soppe, come affittuale de beni della commissaria Cedolini, affittanza per anni 5 della parte di casa posta in contrada verso la Porta della Beccario al signor Paulo de Pechiaro, per Duc. 6 d'oro all'anno, eccettuata la bottega da calegher.

1506. 21. luglio, trà li signori Gregorio Slatarich quondam Zuanne da una, maistro Antonio Tagiapiera da Spalato come marito della signora Zuanna sua moglie figlia e erede del quondam signor Donato Slatarich dall'altra, e la signora Zuanna e signora Simonella, ambe sorelle Slatarich dalla terza, e quarta parte division.

1506. 20. agosto, per signor Gierolamo Soppe, aquisto dal signor Giacomo de Grisogonis quondam signor Donato, della terza parte d'una possession in Isola Grande, in Isola Grande, loco Sibbreuo, e della terza parte di 600 animali menuti proindivisa con li signor Donato de Grisogonis e signor Alvise Nassi, per Duc. 200 d'oro con grazia di ricupero di anni 10.

1506. 5. febraro, per Zorzi Santalabich dalle Torrette, aquisto dal Zorzi Gliubissich da Rogouo, di gognali 1¾ di terren oliuato in tre pezzi à Rogouo in loco Didine per L. 70 de piccoli, con grazia di ricupero.

1506. 15. marzo, trà signor Biasio Soppe e Barichio Rachievich da Bagno, permuta cioè il primo come affittuale del signor Antonio Bartolazzi dà al secondo oliueri 17 e 1 sorboler in loco Carbugne, sopra fondo Bortolazzi, e riceue in cambia gognali 1 di capi di viti con 2 oliueri e 6 fighieri in loco Dolaz Bartolacichia, fondi Bartolazzi.

1506. 21. ottobre, per signor Simon de Soppe, aquisto dal signor Zuanne de Matafaris della decima parte delle 3 sorti di terren in villa Podi, proindivise con l'eredi quondam signor Piero de Rubies, per Duc. 15 d'oro.

Segue la pieggiaria escalumniazion per il sudetto venditor fatta dal signor Antonio Begna.

1507. 19. ottobre, per signor Nicolò Smilich, affittanza per questa invernada insino la festa di san Zorzi, à 3 villici di Diclo di poter pascolar nel Gajo di Cerodol di gognali 40 incirca, e che li animali bovini non eccedano no. 13 per soldi 20 per testa di affitto.

Confini di questi pascoli:

a sirocco, terreno del detto signor Nicolò parte e parte la scola di san Silvestro, da quirina detto signor Nicolò, da bora scola di san Giacomo, e da traversa le monache di san Nicolò.

1507. 13. dicembre, per signor Biasio Soppe quondam signor Francesco, confesso fattoli dal signor Piero Colle da Puglia di Duc. 20 d'oro imprestatigli, e obligo di restituirli per tutto il mese maggio prossimo venturo.

1507. 28. zugno, per maistro Luca Stagner da Dulcigno, aquisto da donna Margarita relicta quondam Piero Cabalario, di gognali 2 di capi di di viti con 10 oliueri posti à san Zuanne eremitarum sopra fondi de poveri leprosi di san Lazaro, per L. 24. de piccoli.

1507. 25. ottobre, per donna Simoneta moglie di maistro Giacomo Sastich pellizzer, figlia del signor Michiel Puhera tagliapiera cittadino di Zara, confession della sua dote riceuuta fatta dal detto suo marito.

1507. 3. dicembre, per signor Biasio de Soppe quondam signor Marin, imprestanza fatta al signor Pietro Colle da Puglia mercante, di Duc. 30 d'oro. per condurli per tutto il mese di maggio mori 400 di vino.

1507. 2. novembre, per signor Simon di Lorenzo, contenta fattali dalla signora Cattarina, relicta quondam signor Francesco de Gallellis, per nome suo e fratello e figli dal detto quondam signor Francesco, della bona amministrazion entrate sue dal tempo quando egli si è absentato.

1507. 8. agosto, per detto signor Simon di Lorenzo, donazion fatta gli dal signor Lorenzo à Busa chierico, cittadino di Zara, d'un cortivo con suo orto posto in villa Milliascha.

1506. 6. dicembre, per signor Simon de Soppe e fratelli quondam signor Marin, donazion fattale dal signor Juliano Boza Veronese, cittadino di Zara, ora abitante à Nona, delle raggioni e azioni sopra li scoglietti Bubaz, Comornik e Fermich, quali raggioni auea aquistate già dal quondam signor Marino de Soppe.

1507. 8. febraro, per signor Nicolò Smilich cittadino di Zara, concession à pastinar al Giure Pavelinouich dal subborgo di Zara, di gognali 3 di terren posto in Cerodol al 4to.

1507. 9. febraro, per signor Simon de Soppe quondam Marin, aquisto dal signor Zuanne de Matafaris, di gognali 8 di terren posto nelle pertinenze di Miliascha e Podi, per Duc. 15 d'oro da L. 6 : 4.

1507. 12. febraro, per Simon Satalich dalla valle di san Steffano, adottion in suo figlio di Simon Lourenzich dalla villa Strupnich con patti etc.

1507. 12. marzo, per signor Gierolamo Soppe quondam Marin, concession a pastinar alli maistro Simon de Sanctis caligher e Antonio Druscouich, Zorzi Blaxevich ortolan, Civitano Chachaich, Luca Pavechovich, Mattulo, tutti zappadori.

1507. 24. marzo, per Zuanne Sillich da Dragoue, aquisto dal signor Pasino de Pasinis di gognali 3½ di capi di viti posta à Dragoue in loco Chiavonine sopra fondi del monasterio di santa Cattarina, per L. 40 de piccoli.

1508. Ultimo marzo, per signor Simon de Soppe quondam Marin, aquisto dal signor Lorenzo de Bosco quondam Gregorio chierico di Zara, d'una sorte di terren posta nelle pertinenze della villa Podi in più pezzi.

Confini di tutta la villa Podi:

de traversa villa Cobiloglavich, de sirocco villa Meliazicha, de quirina villa Strupnich, de borea villa Sitnice, per Duc. 43 d'oro da L. 6 : 4.

1508. Ultimo marzo, per Juraj Santalabich e fratelli dalla Torretta, aquisto dal Giacomo Staghlicich da Rogouo, di ¼ di gognale di terreno con 7 oliueri posto in villa Rogouo loco Didine, per L. 34 de piccoli.

1508. 14. maggio, trà Zuanne Smoglianouich dalla Vrana e Nicolò Rechetich suo convillico, composizione scambieuole cioè il primo, partendo per Venezia, lascia tutto il suo con anche una sua nipote in età minore in governo, sino al di lui ritorno etc.

1508. 18. maggio, per Milich Sogouich da Coclizina, aquisto dal padre Mattio Scaffich parocco di Nadin, di gognali 1 di capi di viti posti à Nadin sopra fondi della chiesa di santa Maria di Nadin, per L. 50 de piccoli.

1508. 7. zugno, per signor Simon de Soppe come affittuale di tutti i beni del signor Gierolamo de Cressavis abitante à Rimini, conti restretti col procurator del detto Crissava e quietazion della fittanza tutta pagata.

1508. 8. settembre, per la scola di san Rocco, aquisto dalli commissari testamentarij del quondam signor Todoro hosto in Zara, di gognali 3 di capi di viti posti sopra fondi dell'abbazia di san Grisogono in Stubal, per L. 40 de piccoli.

1508. 12. ottobre, per Cattarina nata Mostarda moglie del maistro Stasio da Spalato, botter di Zara, confession della sua dote riceuuta consistente in L. 200 de piccoli comoresa una metà di casa in contrada della Cittadella, proindivisa col Giacomo Sororio del detto Stasio.

1508. 19. ottobre, per maistro Simon Carrer, aquisto dal padre Cressolo Slanzolich cittadino e habitante di Zara, d'una casetta in contrada di san Vigilio sopra fondo del venditor à cui si paga L. 3 annue di liuello, per L. 40 de piccoli.

1508. 8. dicembre, per Simon Sanadich da Carmelinaz, distretto di Zara aquisto dal Simon Budimerich da detta villa, di gognali 1 di capi di viti in loco Usdanich sopra fondi del detto venditor, per L. 45 de piccoli.

1508. 24. gennaro, per donna Cattarina relicta quondam Bortolo Staglicich da Rogovo, cession fattale dal signor Melio de Boniventto cittadino di Zara, delle raggioni e azioni che haveva in virtù d'un breviario d'aquisto per incanto di 8 giugno 1505, sopra gognali 2 di capi di viti con 20 oliueri e 3 cereseri posti in loco Mori, e sopra altri 26 oliueri à san Filippo e Giacomo sopra fondi dell'abbazia di Rogouo, per L. 35 de piccoli.

1508. 26. gennaro, per la scola di san Giacomo, concession à pastinar fatta à Paulo Grando zappador di Zara, di gognali 4 di terren in Cerodol sopra la figura in ponta al 4to.

1508. 20. febraro, per signor Biasio Soppe quondam signor Francesco, aquisto dal signor Antonio de Bortolazzi ouero Grisogonis, di tutti li terreni Bortolazzi posti in Dobropogliana e Bagno con un molin da oglio in Dobropogliana mà senza arredi, tutto per Duc. 100 d'oro.

1508. 11. marzo, per signor Biasio Soppe sudetto, aquisto dal Tomaso Besich da Nadin, di gognali 3½ di capi di viti posti à Gelsane in loco Poliloque sopra fondi del signor Simon Fanfogna, per L. 90 de piccoli.

1508. 23. marzo, per Margareta moglie di maistro Paulo Simisich botter di Zara, figlia del quondam Steffano Jelinouich da oltre i monti confession della sua dote riceuuta fatta dal detto suo marito.

1509. 18. april, trà Petar Stoijch da Podversie da una, e Simon Janizich da san Cassan composizion circa la fabrica, d'una casetta tra loro proindivisa posta in contrada di san Zuanne de fabri.

1509. 19. april, per Simon Sanadich da Cramolinaz giurisdizione di Zara, aquisto dal Simon Budimirovich suo convillico, di gognali 1 di terren vignato di ragion del comprator posto in detta villa in loco Usdanich, per. L. 36 de piccoli.

1509. 10. maggio, per Radichio Schiborouich mariner, aquisto dal Zuanne Chiolis cittadino di Zara abitante in Arbe, di gognali 2 di terren boschivo in Cerodol, per L. 18 de piccoli.

E ciò stante ch'era già anni 17 fattol'instrumento di tal aquisto negl'atti del signor Gregorio Bosco nodaro, mà non si trova più tal protocollo ò sian abbreviature.

1509. 20. maggio, per Andrea Sechotich da Carnise, affitanza per anni 2 al Matteo Vilenizich Opanzarich abitante di Zara, di gognali 9 di terren vignato posti in Gasenizze per L. 10 de piccoli, e gli concede licenza di poter impiantar tutto il resto delli tutti gognali 9 al 4to.

1509. 14. luglio, per il reverendo padre Paulo de sanctis, aquisto dal Michiel Boiana zappador, di gognali 2½ di capi di viti con 16 oliueri sopra fondi delli signori fratelli de Fumatis i Cosino in loco presso San Piero, per Duc. 6 d'oro.

1509. 3. agosto si texta.

1509. 8. agosto, per Nicolò Stipanouich mariner, aquisto da donna Milizza relicta quondam Antonio Millan, d'una casetta coperta di coppi sopra fondo dell'abbazia di san Grisogono in contrada di san Grisogono, per sui si paga di liuello annuo L. 1 : 7 per L. 50 de pccoli.

1509. 20. novembre, per signor Biasio Soppe, cession in solutum fatta dal signor Gierolamo Soppe, delle ragioni e azioni sopra una sua casa posta in contrada di san Domenico sul fondi de nobili de Galelli, alli quali si paga di liuello soldi 50 annui, per Duc. 22 d'oro.

1509. 13. gennaro, per detto signor Soppe, aquisto da Zuanne Boxiccuich da Dobropogliana di 36 oliueri posti sopra fondi del monasterio di san Ncolò à Bagno, per L. 43 de piccoli.

1509. 15. gennaro, dote di Clara moglie di Nicolò Stipanouich mariner, di Duc. 20 d'oro, alla qual il sudetto suo marito assegna in contradote Duc. 5 d'oro.

1509. 27. gennaro, per maistro Piero Sidinich fabro, aquisto dal Zuanne Zoijzinouich da Cosinosello, di gognali 1 ¾ di capi di viti posti in detta villa Cosino in loco Polumbarschina sopra fondi Nassi, per L. 26 de piccoli.

1509. 31. gennaro, per Zuanne Slovanich da Vodizze territorio di Sebenico, cession fattagli dal Gregorio Slovaninch suo fratello delle raggion paterne e materne per L. 70 de piccoli.

1509. 18. febraro, per Piero Stossijch da Rasanze, aquisto dal Gregorio Bencouich da Carnise d'una della 30 parti d'un mollino posto à Rasanze sul fondo del signor Piero Maijnerio, per L. 3 de piccoli.

1509. 3. marzo, per signor Gierolamo Soppe quondam Marin, pastinazion con cui concede al Martin Mihovilouich zappador di gognali 3½ di terren à paprat all'aqua, e alla Gliubizza relicta quondam Nicolò Cosmich zappador al 4to.

1510. 7. novembre, per signor Gierolamo Soppe, quietazion di Duc. 70 esborsati per saldo di Duc. 210, prezzo delle 3 sorti di terren aquistato per incanto sotto li 19. novembre 1509., poste in villa Tercici, come de beni del quondam signor Vicenzo Cedolini, e ciò contati di Ducati 70 al signor Francesco de Cedolinis chierico e arciprete di Zara.

1510. 11. gennaro, per Agnetta filia del quondam maistro Franco fabro, sposa d'Andrea Stancouich habitante di Zara, donazion fattale dal maistro Gregorio Ugrinich botter, di casa posta in contrada di san Vito sopra fondi dell'abazia di Rogouo, à cui si paga di liuello annuo L. 7 e de mobili in detta casa, nonchè di gognali 4 capi di viti à san Zuanne Eremitarum sopra fondi casa, nonchè di gognali 4 capi di viti à san Zuanne Eremitarum sopra fondi di poueri leprosi.

1510. 12. marzo, per maistro Paulo Stansich da Spalato botter in Zara, aquisto dalla Jelenta relicta quondam luca Perilouich da Bosava, di gognali ¾ di capi viti con 12 oliueri sopra fondi del signor Zuanne Bichianin oltre il barcano di san Giacomo, per L. 14 de piccoli.

1511. 26. marzo, per signor Simon de Soppe quondam signor Marin, donazion fattali da Zuanne Greco da Messina, detto Calogero, di casa posta in contrada di santa Cattarina.

1511. 27. marzo, per signor Marco Spingarolich cittadino di Zara, aquisto dal signor Antonio Nigrò da Spalato, di gognali 1 incirca di capi di viti con 5 oliueri e altri arbori posti alla Fiumara sopra fondo dell'aquistante, per L. 19 de piccoli.

1511. 28. marzo, per signor Saladino de Soppe rèffuda de beni paterni fattali dalla signora Maria relicta quondam signor Francesco Ciualelli, perchè al incontro ebbe la sua dote di Duc. 600 d'oro promessili dalli signori Rosa di lei fratelli, come nell'instrumento di contratto 1476 13. maggio nodaro Gregorio Bono.

Segue la quietazion di Duc. 50 d'oro à conto di Duc. 117 d'oro, contati dal signor Saladino Soppe al signor Piero Ciualelli.

1511. 28. ottobre, per la scola di san Giacomo, concession à pastinar à cinque Uglianesi di gognali 30 di terreno posto nei luochi Cernoschina e Mirine in Ugliano al 4to.

1511. 19. novembre, per signor Marco Spingarolich, comprator dal signor Francesco da Fiorenza, d'un pezzo di terren di gognali 21 incirca posto in pertinenze in Coprali vicino Babin dub, per Duc. 70 d'oro.

1511. 15. dicembre, per maistro Giacomo Sustich pellizzer, aquisto dalli signori fratelli de Marco d'una casa posta in contrada di san Donato sopra fondi della chiesa di san Donato, à cui si paga soldi 40 di liuello annuo, per Duc. 20 d'oro.

1511. 17. dicembre, per Zuanne de Scutari della compagnia del signor Vicenzo da Venezia comestabile alla porta terra ferma, aquisto da Paolo Brancouich zappador, di gognali 1¾ di capi di viti posti à Osrim sopra fondi di ospedale di san Marco, per L. 27 : 10 de piccoli.

1511. 10 febraro, per Simon Sagich pescador, aquisto dalla Peruzia relicta quondam Steffano de Treni, di gognali 3 di terreno à Bagno in luoco appreso la chiesa di san Luca, per L. 22 de piccoli.

1512. 12. marzo, per Simon Suuolich da Cale donazion fattali da Iuan Zaparinich da Bagno delle raggioni e azioni sopra l'eredita materna la sua porzion.

1511. 12. maggio, per li signori Biasio Soppe e fratelli e Gierolamo Bartolazzi, concession à pastinar al padre Simon Murgasich da Berbigne e parocco in detto loco, d'un pezzo di terren di gognali 6 posti in detta isola in loco Mazine al 4to.

1512. 8. zugno, per signor Marino de Soppe, quietazion fattali dalla commissaria del quondam signor Francesco Cedolini del saldo intiero, dell'affittanza tenuta di tutte le sue possessioni, per un quinquennio.

1512. 5. luglio, per Cattarina figlia di Pierò da Pogliza moglie di Marco Siocich zappador, che fù serva in casa della signora lucrezia relicta quondam signor Zuanne de Fanfogna, concession della riceuuta dote fatta dal detto suo marito di L. 102 de piccoli e assegnazion di L. 50, in augmento di sua dote.

1512. 6. luglio, per signor Saladino de Sope, concession in affitto per anni 5 à Paulo Roisich da Bibigne d'una possession posta nelle pertinenze di Bibigne, reservati però gl'oliueri e del resto corrisponder il 4to.

1512. 7. luglio, per detto signor Soppe, concession à pastinar à Piero Melisanich da santa Eufemia, di gognali 3 di terren posto à santa Eufemia al 4to.

1512. 20. luglio, per li Paulo e Filippo Stancouich fratelli da Racze, aquisto dal Zorzi Stancovich da Bagno, d'una terza parte di casa trà loro e altri proindivisa, posta à Zara contrada de fabri, per L. 70 de piccoli.

1512. 29. luglio, per Marco Stancovich borghesan, aquisto dal Rado Miliazich da Milliazich, d'una casetta di masiere coperta di falasco posta nel borgo fuori di Zara sopra fondi del monasterio di santa Maria, à cui si paga annualmente di liuello soldi 48 de piccoli, per L. 56 de piccoli.

1506. 3. ottobre, per donna Cattusa moglie del Zorzi Troculich da Sale, confession della sua dote riceuuta fatta dal sudetto suo marito consistente in L. 100 e contradote altre L. 100.

1506. 28. ottobre, per Giurin Tomicich da Bubgnane, aquisto dal Filippo Rancouich suo convillico, di oliueri 8 posti in loco Carisma in detta villa sopra fondo dell'abbazia di Rogouo, per L. 24 de piccoli.

1506. 5. novembre, frà signor Tomaso Turcino cittadin di Zara, e signor Melio da Benevento come commissario testamentuario del quondam Bortolo de Rado, division di 2 possessioni sin ora tra loro proindivisa, poste sotto Monte Ferreo.

1507. 17. april, per signor Zorzi Turcino cittadino di Zara, concession à pastinar à 4 borghesani zappadori, di gognali 4 delli gognali 6 di suo terreno, sopra cui terreno vi sono oliueri 300 incirca, posta oltre il Barcagno di san Giacomo alla Figura nelle pertinenze della Madonna d'Oliuo al 4to dell'uue e al terzo dell'oliue.

1507. 29. dicembre, per Michiel Trevisevich da Pechiarofzi etiam fraterno nomine, aquisto dalla Cattarina relicta quondam Pripco Stancouich da Racize ora moglie di Grubissa Matteisich da Terzize di gognali 1 di capi di viti posti à Pechiarofzi in loco Slarizza sopra fondi del signor Simon de Pechiaro, per L. 12 de piccoli.

1508. 14. maggio, per signor padre Michiel Triuplich, concession ad affitto per anni 5 al Barich Barichievich da Slocraizi, di gognali 7 di terren laborativo posto in detta villa, più di gognali 2 di terren vignato parte sopra proprio fondi e parte sopra quello delli signori de Marco in più pezzi, per L. 10 de piccoli all'anno.

1508. 19. febraro, per Vido Techoevich zappador, aquisto dal signor Damiano de Ciprianis, di gognali 1½ di capi di viti posti à Gasenizze sopra fondi della stesso venditor, per L. 20 de piccoli.

1510. 17. novembre, per signor Tomaso orefice, concession à pastinar al Nicolò da Budua zappador, di gognali 2 di terren in Cerodol al 4to.

1510. 13. gennaro, per Martin Tomassevich da Ponta Mica, aquisto dal signor Giacomo Zappich cittadino di Zara, di gognali 5 capi viti posti à Ponta Mica in 3 pezzi posti sopra fondi di san Paolo del Scoglietto, per L. 14 de piccoli.

1510. 15. febraro, per Zuanne Tomisich da Gliuba, aquisto dal Matteo Radilouich suo convillico, della metà d'una muracca posta sopra scoglietto in mare vicino à Gliuba, per L. 9 de piccoli.

1510. 20. febraro, per misser padre Mattio Traurita ò sia Troghiranin, concession à pastinar al Gregorio suo fratello mariner, di gognali 7 incirca di terrenno del beneficio di santa Anastasia della chiesa metropolitana di Zara, posti à Gasenizze in 2 pezzi con 14 oliueri al 4to.

1512. 28. marzo, per signor Biasio Tolich capitano del borgo di Vrana, aquisto dal padre Marco Tolich pur da Vrana, di gognali 1¾ di terren posto in dette pertinenze in 4 pezzetti, per L. 40 de piccoli.

1512. 25. april, per Mattio Tolenich da Pasman, aquisto dalli donna Cattarina relicta quondam signor Bernardin de Ventura per nome sue, e come commessaria del quondam signor Gregorio de Pasino di lei fratello, e per nome d'altro commissario di lei collega, di quarti 3 d'un gognale di terreno cue fù altre volte corte e orticello con 1 muracca posto à Pasman, per L. 46 de piccoli.

1512. 10. magio, per Simon Tulich da Poschagline e Gliubizza sua suocera dal Jurizza Descouich dal detto loco, della terza parte di miglioramenti in una casa, cortivo, e orto, e oliueri etc. sopra una parte di terren di san Marco, non chè della metà della terza parte di meglioramenti in detta casa, cortivo e orto e oliveri dal Tomaso fratelo del venditore, per L 41 de piccoli.

1501. 23. zugno, per la signora Margarita moglie del signor Marco Viviano, confession della sua dote riceuuta fatta dal detto suo marito, in summa di Duc. 200.

1501. 19. febraro, per signor Piero de Ubertis da Venezia scrivan della camera fiscale, donazion fattali dal Zuanne de Treviso gia balester in Castello di Zara, del soldo che avanza della camera fiscal per resto delle sue paghe.

1501. 20. marzo, contratto matrimoniale trà Jadria Ugrinouich da Coruple piccola da una, e Stasia figlia di Nicolò da Semonico.

1503. 5. agosto, trà signor Marco Viviani quondam Michiel da una, e signora Cattarina sua sorella dall'altra, division di beni à Lucorano.

1503. 3. genaro, per donna Cattussa moglie di Nicolò Valiacich, confession della sua dote riceuuta consistente in Duc. 28 d'oro, e della metà di casa posta in confini del Castello Grande sopra fondi del monasterio di san Nicolò, à cui si paga di liuello soldi 30 de piccoli, per tutta la casa e contradote di L. 100 de piccoli.

1503. 7. gennaro, per Vido Vlatcouich dal borgo di Zara, aquisto dal Grubissa Duplicich pur borghesano, di gognali 1¼ di capi di viti posti alla Figuretta sopra fondi del signor Zuanne Boccarich, per L. 19. de piccoli.

1503. 13. luglio, per la signora Margarita relicta quondam signor Michiel Viviani, concession fattale dal Marco Viviani suo figlio di poter in vita sua servirsi delle scalle, corte e pozzo toccate nella division al detto signor Marco, con obligo però di non poter ricever servitù in casa senza consenso detto suo figlio.

1504. 18. april, per Zuanne Vinazo aquisto dal Giacomo di lui fratello della metà di casa posta in contrada di santa Maria delle monache in corte da garbin, essendo l'altra metà dello stesso comprator per Duc. 18 d'oro.

1505. 2. agosto, per padre Bortolo Vitesich cittadino di Zara, donazione fattale dal Giurai Radosseuich zappador, di gognali 8 di capi di viti posti in Cerodol sopra fondi delli signori di casa Venier.

1504. 14. zugno, per Stojano Vidoevich da Galovaz, cauzion fattali dal Zuanne Viverizich suo convillico delle robbe dateli per sua porzion della compagnia sinora tenuta assieme, fatta già per l'instrumento stipulato dal signor Antonio Barba nodaro.

1506. 13. ottobre, per Zorzi Ufanich da san Michiel oltre il Barcagno, aquisto dalla Rusa relicta quondam Juraj Jadrievich da santa Effemia, di gognali 2 di capi di viti posti in isola di san Michiel drio il monte, sopra fondi del monasterio di santa Maria, per L. 24 de piccoli.

1506. 31. dicembre, trà li signori Marco Viviani quondam signor Michiel da una, e donna Cattarina di lui sorella dall'altra, division trà loro dell'ograda posta nelle pertinenze della beata vergine dell'Oliuo oltre il porto di Zara.

1507. 20. zugno, per Donato Vucinovich habitante di Zara, donazion fattali dal Rado Vucinovich suo barba, d'una metà di casa posta sopra proprio fondi nella contrada di favri.

1507. 10. zugno, per la donna Cattarina relicta quondam signor Viviano cittadino di Zara, concession à pastinar al Juraj Liccazich zappador di Zara, di gognali 2 di terreno posti à santa Maria de Oliuo con 60 oliueri al 4to.

1507. 12. dicembre, per li signori fratelli Venier nobili Veneti, concession à redrizzar al Tomaso Boricich e fratelli da Slivnizza di gognali 2 di terren à Slivnizza in loco Nebogis, con altri gognali 1½. Item al Radossino Milanouich, pur la Slivnizza, gognali ¾ tutto al 4to.

1507. 27. novembre, per signor Gierolamo de Venturino, aquisto dal signor Mattio Cathich da Novegradi, della metà d'una sorte di terren posto in villa Vittorich in diuersi pezzi fù prondivisa trà essi comprator e venditor, per Duc. 30 d'oro.

1507. 9. ottobre, per Margarita moglie di Giacomo Vuzinich sartor, figlia di Paulo Palusich forner, confession di sua dote riceuuta fatta dal detto suo marito.

1507. 3. dicembre, per Giacomo Vuchich calegher, aquisto dalla donna Marussa relicta quondam Lorenzo Stravilich zappador, di gognali 3 di capi di viti posto in loco alle Saline sopra fondo del monasterio di san Domenico, per L. 37 de piccoli.

1507. 19. marzo, per maistro Giacomo Vucouich calegher, aquisto dal Simon Bilosich zappador, di gognali 1 di capi di viti posti in loco alle Saline sopra fondi del convento di san Domenico, per L. 17 : 10 de piccoli.

1508. Primo april, per il reverendo padre Luca Vlatcouich, aquisto dal reverendo padre Simon Maroevich parocco del borgo di Zara, di gognali 3½ di capi di viti con oliueri 58 posti oltre porto di Zara alla Figuretta sopra fondi del signor Zuanne Bocharich cittadino di Zara, per L. 94 de piccoli.

1508. 3. april, division trà signor Marco Viviano per nome suo e della Cattarina di lui sorella per 2 parti, e signor Zuanne de Rubeis per nome suo proprio e per nome della signora Elisabetta sua moglie, sorella delli sudetti Marco e Cattarina, per altre 2 parti, d'una caneva e camera grande in soler posta in contrada di san Zuanne de fabri, in canton dirimpetto la casa Fumati.

1508. 17. april, per Giurai Verbasich da Cerinci, aquisto dal padre Zorzi Janichievich parocco di Ternovo, distretto di Novegradi, di gognali 2 di terren prativo posto in villa Cerinzi, per Duc. 5 d'oro da L. 6 : 4.

1508. Primo maggio, per signor Pietro de Ventura, concession a pastinar à 5 borghesani d'un pezzo di terren oliuato de gognali 10 incirca, posti in loco Paprat, al terzo l'oliue sino che sarà tutto piantato e quando fruttarà la vigna il 4to dellauua.

1508. 18. maggio, per Radoslavo Vuzina mariner, quietazion di L. 114 soldi 15 esborsate alla Margarita sua filiastra e ciò per sodisfazion del prezzo di ¾ di casa posta in contrada di san Michiel, già venduta al publico incanto sotto il presente regilento di Pietro Dolfin conte.

1508. 29. maggio, per Zorzi Verbasich da Cerinzi, donazion fattagli dal maistro Zuanne Zelencouich calegher di Zara, gognali 7 di terreno posto in più pezzi in villa Cerinzi.

1508. 29. maggio, per signor Zorzi Verbasich da Cerinzi, cession e rinuncia delle raggioni e azione fattali dal signor Simon Tetrico, d'un instrumento del breviario di deliberazion del di 27 febraro 1489. sopra gognali 15 di terren posto nelle pertinenze di Cerinzi in più pezzi, per L. 155 de piccoli.

Confini della villa Cerinza:

de sirocco villa Ternovo, de borea villa Rosane, de traversa jura incantus Novigradi, et de quirina villa Vegliane.

1508. Primo zugno, trà li signori Facio de Uberto e signor Pietro di lui fratello, separazion trà loro seguita senza però dividersi i loro beni, stante il terzo loro fratello signor Alessandro è absente.

1508. 3. zugno, per signor Facio de Uberto renuncia cession e refuda fattali dal signor Gierolamo Bortolazzi della dell'incanto del borgo di castello Vrana sino 1510. 24. gennaro.

1508. 5. settembre, per don Luca Vlatcouich, aquisto dal Simon Leonich sartor, di gognali 1⅓ di capi di viti posti à Racanzon sul fondi del signor Donato de Grisogonis, per L. 34. de piccoli.

1508. 5. novembre, per Simon Voisilich da Semonico, aquisto dalla Margarita figlia del quondam Simon Galioto da Zemonico ora moglie di Nicolo Rechtich da Zaton, di gognali 2¾ di capi di viti in due pezzi con 6 olivieri posti sopra fondi de signori Venieri à Zemonico in loco Petrigne, per L. 60 de piccoli.

1508. 22. dicembre, per Nicolò Ugrinich mariner e cittadino di Zara, aquisto dal Lorenzo Bogmilouich mariner, di gognali 1½ di capi di viti con 20 olivieri posti nel subborgo di Zara presso la Madonna d'Oliue sopra fondi Boijco, per L. 14 de piccoli.

1508. 15. gennaro, per Juraj detto Vites da Articovo, aquisto dal Zorzi Zagoraz beccher di Zara, di gognali 1½ di capi di viti, 57 oliueri posti sopra fondi del padre Zuanne Pilato in Celopech, per L. 56 de piccoli.

1508. 17. gennaro, per signor Alessandro de Ubertis, accordo don Simon Giurgevich da Sebenico per suo servitor per anni 5, con dargli vitto e vestito e in cauo di anni 5 Duc. 8 d'oro da L. 6 : 4.

1508. 3. febraro, per Mattio Utilich detto Sedemich da Sman, aquisto dalli Stana relicta quondam Radin Radinich da Sman e figli, di gognali 1¼ di capi di viti in 2 pezzi posti in loco Dugopoglie sopra fondi del monasterio di san Nicolò, per L. 38 de piccoli.

1509. 22. april, per signor Antonio Vrana cittadino e mercante di Zara, quietazion di Duc. 5 d'oro sborsati per saldo di tutti li conti al Bortolo Borinich suo nipote.

1509. 29. settembre, per signor Antonio Vrana cittadino di Zara, aquisto dal padre Giacomo Jochinan, di gognali 2½ incirca di capi di viti poste nelle pertinenze di Boccagnazzo appresso l'aqua sopra fondi del venditor, per Duc. 18 d'oro da L. 6 : 4.

1509. 3. dicembre, per Mattio Vucanouich da Copragli, aquisto dalla donna Margarita, moglie del maistro Giacomo da Spalato calegher, d'una casetta dietro l'orto di santa Domenica sopra fondi del signor Zuanne Grego bariler ora calogero, per cui si paga di liuello soldi 50 per L. 85 de piccoli.

1502. 2. marzo, trà il, signor Juliano de Venturino da una, e dall'alttra parte trà li suoi nipoti padre Gregorio canonico Venturino e Giacomo quondam signor Piero fratelli Venturini, non chè signor Gierolamo de Venturino quondam signor Antonio fratelli, composition.

1510. 25. april, per Clara moglie del maistro Zuanne Velezich fauro, confession di dote riceuuta fattale dal detto suo marito consistente in L. 89 : 10 de piccoli, e assegnazion in augmento della detta dote di L. 40.

1510. 15. dicembre, per Matteo Vilinich opanzar, aquisto da Radoslava relicta quondam Matteo Maroich, habitante in sobborgo di Zara, di gognali 2 capi viti posti à Gasenizze sopra fondi dell'eredità del quondam Nicolò Baccalarich con 5 oliueri, per L. 70 de piccoli.

1510. 13. febraro, per Zorzi Vuchichievich da Diclo, aquisto dal signor Giacomo Zappich cittadino e mercante di Zara, di gognali 3 di terren vignato e oliuato con 40 oliueri circa à Diclo in loco Ocosine, per Duc. 27 d'oro da L. 6 : 4.

1511. 21. maggio, per signor Piero de Ventura, aquisto dalla signora Maria moglie del signor Gregorio de Longino cittadino di Zara, di sorte 1½ di terren posto in Calcina Gorizza, per Duc. 90 d'oro.

Segue la grazia di ricupero per detta signora Maria.

1511. 5. novembre, trà li villici delle ville Zaton, Podnovie e Blachiane distretto di Novigrado, che sono in lite con li nobili signori de Possidaria in cinque cause: prima per l'erbatio, secondo circa i sgoni, terza circa le galline, quarta per 3 sommari di legna e quinta di condur

l'uua delle proprie vigne alla casa Possidaria, accordo con il dottor Gierolama Perlizza, perchè diffenda di dargle sino un Ducato per testa al tempo della sentenza si pronunciaràra ò pro ò contra, e in tanto contribuirgle L. 1 per testa.

1511. 10. febraro, per maistro Piero Vagliacich calegher, aquisto da Alessandro da Bergamo stipendiato in Zara, di gognali 1 incirca di capi di viti con 29 oliueri sotto Monte Ferreo sopra fondi della scola di san Silvestro, per L. 30 : 6 de piccoli.

1511. 25. febraro, per Vido Vuchosich da Gunina presso Nadin, aquisto da Gregorio Lozichievich da Tign di 14 oliueri posti à Tign sopra fondi di san Marco, per L. 7 de piccoli.

1512. 11. Zugno per Mattio Versarich da Pasman, refuda di beni paterni e materni etc. fattali da Marussa quondam Zorzi Versarich moglie di Zuanne Penicich da Bagno, e ciò in riguardo di pagar li di lei debiti paterni e di darle barilli 2 di vin ouono in 2 anni.

1512. 20. luglio, per Mattio Vuchanovich ò Vuccasinouich da Coprali, aquisto dall'Iuan Cranichievich da Murvizza grande, d'una casetta posta nel borgo di Zara sopra fondi di san Marco, à cui si paga di liuello annuo soldi 30 de piccoli.

Z.

1504. 15. febraro per Gregorio Zegulicich da Ponta Pasman, aquisto dal signor Gierolamo da Monselese da Cremona cittadino di Zara, di gognali 2 di terren posti in ponta Pasman, per Duc. 4 d'oro.

1505. 11. marzo, trà maistro Zuanne da Cattaro carrer da una, e maistro Luca stagner da Dulcigno dall'altra, division della casa posta à san Steffano auuta à liuello perpetuo dalli due monasterij di santa Maria e di san Nicolò per L. 14 annue, come per instrumento 1503. 20. gennaro nodaro Zuanne de Monteferrato.

1505. 29. marzo, per signor Zan Giacomo de Zonta da Venezia, aquisto ò sia donazion fattagli da Bortolo Mezanoto da Chiozzadi gognali 5 di capi di viti con oliueri posti in confin del lazareto sopra fondi del padre Simon Maricich,, fù canonico.

1505. 26. febraro, per signor Triffon de Zaguri nobile di Cattaro scrivan della camera fiscale di Zara, condotta per suo coadjutor della persona del signor Pietro de Ubertis da Venezia, abitante di Zara.

1506. 30. novmbre, per Zorzi dalla Vrana cerdone, aquisto dalla donna Cattarina relicta quondam signor Piero da Medala, di gognali 2 di terren in 2 pezzi posto in loco Sadich sotto Monte bauo nelle pertinenze del borgo della Vrana sopra fondi di san Marco, â cui si dà il quarto dell'entrade per Duc. 4 d'oro.

1506. 15. decembre, per Zuanne Zadrislich figlio del maistro Zorzi carrer, donazion fatali dal reverendo signor padre Antonio organista di

Zara, natiuo da Puglia, di gognali 3 di terren posto nelle pertinenze della madonna dell'Oliuo alla Figuretta, d'usufruttuar in vita sua e in sua vita elegger un sacerdote delli inservienti nella chiesa di santa Anastasia, il qual doppo la morte sua del sudetto Zuanne debba usufruttuar detti 3 gognali di terra, con obligo d'una messa cantata ogni prima domenica del mese all'altra del santissimo sacramento, per l'anime delli sudetti padre Antonio e Zuanne donatario, il qual prete beneficiato che sarà sia obligato anche pagar alli inservienti alla detta messa cantata ogni mese, cioè à quello che canterà l'evangelio soldi, 2 à quel che canterà l'epistola soldi 1, all'organista soldi 2, e dopo la morte del tal prete devenga detto terreno nella scola di san Rocco, la qual scola abbia l'obligo della detta messa solenne cantata à organo ogni mese in santa Anastasia all'altar del santissimo, da esser celebrata per un prete che serve in detta chiesa al qual darà l'elemosina soldi 5, e pagar come sopra al cantante l'euangelio soldi 2, l'epistola soldi 1, all'organista soldi 2, non chè far la commemorazione in chiesa di san Rocco del anime di detti padre Antonio donante e di Zuanne donatario.

Segua la cession che fa il donatario al donante di poter usufruttuar vita durante detto terreno donato.

1507. 27. marzo, per Tomaso Xivcouich da Coruplie Grande, aquisto dalla Deua moglie di Juraj Bersich da Jessenizze, villa del Casa di Corbavia, di gognali 2 di capi di viti posti in loco Lonzi sopra fondo del signor Marco Nasaro, per L. 10 depiccoli.

1507. 11. novembre, per signor Michiel de Zeta mariner Venezian, accordo con proto de calafati maistro Simon Crelich cittadino di Zara, per la costruzion d'una marcilliana e suo schiffo, per Duc. 116 da L. 6 : 4.

1507. 26. luglio, per maistro Zuanne Xexich pellizzer, refuda fattali dalla Barbara sua figlia, sposa di maistro Doimo Galich calegher, di tutti beni paterni e materni etc.

1507. 3. febraro, per signor Antonio de Zandonatis, ordine rilasciatogli à bocca dalli signori Pietro Dolfin conte e Bernardo Bondomier capitano, rettori di Zara, che deba tener presso di se li capitoli ottenuti dalli signori nobili di Zara nel loro conseglio, e di non far copia di quelli à chi si sia nelle lettere credenziali sino altro ordine loro.

1507. 15. febraro, per Agnia moglie di Luca Xagorcich zappador fù serva del signor Piero Mariza barbier cittadino di Zara, confession della sua dote riceuta fatta dal detto suo marito.

1508. 28. ottobre, per signor Michiel de Zeta da Venezia, quietazione di Duc. 55 d'oro contati al proto de calafati di Zara maistro Simon Crelich, per construirli una marciliana.

1508. 15. novembre, per maistro Zuanne Greco barbier in Zara ratificazion della vendition fatta li giorni passati dal signor Bortolo de Valsabia allo stesso maistro Zuanne, di gognali 2 di terren posti fuor de borgo di Zara à san Marco, fatta dal signor Zuanne Ballarin quondam Bortolo.

1508. 15. novembre, accordo trà detto maistro Zuanne Greco barbier, con maistro Donato calegher quondam Manoli da Patrasso, per occasion d'una casa posta in Zara in contrada della Cittadella venduta da maistro Salamon Greco balestrier al signor Allegretto di ... no calegher per cui era pieggio maiastro Manoli da Patrasso calegher.

1508. 6. genarro, per maistro Zorzi Zagoraz calegher, quietazion di Duc. 10 d'oro per seconda rata contata al signor Guglielmo da san Zorzi di Casal maggior di Cremona, etiam fratrum et sororum nomine.

1509. 16. april, per Antonio Zadinich da Pago abitante à Nona, aquisto dal Lucazio Nenadich borghesan di Zara, d'una casetta di masiera coperta di falasco posta nel borgo fuori di Zara, sul fondo del signor Francesco Nassi Buzzolin, per cui si paga d'annuo liuello soldi 10 per L. 16½ de piccoli.

1509. 3. agosto, per Barichio Zelenich da Cale, aquisto dal Gregorio detto missier suo convillico, d'una casupula coperta di falasco col suo orto sul fondi Detrico in detta villa, per L. 13 de piccoli.

1509. 27. ottobre, per signor Zan Giacomo del Zonta da Venezia, aquisto dalla Stana relicta e commissaria del quondam Zorzi piccolo calegher, di gognali 1½ di capi di viti posti alla ponta di Racanzon sopra fondi del monasterio di santa Cattarina, per L. 8 de piccoli.

1509. 2. novembre, per Simon Zelencouich da Miliaccha, aquisto dal Zuanne Priznacich da Stomorinovas di 60 oliueri posti sopra fondo del monasterio di san Dimitri in detta villa presso l Campo Ande, loco detto Jadre, per L. 50 de piccoli.

1509. 10. dicembre, per Piero e Marco fratelli Zapetich da Cerno aquisto dal Zorzi Radoslavich zappador di gognali 9 di capi di viti posti à Cerno in loco Rebole sul fondi Begna, per L. 50 de piccoli.

1511. 26. marzo, trà Stanca relicta quondam Paulo Xudetich zappador da una, e Zuanne Xudetich quondam Rado nipote suo, composizion per l'eredità.

1511. 28. marzo, trà li predetti Xudetich division.

1511. 18. maggio, dote della Filippa figlia di maistro Piero de Taranto barbier in Zara e moglie di maistro Piero Zagoraz marzer in Zara, di Ducati 100 parte in effetti mobili e parte in stabili, e questi vid in gognali 2½ di terren à Paprat, gognali 3 di terren in Gasenizze, la metà d'un orto in confin dell'arsenal.

Segue la ratifica de fratelli della sposa dell'instrumento soprascritto.

1511. 19. genaro, per Milichio Xugovich, aquisto da Mattio Gambeta stipendiato in Zara di oliueri 30 posti in villa Starossane sopra fondi di san Demetrio, per L. 35 de piccoli.

1510. 28. marzo, per Simon Xelencouich da Miliacka, aquisto dalli signori Simon quondam Vucassino cittadin di Zara e maistro Donato detto Bego suo fratello, e Clara loro sorella, d'oliueri 22 posti sopra fondi delle monache di san Demetrio in villa Starossane in 2 luochi, per L. 24 de piccoli.

D. V. CVITANOVIĆ

POPIS GLAGOLJSKIH KODEKSA U ZADARSKOJ BISKUPIJI

RAVA:

1. *Glagoljska Matica: Krštenih (1613—1642), Vjenčanih (1613—1635), Umrlih (1613—1648) i Krizmanih (1618—1635).* Jedan svezak. U prvoj matici nedostaje: 1637—1640. — Svojina žup. ureda u Ravi. Veličina: 294×100 mm. Sve kursivna glagolica. Uvezana u karton. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana štampom. Pisci: kapelani Rave. — Ima 174 stranice. Prazno: 25—28, 32—90, 96—110 i 119—173.

2. *Glagoljska Matica umrlih od god. 1737—1730.* Vlasnik: žup. ured Rave. Veličina: 295×105 mm. U karton uvezana. Dobro sučvana. Neizdana. Čitljiva. Ima 52 stranice. Prazne: 50 i 51. Kursivna glagolica do g. 1810. (st. 37), a od g. 1813. do konca latinica. (God. 1811. i 1812. nije ubilježen nijedan slučaj smrti). — Pisci: kapelani Rave.

3. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1772—1826.* Svojina žup. ureda u Ravi. Veličina: 280×100 mm. Bez korica. Srednje sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Ima 128 stranica. Prazno: 116—124, 126—128. Kursivna glagolica do g. 1813 (st. 89), do konca latinica. Ali g. 1800 i 1801 pisana latinicom (st. 74—77). — Pisci: kapelani Rave.

4. *Glagoliska Matica vienčanih od g. 1779—1882.* Vlasnik: žup. ured Rave. Veličina: 300×110 mm. Uvezana u karton. Srednje sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Ima 94 stránice. Prazne: 27—94. Kursivna glagolica do g. 1812 (st. 13), do konca latinica. — Pisci: kapelani Rave.

5. *Glagoljski Ventarij od duš. od g. 1657—1809.* Vlasnik: žup. ured Rave. Veličina: 285×110 mm. Broširana. Čitljiva. Dobro sačuvana. Ima 84 stranice. Prazne: 78—84. Sve kursivna glagolica. Popis »spovidanih i komunikanih (pričešćenih)« svake godine, te broj duša. Važno za broj stanovnika i prezimena u selu. Pisci: kapelani Rave.

RAVA: 6. *Glagoljska Madrikula sv. Roka od g. 1764—1892.*
Vlasnik: žup. ured Rave. Veličina: 265×105 mm. Uvezana u karton. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 24 stranice. Prazna: 8. Do g. 1811 (st. 16) je kursivna glagolica, do konca latinica. Sadrži: 12 kapitula, popis braće, dražbe (»kanti«) i nešto drugih bilježaka. — Pisci: kapelani Rave.

7. *Glagoljska Kopija iz libra kvaterna od g. 1769—1849.*
Vlasnik: žup. ured Rave. Veličina: 272×199 mm. Uvezana u karton (in recto ispao). Slabo sačuvana, jer je cijela istrgana u posebne listove. Čitljiva. Neizdana. Ima 242 stranice. Prazne: 51, 52, 54, 78, 118—122, 124, 125, 128, 129, 132, 135, 138, 139, 142, 143, 146, 147, 158, 159, 163, 164, 166, 169, 182—205, 214, 232—242. — Sadrži: razni »laši«, »teštamenti«, crkovni računi do g. 1849, te računi bratovština (Velike skule Gospine, sv. Roka i sv. Sakramenta), te neke bilješke iz g. 1581, 1666 (u prijepisu). — Kursivna glagolica do g. 1810, a do konca latinica i nešto na talijanskom jziku. U glagolici je karakteristično, da piše mletačkim pravopisom, n. pr. »pukka od rave«, »u skrignju«, »magne«, »ugla«. — Pisci: kapelani Rave.

MALI IŽ: 8. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1765—1826.*
Vlasnik: žup. ured u Malom Ižu. Veličina 291×100 mm. Broširana. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 44 stranice. Prazno: 35—44. Pisana je kursivnom glagolicom do g. 1806. (st. 26), do konca latinicom. — Pisci: župnici Malog Iža.

VELI IŽ: 9. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1743—1825.*
Vlasnik: župski ured Velog Iža. Veličina: 312×218 mm. Ukoričena u karton, koji je (in recto) obložen pergamenom. Rasklimana. Čitljiva. Neizdana. Ima: 178 stranica. Prazno: 124, 166 i 176. Do god. 1819 (st. 157) je pisana kursivnom glagolicom, do konca latinicom. Pisci: župnici Velog Iža.

10. *Glagoljski Libar godov od god. 1790—1862.*
Vlasnik: žup. ured Velog Iža. Veličina: 392×136 mm. Uvezano u kožu. Vrlo dobro sačuvan. Čitljiv. Neizdan. Popis umrlih po danima u godini (bez obzira oznake godine smrti). Svaka stranica sadrži 4 dana. Prepisan g. 1790 (iz starog glagolj. predloška) od žup. d. Ive Košta. Do god. 1831 je pisan kursivnom glagolicom a do konca latinicom. Naslov pojedinog mjeseca je glagolica libria (majuscula).

VELI IŽ:

11. *Glagoljska Madrikula Gospe Luzarija od god. 1712—1810.* Vlasnik: žup. ured Velog Iža. Veličina: 320×140 mm. Uvezana u karton (te pergamenom in recto). Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 184 stranice. Prazne: 2, 8, 9, 21—24, 33—36, 126—167. Sva je ispisana kursivnom glagolicom (osim par bilježaka latinicom). Tu su »kapituli« (17), dražbe, popis članova i razne društvene bilješke. — Pisci: župnici V. Iža.

12. *Glagoljska Madrikula sv. Duha od god. 1729—1793.* Vlasnik žup. ured Velog Iža. Veličina: 311×105 mm. Ukoričena u karton, koji je obložen pergamenom. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Sadrži: popis bratima, dražbe i račune bratovštine. K tome i popis »duža» (kraljeva) te najmovi ribolova na Dugom otoku i Molatu. To je kvateran, a ne statut bratovštine. Ima 144 stranice. Prazne: 15—20, 22—36, 43—50, 84—90, 92—100, 102—106, 110—122, 124, 125, 128 i 137. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. Pisci: župnici Velog Iža.

13. *Glagoljska Madrikula sv. Roka od god. 1753—1810.* Vlasnik: žup. ured Velog Iža. Veličina: 325×110 mm. Ukoričena u karton, koji je obložen pergamenom. Srednje sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Sadrži: »kapituli« (6), popis članova (bratima), dražbe i razne društvene bilješke. Ima 88 stranica. Prazne, 5, 12—30, 34—36, 40—58, 77—82. Sva je ispisana kursivnom glagolicom, osim par mjesta latinicom. — Pisci: župnici Velog Iža.

ŽMAN:

14. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1668—1832.* Vlasnik: žup. ured u Žmanu (Dugi otok). Veličina: 300×105 mm. Broširana. Dobro sačuvana. Neizdana. Prve stranice su oštećene i slova od vlage izblijedjela. Inače je čitljiva. Neke su stranice pobrkane, n. pr. str. 166 ima godinu 1745, a st. 167 je god. 1727. Ima 380 stranica + 114 listova praznih. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Žmana.

15. *Glagoljska Matica umrlih od god. 1668—1830.* Vlasnik: žup. ured u Žmanu (Dugi otok). Veličina: 285×100 mm. Uvezana u karton. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 219 stranica + 19 praznih listova. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. Od god. 1806—1826 nije ubilježen nijedan slučaj smrti. — Pisci: župnici Žmana.

BRBINJ:

16. *Glagoljska Matica vjenčanih od god. 1650—1808.*
Vlasništvo župskog ureda u Brbinju (Dugi otok). Veličina: 290×105 mm. Uvezana u karton, koji je obložen pergamenom. Vrlo dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana štampom. Ima 141 stranicu + 103 lista prazna. Ispisana je kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Brbinja.

17. *Glagoljska Matica umrlih od gog. 1652—1812.*
Vlasnik župski ured u Brbinju. Veličina: 296×110 mm. Korice su od kartona obložene pergamenom. Dobro sačuvana. Neizdana. Ima 184 stranica + 14 praznih listova, ispisane su kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Brbinja.

18. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1693—1813.*
Vlasnik žup. ured u Brbinju. Veličina: 295×100 mm. Korice od kartona obložene pergamenom. Korice nešto istrošene a neki su listovi rastočeni od crva. Prilično sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 286 stranica + 38 praznih listova, koje su ispisane kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Brbinja.

19. *Glagoljska Matica krizmanih od g. 1651—1804.*
Vlasnik: žup. ured u Brbinju. Veličina: 300×99 mm. Uvezana u karton i pergamenu. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Ima 53 stranice + 60 praznih listova, koje su ispisane kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Brbinja.

20. *Glagoljski Blagajnički dnevnik Žup. Crkve od g. 1706—1807.*
Vlasnik žup. ured Brbinj. Veličina: 287×104 mm. Korice od kartona iskidane. Slabo sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 232 stranice, koje su ispisane kursivnom glagolicom. Sadrži: crkveni računi, dražbe bratovština: s. Duha i s. Roka, Bl. Dj. Marije i s. Sakramenta. Tu su i »kapituli« s Božjeg Tila (s. Sakramenta) iz god. 1663, a prepisani su g. 1740. — Pisci: župnici Brbinja.

21. *Glagoljski Kvateran crikve s. Kuzme i Damijana od g. 1800—1862.*
Vlasnik: žup. ured Brbinj. Veličina: 281×195 mm. Ukoričen u karton. Dobro sačuvan. Čitljiv. Neizdan. Ima 192 stranice. Prazne: 26, 40, 48, 58, 64, 95, 97 i 166. Kursivna glagolica do g. 1815 (inkluz.), a do konca latinica. Sadrži: crkveni računi te zapisnik bratovštine s. Sakramenta (g. 1822 i 1823). God. 1836 i 1837 je pisano talijanski. — Pisci: župnici Brbinja.

BRBINJ: 22. *Glagoljska Madrikula sv. Duha od g. 1719—1820.*
Vlasnik: žup. ured Brbinja. Veličina: 285×200 mm. Ukoričena u karton. Osrednje sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 76 stranica. Glagolica do 1814, a do konca latinica. Sadrži: »kapituli«, popis bratima i sestara, računi, te računi »skule« s. Sakramenta (1789—1811) i s. Marije (1811—1819). — Pisci: župnici Brbinja.

23. *Glagoljski Libar broja od duš od god. 1658—1808.*
Svojina župskog ureda u Brbinju. Veličina: 300×116 mm. Ukoričena u karton i obložen pergamenom. Neizdan. Dobro sačuvan. Čitljiv. Prvih 165 stranica je ispisano kursivnom glagolicom. Pisci: župnici Brbinja. Od str. 166—276 je Godovnjak (latinicom), prepisan g. 1919 od župnika d. Bože Čavlova (gdje je bio čisti papir). Na koncu 10 listova praznih. Važan kodeks zbog popisa pučanstva od najstarijih vremena (1659—1808) kao i zbog prezimena obitelji, od kojih je toliko nestalo ili izumrlo.

DRAGOVE: 24. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1684—1836.*
Vlasnik župski ured u Dragovama (Dugi otok). Veličina: 292×120 mm. Ukoričena u karton. Neizdana. Dobro sačuvana. Čitljiva; samo je na nekoliko stranica crnilo izblijedjelo. Ima 254 ispisane stranice (+ 41 list prazan). Prazne stranice: 173, 174, 189, 203 i 204. Kursivna glagolica do g. 1806 (inkl), do konca latinica. Pisci: župnici Dragova.

25. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1685—1882.*
Vlasnik: župski ured u Dragovama. Veličina: 229×99 mm., a od str. 63 do konca (veličina): 280×95 mm. Kartonirana. Osrednje sačuvana. Neizdana. Čitljiva, osim nekoliko listova izblijedjelih od vlage. Ima 160 stranica. Prazne: 91—160. Do god. 1805 je kursivna glagolica, od 1808 do konca latinica.

26. *Glagoljska Matica krizmanih od god. 1698—1793.*
Vlasnik: žup. ured u Dragovama. Veličina: 289×99 mm. Kartonirana. Gornji dio korice in recto i početni popis krizmanika istrošen od vlage. Neka mjesta nečitljiva. Neizdana. Inače osrednje sačuvana. Ima 48 stranica. Prazne: 20—48. Sve kursivna glagolica, osim 19-esta stranica latinica. — Pisci: župnici Dragova.

27. *Glagoljska Madrikula Gospe Dubovice od g. 1695—1858.*
Vlasnik: žup. ured Dragova. Veličina: 320×109 mm. Ukoričena u karton i obložena pergamenom. Dobro sačuvana.

Čitljiva. Neizdana. Sadrži: prošnje, dražbe, milostinje, prodaje vina, ulja itd. — Tu se nalazi i zapisnik (latinicom) osnutka bratovštine Gospe Ružarija iz g. 1858 i popis bratima i sestara (st. 144—148). Ima 200 stranica. Prazne: 22, 31, 41, 148—152 i 176—178. Kursivna glagolica do god. 1803, ostalo latinica. — Pisci: župnici Dragova.

28. *Glagoljska Skula Duš Purgatorija od g. 1755—1818.*
Vlasnik: žup. ured Dragova. Veličina: 270×93 mm. U kartonu. Prva polovina (in recto) kartona i prvi list uništen. Teško čitljiva. Neizdana. Ima 104 stranice. Kursivna glagolica do g. 1801, ostalo latinica. — Pisci: župnici Dragova.

BOŽAVA:

29. *Glagoljska Madrikula s. Nedilje od g. 1712—1836.*
Vlasnik: župski ured u Božavi (Dugi otok). Veličina: 410 ×145 mm. Uvezana u koži. Vanjski uglovi istrošeni. Neizdana. Osrednje sačuvana. Čitljiva. Ima 258 stranica. Prazne: 66—68, 75—113, 115, 134, 136, 139—146, 148—163, 168—198, 200—216, 221, 222, 224, 226—231, 234, 235, 238, 240—243, 256. Tu se nalaze »kapituli« s. Bartula, popis bratima i sestara skule s. Duha. K tome računi i diganije s. Nedilje. Bratimi i sestre su upisane u ovu skulu iz slijedećih sela: Savar, Brbinj, Dragove, Soline, Veli Rat (odlomci: Polje i Verona), Molat, Brgulje, Zapuntel, Ist, Silba, Premuda, Sestrunj i Rivanj te Božava sa Zverincem. (God. 1725 je bilo 240 braće). Na sv. Bartola (25. VIII.) imali su godišnju skupštinu i godišnju gozbu. A na taj dan dobili su i indulgentiam plenariam (uz obične uvjete), što je rijetkost kod naših otočkih starih bratovština. — U njoj ima mnogo bilježaka o radu bratovštine. Ista je bila financijski jaka, pak je posuđivala novac crkvama (za izgradnju mramornih oltara) i privatnicima uz 6%, kako je crkva propisivala. — Pisana je kursivnom glagolicom osim nešto malo latinice. (Tu se nalazi i blagaj. dnevnik žup. crkve: 1867—1869, latinicom). — Pisci: župnici i kapelani Božave.

30. *Glagoljska Matica mrtvih od god. 1738—1832.*
Vlasnik: žup. ured Božava. Veličina: 445×155 mm. Uvezana u karton, koji je obložen pergamenom. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Ima 160 stranica. Pisana je kursivnom glagolicom do 1807 (inkl.), do konca latinica. Pisci: župnici i kapelani Božave.

BOŽAVA: 31. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1738—1832.*
Vlasnik: žup. ured Božave. Veličina: 439×157 mm. Uvezana u karton i obložena pergamenom. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Ima 136 stranica. Prazne stranice: 90—115, 130—136. Do god. 1805 (inkl.) je kursivna glagolica, do konca latinica. — Pisci: župnici i kapelani Božave.

32. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1740—1832.*
Vlasnik žup. ured Božave. Veličina: 433×155 mm. Uvezana u karton. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 180 stranica (+ 5 praznih listova). Pisana je kursivnom glagolicom do g. 1802, a do konca latinica. Pisci: župnici i kapelani Božave.
N. B. Kodeksi: 30—32 su zajednički za župe: Božava, Soline i Veli Rat.

SOLINE: 33. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1793—1863.*
Vlasnik: župski ured u Solinama (Dugi otok). Veličina: 392×135 mm. Ukoričena u karton. Osrednje sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 100 stranica. Kursivna glagolica do god. 1812 a do konca latinica. Od g. 1861—1863 je pisana talijanski. Od g. 1793—1813 je zajednička i za Veli Rat. — Pisci: kapelani Solina.

VELI RAT: 34. *Glagoljska Matica mrtvih od g. 1731—1737.*
Vlasnik: žup. ured u Velom Ratu (Dugi otok). Veličina: 295×100 mm. Broširana. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Ima 24 stranice. Prazne: 19—24. Ispisana je kursivnom glagolicom. Matica je zajednička za župe: Božava, Soline i Veli Rat. — Pisci župnici i kapelani Božave.

MOLAT: 35. *Glagoljska Matica: 1579—1650.*
a) Krštenje u Zapuntelu: 1630—1650; b) Krštenja u Molatu: 1613—1650; c) Krizmanih: 1618—1643; d) Ženidbe u Zapuntelu: 1614—1650; e) Ženidbe: 1613—1650; f) Ženidbe: 1584 1579; g) Mrtvih: 1612—1650; i) Ženidbe: 1579—1580; j) Krštenja: 1579—1588. Jedan svezak. Vlasnici: žup. ured u Molatu. Veličina: 201×105 mm. Vezana u kartonu, 9 snopića zajedno. Osrednje sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 626 stranice. Prazne: 2, 3, 13—24, 26, 32, 66—69, 86, 109—118, 120, 150—170, 174—188, 210—218, 220—226, 228—236, 238—242, 247—261. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici i kapelani Molata i Zapuntela.
N. B. Najstarija matica u biskupiji.

MOLAT: 36. *Glagoljska Matica mrtvih od god. 1651—1823.*
Vlasnik: žup. ured u Molatu. Veličina: 287×105 mm. Uvezana u karton. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 273 stranice (+ 10 listova praznih). Kursivna glagolica do 1806 (ink.), do konca latinica. Od g. 1773—1776 je harala kužna (kolera?) bolest i umrlo je 141 osoba. (G. 1772 živih 395 duša a 1776 samo 254 duše). Str. 176—212. — Pisci: župnici i kapelani Molata.

37. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1165—1822.*
Vlasnik: žup. ured Molata. Veličina: 291×103 mm. Uvezana u karton. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 212 (+ 3 prazna lista) stranice. Kursivna glagolica do g. 1806 (Inkl.), do konca latinica. — Pisci: župnici i kapelani Molata.

38. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1657—1822.*
Vlasnik: žup. ured Molata. Veličina: 301×105 mm. Uvezana u karton, koji je raskliman. Prve stranice oštećene od vlage i vina. Ima 244 stranice. Prazna: 7. Srednje sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ispisana je kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici i kapelani Molata.

39. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1717—1824.*
Vlasnik: žup. ured Molata. Veličina: 287×99 mm. Uvezana, bez kartona. Nešto oštećena. Srednje očuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 384 stranice. Prazne: 191, 338, 362. Kursivna glagolica do g. 1817 (inkl.) do konca latinica. — Pisci: župnici i kapelani Molata.

40. *Glagoljska Matica krizmanih od g. 1651—1786.*
Vlasnik: žup. ured Molata. Veličina: 289×102 mm. Ukoričena u karton. Vrlo dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Ima 103 stranice (+ 2 lista prazna). Donji uglovi nešto istrošeni. Prazne stranice: 6, 8, 9, 24, 95—100. Sve kursivna glagolica. — Pisci: župnici Molata

41. *Glagoliski Libar od broja duš od g. 1670—1812.*
Vlasnik: žup. ured Molata. Veličina: 302×102 mm. Ukoričena u karton. Vrlo dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 326 stranica. Prazne: 2, 10, 108, 109, 286—326. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. Pisci: župnici Molata Zanimljiv zbog broja stanovnika i prezimena.
NB. Kodeksi: 35—41 su za župe: Molat i Brgulje.

PREMUDA: 42. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1656—1718.*
Vlasnik: žup. ured u Premudi. Veličina: 298×106 m. Broširana. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Ima 40

stranica. Prazne: 10—11, 39 i 40. Str. 9—16 je odlomak glag. mat. vjenčanih iz Oliba (iz g. 1668). Pisci: kapelani, dotično župnici Premude. — Sve kursivna glagolica.

PREMUDA: 43. *Glagoljska Matica mrtvih od god. 1662—1718.*
Vlasnik: žup. ured u Premudi. Veličina: 299×105 mm. Ima 24 stranice. Prazna: 23. Broširana. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Sve kursivna glagolica. — Pisci: kapelani, dotično župnici Premude.

44. *Glagoljska Madrikula sv. Kirijaka od god. 1697—1812.*
Vlasnik žup. ured u Premudi. Veličina: 425×154 mm. Uvezana u karton. Hrbat istrošen. Neizdana. Dobro sačuvana. Čitljiva. Ima 68 stranica. Prazne: 1, 15—28, 32—45, 48—51, 53, 55 57—58. Sadržava: 19 »kapitula«, popis redovnika, razni troškovi za crkvu i oltar. K tome neke bilješke: 1844, 1846, 1867, 1850—1890. — Glagolica do 1812, ostalo latinica. K tome su neke bilješke iz g. 1765 i 1772 pisane latinicom. — Pisci: župnici Premude.

SESTRUNJ: 45. *Glagoljska Matica mrtvih od god. 1700—1802.*
Vlasnik župski ured u Sestrunju. Veličina: 298×103 mm. Uvezana u karton, oštećena od vlage i crvotoča. Rasklimana. Ima 74 stranice, koje su ispisane kursivnom glagolicom, a do konca (st. 176) je prazno. Ipak je čitljiva. Neizdana. — Pisci: župnici Sestrunja.

46. *Glagoljska Matica mrtvih od g. 1805—1812, te 1821—1837.*
Vlasnik: župski ured Sestrunja. Veličina: 282×99 mm. U kartonu (in verso ispao). Prilično sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Do g. 1812 je kursivna glagolica; od 1813—1820 nije zabilježen nijedan slučaj smrti. Do konca latinica. Ima 52 str. Od st. 11—52 je prijepis godovnjaka iz g. 1869 nešto hrvatski a nešto talijanski). — Pisci: župnici Sestrunja.

47. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1765—1802, te 1834—1837.*
Vlasnik žup. ured Sestrunja. Veličina: 289×104 mm. Bez korica, nije broširana. Donji kraj izjeden i nešto od crva rastočen. Kursivna glagolica do g. 1802. (st. 48), zatim prazno 20 listova. Na koncu su umetnuta 3 lista. (Velič.: 320×112 mm) sa krštenjima: 1834—1837 (Latinica). Ipak je dosta čitljiva, koliko nije krnjava. Neizdana. — Pisci: župnici Sestrunja.

SESTRUNJ: 48. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1803—1812, te 1821—1837.*
Vlasnik: žup. ured Sestrunja. Veličina: 267×91 mm. U kartonu. Gornji dio hrpta izjeden. Dobro sačuvana. Od vlage su negdje slova izblijedjela. Ima 36 ispisanih stranica, + 50 listova praznih. Kursivna glagolica do g. 1810 (inkl.), do konca latinica. Točan popis pučanstva navedenih godina. — Pisci: župnici Sestrunja.

49. *Glagoljski Libar dûš od god. 1744—1810, te 1821—1837.*
Vlasnik: žup. ured Sestrunja. Veličina: 267×91 mm. U kartonu. Gornji dio hrpta izjeden. Dobro sačuvan. Od vlage su negdje slova izblijedjela. Ima 36 ispisanih stranica, + 50 listova praznih. Kursivna glagolica do g. 1810 (inkl.), do konca latinica. Točan popis pučanstva navedenih godina. — Pisci: župnici Sestrunja.

50. *Glagoljski Libar godov prepisan g. 1794 (—1767) a najstariji je datum: 1624.*
Vlasništvo: žup. ured Sestrunja. Veličina: 285×95 mm. Broširan, nešto oštećen. Kursivna glagolica do g. 1845., ostalo latinica. Na svakoj stranici su anniversarii(godovi) za 4 dana. Nedostaju godovi 20—30. IV., koje je popunio d. L. Finka, župnik (kursivnom glagolicom). Gdjegdje je početno slovo glagolica libraria. — Čitljiv. Neizdan. Osrednje sačuvan. — Pisci: župnici Sestrunja.

51. *Glagoljska Madrikula Gospe od Prikazanja (Zdravlja) Od god. 1777—1896.*
Svojina žup. ureda u Sestrunju, dotične istoimene bratovštine. Veličina: 440×158 mm. Uvezana u karton koji je obložen pergamenom. Ima 204 stranice. Prazne: 7, 8, 10, 12—13, 22—24, 31—38, 52, 58—76, 78—155, 117, 119, 155, 170—196, 199 i 202. Sadrži: 12 »kapitula«, popis bratima i sestara, (bilo je braće iz Ugljana, Brbinja, Oliba, Molata i Povljane (ot. Pag); zatim računi, prošnje, posuđivala je novac drugima itd. God. 1772 se spominje bratovština s. Petra, a g. 1785 s. Sakramenta (sa 3 i 4 kapitula). Vrlo dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Kursivna glagolica do g. 1819. (st. 1819. st. 174). do konca latinica. God. 1890: Računi bratovštine »LIBAR I.« — Pisci: župnici Sestrunja.

52. *Glagoljski Blagaj. dnevnik žup. crkve sv. Petra od god. 1799—1826.*
Vlasnik: žup. ured Sestrunja. Veličina: 432×156 mm. Uvezan u karton i pergamenu. Ima 154 stranice. Prazne:

14, 25—92, 99—129, 146, 148—153. Kursivna glagolica do 1819., do konca latinica. Tu je i poslovanje skule Gospe od Zdravlja od g. 1881—1887, te 1894—1908. — Čitljiva. Neizdana. Dobro sačuvana. — Pisci: župnici Sestrunja.

SUTOMIŠĆICA:

53. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1739—1825.*
Svojina žup. ureda u Sutomišćici (otok Ugljan). Veličina: 288—100 m. Ukoričena u karton i jedna korica je obložena pergamenom. Ima 478 stranica. Do g. 1812. je kursivna glagolica, do konca latinica. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Pisci: župnici i kapelani Sutomišćice.

54. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1747—1825.*
Vlasnik: žup. ured Sutomišćice. Veličina: 284×100 mm. Uvezana u koži. Ima 132 stranice. Do god. 1806. je kursivna glagolica, do konca latinica. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Pisci: župnici i kapelani Sutomišćice.

55. *Glagoljska Matica mrtvih od 1765—1825.*
Vlasnik: žup. ured Sutomišćice. Veličina: 279×99 mm. Uvezana u kartonu. Ima 210 stranica. Do g. 1812. je kursivna glagolica, do konca latinica. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. — Pisci: župnici i kapelani Sutomošćice. N. B. Kodeksi: 53—55 su zajednički za župe: Preko i Sutomišćica do g. 1770, kad je Preko postalla samostalna župa.

56. *Glagoljska Matica sv. Fume (Eufemije) od g. 1748—1804.*
Vlasnik: žup. ured Sutomošćice. Veličina: 214×217 mm. Uvezana u kartonu, koji je obložen pergamenom. Ima 60 st. Tu se nalazi i blag. dnevnik žup. crkve. Prilično sačuvana. Neizdana. Čitljiva. — Pisci: župnici i kapelani Sutomošćice.

57. *Glagoljska Skula Gospe Karmela i Duš od Purgatorija od 1743—1821.*
Vlasnik: žup. ureda Sutomošćice. Veličina: 274×92 mm. Uvezana u karton. Srednje sačuvana. Prilično čitljiva. Neizadana. — Pisci: župnici i kapelani Sutomišćice.

58. *Glagoljska Skula »Corpus Domini« (Tila Isusova). Od g. 1745—1800.*
Vlasnik: žup. ured Sutomišćice.

PREKO:

59. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1765—1827.*
Vlasnik: žup. ured u Preku (otok Ugljan). Veličina: 277 ×99 mm. U kartonu uvezana. Hrbat i uglovi istrošeni i

nešto izjedana od crvotoča. Ima 316 stranica. Prazne: 54, 55, 271, 315, 316. Prilično sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Do g. 1822. pisana je kursivnom glagolicom, a do konca latinicom. Latinica je i god. 1786—1788 (str. 96—112). Pisci: župnici i kapelani Preka.

PREKO: 60. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1770—1826.*
Svojina žup. ureda Preka. Veličina: 275×98 mm. U kartonu. Ima 63 ispisane stranice + 61 list prazan. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Kursivna glagolica do g. 1821, latinica: 1787—1788 (st. 22—27), te od god. 1821. do konca. — Pisci: župnici i kapelani Preka.

61. *Glagoljska Matica mrtvih od g. 1770 do 1827.*
Vlasnik: žup. ured Preka. Veličina: 279×97 mm. Uvezana u karton. Dobro sačuvana, iako je od crva malo nagrizena. Čitljiva. Neizdana. Ima 202 stranice. Prazne: 1, 2, 121, 186, 194—202. Kursivna glagolica do god. 1821., latinica: 1786—1788 (st. 34—41) te od 1821 do konca. — Pisci: župnici i kapelani Preka.

62. *Glagoljska Skula duš od Purgatorija od g. 1770—1819.*
Vlasnik: žup. ured Preka. Veličina: 282×203 mm. Uvezana u karton. Ima 126 stranica. Prazne: 6, 11, 14—16, 18—20, 43—54, 56, 61, 62, 64, 65, 68—77, 108, 110 i 112. Sadrži: 13 kapitula, dražbe, globe, popis bratima i sestara, te razne troškove. — Prilično sačuvana iako su zadnje stranice od crva oštećene. Čitljiva. Neizdana. Kursivna glagolica do godine 1804, a latinica do konca (a i nešto od g. 1794—1804). — Pisci: župnici Preka.

63. *Glagoljski Kvateran Gospe od Luzarija od g. 1778—1845.*
Vlasnik: župski ured Preka. Veličina: 317×214 mm. Nije ni broširana. Ima 48 stranica. Prazne: 18, 26, 36 i 48. Čitljiva. Neizdana. Listovi rastavljeni i polovina araka nestalo (valjda čisti). Tu je zapisan rad bratovštine bez popisa bratima i bez kapitula. Od g. 1861—1865 je popis gospodara kuća, koji su crkvi davali taksu, a crkva se brigala za vosak prigodom sprovoda bratima (talijanski). To je i danas praksa. Glagolica kursivna do god. 1821, do konca latinica. Pisci: župnici Preka.

64. *Glagoljski Godovnik prepisan g. 1790.*
Vlasnik: žup. ured Preka. Veličina: 450×160 mm. Neizdan niti broširan, prihvaćen špagom. Popis mrtvih po danima u godini (Anniversarii). Svaki mjesec (na vrhu stranice) je napisan crvenom tintom (glagolica libraria). Sve do g. 1854 je ispisan kursivnom glagolicom. Gotovo naj-

mlađa glagolica u našoj biskupiji. Latinicom je napisano nekoliko imena i to olovkom. Čitljiv. Neizdan. Sav raskliman. — Pisci: župnici Preka.

KALI:

65. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1623—1711.*
Vlasnik: žup. ured u Kalima. (Otok Ugljan). Veličina: 303×98 mm. U kartonu. Ima 92 stranice. Prazno: 26. Nešto je od crvotoča izbušena, a na nekim stranicama su od vlage slova izblijedjela i gotovo nečitljiva. Osrednje sačuvana. Ipak čitljiva. Pisana je kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Kali.

66. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1683—1825.*
Svojina žup. ureda Kali. Veličina: 402×145 mm. Uvezana u karton, koji je raskliman. Ima 326 stranica. Prazne: 309—326. God. 1776 i 1778 (str. 188 i 193) su zavedena latinskim jezikom 2 krštenja. God. 1813 je francuska civilna vlast u Zadru preuzela maticu, a 1816 je vraćena župskom uredu (str. 256). Matica je čitljiva osim par stranica, koje su od vlage izblijedjele. Neizdana. Sva je ispisana kursivnom glagolicom (do g. 1825). — Pisci: župnici Kali.

67. *Glagoljska Matica mrtvih od god. 1698—1755.*
Vlasnik: žup. ured Kali. Veličina: 300×99 mm. Ukoričena u kartonu. Ima 104 stranice. Nešto od crva i vlage oštećena. negdje teško čitljiva. Dobro sačuvana. Neizdana. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Kali.

68. *Glagoljska Matica sv. Sakramenta od 1675 do danas.*
Vlasništvo istoimene bratovštine (u žup. uredu u Kalima). Veličina: 295×205 mm. Uvezana u kartonu i pergameni. Ima 130 stranica. Prazne: 4, 6, 9, 11, 54—58, 68—74, 76—108, 111, 118, 123, 124, 126—130. Do god. 1813 (inkl.) je pisana kursivnom glagolicom, do konca latinicom. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Sadržaj je vrlo zanimljiv za bratovštinu, crkvu i selo. Pisci: župnici Kali.

69. *Glagoliska Madrikula sv. Trojstva od g. 1683—1807, te 1857 danas.*
Vlasnik: istoimena bratovština (žup. ured u Kalima). Veličina: 296×215 mm. Ima 140 stranica. Prazne: 13, 15, 18—21, 45—122, 124, 129, 131—132, 134, 135 i 137. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Kursivna glagolica do god. 1807, kad je bila likvidirana od Napoleona (g. 1857 uspostavljena), do konca latinica. Sadržaj: 15 kapitula, popis bratima i rad bratovštine. Pisci: župnici Kali.

KALI: 70. *Glagoljska Madrikula sv. Križa od g. 1717—1807, te 1857 — danas.*
Vlasnik istoimena bratovština (žup. ured) u Kalima. Veličina: 292×215 mm. Tvrdo uvezana u kožu. Donji ugao (in verso) korice kao i papir je djelomično izgorio od vatre, a rubovi su pocrnjeli. Papir je nešto izjeden od crva i opažaju se tragovi kvarenja od vlage. Ima 126 stranica. Prazne: 1, 8, 9, 13, 22, 31—42, 47, 49—63, 97—108, 110, 112—126. Sadržaj: 13 kapitula, popis bratima. Kursivna glagolica do g. 1807., kad je ukinuta od Napoleona. Uspostavljena g. 1857. — Kodeks je čitljiv, neizdan, i prilično sačuvan. — Pisci: župnici Kali.

71. *Glagoljska Madrikula Gospe 7 žalosti od g. 1729—1807, te 1858 — danas.*
Svojina istoimene bratovštine (žup. ured) u Kalima. Veličina: 282×197 mm. U kartonu. Hrbat istrošen. Ima 96 stranica + 26 praznih listova. Prazne: 4, 6, 14—19. Sadržaj: 17 kapitula, popis bratima, gozbe, dražbe. Do g. 1807 je kursivna glagolica, kad je bratovština ukinuta. Do konca latinica. Uspostavljena g. 1858. — Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. — Pisci: župnici Kali.

KUKLJICA: 72. *Glagoliska Matica vjenčanih od god. 1731—1762.*
Vlasnik: žup. ured u Kukljici (ot. Ugljan). Veličina: 298×111 mm. Broširana. Ima 136 stranica. Pisana je kursivnom glagolicom. Dobro sačuvana. Neizdana. — Pisci: župnici Kukljice.

73. *Glagoliska Madrikula Duš Purgatorija od g. 1755 — danas.*
Vlasništvo istoimene bratovštine u Kukljici. Veličina: 315×200 mm. Kartonirana. Ima 13 listova ispisanih, + 20 praznih. Prva 3 lista su ispisana glagolicom libraria (do g. 1810), ostalo latinicom. Sadrži: 15 kapitula + 5 naredaba. Početna slova kapitula su u crvenoj boji. — Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. — Pisci: župnici, dotično gaštaldi bratovštine.

74. *Glagoljska Madrikula sv. Duha od g. 1753 — danas.*
Vlasništvo istoimene bratovštine u Kukljici. Veličina: 315×218 mm. Uvezana u karton, koji je obložen pergamenom. Ima 116 stranica. Prazne: 15, 16, 44—115. Sadrži: 14 »kapitula« i 8 »naredaba«, popis bratima, te poslovi »skule«. Kursivna glagolica do g. 1821, do konca latinica. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. — Pisci: župnici, dotično gaštaldi bratovštine.

DRELAC: 75. *Glagoljski Libar godova oko god. 1760.*
Vlasnik: žup. ured u Zdrelcu (ot. Pašman). Veličina: 216 ×125 mm. Bez korica. Manjkaju anniversarii od 1/1—9/2 te 18—31/12. Najstariji datum: 1750 a najmlađi 1818. Prepisao ga je g. 1760 žup. don Pave Maras i nastavljen od njegovih nasljednika. Od vlage su slova dosta izblijedjela, i zato je teško čitljiv. Tu su godovi za Banj i Zdrelac. Sav je ispisan kursivnom glagolicom.

ANJ: 76. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1587—1613.*
Vlasništvo župskog ureda u Banju (ot. Pašman). Veličina: 212×150 mm. Ukoričena u karton. Ima 36 stranica. Prazne: 14, 26—35. Dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Sve kursivna glagolica. Pisci: župnici Banja.

77. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1613—1699.*
Vlasnik: žup. ured Banja. Veličina: 296×100 mm. Uvezana u karton. Korice rasklimane a hrbat istrošen. Ima 214 str. Prazne: 33—47, 88, 89 i 213. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. Pisci: župnici Banja.

78. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1798—1864.*
Vlasnik: žup. ured Banja. Veličina: 280×97 mm. Sva je rasklimana, u fascikulima. Nešto od crva rastočena. Nije ukoričena. Ima 220 stranica. Prazne: 137—219. Neizdana. Čitljiva. Kursivna glagolica do g. 1815 (inkl.), do konca latinica. — Pisci: župnici Banja.

79. *Glagoljska Matica mrtvih od god. 1612—1649.*
Vlasnik: žup. ured Banja. Veličina: 297×100 mm. Broširana. Uglovi i hrbat istrošen, te je i od crva nešto oštećena. Ima 26 stranica. Čitljiva. Neizdana. Pisana je kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Banja.

80. *Glagoljska Matica mrtvih od god. 1652—1721.*
Vlasnik: žup. ured Banja. Veličina: 305×105 mm. U kartonu. Hrbat ispao. Krajevi zgužvani. Ima 124 stranice Prazne: 68 i 69. Neizdana. Čitljiva, u koliko nije vlaga uništila slova. Sve kursivna glagolica. — Pisci: župnici Banja:

81. *Glagoljska Matica mrtvih od g. 1799—1863.*
Vlasnik: žup. ured Banja. Veličina: 280×95 mm. Ukoričena u karton. Ima 304 stranice. Prazne: 1, 2, 18, 97—304. Vrlo dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Kursivna glagolica do g. 1812 (st. 17;, a od 1816 je latinica, od g. 1813—1815 nije zabilježen ni jedan slučaj smrti. — Pisci: župnici Banja.

BANJ:

82. *Glagoljska Madrikula vjenčanih od g. 1799—1864.*
Vlasnik: žup. ured Banja. Veličina: 278×96 mm. Ukc ričena u karton. Ima 222 stranice. Prazne: 1, 2, 8, 9, 55– 222. Vrlo dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Kursivn glagolica do 1810 (inkl.), a latinica od 1816 do konc (g. 1811—1815 nema nijednog vjenčanja). Pisci župnic Banja.
N. B. Kodeksi 76—82 su zajednički Banju i Zdrelcu.

83. *Glagoljska Madrikula s. Tila (Sakramenta) od g. 1669– 1782.*
Vlasnik: žup. ured Banja. Veličina: 382×230 mm. Raskli mana, bez korica od vlage i crvotoča oštećena. Ima 7 str. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. Bez kapitula a mnogo podataka o radu bratovštine. To je mješavin crkovnog, bratimskog i seoskog poslovanja u korist puk i crkve. — Pisci: župnici Banja.

84. *Glagoljska Madrikula s. Križa od god. 1767—1816.*
Vlasnik: žup. ured Banja. Veličina: 280×186 mm. Ukc ričena u karton. Od vlage nešto oštećena. Ima 82 stranic Prazne: 39, 54, 60—82. Osrednje sačuvana. Čitljiva. Ne izdana. Sadržava: dražbe, globe, troškove i drugo poslova nje. Bez kapitula. — Pisana je sva kursivnom glagolicon — Pisci: župnici Banja.

85. *Glagoljski Libar godova prepisan oko god. 1810.*
Vlasnik: žup. ureda Banja. Veličina: 223×154 mm. Ukc ričen u kožu i obložen pergamenom. Istrošen od upotreb Čitljiv. Neizdan. Zadnji anniversarij g. 1862. Kursivn glagolica do 1845, a latinica je i od g. 1839 do konca. – Pisac: župnik d. Mate Dunatov i nasljednici. — Na konc je priložen dekret zadarskog kneza Moro na talijanskor i preveden na hrvatski, a napisan kursivnom glagolicon U njemu se zabranjuje kleti, lupeština, svako skuplja nje ljudi pod oružjem itd. Ali su slova od vlage izblije djela i teško čitljiva.

86. *Glagoljska Madrikula sv. Križa od g. 1723—1808, te 188 1885.*
Vlasnik žup. ured Banja, a inače pripada župi Dc bropoljana (ot. Pašman). Veličina: 370×138 mn Ukoričena u karton, koji je oštećen. Prva tri lista kusast i od vlage raspadnuta. Ima 250 stranica. Prazne: 84, 8 99—101, 114, 116—202, 205, 207, 209, 210, 231, 23 234—240. Sadržaj: 14 kapitula, popis braće, dražbe, gc

zbe, troškovi bratovštine i crkve. Neizdana. Čitljiva (osim početka). Kursivna glagolica do godine 1808 (kad je bila ukinuta), do konca latinica. — Pisci: župnici Dobropoljane.

AŠMAN: 87. *Glagoljska Matica od g. 1582—1680.:* a) Krštenih: 1590—1613. b) Krštenih: 1649—1659; c) Vjenčanih: 1667—1680; d) Krštenih: 1659—1679; e) Krizmanih: 1607—1612; f) Mrtvih: 1607—1611; g) Krizmanih: 1618—1645; h) Krizmanih: 1655—1677; h) Krizmanih: 1663 (iz Krizmanih: 1655—1677; i) Krizmanih: 1663 (iz Kali); j) Vjenčanih: 1582—1613; k) Vjenčanih: 1613—1643; l) Vjenčanih: 1653—1667; m) Mrtvih: 1653—1679; n) Mrtvih: 1613—1653; o) Mrtvih: 1606—1613; p) Ispovijedanih i pričešćenih: 1655—1671; r) Mrtvih: 1607—1612: Sve 1 svezak. Vlasnik: župski ured u Pašmanu. Veličina: 285×110 mm. Bez korica. Vezana na hrptu kožom. Ima 648 stranica. Prazne: 42, 46, 122, 123, 161—170, 191—248, 250, 311—318, 346—358, 404—408, 410, 434, 496—506, 509, 515—528, 530, 531, 555, 568, 569, 573, 579, 580, 582, 584, 586, 596, 601—607, 618, 630, 636, 639—647. Slabo sačuvana, jer su prve stranice od miševa oštećene, a vlaga je na toliko mjesta slova skoro izbrisala. Inače je čitljiva. Neizdana. — Sve kursivna glagolica. — Pisci: župnici Pašmana.

88. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1686—1765.* Vlasnik: žup. ured Pašmana. Veličina: 292×102 mm. Ukoričena u karton i pergamenu. Ima 332 stranice. Dobro sačuvana. Neizdana. Sve kursivna glagolica. — Pisci: župnici Pašmana.

89. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1765—1855.* Vlasnik: žup. ured Pašmana. Veličina: 293×96 mm. Ukoričena u karton. Ima 436 stranica. Prazne 377—432, 434 i 436. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Kursivna glagolica do god. 1821 (inkl.), do konca latinica. — Pisci: župnici Pašmana.

90. *Glagoljska Matica vjenčanih od god. 1686—1854.* Svojina žup. ureda u Pašmanu. Veličina: 292×102 mm. Ukoričena u karton. Ima 290 stranica. Prazne stranice: 22, 274—278 i 290. Od str. 187-konca je format: 272×98 mm. Na str. 1.: »Libar od matrimonija, se združeni.« (Kursivna bosančica) — Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Kursivna glagolica do god. 1820, do konca latinica. — Pisci: župnici Pašmana.

PAŠMAN:

91. *Glagoljska Matica mrtvih od g.1686. do 1853.*
Vlasnik: župski ured Pašmana. Veličina: 292×100 mr
Ukoričena u karton. Ima 428 stranica. Prazne: 356, 386-
427. Čitljiva. Neizdana. Dobro sačuvana. Kursivna glag
lica do god. 1820 (inkl.), do konca latinica. — Pisc
župnici Pašmana.

92. *Glagoljska Madrikula s. Antona opata, od g. 1767—181*
Pravila (kapituli) iz g. 1519 u prijepisu.
Vlasnik: žup. ured Pašman. Veličina: 358×269 mm. Uk
ričena u karton i pergamenu. Rasklimana. Ima 102 str
nice. Prazne: 3, 6, 12, 14, 19—35, 101 i 102. Sadržaj: 2
kapitula (iz g. 1519) i poslovanje skule. Čitljiva. Neizdan
Kursivna glagolica do g. 1810, ostalo latinica. — Pisc
župnici Pašmana.
N. B. Ova pravila — kapituli su najstariji u našoj biskı
piji, napisani glagolicom.

93. *Glagoljska Matica s. Tila (Sakramenta) od g. 1630—182*
Vlasnik: žup. ured Pašmana. Veličina: 284×200 mr
Ukoričena u koži i ima metalne kvake za zatvaranje ka
i stari misali. Uglovi nešto istrošeni. Negdje su slova izbl
jedjela i slova nečitljiva. Ima 510 stranica. Prazne: 6, 2
35, 50—60, 232, 244, 264, 279, 321—380, 382—387, 39
391, 394, 398, 399, 406, 410, 412, 413, 422, 424, 43
434, 435, 443—456, 462, 469—474, 478, 480—482, 484-
487, 492, 496, 500—504, 506, 508 i 509. Sadržava: 2
kapitul, gozbe, dražbe, popis bratima i sestara i mnog
sitnih podataka o radu skule i crkve. Čitljiva. Neizdan
Sve kursivna glagolica (osim nešto malo latinice). — Pisc
župnici Pašmana.

94. *Glagoljska Matica s. Šimuna od god. 1637—1817.*
Vlasnik: žup. ured Pašmana. Veličina: 305×215. Ukor
čena u kožu (sa metalnim kopčama i može se zaklopiti
Ima 190 stranica. Prazne: 73—120, 131—167, 170, 18
186 i 189. Sadrži: 15 kapitula i ostali rad skule. Dobı
sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Sva je ispisana kursivnoı
glagolicom. — Pisci: župnici Pašmana.

95. *Glagoljska Matica Gospe Karmena od g. 1666—1833.*
Vlasnik: žup. ured Pašmana. Veličina: 287×200 mr
Ukoričena u kožu. Nešto od crva rastočena. Ima 196 str
nica. Prazne: 4, 21—28, 42—46, 140, 165, 166, 167, 17
176, 178, 182, 183 i 195. Bez kapitula. Popis braće i razı
skulini troškovi. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Sv
kursivna glagolica, osim nešto malo latinice. — Pisc
župnici Pašmana.

PAŠMAN: 96. *Glagoljska Matica sv. Marije od g. 1719—1820.*
Vlasnik: žup. ured. Pašmana. Veličina: 302×214 mm. Ukoričena u karton i kožu, koja je otrcana. Nešto od vlage i crva oštećena. Ima 286 stranica. Prazne: 4, 96, 190, 195, 201—253, 255—258, 260, 262, 264—278. Sadržaj: 18 kapitula, popis bratima i sestara, te razne interesantne društvene bilješke. Čitljiva. Neizdana. Sva je ispisana kursivnom glagolicom (osim par mjesta latinicom). — Pisci: župnici Pašmana.

97. *Glagoljski Libar dobitka sv. Marije od g. 1747—1820.*
Vlasnik: žup. ured Pašmana. Veličina: 273×94 mm. Ukoričena u karton. Ima 188 stranica. Prazne: 2, 3, 7, 10—13, 16—19, 23—25, 29—31, 36—39, 42—47, 49—53, 56, 57, 60, 62—75, 77, 80—128, 157—173, 175, 176, 178—185. Različiti prihodi župne crkve i potrošci, te druge važne bilješke. Vrlo dobro sačuvana. Čitljiva. Neizdana. Sve kursivna glagolica, a vrlo malo latinice. — Pisci: župnici Pašmana.

98. *Glagoljski Libar dužnika sv. Marije od g. 1766—1809.*
Vlasnik: žup. ured Pašmana. Veličina: 283×100 mm. Uvezan u karton. Nešto oštećen od crva. Ima 128 stranica. Prazne: 5, 7, 9—11, 16—21, 24—29, 32—37, 40, 41, 44—49, 52—57, 60—63, 66—69, 72—75, 85—81, 84, 85, 90, 91, 94, 95, 99—101, 104, 105, 108, 109, 111, 115 i 124. Dobro sačuvan. Neizdan. Čitljiv. Sve kursivna glagolica. — Pisci: župnici Pašmana.

99. *Glagoljski Libar godova od g. 1790—1886.*
Vlasnik žup. ured Pašmana. Veličina: 328×118 mm. Ukoričen u debeli karton. Na vrhu svake stranice je upisan odgovarajući mjesec crvenom tintom: glagolica majuscula libraria. I inače je gotovo sav ispisan glagolicom (minuscula libraria). Prepisana je god. 1790 od župnika Burića i nastavljena od njegovih nasljednika sve do g. 1868. Najmlađa glagolica u našoj biskupiji. Od g. 1869—1886. je latinica. Vrlo dobro sačuvana. Neizdan. Opseže aniversarije: 1686—1790—1886. Interesantan kodeks i zbog plemena, koja su izumrla.

KOŽINO: 100. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1666—1833.*
Vlasnik: žup. ured u Kožinu. Veličina: 418×150 mm. Vezana u karton. Prve stranice oštećene, zadnje od miševa nagrizene i negdje od vlage zamrčene. Ima 96 stranica. Prazne: 1, 2, 47—96. Godine 1813 bila je uručena

francuskim vlastima i opet povraćena (str. 38). Pisana je kursivnom glagolicom do g. 1784 (incl.) a do konca latinica. Čitljiva. Neizdana. Pisci: župnici Kožina.

KOŽINO: 101. *Glagoljska Matica mrtvih od g. 1667—1833.*
Svojina župskog ureda Kožina. Veličina: 420×145 mm. Ukoričena u karton. Ima 110 stranica. Prazne: 64—110. I ova je matica 1813 bila predana vlastima u Zadar pak opet vraćena (str. 54). Do god. 1784 (inkl.) kursivna glagolica, do konca latinica. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. — Pisci: župnici Kožina.

102. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1671—1833.*
Svojina žup. ureda Kožina. Veličina: 420—138 mm. Ukoričena u karton. Prva 2 lista uništena, a počinjala g. 1667 kao i prednje matice. Od vlage negdje crnilo izbljedjelo. Ima 200 stranica. Prazne: 44, 117—198. Prilično sačuvana. Čitljiva. Neizdana. God. 1813 je bila predana francuskim vlastima u Zadar, pa opet povraćena (st. 104). Pisana je kursivnom glagolicom do g. 1784 (inkl.), do konca latinica. — Pisci: župnici Kožina.

103. *Glagoljski Libar broja duš od god. 1667—1850.*
Svojina žup. ureda Kožina. Veličina: 418×132 mm. Uvezana u karton. Gotovo sve su stranice nešto oštećene od miševa i crvotoča. Ima 110 stranica. Prazne: 98—107 i 109. Podaci broja stanovništva od g. 1667—1850. Nedostaju podaci za godine 1729—1732, 1792—1797, 1804—1810, 1813—1815, 1817, 1821, 1825—1831, 1833—1836. Glagolica kursivna do g. 1783 (inkl.), do konca latinica i pri koncu nešto na talijanskom jeziku. Neizdana. Čitljiva. — Pisci: župnici Kožina.

104. *Glagoljska Matica krizmanih od g. 1756—1848.*
Svojina žup. ureda Kožina. Veličina: 308×100 mm. Ukoričena u karton. Ima 168 stranica. Prazne: 8, 14, 17—94, 96—116, 118—168. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Napisana kursivnom glagolicom do g. 1773 (inkl.), do konca latinica. — Pisci: župnici Kožina.
N. B. U ovim kodeksima (100—104) je glagolica prestala oko g. 1784, dakle najranija latinica u našim krajevima (g. 1875). Drugdje je glagolica u praksi do oko 1810.

DIKLO: 105. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1645—1671.*
Svojina žup. ureda u Diklu. Veličina: 298—100 mm. Ukoričena u karton. Ima 60 stranica. Vrlo dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Dikla.

DIKLO:

106. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1671—1744.*
Vlasnik: žup. ured Dikla. Veličina: 307×104 mm. Istrošene korice. Ima 108 stranica. Prazna stranica: 65. Sve kursivna glagolica. Osrednje sačuvana. Neizdana. Čitljiva. — Pisci župnici Dikla.

107. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1744—1816 te 1824.*
Vlasnik: žup. ured Dikla. Veličina: 276×95 mm. Bez korica, u 2 sveščića. Ima 144 stranice. Prazne: 70, 71, 109, 112, 114—134, 136, 138—144. Nešto od vlage i crvotoča oštećena. Godine 1813 je bila predana francuskim vlastima i opet povraćena. Kursivna glagolica. Samo godine 1791—1793 (str. 78—82) latinica. Čitljiva. Neizdana. — Pisci: župnici Dikla.

108. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1810—1828, + g. 1840.*
Svojina žup. ureda u Diklu. Veličina: 227×107 mm. Ukoričena u karton. Ima 40 stranica. Prazne: 24—38 i 40. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Pisana je kursivnom glagolicom, do g. 1824 (inkl.), ostalo latinica. — Pisci: župnici Dikla.

109. *Glagoljska Matica mrtvih od god. 1646—1740.*
Svojina žup. ureda u Diklu. Veličina: 300×102 mm. Uvezana u kartonu. Ima 82 stranice. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. Dobro sačuvana. Neizdana. Čitljiva. — Pisci: župnici Dikla.

110. *Glagoljska Matica mrtvih od god. 1744—1830.*
Svojina žup. ured Dikla. Veličina: 290×100 mm. U snopićima, nije ni broširana. Ima 68 stranica. Prazne: 18, 19, 58—68. I ova je matica bila predana u Zadar g. 1813 francuskim vlastima i opet povraćena. Kursivna glagolica do godine 1824 (inkl.), do konca latinica. Slabo sačuvana. Neizdana. Čitljiva. Nešto od vlage omrčena. — Pisci: župnici Dikla.

111. *Glagoljski Libar duš od g. 1658—1790.*
Vlasnik: žup. ured Dikla. Veličina: 298×100 mm. Ukoričena u karton. Ima 160 stranica. Prazne: 1, 3, 45, 98, 127—144. Od g. 1686—1743 nema podataka. Zanimiv kodeks i zbog raznih kotarskih prezimena, jer se u Diklu sklonuše za kandijskog rata iz bliže i dalje okolice. Čitljiv. Neizdan. Dobro sačuvan. Ispisan kursivnom glagolicom. Važan za statistiku sela. Pisci: župnici Dikla.

MURVICA: 112. *Glagoljska Matica vjenčanih od god. 1706—1765.* Vlasnik: žup. ured u Murvici (kod Zadra). Veličina: 295 ×96 mm. Ukoričena u kartonu. Listovi nešto oštećeni i od vlage početne stranice nečitljive. Inače osrednje sačuvana. Citljiva. Neizdana. Ima 86 stranica: Prazne: 29—85. Sva je ispisana kursivnom glagolicom. — Pisci: župnici Murvice.

BIBINJE: 113. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1713—1825.* Vlasnik: župski ured u Bibinjama (kod Zadra). Veličina: 294×99 mm. Ukoričena u karton. Ima 354 stranice. Prazne: 316—326 i 337. Godine 1813 je bila predana francuskim vlastima u Zadru pa opet povraćena (str. 302). Ispisana je kursivnom glagolicom do g. 1805 (inkl.), do konca latinica. Str. 188: »bio je poslušan meni« i još nešto (nečitljivo) te azbuka u kursivnoj b o s a n č i c i. Dobro sačuvana. Čitljiva. — Pisci: župnici Bibinja.

114. *Glagoljski Libar godova napisan g. 1811.* Vlasnik: žup. ured u Bibinjama. Veličina: 286×100 mm. Broširan. Korice su od »Libra od vinčanja« od g. 1714. a glag. mat. vjenčanih ne postoje više. To su aniversarii po danima u godini bez obzira na godine smrti. — Prepisan je g. 1811. od župnika d. Marka Lovrovića iz Oliba. (Nota u istom kodeksu). Kursivna glagolica. A g. 1823 su isti godovi ozdo prepisani latinicom, da bude čitljivo i neglagolašu, te je popunjavan od nasljednika do godine 1895. Prilično sačuvan. Neizdan.

STJEPAN ANTOLJAK

ZADARSKI KATASTIK 15. STOLJEĆA

Ovaj katastik ili zemljišnik Zadra i njegove okolice iz 15. stoljeća sa prepisima nekih isprava, čiji se zasada jedini prijepis iz II. polovice 17. stoljeća čuva u Državnom arhivu u Zadru, bio je i otprije poznat. Doduše je već I. Kr. Tkalčić još 1875. godine vidio u bivšem arhivu zadarske porodice Filipi jedan svezak pisan na pergameni iz 15. stoljeća, koji je sadržavao »possessiones Jadre, None et Novigradi«[1], ali ipak prvi Bidermann znade, da se taj katastik nalazi u zadarskom arhivu i iz njega je crpao neki podatak o Vlasima ili Morlacima na gore spomenutom području[2]. Preko njega je doznao i Lopašić za »kataster kneževine zadarske iz polovice 15. vijeka«, te je iznio, kako i on čeka uz ostale slične spise »što se u zadarskom namjestničkom i u dubrovačkom arhivu nalaze«, da se na svijetlo iznese.[3]

Tri godine zatim Sabalich se obilnije poslužio ovim katastikom za svoju »Guida archeologica di Zara«, koja i danas ima izvjesnu vrijednost za lokalnu historiju Zadra. On je čak odanle donio neke pasuse, koji se odnose na palaču zadarskog kapetana i kneza. Ujedno je naznačio, da je spomenuti katastik učinjen u doba dužda Tome Moceniga. Naveo je čak i pod kojim su se brojem kopije katastika nalazile u Državnom arhivu i bivšoj biblioteci »Paravia«* (sada Naučna biblioteka) u Zadru.[4]

Jelić se također poslužio prijepisom toga katastika sa »poznijim dopunjcima« za svoju radnju »Povjesno-topografske crtice o biogradskom primorju«.[5]

God. 1901. izdao je E. Böttner, tada arhivar zadarskog arhiva, posebni kronološki pregled spisa bivšeg samostana sv. Dominika, koji su se nalazili u istom arhivu. Tom prilikom je pod naslovom: Copia del »Catasticum possessionum Venetarum in districtu Jadrae« naznačio, da se pod brojem »Ad 203.« nalazi ovaj katastik.[6]

---

* Međutim prema popisu manuskripata ove biblioteke, učinjenom 1924. godine, nije se nalazila kopija ovog katastika pod naslovom, koji navodi Sabalich, već stoji naznačeno: »Beni camerali nella città di Zara, negli scogli, a Vrana eccc., beni dei cittadini ecc.; carte 15. sec. XV (copie)« (I manoscritti della Biblioteca Communale »Paravia« di Zara, 79, 80). Uostalom kada dođu u Zadar spisi i odneseni rukopisi iz ove biblioteke u Italiju u rujnu 1943. godine, onda će se moći to točnije ustanoviti.

I dok se Skok poslužio samo rukopisnim bilješkama pok. dr. L. Jelića o imenima mjesta zadarskog i ninskog kraja, ispisanih iz ovog katastika, za svoju radnju »Prilozi k ispitivanju srpsko-hrvatskih imena mjesta«[7], pok. don Kazimir Perković dao je još 1922. godine prepisati cijeli ovaj katastik iz zadarskog arhiva, ali ga nije nikada objelodanio.

Proučavajući prijepis istoga katastika,[8] koji je slučajno ostao u zadarskom državnom arhivu, iz kojega su tolika vrijedna arhivalija u rujnu 1943. godine Talijani naprosto odnijeli u svoju zemlju, odlučili smo se da ga objelodanimo ne samo radi njegove naročite važnosti, već i zbog toga, što iz njega dobivamo jasnu sliku ekonomskih prilika 15. stoljeća u Zadru i njegovoj bližoj i daljoj okolici, kojom je također od 1409. godine zavladala grabežljiva Venecija i svu vlast u tom kraju predala u ruke svojih ljudi, dovedenih iz Italije.

Ovaj katastik je nastao na osnovu naredbe dužda Tome Moceniga. Naime, prigodom potvrde imenovanja izabranog gradskog kancelara Teodora de Prandino, stavio mu je dužd u zadaću preko zadarskog kneza Nikole Venerio i kapetana Marka Dandola, da sastavi »unum inventarium de omnibus bonis et possessionibus nostri communis existenti ous in districtu nostro Jadre, None, Aurane et Novigradi« i da čuva kod sebe uređeni obračun o svim navedenim posjedima (30. IX. 1421.)[9]

Ovaj je kancelar taj katastik doista i sastavio, dodavši mu sam od sebe i ljubački distrikt., ali ga je datirao s 18. X. 1420.* godine, navodeći, da je tada bio zadarski knez Nikola Venerio, a kapetan Marko Dandolo, što ne odgovara istini, jer je baš tada bio knez Andrea Zane[10], a ona dvojica se spominju u izvorima istom 5. IX. 1421. godine.[11]

Stoga se Prandino, koji te godine nije bio ni izabrani ni potvrđeni kancelar, pa prema tome nije ni mogao tada dobiti u zadaću, da načini katastik, zabunio u godini, koja treba glasiti 18. X. 1421,** kako je to stavio Sabalich[12] ili je pak prepisivač nepažnjom ispustio ono »primo«, Jelić[13] i Böttner[14] pak stavljaju uz datum 18. X. godinu 1420., koja iz gore navedenih razloga nikako ne može biti nego 1421. godina.

Svakako je značajno, što je Venecija odmah, i to baš u Zadru, dala načiniti ovaj katastik, pošto je 1420. godine dobila dio Dalmacije u svoje kramarske i nezasitne ruke.

Ovaj nas katastik upućuje ne samo u ekonomske i socijalne, već i u topografske prilike u samom Zadru, gdje je bilo sjedište vrhovne mletačke

---

* Taj datum imaju i dva prijepisa nekolikih pasusa iz zadarskog katastika iz kraja 18. stoljeća. (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Dominika br. 73 i 203).

** Taj datum stoji i u prijepisu onog pasusa toga katastika, koji se odnosi na posjed u Pakoštanima (Državni arhiv u Zadru — Arhiv obitelji Borelli i Galbiani — Feudalni spisi od 1563. — 1754. — 1731. godina) kao i str. 14. »Per l' abbatia di Rogovo C. Il commun di Toon assuntor di giuditio«, gdje je rukom dodana ta godina (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Kuzme i Damjana br. 206). te i u prijepisu onog dijela istoga katastika, koji govori o imanjima porodica Saladinis i Matafari (Državni arhiv u Zadru — Spisi plemićke porodice de Ponte I. br. 1).

vlasti za Dalmaciju. Ona je doduše ispočetka zadržala ono dotadašnje političko uređenje, koje je našla, ali je zato konfiscirala sav imetak prema njoj neprijateljski raspoloženih zadarskih plemićkih porodica, pristaša hrvatsko-ugarske vladavine i dala ga sebi naklonjenim domaćim posjednicima u zakup. Na taj je način republika sv. Marka odmah na početku svoga gospodarenja u ovim krajevima pokazala svoj tipični feudalni karakter i dala do znanja, kako će postupati sa svima svojim dotadašnjim a i budućim protivnicima, koji se budu nećkali, da priznaju njen novi poredak i da se s njime pomire.

Nadalje se indirektno upoznajemo s time, kako su živjeli u svojim kućama i na posjedima feudalci, a kako ostali »puk«, koji je morao za svoje drvene nastambe i za zemljište plaćati najamninu ili zakupninu.

U razdoblju, na koje se odnosi ovaj katastik imao je Zadar 1410. godine 7540 stanovnika, a 1460. 7280,[15] a kako je baš te godine zavladala u gradu jaka kuga,[16] ne treba se čuditi, da je Zadar 1500. godine imao samo 5740 stanovnika.[17]

Golema većina ovog stanovništva u tom srcu Dalmacije bila je, kako se to očito vidi iz navedenih prezimena i imena u katastru, hrvatskog podrijetla. Stoga je i razumljiva drastična odluka mletačke vlade, motivirana iz straha, da ovaj grad ne dobije sasma hrvatsko obilježje, u kojoj se nalaže zadarskim rektorima, da zabrane tamošnjim plemićima, da imaju za žene ili konkubine Slavenke t. j. Hrvatice (1424/5. g.).

God. 1428. zapovjeđeno je čak zadarskom knezu, da otpusti Slavene (t. j. Hrvate) iz gradske posade i neka ne prima u nju seljake.[18]

Nadalje nam isti katastik daje mnogo dragocjenih podataka za dosta neistraženu i nepoznatu topografiju i toponomastiku zadarske okolice i susjednih otoka, koji su bili u njegovu distriktu.

Ovdje nam je iznesen i točan odnos između kmetova-seljaka i seoskih zajednica prema njihovim svjetovnim i crkvenim feudalnim gospodarima. U tom katastiku se nalaze ne samo točno propisane i naznačene odredbe, što je sve dužan seljak davati svome gospodaru u naravi i novcu, već i što mu je čak zabranjeno činiti.

Samo one zadarske (feudalne) porodice, koje su bile slijepo privržene Veneciji, zadržale su ogromne posjede na otocima i po bližoj i daljoj okolici toga grada, te su za neke od njih plaćali općinskoj blagajni dosta malu zakupninu.

Spomenuli smo, kako mletačka vlada ispočetka doduše nije dirala u gospodarsko pa i političko uređenje zadarske okolice, baštinjeno iz prošlih stoljeća, ali je zato budno i neprekidno pazila preko svoga kneza u tom gradu na odnose između tamošnjih feudalnih gospodara i njihovih obveznika-kmetova.[19]

de stabili che dopo la dedizione possedeua la serenissimma signoria di Venetia in Zara, o nel suo distretto.[20]

Copia estratta dal libro catastico, esistente nella cancellaria della magnifica communita di Zara.[21]

Anno milessimo quadringentessimo vigesimo[22] die 18 mensis octobris. Tempore serenissimi principis* et excellentissimi domini Thome Mocenigo Dei gratia inclijti ducis Venetiarum[23] nec non magnificorum et generosorum dominorum dominorum Nicolai Venerio honorabilis comitis[24] et Marci Dandulo honorabilis capitanei[25] civitatis Jadre. Hoc est catastrum omnium, et singularum possessionum, introytuum et proventuum spectantium et pertinentium camere illustrissime ducalis dominationis Venetiarum positarum et existentium in civitate et districtu[26] Jadrensi, Auranensi[27], Nonensi[28], Novigradi[29], e Glube[30] incoatum per me Theodorum de Prandino de Vincentia communis Jadrensis cancellarium[31] per prelibatam illustrissimam et gloriosissimam ducalem dominationem gratiosissime deputatum et confirmatum.

** Una domus undique murata, cuppis coperta, cum canipis, magacenis, cancellaria, duabus mansionibus pro cavallerys et carceribus de subtus, posita Jadre in confinio sancti Stephani[32] prope plateam magnam[33] a parte orientali infra hos confines: de trauersa est via publica[34], oriente est domus ser Nicole de Sloradis[35] partim, et partim est domus ser Zoilli de Ferra[36], que tenetur ad affictum[37] pro ducatis octo auri in anno pro stabulis equorum et hospicio famulorum domini comitis, ac pro feno et paleis collocandis, et *partim est quedam domus, que fuit ser Simeonis de Begna*[38], *data ducali dominationi in concambium*[39] *puncte Insule Magne*,[40], de meridie partim est domus ser Simonis de Saladinis[41], et partim sunt loca monasterij sancti Platonis[42] de Jadra, et partim est domus commissarie[43] quondam domine Marchete de Matafaris[44], et partim sunt loca domine Fantine de Soppe[45] da ponente partim possidet ser Lombardinus de Soppe[46], et partim ser Simon de Pechiaro[47], et partim ser Laurentius de Pechiaro Nobilis Jadre, et forte alij sunt confines veriores.

*** Una domus undique murata, cuppis coperta, cum suis cameris, camino, coquinis ... canipis, et cum muraleis copertis et curia a parte meridionali, in quibus sunt stabula equorum et fenum collocatur, posita Jadre in confinio sancte Marie de Bongaudio[48] prope portam magnam[49] infra hos confines: de ponente est via publica, de trauersa est domus domine Zuvice de

---

* Od str. 374—375 ima prijepis ovog dijela iz kraja 18. stoljeća, dok drugi mnogo kraći prijepis dona.a samo onaj dio, koji ide i završava gore s »data« (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Dominika br. 73 i 203).

** In m(argine): Il pallazo del magnifico ser conte. (Nalazio se u današnjoj ulici 1. novembra 1944. Njen opis i historija gl. G. Sabalich, Guida, 288—295.)

*** In. m.: Habitazion del magnifico capitanio. (Današnja porušena zgrada »Capitan Grando«. Njen opis i historijat gl. G. Sabalich, Guida, 264—271.)

Berberio[50], de levante est murus civitatis Jadre, et de meridie partim sunt loca domine Margarite de Cucilla[51], uxoris ser Gerardini de Carnaruto[52], et partim sunt loca monasterij sancti Nicolai[53] de Jadra, et partim sunt loca communis. *Que domus fuit quondam ser Cressij*[54] *de Ciualellis*[55], *pro qua domo idem ser Cressius habuit et habet in concambium insulam juncti comunis, que solebat affictari omni anno pro libris ducentis parvorum.*[56]

Item una domus undique murata, cuppis coperta et partim planchis * cum curia, hortulo, cameris, caminis, saletta, ballatorijs et canipis, posita Jadre in confinio sancte Marie de Bongaudio infra hos confines: de traversa est domus ser Nicole de Sloradis nobilis civis Jadre, de levante est via publica, de meridie est domus ser Simeonis de Begna nobilis civis Jadre, de ponente est zardinus comitatus Jadre. *Que domus fuit suprascripti ser Simonis de Begna data in concambium pro puncta Insule Magne, ut continetur in instrumento scripto et publicato manu ser Xristophori* de Tarsia de Justinopoli[57], cancellarij magnifici et generosi domini domini Nicolai Venerio honorabilis comitis Jadre in *1421.* indictione XV. die.

Item una domus undique murata, coperta partim cuppis et partim ** planchis cum curia, cisterna, caminis, sala, ballatorijs, et tribus magazenis seu stationibus existentibus desubtus versus viam, posita Jadre in confinio porte magne Terre firme[58] infra hos confines: de levante est via publica, de meridie est domus ser Nicole de Sloradis nobilis civis Jadre, de ponente et de traversa sunt stationes et loca illustrissime ducalis dominationis partim, et partim est domus ser Zoilli de Ferra. *Que domus similiter est data in concambium per dictum ser Simonem de Begna pro puncta Insule Magne ut supra* proxime continetur in instrumento scripto et publicato manu suprascripti ser Xristophori de Tarsia de Justinopoli cancellarij tunc domini Nicolai Venerio honorabilis comitis Jadre.

Due domus undique murate, cuppis coperte, cum suis; . . . . posite Jadre in confinio sancte Marie in Organis[59] prope muros civitatis Jadre: de levante est murus civitatis Jadre, de ponente est via publica, de trauersa est locus vacuus communis, et de meridie est dicta ecclesia sancte Marie in Organis, et forte alij sunt confines veriores. *Que domus sunt date similiter in concambium illustrissime ducalis dominationis per suprascriptum ser Simonem de Begna pro puncta Insuala Magne ut supra* proxime continetur.

Item una domus undique murata, cuppis coperta cum curia, cameris, caminis, ballatorijs, sala et canipis, posita Jadre prope portam magnam Terre firme, infra hos confines: de leuante est domus domine Cathe de

---

* In. m.: Habitazion del cancellier del magnifico conte.

** In m.: Habitazion del magnifico camerlengo. (On je bio predstojnik javne (općinske) blagajne sa točno opredijeljenim dužnostima. God. 1421. odredio je dužd za stanovanje predstojniku javne blagajne, koji je bio poslan direktno iz Venecije u Zadar, kuću rebela Filipa de Georgiis ili Zoilla de Nassis. Ovu kuću mu je imala urediti zadarska općina (G. Alacevich, o. c. Tabularium II/3, 46). Stan toga predstojnika nalazio se u bivšoj »Calle Carriera« od kbr. 3d do 7a, ulica Lole Ribara. O toj palači gl. i G. Sabalich, Guida, 340—343.)

Begna, de meridie est domus domine Zuvice de Berberio, de ponente et de traversa sunt vie publice, et forte alij sunt confines veriores; *Que domus similiter data fuit in concambium illustrissime ducalis dominationis per suprascriptum ser Simonem de Begna pro puncta Insule Magne ut* superius continetur.

Item ... domuncule . . . . . infra hos confines: de traversa via publica, de leuante est etiam via publica, de meridie est domus illustrissime ducalis dominationis, habita in concambium a ser Simone de Begna pro puncta Insule Magne, de ponente est domus ser Zoilli de Ferra, que tenetur ad affictum pro stabulis domini comitis. Que domuncule sunt et fuerunt deputate pro marescalco equorum, magistratis armorum et alijs officialibus communis.

Item octo domuncule undique murate, cuppis coperte, posite Jadre in confinio sancti Stephani ante comitatum Jadrensem, infra hos confines: de meridie est via publica, de trauersa et leuante possidet ecclesia sancti Stephani predicti, et de ponente est via convicinalis. Que domuncule sunt deputate pro placarija.[60]

Item una statio undique murata, cuppis coperta cum duobus balconibus, posita Jadre prope ecclesiam sancti Petri de Platea[61] a parte orientali, infra hos confines: de ponente et meridie est dicta ecclesia, de traversa et de leuante sunt vie publice, et forte alij sunt confines veriores.

Item una domus undique murata, cuppis coperta cum . . . . . canipis, posita Jadre in confinio . . . . . infra hos confines: de levante est domus ser Guidonis de Grubogna[62], de ponente est domus ser Marci de Nosdrogna[63], de meridie sunt loca heredum quondam domini Cressij de Zadulinis[64] et ser Damiani de Cipriano[65], nobilium civium Jadre, et de trauersa est via publica, et forte alij sunt confines veriores. Que domus fuit ser Gabrielis de Nosdrogna[66], et data in concambium pro domo prioratus Avrane,[67] in qua ad presens habitat idem ser Gabriel, posita Jadre in confinio sancti Viti.[68]

Item una domus undique murata, cuppis coperta cum curia, hortulo, cameris, coquina, ballatorijs, sala, puteo, magazenis, canipis, posita Jadre in confinio porte Beccarie[69] infra hos confines: de ponente est via publica, de traversa est domus domini Georgij de Georgijs,[70] de levante partim possidet Matheus speciarius[71], et partim sunt loca ecclesie sancte Marie presbiterorum[72] de Jadre, et forte sunt alij confines veriores. Que quondam Philippi de Georgijs[73], confiscata camere illustrissime ducalis dominationis propter rebellionem ejusdem domini Philippi.

Item una domus . . . . . posita Jadre in confinio sancti Laurentij[74], infra hos confines: de meridie est via publica, de leuante est domus Martini Stibor mercarij[75], mediante ambitu et curia convicinale, de trauersa est do-

mus domini Simonis de Detrico[76], de ponente est domus ser Jacobi quondam Joannis draparij[77] de Jadra, et forte alij sunt confines veriores. Que domus fuit quondam domini Johannis de Nassis[78], confiscata camere illustrissime ducalis dominationis.

Item una statio a mercaria cum duobus balconibus, et una porta posita subtus suprascriptum domum infra illos confines, infra quos suprascripta domus posita est: que etiam fuit dicti quondam domini Johannis de Nassis, confiscata ut supra, et de per se semper affictatur.

Item una domus undique murata, cuppis coperta, cum curia, puteo, cameris, coquina, ballatorijis, canipis, magaceno, posita Jadre in confinio sancti Demetrij[79], infra hos confines: de ponente est via publica, de meridie est domus Jacobi quondam protomagistri Andree civis Jadre, de leuante est domus Milci becarij[80] de Jadra, et de trauersa domus ser Simonis de Begna, que fuit dicti quondam domini Joannis de Nassis, confiscata ut supra.

Item unus locus terre . . . . . super quo habet edificium de lignamine Damianus Brix . . . . . positus Jadre in confinio sancte Marie . . . . . infra hos confinos: de meridie est via publica, de trauersa sunt stabula domini capitanei, de ponente sunt loca monasterij sancti Nicolai de Jadra, et de leuante etiam sunt dicta loca, et solvit pro affictu dicti loci omni anno in festo sancti Michaelis[81] libras 2, soldos[82] 2 parvorum.

Item unus terre, super quo habet edificium de lignamine Medos[83] Dumonich, positus in confinio Bebarum[84], infra hos confines: undique sunt loca comunis, et solvit pro affictu in festo sancti Michaelis omni anno libras 2 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium de lignamine Catta Bersanica, positus in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loca communis, et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libram 1 soldos 10 parvorum.

Item tria loca, super quibus habet edificium Stephanus Radoscich faber, posita in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loca communis, et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis de mense septembris libras 7 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium de lignamine Jocobus S . . . . . ich zapator[85] de Jadra, positus in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit omni anno in festo sancti Michaelis libras 4 soldos 9 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Petrus Jurganich zapator de Jadra, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libras 2 soldos 10 parvorum.

Item duo loci terreni, super quibus habet edificium de lignamine Rusa Radina vendricola[86], positi Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines, undique sunt loci communis; et solvit pro affictu in festo sancti Michaelis de mense septembris omni anno libras 4 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Laurentis Zanini de Obrovatio[87], positus in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis; et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libras 2 soldos 4 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine ser Simon Philippi de Rosa[88], positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis; et solvit omni anno pro affictu in festo sancti Michaelis libras 2 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Butchus Bradas . . . . . positus in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit omni anno pro affictu in festo festo sancti Michaelis libras 2 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine commissaria quondam domine Thomasine de Cigallis[89], positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libras 2 soldos 11 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Stephanus Musinich zapator de Jadra, positus in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libras 2 soldos 16 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Stoija relicta Milossii piliparij[90], positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit omni anno pro affictu in festo sancti Michaelis de mense septembris libram 1 soldos 6 parvorum

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Jurchus cavallarius[91] de Selmonico[92], positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit omni anno pro affictu in festo sancti Michaelis de mense septembris libram 1 soldos 12 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Stoija Pribchus de Captaro[93] zapator habitator Jadre, positus in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit pro affictu omni anno libram 1 soldos 12 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Grubissa filius Marci de Pergliane[94], positus in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libram 1 soldos 10 parvorum.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Milssa Marcouich, positus in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit omni anno pro affictu in festo sancti Michaelis libram 1 soldos 12.

Item unus locus terreni, super quo habet edificium de lignamine Jacobus Slatarich zapator de Jadra, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit omni anno in festo sancti Michaelis libras 2 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Johannes Radoslavich, et solvit pro affictu amni anno libras 2 soldos 5 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Joannes Radinich, et solvit pro affictu omni anno libram 1:15 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium de lignamine Blasius Jurgevich zapator de Jadra, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit pro affictu omni anno libras 2 soldos 2 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Catta Grandigna, et solvit pro affictu omni anno libras 2 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Simon filius quondam Ifchi[95] piscator de Jadra, et solvit omni anno pro affictu libras 5 soldos 2 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium Matheus Savich zappator de Jadra, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit pro affictu omni anno libram 1 soldos 19 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci comunis, super quo habet edificium de lignamine . . . . . et respondet pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libras 3 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium Micovillus piscator de Jadra, et solvit omni anno pro affictu in festo sancti Michaelis libras 3 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine magister Ellias faber, et solvit pro affictu omni anno libras 3 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine magister Ellias faber, et solvit pro affictu omni anno libras 3 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis super quo habet edificium de lignamine Petrus Martinovich faber, et solvit pro affictu omni anno libram 1 soldos 13 parvulos 6.

Item duo loci terre, super quibus habet edificium de lignamine magister Simon Milgostich[96] faber, positi Jadre in confinio Bebarum, infra

hos confines: de traversa sunt loci olim Ratchi Limnaz fabri, et ab alijs tribus partibus sunt loci communis, et solvit pro affictu omni anno libram 1 soldos 13 parvorum 6.

Item duo loci terre, super quibus habet edificium de lignamine magister Marcus Stipanich faber, positi Jadre infra hos confines: undique sunt loci communis. Et respondet omni anno pro affictu libras 4 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine monasterium sancte Catharine[97] et fratalia sancti Silvestri[98], et respondent omni anno pro affictu libras 2 soldos 18 parvorum.

Item duo loci terre, super quibus habet edificium de lignamine Milchus Gignasto faber, posita Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit omni anno pro affictu libras 4 soldos 10 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium Stoija Cincova et respondet omni anno in festo sancti Michaelis pro affictu libram 1 soldos 10 parvorum.

Item unus locus terre, positus in confinio Bebarum in Jadra, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine ser Girardinus de Canaruto, et respondet omni anno pro affictu libras 2 soldos 8 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium Antonius Vesselich, et respondet pro affictu omni anno libras 2 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: de ponente possidet domina Cecilia de Grisogonis[99], ab alijs tribus partibus sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Cuitcus Stansich, et respondet pro affictu omni anno libras 2 soldos 5 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Vladislavus faber de Jadra, et respondet pro affictu omni anno libras 6 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium Micovillus Crassich zapator de Jadra, et respondet pro affictu libras 3 soldos 15 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Bellica relicta Martini fabri, et respondet omni anno pro affictu libram 1 soldos 15 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Jacobus Vesselich, et respondet omni anno pro affictu libram 1 soldos 15 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis super quo habet edificium de lignamine Martinus Prasich, et respondet omni anno pro affictu libram 1 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium de lignamine Juraij Magonaz faber de Jadra, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libras 4 soldos 5 parvorum.

Item unus locus terre positus Jadre in confinio Babarum infra hos confines: undique sunt communis super quo habet edificium de lignamine Petrus Lucich faber, et solvit omni anno pro affictu in festo sancti Michaelis libram 1 soldos 10 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine, et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis Simon Stanetich libram 1 soldos 15 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium de lignamine Radoslava relicta Juraij de Terçici[100], positus Jadre in confinio Babarum, et solvit omni anno pro affictu in festo sancti Michaelis libras 2 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines, undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Stanislava Bokova, et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libras 2 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis super quo habet edificium de lignamine Millenoij Velcich faber et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis soldos 13 parvorum.

Item unus locus terre super quo habet edificium de lignamine Radaz Zauarissich, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et solvit pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libras 2 parvorum.

Item unus locus terre positus Jadre in confinio Bebarum, infra hos confines: undique sunt loci communis super quo habet edificium de lignamine magister Marcus grebanarius[101], et solvit pro affictu libras 4 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Matheus Vlatchouich, et respondet omni anno pro affictu in festo sancti Michaelis libram 1 soldos 15 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium de lignamine Dimitrius piscator, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et respondet omni anno in dicto festo sancti Michaelis libras 3 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Dimincha relicta quondam Mathei marangoni[102], et solvit pro affictu omni anno libras 2 soldos 6 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines, undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Stoijcus Juanich zappator, positus Jadre ut supra, et respondet pro affictu omni anno in dicto festo sancti Michaelis libras 2 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Jacobus Becussius, et respondet omni anno pro affictu in dicto festo sancti Michaelis libram 1 soldos 10 parvorum.

Item unus locus vacuus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Cuntissa[103] de Meglaciçha, et respondet omni anno libram 1 soldos 10 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Smillus Sopcovaz znapator de Jadra, et respondent pro affictu omni anno libram 1 soldos 10 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Volcina[104] Jadrievich de Jadra, et respondet pro affictu omni anno in festo sancti Michaelis libras 2 soldos 15 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium de lignamine Bellota[105] de Bibano[106], positus Jadre in confinio Babarum infra hos confines: undique sunt loci communis, et respondet omni anno pro affictu in festo sancti Michaelis libras 2 soldos 16 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium de lignamine Paulus Chercota faber, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et respondet omni anno pro affictu in dicto festo libras 5 soldos 5 parvorum.

Item unus locus terre, super quo habet edificium de lignamine Damianus Mersotich, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, et respondent pro affictu omni anno in dicto festo sancti Michaelis libram 1 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Ratca Petrova, et respondet omni anno pro affictu libram 1 soldos 10 parvorum.

Item unus locus terre, positus Jadre in confinio Babarum, infra hos confines: undique sunt loci communis, super quo habet edificium de lignamine Ratcus Grecovaz[107], et respondet omni anno pro affictu libram 1:10 parvorum.

Item unus locus vacuus, positus Jadre in confinio porte Beccarie, * infra hos confines: de quirina est via publica, de borea possidet Georgius Guercevich, de sirocco ser Laurentius de Pechiaro, et de traversa est murus civitatis, qui locus affictatus est Georgio Guercevich pro libris . . . . solvendis in festo sancti Michaelis.

Item unus locus, super quo Rada Comoriça habet edificium domus, et solvit annuatim libras 2 parvorum pro affictu dicti loci, quem emit a Lavriolo Magoncich fabro.

Infrascripte sunt possessiones, que fuerunt quondam domini Philippi de Georgijs camare confiscate.

Primo una villa vocata Cherbaffca Luca[108] sortium[109] viginti vel ** circa, posita in districtu Jadrensi, infra hos confines: de quirina est villa vocata Vissoçane[110] magna partim, et partim villa vocata Lovignaz[111], de borea est villa vocata Chiacaffci[112] partim, et partim villa vocata Stanichia sello[113], et de traversa se protendit cum suis pasculis usque ad mare, de sirocco est villa vocata Snogiaci[114] partim, et partim villa vocata Premudich[115], et partim villa vocata Camignane[116], et partim villa vocata Poricane[117], et partim est quedam terra ecclesie sancti Petri[118] mediante maceria.

Item una pecia[119] terre, posita prope dictam villam a parte siroccali, infra hos confines: de sirocco et quirina est villa Snogiaci, de borea est ecclesia sancti Petri, et de traversa est quedam terra dicte ecclesie: et forte alij sunt confines veriores; que pecia terre est partim arratoria, et partim pasculatoria, et partim carso.

Item una pecia terre vineate, locate ad terraticum ad quartam partem omnim fructuum, conductam in Jadram gognalium[120] 11, posita in Babindon[121], infra hos confines: de sirocco possidet ser Blasius de Soppe[122], de traversa est via publica, de borea possidet monasterium sancti Nicolai, et de quirina est Potochus[123] et forte alij sunt confines veriores.

---

* In m.: Posseduto per Giacomo Valsasena fa serradure a liuello.

** In m.: 1434. die 7. augusti in executionem litterarum ducalium Venetiis — tada je bio dužd Francesco Foscari, koji je vladao od 1423. do 1457. godine (S. Romanin, o. c. IV. 95—286) — datarum sub die 8. martii 1434. indictione XII. mandatum fuit per magnificos et generosos viros dominum comitem, et dominum capitaneum — zadarski knez je bio te godine Jacobo da Pesaro, a kapetan Victor Bragadine (Š. Ljubić, Listine IX. 66). — quod affictus hujus ville vocate Cherbavaz lugh amodo in antea respondeatur ser Jacobo de Lubavaz civi nobili Jadrensi. — zadarski plemići od 14. stoljeća dalje (C. Jireček, o. c. III. 31) Jacobus de »Lubavacius« obnašao je 1428. godine čast predsjednika gradske blagajne, a 1434. (sada se zove u dokumentima »de Glubavaciis«) zamijenio je po duždovoj želji svoj posjed »Grifno« za »Cherbazlugo«. Spominje se još 1436. (Š. Ljubić, Listine ... IX 30, 66, VIII. 129) te 1444. i 1447. godine kao gradski vijećnik (Državni arhiv u Zadru — Libri consiliorum ... I. 19, 24, 45, 70).

Item una pecia terre vineate, locate ad terraticum ut supra, posita ad Babindon gognalium undecim, infra hos confines: de sirocco possident heredes quondam Blasij de Soppe, de quirina est Potochus, de borea et traversa monasterium sancti Nicolai de Jadra.

Item una pecia terre vineate, locate ad terraticum ut supra, posita ad Babindon districtus Jadre, infra hos confines.

Item una petia terre vineate, locate ad terraticum ut supra, posita ad Babindon infra hos confines.

Item una pecia terre arratorie gognalium octo vel circa, posita ad Steniças[124] districtus Jadre, infra hos confines: undique sunt pascula dicta petie terre spectantia, et forte alij sunt confines veriores. Que quidem possessiones suprascripti quondam domini Philipi de Georgijs affictate sunt Donato quondam Zanini de Calcina[125] pro decem annis incepturis in festo sancti Michaelis de mense septembris *1418.* pro affictu et nomine affictus ducatorum centum auri in anno.

Infrascripte sunt insule et scopuli, positi in aquis Jadrensibus, et qui sunt affictati, et que spectant et pertinent camere Jadrensi.*

** Primo una insula vocata Sancta Maria[126], posita in aquis Jadrensibus versus meridiem, super qua sunt terrena arratoria et pasculatoria tantum, et affictata est presentialiter ser Nicole Radussich[127] et ser Petro Venturini civibus Jadre pro libris mille.

Item una insula vocata Vergada[128], posita in aquis Jadrensis districtus versus orientem, super qua sunt terrena arratoria, pasculatoria, et vineata; que affictata est ser Nicole de Sloradis nobili civi Jadrensi pro libris ducentis quinquaginta una parvorum omni anno persolvendis in festo sancti Michelis: de quibus vigore litterarum ducalis dominationis debent sibi defalcari omni anno libri centum quinquaginta parvorum pro utilitate duarum partium ducatorum 500 auri, olim mutuatorum communi Jadre pro pretio cujusdam sue ville sibi accepte per dictum commune.

Item una insula vocata Silue[129], posita in aquis Jadrensibus versus occidentem, super qua sunt terrena arratoria, et pasculatoria, que est affictata domino Simoni de Detrico nobili civi Jadre pro libris septigentis parvorum in anno, solvendis in festo sancti Michaelis.

---

* Od str. 384. do 387. uz neke manje izmjene u nazivima imena i stvari kao i ispuštanja u tekstu, a bez izraza »ex margine«, štampan je ovaj dio katastika u 18. stoljeću pod naslovom »Copia tratta da un Libro in Bergamina intitolato Catasticum Patrocinum Serenissimi Principi Venetiarum esistente nella Cancellaria della Magnifica Camera di Zara« (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Kuzme i Damjana br. 206 — Per l'Abbatia di Rogovo C. Il Commun di Tcon assuntor di giuditio, str. 24—29).

** In m.: Santa Maria della Toretta.

Item una insula vocata Melata[130], posita in aquis Jadrensibus versus occidentem, super qua sunt terrena arratoria et pasculatoria, que est affictata domini Cressio de Zadulinis et ejus nepoti pro libris mille quadrangentis viginti duabus parvorum in anno, solvendis in festo sancti Michaelis.

Item una insula vocata Allcoijbo[131], posita in aquis Jadrensibus a parte occidentali super qua sunt terrena arratoria et pasculatoria et nuperrime sunt vinee plantate super ipsa, que affictata est ser Thome de Petrico[132] pro libris mille trecentis undecim parvorum, persolvendis omni anno in festo sancti Michaelis.

Item tres insule vocata Rivan[133], Sestrugn[134], e Suirun[135], posite in aquis Jadrensibus a parte occidentali, super quibus sunt territoria arratoria et pasculatoria, que affictate sunt ser Vittolo de Zadulinis pro libris 5 parvorum in anno, solvendis in dicto festo sancti Michaelis.

Item tres scopuli[136], positi in aquis Jadrensibus prope dictas tres insulas, super quibus sunt pascula solumodo, qui affictati sunt dicto ser Vittolo de Zadulinis pro libris 5 parvorum in anno, solvendis in dicto festo.

Item quinque scopuli[137], positi in aquis Jadrensibus prope insulam Silue suprascriptam, super quibus sunt tantum pascula, qui sunt affictati domino Simoni de Petrico pro libram 10 parvorum in anno, solvendis in dicto festo sancti Michaelis.

Item due insule vocate Labdare[138] (prekriženo u tekstu) et Cathene[139], posite in aquis Jadrensibus a parte meridionali, super quibus sunt terrena arratoria, et pasculatoria, que sunt affictate ser Zanino quondam Zorolli drapperio de Jadra pro libris centum decem parvorum in anno, solvendis in dicto festo.

Ex margine. Nota quod dicta insula Labdare fuit, et est data per dominum capitaneum Jadre vigore litterarum ducalium in *1429.* commisarijs quondam domine Xuviçe de Berberio in concambium unius sue domus contigue domui domini capitanei, accepte pro comodo dicte domus domini Capetanei, et ideo cancellata de mandato magnifici domini Marci Lipomano[140] honorabilis capitanei Jadre.

Item tres scopuli vocati Barolli[141], positi in aquis Jadrensibus prope suprascriptas duas insulas, qui affictati sunt suprascripto ser Zamino draperio pro libris 25 parvorum in anno, persolvendis in dicto festo sancti Michaelis.

Item tres scopuli[142], positi in aquis Jadrensibus prope Insulam Magnam a parte traversali, qui affictati sunt Georgio Strasinich de Insula Magna pro libris 47 parvorum in anno, persolvendis in festo sancti Michaelis.

Item unus scopulus vocatus Brbignach[143], positus in aquis Jadrensis districtus prope Insulam Magnam a parte traversali, qui affictatus est ser Lombardino de Soppe, pro Libras 3:10 in anno, solvendis in dicto festo sancti Michaelis.

Item unus scopulus vocatus Mercognach[144], positus in aquis Jadrensis districtus prope Insulam Magnam a parte traversali, qui affictatus est ser Lombardino de Soppe pro libris 3 parvorum in anno, persolvendis in festo sancti Michaelis.

Item unus scopulus vocatus Mencignach[145] positus in aquis Jadrensis districtus prope insulam Egij[146] a parte orientali, qui affictatus est ser Francisco de Grubogna nobili civi Jadre pro libras 4 parvorum omni anno, persolvendis in festo predicto sancti Michaelis de mense septembris.

Item septem scopuli vocati Tomasgnach[147], Dragofschiak[148], Folia[149], Cudica[150], Bebuin[151], Srignum[152] et Sluravich[153], positi in aquis Jadrensis districtus prope insulam Egij, qui sunt affictati ser Donato de Fanfogna[154] pro libris 26 parvorum in anno, persolvendis in festo sancti Michaelis.

Item unus scopulus vocata Barie[155], positus in aquis Jadrensis districtus prope Insulam Magnam a latere traversali, qui affictatus est heredibus quondam ser Simonis de Fanfogna[156] pro libris 5 parvorum in anno, solvendis in dicto festo sancti Michaelis de anno *1421.*

Item due insule vocata Scherda[157] et Premuda[158], posite in aquis Jadrensis districtus a parte meridionali, super quibus sunt terrena arratoria et pasculatoria, que sunt affictate ser Cressio de Cressava[159] pro libris 350 parvorum in anno.

Item unus scopulus vocatus Meçen[160], positus in aquis Jadrensis districtus prope Insulam Magnam a parte traversali, qui affictatus est ser Zanino de Carbono[161] pro libris 19 soldos 10 parvorum in anno, solvendis ut supra.

Item quatuor scopuli vocati Idolle[162], et Golubice[163], positi in aquis Jadrensis districtus prope Insulam Magnam a parte traversali, qui affictati sunt domino Ludovico de Matafaris[164] pro libris 8 parvorum in anno.

Item tres scopuli vocati Babacz[165], Fermigne[166], et Comornich[167] (prekrižen cijeli ovaj pasus u tekstu).

* Die 9. mensis octobris *1453.* indictione II. mandato magnificorum dominorum dominorum rectorum Jadre videlicet domini Laurentij Lauredano honorabilis comitis[168], et domini Benedicti de Mula honorabilis capitanei[169] cassata fuit ista posta, contrascripta istorum trium scopulorum communis videlicet Babaç, Fermigne, et Comornich, quoniam die supradicta fuerunt data in concambium, et permutationem cum aliquibus alijs terrenis incantus Avrane ser Marino de Soppe nobili Jadre nomine domine Urse uxoris sue pro una ejus domo, posita Jadre penes logiam capitaneatus Jadre, ut apparet instrumento scripto instanti die manu mei Antonij Campolongo cancellarij[170] prefati magnifici domini comitis, et hoc vigore et in executione ducalium litterarum datarum in ducali palatio die 7. mensis Martij indictione I. *1453.* prout in eis litteris continetur, et ego idem Antonius Campolongo cancellarius scripsi.

Item unus scopulus vocatus Mengatich[171], positus in aquis Jadrensis districtus prope Insulam Magnam a parte traversali, qui affictatus est ser Zoijllo de Ferra pro libris 3 parvorum in anno.

Item unus scopulus vocatus Taticignach[172], positus in aquis Jadrensis districtus prope Insulam Magnam a parte traversali, qui affictatus est ser Zoillo de Ferra pro soldis viginti parvorum in anno, persolvendis omni anno in festo sancti Michaelis de mense septembris.

---

* Ova ispravka u prijepisu dodana kao marginalna bilješka.

Item una insula vocata Scherda parva[173], posita in aquis Jadrensis districtus, super qua est modicum terre arratorie, et reliqua sunt terrena pasculatoria, que affictata est Paulo Repcich pro libris 30 parvorum in anno.

Item duo scopuli vocati Planete[174], positi in aquis Jadrensis districtus prope Insulam Magnam a parte traversali, qui affictati sunt Jacobo Salomon[175] pro libris 3 in anno.

Item unus scopulus vocatus Ricolli[176], positus in aquis Jadrensis districtus prope villam Tuchleçane[177] a parte meridionale, qui affictatus est villanis de Tucleçano pro libris 12 parvorum in anno, solvendis in festo sancti Michaelis.

Item duo scopuli vocati Cosal[178] et Maslinac[179], positi in aquis Jadrensis districtus prope Insulam Magnam a parte traversali, qui affictati sunt pro libris 10 parvorum in anno, solvendis in dicto festo sancti Michaelis.

Item unus lacus vocatus Blata[180], positus in districtu Jadrensi versus civitatem None.

Item certa terrena arratoria et pasculatoria, posita in Insula Ugliani[181] que affictata sunt ser Zoillo de Ferra pro libris 4 soldos 10 parvorum in anno, solvendis in festo sancti Michaelis.

Item una terra arratoria circa duo gognalia, que vocatur Rovea[182] muris antiquis circumdata, posita extra Jadram in confinio omnium Sanctorum[183], infra hos confines: de sirocco possidet partim ser Colanus[184] de Vitchor[185], et partim ser Simon Pechiaro, ab alijs tribus partibus sunt vie publice.

1454. die 16. mensis junij unus scopulus vocatus Lagan[186], positus in aquis Jadrensibus prope Insulam Magnam a parte boreali affictatus Luce Dissimir vocato farovano pro annis 10 incepturis die festivo sancti Michaelis de mense septembris proxime futuri pro soldis 12 parvorum quolibet anno, solvendis domino camerario Jadrensi.

Item una domus cum curia, Cameris, ballatorijs, coquina, canipis, undique murata, cuppis coperta, posita Jadre, infra hos confines: de borea est via publica, de quirina domus domini capitanei, de sirocco murus civitatis, de traversa *una domus quondam ser Cose*[187] *de Begna*[188] *nunc possessa per dominum capitaneum habita in concambium cum alijs domibus pro puncta Insule Magne a ser Simone de Begna.* Que domus fuit quondam domine Zuviçe de Berberio et data per commissarios suos domino Marco Lipomano honorabili capitaneo in *1429.* die mensis maij in concambium insule Labdare, cujusdam possessiones posite in ville Lovinec[189] districtus Jadre, que fuit Simonis Popassinich rebelis, et hoc vigore litterarum ducalium prefato domine Marco destinate.

Item una domus undique murata, cuppis coperta cum curia, cameris, caminis, ballatorijs, posita Jadre prope portam magnam, infra hos confines: de trauersa est via publica partim, et partim dicta porta magna, de sirocco murus civitatis, de quirina supradicta domus quondam ser Cose de Begna, et de borea etiam dicta domus olim ser Cose, que fuit ser Er-

molai[190] de Begna[191] *nobilis civis Jadre, data per ipsum domino Marco Lipomano honorabili capitaneo Jadre in 1428. in concambium trium sortium terre cum dimidia positarum in villa Lovinci in pluribus clappis, que* fuerunt ser Simonis Popassinich rebelis.

* Joannes Mocenigo dei gratia Venetiarum etc. dux[192] nobilibus et sapientibus viris Danieli Barbadicho de suo mandato comiti[193], et Jeronimo Ferro capitaneo[194] Jadre et successoribus suis fidelibus dilectis salutem, et dilectionis affectum.

Significamus vobis, quod in nostro consilio rogatorum adi 28. novembris proxime elapso capta fuit pars tenoris infrascripti videlicet:

La camera nostra de Zara talmente desordinata, che li soldati deputati a quella custodia non puolono haver da quella danari, et sel non se prouede essi soldati saranno astretti abbandonar le sue custodie, et andar à zerchar el viver altrove, imperò l'andera parte, che il sia suspexo li pagamenti di tutte bollette comprade, et chel se debia prima pagar li soldati mensualiter, et de quello sopra bonderà se paghi ditte bollette: Considerato che quelli, che le hanno guadagno de quelle 50 per 100 et molto meglio poleno expectar auer el suo denaro, che li soldati nostri, i qual senza quello viver non poleno.

Ancora perche li dacij de quella terra se affictano de 6 mexi in 6 mexi, et li daciarij nui dano in camera nostra danari de 6 mexi in 6 mexi et tamen loro scodono de zorno in zorno el denaro, però sia statuido, che ditti dacij si debiano affitar juxta el consueto, ma che i daciarij siano tenuti de exbursar el denaro de 3 mexi in 3 mexi, affine che li soldali nostri abiano meglio el denaro per le sue necessitadi. Ma perche el sono alguni provixionadi creditori de la signoria nostra, che convengono auer con sua incommodità pazientia, per auttorità de questo conseglio sia ordenato, che de cetero algun protionato ouer cadauno altro creditor de la signoria nostra che tolesse dazij, ouer altri vitegali nostri, non possa scontar el debito suo con el credito, sotto pena al al . . . . . capitanio et camerlenghi per zascheduno che consetisseno à tal sconti de ducati 500 da esser scossi per le altre pene del suo offizio senza alguno conseglio. Insuper mandamus vobis, quod omnes pagas mortuas cassare debeatis sicut alias vobis scripsimus.

Quare autoritate dicti consilij mandamus vobis quatenus dictam partem et in ea contenta observare et observari facere inviolabiliter debeatis.

Datum in nostro ducali palatio adi 12 decembris indictione XII. 1478.

** Joannes Mocenigo dei gratia dux Venetiarum nobilibus et sapientibus viris Marco Barbo de suo mandato comiti[195], et Jeronimo Ferro capitaneo Jadre et successoribus suis fidelibus dilectis salutem, et dilectionem affectum.

Mandamus vobis cum nostro consilio rogatorum, ut posthec non deliberetis alicui stipendiario vel provixionato nostro aliquod dazium nostre istius civitatis, nec aliquem ex predictis stipendiarijs, provixionatisque

---

* In m.: 1478. 12. decembris.
** In m.: 1479. 25. maggio.

nostris admittatis, admittatique permittatis in fidejussorem alicujus daziarij nostri ullo pacto sub pena ducatorum 1000 in propriis bonis cuilibet vestrum, exigenda a vobis per nostros advocatores si contrafezeritis.

Volumus preterea, et mandamus vobis cum dicto consilio, ut non permittatis stipendiarios aut provixionatos nostros habentes in presentiarum dazia nostra retinere in se pecunias nostrorum daciarum, imo providere, et cum effectu eficere, ut page suorum daciorum temporibus debitis fiant in camera nostra. Datum in nostro ducali palatio adi 25 mazo indictione XII. *1479.*

Infrascripte sunt possessiones posite in civitate None[196] et ejus districtu.

Primo una possessio vocata Punctadura[197] in districtu Nonensi versus et contra insulam Pagi[198], infra hos confines: de sirocco, et meridie sunt pascula et terrena illorum de Nona, ab alijs duabus partibus est circumdata mari; in qua puncta sunt terrena arratoria, vineata et pasculatoria, et in ea habitant ad presens que affictata est ser Gregorio Marganich pro decem annis pro libris mille parvorum in anno, persolvendis in festo sancti Michaelis.

Item pascula posita in comitatu Nonensi a parte orientali, que spectant et pertinent communi, que omni anno affictantur Vlachis[199] communiter pro ducatis 205 auri, octo vitellis, et 10 castronis[200].

Item sunt quam plurima terrena arratoria posita circumcirca civitatem None, que partim sunt cultivata et partim non, et quilibet potest super ipsis seminare, et cultivare, et laborantes respondent.

POSSESSIONES SPECTANT CASTRO AVRANE

Primo una villa Craschiane[201] sortium viginti quatuor, de quibus Georgius Guercevich tenet et possidet quatuor* Sortes, et ser Matheus de Firmo[202] tenet et possidet alias quatuor* sortes, relique quindecim* laborantur per villicos, et respondent omni anno quartam et decimam partem omnium fructuum.

Die 9. octobris *1453.* indictione II. mandato magnificorum dominorum rectorum Jadre videlicet domini Laurentij Lauredano honorabilis comitis, et domini Benedicti de Mula honorabilis capitanei vigore, et in executione ducalium litterarum datarum in ducali palatio die 7. mensis martij *1453.* extracta fuerunt de communi, et de contrascripta posta due sortes terrarum cum duabus pecijs terrarum pascuorum que fuerant infrascripti Mathei de Firmo, que tamen due sortes sunt extra confines ville Chraschiane, et date fuerunt cum tribus scopulis vocatis Babaz, Comornich, et Fermich in concambium et permutationem ser Marino de Soppe nobili Jadre nomine domine Urse uxoris sue pro una ejus domo accepta in commune, posita Jadre penes logiam capitaneatus Jadre, ut apparet instrumento **

---

* 4 + 4 + 15 = 23, a ne 24 kako to nešto ispred toga stoji.

** Ova isprava nalazi se u prepisu kao marginalna bilješka.

publico scripto manu mei Antonij Campolongo prefati magnifici domini comitis cancellarij de supradicta 9. octobris. Et ego idem Antonius Campolongo mandato subscripsi.

Item una villa vocata Tign[023] sortium viginti quatuor vel circa terreni arratorij et vineati cum suis pasculis, et villani residentes in dicta villa respondent omni anno castro quartam et decimam partem omnium fructuum.

Item una villa vocata Sablagna[204] sortium quadraginta terre arratorie et vineate cum suis pasculis, et villani residentes super ipsa villa respondent omni anno dicto castro Aurane quartam et decimam partem omnim fructuum.

Item una villa vocata Blagnane[205] sortium decem septem, de quibus Matheus de Firmo tenet et usufructat duas sortes sibi donatas per dominum regem Ladislavum, et villani laborantes reliquas quindecim sortes respondent dicto castro Avrane quartam et decimam partem omnium fructuum.

Item una villa vocata Scorobich[206] sortium viginti quatuor terre arratorie, vineate cum suis pasculis. Et villani laborantes terrena ipsis ville respondent omni anno dicto castro Avrane nquartam partem et decimam omnium fructuum.

Item una villa vocata Boyscha[207] sortium 12 terreni vineati et arratorij cum omnibus suis pasculis, et villani laborantes terrena dicte ville respondent quartam et decimam partem omnium fructuum recolligendorum omni et singulo anno temporibus debitis.

Item una villa vocata . . almavas[208] sortium sex terre arratorie et vineate cum suis pasculis *que fuit ser Gabrielis de Nosdrogna, et per ipsum ser Gabrielem data dicto castro Avrane in concambium pro domo in qua ipse ser Gabriel habitat posita Jadre.* Et villani laborantes dicta terrena respondent omni anno temporibus debitis quartam et decimam partem omnium et singulorum fructuum.

Item sunt quam plurima terrena arratoria in confinio burgi Avrane, que comode mensurari non possunt, et aliqua sunt laborata, et aliqua sunt inculta, in quibus sunt quam plurimi pedes olivarum. Et omnes qui laborant de dictis terrenis respondent castro omni anno quartam et decimam partem omnium fructuum.

Item sortes terre arratorie, que sunt posite in vocata Poscaglina[209], pro quibus villani et habitatores dicte ville respondent omni anno dicto castro Avrane in festo sancte Marie de mense augusti libras 20 parvorum et non aliud.

Feudatarij castri Avrane, qui tenent terras infrascriptas et debent sasire ut infra

Primon Joannes Bertonich tenet et possidet in pertinentijs burgi quatuor sortes cum dimidia terre arratorie et vineate. Item quatuor sortes cum dimidia in villa vocata Scorobich. Item unam sortem terre in villa vocata Bristich[210], pro quibus tenetur servire dicto castro cum duobus equis.

Nota quod ser Theodorus Prandino notarius et cancellarius communis Jadre erravit scribendo infrascriptam postam, ubi dicit: Item quatuor sortes terre cum dimidia in villa vocata Scorobich, quoniam vult dicere sortes quatuor decim integre sicuti apparet per litteras ducales primas die 12 martij *1425.* indictione III. et secundas datas die 12. septembris *1434.* indictione XIII. secundum partes captas, concessiones, et gratias factas, ac ordines in ipsis litteris contentos; ideo ad futurorum memoriam et ad levandum omne dubium magnifici viri domini rectores Jadre, dominus Moijses Grimano honorabilis comes[211], dominus Antonius de Cha de Pesaro honorabilis capitaneus[212], dominus Paulus Vallaresso honorabilis provisor ad partes Dalmatie[213], et dominus Bernardus Nani honorabilis camerarius Jadre declaraverunt et determinaverunt, quod illa posta ville Scorobich ubi dicit sortes quatuor cum dimidia, dicat et intelligatur de sortibus quatuordecim integre juxta mentem et intentionem predictarum litterarum ducalium. Et mandaverunt mihi Antonio Campolongo cancellario ipsis domini comitis predicti hanc notam fieri. Actum sub logia pallatij comitatus Jadre die 6. Junij *1439.* indictione II. presentibus domino Aloijsio Rosa de Venetiis cancellario predicti domini provisoris, et ser Guererio Novello cancellario prefati domini capitanei testibus habitis et vocatis.

Ego Anthonius Campolongo cancellarius predictus mandato subscripsi.

Fiorenza tenet, et possidet in pertinentijs dicti burgi septem sortes. Item in villa Pristichi viginti quinque sortes, pro quibus tenetur servire cum duobus equis.

Ortius tenet et possidet in pertinentijs dicti burgi quatuor sortes terre. Item in villa vocata Bascognane[214] sortes sex decim terre arratorie. Item penes lacum circa viginti gognalios terre, et tenetur servire cum duobus equis.

Demetrius tenet et possidet in pertinentijs predicti burgi sortes septem. Item in villa vocata Ritignano[215] sortes duodecim, et tenetur servire cum duobus equis. **

Joannes Demetrij tenet et possidet in pertinentijs dicti burgi sortes quinque, et debet servire dicto castro cum uno equo.

Bassanus de Laude tenet et possidet in pertinentijs dicti burgi quatuor sortes cum dimidia, et tenetur servire cum uno equo. ***

Thomasius Dodricich tenet et possidet in pertinentijs dicti burgi tres sortes terre arratorie, et tenetur servire dicto castro Avrane cum uno equo. ****

1475. indictione IX. die 13. mensis februarij, presentibus spectabili domino Francisco Mauroceno gubernatore lanzarum spezatarum, et ser Petro de Venturino interprete et ciue Jadre testibus. Magnifici et generosi domini Jeronijmus Diedo comes[216], et Nicolaus Boldu capitaneus[217] Jadre pro ilustrissimo ducali dominio Venetiarum auctoritate officij sui, informati de fide et obedientia Gregorij, et Joannis fratrum et filiorum quon-

---

* U prvotnom tekstu kao marginalna bilješka.
** In m.: Zorzi Cudiglia per nome di sua donna.
*** In m.: Cipriano.
**** In m.: Zorzi Migas.

dam Georgij Magas feudatarij Aurane nuper defuncti subrogaverunt dictos Gregorium et Juanum in feudatarios loco dicti Georgij patris sui cum illis modis, condicionibus et prerogativis, quibus erat dictus eorum pater, assignantes eisdem ex nunc possessum pheudi possessi per dictum quondam Georgium predictum eorum patrem, positum in pertinentijs burgi castri Aurane, cum hoc quod dicti fratres teneantur servire dicto castro Aurane cum uno bono equo. In quorum fidem etc.

* Pauulus Butchi tenet et possidet in pertinentijs dicti burgi duas sortes cum dimidia terre. Item in Blata[218] duas sortes terre. Item in villa Tino tres sortes terre, et tenetur servire cum uno equo.

** Vocatius tenet et possidet in pertinentijs dicti burgi duas sortes terre, et tenetur exercere officium plaçarij pro dicto castro.

Martinus Dancevich tenet in pertinentijs dicti burgi sortes tres, et tenetur exercere officium pristaldi pro dicto castro.

Ex margine. 1450. indictione XIV. die 15. octobris magnifici domini Georgius Georgio comes[219] et Franciscus Minoto capitaneus[220] Jadre posuerunt loco dicti Martini Stephanum Druscouich de Avrana, qui Stephanus tenere debeat dictas tres sortes terre, et exercere dictum officium pristaldi pro dicto castro prout tenebat ipse Martinus, et cum alijs modis, et conditionibus cum quibus erat ipse Martinus.

Johannes de Martijs cancellarius[221] prefati domini comitis mandato etc.

In qualibet villa dicti castri debent esse duo judices[222], qui debent possidere duas sortes terre, videlicet unam sortem pro quoque, et tenentur facere solicitare et procurare negocia dicti castri, ac recolligere introijtus[223] dicti castri in villa in qua sunt judices.

Infrascripte possessiones, et primo sortes quatuor cum dimidia in burgo Avrane siue ejus pertinentijs, in quibus sunt septem gognalia et tres quarti terre vineate.

Item super dictis sortibus 231 pedes olivarum. Item una curia undique murata, cum septem domunculis copertis paleis, de quibus sunt due coperte terra cum uno hortulo prope domum.

Item capita vituum circa unum gognale cum 13 pedibus olivarum, positorum super terreno ser Johannis Demetrij delavrana.[224]

Item sexdecim sortes terre aratorie et vineate, posite in villa vocata Pachoschiane[225] pertinentijs dicti Castri Avrane, de quibus presbijter tenet unam, et super alijs ad presens habitant novem villici. Item super dictis sortibus terre sunt 4 gognalia vineata. Item duo gognalia, que dictus quondam ser Ocillus[226] fecit plantare suis expensis.

Item in dictis sortibus terre sunt centum quadraginta unus pedes oliuarum, quos dictus quondam ser Oçillus laborabat suis omnibus expensis.

1431. Indictione X. die 27. mensis novembris magnificus et generosus vir dominus Lucas Trono[227] pro illustrissima ducali dominatione Venetiarum comes civitatis Jadre, sedens pro tribunali sub logia magna[228] Jadre, ut moris est, attenta, et considerata ingenti utilitate communis Venetiarum

---

* In m.: Ser Alesius.
** In m.: La fiola.

et pro tollendo dubia et differentias, que quotidie oriuntur, et que oriri possent inter conductores introijtuum castri Avrane et ipsius castri villicos, habita matura et diligenti informatione a quam pluribus nobilibus et popularibus[229] civitatis Jadre determinavit et declaravit, quod omnes villici subditi dicto castro Avrane omni anno teneantur et debeant pro quolibet pario bovum arantium laborare et cultivare unum gognale terre pro sgono[230], videlicet medietatem cultivare siue mechotare, prout universaliter observatur in districtu Jadrensi.

1444. die 18. mensis martij indictione VII.

Magnifici et generosi viri domini Marcus Geno honorabilis comes[231] et Georgius Lauredano horabilis capitaneus[232] civitatis et districtus Jadre pro nostro illustrissimo ducali dominio Venetiarum etc.

Sedentes sub logia magne Jadre, visis et intellectis litteris spectabilis domini Jacobi Diedo honorabilis castellani[233] Aurane datis ibidem die hesterna, quibus continetur Joannem Buschia de Aurana judicem dicti judicatus[234] Avrane propter senilem etatem qua deductus est ipsum judicatum renunciasse, et loco ipsius Joannis Alegretum[235] filium ipsius Joannis loco dicti patris sui elegisse et deputasse, dumodo ipsis magnificis dominis rectoribus placeret. Idcirco prefati magnifici domini habita prius optima informatione de fama dicti Alegreti, qui semper compertus est fidelissimus ac devotissimus cum dicto patre suo nostro illustrissimo ducali dominio, et jam per elapsum eidem excellentissimo domino nostro ipse Alegretus in partibus Lombardie bene, viriliter servivit sub probo *viro ser Marino de Canaruto*[236] alias *conductore arceriorum*[237] ambo concordes elegerunt, assumpserunt, et creaverunt eundem Alegretum presentem, et supplicantem assumi, et deputari ad ipsum officium, electionem dicti domini castellani confirmando in judicem loco dicti patris sui, cum modis, condictionibus et prerogativis, ac honoribus solitis et consuetis; mandantes insuper ut prefato domino castellano notificetur electionem predictam in personam dicti Alegreti fore per ipsos confirmatam. Qui Alegretus illico juravit corporaliter manu tactis scripturis coram ipsis dominis rectoribus ad sancta dei euangelia, se bene, fideliter, et secundum deum, justitiam, et propriam conscientiam exercere dictum officium, et hoc presentibus ser Gregorio Tetrico quondam domini Simonis[238] ser Nicolo de Nassis, nobilibus civibus Jadre testibus habitis et alijs.

Nos Georgius Georgio pro nostro serenissimo et excellentissimo ducali dominio Venetiarum etc. comes et Franciscus Minoto capitaneus civitatis Jadre et ejus districtus, audita requisitione et supplicatione Vucse Cosmich judicis ville Tini districtus Avrane supplicantis se confirmari per nos officio suo predicti sui judicatus ad futurorum memoriam et pro maiori dicti sui officij firmitate, habita informatione se optima fama fidelitateque predicti Vucse per litteras domini Xristophori Arimondo[239] castellani Avrane, et per alios, ipsum Vucsum tenore presentium assumpsimus, et assumimus, ac confirmamus judicem in dicto suo officio predicti sui judicatus, cum condictionibus, modis, immunitatibus, jurisdictionibus, honoribus, et prerogativis solitis et consuetis.

In cuorum testimonium presentes scribi jussimus sigillo nostro sancti Marci munitas.

Ex Jadra die ultimo mensis maij *1451*.

Possessiones et introijtus Novigradi[240].

Primo una villa vocata Dolaz[241], in qua sunt sortes terre arratorie vineate et pasculatorie, de quibus ad presens sortes viginti sex laburantur, et cultivantur, et de quibus 26 sortibus sunt sex sortes, ex quibus percipitur quarta pars omnium fructuum. Et reliquarum viginti sortium laboratores sunt feudatarj[242], et respondent infrascriptas honorancias omni anno dicto castro et pheudatarijs, videlicet:

Primo quartas 4 grani
Item quartas 4 hordei
Item quartas 4 vene, seu spelte
Item quartas duodecim de vino
Item soldos 22 in festo sancti Marini[243].

Item tre honorantias valoris soldorum 8 pro qualibet. Item una villa vocata Cerinci[244], in qua sunt sortes terre arratorie vineate et pasculatorie, quarum laboratores omni anno respondent dicto castro suprascripta pheuda et honorantias.

Item una villa vocata Chassich[245], in qua sunt decem sortes terre arratorie et vineate, et laborantes ipsarum respondent omni anno dicto castro quartam partem omnium fructuum.

Item una villa vocata Paprechiane[246], in qua sunt quinque sortes terre arratorie et vineate, et laboratores ipsarum respondent omni anno predicto castro quartam partem ut supra.

Item una villa vocata Ternovo[247], in qua sunt decem sortes terre, et laboratores ipsarum respondent omni anno dicto castro quartam partem ut supra.

Item una villa vocata Domacofci[248], in qua sunt tres sortes terre aratorie et vineate, et laboratores ipsarum respondent omni anno dicto castro quartam partem ut supra.

Item una villa vocata Pritiçevcich[249], in qua sunt pheudatarij sortes terre arratorie et vineate, et laboratores ipsarum respondent omni anno dicto castro.

Item una villa vocata Stupich[250], in qua sunt pheudatarij sortes terre arratorie et vineate, et laboratores ipsarum respondent omni anno dicto castro.

Item in villa Coruplie[251] sunt pheudatarij, et respondent ut supra.

Item sunt sortes pheudatarij in villa vocata Nadino[252], quarum laboratores respondent predicto castro omni anno,

Item septima pars omnium et singularum decimarum, que colligantur nomine et vice episcopatus Nonensis in.

Item in villa vocata Cognassice[253] sunt quinque sortes, et respondent quartam partem ut supra.

Item certa pascula, subposita dicto castro Novigradi, que solent affictari Vlachis omni anno pro ducatis ducentis vel circa.

Item una petia terre vineate, que fuit comitum de Corbavia[254] cujus laboratores respondent quartam partem uuarum, prout comprehenditur ex tenore infrascripte locationis.

Nos Nicolaus[255], Thomas[256] et Butcho[257], filij quondam comitis Budislavi[258], ac Paulus[259] filius quondam comitis Karol[260]; nec non Karolus[261] filius quondam comitis Gregorij[262], comites Corbavie memorie commendantes significamus universis tam presentibus, quam futuris presentium paginam inspecturis, seu etiam audituris, quod ad nostram accedens presentiam Dragissa jobagio[263] de villa Ternovo nobis instanter supplicauit, ut sibi vineas plantandi libertatem dare dignaremur. Nos igitur ad instantiam precium Dragossi inclinati, prout juris ordo postulat fidelium petitionibus annuere duximus hanc gratiam concedendam, ut ipse valeat in villa nostra sepedicta plantare ulgo quatuor vinearum in vulgari sclavorum gognalia vocatos, talis modo, ut quolibet anno nobis quartam hidriam vini de vineis quas plantaverit, solvere teneatur. Et si contigeret sibi recedere a nostra possessione, ut stando valeat tenere vineam suam, ac vendere, et donare tanquam suam propriam ipse, et ejus heredes, et heredum successores perpetuo possidendam, salvo jure nostro. Et hec omnia nos firma et rata volentes in perpetuum observare dicto Dragossio, et ejus heredibus, et heredum successoribus dedimus tenendam, gaudendam et posidendam sine aliqua molestia. Et ad memoriam, et uberiorem cautelam, et perpetuam rei firmitatem concessimus nostras litteras sigillo nostro pendenti numinime roboratas.

Datum Corbavie[264] die 6 mensis madij anno domini *1377*.

1436.

Magnificus et generosus vir dominus Jacobus Barbadico[265] pro illustrissima ducali dominatione Venetiarum honorabilis comes Jadre pro tribunali sedens in platea juxta logiam magnam Jadre loco consueto cum ser Cressio de Cressava nobile Jadre consiliario suo, alijs tribus absentibus. Audito gravamine et intellecta requisitione ser Lombardini de Soppe nobilis Jadrensis, conductoris presentialiter datiorum et intratarum omnium castri seu loci Gliube[266] districtus Jadre, postulantis per justitiam ipsius domini comitis, ut cum conductor dictorum jurium communis Venetiarum sit providere, et sibi succuri, ut ipse conductor jura et utilitates contra homines de Gliuba habentes arativos boves, et habitantes in Gliuba, et territorio suo consegui possit, et consequenter in facto gognalis terre pro sgono annuatim pro medietate laborandi et culturandi, seminandique et opera que anno singulo prestare tenentur, ut fit, et servatur quoque in Lavrana pro juribus communis Venetiarum. Alia ex parte audita responsione negativa ad predicta dictorum de Gliuba et eorum advocati ser Donati de Calcina causidici Jadre: quia etiam per dominum comitem interrogati et iussi suas in scriptis exhibere immunitates et libertates, quas contra predicata allegabant. Respondentes dixerunt nullas alias habere aut exhibere posse, nisi quod examinati per regimen Jadre super his que tene-

bantur secundum mores antiquos conferre castro Gliube crediti fuerunt, et postea ita semper conservati quod non fuerunt obligati neque astricti ad petita dicti ser Lombardini, et ita pro debita justitia manuteneri debere juxta eorum antiqua jura petebant, cum adversus et unquam nihil in contrarium verum invenietur. Post hec habita etiam per dominum comitem diligente informatione atque consideratione super predictis, tum etiam maxime visa et intellecta quadam determinatione olim circa similia per dominum Lucam Trono honorabilem tunc comitem Jadre facta et inter alia jura communis conscripta manu ser Theodori de Prandino notarij et cancellarij communitatis Jadre, notata sub die 27. novembre *1431.*

Indictione X. cujus determinationis tenor fuit per hec verba.

Magnificus et generosus vir dominus Lucas Trono pro illustrissimo ducali dominatione Venetiarum honorabilis comes Jadre sedens pro Tribunali sub logia magna Jadre, ut moris est, attenta et considereta ingenti utilitate communis Venetiarum, et pro tollendo dubia, differentias que quotidie oriuntur, et que oriri possent inter conductores introijtuum castri Avrane et ipsius castri villicos, habita matura et diligente informatione a quampluribus nobilibus et popularibus civitatis Jadre, determinavit et declaravit, quod omnes subditi villici dicto castro Aurane omni anno teneantur et debeant pro quolibet pari bovum arantium laborare et cultivare unum gognale terre pro sgono, videlicet medietatem dicti sgoni seminare omni anno, aliam medietatem cultivare siue mechotare prout universaliter observatur in districtu Jadrensi. Visis etiam quibusdam litteris circa informationem predictorum responsivis, eidem domino comiti redditus a ser Manfredino Lugnano nobile Justinopolitano castellano Avrane datis quinto septembris 1436., que sunt registrate in libro albo in controversia suprascripta partes predictas pro justitia ministranda, et utilitatibus debitis communi Venetiarum sequens ad instar declarationis dicti domini duce (sic) determinavit et mandavit prefatus dominus comes quod omnes vilici subditi dicto castro seu loco Gliube teneantur, et debeant pro quolibet pari bouum arantium laborare, et cultivare unum gognale terre pro sgono, videlicet medietatem dicti sgoni seminare omni anno, et aliam medietatem cultivare et mechotare, prout universaliter observatur in districtu Jadrensi; Et insuper quod teneantur quisque annuatim duodecim diebus agentium habendo tamen expensas ovis juxta morem, prout similiter obligati sunt, et faciunt illi dell' Aurana.

Presentibus dictis hominibus Gliube Paulo judice, Micovillo Radossij, Radossio[267] Belcich, Jadria[268] Herzegouich, Stephano pellizaro[269], Nicolao Drascouich[270], Juane[271] Urmiza, Micovillo Postrossich, ac domino ser Donato eorum advocato predictam determinationem audientibus, atque presentibus ser Georgio de Grubogna nuncupato de Ellia[272] nobile Jadrense, ser Theodoro de Prandino cancellario communitatis Jadre, ac Stephano gastaldione preconum[273] curie[274] Jadre testibus ad predicta specialiter adhibitis.

Possessiones et introitus Glube olim possessi per dominos Guidonem et Ludovicum de Matafaris[275] eisdem donati per illustrissimum regem La-

dislaum in eorum vita tantum. Et post ipsorum amborum mortem in commune Venetiarum reducti per magnificum et generosum virum dominum Vitum de Canali[276] honorabilem comitem et capitaneum Jadre in *1422.* die 8. mensis martij.[277]

Primo omnia et singula terrena tam arratoria quam vineata, prativa, et pasculatoria posita, et existentia in districtu Glube sunt et spectant dicto castro Glube.

Item omnes laboratores et seminantes super dictis terrenis tenentur dare et respondere omni anno quartam partem et decimam partem omnium bladorum[278] recollectorum super ipsis terrenis in manipulis conductam super aram, ubi blada excuciuntur, excepto de fasollis.

Item omnes laborantes vineas super dictis terrenis tenentur dare quartam et decimam partem uuarum condutam in dicto castro Glube omni anno, ac ipsam uuam conductam torculare.

Item quod omnes seminantes linum super dictis terrenis teneantur dare et respondere quartam et decimam partem lini sine semine.

Item omnes habentes pecudes et capras tenentur dare et respondere decimam partem agnorum et capretorum omni anno.

Item habitator quilibet dicti loci Glube, vel in ejus districti tenetur omni anno dare et respondere infrascriptas honorantias videlicet:

Primo tres boçolatos[279], et unam luganegam[280], seu spalam[281] castroni in festo Nativitatis.

Item tres boçolatos, et septem ova in festo paschalis dominice resurrectionis.

Item tres boçolatos, unam gallinam, et tres quartuicos vini in festo sancti Michaelis.

Item omnes habitatores dicti loci debant arrare, cultivare, et seminare quatuor gonalia terre pro sgono, expensis domini dicti loci.

Item zappare unam vineam omni anno 2 gognaliorum expensis dicti domini.

Item tenentur, et debent portare, et conducere bladum et vinum domini dicti loci ad marinam[282] sine aliqua solutione expensis dicti domini.

Item quilibet habens asinum tenetur dare unam somam lignorum dicto domino in festo Nativitatis.

Item dominus dicti loci habere debet omnes et singulas condemnationes factas per judices dicti loci

Iten quilibet habitator dicti loci occidens animalia, et faciens carnes ad vendendum, solvere debet unum soldum pro quolibet capite parvo et pro quolibet capite magno duos soldos, et quilibet forensis faciens carnes predictas solvere debet duplum.

Item quod a festo sancti Georgij[283] usque ad vendemias[284], nullus potest vendere vinum ad tabernam nisi dominus dicti loci.

Item dominus dicti loci habere debet soldos sex parvorum pro quolibet modio vini forensis conducti in dicto loco.

Item unum molendinum fulcitum ad masinandum blada, positum in pertinentijs dicti castri Glube, infra hos confines: undique sunt territoria dicti castri Glube, quod affictatur annuatim pro libris ducentis parvorum in anno.

Item saline septuaginta, posite in pertinentijs dicti castri Glube supra marinam a parte traversali dicti castri, infra hos confines: undique sunt terrena dicti castri.

Item una puncta se extendens versus Pagum a partibus tribus mari circumdata[285], super qua sunt solumodo terrena pasculatoria, et affictatur omni anno Vlachis pro ducatis septuaginta auri

Rados Radossich }
Joannes Lecouich } tenentur servire domino

dicti castri uterque cum uno equo, et hoc pro tribus sortibus terre vocata Gramoglavaz,[286] dicte Budomirisgna, qua tenent, et usufructant a dicto castro.

Item quilibet villanus, quando sibi precipitur per dominum dicti loci, tenetur ire Jadram, Nonam, Auranam, Novigradum, et Pagum sine aliqua solutione, expensis tamen domini.

In Christi nomine. Amen. Anno ab incarnatione ejusdem *1422*. indictione prima die 8. mensis martij.

Cum hoc sit quod serenissimus princeps, et excellentissimus dominus dominus rex Ladislaus dei gratie Hungarie, Jerusalem, et Sicilie ac Dalmatie, et Croatie etc. illustrissimus rex donaverit castrum Glube cum omnibus, et singulis suis juribus, jurisdictionibus, et pertinentijs nobilibus et egregijs militibus domino Guidoni, et domino Ludovico fratribus de Matafaris civibus Jadrensibus suisque heredibus masculis de eorum corporibus legitime descendentibus. Et predictus dominus Guido primo decesserit sine filijs masculis, et deinde dictus dominus Ludovicus similiter decesserit sine filijs legitimis masculis, idcirco egregius miles dominus Simon de Detrico, ser Zoillus de Ferra, ser Lombardinus, nobiles cives Jadre, et dominus Martinus de Recanato[287] civis Jadre, omnes commissarij testamentarij dicti quondam domini Ludovici de Matafaris, personaliter comparuerunt coram magnifico et generoso domino Vito de Canali honorabili comite et capitaneo civitatis Jadre, et eidem presentaverunt regale privilegium dicti domini regis Ladislai de predicta donatione dicti castri Glube cum omnibus, et singulis suis juribus, jurisdictionibus, et pertinentijs prefato domino comiti et capitaneo Jadre, ibi presenti, et nomine, et vice illustrissimi et potentissimi communis Venetiarum recipienti gratiose, et spontanea voluntate dederunt, et consignaverunt, tanquam rem plenissimo jure spectantem et pertinentem prelibato communi Venetiarum. Quam quidem presentationem et consignationem privilegij, atque castri Glube prefatus dominus Vitus nomine et vice intitolati communis Venetiarum, prout de jure tenebatur gratiose admisit, et acceptavit: committens, et mandans nobili, et egregio viro domino Ursato Justiniano[288] camerlengo Jadre, quatenus nomine et vice prelibati communis Venetiarum accedere

debeat ad dictum locum Glube, et ipsius tenutam, et corporalem possessionem accipere, et apprehendere debeat. Qui quidem dominus Ursatus personaliter accessit ad dictum locum Glube. Et in presencia nobilium virorum ser Lombardini de Soppe et ser Petri de Detrico civium Jadrensium, ac Christophori de Tarsia, de Justinopoli, et ser Petri de Ursis de Nona, nec non mei Theodori de Prandino cancellarij Jadrensis tenutam, et corporalem possessionem de dicto castro accepit nomine et vice prelibati communis Venetiarum nec non ab omnibus incolis et habitatoribus dicti loci accepit corporaliter, tactis manualiter sacris scripturis juramentum perpetue et inviolate fidelitatis. De quibus omnibus rogavit me Theodorum de Prandino cancellarium antedictum, ut publicum conficerem instrumentum ad perpetuam rei memoriam.

Bona.*

* Po ovome se čini, da ovaj katastik ili njegov prijepis nije završen.

BILJEŠKE

[1] I. Tkalčić, Izvještaj o arhivskih potraživanjah u Dalmaciji, Rad Ja XXXV, Zagreb 1876, 174.

[2] H. J. Bidermann, Zur Ethnographie von Dalmatien II, Oesterreichisch-ungarische Revue 6 Bd., 3 Heft, Wien 1888, 146, 147.

[3] R. Lopašić, Hrvatski urbari, MHJSM V, Zagreb 1894, VI.

[4] G. Sabalich, Guida archeologica di Zara, Zara 1897, 268, 289, 290.

[5] Preštampana iz »Viestnika hrvatskoga arheološkoga društva« N S III, Zagreb 1898, 77, 88.

[6] E. Böttner, L' Archivo del sopresso monastero di San Domenico in Zara, Tabularium I/3, Zara 1901, 20.

[7] Rad JA 224, Zagreb, 1921, 98—167.

[8] Signatura mu je: St. Domenico ad № 203/2 (a stara sign. 25. I.)

[9] Š. Ljubić, Listine o odnošajih izmedu južnoga Slavenstva i Mletačke republike VIII, MSHSM XVII, Zagreb 1886, 115, 116.

[10] Š. Ljubić, o. c. VII. MSHSM XII, Zagreb 1882, 279, 298, VIII, 86, 92, 116; Državni arhiv u Zadru — Indice del Registro delle Affitanze e Livelli del sopresso Monastero di San Domenico, br. 783, 786; G. Alacevich, I libri »Ducali e Terminazioni«, Tabularium II/3, Zara 1902, 44.

[11] Š. Ljubić, o. c. VII, 109.

[12] G. Sabalich, o. c., 290.

[13] L. Jelić, o. c. 77, 88.

[14] E. Böttner, o. c., Tabularium I/3, 20.

[15] G. Sabalich, Curiosità storiche zaratine, Zara 1906, 91.

[16] G. Sabalich, Monografie storiche zaratine, Zara 1911, 16, 17

[17] G. Sabalich, Curiosità storiche zaratine, 91.

[18] Š. Ljubić, o. c. VIII, 126, 136, IX. MSHSM XXI, Zagreb 1890, 31.

[19] Š. Ljubić, o. c. IX, MSHSM XXI, 31.

[20] Godine 1409. »kupilla« je Venecija Zadar, Vranu, Novigrad, Nin, Pag, Rab, Osor i Cres od hrvatsko-ugarskog kralja Ladislava Napuljca (1386.—1409.).

[21] Zgrada ove općinske ustanove nalazila se je u bivšoj »Calle Carriera« do same gradske lože (danas ul. Ive Lole Ribara).

[22] Čudno je, da iza ove godine, koja bi zapravo trebala glasiti 1421., nema i uobičajene indikcije.

[23] Vladao od 1414. do 1423. godine (S. Romanin, Storia documentata di Venezia IV, Venezia 1855, 67—92). Inače je Mocenigo podjeljivao Zadranima obilne povlastice i išao im dosta na ruku (Š. Ljubić, o. c. VIII, 4, 92, 93, 104, 109, 115, 116, 119, 120, 147—151, 153—156, 178, 179, 181—188, 200—202).

[24] Zanimljivo je, da se Nicolaus Venerius spominje 1414. i 1416. godine kao zadarski kapetan, kao knez prvi put tek 5. IX. 1421., a zadnji put 30. XI. 1422. godine (Š Ljubić, o. c. VII, 182, 221, VIII, 109, 202). Prije toga nalazimo u tom svojstvu Andreu Zanea i to: 10. 19. i 24. VIII. (Državni arhiv u Zadru — Spisi zadarskog notara Theodora de Prandino sv. VI, f. I/8, 200, a i Spisi zadarskog notar Bartolomeusa de Serçana, sv. I, f. II), 4. i 5. IX. 1419. (S. Ljubić, o. c. VIII, 279, 298), 3. VII. 1420. (Državni arhiv u Zadru — Indice del Registro delle Affitanze e Livelli del sopresso Monastere di San Domenico br. 783), 19. IV. 2. V., 28. VII.) (Š. Ljubić,

o. c. VIII, 86, 92, 116) i 30. VII. 1431. (G. Alacevich, o. c., Tabularium II/3, Zara 1902, 44); Fondra također donosi prvoga pod 1421., a drugoga pod 1419. godinom (L. Fondra, Istoria della insigne reliquia di San Simeone profeta che si venera in Zara, Zara 1855, 290).

[25] Prethodnik Marka Dandola Paulus Corrario citiran je u izvorima samo u dva navrata i to: 23.III. i 5. IX. 1419., dok se sam Dandolo prvi i zadnji put javlja kao kapetan kada i Venerius (Š. Ljubić, o. c. VII, 279, 298, VIII, 109, 202). Fondra također stavlja »Correra« pod 1419., a Dandola pod 1421. godinu (L. Fondra, o. c., 293).

[26] O tom tumačenje: Hrvatska enciklopedija V, Zagreb 1945., 98.

[27] Gl. C. F. Bianchi, Zara Cristiana II, Zara 1879, 360—366 i S. Zlatović, Topografičke crtice o starohrvatskim županijama u Dalmaciji i starim gradovima na kopnu od Velebita do Neretve, Starohrvatska prosvjeta I, Knin 1895., 214.

[28] Gl. opis i granice: L. Jelić, Dvorska kapela sv. Križa u Ninu, Zagreb 1911., 1—3 i L. Zlatović, o. c., Starohrvatska prosvjeta I, 79—83, 138, 139.

[29] Gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 290—298.

[30] Gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 276.

[31] Zadarski notar iz Vicenze od 1403. do 1441. godine (Državni arhiv u Zadru — Serie cronologica dei notai di Zara). On je bio iza podvrgnuća Zadra pod Veneciju tek u srpnju 1421. godine za kneza Zenea izabran od općinskog vijeća za gradskog kancelara, kojega je dužd potvrdio dne 30. IX. 1421. godine (Š. Ljubić, o. c. VIII, 115, 116). God. 1446. nalazimo Theodora de P. u svojstvu zadarskog općinskog kancelara za kazneno pravo (G. Sabalich, Vecchie storie zaratine, Zara 1913. (Appendice).

[32] Danas je to crkva sv. Šime (C. F. Bianchi, o. c. I, Zara 1877, 334).

[33] Sada Narodni trg

[34] Nekadašnja »Calle Carriera« (G. Sabalich, o. c. 291), a danas ulica Ive Lole Ribara.

[35] Ova porodica se spominje u Zadru još 12. stoljeća (C. Jireček, Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters III, Denkschriften der kaiserlichen Akademie der Wissenschaft 49 Bd, Wien 1904, 61). Nikola de S. se javlja samo još i 1416. godine (Š. Ljubić, o. c. VII, 223). Te godine je dobio po duždevoj odluci u zakup otok Vergadu (Indice del Registro delle Affitanze e Livelli del sopresso Monastero di San Domenico br. 780).

[36] Ta feudalna zadarska obitelj poznata je također od 12. stoljeća i to isprva kao onda od 15. stoljeća Fera (C. Jireček, o. c. III, 26), od 18. stoljeća nosi ime Fondra-Ferra (F. Heyer von Rosenfeld, Wappenbuch des Königreichs Dalmatien, Nürnberg 1873, 43, 10). Palača ove porodice nalazila se je ondje, gdje je današnji dio zgrade suda. Zoillus de F., kojega 1427. godine nalazimo pod imenom »Ser Coiolum de Feria«, nosi tada čast zadarskog komornika (Š. Ljubić, o. c. IX, 18). On se spominje još kao sudac i 1437. godine (Indice del Registro ... br. 794, 796). Inače ime Zoilus se upotrebljavalo samo u Zadru (K. Jiriček, o. c. II, 64).

[37] Zakupnina, najamnina.

[38] Vrlo poznata i istaknuta plemićka porodica u ovom gradu od 12. stoljeća dalje (Jireček, o. c. III, 6). Palača de Begna nalazila se ondje, gdje je nekoć bio konvikt Nikole Tommasea i »Banca Disconto«. Danas je porušena od bombardiranja, a neki fragmenti kortila preneseni su u arheološki muzej u Zadru. Simon de B. bio je među prvim zadarskim plemićima, koji je odmah po okupaciji ovog grada sa strane Venecije (1409.) dobio iste godine mletačko građansko pravo, a i kasnije (1423.) je bio u velikoj milosti republike sv. Marka (Š. Ljubić, o. c. VI, MSHSM 9, Zagreb 1878, 12, VIII, 228). God. 1426. kupio je od zadarskih dominikanaca neku zemlju, a još 1473. godine se spominje kao sudac (Indice del Registro ... br. 2242, 794, 796).

[39] Zamjena.

[40] Ovako se zove od 1280. godine Dugi otok, kojega nalazimo u srednjovječnim spomenicima i pod imenom »Tilagus« (C. F. Bianchi, o. c. II, 62 i A. M. Strgačić, Cella Sancti Iohannis in Tilago, Časopis za Hrvatsku povijest I/4, Zagreb 1943., 321, 322). Ovdje se zove ovako Veli rat.

[41] Prvi spomen ove porodice imamo 1251. godine. Jireček nema pravo, kada tvrdi da se javlja samo do 1350. godine (C. Jireček, o. c. II, 56) jer imamo o njoj vijesti i 1382. i 1384. godine (F. Šišić, Memoriale Pauli de Paulo patritii jadrensis

(1371—1408), Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva VI/1, 2, Zagrabiae 1904., 55), a i 1420., t. j. zapravo 1421. na osnovu ovog katastika.

[42] Ovaj samostan i crkva je u sklopu nekadašnjeg samostana sv. Dominika, a za francuske, austrijske i talijanske ere pretvoren je u kasarnu (C. F. Bianchi o. c. I, 415, 416 i G. Sabalich, o. c., 295, 301). Danas je od crkve i samostana sv. Platona ostala jedino got. čka apsida s ostacima renesanskih fresaka na svodu. Nalazi se na uglu ulice Edvarda Kardelja i bivše »Calle Ferrari-Cuppilli«.

[43] Izvršitelj(ica) oporuke, testamenta.

[44] Jedna od najuglednijih zadarskih plemićkih porodica od prve polovice 13. do 15. stoljeća (K. Jireček, o. c. III, 40).

[45] Jedna od najstarijih feudalnih porodica u Dalmaciji (F. Heyer von Rosenfeld, o. c. 21). U Zadru se spominje od druge polovice 12. do 19. stoljeća (C. Jireček, o. c., III, 61). Palača im se nalazila u bivšoj »Calle Carriera«, a danas u ulici Lole Ribara i to uz sadašnju kuću Krekić. Fantina je bila kćerka Lombardina de Saladinis i žena Blaža, sina Georgia de Soppe, koja je 1394. godine načinila oporuku (Državni arhiv u Zadru — Popis oporuka zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća).

[46] Lombardinus de S. se javlja 1429. (S. Ljubić, o. c. IX, 35) te 1442., 1444. i 1446. kao gradski vijećnik (Državni arhiv u Zadru — Liber consiliorum magnificae comunitatis Jadrae I, 7, 25, 39, 43).

[47] Zadarski plemići od 13. do 16. stoljeća (C. Jireček, o. c. III, 48, 49). Simon de P. se spominje u buni Pažana (1394), koji su ga uhvatili na svom otoku (F. Šišić, o. c., 19).

[48] Ova se crkva nalazila nasuprot »Kopnenim vratima« (Porta Terraferma) i to baš na uglu nekadašnje namjesničke palače prema današnjoj ulici E. Kardelja (prije sv. Dominika). Srušena je 1704. godine radi proširenja spomenute palače (C. F. Bianchi, o. c. I, 456).

[49] Današnja »Kopnena vrata« (Porta Terraferma).

[50] Ona je bila rodom iz poznate zadarske plemićke porodice Cucilla, koja se javlja u listinama još od 12. stoljeća dalje (K. Jireček, o. c. III, 22), a udala se za kneza Dobrula Bribirskog, plemića i građanina Zadra (Popis oporukâ zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća). Dne 25. XI. 1404. (Indice de Registro ... br. 2263) i 11. X. 1427. spominje se već kao udova (Popis oporuka zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća). Žuvica (nastalo od Joannes — gl. C. Jireček, o. c. II, 40) (»Civice de Chuzilla«) je bila poklonila sav svoj imetak fratrima samostana sv. Platona, zbog čega je izbio spor, koji se vodio pred zadarskim knezom 1437. godine. No tada je već bila mrtva (Indice del Registro ... br. 794).

[51] Svakako rođakinja, ako ne čak sestra spomenute Žuvice.

[52] Vrlo istaknuta zadarska plemićka obitelj, poznata ondje od 13. stoljeća dalje (K. Jireček, o. c. III, 13). Gerardinus de C. spominje se 1419. kao gradski sudac (Indice del Registro ... br. 782), kao i 1445. (Libri consiliorum ... I, 37), a 1446, je još živ. Budući da se odlikovao kao vojnik u mletačkoj službi, iza njegove smrti je vlada odredila njegovoj udovici i djeci neku plaću (Š. Urlić, Prilozi za biografiju Brna Krnarutića, Građa JA VIII, Zagreb 1915., 343).

[53] Ovaj samostan benediktinki stajao je između nekadašnje crkve sv. Dominika (Nediljica) i ulice E. Kardelja (gl. C. F. Bianchi, o. c. I, 401).

[54] Diminutiv od Chrysogonus (C. Jireček, o. c. II, 30).

[55] Vrlo ugledna zadarska plemićka porodica, koja se već javlja u dokumentima 13. stoljeća pa dalje (C. Jireček, o. c. III, 17). Na tom mjestu, gdje je stajala njihova palača, bilo je sjedište prizivnog suda (G. Sabalich, Guida, 325), koje se nalazilo u ulici sv. Mihovila. Cressius de C. se spominje među onim zadarskim plemićima, kojima je dužd 1409. godine dao mletačko građansko pravo (Š. Ljubić, o. c. VI, 12).

[56] Dinar se zvao parvus i parvulus, a onda i libra (lira) parvorum, koja je bila glavni i vrlo važni novac od kraja 10. stoljeća do propasti mletačke republike (P. Molmenti, La storia di Venezia nella vita privata dalle origini alla caduta della republica I. Bergamo 1905, 163). O upotrebi toga novca u Dalmaciji i napose u Zadru gl. Index rerum personarum et locorum in voluminibus I Ljubićevih Listina, MSHSM XXIV, Zagrabiae 1893., 253.

[57] Iz Kopra (Capodistria), nekada zvanog Justinopolis.

[58] Današnja već spomenuta »Kopnena vrata« (Porta Terraferma).

[59] Nalazila se negdje uz istočne zidine grada.

[60] Ubirači poreza.

[61] Ona je danas ondje, gdje je Narodni trg. O njoj gl. c. F. Bianchi, o. c. I.

[62] Ugledna zadarska plemićka porodica, koja se spominje u dokumentima od 13. stoljeća dalje (C. Jireček. o. c. III, 32).

[63] Također poznata zadarska (feudalna) obitelj od 13. stoljeća dalje (K. Jireček, o. c. III, 46). Marcus de N. javlja se 1432., 1436., 1446. (Š. Ljubić, Dva popisa listina glasovitoga manastira sv. Krševana u Zadru, Starine XIX, Zagreb 1887., 142, 144, 146). 1459. godine (Š. Ljubić, Listine X. MSHSM XXII. Zagrabiae 1891., 146). Zajedno sa svojim bratom posjedovao je selo Biljane, a sestra mu je bila opatica samostana sv. Marije u Zadru (Š. Ljubić, Dva popisa listina ... Starine XIX, 142).

[64] Zadarsko plemstvo, koje se javlja od 13. do 17. stoljeća (C. Jireček, o. c. III, 69). Palača »de Zadulinis« nalazila se ondje, gdje je nekoć bila gradska bolnica (G. Sabalich, Guida. 457). Danas ugao Splitske ulice i ulice 1. novembra 1944., dakle diagonalno od nekadašnje biblioteke »Paravia«. Još 1391. godine »Cressius quondam Gregorii de Z.« je načinio oporuku (Popis oporuka zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća), 1406. je on jedan od zadarskih rektora (F. Šišić, o. c., 41), 1414. je »Cressolus de Zudolinis miles« bio ubrojen među taoce, koji su se imali otpremiti u Veneciju (Š. Ljubić, Listine VII, 183), a 1421. godine se već spominje, da je mrtav (Popis oporuka zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća).

[65] Već od 12. stoljeća javlja se ova plemićka porodica u Zadru (C. Jireček, o. c. IIII, 19). Domianus de C. spominje se još 1387. godine kao jedan od zadarskih poslanika, određenih da pođu na kraljevski dvor. God. 1390. nalazimo ga kao posrednika za mir među svojim sugrađanima (F. Šišić, o. c., 12, 14).

[66] Otac Gabriela de N. zvao se Filip, a majka Cecilija de Fumati (Popis zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća). Gabriel de N. se javlja u dokumentima još 1397., 1398. i 1402. godine kao examinator, a kao rektor 1402., 1405. i 1406. (F. Šišić, o. c., 23, 25, 34, 40, 41). God. 1411. spominje se kao veleposjednik (Š. Ljubić, Listine VI, 148), a 1422. kao vijećnik (Statuta Jadertina, Venetiis 1564. 118a).

[67] Kad je kralj Ladislav Napuljski prodao svoja prava na čitavu Dalmaciju Veneciji, došao je i grad Vrana, sjedište istoimenog priorata, u njene ruke (1409.) Već 1413. godine Mlečani potpuno gospodare tim gradom, koji su dali uskoro iznova popraviti utvrditi i naoružati. Tako je ovaj posjed bio za vranski priorat duže vrijeme izgubljen (I. Kukuljević Sakcinski, Priorat vranski sa vitezi templari i hospitalci sv. Ivana u Hrvatskoj, Rad Ja LXXXII, Zagreb 1886., 7. 9); priorat je imao svoju kuću u Zadru.

[68] Ova vrlo stara crkva je smještena gotovo u sredini grada i po njoj je nosila nekad ime ta ulica (danas Pavlinovićeva ul.) (C. F. Bianchi, o. c. I, 448—450). Po veličini i obliku je bila vrlo slična sv. Križu u Ninu.

[69] Isprva su se ova vrata zvala »Porta Arsenale«. Zatim »Porta Beccaria«, jer je blizu obale bila javna klaonica. Mnogo pak kasnije prozvala su se »Porta S. Rocco« po crkvi, koja je ležala u blizini (A. Nani, Zara et suoi contorni, Zara 1878, 13).

[70] Od 13. stoljeća dalje vrlo istaknuta zadarska plemićka obitelj, koja je za vrijeme hrvatsko-ugarske vladavine u tom gradu (1358—1409) obnašala najveće časti (C. Jireček, o. c. III, 29). Georgius de G. spominje se 1399. godine kao gradski vijećnik (F. Šišić, o. c., 28, 29), a 1411. bio je određen s ostalim članovima svoje obitelji da kao talac pođe u Veneciju (Š. Ljubić, Listine VI, 197).

[71] Spomenuti Matija bio je ljekarnik.

[72] To je bila nekadašnja crkva Velike Gospe, nazvana i Sancta Maria Presbiterum, koja je ležala tik dosadašnjih vrata sv. Roka. Ali već 1570. godine iz strateških razloga je bila većim dijelom porušena (C. F. Bianchi, o. c. I, 390—393).

[73] Filipov otac zvao se Georgius de G., kome je zajedno s Franjom de G. ugarsko-hrvatski kralj Ludovik darovao sela »Carbauaçlug et Vissozane« (G. Praga, Atti e diplomi di Nona (1284—1509). Estratto dell'Archivio Storico per la Dalmazia, vol. XXI—XXII, Roma 1936, 79). Filip de G. bio je admiral kralja Žigmunda (1396.) i on

je dočekao u zadarskoj luci austrijskog vojvodu Albrechta IV., kada se vraćao iz Palestine (24. XI. 1438.). Za vrijeme prijestolnih borbi u Ugarskoj i Hrvatskoj, Filip de G. opredijelio se za Žigmunda i nije htio na zahtjev zadarskih rektora izručiti Vranu vojsci napuljskog kralja Ladislava. Zbog toga je bio proglašen vjerolomnikom i odmetnikom i zadarska općina mu zaplijenila sva dobra (10. IX. 1402.). Kada se Vrana ipak morala predati, tadašnji Ladislavov namjesnik u Dalmaciji i Hrvatskoj Alojzije Aldemarisco useli se u kuću Filipa de G. u Zadru, koja je bila kraj crkve sv. Stošije, a onda je na nalog svoga kralja daruje bosanskom vojvodi Hrvoju (F. Šišić, o. c. 21, 26, 35, 36). Ovu konfiskaciju izvršila je i mletačka vlada, koja je i onako držala opasnima po poredak sve članove kuće de Georgiis i stoga je zatražila od zadarskih rektora, da se pošalju u Veneciju (Š. Ljubić, Listine VI, 197). Usto je ista vlada zbog rebelstva oduzela Filipu i »Carbauaçlug« (G. Praga, o. c., 79). Stoga je čudna tvrdnja Kukuljevićeva, da je Aldemarisco, pošto mu je izručena Vrana od tadašnjeg priora i hrvatskog bana (?) Emerika Bubeka povjerio »zapovjedničtvo grada Vrane Filipu Gjorgjiću« (I. Kukuljević Sakcinski, o. c., Rad JA LXXX, 4).

[74] I danas se nalazi u ruševnom stanju na Narodnom trgu. Spominje se već u 10. stoljeću (C. F. Bianchi, o. c. I, 447, 448), a Brunelli stavlja, da je sagrađena u 9. stoljeću (V.Brunelli, Storia della città di Zara I, Venezia 1913, 235).

[75] Trgovac.

[76] Vrlo poznata zadarska plemićka porodica od 13. stoljeća dalje, izumrla u 18. stoljeću. Ona je imala svoju palaču u bivšoj »Calle del Duomo« (K. Jireček, o. c. III, 23 i G. Sabalich, Guida 39—42), nasuprot stolnoj crkvi (u današnjoj ulici Lole Ribara). Simon de D. je bio 1. X. 1396. izabran za zadarskog rektora. Iduće godine poslan je u izaslanstvo kralju Žigmundu u Knin i zatim se uskoro zahvalio na službi rektora. I on je prisustvovao dolasku austrijskog vojvode Albrechta IV. (1398.). God. 1402. među prvima je također dočekao u Zadru predstavnika napuljskog kralja Ladislava, na čijoj je strani kao zapovjednik zadarskih četa podsjedao Vranu. Krajem iste godine odabran je od Aldemariska u poslanstvo, koje je otišlo u Apuliju kralju Ladislavu i od njega postiglo potvrdu svojih privilegija (F. Šišić, o. c. 22—24, 26, 34—36). Ujedno je za vrijeme boravka u Napulju i njemu taj kralj dne 27. XII. 1403. godine podijelio u nasljedno leno neke posjede u lučkoj županiji (L. Jelić, o. c., 52). God. 1405. spominje se kao član tajnog gradskog vijeća, a 1408. kao rektor (F. Šišić, o. c. 40, 42). God. 1409. dobio je među prvima mletačko građansko pravo. Još se javlja u par navrata (1410.—1412., 1417., 1433.—1436.). God 1414. mletačka ga je vlada zbog vjernosti posebno nagradila, a 1420./21. daje mu jednu misiju i šalje ga u Trogir, gdje postaje knez. God. 1422./23. je opet u poslanstvu svoga rodnoga grada, a 1448. se spominje kao pokojnik (Š. Ljubić, Listine VI, 12, 87, 148; G. Alacevich., o. c., Tabularium 2/2, Zara 1901, 19; Š. Ljubić, Listine VII, 237, VIII, 129, VII, 149, 150, VIII, 19, 33, 35, 45, 53, 67, 106, 124, 147, IX, 280, 281).

[77] Tkalac.

[78] Od 13. stoljeća dalje javlja se ova vrlo ugledna zadarska plemićka obitelj, izumrla u 19. stoljeću (K. Jireček, o. c., III, 45). Njihova kuća s lijepo sačuvanim gotičkim pročeljem nalazila se nasuprot nekadašnjem samostanu sv. Dominika (G. Sabalich, Guida, 309), a danas u ulici E. Kardelja. Johannes de N. oženjen kćerkom Franje de Georgiis (Popis oporuka zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća), krajem 1402. godine sudjeluje u poslanstvu kralju Ladislavu u Apuliju, a 1405. se spominje kao član gradskog tajnog vijeća (F. Šišić, o. c., 36, 40). God. 1411. i on je sigurno s ostalim članovima svoje obitelji morao poći kao talac u Veneciju. Iz ovoga je dakle razumljivo samo po sebi, zašto su mu mletačke vlasti konfiscirale kuću.

[79] Vrlo stara crkva, koja je u toku stoljeća doživjela razne peripetije (C. F. Bianchi, o. c. I, 435—442). Nalazila se iza bivšeg arsenala uz zidine na nekadašnjoj staroj obali (danas Radnička obala).

[80] Mesar.

[81] 29. IX. Na taj dan bilo je u Zadru uobičajeno plaćati već nekoliko stoljeća (gl. L. Jelić, Zadarski bilježnički arkiv, Vjestnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva I, Zagreb 1899., 167 i dalje).

[82] O vrijednosti i kolanju solda u Dalmaciji u 15. stoljeću gl. N. Papadopoli, Monete Dalmatiae, Venezia 1889.

[83] Ovo je ime dosta rijetko i nalazimo ga samo još u dokumentima iz 13. stoljeća u Kotoru (K. Jireček, o. c. II, 73).

[84] Gdje se danas diže tvrđavica (cittadella), zvalo se mjesto Babie ili Bebe (O tom opširno: L. B., A proposito delle Babe, Il Dalmata, Zara 1886, br. 96—100). Danas je na tom mjestu park bivšeg ženskog internata sv. Dimitrija.

[85] Kopač.

[86] Prodavačica, sitničarka.

[87] Obrovac (O tom opširno: M. Klarić, Obrovac sredovječnih isprava (od X. do XIV. vijeka), Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva NS XV, Zagreb 1935., 19—56).

[88] Zadarska plemićka obitelj poznata od 14. do 16. stoljeća (K. Jireček, o. c. III, 56). Filip de R. bio je oženjen sa Lucom »de Buchia« iz Kotora i imao je uz Simona i kćer »Bielciu«. Simon se pak oženio Katarinom Cressiusa de Cressava (Popis oporuka zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća). Spominje se 1442. kao judex examinator (Libri consiliorum I, 8), a 1443. godine kao gradski sudac (Indice del Registro ... br. 798).

[89] Zadarska plemićka porodica od 12. stoljeća dalje K. Jireček o. c. III, 18).

[90] Krznar.

[91] Općinski ili gradski službenik-konjanik, sa pretežno milicijskim djelokrugom, kao i pratilac rektora.

[92] Zemunik (gl. C. F. Bianchi, o. c. II., 382—388.

[93] Iz Kotora.

[94] Nekad selo Perljane, koje se spominje u dokumentima 15., u 16. stoljeću čak kao crkvena župa (C. F. Bianchi, o. c. II, 411). Iz jednoga dokumenta od 1421. godine doznajemo, da je ondje postojala crkva »S. Martini de Perglane« (Popis oporuka zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća). God. 1527. ima ovo mjesto čak 101 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones et relationes venetae I, 219). Iz kopije nacrta Sukošana Galovca i Gorice od 10. XI. 1727., učinjene dne 26. VIII. 1786. godine, vidimo, da su se Perljani zajedno sa crkvom sv. Martina nalazili u blizini Sukošana. Ali iz kopije nacrta od 24. II. 1757., načinjene dne 28. VIII. 1786. godine, više nema toga sela (Državni arhiv u Zadru — Arhiv obitelji Borelli i Galbiani).

[95] Ivko od Joannes.

[96] God. 1464. sastavio je svoj testament (Popis oporuka zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća).

[97] Crkva i samostan sv. Katarine, koje je Austrija pretvorila u kasarnu, doživjeli su u toku stoljeća razne peripetije (C. F. Bianchi, o. c. I, 442—444). Gdje je danas kavana »Zadar« (ulica Lole Ribara), nalazili su se ondje ova crkva i samostan (gl. G. Sabalich, Guida, 425—427).

[98] Ova bratovština spominje se već u 13. stoljeću i njoj je pripadala crkva sv. Silvestra, koja se nalazila blizu »Kopnenih vrata«. Po Bianchievom mišljenju ova je crkvica bila razorena 1412. godine i spomenuta bratovština preselila se u crkvu sv. Tome, koja se uzdizala blizu morske obale i crkve sv. Krševana, te je malo pomalo dobila ime crkve sv. Silvestra (C. F. Bianchi, o. c. I. 493, 428, 493). Međutim pustimo da dokumenti govore. Tako se 1388. godine navodi »in confinio S. Silvestri Battutorum ad Bebas in Jadra«. God. 1432. spominje se »Sancti Silvestri Veteris proximam domui Conventus Sancti Dominici«, 1482. »in Confinio Sancti Silvestri in Civitate Jadre«, 1549«. »Frataliam Sancti Silvestri de Jadera«, a 1570. »posessus Capellae Sancti Antonii qua est Sacristia cofratum sive Ecclesive Sancti Silvestri alias Sancti Thomae de Jadera« (Indice del Registro ... br. 144, 1830, 768, 1448, 2129). Iz ovih izvora dobivamo točan položaj crkve ove bratovštine i vidimo da se još 1432. godine spominje stara tobože »porušena« crkva sv. Silvestra kraj samostana sv. Dominika. Prema tome se ova bratovština preselila u crkvu sv. Tome istom 1541., kako to pravilno piše na jednom drugom mjestu svoga djela Bianchi (C. F. Bianchi, o. c. I, 428). Inače je ova bratovština imala svoj neki posjed »in loco vocato Gasenize« (indice del Registro ... br. 1448.) vjerojatno Gaženice između Jelenice i Arbanasa.

[99] Od 12. stoljeća dalje vrlo istaknuta porodica u Zadru (C. Jireček, o. c. III, 32).

[100] Tercić je u susjedstvu Kamenjana i u par navrata se spominje u dokumentima (C. F. Bianchi, o. c. II, 413). Pod imenom »villa Tricici« ili »Triçice« nalazimo ga već u ispravama iz 1289. god. (L. Jelić, Zadarski bilježnički arkiv, Vjesnik ... III, Zagreb 1900., 12, 16, 114, III, Zagreb 1901., 257), a onda i u 14. stoljeću pa sve do 1560. god. (C. F. Bianchi, o. c. II, 413). Inače je ovo selo pripadalo ninskoj biskupiji (Š. Ljubić, Listine IX, 90). Na osnovu neobjelodanjene isprave iz 1398. (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Krševana — sv. XVIII. br. 39) i Coronellijeve karte zadarske okolice (V. M. Coronelli, Città fortezze, ed altri luoghi principali dell'Albania, Epiro, e Livadia, e particolarmente i posseduti da Veneti, Venezia 1689) »Terçiça« lii Terçiçe« ili »Terzi« su se nalazili između Gorice i Vrčeva.

[101] On se spominje još 1404. godine u jednom kupoprodajnom ugovoru (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice o biogradskom primorju, 46). Inače grebenarius znači onaj koji pravi grebene za prireĎivanje vune.

[102] Stolar.

[103] O tom gl. K. Jireček, o. c. II, 31.

[104] Gl. K. Jireček, o. c. II, 79.

[105] Gl. C. Jireček, o. c. II, 65.

[106] Bibinje kraj Zadra (C. F. Bianchi, o. c. II, 165—168). Već 1289. godine nalazimo ime »Bibano« u dokumentima (L. Jelić, Zadarski bilježnički arkiv, Vjestnik ... I, 189) kao i 1292. (E. Böttner. o. c. II, Tabularium I/4, Zara 1903, 10), a onda dalje (M. Klarić, o. c. Vjesnik ... XVI, 27). God. 1527. imalo je Bibinje veliko 42, a Bibinje malo 49 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones et relationes venetae I, 219).

[107] Prezime nastalo valjda od Grecus (gl. C. Jireček, o. c. III, 31).

[108] Još 1322. godine nalazimo ovo mjesto u dokumentima pod imenom »Kerbavaz Luca«, koje je bilo vlasništvo »Nobilium de Bribir« (E. Böttner, o. c. II, Tabularium IV/1, 15). Ono se nekad nalazilo na podnožju brežuljka Radovina (C. F. Bianchi. o. c; II 422 i Državni arhiv u Zadru — Arhiv obitelji Borelli i Galbiani — Nacrt Visočana i Radovina — br. 486—III). God. 1434. naziva se »Cherbavazlugo« (S. Ljubić, Listine IX, 66), 1435. »Carbauaçlug«, a 1482. »Cherbauazlugh«. Ovo mjesto je pripadalo neko vrijeme porodici Georgiis, koioj ga je oduzela Venecija (G. Praga, o. c. 79, 118). God. 1527. broji 47 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones et relationes venetae I, 219).

[109] ždrijeb (O tom: M. Medini, O postanku i razvitku kmetskih i težačkih odnošaja u Dalmaciji. Zadar 1920., 29, 30).

[110] Kraj Radovina. Ovo se mjesto ne spominje od 15. stoljeća, kako to tvrdi Bianchi (C. F. Bianchi. o. c. II, 332, 333) već još u 14. stoljeću. Visočani naime su neko vrijeme pripadali knezu Grguru Krbavskom, kojemu ih je oduzeo zbog rebelstva kralj Ludovik i predao porodici Georgiis (G. Praga, o. c., 79). God. 1527. imalo je ovo selo 144 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones et relationes venetae I, 219).

[111] Danas Lovinjac kraj Polešnika.

[112] Nekad selo Kiakavci (C. F. Bianchi, o. c. II, 414), koje se javlja i u dokumentima iz 15. stoljeća pod imenom »villa Chiacafci magna ... Chiacafci parva ... districtus None ...« (1461), te »Chiachafci« (1473), »... in villa Chiacafci districtus Jadre ...« (1489) i »... Chiachafci versus marinam ...« (1490) (G. Praga, o. c., 97, 108, 126, 128, 129). Iz toga zaključujemo, da je ovo mjesto ležalo blizu morske obale u ninskom kraju. God. 1527. brojalo je selo »Chiacanci« samo 35 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones et relationes venetae I, 219), a prema jednoj kopiji nacrta ovog mjesta iz 1609., učinjenoj 1803. godine, koja se nalazila sve do rujna 1943. godine u bivšoj »Paravii« (I Manoscritti della Biblioteca Comunale »Paravia« di Zara 150, br. 15315 — XXIX — IV, II) možemo slobodno zaključiti, da je ovo mjesto i tada postojalo. Prema drugoj kopiji nacrta sela »Chiacafci« od 16. V. 1609., koja se sada nalazi u Državnom arhivu u Zadru (Arhiv obitelji Borelli i Galbiani) imamo naslikano cijelo ovo naselje, sastavljeno od 9 kuća. Iz drugog pak nacrta (1725. g.) vidimo. da su »Chiakavzi« već porušeno selo, koje se nalazilo u blizini Ražanca (Državni arhiv u Zadru — Nacrt Ražanca br. 350).

[113] Ovo se selo nalazilo u blizini Kiakavaca. God. 1527. »Stachiesello« broji 18 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 219).

[114] Ovo selo je pripadalo neko vrijeme knezu Grguru Krbavskom, kojemu ga je zbog odmetništva oduzeo kralj Ludovik (G. Praga, o. c., 79). Ono se spominje još i 1434., 1435. (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Nikole II, br. 60, 64, 65) a 1436. godine se nalazi u ninskoj biskupiji (Š. Ljubić, Listine ... IX, 90). Nadalje ih nalazimo i u ispravama iz 1486. i 1494. godine (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Nikole — br. 74). God. 1527. »Snoiaci« imaju samo 36 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 219).

[115] Svakako se to mjesto nalazilo u blizini Snojaka i Kamenjana.

[116] Ovo nekada vrlo staro mjesto Kamenjane nalazilo se po Bianchiu na susjednoj ravnini kod Zemunika (C. F. Bianchi, o. c. II, 404) i spominje se već od 1070.—1078. kao »Chamennani«, 1085.—1095. »Chelmennani« (S. Ljubić, Libellus Pollicorion qui Tipicus vocatur. Starine XXIII, Zagreb 1890, 161, 162), 1166. Camenane« (E. Böttner, o. c., Tabularum I/2, 15), 1188. godine »Cameniani« (Š. Ljubić, Libellus ... Starine XXIII, 200), a onda i od 1191. u par navrata dalje (C. F. Bianchi, o. c. II, 404). No Klarić pobija Bianchia i dokazuje, da su Kamenjani bili svakako oko današnjeg Prkosa i možda nešto bliže Galovcu (M. Klarić, o. c., Vjesnik ... XVI., 32). God. nalazimo Kamenjane u sklopu ninske biskupije (Š. Ljubić, Listine IX, 90), a 1440. je već crkvena župa s novoosnovanom bratovštinom. (C. F. Bianchi, o. c. II, 404). Međutim ni Bianchi ni Klarić nijesu opazili da mi u ispravama imamo dvoje Kamenjana na dva razna položaja. Ponajprije već na Coronnellijevoj karti zadarske okolice nalazimo Kamenjane 1689. godine u blizini Podbrđana i Islama (V. M. Coronelli, o. c.), a 1683. vidimo da je ovo mjesto u vlasti turskog feudalca Muhameda Durakbegovića (G. Alacevich, La guerra della sacra lege detta pure la guerra di Morea dal 1684 al 1699, Tabularium I/1. Zara 1901, 23) i ono je još u II. polovici 16. stoljeća za rata sa Turcima prešlo iz ruku samostana sv. Dominika u vlast Porte. (Državni arhiv u Zadru — nekadašnjeg samostana sv. Dominika — br. 12—1570 i 9. III. 1579. godina). Iz jednog pak rukopisa iz 17. stoljeća nalazimo Kamenjane ubrojene među posjede samostana sv. Kuzme i Damjana (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Kuzme i Damjana — br. 202, str. 83—93). Što već time dokazuje opstojanje dvaju Kamenjana. Da je tomu tako, svjedoči jedna isprava (godina izradirana), u kojoj stoji »... confinio sancta Luce de Camegnane ...« (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Krševana — svez. XVIII. br. 38), a u drugoj ispravi bez datuma ima zajedno »... in villa Camegnan ... in villa Camegnane picolo ...« (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Nikole I/b br. 3).

[117] Poricane po mišljenju Bianchia su nekada ležali u okolici Radovina i pripadali su krbavskim knezovima. Spominju se u par navrata u dokumentima 14. i 15. stoljeća (C. F. Bianchi, o. c. II, 422). God. 1463. javlja se čak »illa Poricane nel Babcicha« (Popis oporuka zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća). Po Ljubavcu ovo je mjesto bilo smješteno na sjevernoj obali rječice na hrvatskom zvane »Rića«, po kojoj je i dobilo ovako ime. Ova rječica je skretala oko 4 milje prema jugu od Radovina i onda je tekla opet prema jugu i ulijevala se u more (S. Gliubavaz, Storica Dissertazione Del Contado e Territorio di Zara. La Domenica, Zara 1894, br. 2 str. 15). Ta rječica ulazi ispod Posedarja u Novigradsko more. God. 1527. broji selo Poričani 44 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 219).

[118] Klarić drži, da današnja Petrina nedaleko Babinduba je ostatak nekadašnjeg sela, tako prozvanog po drevnoj crkvi sv. Petra (M. Klarić, o. c., Vjesnik ... XVI, 25, 27. 46, 47).

[119] Komad.

[120] Stara hrvatska mjera za površinu zemljišta (Vl. Mažuranić, Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik, Zagreb 1909., 326). U zadarskom statutu od 1305. godine bilo je određeno, da »gognay« ima 20 koraka u dužinu i isto toliko u širinu, a mjeri se po onom koraku, koji je označen na vratima crkve sv. Petra u Zadru (Statuta Jadertina, 69). U glagoskim ispravama iz okolice Zadra od 15. stoljeća, naziva se ova mjera »gonai« (K. Jireček, o. c. I, Denkschriften ..., 48 Bd. Vien 1902, 90). Zadarski gonjaj je imao oko 2370 m² (M. Medini, o. c., 115) ili točnije 2369, 5476 84 m².

[121] A ne »Babindou«, kako je to prepisao iz ovog katastra pok. Jelić (P. Skok, Prilozi k ispitivanju srpsko-hrvatskih imena mjesta, Rad JA 224, 101). Babindub leži nedaleko Dračevca u okolici Zadra (C. F. Bianchi, o. c. II, 405), a spominje se od 1326. godine dalje. Danas ga narod zove i Dubina (M. Klarić, o. c., Vjesnik ... XVI, 25, 26).

[122] God. 1394. Blasius de S. vodi ratnu galiju protiv buntovnih Pažana, a 1404. je zadarski rektor (F. Šišić, o. c., 19, 39).

[123] Nalazi se u bibinjsko-sukošanskom kraju i često se spominje u ispravama pod tim imenom (M. Klarić, o. c. »Vjesnik ... XVI, 51). U ispravi od 1313. godine se spominje jedan »Potoch« u blizini Nina (G. Praga, o. c., 26), a iz jedne neobjelodanjene isprave od 1. II. 1463. doznajemo, da se posjed »Potoch« nalazio u blizini Blačana (L. Jelić, Povijesno-topografske crtice ..., 48).

[124] Po dokumentima od 15. V. 1321. (T. Smičiklas, Codex diplomaticus IX, Zagreb 1911, 13), a napose po onome od 17. II. 1371. godine, gdje se navodi »... ad Stinice sub Uarceua ...« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 44), nalazilo se ovo mjesto baš ispod današnjeg brda Vrčeva, koje se prostire između Galovca i Raštana (O položaju Vrčeva: S. Zlatović, o. c., Starohrvatska Prosvjeta I, 213).

[125] Istaknuta zadarska plemićka porodica od 13. do 18. stoljeća (C. Jireček, o. c. III, 12). Kuća ove obitelji nalazila se u nekadašnjoj »Calle Brini« (danas ulica Lole Ribara), a mala palača nasuprot palači Cedulini (G. Sabalich, o. c. 12, 93, 460—462). Donato de C. se spominje 1419. godine u vezi s nekim parničenjem (Indice del Registro ... br. 782), te onda 1424., 1425. i 1429. u vezi s iznajmljivanjem nekog pašnjaka (Š. Ljubić, Listine VIII, 126, IX, 6, 35). Njegov sin Ivan (Johannes) bio je zadarski notar od 1432. do 1492. godine (Serie cronologica dei notai di Zara).

[126] Bianchi na osnovu gornjeg dokumenta, koga stavlja u 1430. godinu (mjesto Radušić daje prezime »Vudussich«), zaključuje, da je to Turanj kraj Biograda n/m (C. F. Bianchi, o. c. II, 159—161), ne obaziruć se što stoji ispred toga ono »insula«. Međutim nas vode tragovi na Kornate i to baš tamo, gdje se sada nalazi mjesto Tarac (Torrette). Tu i danas strše ostaci ruševina poznatih pod tim imenom. Na jugoistočnom obronku i već u ravnici, nadomak pristaništu, nalazi se jedna crkvica posvećena Gospi od pohođenja. Ona je iz novijega doba ali počiva u glavnom brodu nekadašnje velike crkve, od koje su ostali samo izvanjski zidovi svetišta. Na lijevo od te crkve protežu se ostaci neke zgrade, koja je bila s njom spojena. Premda nema nikakvih historijskih dokaza o toj gradnji, Iveković zaključuje da ona po obliku i tehnici spada u 11. ili 12. stoljeće (C. Iveković, Dugi otok i Kornat, Rad JA 235, Zagreb 1928., 276—279). Stoga je kud i kamo vjerojatnije, da su se Kornati zvali neko vrijeme »Insula Sancta Maria«, koja se javlja pod tim imenom u dokumentima 1361. i 1364. godine (Š. Ljubić, Listine IV, MSHSM IV, 33, 66, 67) bez ikakvog pobližeg ubiciranja, nego li današnji Turanj, kako to hoće Bianchi. To nije ništa neobično, jer imamo primjera, da se mjesta zovu otoci kao »insula Telagi« (T. Smičiklas, Codex diplomaticus VIII, Zagreb 1910, 108), »de insula Cale« (1442) (Popis spisa zadarskih notara od XIV. do XVIII. stoljeća), »... in insula Cale ...« (1504.) (Indice del Registro ... br. 2144), »... de insula Sale ...« (1446, 1460). (Popis spisa zadarskih notara), te »in insula Sale« (1529) (Indice del Registro ... br. 2103). Ovom našem mišljenju idu u prilog i ostaci one crkve, koja je također valjda bila posvećena sv. Mariji, kao i sam naziv »Torette«. U ulomcima zbornika isprava od 11. do 14. stoljeća napose nekadašnjeg rogovskog samostana, koji se nalaze u Državnom arhivu u Zadru, imamo i imena »Toretta ponental ... Torretta scirocal ...« (L. Jelić Povjesno-topografske crtice, 51), 1527. kao »l'isola Toreta de levante ... l'isola Toreta de ponente ...« (Š. Ljubić, Commissiones I, 200), a 1611. godine spominje se »Scoglio, detto Torretta nella Giurisdizione di Zara« (E. Böttner, o. c., Tabularium I/4, 49). Usto baš na jugu zadarskih voda nalazili su se na kraju Kornati, a »Insula« znači ipak malo veći otok, pa budući da nijesu nigdje na drugom mjestu ovog katastra oni spomenuti, mislim, da bi se svakako ovaj izraz onda odnosio direktno na Kornate.

[127] God. 1456. se spominje da je mrtav. Po zanimanju je bio bojadisar (G. Praga, o. c., 93).

[128] Krajnji otok nekadašnje zadarske nadbiskupije, udaljen od toga grada 25 milja. U staro doba nazivan je »Lumbricata«. Od 1409. godine mijenjao je razne feudalne gospodare (C. F. Bianchi, o. c. II, 137—139). God 1527. broji 133 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 220).

[129] O Silbi opširno: C. F. Bianchi, o. c., II, 50—55. God. 1527. imala je 175 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 220).

[130] Molat (gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 58—60). God. 1527. brojio je ovaj otok 180 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 220).

[131] Olib (gl. C. F. Bianchi, o. c; II, 45—50). U ulomcima zbornika isprava napose rogovskog samostana od 11. do 14. stoljeća zove se »Unbo« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51). God. 1527. imao je otok (»Loybo«) 444 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 220).

[132] Zadarska plemićka porodica, koja se javlja u dokumentima već od 12. stoljeća (K. Jireček o. c. III, 50). Kuća ove obitelji nalaziła se nasuprot crkvi sv. Platona, a kada je bila prisajedinjena providurskoj palači, stanovali su »de Petriço« blizu crkve sv. Stjepana u nekadašnjoj ulici »Calle del Monte« (G. Sabalich, Guida, 381), koja je paralelna s ulicom Lole Ribara. Tome de P., koji je bio oženjen sa Marom iz odlične kotorske plemićke porodice Buća (Popis oporuka zadarskih notara), spominje se 1392., 1395., i 1399. kao zadarski rektor, koji se 1402. godine odrekao te časti i opredijelio za kralja Ladislava Napuliskog (F. Šišić o. c., 16,20, 28, 33, 34). God. 1409. i on je dobio među prvima mletačko građansko pravo, te je čak do smrti nagrađen od te republike zbog iskazanih joj usluga. Iduće godine istakao se u borbi protiv Šibenika, pa ga je opet dužd nagradio. God. 1411. i 1413. samo se spominje u listinama (Š. Ljubić, Listine VI, 12, 22, 106, 107, 149, VII, 123 i L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 46), a 1419. dan mu je u zakup dohodak od otoka Oliba (G. Alacevich, o. c. Tabularium I/3, 42).

[133] Rivanj (C. F. Bianchi, O. c. II, 85). God. 1527. imao je ovaj otok (»Rugiano«) 40 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 220).

[134] Sestruni (C. F. Bianchi, o. c. II, 84, 85). Iste godine taj otok broji 87 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 220).

[135] Zvirinac (C. F. Bianchi, o. c. II, 67, 68). Još u ulomcima zbornika isprava napose rogovskog samostana od 11. do 14. stoljeća nalazimo ga pod imenom »Suirinaz« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51). Otok »Suirinac« 1527. godine je imao 12 stanovnika (Š. Ljubić, (Š. Ljubić, Commissiones ..., 220).

[136] Tri Sestrice (Vela, Sridnja i Mala) spominju se i u navedenim ulomcima zbornika isprava (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51).

[137] Grebeni (Pettini) između Premude i Silbe.

[138] Lavdara Vela ispred Sali. Ima i Lavdara Mala koja je do nje. U već navedenim ulomcima zbornika isprava od 11. do 14. stoljeća nalazimo ih pod imenom »Laudara piccolo, Laudara grande« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51), a u dokumentu iz 1505. godine samo pod »Labdara« (C. F. Bianchi, o. c. II, 82).

[139] Katena leži između Dugog otoka, uvale Telašćice i Kornata. Ona se krije u navedenim ulomcima zbornika isprava pod imenom »Cattini« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51).

[140] U dokumentima se on spominje kao zadarski kapetan i od 1426. do 1428. godine (Š. Ljubić, Listine VIII, 127. IX, 20, 27, 28, 29, 31, 34). Benvenuti ga stavlja u godinu 1426.—1429. (A. de Benvenuti, Zara nella cinta delle sue fortificazioni, Milano 1940, 255), a Fondra ga nema u svom popisu (L. Fondra, o. c. 293).

[141] Možda danas Trimali (Trimoli) ispod Lavdare Male.

[142] Krknata, Vaka i Pohlib iznad Žmana i Zaglava.

[143] Možda Utran (zvan i samo Školjić) iznad Birbinja.

[144] Valjda Mrtenjak (Mertovnjak) iznad Lavdare Vele.

[145] Valjda Mertovnjak kod Rave Male.

[146] Iž (o njemu gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 82—84). God. 1527. cijeli Iž je imao 309 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 220).

[147] Tomešjak.

[148] Dragoješćak.

149 Fulia. U ulomcima isprava navedenog zbornika zove se ovaj otočić »Julia« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51).

150 Kudica. U ulomcima isprava istog zbornika stoji »Cudiza« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51). U ispravama iz 1407. i 1423. godine naziva se taj otok i »Codiça« (Popis isprava zadarskih notara).

151 Valjda Beli (Belo). I ovaj se otočić spominje u ulomcima isprava toliko puta navedenog zbornika pod imenom »Beli piccolo e grande« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51).

152 Valjda Sridnji.

153 Sigurno Glurović.

154 Vrlo istaknuta zadarska plemićka porodica, koja se javlja od druge polovice 13. stoljeća dalje (K. Jireček, o. c. III, 26). Imala je svoju palaču blizu nekadašnje hrvatske gimnazije u bivšoj »Calle del Sale« (G. Sabalich, o. c., 477) i kod bivše crkvice sv. Marcele.

155 Barje (Boria), krajnji rt gornjeg dijela Dugog otoka.

156 Simon de F. se spominje već 1399. kao gradski vijećnik. God. 1402. je rektor, koji se opredijelio za kralja Ladislava, a 1408. vrši opet istu čast (F. Šišić, o. c., 29, 33, 42). God. 1409. dobio je među prvim zadarskim plemićima od dužda mletačko građansko pravo (Š. Ljubić, Listine VI, 12), 1410. je gradski sudac (Indice de Registro ..., br. 775), a 1412. je napravio svoju oporuku (Popis oporuka zadarskih notara).

157 Skarda (C. F. Bianchi, o. c. II, 56, 57). U ulomcima isprava navedenog zbornika rogovskog samostana također se spominje (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51). God. 1527. »Scherda« je brojila tek 19 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 220).

158 Premuda (C. F. Bianchi, o. c. II, 55, 56). I ona se nalazi u ulomcima istoga zbornika (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51). God. 1527. imala je Premuda 182 stanovnika Š. Ljubić, Commissiones I, 220).

159 Poznata zadarska plemićka obitelj od druge polovice 13. stoljeća dalje (K. Jireček, o. c. III, 21). Crescolo de Cressavis bio je 1406. godine rektor Zadra. (F. Šišić, o. c., 40). God. 1414. otpremljen je zajedno sa svojim sinom kao nepoćudan mletačkoj vladi u Veneciju. Još i 1422. godine spominje se, da je u tom gradu u zatočeništvu i po posebnom nalogu duždevu njega je morao izdržavati odsada njegov sin, opat sv. Krševana u Zadru, a ne više mletačka vlada (Š. Ljubić, Listine VII, 183, VIII, 178). God. 1427. javlja se kao gradski sudac (Indice de Registro ... br. 790).

160 Mežani (Taler) ispod Dragova.

161 Zadarski plemići, koje nalazimo u izvorima već od početka 13. stoljeća dalje (K. Jireček, o. c. III, 14).

162 »Idole« se spominje dapače u prepisu ulomaka isprava onoga zbornika od 11. do 14. stoljeća (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51). Po svoj prilici je to današnji otočić Idol, na kraju gornjeg dijela Ugljana.

163 U ulomcima isprava istoga zbornika stoji »Galebignach« i »Golubac« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51). Usto postoji na Sestrunju vis Golubinka, među Kornatima otočić Golubnjak, a na otoku Žutu Goluninka Stan. Stoga je teško odrediti položaj ovih otočića.

164 Ludovicus de M. se spominje već 1397., a 1402. kao oduševljeni pristaša kralja Ladislava. O njemu imamo kratku vijest i 1404. (F. Šišić, o. c., 24, 34, 38), kada je sastavio oporuku, a novu pak 1421. godine (Popis oporuka zadarskih notara).

165 Babac je nasuprot mjestu Pašmanu (otok Pašman) u Turnju (gl. C. F. Bianchi, o. c. II., 161). God. 1527. brojio je taj otočić 44 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 220).

166 Fermić uz donji dio Bapca.

167 Komornjak uz gornji dio Bapca.

168 Fondra stavlja kao godinu njegova vladanja 1451. (L. Fondra, o. c., 290), a to potvrđuju i »Libri Consiliorum ... « (I, 56, 59). U ostalim mletačkim izvorima spominje se kao comes (a čak jedamput i kao vicecapetaneus) 1452. i 1453. (Š. Ljubić, Listine IX, 412, 445. 451, X, 4, 5, 9, 14, 23), te dapače i 11. IV. 1454. godine (Indice del Registro ... br. 803).

169 Dok. ga Fondra stavlja čak u 1454. (L. Fondra, o. c., 293), Benvenuti opet u 1452. godinu (A. de Benvenuti, o. c., 255). U ostalim mletačkim izvorima se spominje kao »capitaneus« 1452. i 1453. (Š. Ljubić, Listine IX, 451, X, 4, 5, 9, 14, 23), te dapače i 11. IV. 1454. godine (Indice del Registro ... br. 803).

170 U popisu zadarskih notara ga nema, a kao šibenski notar se javlja od 1440. do 1483. godine (Državni arhiv u Zadru — Šibenski notarski arhiv), dok ga začudo u jednom popisu nalazimo, da je 1451. godine bio općinski kancelar za kazneno pravo u Zadru (G. Sabalich, Vecchie storie zaratine (Appendice).

171 Možda Magarčić kraj Dragove.

172 Na Dugom otoku postoji i jedna uvala, koja se zove »Tatinja« (gl. Hrvatska Enciklopedija V, 405) i Tetevišćica.

173 Škardica kraj otoka Paga.

174 Valjda Veliki i Mali Planik ispod Dragove. U ulomcima isprava navedenog zbornika zovu se »Planich, Planicich« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51).

175 God. 1443. spominje se Jacobus quondam Slovigne dictus Salamon u »Popisu oporuka zadarskih notara«.

176 Ričul iznad otočića Komornika.

177 Nekadašnje Tuključane (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 49, 77, 85) ili Tuklećane, koje se spominju u ispravama već 1249. kao posjed zadarskih fratara sv. Dominika (E. Böttner, o. c. II, Tabularium IV/1, Zara 1903, 5). te od 1349. dalje (C. F. Bianchi, o. c. II, 401 i G. Praga, o. c., 118). Iz jednog dokumenta od 1378. godine doznajemo, da je porodica de Slorado imala svoj posjed »in Tucliçano« (Popis oporuka zadarskih notara). Po mišljenju dr-a A. M. Strgačića na osnovu crpljenih izvora Tukljačani su današnji Turanj (A. M. Strgačić, Index posjeda sv. Krše (rukopis), 16).

178 Možda Košara na kraju otoka Pašmana.

179 Maslinjak na kraju otoka Pašmana, koji se u prijepisu ulomaka isprava zbornika rogovskog samostana navodi pod imenom »Maslignach« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 51).

180 Hunjakovo ili Bokanjačko Blato.

181 Ugljan (gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 86—93). God. 1527. imao je ovaj otok 457 staovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 220).

182 Svakako su to na »Ruuine«, koje nalazimo u oporuci Mihaele di Martinussio od 2. I. 1389. (Državni arhiv u Zadru — Spisi zadarskog notara Articutiusa di Rivignano — 1383—1416, svez V/III,, a po svoj prilici su to baš one »Rovinje« blizu Zadra, koje se spominju i 1456. godine, dok je vrlo malo vjerojatno, da su to »Rovere« prema Babindubu, koje se javljaju tek 1486. godine (gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 245). Svakako bi »Rovea muris antiquis circumdata posita extra Jadram« mogla biti ondje negdje, gdje se još u prvoj polovici 17. stoljeća nalazila arena ili amfiteatar sa ostacima velikih zidina između bivše »Forte« (danas park Vladimira Nazora) i »Spianata« (danas Ravnice) (gl. g. Sabalich, Cronistoria aneddotica del teatro nobile de Zara, Fiume 1904, I, II, i V. Brunelli, Giovanni Lucio, Rivista Dalmatica II/1, Zara 1900, 42—44).

183 Prvi trag ovoj crkvi nalazimo još u doba narodne dinastije. Naime, god. 1042. ban Stjepan sagradio je crkvu u čast sv. Nikole, sv. Petra, sv. Stjepana, sv. Dimitrija, sv. Krševana, bl. Djevice Marije i Svih Svetih, koju je darovao samostanu sv. Krševana (F. Rački, Documenta historiae croaticae periodum antiquam illustratia, MSHSM VII, Zagrebiae 1877, 46). Iz dokumenta pak od 23. IV. 1324. godine doznajemo, da je crkva Svih Svetih pripadala samostanu sv. Kuzme i Damjana u Tkonu (Pašman) i da se zajedno sa svojim vrtom nalazila izvan gradskih zidina (Š. Ljubić, Libellus Policorion, Starine XXIII, 202). Prema opisu u navedenom izvoru iz 1324. godine, te ako se uzme da je položaj »Rove«, do kojih se groblje spomenute crkve protezalo, točan, crkva Svih Svetih bi se nalazila u predjelu oko današnje Industrijske škole i parka Vladimira Nazora. Svakako je i ova crkva stajala na svom mjestu čak do početka druge polovice 17. stoljeća, a onda je i ona srušena, kada i arena ili amfiteatar sa starim zidinama, i kamenje je upotrebljeno za dovršenje utvrda (gl. G. Sa-

balich, Cronistoria, I, II,). T. zv. pak moći Svih Svetih po svoj prilici su prije toga rušenja prenesene ili u crkvu sv. Nikole ili u sv. Dimitrija (gl. V. Ponte, Historia ecclesiae jadrensis, Rivista Dalmatica V/1, Zara 1904, 104).

184 Skraćeno od »Nicolaus«. Ovo ime su nosili vrlo mnogi zadarski plemići od sredine 14. stoljeća (K. Jireček, o. c. II, 31).

185 Zadarska plemićka porodica od druge polovice 13. stoljeća dalje (K. Jireček, o. c. III, 68, 69). Kuća ove obitelji nalazila se na malom prostoru sv. Krševana nasuprot apsidi hrama (G. Sabalich, Guida, 484) Colanus de V. bio je također 1414. godine po odredbi mletačke vlade otpremljen kao talac u Veneciju (Š. Ljubić, Listine VII, 183). Inače je ova porodica izumrla već u 15. stoljeću (G. Sabalich, Guida, 485).

186 Laganj (Mali i Veli) sjeverno od Velikog Rata i ispod Molata.

187 Diminutiv valjda od Cosmas. Inače se ovo ime upotrebljava vrlo često samo u Zadru (K. Jireček, o. c. II, 31).

188 Cosa de B. je među ostalim zadarskim feudalcima i vlastodršcima izrazio nakon smrti hrvatsko-ugarskog kralja Ludovika svoju vjernost njegovoj nasljednici Mariji (1382). God. 1384. bio je zadarski rektor, 1393. sudjeluje u sklapanju mirovnog ugovora sa hrvatskim banom Ivanom, knezom Krka i Senja, a 1394. sa novim banom Butkom Kurjakovićem. Idućih godina (1395.—1397., 1399., 1401., 1405.) vrši samo neke upravne funkcije u gradu. (F. Šišić, o. c., 5, 9, 18, 20, 21, 23, 29, 33, 40). Njegova kćerka Margarita bila je udata za Pavla de Georgiis (Indice del Registro ... br. 779).

189 Lovinci se spominju u jednoj ispravi iz 1474. godine kao »Louenzi« (G. Praga, o. c., 111), a god. 1527. imali su 37 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 219) Svakako su se nalazili u blizini nekadanjeg mjesta Baščice, Koruplja i Polešnika (»Polisana«) (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Nikole, svez. IV. 1543. g.), od kojih su ovi zadnji urisani u Coronellijevoj karti zadarske okolice kao porušeni.

190 Od Hermolaus (C. Jireček, o. c. II., 39).

191 Zbog zemlje sa redovnicima sv. Dominika i redovnicama sv. Dimitrija (Indice del Registro ... br. 900). 1442. je gradski sudac (Libri consiliorum I, 8), a 1461. godine već se navodi da je mrtav. (E. Böttner, o. c., Tabularium I/3, Zara 1901, 23).

192 Vladao od 1478, do 1485. godine (S. Romanin, o. c. IV, 379—418).

193 Knez od 1476. do 1479. godine (L. Fondra, o. c., 290).

194 Kapetan od 1478. do 1480. godine (A. de Benvenuti, o. c. 255).

195 1479. do 1483. godine (L. Fondra, o. c. 290). Upadljivo je samo, što se u ispravi od 7. IX. 1481. spominje kao knez Marco Lando, 21. X. iste godine Marco Balbi, a već 9., 28. II, 28. VII. i 18. X. 1482. i Federico Valaresso (Indice del Registro ... br. 2249, 2474, 2475, 1112, 830, 83, 768), kojega pak Fondra stavlja istom u 1483. godinu (L. Fondra, o. c., 290).

196 Gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 183—273.

197 Danas otok Vir (C. F. Bianchi, o. c. II, 180—183).

198 Gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 9, 10.

199 O njima gl. F. Šišić, Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara, Zagreb 1925., 275, 276 (sa naznačenom literaturom) i I. Lovrić, Bilješke o putu po Dalmaciji opata Alberta Fortisa i život Stanislava Sočivice, Zagreb 1948. 57 str. i dalje.

200 Ovan.

201 Nekad Hrašćane (gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 380, 406), a sada Raštane između Gorice i Tinja. U ispravi od 1058. zovu se »Chrastani«, u onoj od 1070.—1078. »Crastani« (Š. Ljubić, Libellus ..., Starine XXIII, 158, 159, 163, 165), 1470. opet se javljaju pod »Chrasciane« (G. Praga, o. c., 102). 1479. »Chraschiane« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 49), a 1482. »Chrasthiane« (G. Praga, o. c., 118). God. 1527. ovo je mjesto (pod imenom »Chraschianis) imalo 97 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 219).

202 Firmo u Markama.

203 Danas Tinj (gl. C. F. Bianchi, o. c. II, 371—373).

[204] Valjda nekadašnje selo Zablaće, za koje misle Bianchi i Jelić, da je možda bilo na sjeverozapadnoj obali Vranskog jezera (C. F. Bianchi, o. c. II, 411 i vrlo opširno: L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 85—90, 41, 52). Međutim u ulomcima zbornika isprava od XI. do XIV. stoljeća, spominje se 1284. godine, kako templarski meštar daruje zadarskom građaninu Luki Dešinu »quandam particulam terre incultam et desolatam in territorio de Sablata Poscalina uocata sicut continua in metis de Rogoua usque ad mare et usque ad portum Sablata« (L. Jelić, Topografsko-povjesne crtice, 52). dok u ispravi sa istim datumom, koja je objelodanjena iz originalnog prepisa od 1291. godine, koja se nalazi u budimpeštanskom narodnom muzeju, glasi ovaj pasus ovako: »quandam particulam terre nostre incultam, desolatam et vacuam sitam in territorio de Zablata Pozkaligna uocatam, sicut continuatur cum ... usque ad mare et usque ad predium de Zablata« (T. Smičiklas, Codex diplomaticus VI, Zagreb 1908, 509). Kako vidimo ipak je sadržajno dosta očita razlika. Još nešto. God. 1527. imali su »Pacoschiane et Xablachia« ukupno 164 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 219). Ako sada uzmemo da je podatak u ulomcima isprava zbornika točniji od onog u budimpeštanskom narodnom muzeju, te i ovu usku povezanost Pakoštana i Zablaća 1527. godine, onda je jasno, da je to mjesto ležalo na moru, gdje je imalo čak svoju luku i to uz same Pakoštane. A takva luka baš i postoji nasuprot otočiću Babuljašu.

[205] Valjda Blaćane, za koje drži Bianchi po jednom dokumentu iz 1390. godine, da bi možda bili na međi Polače (C. F. Bianchi, o. c. II, 411). Iz jedne isprave od 1463. godine (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 48) očito je, da se to mjesto nalazilo blizu toliko spominjanog »Potoka«, i sela Vrbice. God. 1289. spominju se Blaćani čak pod imenom »de Blacano« (L. Jelić, Zadarski bilježnički arhiv, Vjesnik I, 179), a iz isprave od 21. IX. 1394. godine vidimo, da se ovo mjesto uistinu nalazilo u blizini Polače i Jagodnje (Državni arhiv u Zadru — Notarski spisi Petra de Serçana omot I/III, 38a).

[206] Skorebić (Skorobić) kraj Stankovaca ili Radošinovaca postoji još i danas (C. F. Bianchi, o. c., II, 412). God. 1527. »Scorobichio« je imao 169 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 219).

[207] »Boijscka« a ne »Boyscho«, kako je to čitao iz navedenog ovog katastra Jelić, a preuzeo Skok; možda je to mjesto nekada bilo kod današnje kule Atlagić, kako to tvrdi Skok (P. Skok o. c. Rad JA 224, 105, 106).

[208] To se mjesto zvalo Malinauas, a nalazilo se u blizini Skorebića i Dobravode (Državni arhiv u Zadru — Notarski spisi Petrus de Serçana (1375—1416) I/III, str. 18a).

[209] Nekadašnja Poškaljina, koja se spominje još 1284. godine pod imenom »Poscalina« (L. Jelić, Povjesno-topografske crtice, 52) ili »Pozkaligna« (T. Smičiklas, o. c. VI, 509) i još 1456. (C. F. Bianchi, o. c. II., 412) te 1492. godine (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Dominika — br. 842). God. 1527. »Poschaline« je brojala 27 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 219). Po onom dokumentu iz 1284. godine možemo zaključiti, da se ona nalazila u predjelu oko Zablaća.

[210] Danas Pristeg (C. F. Bianchi, o. c. II, 412) ispod Ceranja.

[211] On je bio 1431. godine šibenski knez i kapetan, a Ljubić donosi, da je od 1438. do 1440. bio zadarski knez (Š. Ljubić, Listine IX, 47, 110, 113, 239). Fondra ga pak stavlja već u 1437. godinu (L. Fondra, o. c., 290), a imamo isprave od 17. I. i 14. III. 1437, te 23. i 31. III. 1438. godine, u kojima se nalazi njegovo ime kao ime kneza (Indice del Registro ... br. 795, 794, 796, 2151, 797).

[212] God. 1435. nalazimo ga kao kneza i kapetana Kotora, a 1438. i 1439. je zadarski kapetan (Š. Ljubić, Listine IX, 80, 110, 113). Benvenuti ga stavlja od 1438. do 1440. godine (A. de Benvenuti, o. c. 255). God. 1445./6. je šibenski knez (Š. Ljubić, Listine IX, 216, 235).

[213] Vallaresso i Pasquale Maripetro bili su određeni za sindike i provizore Zadra i dijelova Dalmacije u razdoblju od 1428. do 1430. 1437. do 1440. godine. (Š. Ljubić, Listine VIII, 128, IX. 41, 43, VIII, 131, IX, 96, 98, 114).

[214] Nepoznat je položaj ovog sela, ali svakako će biti negdje u okolini Vranskog jezera.

[215] Zapravo se ovo mjesto zove u jednoj ispravi iz 25. IV. 1396. »Ritichiane« i ono se prema tome nalazilo svakako u blizini Skorobića i Pristega (Državni arhiv u Zadru — Notarski spisi Petra de Serçana (1375—1416), I/III, str. 34 a, 18 a, 19).

[216] Od 1472. do 1474. godine (L. Fondra, o. c. 290). God. 1474. nalazimo ga navedena u Statuta Jadertina (str. 120 a) te u ispravama iz 1474. i 1475. godine (G. Praga, o. c., 109, 112) i u onima od 30. IV. 1475. i čak 3. II. 1476. godine (Indice del Registro ... br. 822, 2021, 2022).

[217] Od 1475. do 1478. godine (A. de Benvenuti, o. c., 255).

[218] Po Bianchiu nalazilo se selo Blata ili Blato, koje se po njegovu mišljenju spominje od 1355. do 1518. godine, u blizini Bokanjačkog Blata (C. F. Bianchi, o. c., II, 407). Međutim dokumenti o tom selu sežu već od 1059. godine dalje i na osnovu njih možemo nesumnjivo zaključiti, da su se Blata, koja su bila i neko vrijeme podžupanija, nalazila tik do nekadašnjeg krunskog dobra Rogovo, a ispod Tinja (gl. F. Rački. Documenta, 53, 54, 146; Š. Ljubić, Libellus, Starine XXIII, 157—159, 188, 190, 191, 216—218; G. Alacevich, Il Monastero e la chiesa dei Ss. Cosma e Damiano sull'isola di Pasmano, Bullettino di archeologia e storia dalmata XIII, Spalato 1890, 78, 94).

[219] Već od 8. II. i 3. III. 1448. javlja se u ispravama kao zadarski knez (Indice del Registro ... br. 2472, 802). U Ljubićevim »Listinama« dolazi tek 1449./1450. (Š. Ljubić, Listine IX, 312, 346, 353, 355), isto tako i kod Fondre (o. c., 290), a u tom svojstvu ga nalazimo i u travnju 1451. godine (Statuta Jadertina, 120 a).

[220] Spominje se u tom svojstvu u listinama od 1449. i 1450. (Š. Ljubić, Listine IX, 312, 346, 353, 355), tako ga stavljaju i Fondra (o. c., 290) i Benvenuti (o. c., 255), dok se u »Statuta Jadertina« (str. 120 a) javlja i 1451. godine.

[221] Puno mu je ime Baptista Marci de Venetiis i bio je zadarski kancelar od 1439. do 1546. godine (Serie cronologica dei notai di Zara, 2).

[222] Isto što i comes terrestris.

[223] Dohodak, prihod.

[224] = de la Vrana.

[225] Pakoštane (C. F. Bianchi, o. c. II, 140; 141). God. 1527. ovo selo sa Zablaćem ima 164 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones ... I, 219).

[226] Johannes Ozile i njegova žena Rada uživali su uz izvjesnu novčanu odštetu i obavezu neka feudalna imanja u vranskom distriktu (Š. Ljubić, Listine IX, 254, 255).

[227] Fondra stavlja, da je već 1431. zadarski knez (L. Fondra, o. c., 290), a u dvjema isprava (6. I. 1432., 8. X. 1432.) je u istom svojstvu naveden (Indice del Registro ... br. 1088, 1830), dok se u ostalim mletačkim ispravama, koje donosi Ljubić, spominje tek dne 10. V. 1432. i 13. III. 1433. Već 1437. i 1449. godine javlja se kao mletački vijećnik (Š. Ljubić, Listine IX, 55, 108, 305).

[228] Gradska loža na Narodnom trgu (gl. G. Sabalich, Guida, 394—400).

[229] To su t. zv. »pučani« ili »puk«, koji su u gradu sačinjavali poljodjelci, obrtnici, trgovci, ribari, pomorci i drugi (G. Novak, Prošlost Dalmacije I, Zagreb 1944., 207, 208).

[330] Oranica.

[231] Dok Fondra stavlja, da je zadarski knez već 1442. (L. Fondra, o. c., 290), u mletačkim izvorima, koje donosi Ljubić, Geno je te godine provizor u Albaniji, a tek se 1443./4. spominje kao zadarski knez (Š. Ljubić, Listine IX, 156, 160, 166, 169, 178, 179 i Indice del Registro ... br. 798, 799). Međutim u »Liber Consiliorum« (I, 6, 9, 10, 12, 16, 18) spominje se on već 29. VI, 30. X. 1442. i 31. III., 30. IX. i 9. XII. 1443. godine.

[232] U mletačkim se izvorima javlja u tom svojstvu 1443./4. godine (Š. Ljubić, Listine IX, 169, 178, 179). Fondra ga stavlja u 1443. (L. Fondra, o. c., 293), a Benvenuti već u 1442. godinu (A. de Benvenuti, o. c., 255).

[233] Obično znači zapovjednik tvrđave.

[234] Kotar.

[235] Dosta rijetko ime u tim krajevima (gl. K. Jireček, o. c. II, 21, 22). Po svoj prilici prijevod imena Radovan.

[236] Marinus de C. za vrijeme svoga vojevanja u Italiji na strani Venecije bio je zarobljen i oslobodio se ipak uz veliku otkupninu. Budući da je nije mogao za života isplatiti, to je onda kasnije učinio njgov sin Bernardin (Š. Urlić, o. c., Gradja JA VIII, 342). U izvorima između 1437. i 1440. godine spominje se Marinus de

C. još dva puta. Po smrti spomenutog Ozile i njegove žene predala mu je mletačka vlada na uživanje za vjernu službu ona njihova zakupljena imanja uz iste uvjete (Š. Ljubić, Listine VIII, 131, IX, 154, 255).

237 Strijelac sa lukom.

238 Gregorius T. bio je izabran god. 1450. i 1451. u poslanstvo svoje općine u Veneciju, da isposluje ondje neke pogodnosti (Š. Ljubić, Listine IX, 346, 370).

238 Ovamo doseljeni mletački plemić iz porodice, članovi koje su vršili razne službe u Dalmaciji (gl. Š. Ljubić, Listine VI, 71, 78, 147, VIII, 56, IX, 86, 315, 317, 318).

240 Novigrad je 1527. godine brojio (tvrđava sa vojskom i varoš) 1059 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 219).

241 Tako se u prijašnjim stoljećima zvala Pridraga (C. F. Bianchi, o. c. II, 308, 309). Ovo se mjesto spominje u ispravama kao Dolac 1453. (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Krševana — svez. XV. br. 43), 1472. (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Dominika — br. 223), 1482. i 1483. (G. Praga, o. c., 118, 121), te 1555. i 1557. godine (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Dominika br. 219 i 220 — C — 1555—1557).

242 Jobagiones.

243 Taj je dan u studenom.

244 Nekad selo Cerenci. U jednoj pak ispravi iz 1482. godine zove se »Cerinzi« (G. Praga, o. c., 118). a spominje se i 1491. godine i imalo je svoju crkvenu župu (C. F. Bianchi, o. c. II, 420). Cerenci su ležali u nešto većoj udaljenosti od Kašića i nekadašnjeg Ferletića (I. Glubavaz, o. c., La Domenica, Zara 1891, br. 12). Još 1689. godine nalazimo ih na Coronellijevoj karti zadarske okolice pod imenom »Cerensi« (V. M. Coronelli, o. c.).

245 Danas selo Kašić, dvije milje od Smilčića (C. F. Bianchi, o. c. II, 413, i S. Zlatović, o. c., Starohrvatska prosvjeta I, 217).

246 Papraćane (ili Paperćane) spominju se još 1461. godine (C. F. Bianchi, o. c. II, 406), 1536. kao »... in villis Cassichi et Paporchianie ...« (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Dominika br. 2497), 1543. kao »Cassichi et Paperchiane Villis Territorii Jadre« (Indice del Registro ... br. 2500), a 1579. samo »Paprachiane« (E. Böttner, o. c., Tabularium I/4, 42). Po svemu ovome mogli bismo zaključiti, da su se Paperčani ili Papraćani nalazili u predjelu oko Kašića.

247 Ternovo se spominje još 1377. godine kao posjed knezova krbavskih (u ovom katastiku ta listina na str. 57, 58) a još se javlja 1403. (C. F. Bianchi, o. c., II, 421), 1482. (G. Praga o. c. 118) i 1491. godine. Imalo je svoju crkvenu župu (C. F. Bianchi, o. c. II, 421). Na osnovu dvaju dokumenata iz 16. stoljeća, možemo zaključiti, da se Ternovo nalazilo u blizini nekadašnjih Priticevića (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Dominika br. 219 i 220 c, str 36, 42 — 1536, 1556. i 1557. godine), koji su opet bili u današnjoj Pridrazi.

248 Klarić misli da su Domagovci bili negdje oko današnjih Biljana (M. Klarić, o. c., Vjesnik XVI. 31).

249 Po dokumentima iz 1483. godine, gdje se navode »vile Praticeuchii et Sperquilauici positarum in Dolatio districtus Novigradi ...« (G. Praga, o. c., 120), sigurno je, da se ovo mjesto nalazilo u današnjoj Pridrazi i pripadalo je ninskoj plemićkoj porodici »Priticeuich« ili »de Priticiis«, koja se spominje u izvorima od 1297. godine dalje (G. Praga, o. c., 21, 66, 95, 126, 119, 120).

250 God. 1425. spominju se »ville Stupich e Bigliane«, koje su pripadale porodici »Nosdrogna« (Š. Ljubić, Dva popisa listina, Starine XIX, 141). Na temelju ovoga podatka mogli bismo staviti, da se »Stupich« nalazio u trokutu između Nadina, Smilčića i Zemunika. Zanimljivo je, da je postojalo pleme Stupić ili Stupići u buškoj županiji (Vj. Klaić, Hrvatska plemena od XII. do XVI. stoljeća, Rad JA 130, Zagreb 1897. 72, 73).

251 Nekad Koruplje (Veliko i Malo), po mišljenju Bianchia blizu Babinduba, koje se javlja u listinama početkom 15. stoljeća (C. F. Bianchi, o. c. II, 406). God. 1436. nalazimo ga u ispravama pod imenom »Horupalce« i »Malo Horupalce«, 1446. »Horuplo magnum« (Popis oporuka zadarskih notara), a 1474. »Horuple Magne« (G.

Praga, o. c., 111). God. 1527. brojalo je Veliko i Malo Koruplje zajedno 84 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 219). Na osnovu pak triju dokumenata iz 16. stoljeća, vidimo, da Bianchi nema pravo, te da se Koruplje Veliko nalazilo u blizini Suhovara, koje i Coronelli ima na već toliko puta svojoj navedenoj karti, a susjedi su mu bili Bašćica, Lovinci Polišani. Nedaleko od njega je ležalo i Malo Koruplje (Državni arhiv u Zadru — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Dominika br. 2499 — 1541. g. — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Nikole — IV. — 1543. godine — Arhiv nekadašnjeg samostana sv. Dominika br. 12 — 1570. g.).

252 Nadin (gl. C. F. Bianchi, o. c. II. 345—347). God. 1527. imalo je to mjesto 830 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 219).

253 Nepoznat nam je položaj ovog mjesta.

254 Osnivač ove dinastije krbavskih knezova od plemena Gušić, koji su imali svoje posjede gotovo do zidina Zadra, bio je knez Kurjak, po kojemu je i dobila čitava ta porodica patronimično ime Kurjakovići (gl. Vj. Klaić, Rodoslovlje knezova Krbavskih od plemena Gusić, Rad JA 134, Zagreb 1898, 190—214).

255 Njega stavlja Klaić u vremensko razdoblje od 1380. do 1388. (Vj. Klaić, o. c. Rad JA 134, 204), ali se naravno na osnovu ove isprave u našem katastru pomiče datum o Nikoli u 1377. t. j. 1374. godinu (gl. Lj. Thallóczy, Istraživanje o postanku bosanske banovine s naročitim obzirom na povelje körmendskog arkiva, Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini XVIII, Sarajevo 1906., 442).

256 Isto tako i Tomu meće Klaić u razdoblje od 1380. do 1393. godine (Vj. Klaić, o. c., Rad JA 134, 202, 203), te se na osnovu spomenute isprave pomiče prva vijest o njemu u 1377. t. j. 1374. godinu (gl. Lj. Thallóczy, o. c., Glasnik zemaljskog muzeja ... XVIII, 442).

257 Kako i Butka ili Budislava stavlja u razdoblje od 1380. do 1396. (Vj. Klaić, o. c., Rad JA 134, 203, 204), naravno da se automatski i o njemu prva vijest prebacuje u 1377. t. j. 1374. godinu (gl. Lj. Thallóczy, o. c., Glasnik zemaljskog muzeja ... XVIII, 442)

258 Klaić ga stavlja u razdoblje od 1304. do 1346. godine (Vj. Klaić, o. c., Rad JA 134, 195). Prema ispravi od 22. XI. 1374. godine on je još i tada živ (gl. Lj. Thallóczy, o. c., Glasnik zemaljskog muzeja ... XVIII, 442).

259 I hrvatsko-dalmatinskog bana Pavla (1410.—1411.) meće Klaić u 1380. godinu (Vj. Klaić, o. c., Rad JA 134, 207, 208), i tu godinu na osnovu već spomenute isprave mora pomaći pred 1377.

260 Klaić zaključuje, da je Karlo mrtav već prije 15. IV. 1380. (Cj. Klaić, o. c., Rad JA 134 (rodoslovlje), 205, 206), a što nije točno, jer iz naše isprave od 6. V. 1377. godine doznajemo, da je on već i prije ovoga datuma umro.

261 I ovoga Karla Klaić stavlja u 1380. godinu, a njegovo banovanje u 1409. do 1411. (Vj. Klaić, o. c., Rad JA (rodoslovlje), 206). Međutim prva vijest o njemu potječe iz 1377. godine. Čudno je pak, što je Šišić, očito zabunom, stavio grofa Ivana Krbavskog mjesto njega za bana i sudruga stričeviću im Pavlu (F. Šišić, Pregled povijesti hrvatskoga naroda, Zagreb 1916, 360), kada Klaić na osnovu izvora izričito navodi baš Karla Kurjakovića.

262 Klarić ovog Gregorija ili Gorgia stavlja već u 1365. godinu, a umro mu je prije 1380. (Vj. Klaić, o. c. Rad JA 134 (rodoslovlje, 202). Međutim po našoj ispravi on je mrtav već prije 6. V. 1377. godine.

263 Ovdje seljak — kmet (gl. Vl. Mažuranić, o. c., 468).

264 Danas Udbina (Vj. Klaić, Građa za topografiju ličko-krbavske županije u srednjemu vijeku, Vjesnik hrvatskoga arheološkoga društva N. S. VII, Zagreb 1904. 135).

265 Fondra ga stavlja u vrijeme od 1435. do 1437. godine (L. Fondra, o. c. 290), a isto tako se i u mletačkim izvorima javlja (Š. Ljubić, Listine IX, 79, 87, 89, 94).

266 Ljuba ili Ljubač kraj Nina. God. 1527. imalo je to mjesto 150 stanovnika (Š. Ljubić, Commissiones I, 219).

267 Radoš (K. Jireček, o. c. II, 76).

268 Od Andreas (K. Jireček, o. c. II, 22).

269 Krznar.